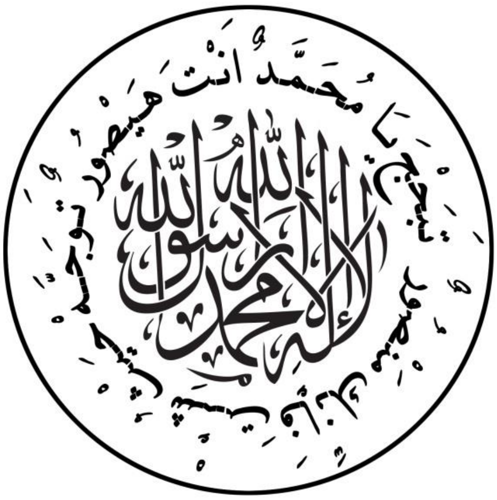
YAZILAR
51

2016

İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı
ALTUNTAŞ

İSBN:
ihramcizadeismailhakki@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
Baskı- Cilt :

2016

بِسْـــمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

İnternetteki sitemiz **http://ismailhakkialtuntas.com/** da 2016 yılarında okuyucularımızla paylaştığım yazılardan bir kısmıdır.

Yazılarda sıra gözetilmedi. Değişik konular peş peşe yazıldı. Bu şekilde okuyan açısından fazla sıkıntı oluşturmayacağı düşünüldü.

Tevfik ve inayet Allah Teâlâ'dandır.

İhramcızâde
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ

Başlangıç: 30. 09. 2016

Bitiş :30. 10. 2016

İçindekiler

İBLİS'İN HZ. ÂDEM'E SECDE İLE EMREDİLMESİ VE ETMEMESİ SIRRI 12
DERDİM KİME SÖYLEYEYİM 16
ÖLEMEMEKTEN ÖLÜYORUM-AZİZE TERESA 18
VİVO SİN VİVİR EN Mİ 22
AZİZE TERESA'NIN İSTİĞRAK HÂLİ SÖZLERİ........26
GÜLSÜN ERBİL'İN SANATI: 'MİSTİK DÖNGÜ' 28
"SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ" VE ZAMAN 55
SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ-Mehmet Kaplan........55
AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ÇAĞ Ve TOPLUM HİCVİ: SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ- Gürsel Aytaç56
AHMET HAMDİ TANPINAR: ROMANCI KİŞİLİĞİ Ve GEÇMİŞLE HESAPLAŞMASI-Konur Ertop........66
HASTA SAATLER, BOZUK SIHHATLER: ENSTİTÜ SORUNUNA BABASIZ BİR YAKLAŞIM- Süha Oğuzertem 71
AHMET HAMDİ TANPINAR'IN SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ'NDE ZAMAN, BELLEK Ve ÖZYAŞAMÖYKÜSÜ-Walter Feldman........82
MODERN MUHAFAZAKÂR; AHMET HAMDİ TANPINAR-A. Ömer Türkeş........97
SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ-Tahsin Yücel........100
SELDA BAĞCAN - MİNNET EYLEMEM 104
BARIŞ MANÇO - CAN BEDENDEN ÇIKMAYINCA........104
İYİ OLMAKLA DA DEĞİLMİŞ 106
ÖLÜM VE ORGAZM 109
ÖLÜRKEN EREKSİYON MÜMKÜN OLUR MU? 110
GEL EY SAKİ- AKŞAM OLUNCA YÂRELERİM SIZLAR- BEN SENİ UNUTMAK İÇİN SEVMEDİM 112
AKŞAM OLUNCA YÂRELERİM SIZLAR 112
BEN SENİ UNUTMAK İÇİN SEVMEDİM 113
DEVLET VE MİLLET MALININ HIRSIZLARI HAKKINDA 114
Hüküm: (Beyt-Ül Mâl)Dan Çalan Hırsızın Da Eli Kesilmez........114
ROMA İMPARATORLUĞUNUN HABİS RUHU HRİSTİYANLIK VE ORİJİNAL DİN [HANİF DİN] 116
BAYRAM ÜZERİNE FREUD VE TURAN DURSUN'UN ELEŞTİRİ ANLAMSIZLIKLARI........117
"SERSERİ - NECİP FAZIL KISAKÜREK" 122
ASIRLARDIR YALNIZIM........122
YETİŞ NERDESİN........124
JOHN FANTE ''ASK THE DUST"-TOZA SOR 125
ASK THE DUSTAŞKA SOR (2006) 126
GEÇ KALMIŞ FARELER 128

YAHUDİLİĞİN SIRLI ÇIKMAZLARI 134
İSRAİL (İSRAEL')İN TANRISI EL İLE ALLAH İSMİNİN TARİHİN DERİNLİKLERİNE ETİMOLOJİK BİR SEYAHAT 137
TANRI BİR ÇOK KONUDA YAHUDİLERE TEVRAT YOLUYLA VERDİĞİ SÖZÜ TUTMUYOR. 140
HİTLER -HOLOKOST? 142
YAHUDİ KÖKENLİ ABD BİR GAZETECİNİN B. OBAMA'YA AÇIK SUİKAST TEHDİDİ 144
YAHUDİ GERÇEĞİNDEN HİÇ VAZGEÇMEDİ 148
HAD GADİA (AH KUZUCUK) İBRANİCE TEKERLEME 151
YAHUDİLİK VE BİZDEKİ TASAVVUF 156
YAHUDİ KARAKTERİ VE BOZULMA NEDENLERİ 168
ARAŞTIRMAMIZA GÖRE, KUR'AN TERMİNOLOJİSİ BAKIMINDAN İNKÂR ANLAM SAHASINDA YER ALAN YAHUDİ KARAKTERİNİN BELİRLEYİCİ KAVRAMLARI ŞU ŞEKİLDE SIRALANABİLİR: 172
YAHUDİ KARAKTER TASVİRLERİNDE, ÖTEDEN BERİ ÜZERİNDE DURULAN BAZI KARAKTER ÖZELLİKLERİ VARDIR. BU ÖZELLİKLER ŞÖYLE SIRALANABİLİR: 173
TALMUD'DA HAHAMLARDAN "YAŞAYAN ALLAH" DİYE SÖZ EDİLMEKTE; HATTA "ALLAH'TAN DAHA BÜYÜK" İFADESİNE YER VERİLMEKTEDİR . 174
SONUÇ 175
İSVİÇRE'NİN KARANLIK YÜZÜ. HEİDİ'NİN AYAĞI NİYE ÇIPLAK? 176
YÜZLEŞME 177
SANAT VE EDEBİYATTA KÖLE ÇOCUKLAR 177
DÖVÜLDÜLER, AŞAĞILANDILAR, TECAVÜZE UĞRADILAR 179
FARKHUNDA: DİN TÜCCARLARINA MEYDAN OKUYAN KADIN 181
شکارچی شنبه – [THE SATURDAY HUNTER] – [CUMARTESİ AVCISI] – 2009 183
FITRATIN BOZULUŞUNUN ÖYKÜSÜ (CUMARTESİ AVCISI) 183
SA'UDDEVLE: İLHANLILARDA YAHUDİ 186
HAKİKAT ŞEHRİNDE AVÂMİCE YOLCULUK 195
Yûnus Emre Kuddise Sırruhu'l-Âlî Efendimin Hakikat (Aşk) Şehrinde Seyr Ü Sülûkunu Anlatan Şiiri 196
ESCOBAR: PARADİSE LOST- ESCOBAR: KAYIP CENNET (2014) 203
PABLO ESCOBAR HAKKINDA İNANMAKTA GÜÇLÜK ÇEKECEĞİNİZ 14 GERÇEK 208
SEVDALUK BENDE BİTTİ 218
KAVUŞAMADIK 218
FAKİR SÖZLERİ (İTLÂK TASAVVUFUNDAN LATİFELER) H.LUTFİ ŞUŞUD 219
HASAN LÜTFİ HAZRETLERİNDEN 233
PAPA'LARIN TARİH BOYUNCA İSLÂM-TÜRK DÜŞMANLIĞI 234
Papa Ve Papalık 234
Papalığın Kuruluşu Ve Öncülüğü 235

Papalar.......... 236

Papalık Teşkilâtı Ve Papa Seçimi 238

Papalığın Saray Teşkilâtı 239

Papalık Adalet Divanları 240

Papalık İdare Ve Hükümet Cihazı 241

Papalık Daimî Komisyonları 242

«Cappella Pontificia» 243

«Famìglia Pontificia» 243

Papalık Akademileri 244

DÜNYANIN EN BÜYÜK DİNÎ DEVLETİ 245

İSLÂM-TÜRK TARİHİNDE ADI GEÇEN PAPALAR 245

Papaların Kara Listesi 245
Honorius I. (625 638) 245
Martin I. 649 655) 245
Konstantin I. (708 715) 246
Oregorius III. (731 741) 246
Sergim II. (844 847) 246
Leo IV. (847 855) 246
Giovanni VIII. (872 882) 246
Stefan V. (885 891) 246
Giovanni X. (914- 928) 246
Silvestrus II. (999 1003) 246
Benedikt VIII. (1012 1024) 246
Leo IX. (1049 1054) 246
A Le K S A N D E R II.(1061 - 1073) 247
Victorius III. (1086 1087) 247
Urban II. (1088 1099) 247
Eugene III. (1143 1153) 247
A Le K S A N D E R III .(1159 - 1181) 248
Lucius III. (1181 1185) 248
Urban III. (1285 1287) 248
Klemens III. (1187 1192) 248
Innocence III. (1198 1216) 248
H O N O R İ U S III .(1216 - 1227) 249
Gregorius IX. (1227 1241) 249
Innocense IV. (1243 1254) 249
Greğorius X. (1271 1276) 249
Giovanni XXI. (1276 1277) 249
Honorius IV. (1285 1287) 249
Nikolaus IV. (1288 1292) 249

Bonifaz VIII. (1294 1303) 249
Jean XXII. (1316 1334) 250
Benedikt XII. (1334 1342) 250
İnnocence VI. (1352 1362) 250
Urban V. (1362 1370) 250
Gregorius XI. (1370 1378) 250
Urban VI. (1378 1389) 250
Bonifaz IX. (1389 1404) 250
Gregorius XII. (1406 1415) 250
Martin V. (1417 1431) 251
Eugene IV. (1431 1447) 251
Kalixtus III. (1455 1458) 251
Pius II .(1458 - 1464) 251
Paul II. (1464 1471) 252
Sixtus IV. (1472 1484) 252
İn N O C E N C E VIII. (1484 - 1492) 252
Aleksander VI. (1492 1503) 252
Julius II. (1503 1513) 252
Hadrian VI. (1522 1523) 252
Klemens VII. (1523 1534) 252
Paul III. (1534 1549) 252
Pius V. (1566 1572) 253
Klemens VIII. (1592 1605) 253
Klemens IX. (1667 1669) 253
Klemens X. (1670 -1676) 253
İnnocence XI. (1676 1689) 253
Aleksander VIII. (1689 1691) 253
K L E M E N S X I .(1700 - 1723) 254

İnsanlık Tarihinin Silinmez Lekesi 254

YOM KİPUR 255

Bugün Yom Kipur 255
Kipur'un Anlamı Ve Tanımı 258
Kipur'a Özgü Yasalar Ve Yasaklar 258
Kaparot Ve Tarihçesi 259
Kipur Öncesi 259
Kal Nidr E 260
Kipur Günü Duaları 261

NUREDDİN ABDURRAHMAN CÂMİ KUDDİSE SIRRUHU'L-ÂLÎ HİKMETLERİ 264

CÂMİ'DE AYNA Ve GÖRÜŞ AÇISI 264

CÂMİ'DE ÂŞK 265
KÜLLİYATI CAMİ 268

MOLLA CAMİDE MEVLANA HAYRANLIĞI 272

MOLLA CÂMÎ KİMDİR? 273
MOLLA CÂMÎ KONYA'YA GELMİŞ MİDİR? 275

YOLUMUZUN ÖNDERLERİNDEN NUREDDİN ABDURRAHMAN CAMÎ KUDDİSE SIRRUHU'L-ÂLÎ 279
NUREDDİN ABDURRAHMAN CAMÎ KUDDİSE SIRRUHU'L-ÂLÎ DEN SEÇME ŞİİRLER 281
RUBAİLER 285
HUMORLUK 288
ÖVÜNMEYE GELMEMİŞ 288
HİÇİM 288
ÖLESİYE SEVMEK 290
HAZ DENEYİ VE BİLGELİK HAZZI 293
KORKUNUN İKTİDARI 300
KORKUNUN FELSEFESİ 306
THEEB (Zİ'B-KURT) (2014) 312
THE PURGE: ELECTİON YEAR-ARINMA GECESİ: SEÇİM YILI (2016) 315
SRİNİVASA AİYANGAR RAMANUJAN 325
Tarihçe........ 325
THE MAN WHO KNEW INFİNİTY /SONSUZLUK TEORİSİ (2015) 326
Özet 327
Filmden........ 327
REQUİEM -AĞIT (2006)[ÖLÜLERİN RUHU İÇİN DUA, ÖLÜ AYİNİ İLAHİSİ] 346
AZİZE KATERİNA 353
RAK Tİ KHON KAEN/ SALTANATIN MEZARLIĞI (2015) 357
GÜL-HÂR KÂRI 368
HÜSEYİN SEBİLCİ & CELAL YILMAZ - UŞŞAK KERBELA MERSİYESİ (ŞAH HÜSEYN'İN FİRKATİYLE) 371
FLASKEPOST FRA P/ İNANCIN TUZAĞI (2016) 374
DAST-NEVESHTEHAA NEMİSOOSAND /ELYAZMALARI YANMAZ (2013) 381
THE TİGER: AN OLD HUNTER'S TALE (2015) 396
JİRİSAN DAĞI VE İLLİMUNATİ 396
TEK GÖZLÜ KAPLAN 397
AİLEEN: LİFE AND DEATH OF A SERİAL KİLLER/AİLEEN: BİR SERİ KATİLİN YAŞAMI VE ÖLÜMÜ (2003) 404
FRANK LLOYD WRİGHT: MİMAR 419
MANLY P. HALL EVİ (2006) 419
ZÜMRÜT TABLET – THE EMERALD TABLET 423
FELSEFESİZ OLMUYOR 431
FRANCİS BACON VE SIRLARI 433
Hayatı 434
Düşünceleri........ 435
Bacon'ın Hayat Felsefesi........ 437
Bacon'ın Dili 438

ÜZERİNE BACON'UN PORTESİ KONAN SHAKSPERE PORTRESİ ... 439
Eserleri ... 440
Bilimin İlerlemesi ... 441
Novum Organum ... 442
Yeni Atlantis ... 442
Magna Instauratio ... 443

FRANCIS BACON, SHAKESPEARE VE GÜL HAÇLILAR ... 443

FRANCIS BACONYENİ ATLANTİS ... 456

"BİR DAHA PEGASUS UÇAĞINA BİNMEK Mİ" ? 479

AY ÇOÇUKTAN MESAJLAR 481

ENEL HAKK'I, BİZDEN DAHA İYİ ANLAMIŞLAR 483

ÖLÜM, AŞK'TIR ... 483

Gözlerim güzellik cennetinde dolaşırken
Vicdanım cehennemi yaşıyor
İbn–i Farid

'Cenâb-ı Hak insanı kendi sureti üzere yarattı;
İnsan da saati kendine benzer icat etti.'
*****
'İnsan saatin arkasını bırakmamalıdır.
Nasıl ki Allah insanı bırakırsa her şey mahvolur.'
'Saatin kendisi mekân, yürüyüşü zaman, ayarı insandır...
Bu da gösterir ki zaman ve mekân, insanla mevcuttur."
(s. 33)
****
'Hakiki insan zaman şuurudur"
(s. 226)
****
"HEPİMİZ SAAT AYARCISI'NIN ELİNDE BİR KUKLA GİBİYDİK.
O bizi istediği noktaya getiriyor ve orada bırakıyordu."
****
"Bir yerde aldandım... Nerde?"
****
"Saatleri Ayarlama Enstitüsü"
Ahmet Hamdi Tanpınar

İBLİS'İN HZ. ÂDEM'E SECDE İLE EMREDİLMESİ VE ETMEMESİ SIRRI

İblis dedi ki
"Ben şahidim; şahide hapis nerededir?
Zindan ehli değelim, Yezdan şahiddir!"
Mana: "Ben ezelde şekâvet ehli olanların fiillerinin şahidiyim ve şahidlerin şahâdetinde bir kabahati olmadığı için onu hapse koymazlar. Binaenaleyh hapis ehli değilim, zira ben vazifemi yapıyorum, buna halikım şahiddir"
A. Avni Konuk, Mesnevi Tercüme Ve Şerhi, c.3, b.n.2683

Kur' ân, İblis'i Allah'ın emrine karşı gelen bir âsi olarak tavsif eder ve onun bu âsiliği ise insanın varlığı ile ilgilidir. Çünkü insan var olmazdan önce Hallâc'ın ifadesiyle İblis, Allah'ın dâiliğini yapıyor, meleklere ders veriyordu. Bu hizmetinden dolayı da makamı yükselmiş, cennetin hazinedarlığı dahi ona verilmişti. Ancak, en üstün varlık olarak Âdem yaratılıp İblis, Âdem'e secde ile emredilince isyan etmiş, emre âsi olmasına sebep olarak da insanı görmüştür.

Bu yüzden şeytanın, Allah'ın değil insanın düşmanı olduğunu söyleyen Fazlur Rahman'a göre Allah, şeytanın yaklaşamayacağı kadar ondan uzak olduğundan, şeytanın hedefi insandır. Yine şeytana karşı muzaffer olabilecek olan veya ona mağlub olup helak olabilecek olan da insandır. İnsan potansiyel olarak her şeye istidatlı bir varlıktır. Şeytana karşı muzaffer olarak, iyi bir varlık olabileceği gibi, ona mağlup olup fena bir varlık da olabilir.

Eğer insan iyi olursa o kadar iyi bir varlık olur ki, melekler onun haline imrenir. Aksine kötü olursa, o kadar fena bir varlık olur ki, şeytan bile ondan, ona arkadaş olmaktan kaçar([1]). Allah insana, şeytanın insana olan düşmanlığını açıkça bildirmesi, bunu sık sık hatırlatması ve hatta inşam kandırmak ve ayağım kaydırmak için ne gibi hilelere başvurduğu, hangi vesveselerle inşam saptırdığım beyan etmesine rağmen, yine de insan şeytana karşı tedbir almak hususunda yetersiz kalmaktadır. İnsanın kendisinin bilmediği gizli yönlerini şeytan bilmekte ve özellikle bu yönlerden insana vesvese vermekte ve ayağım kaydırmaktadır. **Ehl–i tasavvufa göre bu gizli bilginin sebebine gelince İblis; secde ile emredildiği zaman secde etmemiş ve o anda bazı şeylere vâkıf olmuştur.**

Amr b. Osman Mekki şöyle der; **"Âdem'in ruhu bedenine girince bütün meleklere O'na secde etmeleri emrolunduğundan hepsi alınlarını toprağa koymuşlardı"**([2]). Ancak İblis, 'Ben biliyorum ki, bu Âdem topraktan ibaret değil, bunda bir sır var. Sırrını göreyim de ondan sonra baş koyayım, ne olursa olsun'([3]), ondaki bu sırrı görmek için canımı feda edeceğim, bu uğurda beni lânetleyip azgın, mürâi ve fâsık diye çağırsalar revadır, deyip secde etmedi.[4], İblis'in isyanı Kur'ân'da yedi yerde tekrar edilmişti.

«Rabbin meleklere demişti ki: Ben çamurdan bir insan yaratacağım Onu tamamlayıp, içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın!. Bütün melekler secde ettiler, Yalnız İblis secde etmedi. O büyüklük tasladı ve kâfirlerden oldu»([5]) Âdem'e secde etme konusunda melekler hiç bir mazeret öne sürmemişken, kendisi için özür beyan eden İblis ise ebedi olarak mel'ün ve zelil olmuştur. Çünkü, kendisinin ateşten yaratıldığını ileri sürerek balçıktan yaratılan Âdem'e secde etmedi, neticede de lanete müstehak oldu.. Attar'a göre İblis meraktan dolayı, ne olup

[1] Attâr, Tezkirâtü'l-Evliya, s.368.
[2] Attâr, Tezkiretü'l-Evliyâ, s.488.
[3] Feridüddin-i Attar, Mantık Al- Tayr,MEB. Yayınları, Şark İslâm Klasikleri: 36, İstanbul, 1991, c.n, s. 102.
[4] Attâr, Tezkîrâtûl-Evliyâ, s.488.
[5] Zümer, 39/71-74; sâd/71-74

bittiğini gözetlerken secde etmemiştir.

İblis, **"bakalım rûh Âdem'in başından mı, ağzından mı kulağından mı girecek"** diye, gözledi. Bu yüzden İblis'den başka hiç kimse insanlığın sırrına vakıf değilken, İblis bu sura vâkıf olmuştur. Şu halde sırrı göreyim diye secde etmeyen iblis, insanlığın sırrına vakıf olmuştur. Secde etmemişti, zira bu sırada sırrı görmekle meşguldü. İblis'in kendisinin üstün olduğunu iddia etmesi ise boş bir iddiadan başka bir şey değildir. Secde etmemesi de sadece ve sadece, Allah'ın insana lütfetmiş olduğu şerefe olan hasedinden dolayıdır. Allah, Bakara sûresi, 30-34. âyetlerinde Âdem'in üstünlüğünü, hilafete layık olduğunu, birçok ilimle mümtaz olduğunu ihsasla meleklere, Âdem'e secde etmelerini emretmiştir.

«Hani biz meleklere (ve cinlere) Âdem'e secde edin, demiştik İblis hariç hepsi secde ettiler. O yüz çevirdi ve büyüklük tasladı... » [6]

Mehmet Vehbî Efendi "Hülasatü'l- Beyan"da bu âyeti şöyle tefsir eder:

Âyetin manası, "bizim Âdem'e ve evladına birçok nimetlerimiz vardır. Nimetlerimizden birisi de Âdem'in, meleklerin tazîm suretiyle secdelerine lâyık olmasıdır. Binaenaleyh ***"Hatırla ya habibim o zamanı ki, Âdem'in meziyet ve faziletini izhâr için biz, meleklerin Âdem ve evladı (insan) hakkında söyledikleri sözden istiğfâr ve istizâr olunmak üzere meleklere secdeyle emrettik ve dedik ki, "Âdem'e tevâzu edin" onlar da emrimizi yerine getirdiler ve secde ettiler. Ancak İblis kalbinde olan şekâveti izhâr ederek secdeden imtina ve istikbar etti ve kâfirlerden oldu .",*** *böylece habis yaratılışının gereğini ortaya koyan İblis hasedini, kibir ve gururunu saklayamadı*[7]*, demektir."*

Ehl-i Tassavvufun anlayışında Hallâc'cı gelenek bir tarafa bırakılacak olursa, diğer mutasavvıflara göre İblis'in Âdem'e secde etmeyi reddetmesi, yanlızca bir buyruk dinlememe değil aynı zamanda sevgi eksikliğinden kaynaklanan bir harekettir[8] Hucviri "Keşfu'l-Mahcub"da secde eden ile secde edilen arasındaki üstünlük meselesini şöyle izah eder:

"Kâbe cansız bir taştan ibarettir. Halbuki mü'min ondan daha üstün olduğu halde ona secde etmektedir. Tıpkı bunun gibi mümkündür ki, Âdem'den daha üstün olmalarına rağmen, melekler ona secde etmiştir", denilirse biz şöyle deriz; "Mümin kâbe'ye, mihraba veya duvara secde ediyor" diyen kimse yoktur. Bilakis herkes;" Mümin, Kâbe'nin Rabbi'ne, evin sahibine secde ediyor" demektedir[9]. Binaenaleyh kimse Kabe'ye, Allah'a mukâbîl bir kudsiyet atfetmemiş, bilakis Allah Kâbe'ye kudsiyet lütfettiği için mü'minler ona iltifat etmişlerdir. Aynı şekilde Âdem'e şeref lütfeden de Allah'dır ve Allah, Âdem'e şeref bahşettiği ve secde ile emrettiği için melekler, Âdem'e iltifat göstermiş ve secde etmişlerdir.

İblis'in durumuna gelince: Allah, Âdem'e hürmet için ona da secde etmesini emretti, ama o bunu reddederken gururla dolmuştu ve kendisinin Âdem'den çok üstün olduğunu düşünüyordu[10]. "Hülasatü'l-Beyan"da secdenin hususiyeti şöyle izah edilir: Secde Allahu Teâlâ'ya mahsus olduğundan eğer buradaki secdeden maksat ibadet kasdıyla secde ise, hakikatte secde Allah'adır. Ancak melekler Âdem'in şanına tazîm ve yüksek mertebesini izhâr için, Allah'a ibadetlerine Âdem'i kıble edinmişlerdir. Şu halde secde, Âdem'e yapılmıştır. Meleklerin secdeleri zahirde Âdem (aleyhisselâm)'a tazîm ise de hakikatte Allah'a ibadettir. Her ne suretle olursa olsun meleklerin Âdem'e secde ile emrolunmaları ise,

---

[6] Bakara, 2/34.
[7] Vehbî, s.96-97.
[8] *Schimmel, s. 174.*

[9] Hucviri, s.360
[10] Fazlur Rahman, s.87.

peygamberlerin meleklerden üstün olduğuna delâlet edert([11]). Hz. Peygamber salla'llâhu aleyhi ve sellem bir hadisinde şöyle buyurur **" Âdemoğlu secde âyetini okuyup secde ettiği vakit şeytan uzaklaşarak 'eyvah! bu adam secde ile emrolundu secde etti, cenneti kazandı. Ben ise secde ile emrolundum, isyan ettim, cehennemi hakettim' diyerek uzaklaşır".** Çünkü o, bir kere secde etmemekle lânete müstehâk olmuş, ebedi cehennemlik olarak gösterilmiştir. ([12]).

Hallâc"cı gelenekte ise şeytanın haleti rûhiyesi; "Senin tarafından lanetlenmek, benim için başımı senden başka bir yere çevirmekten bin kez yeğdir" tarzındadır. Nitekim şu ifadeler Hallâc tarafından şeytana izafe edilir:

" Hak ona 'secde et!' demişti, 'senden gayrıya secde etmem' diye karşılık verdi. İblis secde etmedi, başı yerde değildi, adeta pusudaydı. Onun için Allah'ın tam o secde anında Âdem'e ruhundan ruh üfurdüğünü gördü ve bu sırra erdi([13]). Melekler birlik olup secde ettiler, o ise bencillik etti. "Saadet-nâme"de, İblis'in hali bir beyitle şu şekilde ifade edilir:

"İdris benliğini yok ettiği için cennetlik oldu. Halbuki İblis bencilliğinden ötürü Tanrı'nın lânetine uğradı"([14]). Mevlana da, "Divan-ı Kebîr"inde, meleklerin Âdem'deki üstünlüğü idrâk ederek derhal secdeye kapandıklarını, İblis'in ise onu kuru bir balçık olarak gördüğü için horladığım ifade eder:

"Melekler, Âdem'in bedenine hemen secde ettiler. Çünkü o kutsal bedende senin can ışığını gördüler. Şeytan, o bedeni balçıktan yapılmış gördü de başını secdeye eğmedi"([15]).

Hallâc'a göre ise, Allah'ın emri ayrı, iradesi ayrıdır. Allah bir şeyi emredince, onu istemiştir denemez. Nitekim İblis'e "secde et!" emrinde bulunmuştur, ama iradesi secde etmemesi yönündedir. İblis bunu bildiğinden dolayı secdeyi reddetmiştir. İblis'in dilinden:

"O tertemiz nûr, bana apaydın göründü ya, lânetinden ne korkum var!

Lânet de senin rahmet de, kul da senin kısmet de"([16]), diyen Hallâc, İblis'in muvahhid olarak Âdem'e secde etmediğini ısrarla vurgulamaktadır. Hallac'ın bu iddiası ise, "emr-i teklifi" ve "emr-i irade-i ilahi" ile ilgilidir. Buna göre secde etmekle emredilen İblis, kendi cüzi iradesiyle iataati seçmeyince, şüphesiz Allah da, külli irade dahilinde "emr-i teklifi olarak taleb etmiş olmakla birlikte, emr-i iradî olarak İblis'in secde etmesini taleb etmemiştir. Hallaç devamla, İblis'in halet-i rûhiyesini şöyle izah eder:

"Melekler müsâde üzerine Âdem'e secde ettiler, İblis secde etmemekte direndi, uzun zaman geçilmişti müşâhede üzerine.... Derken işleri karmakarışık hale geldi, kötü zanlara kapılmıştı. 'Ben ondan üstünüm' diye tutturdu([17]). Meleklerin secde etmelerine karşılık, İblis'in böyle bir tutum içerisine girmesi ve bazı tasavvuf çevrelerinde İblis'e bir masumiyet atfedilmesi şu açılardan izâh edilebilir:

İblis'in, insandan önce kulluk için yaratılan varlıklardan olan cinlerden olduğu kabul edilecek olursa; ***«Ben, cinleri ve insanları sadece ve sadece bana kulluk etsinler diye yarattım»***([18]) âyetiyle beyan edildiği gibi, bu yönde insandan bir önceliği vardır ve emir ona karışık gelmiştir. Âdem ise, yaratılış

---

[11] Vehbî, c.I, s.96-97.

[12] Gazâlî. İhya, c.I, s.452.

[13] Attar, Mantık Al Tayr, c.II, s. 102.
[14] Nasır-ı Hûsrev, Saadet-nûme, Çev: Pr.Dr. M. Ülker Anbarcıoğlu, MEB. Yayınlan, Şark İslâm Klasikleri: 30, s. 14.
[15] Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, Divân-ı Kebîr, Haz: A. Gölpınarlı, K.B.Yayınlan/1383, Ankara, 1992, c. VH, s.3 9 7 , 5170. beyit
[16] Attar, Mantık Al Tayr,c.n, s. 102.
[17] Yaşar Nuri Öztürk, s. 119.
[18] Zâriyât, 51/56.

gayesinden sapan bu birinci zümreye alternatif olarak yaratılan varlıktır. Şu halde İblis de, Âdem de ***"Allah'a ibadet etsin"*** diye yaratılan varlıktır. İblis ile Âdem'in konumu bu yönde değerlendirilince, Hallâc ve onun görüşünde olanların getirdikleri izahlardan şu mana çıkmaktadır: Hakikat nazarıyla bakıldığında her ne kadar Allah, İblis'e secde etmesini emretmişse de, secde etmesini irade etmemiştir. Çünkü kulluk için yaratılan bir varlık olan insanın imtihanı için bir sebeb, bir araç vazifesi görecektir. İblis'in varlığı ve yaratılışı bu gayeye matuftur. Fakat şeriat nazarıyla bakıldığında; yine de ehl-i tasavvufun ekserisine göre Allah, İblis'den de secde etmesini istemiştir ve İblis bu emre âsi olmuş, bu isyanından da bir an dahi pişman olmamıştır. Bu hususu "hakikat- şeriat" açısından Yunus Emre şu mısralarla dile getirir:

Âdem İblis kim ola işi işleden Çalab

Ay ü güni yaradup leyi ü nehâr eyledi

Çalab aydur şol kula inayet benden ola

Ne şeytan azdunsar ne kimse kâr eyledi([19])

Sh:58-62

"Biz de bu meyin sarhoşlarından olmuşuz,
Onun dergâhının âşıklarından olmuşuz"

Hz. Mevlânâ, İblis'in dilinden; İlâhî isimler meyinin sarhoşu olmuşuz Hakk'ın dergahı mesabesinde olan isimlerden "mudili" dergahının meclubu ve âşıkı olmuşuz ifadesini dile getirerek, İblis'in yaratılış hususiyetine işaret eder.[20]

Not:

Şeytan meleklerin hocası olduğuna göre onu resmedenlerin çirkin ve hayvana benzer çizmesinin neden başladığını araştırmak gerekiyor. [Hristiyanların etkisinde kaldığımız biraz kesin] Aslında şeytan çok güzel bir çehreye sahip iken korkularımızı ve hatalarımızı ona mal edebilmek için çirkin yapmak ile tatmin mi oluyoruz?

İnsan melekler ve şeytanları aslına uymayan bir şekilde resmederken duygularını ifadede biraz aşırıya gittiğini söylemek gerekiyor. Bir şeyleri yanlış yapıyoruz.

Ahlak bakımından Goethe, insanın şeytana uymak suretiyle temizleneceğine inanır. Tanrı' nın şeytana gösterdiği alicenaplığın anlamı budur. O, bunu, insanlığın ahlaksal yetkinliğinden ayrılamaz bir yardımcı saymaktadır. Faust, bu düşüncenin ispat ve itirafıyle dolu olan bir eserdir

.[**Kaynak: Cemil Sena, FILOZOFLAR Ansiklopedisi 1. Cilt A-D, Remzi Kitabevi, Mayıs, 1974, İstanbul, Sh: C. II, 256]** İhramcızâde İsmail Hakkı

Kaynak: Muharrem ÇAKMAK, Tasavvufî Düşüncede Şeytan, TC. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1994, Erzurum

---

[19] *Emre, Divân, s. 158.*

[20] Konuk, Mesnevi Tercüme Ve Şerhi, b.n.2613.

DERDİM KİME SÖYLEYEYİM

Ey gönlümün eğlencesi söyle bana neyleyeyim
Aşkından oldum âvâre derdim kime söyleyeyim

Mülk-i fenadan geçeyim ol dost iline uçayım
Dalayım aşk ummanına denizlerin kaynatayım

Aşkın od vurdu canıma gelsin âşıklar yanıma
Çekeyim aşkın hânına âşıkları yedireyim

Girdim aşkının bağına baktım soluma sağıma
Türlü çiçekler deriben güllerini koklayayım

Âşık olayım şol güle dolsun cihana çığlıklar
Binlerce destan olubanı dost bağını yaylayayım

Miskin Yûnus âşıkların dirliğini dirilmedin
Bari gücüm yettiğince soylarını araştırayayım

**

Hakk'ı kaçan bulasın
Hakk'a kul olmayınca
Erenler eşiğine
Yaslanıp yatmayınca

Bir bağ ki viran ola
İçi dikenle dola
Ayıklamak neylesin
Od ile yanmayınca

Issızlık u yabanda
Od mu bulunur onda
Kavı taşı çakmağı
Bir yerde olmayınca

Issızlıkta kalma sen
Odunu söndürme sen
Odu kaçan bulasın
Ocağa varmayınca

Ol hakikat güneşi
Doğar vahdet burcundan
Şûle vermez Yunus'a
Hicaplar kalkmayınca

**

Bu ömrümüz gaflet ile
Geldi geçti neyliyeyim

Dünya kervansaray imiş
Konan göçer neyliyeyim.

Bu ecele yoktur dilek
Ne insan kalır ne melek

Her kişinin çarkı felek
Kanın içer neyliyeyim

Olur işimiz düş gibi
Naklin yele vermiş gibi

Bir gün ömrümüz kuş gibi
Uçar gider neyliyeyim

Yunus Emre

ÖLEMEMEKTEN ÖLÜYORUM-AZİZE TERESA

Yaşıyorum, ama kendimde yaşamadan

Yaşamak için yanıp tutuşuyorum

Ölememekten ölüyorum.

Aşktan öldüğümden beri

Kendimden geçmiş olarak yaşıyorum.

Çünkü beni kendisi için isteyen Tanrı ’da yaşıyorum;

O’na yüreğimi sunduğumda

Oraya bu sözleri kazıdı:

Ölememekten ölüyorum!

Aşkla kaplı olarak yaşadığım

Bu Tanrısal hapishanede

Tanrı tutsağım oldu

Tanrı ’yı tutsağım olarak görmek

Bana dayanılmaz acı veriyor

Aşırı sevgiden coşmaktadır yüreğim

Ölememekten ölüyorum.

Bu yaşam ne de uzun!

Ruhumun zincire vurulduğu

Bu hapishaneye katlanmak ne zor!

Ölümün gelip, beni kurtarmasını beklemek

Öyle azap veriyor ki bana

Ölememekten ölüyorum.

Rab, Senden zevk alınamayan

Bu yaşam ne kadar da çekilmez

Aşk hoşluklarla dolu ama

Beklemek ne yazık öyle değil

Bu yükü al benden Tanrım

Ağırlığı beni eziyor

Çünkü ölememekten ölüyorum.

Bir gün elbet öleceğim düşüncesi yaşatıyor beni

Umudumun bana verdiği güvenceyle

Ölüm yaşam olacak benim için.

Ey yaşama götüren ölüm!

Gecikmeden gel; bekliyorum seni

Ölememekten ölüyorum!

Ey yaşam, sevginin güçlü olduğunu anla

Bundan böyle artık yük olma bana

Yaşama kavuşmak için ölmekten gayrı

Çarem olmadığını anla artık

Zincirlerimden azat etmek için beni

En büyüleyici halinle gel ey tatlı ölüm

Ölememekten ölüyorum.

Gerçek yaşam, Cennette yaşanandır

Bu dünyadaki yaşam son bulmadıkça

Ona kavuşamaz insan.

Ey ölüm!

Saklanma artık İlk önce ölmeliyim ki

Daha sonra yaşayayım!

Ölememekten ölüyorum.

Yaşam!

Seni yaşamak için,

Seni yitirmekten başka Tanrı 'ya ne verebilirim ki?

Mademki, biricik arzumu

Ölüm gerçekleştirecek

Öyleyse yaşam, seni terk etmek gerek!

Ölememekten ölüyorum.

Tanrım, Senden yoksun

Yaşamım nedir ki?

Ve ölemeden acı çekmekten

Daha korkunç işkence olabilir mi?

Kaderime yanıyorum,

Çünkü sızım bir türlü dinmek bilmiyor

Ölememekten ölüyorum.

Sudan çıkarılan balık bile

Ölümden medet bulur

Çünkü ölüm onun için kurtuluştur

Ama benimki gibi acımasız bir yaşamla

Hangi ölüm kıyaslanabilir ki

Ölememekten ölüyorum

Altar da mevcut olan Sana taparak

Biraz avuntu buluyorsam eğer

Seni tam olarak görememenin

Istırabı da içimde canlanıyor

Her şey bana yeni bir dert kaynağı

Çünkü istediğim gibi göremiyorum Seni

Ölememekten Ölüyorum

Bir gün Seni görmek umudu ile

Seviyorsam eğer

Seni yitirebilmek düşüncesi

Gözyaşlarımı artırıyor.

Bu korku, ürpertiyor beni.

Tanrım, sevgiline acı!

Ölememekten ölüyorum.

Bu ölümden kurtar beni Tanrım, hayat ver bana

Bu bağların tutsaklığından kurtar.

Seni görmek için öldüğümü

Sensiz yaşayamayacağımı

Gör Tanrım!

Ölememekten ölüyorum.

Bundan böyle ölümüme ağlayacağım

Günahlarımdan dolayı

Tutsak kaldığı sürece

Hayatıma sızlanacağım.

Ne zaman söyleyebileceğim?

Senin aşkın için öldüğümü

Ölememekten ölüyorum.

VİVO SİN VİVİR EN Mİ

Vivo sin vivir en mi,
Y tan alta vida espero,
Que mu er o porque no muero.

Aquesta divina union
Del amor con que yo viyo
Haze a Dios ser mi cautivo,
Y libre mi caraçon;
Mas causa en mi tal passion
Ver a Dios mi prisonero,
Que muero porque no muero.

Esta divina prision,
Del amor en que yo vivo,
Ha hecho a Dios mi cautivo,
Y libre mi corazón;

Y causa en mi tal pasión
Ver a Dios mi prisionero,
Que muero porque no muero.

Ay, que larga es esta vida!
jQue duros es tos destierros,
Esta cârcel, estos hierros
En que el alma estâ metida!
Sólo esperar la salida
Me causa dolor tan fıero,
Que muero porque no muero.

Ay, que vida tan amarga
Do no se goza el Senor!
Y si es dulce el amor,
No lo es la esperança larga:
Quite me Dios esta carga,
Mas pesada que azero;
Que muero porque no muero

Solo con la conflanza
Vivo de que he de morir,
Porque muriendo el vivir
Me asegura mi esperanza;
Muerte do el vivir se alcanza,
No te tardes, que te espero;
Que muero porque no muero.

Mira que el amor es fuerte;
Vida, no me seas molesta,
Mira, que solo me resta,
Para ganarte perderte.
Venga ya la dulce muerte,

Venga el morir muy ligero
Que muero porque no muero.

Aquella vida de arriba,
Es la vida verdadera,
Hasta que esta vida muera,
No se goza estando viva:
Muerte, no me seas esquiva;
Vivo muriendo primero,
Que muero porque no muero.

Viva, que puedoyo darle
A mi Dios que vive en mi,
Sino es el perderte a ti,
Para mejor a el gozarle?
Quiero muriendo alcanzarle,
Pues a el solo es el que quiero;
Que muero porque no muero.

Estanta ausente de ti,
Que vida puedo tener
Sino muerte padecer
La mayor que nnca vi
Lastima tengo de mi,
Por ser mi mal tan entero,
Que muero porque no muero

El pez que del agua sale
Aun de alivio no car ece;
Aquien la muerte pedece,
Al fin la muerte le vale
Que muerte avra que se yguale
A mi vivir lastimero

Que muero porque no muero

Quando me empieço en aliviar,
Viendo en el Sacramento,
Me haze mas sentimiento
El no poderte gozar.
Todo es para mas penar,
Por no verte como qoiero;
Que muero porque no muero.

Quando me gozo, Senor,
Con esperança de verte,
Viendo que puedo perderte,
Se me dobla mi dolor;
Viviendo en tanto pavor,
Y esperando como espero;
Que muero porque no muero.

Sacame de aqueata muerte,
Mi Dios, y dame la vida;
No me tengas impedida
En este lazo tan fuerte,
Mira que muero por verte,
Y vivir sin ti no puedo,
Que muero porque no muero.

Llorare mi muerte ya
Y lamentare mi vida,
En tanto que detenida
Por mis pecados esta.
O mi Dios, quando sera,
Quando yo diga de vera:
Que muero porque no muero.

https://youtu.be/9LO47l6DdTo

AZİZE TERESA'NIN İSTİĞRAK HÂLİ SÖZLERİ

Ey Sonsuz Büyüklük!

Ey Kurtarıcım, ne yapmaktasın!

Onca lütfu kime verdiğine bak!

Sırf kendi hatamdan dolayı kibir okyanusunda yalanlarla yitip giden biri olduğumu neden anımsamak istemiyorsun?

Yalandan nefret etmeme rağmen kim bilir kaç kez onun kölesi oldum!

Ey Tanrım!

Nasıl oluyor da, layık olmadığı halde bir ruha onca lütuf verebiliyor ve onca sevgi gösterebiliyorsun? [21]

Tanrım, beni bu sefil yaşamda tutman yetmedi mi?

Senin aşkın uğruna bana çok zor gelen, yemek, uyumak, geçici işlerle uğraşmak, birçok kimseyle görüşmek zorunda olmak gibi sıkıntıların arasında kalmam yetmedi mi?

Bu acının ne kadar büyük olduğunu yalnız Sen bilirsin; ama yine de,

Ey ruhumun Sevgilisi!

Bütün bunlara Senin için katlanıyorum.

Senin yanında iken huzur bulduğum bu ender anlarda da benden gizlenmen şart mı?

Bağışlayıcılığınla bu hâlin birbirleriyle nasıl bağdaşabilir?

Senin benden saklandığın gibi, benim Senden saklanabilmem mümkün olsaydı, Rab şundan eminim ki, bana olan Sevgin buna katlanamazdı!

---

[21] *Teresa de Avila, YÖ, s.338.*

Oysa hep benimle birliktesin ve daima beni görmektesin.

Böyle bir eşitsizlik çok zalimce bir şey Tanrım [22]

Kaynak: Sibel TOPÇU, Avilalı Teresa Ve Mistik Görüşleri, T.C Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Felsefe Ve Din Bilimleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010, İstanbul

[22] *Teresa de Avila, YÖ, s.308-309.*

GÜLSÜN ERBİL'İN SANATI: 'MİSTİK DÖNGÜ'

RESSAM Gülsün Erbil

1948 yılında İzmir'de doğan sanatçı, 1971de Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümü'nü bitirdi. 1983-84 yıllarında Londra'da Goldsmiths' College'de Seramik Yüksek lisansı, 1993-94 yıllarında ise gene aynı okulda Tekstil yüksek lisansı yaptı. 1998 yılında New York Harlem'de Gallery X'i, 2002 yılında ise İstanbul Beyoğlu'nda Galeri X'i kurdu. Gülsün Erbil, 1970 yılından bu yana yurt içinde ve dışında projeler gerçekleştirmekte, kişisel ve karma sergiler açmaktadır. 1977'den beri de Mevlana felsefesinden esinlenerek dünya sanatına ve Türk sanat tarihine ''Mistik Döngü''lü yapıtlar sunmaktadır. Soyut resmin kavramsal temsilcilerindendir. İstanbul Modern Sanatlar Müzesi Derneği'nin başkanlığında birçok sanat müzesinin açılmasını sağlamış; 2002 yılından beri "Ekim Geçidi" ve "X-Trem İst" adını verdiği dizi sergi projelerini yaşama geçirmiş, İstanbul'a İstanbul Bienali'ni, Dünyaya Galeri X'i ve İngiltere'ye Londra'nın en büyük mozaik panosunu hediye etmiştir. 26 kişisel sergi açtı, 18 karma sergiye katıldı.

https://www.facebook.com/gulsun.erbil

İkinci Dünya savaşını izleyen yıllarda Batıda soyut sanatın, özellikle soyut dışavurumculuğun gelişim eğilim gösterdiği görülür. Soyut sanat anlayışının temelinde kapitalist üretim ilişkilerinin, toplumsal yaşam tarzının ve teknolojik gelişmelerin yarattığı sorunlar ve çelişkiler yatmaktadır. 18.yüzyılda buhar makinesinin üretimde kullanılmasıyla başlayan sanayileşme kapitalist toplum yapısını hızlandırmıştı. Sanayi toplumu, makineleşme, çözülen toplumsal ilişkiler, metropol yaşamının zorluğu, bireyin yalnızlaşması ve yabancılaşması, kirlenen doğa ve çevre, sanatçının iç yolculuğunu ön plana alması soyut sanat anlayışının başlıca çıkış noktasını oluşturmuştur. **Ekonomik ve toplumsal ilişkilerin ulaştığı boyut ve koşulların biçimlendirdiği bireysel özellikler, sanatçıları soyut sanata yönlendiren başlıca etkenlerdir. Kandinsky örneğinde olduğu gibi; sanatçı, 'dış dünya' ve 'iç dünya' ikileminde, iç dünyayı tercih ederek zoru seçmiştir.** Gülsün Erbil'in tercihi de bu yönde olmuştur. Soyut sanatın 20.yy koşullarında ortaya çıkmasının rastlantı olmaması gibi Türkiye koşullarında 1950'li yıllardan itibaren gelişim göstermesi de Türk resminin öznel sorunları yanında, ülkenin gelişim düzeyi ile de doğrudan ilişkilidir.

Gülsün Erbil, Çağdaş Türk resminde 'mistisizm'i ilk kez dile getiren sanatçıdır. Soyut resme mistisizm kavramını yüklemiştir. Türk resminde mistik olgular ve kimlikler vardı ama resimde mistisizmi kavramsal planda açıkça ortaya koyan ve bunun resmini yapan ilk sanatçı Gülsün Erbil'dir. Sanatçının çalışmalarını yakından izleme olanağı bulmuş olan

Talat Sait Halman, **"Gülsün Erbil'in 1970'lerden beri Mevlana felsefesi doğrultusunda soyut çalışmalar yaptığını ve Türk soyut sufi resim sanatının öncülerinden olduğunu' söylemektedir"** . Mistik sözcüğünü bilinçli bir şekilde tercih eden sanatçı; "resimde tasavvuf deseydim belki o olacaktı, ama ben dünya sanatının bir parçası olmanın bilinciyle 'mistisizm'i kullandım" demektedir. Gülsün Erbil' in sanat izleği, mistisizm ile bilim, sezgi ile diyalektik, mitoloji ile güncellik, efsane ile gerçek, primitif ile çağdaş, naif ile modern arasında hiç durmaksızın bir sarkaç gibi hareket halindedir.

Gülsün Erbil, kavramsal soyut sanatını geometrik formlar, tekstürel (dokucu) uygulamalar ve minimalist öğelerden oluşan üç sacayağı üzerine kurmuştur. İlk dönem çok renkli olan sanatı sonraları siyah-beyazın ağırlıkta olduğu gri tonlara (özellikle Londra döneminde) ve son yıllarda ise bütünüyle doğanın saf renklerine dönmüştür. Sanatçı başta ele aldığı figüratif çalışmalardan soyutlamalar yoluyla kaligrafiye geçmiş ve en son olarak da kendi buluşu ve tarzı olan 'mistik döngü' çeşitlemelerini benimsemiştir. Bu süreç aynı zamanda sanatçının ulusallıktan evrenselliğe doğru aldığı uzun yolculuğunun da tarihidir.

Gülsün Erbil'in henüz genç bir sanatçı adayı olarak sanat ortamına girmeye büyük bir heyecan duyduğu 1970'li yıllar Türk resminin evrensel-yerel, soyut-somut gibi karşıt eğilimlerin henüz berraklaşmaya başladığı, sentezlere yöneldiği, bir başlangıç evresine rastlamaktadır. Sanatçının kendisi için hem bir olanak ve hem de birçok engeli içinde barındıran bu dönemde sanat ortamına dahil olduğunu görüyoruz. Akademideyken bir açıdan da şanslıydı çünkü yaklaşık 50 yıldır var olan Türk resminde özgünlük arayışları vardı. Bütün ressamlar geleneksel sanatlarımızı ve minyatürü incelemekteydiler. Her sanatçı öncelikle özgün olmaya çalışıyordu. Daha o dönem başladığı Dünya müzelerini görme fırsatı sanatçının Türk resminin eksiğini bulmasına yardımcı oldu: O'na göre resmimizde eksik olan modernizimdi. Sanatçı, 'bu özgünlüğe nasıl bir modern açı getirebilirim' diye düşündü. Dönemin karakterine uygun olarak, 'usta' kuşak sanatçıların bir kısmı -ki bunlar Akademi dışında duran bağımsız isimlerdir; giderek ağırlık kazanan bu yeni gelişmelere ayak uydurmaya çalışıyorlardı. Akademilerde hocalık yapan diğer bir kısım da kendi bireysel üsluplarını derinleştirmeye yönelmişlerdi. Gülsün Erbil'inde içinde yer alacağı genç kuşak içindeki tutarlı kişilikler ise geçmişe oranla daha belirgin bir biçim-içerik bütünlüğü ile yeni arayışlara girişmekteydiler.

1970'lerde Türk Resim sanatının beş temel anlayış doğrultusunda biçimlendiği söylenebilir: Soyutçular, soyut ya da figüratif biçimci yaklaşımlar, soyutlanmış figüratif biçimde lirik arayışlar, yerelci ve toplumcu eğilimler, ifadeci ve eleştirel figüratif yaklaşımlar.

Türkiye 'de 68'li yıllarda Akademi hocaları soyut sanata yöneldiği, "ulusallık mı? - "evrensellik mi?" tartışmalarının sürdüğü günlerde, Gülsün Erbil; 1978 yılında soyut sanata kavram yükleyerek bu tartışmayı başka bir çizgiye çekmiştir. Soyuta yönelişi konusunda; "İslam'da figür yasağından dolayı zaten soyut bir yönelimde gelişen İslam sanatı ortadayken Akademi'de bize soyut yaptırmadılar. Kaldı ki benim sorunum sadece soyut da değildi; ben resmimize modernizmi getirmek istedim" demektedir. Daha o yıllarda 'Viyana Ekolü' sanatçılarını (Egon Schiele, Gustav Klimt ve Friedensreich Hundertwasser) inceleyerek Batı sanatı ile bağ kuran sanatçı, Mehmed Siyah Kalem

etkisiyle de Doğu sanatı ile buluşmuş ve Doğu-Batı anlayışını birleştiren modern bir çizgide durmuştur.

Sanatçı, ilk dönemini oluşturan 1966-1977 tarihleri arasında, renkçi bir tavır ve zengin bir tema çeşitlemesiyle karşımıza çıkar. Farklı dönemlerin ve temaların bir ürünü de olsalar, tüm çalışmaları arasında kopmaz bir ilişki ve süreklilik olması sanatçının karakteristik bir özelliğidir. 'Toplumsal Patlamalar' da, ''Okul Resimleri'nin etkisini; 'Görsel Bulmacalar' da 'Pazar yerleri'ni ya da hepsinde birden 'döngü'yü görmek mümkündür.

Akademideki öğrencilik yıllarının ürünü olan 1967'de yaptığı bir natürmort çalışmasında, sanatçının ileriki yıllarda vazgeçemeyeceği bir plastik değer olan kontrast (zıt) ilişkileri başarıyla çözümlediğine tanık oluyoruz. Pierre Bonnard' ın ışıklı ve parlak ölü doğa çalışmalarından esinler taşıyan bu resimde, süs kabakları ve narlar simgesel bir kurgu içinde bir kompozisyon oluşturmuşlar. Narlar kırmızı tonlarıyla dişiliği (feminen) temsil ederken, süs kabakları eril (maskülen) olana gönderme yapıyorlar. Ayrıca pembe ve mavi renk tercihi ile yine bu zıtlığa vurgu yapılmıştır. (Resim 1)

Gülsün Erbil, 1967 yılına tarihlenen "Okulda" adıyla yaptığı bir dizi çalışma da siyah-beyaz soluk fotoğraf imgelerini büyük bir ustalıkla resme dönüştürmüştür. İzmir'de çekilmiş eski okul fotoğraflarını soyutlayarak üzerinde yeniden çalıştı ve etkileyici bir resim üretti. (Resim 2) Sanatçı, 'naif' dönemim' olarak (ki hala birçok yönden naiftir) adlandırdığı bu dönemde Pieter Brueghel, Pierre Bonnard, Jean Francois Millet, Georges Rouault ve Van Gogh'dan etkilendiğini söyler. Temel geometrik formlar olan daire ve üçgenle çalışan sanatçı her şeyden önce oldukça sadedir. Kendini eğitmek için Rus Konstrüktüvistlerini inceler. Dünya sanatındaki kaligrafik unsurları araştıran sanatçı kaligrafiyi de yer yer yapıtlarında kullanmıştır.

Resim 1: Gülsün Erbil, "Natürmort", (1967), Tuval üzerine yağlıboya, 60×40 cm.
Resim 2: Gülsün Erbil, "Okulda", (1967), Tuval üzerine yağlıboya, 100×75 cm.

1968'de ülkede yükselen toplumsal muhalefeti işlerine taşıdı. "Toplumsal Patlamalar" adını verdiği bir seri çalışma yaptı. Bunlar çok hızlı çalışılmış devingen kitle resimleridir. 68'in ruh halini, düzensiz kortejler şeklinde pankartlarla yürüyen işçi-öğrenci

öbeklerinin enerjik duruşundan rahatlıkla öğrenebiliyoruz. Serigrafi, litografi, gravür ve yağlıboya teknikleriyle gerçekleştirdiği bu işlerde Brueghel etkisi görülebiliyor. (Resim 3)
1967'de, Bursa'da bir pazaryerine 'kuşbakışı' gözlemleyen Gülsün Erbil, bu görüntünün zihninde bıraktığı etkiyi taşıyan ve "ilk orucum" dediği, "Pazaryerleri" adıyla bir seri resim üretmeye başlar. 1967-73 yılları arasında başladığı bu seri kendisine 1970'de TRT ödülünü getirir. Bu resimlerde espas (derinlik) yaratmak için optik oyunlarla izleyiciyi bir yandan düşündürürken aynı zaman da büyüleyen sanatçı, grafik etkiden kaçınmak için resmini farklı renk planlarıyla kurgulama yoluna gitmiştir. 'Pazaryerleri' kompozisyonlarının arka planında çok etkilendiği Güney Amerika'nın eski uygarlıkları olan Aztek, İnka ve Maya sanatlarının etkisi var. (Resim 4)

Resim 3: Gülsün Erbil, "Toplumsal Patlamalar', (1968), Tuval üzerine yağlıboya, 120×60 cm.
Resim 4: Gülsün Erbil, "Pazar Yeri", (1974), Tuval üzerine akrilik, 100×100 cm. Dyo Koleksiyonu.

"Resimlerimin olmazsa olmazı harekettir" diyen sanatçı dinamik bir yapıya sahip olduğu için de çoğunlukla dikey çalışmalar yaptı. İlk dönem çalışmalarında da hareketli figürler var; figürler devinirler, bir şeylerle meşguldürler. Mistik döngünün ritmik hareketi ile sürer bu. Devinim statikliğin karşıtıdır. Pazaryerlerini yapmak için günlerce araştırır ve çizimler yapar. Konuşan, bağıran, bir şeyler taşıyan insanlar, hayatın ritmi var pazaryerlerinde. Hem naif ve hem de pentür tatlar içeren bu işlerde, Galeri dersi hocaları olan Cevat Dereli ve Ali Avni Çelebi'nin birikimlerinin izlerini görebiliyoruz.
Gülsün Erbil, kapalı kompozisyonların kapalı toplumların bir yansıması olarak gerçekleştiğini düşünüyor ve zaman zaman 'dünyaya kapılarını kapatmak istediği' gibi kompozisyonlarını da sürekli kapalı tuttuğunu ve yetiştiriliş tarzı nedeniyle bundan kurtulamadığını ifade ediyor. Pazaryerlerinin sonraki dönemlerde üzerlerinin inceden kalına doğru giden beyaz çubuk şeritleri ile kapandığını görüyoruz, bunu biçimi bozmak, yoğunluğu azaltmak ve boyut kazandırmak amacıyla yaptığını söyleyen sanatçı, modern bir resme ulaşmak istemektedir.1967'de yapılan "Pazaryeri V" adlı çalışma 1972 yılında Türkiye'yi İskenderiye Bienali'nde temsil eden bir yapıttır. Brueghel'den esinlenen figürlerle kurgulanan ilk "Pazar yerleri'nden sonra gelen serinin bu son çalışması, akademik paletin tamamıyla dışında, olabildiğince cesur renklerle oluşturulmuştur. Yağlıboya, püskürtme boya ve akriliğin kullanıldığı bu yapıt, sanatçının daha öğrencilik yıllarındayken ulaştığı teknik yetkinliğin açık bir kanıtıdır.

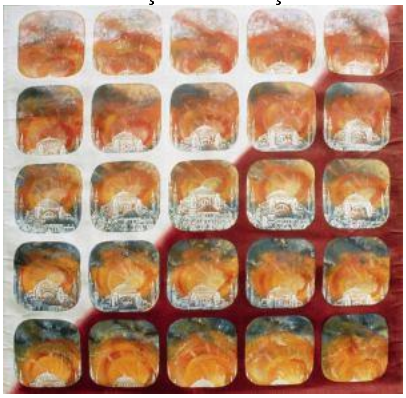
Sanatçının 1970-75 yılları arasında devam eden yoğun uğraşısının ürünleri olan "Görsel Bulmacalar" serisi, sanatçının kendisine kurulduğunu düşündüğü hapishanelere gönderme yapan işlerden oluşuyor. (Resim 5) Pieter Brueghel, Pierre Bonnard' dan etkiler taşıyan bu resimler deyim yerindeyse 'Japon din adamı (Monk) sabrıyla' yapılmış çalışmalardır. Görsel Bulmacalar' da geometrik bakışla beslenen matematik ve biraz da oyun var. Mistisizm öncesi yapılmış da olsalar, örtük bir şekilde henüz öne çıkmayan döngüsel etkiyi hem bu resimlerde hem de bundan önceki döneminde son 'Pazar yerleri'nde de görebiliyoruz. "Görsel bulmacalar hem benim ve hem de Türkiye'nin hapishanesi aynı zamanda" diyen sanatçı, Bizans yapılarında dışarıya bakan pencereler gibi tuvalde açtığı pencerelerden dışarısını gözlemlemiştir. Bu yapıtların ilki Ergin Kolbek'in intiharı üzerine yapılan 1968 tarihli cami resmidir. Akademide öğrenci iken intihar eden Ergin Kolbek'in bir yapıtından esinlendiğini ve onun anısına kullandığını söylemektedir. Önde ise görsel bulmaca var. Bizans ve Osmanlı etkilerinin devam ettiği bir çalışma. Diğer birçok çalışmasında rastladığımız çivit mavi ve altın varak renklerleri, Gülsün Erbil' in Bizans sanatı etkilenmelerinin güçlü olduğuna işaret ederler.

'Görsel Bulmacalar' dramatik etkisi oldukça güçlü resimler. Bu resimlerdeki dikdörtgen pencerelerin alt ve üst kısmında kullandığı 'ok'ları Paul Klee' den esinlendiğini söyleyen sanatçı bununla, 'resimleri zihninizde üst üste çakıştırın' demektedir izleyicisine. Bu işlerde canlı sarı renkler için ise, **"Hocalar ısrarla, 'akademik palet'**dedikleri 'ocre sarısı', ve 'tersdösyen' (kahverengi) isterlerdi ama ben parlak sarıları ve daha sonrada kırmızıları ve siyahları kullandım" diyerek daha öğrencilik yıllarında Akademik palete başkaldırısını anlatır. Sonraları Eren Eyüboğlu, sanatçı için, " Türk resminde en iyi kırmızı kullanan sanatçıdır" diyecektir. Mükemmel bir zihnin yanında titiz bir işçiliğin ürünü olan 'Görsel Bulmaca'larda alt parça üst parçayla çakıştırıldığında resim tamamlanmış oluyor. Bu yanıyla resimler izleyici için de çok heyecan taşıyan bir deneyim sunabilmektedirler. Sanatçı, izleyiciyi yapıtın karşısında daha uzun tutmak ve onu yapıt hakkında düşündürürken aynı zaman da eğlendirmekte istemektedir. 'Görsel Bulmacalar' serisi tam da bu amaçla yapılmış işlerden oluşuyor. İzleyici bu resimlerin karşısında uzun süre durmak ve düşünmek zorunda hissediyor kendisini. Aynı yıllarda dünya sanatında Popart ve Opart hüküm sürmektedir ve sanatçı sahip olduğu akademik disiplinle bu iki farklı disiplini birleştirmiştir. Optik oyunlar ve geçişleri içerdiği ve minimalist özelliğinden dolayı sanatçı gerçekte Opart'a daha yakın duruyordu.

Resim 5: Gülsün Erbil, "Görsel Bulmaca", (1969), Tuval üzerine akrilik, 110×80 cm.

1975 tarihli "Gece Gündüz Ayasofya" adlı çalışma sanatçının 'Bizans yanı'na göndermedir. Kuzey Rönesansın manzara ressamı Altdorfer'in o saf doğa betimlemelerindeki güneşinden etkilenerek yaptığı bu transparan etkili resim, 'görsel bulmacalardan izler taşıyan başka bir seri çalışmanın ilkidir. Ayasofya ile başlayan bu seri, Süleymaniye ve Kızkulesi ile devam eder. Ayasofya resmi, sanatçının İstanbul'un tarihi mirasına, Bizans geçmişine saygı duruşudur. Bir Camii (kiliseden dönüştürülmüş camii: Ayasofya) resmi olmasına karşın, bu çalışmada da döngü var. Resim kareleri yavaş yavaş dönüyor ve cami ortaya çıkıyor, sonra da batıyor. Bu cami görüntülerinin hiçbiri birbirinin benzeri değil ve farklı olması için müthiş bir özen gösterilmiş.

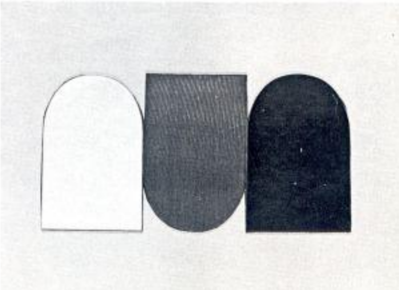
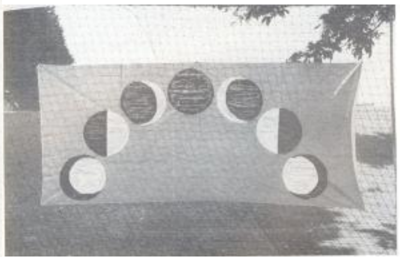

Resim 6: Gülsün Erbil, "Ayasofya", (1975), Tuval üzerine yağlıboya, 150×150 cm.

"'Gece Gündüz Ayasofya" da görsel bulmaca etkisi var ama bulmacalardaki hapishane etkisi yok. Tersine mistisizme dair güçlü izler var. Camii var, Sufilik var. Önce bir Bizans harikası olan Ayasofya var; sonra bir Osmanlı harikası olan Süleymaniye. Sofya, sophia; akıl demek. Ayasofya'nın Bizans zamanında 'Sofya' adında bir kraliçe için yapıldığı söylenir. O yıllarda sufizmle ilgilenmeye başlayan sanatçı Sufizm'in tanımlarından bir tanesinin de 'sofizm'(bilgicilik) olduğunu okuyor. Ayasofya'yı seçmesinin ilk nedeni budur, ikinci neden ise bu yapının taşıdığı 'metamorphosis' (şekil ve içerik değişimi) anlamdır. Hristiyanlar için yapılan kilisede, Osmanlı döneminde uzun yıllar Müslümanlar namaz kılıyorlar. Sadece içerikte değil şekilde de değişim yapılıyor, dört adet minare değişik zamanlarda ilave ediliyor. Daha sonra bu Atatürk bu yapıyı müzeye dönüştürüyor. Sanatçının bu yapıtlardan sonra felsefeye merakı iyice artıyor. Bizans, Doğu Roma ve daha önemlisi felsefeyle, akılla yapılan bir yer Ayasofya. Felsefeye olan yatkınlığı bu işe de sinmiştir. (Resim 6)

Gülsün Erbil, 1974-75 yıllarında pazardan bulduğu, Karadenizli kadınların 'dolaylık' olarak giydiğini öğrendiği bir kumaşı asimetrik (üçgen ve kubbe şeklinde) tuvallere gererek ve siyah-beyaz iplerle tuvali dikerek çok ilginç bir resim tavrı geliştirir. Bunlar aynı zamanda sanatçının tuval dışındaki farklı malzeme boyutlarını zorlayan ilk denemeleridir. Sanatçının kumaşlara geçişinin en önemli nedeni yağlıboyanın geç kuruyor olmasına karşılık kumaşın hafifliği ve taşınabilir olmasıdır. Ayrıca küçük yaşta eline verilen nakış ve dikişin de bu tercihte etkisi olduğu açıktır. Ustalarından Cevat Dereli'nin işleyerek yaptığı bir yapıtını kendisine göstermesinin de etkisinde kaldığını söyler. "Üçleme; Kadın, Aşk, Erkek" adını verdiği bir çalışmada yan yana dizilmiş 3 adet kubbe şeklindeki tuvalden oluşuyor. Kadın beyaz, erkek siyah rengi temsil ederken

ikisinin arasındaki 'aşk' ikisinin renginin karışımı olan siyah-beyaz çizgili (gri gibi algılanan) renkle verilmiş. (Resim 7) "Kadın, Çocuk; Erkek" adlı başka bir çalışmada ise yine benzer boyutta ve renkte üç tuval var. Bu çalışmadaki tek fark çocuğu temsil siyah-beyaz çizgili tuvalin bu kez ters yerleştirilmesidir. "Ayın Döngüsü" adlı bir çalışmada bu kez, ayın yükselişi ve inişinde aldığı bütün şekiller döngüsel bir ritim halinde ve yedi farklı daire içerisinde gösterilmiştir. Ayın aydınlık yüzeyini temsil eden ışık beyaz, karanlığı temsil eden leke siyah iplerle dikilerek bir kez daha yaşamdaki ikilemlere vurgu yapılmıştır. (Resim 8)

Resim 7: Gülsün Erbil, "Kadın, Çocuk, Adam" (1973), Karışık malzeme, Her biri 125×85 cm.
Resim 8: Gülsün Erbil, "Ayın Döngüsü", (1974-75), Dolaylık kumaşı ve boya, 300×150 cm.

Sanatçının ilk araştırma dönemindeki kubbe formları Akademideki öğrenciliğinin ilk yıllarına kadar uzanır. O yıllarda sabahları akademiye giderken Karaköy'den Fındıklı'ya dolmuş bulmak çok zor olduğundan, yürümek zorunda kalırlarmış. Bu yol, üzerinde Tophane-i Amire (Şimdi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi), Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa Camii, Nusretiye Camii (1825'de II. Mahmut zamanında yapılmış) ve Tophane Çeşmesi ve daha birçok yapının olduğu tarihi bir kültür ve sanat koridorudur sanatçı için. Mimar Sinan'ın 1580-87 yıllarında yaptığı Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa Camii bütün heybetiyle karşısında durmaktadır. İşte bu camideki pencere formları, hapishaneyi andıran demir parmaklıklar ve süslemeleri Gülsün Erbil'in o yıllardaki resimlerinin kompozisyonlarının ana temelleridir.

Doğu ile Batı Bireşiminde Göçebe Bir Zihin

1983'de British Council'den aldığı bursla Londra'ya gitti. Burada Goldsmiths' College'de 1983-84 yılları arasında seramik ve 1993-94 yılları arasında ise tekstil alanlarında iki ayrı master (yüksek lisans) yaptı. Aynı yıllarda Devlet Güzel Sanatlar Akademisi yıllarında başladığı mistik felsefe odaklı çalışmayı daha da geliştirdi. Gülsün Erbil'in Goldsmiths' College'de 1983-84 yılları arasında hazırladığı 'Mistisizm' konulu tezi bu alanda yapılmış ilk çalışmalardan birisidir.

Gülsün Erbil bu tez çalışmasında mistisizmin çağlar boyunca taşıdığı anlamlar üzerinde durmuş; Platon'dan başlayarak filozofların görüşlerinden hareketle, Batı ve Doğu toplumlarının bu kavramı nasıl algıladıklarını incelemiştir. Gülsün Erbil'e göre; "mistisizm aslında bütün dinlerin ham maddesini oluşturuyordu". Sanatçı, bilimsel bir bakış açısıyla 'tarımın başladığı ilk çağlardan beri dininde başladığı' belirlemesini yapmış ve antik uygarlıklardan günümüze kadar dinler içindeki mistik unsurları sıralayarak, 'dogmaların mistik deneyimlerden doğduğunu' söylemiştir. 'İslam tasavvufunun

kaynakları bakımından çok daha zengin olduğu' tespitini yapan **Gülsün Erbil, Mevlana ve Hallac-ı Mansur örneklerinden yola çıkarak Türklerin, İslam'dan önceki dinleri olan Şamanizm ve Sufi dervişler aracılığıyla Anadolu tasavvufunun geliştiğini ifade eder.**

Gülsün Erbil, çalışmasının ilerleyen bölümlerinde kendi sanatının ana kavramı olan "mistik döngü"nün sonsuz, kozmik yaşamın bir simgesi olarak taşıdığı anlamlar üzerinde durmaktadır. İslam sanatı üzerinde çalışırken dekoratif anlayışla yapılmış birçok çalışmada döngünün temel yapı olduğunu vurgular ve İslam'ın yeni bir estetik dünya görüşü yaratmayı amaçladığını belirtir. Sanatçı, başlarda akademik bir tartışma şeklinde geliştirdiği tezini sanatsal ürünlerden örnekler sunarak geliştirir. Mevlevilikteki sema ayininden yola çıkarak, dünyevi arzu ve tutkularla ilişkilerinin bulunmadığını simgeleyen yamalı bezlerden ibaret olan derviş giysilerini tekstil anlayışı bağlamında inceler. Gülsün Erbil'e göre evrensel dönüş hareketi olan sema; aşk, müzik ve şükran dolu dönüşlerle Tanrıyla bütünleşmeyi ifade eder. Sema törenlerinde semazenlerin giydikleri giysilerin temsilinden hareketle farklı bir sembolizm geliştirmeye çalışır.

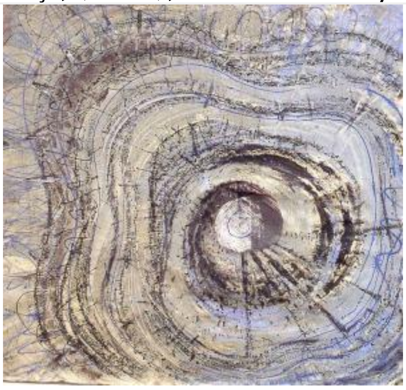
Gülsün Erbil, çalışmasının son bölümünde sanatsal anlayışını kendisine yakın ama tarzını uzak bulduğu İngiliz mistik sanatçı William Blake'i inceler. Blake'in 'yaradılış sırasında ruhani dünyadan koparak maddeleşen insanın' trajedisini kendi geliştirdiği baskı teknikleri ve yazdığı şiirlerle dile getirdiğini ve 'bir kum tanesinin içinde bütün dünyayı, bir yaban çiçeğinde cenneti görmek istediğini' belirtir.

Gülsün Erbil ikinci Türk kadın semazendir. Türkiye'de hiçbir cevap alamayınca, sema yapmayı Londra yıllarında ilk Türk kadın semazen Eda Ascott (konservatuvarda tiyatro eğitimi almış) aracılığı ile öğrendi. Londra'da ırk, dil, din, farkı olmaksızın kadın-erkek birlikte döndükleri semahın coşkusunu ülkesine taşımak istemiştir.

Gülsün Erbil, Londra'da 1983 yılında paket kağıdı üzerine serigrafi tekniği ve karışık malzeme uygulayarak bir seri çalışma yapar. "Şamanistik Döngü", 1988'de kağıt üzerine karakalem ve pastel ile çalışılmış, Şamanizm'e saygı niteliğinde bir yapıttır. Ağaç kesitini anımsatan form feminen üçgenle zenginleşmiş olarak doğanın büyümesini anlatmaktadır. Şamanların doğa ve ağaçla olan ilişkileri ve deneyimleri yalın olarak verilmiştir. Burada nihayetinde bilim ve sanatın aynı kaynaklardan doğduğu ve benzer kapıları açtığı vurgulanmaktadır. Sanatçı, 'düşünce ile başlamayan ve bitmeyen sanat, sanat olmaktan uzaktır' demektedir.

Resim 9: Gülsün Erbil, “Ateş”, (1983), Tuval üzerine yağlıboya, 150×150 cm.

Resim 10: Gülsün Erbil, “Su”, (1983), Tuval üzerine yağlıboya, 150×150 cm.

Gülsün Erbil’in, ‘dört element’i (ateş, su, hava, toprak) ele aldığı işleri tema olarak Mevlana’ya saygı serisinin devamı niteliğindedirler. Sanatçının mistik felsefeyle ilgilenmesinin üzerinden altı yıl geçmiştir ve 1983 yılında Londra’da 150×150 cm. tuvallere karışık teknikle bu serileri üretmeye başlar. Kapalı kompozisyonlara sahip bu resimlerde bütün ikilemler döngü olarak çözümlenmiştir. Döngünün başladığı yer ile bittiği yer tümünde de açık devamlılığı simgelemektedir. Resimlerdeki renk kullanımı hocası Neşet Günal’in etkilerini taşımaktadır. Bu dönemin renkli işlerinden sonra siyah beyazların egemen olduğu çalışmalara yoğunlaşmıştır.

“Ateş” adlı çalışma bu serinin bir parçasıdır. Burada ateşin ‘yakan değil yanan’ olduğu vurgulanmıştır. Evrenin oluşumunda önce ateş vardı. Resmin bütünündeki kırmızı, ateşi çağrıştırmaktadır. Ortada yine semazenler dönmektedirler. Dikkatle bakıldığında figüratif öğeler bulunan bu çalışma ateşin bir soyutlaması olduğu kadar bayrak rengini de temsil etmektedir. Anadolu’da doğan evrensel Mevlana felsefesiyle, Türkiye’nin o günlerdeki karışık yıllarında bir kez daha barış çağrısı yapılmaktadır. (Resim 9)

“Su”, ‘ateş’ resminden sonra, ‘ateşi söndürsün’ diye yapılmış bir çalışmadır. 1983’lerin Londra’sında ‘GAP projesiyle Türkiye’nin Ortadoğu’daki suyu kontrol edeceği’ ve geleceğin su savaşlarından söz edilmektedir. Sanatçı resmin tam ortasına, soyut bir şekle saydam bir plastiğe baskı yapılarak elde ettiği bir kolajı monte ederek, dış dünya ve iç dünya ikilemini vurgulanmıştır. Çalışmanın bütününde yağlıboya tekniği uygulanmıştır. Güçlü dokuları, yetkin teknik kullanımıyla suya dair metaforlar vurgulanmıştır. Su kaynayınca buhar; soğuyunca buza dönüşerek şekil ve boyut

değiştirmektedir. Suyun bu özelliğinde saklı olan mesajı, insanın madesel ve ruhsal varlığını ifade etmiştir. Mistik döngünün devamı olan yapıtta hareket (devinim) belirgin diğer bir özelliktir. (Resim 10) "Toprak" adlı çalışmada, toprak renklerine sadık kalmış ve toprak görünümünü verebilmek için boyayla birlikte tutkal, kil ve kum karışımı bir malzeme kullanmıştır. Resmin ortasında Romen rakamlarıyla yazılmış ve zamanı simgeleyen bir saat vardır. (Resim 11)

Resim 11: Gülsün Erbil, "Toprak", (1983), Tuval üzerine yağlıboya, 150×150 cm.

Fotoğraf 1: Gülsün Erbil, "Bal-Kan Gölü", (1993), Karışık malzeme, 230×100 cm.

Gülsün Erbil 1986'da, akademi yıllarında (1966) severek kullandığı paket kağıtlarını tekrar keşfeder ve "Sufi'nin Mistik Karakalemleri" dediği bir seri iş üretir. Bu çok sevdiği ve özlediği bir malzemeyle tekrar buluşmasıdır. O yıllarda sanatçıyı ziyaret eden hocası Neşet Günal, bu yapıtlar hakkında 'titiz ve yüksek duyarlılıklı' değerlendirmesini yapar ve çok beğendiği bu işleri yağlıboyaya uygulamasını önerir. Dönemin maddi olanaksızlıkları bu işlerin kağıt üzerinde kalmasını zorunlu kılmıştır. Sanatçı yağlıboya ile 'konuşamadığı' zamanlar kendisini enstelasyonlarla, heykellerle, seramiklerle, performanslarla (happening), video sanatı ile ifade etmiştir.
1994-95 yıllarında Bosna'da Balkanlar Müslümanları katlederken sanatçı "Bal-Kan-Gölü" adıyla savaş karşıtı çalışmalar yapar. Kullanılan malzeme, malzemenin işaret ettikleri ve düşündürdükleri üzerine biraz daha ayrıntılı durmak gerekiyor. Sanatçı bu çalışmada Londra'da Türk işçilerinin kuş (daha çok güvercin) besledikleri atılmış bir kafesi kullanmıştır. Burada esas malzeme olan buluntu kafes kapısı dönüşümsel (recycle) bir atıktır ve bununda imlediği başka yoğun anlamlar vardır. Dönüşümün burada işaret ettiği gerçeklik, Avrupalıların önce Musevileri şimdi ise Müslümanları öldürdüğünün

sembolik anlatımıdır. Oysa Müslümanlar (bu atılmış kafes kapısının temsilinde olduğu gibi) hala barış sembolü olan güvercin beslemekle meşguller. Bu hem onların hala doğadan kopmadıklarını ve hem de yalnızlıklarını kuş besleyerek giderdiğine işaret ediyor. Dahası, onların hala barış çağrısı yaptıklarını söylemeye çalışıyor. Burada hapishanelerden pencerelere geçiş var ve gelinen yer iç dünya aslında. Bu yüzdende sanatçı, kafes kapısının içinde aydınlığı ifade eden canlı renkler kullanarak, barışın geleceği günlere olan inancıyla umut kapısını açık tutmuştur. (Fotoğraf 2)

Sanatçı Londra dönemindeki mistik döngülerinde daha çok siyah-beyaz ağırlıklı, geometrik motifler çalıştı. Dokucu (tekstürel) bir anlayışla yaptığı çalışmalar çeşitlilik gösterir. İngiltere'de yaşadığı yıllarda farklı sanat alanlarında çalışmalarını sürdürdü. Sanatçının Londra yıllarına damgasını vuran en önemli yapıtı, kuşkusuz "Eşitlik - Uyum" adlı, yüz metrekare boyutundaki mozaik panodur (1986-87). Londra'nın kuzeyinde yer alan ve bir işçi mahallesi olan Haringey Belediyesi'nce yaptırılan bu çalışma, 1987 yılında törenle açılışı yapılan İngiltere'nin en büyük dış cephe mozaik sanat yapıtı olma özelliği taşımaktadır. Dünya barışı ile siyah ve beyazların eşitliğini ve sınıfsızlığı (İngiltere sınıflı bir toplumdur) işleyen bu yapıt aynı bölgede 1985'deki etnik ayaklanmanın anısına yapılmıştır. 1985'in Eylül ayı içerisinde çoğunluğu Afrikalıların oluşturduğu "Broadwater Farm Estate" bölgesinde büyük bir ayaklanma olmuş ve bu olayların ardından Haringey Belediyesi Gülsün Erbil'e bu yapıtı sipariş etmiştir. 20m. yüksekliğinde ve 5 m. enindeki ince uzun panonun üst kısmında bir dünya haritası yer alır, barışı simgeleyen gökkuşağı ve müzikteki sol anahtarı bir döngü aracılığıyla alt kısımdaki piyanoya bağlanmaktadır. Piyanoda ise biri siyah diğeri beyaz olan eller tarafından çalınan bir İngiliz noel şarkısı olan "Joy to the World "un (Dünyaya Coşku) notaları görülmektedir.(Fotoğraf 2)

Fotoğraf 2: Gülsün Erbil, "Eşitlik-Uyum", (1985), Mozaik anıt, 100 m2.

Bu büyük yapıt, 10 yıl sonra ironik bir şekilde yine Haringey Belediyesi'nce, en anlamlı bölümü olan ve eşitliği sembolize eden siyah-beyaz ellerin bulunduğu kısım cam bölmelerle kapatılarak, kompozisyon bölünmüştür. Bugün sanki bu tahribatın bir sonucuymuş gibi 1985 de devrimci bir ayaklanmaya tanıklık eden "Broadwater Farm" bölgesi uyuşturucu, mafya ve kaçakçılığın merkezi durumuna gelmiştir. Gülsün Erbil'in anıtsal yapıtı tıpkı kendisinin incindiği gibi, üzerindeki tahribatla bütün bu olup bitenlere tanıklık etmeye devam etmektedir.

Bu kavramsal mozaik panonun "Eşitlik" adıyla, eşit görülmeyen halkların yaşadığı bir bölgede protest bir tavırla yükselişi, İngilizler için büyük anlamı olan bir sanat eylemidir.

Politik söyleminin oldukça güçlü olduğu bu kavramsal pano çalışmasının yapıldığı aynı günlerde, İngiliz parlamentosuna Londra'da ilk kez bir siyah milletvekili seçilmiştir.
1993-94 tarihinde Londra'dan New York'a taşınacak olan sanatçı artık kullanmayacağı kendi yatağını yapıta çevirir. İngilizlerin 'kumaş heykel' dedikleri bu çalışmaya sanatçı "Sufi'nin Yatağı" adını vermiş. Yatağın üzerinde Şamanizm kaynaklı çok farklı objeler var. Aynı yıl kanser hastalığından dolayı hastanede tedavi için yatan genç bir ressam (kanseri yenebilmiş) arkadaşını ziyaretlerinde hastaneden dışarıya taşıdığı objelerdir bunlar. Ama bu çalışmanın gerisindeki düşünce daha geçmişe dayanır. Sanatçı bu çalışmayı yapmadan on yıl önce tüberküloz hastalığı geçirmiştir. Ayrıca sanatçının Londra'daki evi o yıllarda tedavi amacıyla oraya gelen tanıdık-tanımadık bütün Türkiyeli hastalara açıktır. Bütün bu hasta ve hastane yaşamı sanatçıyı derinden etkilemiştir. Sanatçı yağlıboya yaparken nasıl çalışıyorsa burada da aynı kaygılarla hareket etmiştir. Rengareng iplikler, yünler kullanarak ve kumaşları keserek birikimleri ve kompozisyon anlayışı doğrultusunda renk uyumuna dayanan bir çalışma gerçekleştirmiştir. Yatak, ilaç (hap), serum torbası, ilaç kutuları, plastik eldiven ve kanser olan ya da kanserden ölen yakınlarının fotoğrafları, objeleri ve izleri ile örtülmüştür. Sanatçının kullandığı bunca obje, kendisinin Şamanist özelliklerinin bir sonucudur. (Şamanlar topladıkları 601 objeyi üzerlerindeki giysilerine dikerler). (Fotoğraf 3)

Fotoğraf 3: Gülsün Erbil, "Sufi'nin Yatağı" (1994), Karışık teknik, 190×90 cm.

Gülsün Erbil, Londra' da on yıl yaşadıktan sonra, 1994 de New York' a taşınır. Sanat çevrelerince ilgiyle karşılanan Erbil, şehrin zenci mahallesi olan Harlem' de ilk sanat galerisini açarak ve yeni galerilere öncülük ederek bölgenin yaygın olan kötü imajının değişmesine katkıda bulunur. Dönemin gazeteleri, ABD eski başkanı Bill Clinton'ın bölgenin bu yeni imajının etkisiyle Harlem' de ofis açmak istediğini yazmaktadır. Gülsün Erbil'in yaşamında ironi bir kez daha gerçekleşmiş ve ABD'nin en 'sicili bozuk' bölgesi, kendisi Mevlevi olan bir Türk kadın sanatçı tarafından yeni bir kimliğe kavuşmuştur. Gülsün Erbil'in 'Galeri X' adıyla açtığı bu sanat mekanı ismini yüz metre mesafedeki zenci lider Malcolm X'in adını taşıyan caddeden almıştır ve galerideki ilk sergi yine Malcolm X'in öldürülüşünün 33.üncü yıl dönümüne mistik bir şekilde denk gelmiştir.

Gülsün Erbil'in mistik bir şekilde 'Malcolm X' ismini tercih etmesi ve 'X' kavramının sanatı ve yaşamındaki varlığı, 'gelenek kurucu' birisi olarak bir kez daha dikkat çekicidir. Nitekim Amerikalılar bunu fark etmekte gecikmemiş ve sanatçının "Xemania" yı başlattığını ilan etmişlerdir. Matematikteki denklemlerin popüler bilinmeyeni, çoğu zaman da 'trans' yerine kullanılan 'X' kavramı çok geçmeden ortalığı kaplayan bir salgın

halini almıştır. X'le başlayan birçok film çekimi yapılması, Bill Gates'in yaptırdığı 'X-box' programı ve Kylie Minoque'un 'X' adlı albümünün hepsi bu gelişmeden sonra olmuştur.
Gülsün Erbil, New York'a geçtikten sonra Londra'da 1993-94'te yaptığı tekstil alanındaki yüksek lisans (M.A.) eğitiminden daha da cesaretlenerek yeni işler üretir. Sanatçı, ultra bir 'tüketim toplumu' olan New York'un zengin çöplüklerinden topladığı buluntularla, dramatik etkisi oldukça güçlü olan işler yaratır. Çok genç yaşta kaybettiği abisinin oğlu Burak'ın anısına, "Tabutlar" (Sarcophagi) adıyla bir dizi enstelasyon gerçekleştirir. Bu işleri yaparken, New York'ta, 47.sokak, 47 numaralı apartmanda oturduğunu ve 47 yaşında olduğunu belirten sanatçı, sayıların yaşamındaki mistik karşılığına dikkat çekiyor.
Gülsün Erbil, ABD'de yaptığı soyut işler için şunları söylüyor: "Antoni Tapies'vari yani daha rahat, daha az detaylı işler. Sanatçı sünger gibidir, her şeyi görür, yapmak ister ama Avrupa'daki sanatçı disiplini farklıdır. Daima duyduğum toplumsal gerilim (şu sıralarda da savaş) karşısında, enstelasyonlar tam bir rahatlamadır benim yaratıcılığım için" diyen sanatçı, bu gerilimi kompozisyonlarına, resimlerine ve enstelasyonlarına taşıdı. Savaşların hala sürdüğü bu çağda, savaşa karşı en dik duruş gösteren sanatçılardan biridir O. İngiltere ve Amerika'da 'İnsan hakları' teması çerçevesinde projeler, çalışmalar, enstelasyonlar ve performanslar gerçekleştirdi.
Londra Üniversitesi Goldsmiths' College de yapmış olduğu (93-94) son Tekstil lisansından sonra sanatçının enstelasyon konusunda kendine güveni tamdır artık. Amerika'ya gidince de 'Uçurtma, Ufo ve daha sonra şemsiye enstelasyonlarını gerçekleştirir. Uçurtmalar hep sanatçının ilgisini çekmiştir. Gülsün Erbil için uçmak o yaşta 'özgürlük' sembolüdür. Uçurtmalar önce Ufolara sonra şemsiyelere dönüştür. New York City'nin ikliminin kötülüğü ve yağmurda gökdelenler arasında rüzgar çıktığında, kırılan şemsiyelerini değerlendirme isteği (geri dönüşümü her zaman sanatında kullanan sanatçı için) ilk şemsiye enstelasyonlarının başlaması için iyi bir nedendir. Ayrıca 47 caddedeki atölyesinin çok ışıklı çam bir mekandan oluşundan dolayı şemsiye enstelasyonları bir bakıma sanatçıyı ışıktan ve soğuktan koruyan birer savunma araçları görevi görmüştür. Bu mekan düzenlemeleri sanatçı arkadaşları tarafından o kadar çok beğenildi ki, çevresindekiler sokaklardan topladıkları yüzlerce kırık şemsiyeleri atölyesine taşımaya başlarlar. Harlem'e taşındığında, Galeri X'in arkasında ki atölyesinde ve yaşadığı mekanda bu şemsiyelerden enstelesyon yaparken bulur kendisini. Daha sonra araştırırken 'şemsiyenin' Çinliler tarafından keşfedildiğini ve mistik bir yapısı olduğunu-'koruma- korunma' sembollerini taşıdığını öğrenir.

Doğa'nın 'Aşk' Dediği; 'Mistik Döngü'

Gülsün Erbil gibi, yaşadığı çağın ruhu ile yoğun bir etkileşim içinde olan bir sanatçının üretimi ancak hermeneutik bir yaklaşım bağlamında açıklanabilir. Bir yaşantı ifadesi olarak sanat, kendisinin yaşama ilişkin tasarım ve imgelerinin çözümlemesi olduğu kadar, zihninin derinliklerinde bulunan aydınlık ve 'sis' içindeki boyutların anlaşılmasıyla mümkün olabilir ancak.
Hermeneutik kavramı adını, Antik Yunanda tanrıların mesajlarının insanlar tarafından anlaşılabilmesi için Hermes tarafından yapılan çeviri ve ona verilen isimden alır. Antik Yunan tanrısı Hermes, yer (insanlar) ile gök (tanrılar) arasında bağ kurucu ve yeryüzünde

yukarının (tanrısal olanın) yorumcusu (hermeneute) olarak kabul görmekteydi. “Hermeneutik” denilen bu kelime kaynağını Hermes’in bu işlevinden alır. Hermeneutik (hermeneutres) sözcüğü bir metnin içrek (ezoterik) anlamının bulunması bir metnin asıl maksadının anlaşılması anlamlarında kullanılmaktadır ve ‘yorum bilimi’ olarak kabul edilir. ‘Hermeneutik circle’ ise ‘yorum bilgisel döngü’ şeklinde Türkçeye kazandırılmıştır. Hermeneutik, bir anlama ve yorumlama yöntemi olarak, insan zihninin kendini nesnelleştirdiği yapıtları ve yaratıları kavramaya yönelir. Sanat ve sanat yapıtları hermeneutiğin ilgi ve uğraş alanı içinde yer alırlar. Sanat, tarihsel olarak insan tininin en eski dili sayılır. Hermeneutik açıdan bakıldığında, insanın sanatla ilişkisi ve sanat yoluyla gerçekliğin algılanışı ve söz konusu gerçekliğin dönüştürülmesi eylemi üzerinde dikkatle durulmayı gerektirmektedir. Sanat, insanın kendini ifade etme, ortaya koyma uğraşında, gerçeklikle kurulan dönüştürücü bir etkinliktir. Sanat yoluyla gerçekliğe bakarken, insanın görüş açısı, düşünme tarzı yeniden kurulmakta ve sanat yapıtı da gerçekliğe bakış açımızı yeniden biçimlendirmektedir. İnsanın sanatla ve sanatın gerçeklikle kurduğu karşılıklı ilişki hermeneutik anlama ve yorumlama uğraşısının ilgisini gerektirir. Böylece insan ve kültür ilişkisi yanında sanat yapıtının doğa ve kültür gerçekliğiyle kurduğu bağlar anlaşılabilir.

Günümüz küresel pazarın egemenliğindeki dünya da, sanatın varlık biçimi, aynı zamanda insanın var oluş tarzıyla da bağlantı kurularak, tarihsel bir bilinçle değerlendirilmek durumundadır. İnsanın doğayla ve toplumla ilişkisi, doğal gerçeklikle ve kültürel gerçekliğe bakışı, algılayışı değişmeye başladıkça, sanat anlayışları ve sanat yapıtlarının değerlendirme ölçütleri de değişmektedir. Sanatsal bir değeri olan şeyler – yapıtlar ile değerden yoksun yapıtlar arasındaki ayrımın belirginleşmesi, çizgilerin giderek belirsizleştiği bir zaman da, sanatın insan ve gerçeklikle ilişkisi yeniden düşünülmek ve kurulmak zorundadır. Gülsün Erbil’in, tümüyle insan tininin tarihsel deneyimlerinin sanatsal bağlamda bir ifadesi olan sanatını anmak ve anlamak, yaşadığı evrenin ve yaşamın ruhuna nüfuz edebilmek içinde de gereklidir.

Gülsün Erbil, mistik döngü temasını zenginleştirip derinleştirerek yaşamına yaymış ve plastik sanatların bütün dilleriyle ifade etmiştir. Ehil olmayan elde kolayca bir şema ya da slogan haline gelebilecek olan Sufizm felsefesini çok boyutlu kavramsal bir sanata dönüştürmeyi başarabilmiştir. Döngü bazen yaşama ait bir durum, bazen bir gülün taç yaprakları, bazen atılan bir taşın suda oluşturduğu halkadır. Bazen cenin bazen de güneş sistemindeki galaksideki uzamsal hallere dönüşüyor ve her durumda izleyene varlığın özünü, birliğini, evrendeki ikilemleri duyumsatmaktadır. Her biri ‘mistik döngü’nün çeşitlemelerinden oluşan yapıtlarında temel motif yaşamın yüce bir simgesi olan

döngüdür. Gülsün Erbil'in yapıtlarındaki döngülere, çoğu zaman Mevleviliğe dair birçok eleman, yıldız sistemleri formları olan üçgen, kare ve daire eşlik etmektedir.
Gülsün Erbil, şeffaf, eşitlikçi, ve inançlı, cesur mizacına sanatçılığı ile birlikte kadın olmanın verdiği pratikliği ve alçak gönüllülüğü, hatta anneliği de ekleyerek döngüyü hissedebildiği ve dokunduğu yağlıboya yanında, keçe, dokuma, batik, seramik, mozaik, metal, ipek baskı, kolaj, resim, heykel ve enstelasyon gibi malzeme ve tekniklerle zenginleştirerek işlemiştir. Böylece sanatının ifade olanaklarını ve sınırlarını sonuna kadar zorlamış ve yeni anlatım biçimleri geliştirmiştir.
Bu çalışmada 'spiral', 'sarmal', 'girdap', 'helezon', 'vorteks' gibi eş anlamlarıyla kullandığımız 'döngü' kavramı, Gülsün Erbil'in resimlerinin temel elemanı olması özelliğiyle üzerinde durmamızı zorunlu kılmaktadır. Döngü kavramı, kökleri mitolojiye kadar uzanan bir gerçekliği ifade etmektedir. Grek mitolojisindeki üç kader tanrıçasından biri olan ve bireysel yaşamın ağını ören kader Tanrıçası Klotho'nun adı klasik 'Klothoid sarmalı' olarak da adlandırılır. Klotho, Zeus'la Themisi'n kızları olan kader (yazgı) tanrıçaları Moira'lardan biridir. Diğerleri Lakhesis (alınyazısı tanrıçası) ve Atropos'tur (ölüm tanrıçası). Adı bükmek, dokumak, anlamına gelen Klotho hayat ipliğini büken sayılırdı. Moira ise 'pay' ya da pay veren anlamına gelir. Hesiodos'ta; 'yaşam paylarımızı düzenleyenler' diye anılırlar. Alın yazısı ve kader üstüne Yunan ilkçağının görüşü şuydu: İnsan ana karnından doğar doğmaz kader onun ipliğin bükmeye koyulur. Üç Moira her insanın ipliğini büker dururlar. Günün birinde de keserler, o anda insan ölür. Bu özellikleriyle Zeus'tan da daha güçlü oldukları söylenir. Onlar yarı dinsel yarı yarı filozofik bir görüşün canlandırılmış imgeleridir.
Gülsün Erbil, modern bir Klotho'dur. Londra'da tekstil alanında yüksek lisans yaptıktan sonra işlerinde daha sık görmeye başladığımız örgü ve dokumalar onun bu kimliğinden taşıdığı özelliklerdir. İlk mistik çalışmalarında yağlıboyayı floresan renklerle 'dikerken', ağaçlara tırmanıp, dallar arasında ağını örerken, dikiş dikerken ve hatta çocuk yaşta eline oya tutuşturulurken, o hep 'yaşam ipliğini' eğirmiştir gerçekte.
Mevlana'nın felsefesini 1970'den beri araştıran ve 1977′ den beri de yapıtlarında uygulayan Gülsün Erbil, İslam felsefesindeki Mevlana'nın tasavvuf anlayışındaki barış ve sevgi çağrısından esinlenerek diyalektik materyalizmden soyutlayarak geliştirdiği mistik döngü kavramını sembolize eden çalışmalar yaptı. '68 kuşağı' olduğunu vurgulayan sanatçı Mistisizmi 'diyalektik materyalizm'in temellerine oturtarak, meseleye Halac-ı Mansur gibi 'Enel Hak' diyerek bakılması gerektiğini söylemektedir.
Gülsün Erbil'in böylesi bir felsefeden beslenen çalışmalarının içeriği özetle, varoluş (existance), ikilem (contrast) ve devinimdir (action). Bu aynı zamanda sanatçının yaşam biçimidir, hatta derinden baktığımızda bütün canlıların yaşam biçimidir. Evrendeki doğal ve sosyal olgularda bu diyalektik etki tepki reaksiyonuyla anlaşılabilir ancak. O, '68 kuşağı'ndan biri olarak, diyalektik metaryalizm üzerine okudu ve yazdı. Bu birikim doğal olarak çalışmalarında açığa çıktı.
Döngü ya da helezon, vida veya yay gibi bir merkezden yola çıkarak çözülen bir çizgidir ve 'evrene ilişkin eski kuramlarda dünyanın ve diğer kainat sistemlerinin kabul edilen bir aks ya da merkez çevresinde kozmik maddenin varsayımsal döngü hareketi' olarak

açıklanmaktadır. Bilindiği üzere, canlılığın temelinde yer alan DNA molekülleri de çifte sarmal biçimindedirler.

Döngü, sadece fiziksel özelliğiyle değil, sosyal boyutta gelişme/ilerleme ile birlikte ele alınabilecek bir kavramdır. Sarmal gelişme; alt düzeyde gerçekleşenin üst düzeyde tekrarlanması yoluyla gelişmeyi açıklar ve kökeni Hegel' e dek uzanır. Hegel'in tez-antitez- sentez sürecinde meydana geldiğini saptadığı "her şeyin karşıtına dönüşmesi" olgusu bunu açıklar. Her şey karşıtına dönüşür, ama daha üst düzeyde ve gelişmiş olarak. Diyalektik materyalizme göre tarihsel gelişme sarmal bir gelişmedir. Bu gelişmeyi doğada izleyebiliriz. İpek böceği doğar büyür ve gelişir: Belli bir aşamaya gelince durmak zorunda kalır(sav/tez aşaması) Bu noktadan sonra kozasını örmeye başlar ve bu aşamanın sonunda görünmez olur(karşı sav-antitez aşaması)tırtıl en son aşamada kelebeğe dönüşerek(aynının dönüşümü)bu süreci tamamlar.

Toplumların tarihsel gelişim süreçleri ipek böceğininkine uygundur. Toplumlar gelişirler ve belli bir noktaya kadar gelirler(sav aşaması) Bu aşamadan sonra politik, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan duraklayan toplum bu süreci tersine döndürür(karşı sav aşaması) sonunda niteliksel bir dönüşüme uğrayarak (aynının başkalaşımı)yeni bir biçim ve içeriğe kavuşur. Osmanlı imparatorluğu örneği bunu iyi açıklar. Küçük bir beylik aşamasından, üç kıtaya yayılmış en büyük imparatorluk olmayı başarmış ve daha sonra dönüşüme uğrayarak 'Türkiye Cumhuriyeti''yle noktalanmıştır. "The Mystic Spiral" adlı yapıtında Jill Purce, doğadaki döngüselliği çok zengin örneklerle göstermektedir:

"İçinde yer aldığımız Samanyolu galaksisi, etrafında döngüsel kolları olan bir disk şeklindedir. Su döngüsel (girdap) şeklinde hareket eder. Spiral oluşturan, genetik kalıtım bilgilerini içeren vücudumuzdaki DNA'larda böyledir. Ayçiçekleri ve çam kozalaklarının pulları da sağa sola dönen sarmallar şeklinde dizilmişleridir. Yine bitki yaprakları dik gelen güneş ışınlarından maksimum yararı sağlamak üzere sarmal bir açıyla sıralanırlar."

[Jill Purce, The Mystic Spiral, Thames and Hudson, Printed and bound in Singapore, 1992, 123 s.]

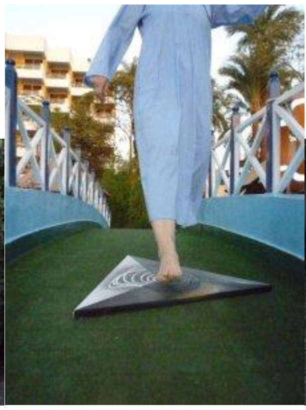
Doğal denge canlıların birbirinden farklılığına dayanır. Bitkiler ve hayvanlar birbirinden farklı olmalarından dolayı birbirlerine gereksinim duyarlar: Birbirleri için zorunludurlar. Bu diyalektik bir yasadır. Biri olmadan diğeri olmaz. Atomdan hücreye, hücreden insana, insandan topluma, toplumdan doğal yaşama kadar her şeyin temelinde ikilem (dualizm) vardır. Doğal yaşamın sürdürülebilmesi ancak böyle mümkün olabilir. Doğal ekolojik döngü olduğu sürece doğal yaşam ritmik olarak zarar görmeden sürebilir. Ekolojik döngüde hiçbir madde artık değildir. Bütün her şey son zerresine kadar değerlendirilir. Bu doğal denge kurulabildiği ölçüde sadece doğada değil toplumsal yaşamda da hakaret, kaba güç, zulüm ve vahşet ortadan kalkabilir ancak.

Döngü kavramını, 'devir, devriye' şeklinde Anadolu tasavvufunun en derin kaynağı olan Alevilikte - Bektaşilik'te görebiliyoruz. Devir ya da devriye, canlı varlıkların dönüşümüdür. Ölen insanın ruhun kaybolmadığı ve başka bir canlıda yaşadığına inanılır. Mevlana, "insanın ruhu ölmez, durmadan döner ve devreder" (yeni bir canlıya). Dört element; su, ateş, toprak ve hava şeklinde görülen ruh gelişerek, bitkilerde, daha sonra hayvanlarda, insanlarda dolaşır, sonra da Tanrı'nın 'vücudu mutlak'ına karışır ve yeni cisimlere iner. (Sanatçının Londra' ürettiği dönemde kullandığı temalardan biridir bu

dört element). Bu dönüşe devir, konu ile ilgili anlatımlara ise devriye denmektedir. Sufilerin, "sudür ve tecelli" dedikleri, Alevi - Bektaşiler'in ise, "geldim, büründüm, göründüm" sözleriyle açıkladıkları bu durumdur.

Aleviler, nurdan geldiklerini ve 'devriye çemberi' tamamlandıktan sonra aynı nura geri döneceklerine inanırlar. Döngüsel bir çembere inanırlar; bu çemberin içinde önce 'kadir-i mutlak'tan nura, nurdan dört unsura (su, hava, ateş, toprak) düştüklerine inanırlar. Bu dört kuvvet, dört nesnedir ve oldukça bilimsel bir durumdur. Gezegenlerin doğumundan bir bebeğin doğumuna kadar, evrende her şeyi kontrol eden bu dört kuvvettir. Alevi nefeslerinde de bu dört kuvvet vardır; sıradan insanlar kolay anlasınlar diye ateş, toprak, su ve hava olarak adlandırırlar. **Bu dört kuvvetin kontrolünde, önce cansız nesneye, sonra nebata, sonra insana ve ardından olgun insana, yani 'insan-ı kamil'e ulaştıktan sonra tekrar geldikleri kaynağa geri döneceklerine inanırlar. Alevilikte başka bir evrene, mekana, öbür dünyaya, cennet ya da cehenneme gidiş değil; 'insan- ı kamil' oluncaya kadar dünyaya geliş-gidişe inanılır.**

Gülsün Erbil'in çalışmalarında döngü, evrenin sonsuzluğunu, dünyadaki bütün ikilemlerin birlikteliğini, madde ve enerji arasındaki dönüşümü iç dünyanın ve dış dünyanın birlikte var oluşunu yaşam ile ölümün birlikteliğini ifade ediyor. **Gülsün Erbil'in çalışmalarında sık gördüğümüz bir imge olan fetüs (embriyo), insandaki döngü sürecinin başlangıç evresini simgeliyor. Döngüyü çoğu zaman geometrik formlar (üçgen, kare, daire) ile çeşitler. Üçgen çoğu zaman kadın bedeninde vulva'yı simgelerken, fetüsle birlikte kullanımı insanın var oluşundaki döngüsel sürece işaret etmektedir.**

Gülsün Erbil'in, 1970'den beri Sufizm ve mistisizm konusunda yaptığı araştırma ve çalışmalarını yakından izleyen Talat S. Halman, sanatçının 'yapıtlarında coşkusal mistisizmin imgelerini olduğu kadar özünü de vurguladığını; sarmallar, girdaplar, hortumlar aracılığıyla gizemli yolun taklit edilemez heyecanını izleyiciye ustaca aktardığını' belirtmektedir. Halman, "Dönüştürmeler" olarak adlandırdığı yapıtlarında Gülsün Erbil'in 'yalnızca ruhsal özgürlüğe dair ipuçları değil aynı zamanda çevremizdeki gözle görülür dünyadan ipuçları veren avangard (öncü- ilerici) bir kahin olduğunu' söyler. Gülsün Erbil' in her biri görsel bir maceraya davet anlamına gelen yapıtlarının aynı zamanda 'coşkuya ve bilgeliğe çağrıyı da içerdiği' belirlemesini yapar. Yapıtların 'gözden-öte'lik ve 'benden-öte'lik anlamına da dikkat çeken Halman, yapıtlardaki bu anlamın bir göz aldatmacası olmadığını, tersine hayal üreticisi olma yönüne vurgu yapar. O'na göre 'dönüp duran dervişlerin umudu kalp yönünde döndükçe sevilenin yüzünü bir anda olsa görebilmektir'.

"Coşku uyandırıcı bu deneyimi yaşatan özellikleriyle Gülsün Erbil'in yapıtları, büyüleyici bir müzik, iç aydınlanma, disiplinle dengelenmiş bir tutkunun, giderek de şiirsel

onaylamaların ve ruhun sonsuz arayışlarının birer anıtsal görüntüsü olarak dururlar. Halman, son olarak, mistisizmin birer mikrokozmos'u olan Gülsün Erbil yapıtlarının 'izleyeni derin bir bilgeliğe, yüksek gerçekleri cezbe götüren, Mevlana'nın da heyecanla katıldığı 'mistik coşku'nun özüne götüren yol olduğunu ifade eder."
[Talat Sait Halman – Frederick TedCastle, Gülsün Erbil Sufi'nin Mistik Yolculuğu,Altıner Ltd., İstanbul, 1996,9 s.
Synaesthesia; ikili duyum, bir tür algı ve duyu birleşmesi halidir. Yunanca, syn; birlikte ve asthesia: algı anlamına gelmektedir. Bir harfin rengini görmek(!)ve sesini duymak bir görüntünün kokusunualabilmektir. Duyuların karışması, iç içe geçmesidir. Bunun için bütün algı kapılarının sonuna kadar açılması gereklidir]

Gülsün Erbil, bu öznel tavrıyla duyuları aşan bir estetik kaygıya gönderme yapmaktadır. Bu yanıyla O'nun yapıtları Talat S. Halman'ın deyişiyle, birer 'synaesthesia'dırlar. Kimi Batılı sanat eleştirmenlerinin dile getirdiği gibi, sanatçının işitme güçlüğü çekiyor olması, O'nun dış dünyaya ait algı kapılarını sonuna kadar açan ve tüm duyduklarını bu spiral süzgeçten geçiren, sorgulayan güçlü yanını ve farklılığını ortaya koymaktadır.

Gülsün Erbil'in yapıtlarındaki döngülerin hepsi birbirinden farklıdır; farklı malzemelerden oluşturulmuşlardır, farklı renklerdedirler, büyük veya küçüktürler, çizilmiş ya da boyanmışlardır; kumaştan yapılmış, kesilmiş ve ya bez parçalarından oluşturulmuşlardır. Sanatçı tekdüzeliği (monotonluğu) kırmak için tümü yuvarlak olan döngülerde bile kimi zaman oval, bazen de yuvarlakların kenarlarını keserek kullanma yolunu seçmiştir. Döngüler, yapıtın en önünde, uzağında ya da yan taraflarında havada asılı durumda; bir resim, çizim veya her hangi bir yerde bir heykeldirler. Bütün bu döngüler, yaradılışın tüm sarmallarının duyumcul, yılankavi, dönen, dolanan, güzelliğini paylaşmak için oluşturulmuşlardır.

Amerikalı sanat eleştirmeni Frederick Ted Castle ise Gülsün Erbil'in, "birliği ve bütünlüğü vurgulayan farklı disiplinlerdeki sanatı yanında, hiçbir fiziksel yanı olmayan bir başka sanatın; mistik Sufi uygulamanın da ustası olduğunu" [Talat Sait Halman – Frederick Ted Castle, Gülsün Erbil Sufi'nin Mistik Yolculuğu, Altıner Ltd., İstanbul, 1996,]söyler. O'na göre Gülsün Erbil'in sanatı görkemli, renkli, öngörülü ve olabildiğince soyuttur. Castle, 'Gülsün Erbil'in yapıtlarının birbirlerine benzemediklerini ama derin bir biçimde de aynı oldukları için tartışmalarının olanaksız olduğu bir zeminde inşa edildiklerini' vurgular. Çünkü O'na göre' bu yapıtlar, her şeyi tek bir simgede toplamayı amaçlar ve dua veya şiir gibi gizemli bir kesinliğe tekabül ederler'. Ted Castle 1995'te sanatçıya; "Sol LeWitt Amerikalı, sen Akdenizlisin. İkinizin yaptığı iş içerik olarak değil, tarz olarak aynı. O da soyut sanata kavram yükledi materyalist, sen spiritüalistsin" [Talat Sait Halman – Frederick Ted Castle, Gülsün Erbil Sufi'nin Mistik Yolculuğu, Altıner Ltd., İstanbul, 1996,] diyerek Gülsün Erbil'in Dünya sanatındaki yerini belirlemeye çalışmıştı.

Amerikalı yazar ve sanatçı Vita Giorgi ise sanatçının çalışmalarında, 'kutsal semboller, gizemli çizgiler ve esin alınan renkleri' görüyor ve 'sanatçının taşıdığı özelliklerini bütün enstelasyonlarına özellikle koruyucu şemsiyelere, güvenliği tehdit edici unsurlara ustalıkla yansıttığını' vurguluyor. Giorgi'ye göre, 'kullandığı renkler kendi mistik yönünün de bir yansıması olup; yumuşak, olgun çizgilerle duyguların vorteksine doğru bir spiral yaparak biçim almaktadırlar'.

Nilüfer Kuyaş, Gülsün Erbil'in sanatını hep yakından izlemiş biri olarak; "Çağdaş ressamların uluslararası manevi camiasını eşsiz bir kombinasyona getiren; modern Avrupa sanatının dinamizmi ile İslam sanatı ve geleneği gibi farklı anlayışların özgün sentezini sağlayan bir ülkenin yeni akademizminde yetişmiş bir fırçadır."[Nilüfer Kuyaş, Gülsün Erbil, About the Artist, London, 1985, 15 s.]demektedir.
Gülsün Erbil bu tanımlamayı şöyle açıyor: "Batıdaki akademizm, yeni ufukların keşfedilmesine karşı estetik beğeninin sınırlarını tanımlar. Bu suretle, nitekim Bizans sanatı geriledi ve Giotto ile perspektif devri başladı, modern çağda ise Mondrian'la ve ondan 10 yıl önce de Rus ressamlar Tatlin, Malewitch, Popova gibi sanatçılarla perspektifin sonu geldi. Benzer şekilde, fotoğrafçılığın gelişi empresyonizmi başlattı. Ve günümüzde, Batı sanatının, figüratif resmi geride bırakma çabası devam etmekte. Türkiye'de bunların hepsinin bize yeni, devrimci bir Akademizm şeklinde sunulduğunu görmekteyiz. Bosch ve Brueghel ile büyüdüğümüzü hayal edin. Bosch ile büyüyen bir kişi, Dali tarafından temsil edilen sürrealizm türüne fazla itibar edemez mesela."

Gülsün Erbil kendi eşsiz dilini bulmayı nasıl başarmıştır? Nilüfer Kuyaş'a göre, "tablolara baktığımızda dilin soyut olduğu barizdir. Fakat soyut sanatın kendisi epey ihtilaflı nitelik gerektirmekte, özellikle de Gülsün Erbil örneğinde bunu taşımaktadır." [Nilüfer Kuyaş, Gülsün Erbil, About the Artist, London, 1985, 16 s.] Tekrar, sanatçının eserleri kadar kışkırtıcı olan görüşlerini alıyoruz: "Batı, sanatta soyuta İslam'dan asırlar sonra yetişti. Unutmayın ki İslami sanattaki geometrik kavramlar çoğu kez 'dekoratif' olmakla itham edilmiş fakat bu sadeliğin altındaki ilkeler genellikle gözden kaçırılmıştır. Bunlardan en önemlisi güzellikteki nesnellik ilkesidir. Müslüman sanatçılar, sadece görsel sanatlarla kalmayıp müzikte de, kişiliklerini kendi rızalarıyla nesnenin ve eserlerinin gayri şahsi güzelliğinin hakimiyetine soktular. Bu onlar için şöhret oyunu değildi, hatta birinin kendi eserini imzalaması bir günah olarak görülüyordu. Batıda bunun ironik bir yansıması vardı. Modern soyut sanatta meşhur isimler ve kişiler olmasına rağmen, bu hiçbir zaman sırf isimler ya da kişiler süreci olmamıştı; buluşlar önemliydi; daha çok akımlar ve hareketler olarak gelişti, asla bireysel olmadı. Yalnız şimdilerde, galerilerin ticari kaygılarının etkisiyle, 'akımlar' ya da hareketler sona erdi ve aynı bizde de olduğu gibi hiç buluşu ya da değeri olmayan medyatik olduklarından ya da statüleri nedeniyle yapay olan sanat pazarında yerlerini aldılar".

Gülsün Erbil'de, gözler için büyük bir ziyafet var. Kendi adını imzalamasına ve soyut sanatta aradığı kavramsal dile rağmen, bunun her şeyden önce gözlere yönelik bir dil olduğunu unutmamaktadır. Ve göz, onun dilinde hemen iki ayrı öğeyi yakalar: hareket ve renk. Onun döngü ve halka serilerinde, yoğrulabilirlik ve akışkanlık baskındır. Onları kile yani seramik forma dönüştürmeyi bu kadar kolay başarmasına şaşmamak gerekir. Bu örnekler kuşkusuz soyut seramiklerdir. Bu döngülerde, hem Rodchenko'nun 1920'li yıllardaki asma yapılarının hem de 1980'li yılların bilgisayar grafiklerine ait 'karmaşık dinamikler'in kalıntılarını görmek mümkündür. Böyle olduğu halde, ilham İslam

dünyasını asırlarca ilerleten sembollerden; tasavvuf simgelerinden gelmektedir. Kadın ve erkek, Ying Yang (Çin felsefesinde evrenin dişil ve eril öğeleri), ilahi birliğin ifadesi olan daire, mistik hislerin geometrik spekülasyonu, sonsuzluk ve sonlu biçimlerin gücü ve hepsinden öte, deneyime bir tutarlılık ve bütünlük yüklemek amacıyla renk çeşitlerini kontrol etme ve sınırlama eğilimi. Bütün bunlar Gülsün Erbil'in tuvale boyamaya ve kilde biçimlendirmeye çalıştığı dilin malzemeleridir. Onun asıl amacı, kendisinin de belirttiği gibi sadeliktir:

"Soyut sanatın aşırı matematiksel olmaması gerektiği görüşünü candan destekliyorum. Benim sanatımda üstün olan sadeliktir. Birçok modern soyut ressamlar, hatta kahramanlarımdan biri olan Kandinsky'i bile çoğu zaman aşırı yüklü buluyorum. Bazı çağdaş Japon ressamlarındaki, örneğin Arakawa'daki sadeliği seviyorum. Bu yüzden seramiklerimde de Çin ve Japon çinilerindeki sadeliği tercih ederim. Sadelik derken, popüler sanatı ya da sözde minimalizmde gördüğüm indirgemeciliği kastetmiyorum. Sadelik benim için simgeleri bir dil olarak kullanabilme yeteneğidir. Simgecilik (sembolizm) sadece kavramsal sanatta bir anlam taşır. Ve günümüz sanatı kavramsal olmalıdır. Geleceği görebildiğim yer burasıdır. Bu anlamda, Rönesans zamanında olduğu kadar çok önemli bir dönüm noktasındayız. Simgeler evrenseldir. Onlara yeni bir dilde, canlı, kavramsal yorumlar verilmesi gerekir. Bu dili yalnızca ressamlar arasındaki manevi diyalog vasıtasıyla yaratabiliriz. İşte bu yüzden günümüzün soyut sanatındaki ifade olasılıkları açısından, kahramanlarım Kandinsky, Klee, Miro, Mondrian ve simgecilerdir. Biz Türkiye'de Mondrian'ı Amerikalılardan daha iyi anladık. O soyut sanattaki gerçek devrimcilerden biriydi. Onunla soyut sanat üç boyuttan iki boyuta geçti. Ama daha sonra Müzelerde yaptığım araştırmalarda Rus ressam Malevitch'in Mondrian'dan 10 yıl önce yaptığı kareyi görünce, olayların adım adım üstüne atıldığımı gördüm".

Gülsün Erbil, Mondrian'ın sadeliğini, 9 -14.yüzyıllar arasında Anadolu'da yerleşik bulunan ve kendisinin birçok serisinin ilham perisi; büyük mistik şair ve filozof Mevlana Rumi'ye de ev sahipliği yapan medeniyet olan Selçuklu Türklerinin soyut sanatına benzetiyor. Mevlevi dervişlerin ayininde temsil edilen ifade ve hareket bütünlüğü, Gülsün Erbil'in tablolarında, seramiklerinde ve duvar panolarında tekrar ve tekrar yakalamaya çalıştığı bir düştür. Nilüfer Kuyaş'a göre, **"Gülsün Erbil'in yegane yolunu takip ederek, diğer pek çok çağdaş soyut ressamla güçleri birleştiren bu yeni dilin, gerçekten de iltifatlarımızı hak ettiğini söylemenin dışında eklenecek fazla bir şey yok. "** [Nilüfer Kuyaş, Gülsün Erbil, About the Artist, London, 1985, 17 s.]

Gülsün Erbil'in yapıtları, 13.yüzyıldan beri Anadolu'da uygulanan tasavvuf felsefesinin güçlü etkisini taşır ve onun yeni bir görsel yorumlamasıdır. Bu, Doğu ve Orta Doğu'nun, tüm dini ya da etnik sınırlarının üstüne çıkan büyük bir insancıl gelenektir. Gülsün Erbil, döngü gibi hareketli şekilleri, yaşam-ölüm, kadın-erkek, iyi- kötü, iş-boş vakit gibi var olan anlamın ebedi kutupluğunun çağdaş ifadesini yaratmak için, renk kontrastlarıyla (sonraki eserlerde esas olarak bütün renkleri içeren siyah ve beyazı) birleştirmiştir. Kullandığı renk kontrastları farklı ruhsal durumları keşfetme olanağını sağladığından, eserindeki hareket unsuru, iç bilincin dış dünyanın değişen biçimleriyle ilişkisine dair mistik (tasavvufi) düşüncenin estetik aktarımıdır. Gülsün Erbil, ayrıca seramik, mozaik,

keçe, batik, serigrafi (ipek baskı), vitray ve gravür tekniklerinde de çok örnekler vermiştir.

1970-1977 arasında yoğun bir yaratıcı çalışma sonunda 'arındığını ve özüne vardığını' söyleyen Gülsün Erbil, 1977'den beri Doğu İslam estetiğinin piri olan 13. yüzyılda yaşamış, bugünlere barış ve sevgi çağrısı yapmış olan Mevlana'dan esinlenmektedir. Mevlana felsefesiyle ilgilendiği 1970-1983 arasında da resimlerindeki bu renklilik devam eder. Daha sonra iç dünyaya (sanatçının 'içe büyümek' dediği) yolculuğunu beyaz resimlerle anlatmaya başlayan sanatçı, daha sonraki işlerinde, siyahın karanlığında (siyah beyaz kontrastı) mistik değerlerle oynuyor ve modern estetik elemanları sembolik bir yaklaşımla vermeye çalışıyor. Yaşayıp öğrenerek ve yaparak edindiği birikimleriyle minimal bir anlayışla sanat tarihine bakan sanatçıya göre, Klasizmin Yunan'a, Romantizmin Hıristiyanlığa, Sembolizmin ise Doğu'ya ait değerlerdir. Gülsün Erbil ve Türkiye'de üretmekte olan yaratıcı sanatçılar bu üç unsuru da taşırlar.
Gülsün Erbil'i diğer dünya sanatçılarından, Doğu ve Batı sanatını birleştirip, yorumlayarak geliştirdiği, kendine özgü tarzıyla ayırabiliriz. Aldığı eğitim sonrası, 1977 yılından bu yana kararlı tavırlarıyla kavramsal soyut anlayışını sürdürmektedir.

Sufizmden esinlendiğini söyleyen sanatçı, 13.yüzyılda yaşayan Mevlana'nın vurguladığı "sevgi, barış, eşitlik" kavramlarının 20.yüzyıldaki temsilcisidir.
Yaşamı boyunca, üç kıtada, hep Mevlana'nın sözleri ışığında sanatsal bir duruş gerçekleştiren Gülsün Erbil, sıradan primitif mask yapan Afrikalı bir sanatçı ya da Hermes gibi, 'tanrıdan aldığını insanlara ilettiğini' söylemektedir. Çalışmaları doğadaki zıtların birlikteliğinden doğan hareketin kendisidir. Ancak O, doğadaki bu zıtları çelişki içinde değil uyum ve devamlılık içinde vermektedir. İnsan göreceli gerçeklerden geçerek mutlak gerçeğe varır. Her şey kesin ve sınırsız olmaksızın sonsuzdur. Resimlerinde sonsuzluğu çağdaş anlatımlarla yaratmaya çalışır.
Gülsün Erbil, 1978'den beri dünya sanatına bugün giderek daha çok kişinin farkına vardığı 'mistik döngü' kavramını kazandırmıştır. Döngüyü bulabildiği her türlü malzemeyle ve anlayışlarla işlemiş ve dikkatimizi yaşamın zamanın değişmezlerine ve kendini gizleyen tekliğe çekmeyi başarmıştır. Sanatında sürekli olarak ikilemlerle (dualizm) var oluşu sorgulamış ve ikilemlerden tekliğe inerek sürekliliği vurgulamıştır. Bilinçaltı-bilinç doğrultusunda kendini dışa vuruşundaki saydamlığı yalınlığı ile de bugün herkesin sırtında bedeli ağır bir yük gibi taşıdığı işlevsiz zırhlara gönderme yapmıştır.
Sanatçı, hem 'içeriği en aza indirgenmiş sanat' boyutuyla, yani sadeliği amaçlayan kavramsal işleriyle ve hem de üç boyutlu çalışmalar, heykeller, seramikler, enstelasyonlar çalışması anlamında minimalizmin eşsiz bir temsilcisidir. Çalışmalarında leke ve renk birimlerini tek bir alana büyütüp, anlatımcı içeriği en aza indirgemiş ve tüm resim yüzeyine yayılmış bir bileşimin görsel nitelikleri üzerinde durmuştur. Yine

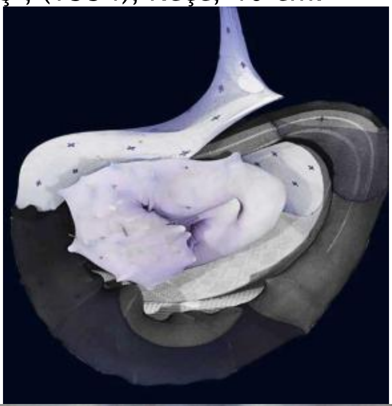
işlerinde parçalar arasındaki kurgudan çok bir anda göze çarpan yalınlık, düzen ve bütünlüğü önemsemiştir.
Sanatçının 1995 yılında keçeden ürettiği **"Çift Öpüş" ve "Öpüş"** adlı çalışmalar ise gerçekte bedenin cinsel yönüne birer göndermedir. Hem bir arzulama sembolü olan vulva'yı andırmaları hem de biçimini aldıkları malzemenin (keçe) yumuşaklığı güçlü bir biçimde erotizme gönderen sembolik formlar olarak yaşam içgüdüsünü (Eros) temsil ederler. (Fotoğraf 4-5)
Gülsün Erbil, sanatın yaşama, yaşamınsa şiire yaklaşmasını amaçlarken, görsel sanatıyla şiirselliği imler. Heidegger'e göre resim de tıpkı şiir gibi, **"Saf nedensizlik' içinde hakikatin özünün gerçekleşmesi, hakikatin orada açığa çıkması olduğu için poetiktir (şiirseldir)" .** [Martin Heidegger, Varlık ve Zaman, İdea Yayınevi, İstanbul, 2004, 203 s.] 40 yılı aşkın sanat yaşamında, Gülsün Erbil sanat dünyasına İstanbul Modern Sanat Müze Derneği'nin yanı sıra birçok sanat müzesinin açılmasını sağlamış; İstanbul'a İstanbul Bienali'ni, Dünyaya Galeri X'i ve İngiltere'ye Londra'nın en büyük mozaik panosunu hediye etmiştir. İkonalar, Bizans, Rönesans, Hristiyan mistik sanatçıları, İslam sanatını ve çağdaş dünya sanatını çok yakından inceleyen Gülsün Erbil, sanatta bir takipçi olmak yerine kendi köken ve geleneklerinden beslenen çok özgün bir sanat tarzı ortaya koyabilmiştir. Bir farkla ki, o bunu yaparken diğer inançların anlatılarının karşısına onları da içine alan ve barındıran "mistik döngü" adıyla geliştirdiği yepyeni bir espri yakalamıştır. Tasavvuf kaynaklı bu çıkış, bir birikimin geldiği son nokta olarak Doğu mistisizminden referanslar almakta ve Sufi ideallerini kendine izlek yaparak gizemli yola giden izleri içinde barındırmaktadır. Sanatçı, nesneler dünyasından gerçekliğe (hakikate) giden yolu çizgi ve rengin dinamik etkisini içerecek şekilde modern bir resim tarzı üretilebileceğini göstermiştir. Onun her biri ayrı bir anlama gönderme yapan çoklu semboller dünyasına ait soyut kavramlarıyla beslenen sanatı bunun kanıtıdır.

Fotoğraf 4: Gülsün Erbil, "Çift Öpüş", (1994), Keçe, 40 cm.

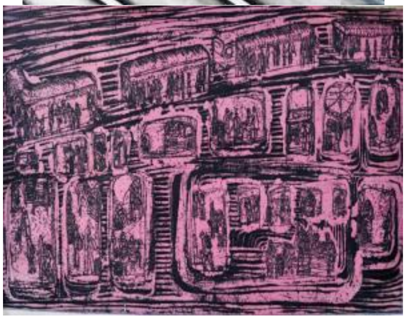
Fotoğraf 5: Gülsün Erbil, “Öpüş”, (1994), Keçe, 40 cm.

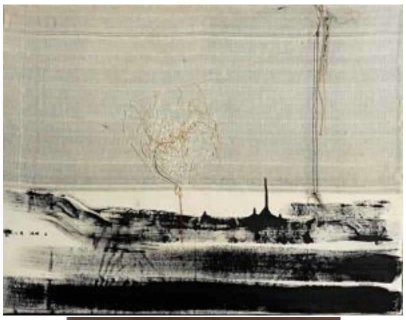

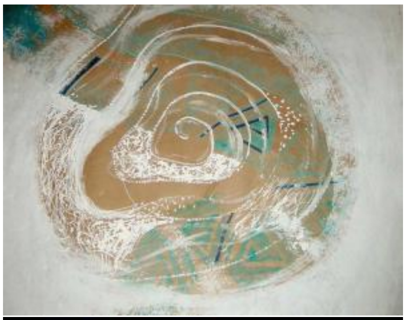

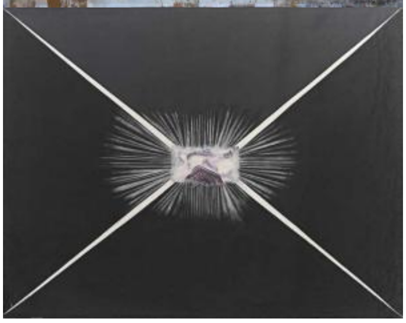

MEVLANA'YA SAYGI 1983 kumaş üzerine karışık teknik.

Kaynak: Ali Asker BAL, Doğu Mistisizmi Ve Estetik Anlayışının Resim Sanatına Uygulanması Üzerine Kuramsal Bir Çözümleme, T.C Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Tezi, 2009, İzmir

"Saatleri Ayarlama Enstitüsü" ve ZAMAN

Not: Ahmet Hamdi Tanpınar'ın SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ romanı konu alan yazılarda "zaman"ı ele alan bilgiler ve düşünceler öne çıkarılmaya çalışılmıştır.

SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ-Mehmet Kaplan

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserlerinde "zaman meselesi" çok mühim bir yer tular. O, hemen hemen her şeyi, mekânı ve cansız eşyayı dahi Türkçenin en güzel şiirlerinden biri olan "Bursa'da zaman"ı hatırlayınız zaman ile münasebeti bakımından ele alır. Şiirlerinde, hikâyelerinde, romanlarında, ilmî araştırma ve denemelerinde, insan hayatının bu temel mefhumu, en mücerret şeklinden en müşahhas tecellilerine kadar binbir görüşü içinde karşımıza çıkar. 1954 yılında Yeni İstanbul gazetesinde tefrika olunarak, son günlerde kitap halinde basılan

Saatleri Ayarlama Enstitüsü adlı romanında da "zaman" gerek sembol, gerek hayat manzarası olarak ön plânda bir yer işgal ediyor.

Fakat yazarın burada, "zaman"a bakış tarzı, diğer eserlerinden tamamıyla farklıdır. Tabir caizse, bu romanda "zaman"ın karikatürü yapılmış, çarpık aynalardaki acayip akisleri tasvir olunmuştur. Bergson'un felsefesinde olduğu gibi "zaman"! bir akış, bir "süre" telâkki eden Tanpınar, Saatleri'Ayarlama Enstitüsünde, bu sürenin içinde bir ada gibi donmuş kalmış, veya onun dışına çıkmak için delice çırpman insanları ve çevreleri canlandırmaya çalışıyor.

Bu donmuş veya parçalanan bir saat gibi çığırından çıkmış olan zamanın esas kahramanı, Türk cemiyetidir. Yazarın asıl gayesi, Türk cemiyetinin son elli yıl zarfında, nasıl donmuş bir hayal şekli ile onu gülünç şekilde aşmak isteyişini anlatmaktır. Eser, buna göre başlıca iki veya aradaki geçiş devrini de hesaba katarsak, üç kısma ayrılmıştır.

Romanın kahramanı Hayri İrdal'ın çocukluk yıllarına rastlayan birinci merhalede bu devir istibdat devridir insanlar bir Şark ortaçağının masal havası içinde yaşarlar. Yaşanılan gerçek zaman ile insanların kapalı bir kavanoza hapsedilmiş gibi yüzdükleri masal atmosferi arasında tam bir tezat vardır. Hepsi de kendilerini musallat bir fikre kaptırmış olan bu insanların gerçek ile hiç bir ilgileri yoktur. Duyuları dış âleme kapalı olduğu için, şuurlarına acayip bir lakım hayaller, rüyalar, ümitler, yani gayrişuur hâkimdir. Hayri İrdal onların bu durumunu şu cümlelerle anlatır:

"Onların, gördükleri, elleriyle yokladıkları, duygularına cevap veren şeylere herkes gibi inanmamaktan başka hiç bir günahları yoktu" (s. 44).

Fakat hayat karşısında işlenilebilecek en büyük günah bu değil midir? Bütün Şark asırlarca gözlerini dış dünyaya kapayarak, kendisini gayri şuurun icat ettiği bir masal âlemine kaptırmamış ve bu yüzden gerçek âlemde değişen zamanın farkına varamayarak bindiği geminin paramparça olduğunu görmemiş midir?

İkinci merhalede, yani 11. Meşrutiyet devrinde ve Birinci Dünya Harbinden sonra, imparatorluk tamamıyla dağılmış, fakat insanlar yine de yaşadıkları çağın vazıh şuuruna ulaşamamışlardır.

Romancı bu merhaleyi kahvehane ve İspirtizma Cemiyeti sahnelerinde çok güzel tasvir eder. Dış dünya, eski masallarda olduğu gibi, burada da, irreel bir hayal âlemi şeklinde görünür. Fakat bu esnada masal çok abes bir rüya şekline girmiştir. Hayri İrdal, bu sıralarda duyduğu ruh halini şu satırlarla ifade eder:

"Bu daima böyleydi. Ne kadar ciddi başlarsa başlasın burada her iş en beklenmedik neticelerle biterdi. Bu kahvenin bir adım ötesinde yüzde yüz gibi bakılan bir hesap, burada birdenbire en hafif ihtimal şekline girer, bir yığın gidip gelmeden sonra talihin bir alayı olurdu. Hülâsa bu abes denen şeyin bataklığı idi. Ve ben farkında olmadan boynuma kadar ona gömülmüştüm.

Sanki çok tüylü, yumuşak bir yığın kol ve kanatlı, insanı adeta bilmez tükenmez gıdıklamalar, kısık gülüşler ve haz baygınlıkları içinde sömürüp tüketen bir hayvanın eline düşmüşüm gibi bu mânâsız âleme gömüldüm. Hiçbir şeyin birbirini tutmadığı ve her şeyin en şaşırtıcı şekilde birbirine bağlı olduğu bir dünyada, bilmediğimiz bir yerde kopan bir fırtınanın getirdiği enkazdan yapılmış bir panayırda imişim gibi yaşamaya başladım. Bu fırtına nerede kopmuştu? Hangi tuhaf ve zıtlarla dolu âlemleri yağma etmiş yahut nasıl karmakarışık bir armadayı böyle didik didik savuşturmuş ki bize kadar getirip önümüze yığdığı şeylerin hiçbirini asıl kendi çehrelerinde tanımamıza imkân yoktu. Her şey bir hokkabaz şapkasından çıkar gibi birbirinin peşinden birbirine takılı geliyordu. Bu yaşanırken çok rahat, sonradan üzerinde düşünülünce bir kâbus gibi sıkıcı bir şeydim" (s. 140).

Metinde "abes" kelimesi koyu harflerle basılmıştır. Filhakika bu kelime romanda tasvir olunan bütün hayatı izah eden bir anahtar kelimedir. Roman, baştan sona kadar, realitenin dışında yaşayan insanların "abes hayatı"nı anlatır. Fakat "abes", en kuvvetli ve en gülünç tezahürünü, romanın Cumhuriyet devrine tekabül eden üçüncü kısmında bulur.

Saatleri Ayarlama Enstitüsünün kuruluş ve çalışmasını tasvir eden bu kısım, bu devrin zihniyetini gösteren bir sembol olarak Türk edebiyatında şaheser denilebilecek bir kudreti haizdir. Bu bölümde hayatı sistem haline getirdiği sloganlarla değiştirmeğe kalkan Mefisto benzeri bir tiple karşılaşırız: Halit Ayarcı, hiçbir içtimaî, ahlâkî ve dinî kıymete inanmayan korkunç bir şarlatandır. O da bir masalın peşindedir. Bu gerçekle hiçbir ilgisi olmayan güya ileri, modern bir masal, daha doğrusu bir slogandır. Sistematik olarak işlenen bir sloganın ne kadar gülünç bir şekle girebileceğini, Saatleri Ayarlama Enstitüsü çok güzel ifade eder. Bu sembol üzerinde düşünenler, Cumhuriyet devrinde kurulmuş bir çok içtimai müesseseye hâkim olan zihniyetin harikulade bir karikatürünü göreceklerdir.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü ilk bakışta bir fantezi, bir alay gibi görülmekle beraber, büyük bir ciddiyetle okunması ve üzerinde derin derin düşünülmesi lâzım gelen bir eserdir. Ahmet Hamdi Tanpınar bu romanıyla bizim içtimai hayatımızın gizli noktalarına kuvvetli bir projektör çevirmiştir. Okuyanlardan birçoklarının gözleri bu ışıktan rahatsız olacaktır.

(Çağrı, sayı 49, Şubat 1962, s. 14).

**

**

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ÇAĞ ve TOPLUM HİCVİ: SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ- Gürsel Aytaç

"Bıırsa'da Zaman" şâiri ve Huzur romanının yazarı Ahmet Hamdi Tanpınar, XX. Yüzyıl Avrupa edebiyatının ortak problemi sayılan "zaman" kavramıyla, hem konu hem de anlatım tekniği bakımından ilgilendiğini göstermiştir. Saatleri Ayarlama Enstitüsü (1961) adlı romanda modern çağın, insanı saate tutsak eden yaşama temposu başta olmak üzere toplum mekanizmasının çeşitli unsurlarını hicivci bir bakış açısından ele alır.

"Modern Romanın Kurguları" (Strukturen des modernen Romans) başlıklı bir karşılaştırmalı edebiyat araştırmasında Theodore Ziolkowski, modern Batı romanının beş ana konusundan biri olarak "zaman" kavramını tesbit ediyor. Edebiyat ve kültür tarihi bu açıdan incelendiğinde görülüyor ki XVII. Yüzyıla kadar insan varlığı, Tanrı'nın ebedî düzeni içinde sarsılmazlığını korurken zaman kavramında âdeta bir hiyerarşi vardı: İnsanın ölümlülüğüyle başlayıp Tanrı'nın ölümsüzlüğüne doğru yükselen bir hiyerarşi, insanî zamanla ilahî zaman arasında herhangi bir çelişki söz konusu değildi, çünkü "ölümsüzlük", bütün insanların ulaşmak istediği en son "değer"di. "Öznel zaman" (subjektive Zeit) üzerinde durulmuyordu. Descartes'in "cogito, ergo sum" (düşünüyorum, o halde varım) düsturundan sonra insan bilincindeki inkılâp, zamanda tutarlı bir ard-ardalıktan uzaklaşıp "öznel zaman" anlayışını ön plâna çıkardı.

Faulkner, James Joyce, Rilke, Kafka, Thomas Mann ve Döblin'de nesnel saatle öznel saat arasındaki uyumsuzluk probleminin çeşitli imajlarla dile getirilişi bir rastlantı olmasa gerek.

Hayat temposunun belirgin değişikliğiyle birdenbire büyük önem kazanan zaman kavramı, zaman ölçme âleti saati yalnız edebiyatta değil, resim sanatında da işlek bir motif düzeyine yükseltmiştir. Salvador Dali'nin sürrealist manzaralarında yer alan "yumuşak saatlerini çoğumuz biliriz. Toplum hayatının zaman düzenini; iş, bilim ve günlük ilişkiler dünyasının zaman düzenini sembolize eden saat, XX. Yüzyıl edebiyatında ilgi çekici bir şekilde karşımıza çıkıyor: Ya bozulmuş, ya kırılmış, ya eksik ya da arka plâna atılmış haliyle. Kafka ve Joyce'da insanın "iç saati" dış dünyanın "resmî saatiyle" hiç uyuşmaz. Thomas Mann, ünlü romanı "Zauberberg" (1924)'de kahramanı Hans Çastorp'a üç haftalığına geldiği halde yedi yıl kalacağı sanatoryumda saatini yatağının başucundaki konsoldan düşürtüp kırdırır. Çünkü kendisi için yeni ve dışa kapalı (hermetik) bir dünya olan Zauberberg sanatoryumunda resmî saate gerek duymayacaktır. Keza "Berlin Alexanderplatz" (1929) romanında Döblin, kahramanı Franz Bieberkopf u hapishane dönüşü eski, yıpranmış saatiyle günlerce uğraştırır. Faulknerm The Sound and the Funj (1929)'sinde Dilsey'in saatinde akrep ve yelkovandan yalnızca biri mevcuttur ve çok ağır işler. Ve nihayet Alman sembolistlerinden Rilke, biçim ve teknik açısından XX. Yüzyılın çığır açıcı romanı sayılan Die Aufzeichnungen des Malte Lauritz Brigge (1910) adlı romanında bir "zaman enstitüsünden söz eder. Roman kahramanı, St.Petersburg'daki bir otel komşusunu, Nicolaj Kusmitsch adındaki bir küçük memurun ilgi çekici tasavvurunu hatırlar: Alelade bir Pazar günü bu şahıs, elli yıl daha ömrü olsa, bunun kaç gün, kaç saat ve kaç dakika daha yaşayacağı anlamına geldiğini hesaplamaya koyulur. Sonra bunun muazzam bir sermaye olduğunu ve nasıl harcanması gerektiğini, nasıl tutumlu olunabileceğini düşünürken farkeder ki, para konusundaki terimler bu alanda da uygun düşüyor. O zaman bir "zaman bankası" (Zeitbank) olması gerektiğine inanır. Şehrin adres fihristini karıştırmaya başlar ve böyle bir banka ya da bir "İmparatorluk Zaman Enstitüsü" (Kaiserliches Zeitinstitut) arar. Tasarruflarını değerlendirmede kendisinin danışmak istediği bir kurumdur bu. "Zaman" gibi soyut bir kavramı, "maliyecilik", "bankacılık" alanında

kelimelerle somutlaştırma deneyi, sembolist bir yazar olan Rilke'nin yaratıcılık kurallarına uygun düşüyordu.

XX. Yüzyıl Avrupa romanına biriki çizgiyle değindikten sonra Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bu çağdaş ortak konuyu Türk romanına nasıl getirdiğine bakalım.

Romanın başlığı, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, zaman kavramına ilişkin fantastik (hayal gücü ürünü) bir buluş. Roman dokusu içinde hem "saat", türlü bakış açıları ve benzetmelerle "odak motif" niteliğinde, hem de "saatleri ayarlama" düşüncesi bir "Leitmotiv" gibi baştan sona varlığını sürdürüyor. Öte yandan "saatleri ayarlama" işi için bir enstitünün kurulması, çalışması, uyandırdığı ilgi, varlığını koruması, geniş anlamda bir toplum hicvi oluşturuyor.

Dört bölümlü, 371 sayfalık bu roman, birinci şahıs anlatımla yazılmış. Bölümlerin başlıkları şöyle: **"Büyük Ümitler", "Küçük Hakikatler", "Sabaha Doğru" ve "Her Mevsimin Bir Sonu Vardır".** Her bölüm farklı sayıda ve numaralanmış alt bölümlere ayrılıyor. Romanın anlatıcı kişisi, Hayri İrdal adında sıradan bir adam. Hayatım kaleme alışını şöyle açıklıyor:

"Hayır, hâtıralarımı yazmaktan kastım, kendimi anlatmak değildir. Sadece şahidi olduğum birtakım vakaların unutulmamasına yardım etmektir. Bir de üç hafta evvel toprağa gömdüğümüz aziz insanı anlatmak ve anmak."

Hayri İrdal'ın hayatını bir anda değiştiren ve onda, unutulmaması gerektiği için yazma hevesi uyandıran ilgi çeken insan Halit Ayarcı'dır. Onun, hayatındaki önemini roman kahramanı şöyle özetliyor:

"Kendi kendime, yatağımda uzun zaman düşümdüm. Hayri İrdal dedim, çok şey gördün, geçirdin. Yaşın ancak altmış olduğu halde birkaç insanın ömrünü birden yaşadın. Sefaletin, bir köşeye atılmış olmanın her türlü acısını tattın. İkbalin merdivenlerinden çevik ve çâlak çıktın. Hiçbir zaman ve hiçbir kuvvetin halledemeyeceği meselelerin halloldu. Bütün bunlar hep Halit Ayarcı'nın sayesinde oldu. Seni mezbeleden o çekip çıkarttı. Hayatın için, düşüncen ve rahatın için hakiki düşman olan her şeyi ve herkesi o sana dost yaptı. Etrafında sade çirkinlik, fakirlik, sefalet gören bir adam iken birdenbire insana lâyık birtakım asil zevk ve saadetlerin bulunduğunu duydun ve insan ruhunun asilliğini anladın." (s. 13).

Ahmet Hamdi Tanpınar, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Remzi Kitabevr, İstanbul, 1961 (Metindeki alıntılar eserin bu basımından verilmiştir).

Hayri İrdal'la Halit Ayarcı'yı bir araya getiren motif, saat merakıdır. Hayri İrdal, asıl hayatının dayısından sünnet hediyesi olarak aldığı saatle başladığını söylüyor. Saat merakı, saat zevki konusunda Türk toplumunun özel bir durumu olduğunu ileri sürüyor:

"Herkes bilir ki, eski hayatımız saat üzerine kurulmuştur. Hattâ sonraları Muvakkit Nuri Efendi'den öğrendiğime göre Avrupa saatçiliğinin en büyük müşterisi daima müslümanlar ve onlar içinde en dindarı olan memleketimiz halkı imiş. Günde beş vakit namaz, ramazanlarda iftar, sahur, her türlü saatle idi. Saat Allah'ı bulmanın en sağlam çaresi idi ve bu sıfatla eskilerin hayatını idare ederdi." (s. 26).

Romanda dikkatimizi çeken çeşitli saat tasvirleri var. Saat âdeta ailenin, evin, sahibinin yaşama biçimini, hayat düzeyini, zevkini, kısacası dünyasını aksettiren bir sembol. Meselâ Hayri İrdal'ın baba ocağındaki saatin hikâyesi, bir çeşit aile geçmişinden ilgi çekici bir kesit. Dedenin, yaptırmaya niyetlendiği bir 'cami için düşünüp satın aldığı bir saat, dileği

gerçekleşmeyince oğluna kalmış, ama "çalıntı" olduğu hakkında konu komşu arasında dedikoduya sebep olmuştur. Aile içinde bu saatin yeri; Önemi hakkında şunları öğreniyoruz:

"Halbuki güzel saatti. Kendi hâlinde, hiç kimsenin işine karışmadan, kervanını kaybetmiş bir mekkâre gibi başı boş, dalgın dalgın yürüyüşü vardı. Hangi takvimle hareket eder, hangi senenin peşinde koşar, neleri beklemek için birdenbire günlerce durur, sonra ağır, tok, etrafı dolduran sesiyle hangi gizli bir mühim vakayı birdenbire ilân ederdi? Bunu hiç bilmezdik. Çünkü bu bağımsız saat ne ayar, ne ıslah ve tamir kabul ederdi. O başını almış giden, insanlardan tecerrüt hâlinde yaşayan hususi bir zamandı.

(   ) Annem onun bu ihtiyarî hallerini hiç iyiye yormazdı. Ona göre bu saat ya bir evliya idi, yahut da onu iyi saatte olsunlar çarpmıştı. Bilhassa İbrahim Bey'in vefat ettiği gece, belki birdenbire en derin sesiyle vurmaya başlamasından sonra bu korku hepimizin içine yerleşti." (s. 29).

Hayri İrdal, sünnet hediyesi saati, nasıl işlediğini öğrenmek için parçalarına ayırdığını, bununla "zihnî hayatının birkaç merhaleyi birden alladığını" (s: 31) yazıyor.

"Bu tecrübeden elimde iki şey kaldı. Her gördüğüm saati çözmek ve içine bakmak hevesi, bir de saatten gayri şeye alâkasızlık." (s. 31).

Ortaokuldan sonra Nuri Efendi'nin "muvakkithanesi"nde çalışmaya başlayan Hayri İrdal, ustasından saate insana davranır gibi davranmayı öğrenir. Ustasını bir saat doktoruna benzetir, hattâ bir teolog, bir filozof gibi konuşturur:

> "Zaten saatle insanı birbirinden pek ayırmazdı. Sık sık
> 'Cenab-ı Hak insanı kendi sureti üzere yarattı;
> insan da saati kendine benzer icat etti.'
> derdi. Bu fikri çok defa şöyle tamamlardı:
> 'İnsan saatin arkasını bırakmamalıdır. Nasıl ki Allah insanı bırakırsa her şey mahvolur.' Saat hakkındaki düşünceleri bazan daha da derinleşirdi:
> 'Saatin kendisi mekân, yürüyüşü zaman, ayarı insandır...
> Bu da gösterir ki zaman ve mekân, insanla mevcuttur."
> (s. 33).

Roman kahramanı, kişiliğinin oluşumunda iki kişinin payı olduğunu söyler: Nuri Efendi ve Halit Ayarcı.

"Birisini çok gençken, insanlara ve hayata gözlerim henüz açıldığı sırada tanıdım. Öbürü her şeyden ümit kestiğim; hattâ ömür defterimi tamamlamış sandığım bir zamanda karşıma çıktı. Fakat bu ayrı meziyette, ayrı zihniyette insanlar bütün zaman ayrılıklarının üstünden hayatımda bir daha ayrılmamak şartıyla birleştiler. Ben onların bir muhasalasıyım." (s. 36).

Nuri Efendi'nin ilgi çekici bir tutumu, zaman konusundaki rahatlığıdır.

"Nuri Efendi bana fazla iş vermez, verdiği işin de behemal yapılmasını istemezdi. Aceleye lüzum yoktu. O, zamanın sahibi idi. Ona istediği gibi tasarruf eder, yanındakilere de az çok bu hakkı tanırdı" (s. 37).

Roman kahramanını çocuklukilk gençlik yıllarına yön veren, kendisine örnek aldığı ustanın bu rahatlığında yazar, bir önceki kuşağın hayat temposunu duygusal bir yaklaşımla dile getirirken, Halit Ayarcı'nın saatleri ayarlama enstitüsünde çağın "dakik olmak" zorunluluğunu sembolik ve hicivci bir üslûpla işliyor.

Hayri İrdal'ın ikinci karısı, sinema modasının en hararetli olduğu yılların yarattığı ruh hastası tiplerden biridir. Kendini film kahramanları ya da sinema artistleriyle özdeşleştiren ve sık sık kişilik değiştiren karısını Hayri İrdal iyimserlikle anlatıyor:

"Bununla beraber işin eğlenceli, hattâ faydalı tarafları da vardı. Karım, dediğim gibi sinema ile tatmin oluyordu. Vakıa Adolf Menjou gibi en aşağı yüz otuz kat elbisem olduğu için artık düğmelerim dikilmiyordu. Fakat ceketimin dirsek yerlerinin çıktığını da pek farketmiyordu. Gördüğü filmlerdeki her şey bizimdi, şatolar, elmaslar, bahçeler, asil, kibar dostlar..." (s. 150).

Romanın bu figürü, 50'li yılların sinema tutkusuna kapılmış toplum kesitini hicivci perspektiften canlandıran kişisidir. Eserin ilk iki bölümü, kahramanın çeşitli işlerde çalıştığı, bir çeşit sefalet denebilecek hayatının dönüm noktasına kadarki safhalarına ayrılmıştır. Hali t Ayarcı'yı tanıyıncaya kadar geçirdiği hayat tecrübelerinden edindiği şudur:

"İnsanoğlu insanoğlunun cehennemidir. Bizi öldürecek belki yüzlerce hastalık, yüzlerce vaziyet vardır. Fakat başkasının yerini hiçbiri alamaz" (s. 177).

Kahramanın Halit Ayarcı'yla dostluk kurması, bir saat tamiri vesilesiyle olur:

" İki aydır işlemiyor. Baba yadigârı... Onun için çok severim. Nesi var acaba? diye tekrarlıyordu.

Hata, dedim. Hem de büyük hata... Elbette işlemez. Kordonsuz saat, yularsız hayvan, nikâhsız kadın gibidir. Saatini seven evvelâ bir kordonla kendisine bağlar" (s. 188).

Hayri İrdal'ın saat sevgisini, ona inanmış bir kişi olduğunu konuşmaları ilerledikçe anlayan 1lalit Ayarcı, onu yanma alıp daha önce saati tamir ederken yedek parçayla bozan ilk tamircisine, ordan da yemeğe götürür. Yolda meydan saatlerine baktıklarında Hayri İrdal herkesin tesbit ettiği şu gerçeği söyler:

" Bilir misiniz ki şehrin hiçbir saati birbirini tutmaz. İsterseniz Eminönü'ndekine, sonra da Karaköy'dekine bir bakalım..." (s. 194).

Daha sonra saatçi dükkânına gittiklerinde saat konusunda ustasının özdeyişlerinin en etkililerini konuşmaları arasına serpiştirir. Meselâ:

"...bu saatler nazik âletlerdir; böyle tartaklanmağa gelmez; bakın şunun arkasına, bu fabrika işi değil, el işi... Sanki ustadan ustaya mektup, ama belli ki size yazılmamış..." (s. 195).

Yemek sırasında ilerleyen sohbette de Halit Ayarcı ile Hayri İrdal; ortak konulan olan saat merakı sayesinde iyice dost olurlar. Ayarcı, bir filozof keşfettiğine inanır:

"Olur şey değil... diyordu. Böyle bir adam, aramızda bulunsun... Monşer, bu tam filozof, hem de muhtaç olduğumuz filozof... Zaman felsefesi... Anladınız mı? Zaman, yani çalışma felsefesi... Siz de filozofsunuz Hayri Bey, hem hakiki bir filozofsunuz! diyordu" (s. 216).

Roman kahramanı bu olayın hayatındaki rolünü şöyle anlatıyor:

"Elbette böyle bir adamla karşılaşma, göz göze gelme bir uğur, bir saadetti. Elbette insana bu yüzden birtakım iyilikler gelecekti. Nitekim öyle oldu. O geceden sonra hattâ o gece içinde hemen hemen hayatımın mahreki ve mânası değişti.

Bu evvelâ üzerimden bahsettiğim ağırlığın kalkmasıyla başladı. Sonra yavaş yavaş mantığım değişti. Hattâ dünyaya bakışım, eşyayı görüşüm, insanları anlayışım değişti" (s. 214).

Hayri İrdal'ın ailesini anlatırken kızının, karısının, baldızlarının dertlerinden söz etmesi sırasında Ayarcı bütün şikâyet konularını akla gelmedik iyi yanlarından ele alarak âdeta birer fazüet, birer kabiliyet keşfeder. Meselâ Hayri İrdal'ın "sesi çirkin, sonra kabiliyetsiz, ...Sonra cahil. Daha İsfahanla Mahuru, Rastla Acemaşiranı, birbirinden ayıramıyor." (s. 219) dediği, ses sanatçısı olmak isleyen baldızını orijinal bulur. Müzik ve ses sanatçısı konusunda aralarında geçen konuşma, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, günün müzik kalitesine yönelttiği ince bir hiciv örneğidir:

"Şimdi artık o klasik devirde değiliz. İsfahan'la acemaşiranı birbirinden ayırmak kimsenin aklından geçmez. Siz bana söyleyin, kimi taküt ediyor?

- Meşhurların hemen hepsini... Fakat hepsini aynı sesle, aynı makamdan, aynı şekilde söylüyor.

Demek son derecede şahsi! Mesele halloldu. Orijinal ve yeni... Dikkat edin, yeni diyorum. En büyük harflerle yeni! Yeninin bulunduğu yerde başka meziyete lüzum yoktur. Halk musikisi mi, alaturka mı? Yoksa alafrangaya kaçan halk musikisi mi, yahut halk musikisine kaçan alafranga mı?" (s. 220).

Daha ilk tanıştıkları akşam aralarında kurulan dostluk bağı, Ayarcı'nın önemli kararıyla iş arkadaşlığına dönüşür:

"Bakın Hayri Bey, ben karar verdim, beraber çalışacağız bundan sonra... Onun için anlaşmamız lâzım. Realist olmak hiç de hakikati olduğu gibi görmek değildir. Belki onunla en faydalı şekilde münasebetimizi tayin etmektir" (s. 221).

Romanın 3. ve 4. bölümleri boyunca üzerinde durulacak ve hicivci bir tutumla işlenecek olan işte bu dünya görüşüdür: Pragmatizm. Hayri İrdal'ın deyişiyle Ayarcı ona "dürbünün bakılacak yerini göstermişti" (s. 223). Değişik bir perspektiftir söz konusu olan. Herşeyi değerlendirilecek bir yanını bularak faydalı bir hale sokmak esasına dayanan bu turumun romanda çeşitli örnekleri sergileniyor. Halit Ayarcı, bu tutumuyla toplumda "başarılı insan"dır. Hayri İrdal'ın baldızını "ses sanatçısı" olarak bir yere yerleştirir. Sonra "Saatleri ayarlama enstitüsü"nün çekirdeği olan küçük daireyi açarlar. Bu enstitünün açılışı, gelişmesi, çalışma havası, memurları, reklamları, her şeyi bürokrasinin hicivci anlatımla gözler önüne serilmesidir. Meselâ dairelere alınan memurların öncelikle hısım akrabadan seçilmesi, kadın memurların işyerinde örgü örmesi şu tabloyla karşımıza çıkarılıyor:

"Halit Ayarcı'nın akrabasından olduğunu bildiğim kalem şefimiz Nermin Hanım beni görür görmez kırk yıllık ahbap gibi sevindi. İş için elindeki örgüyü bile bırakmıştı. Nermin Hanım'ın daha o gün ya örgü ördüğünü, yahut konuştuğunu öğrendim. Daha doğrusu daima konuşur, yalnız kalınca örerdi" (s. 224).

Alman prensip kararı gereğince kadroların akrabalara tahsisini işleyen pasajlar sayıca çok, ama her birinde ayrı motifler, ayrı bakış açıları var:

"Zehra enstitüde pek az kaldı. O ayar istasyonlarında çalışmayı tercih etmişti. Ve o sayede evlendi. Ve tabii evlenir evlenmez kocasını yelkovan şubesi şefi ve mütehassısı yaptık. Damadımı da dışarda bırakacak değildim ya! Küçük baldızım, Zehra'dan boş kalan yere tayin edilmişti. Onu da enstitümüzde iş arayan tavsiyesiz bir genç, müesseseye girmek için başka çare kalmadığını anlayınca, hemen o gün istedi" (s. 254).

Bütün eksiklikleri tamamlayıp donatıldıktan sonra enstitünün ilk işi, zaman ve saatle ilgili özdeyişleri toplamak, biner adet basmak ve şehre dağıtmaktır. Çoğunluk Hayri İrdal'ın eski ustası Nuri Efendi'ye ait bu sözler, slogancılığın modern toplumdaki etki gücünden yararlanarak enstitüye ilk "uğraş" olur:

" 'İnaden kendiliğinden ayar kabul etmez', 'Ayar saniyenin peşinde koşmaktır. Bazan bunlara Halit Ayarcı'nın kendi buluşları da karışıyor ve onlar daha manalı oluyordu: Müşterek zaman müşterek iştir, **'Hakiki insan zaman şuurudur",** 'Refahın yolu sağlam bir zaman anlayışından geçer" gibi şeylerdi bunlar.

(   ) Böylece hiç işi olmayan enstitümüz yavaş yavaş kendi varlığının etrafında bir yığın iş peydahlamış oldu" (s. 226).

Belediye başkanının yardımcılarıyla birlikte enstitüyü ziyaret edişi ve yapacak işi olmayan, sırf hısım akrabaya işyeri halinde ayakta tutulan enstitünün, müteşebbis Halit Ayarcı'nın sunuş biçimiyle nasıl ciddi bir etki bıraktığı ve varlığını garanti ettiği güzel bir hiciv örneklerinden biridir:

"Tekrar bizim odaya geçtik. Belediye reisi boş klasörlere, kılıfları içinde uyuyan yazı makinelerine ve büyük siyah defterlere bir müddet baktı. Duvarda sloganları okudu:

Ayar saniyenin peşinde koşmaktır... Mühim söz bu Halit Bey!...

Tahmin ederim efendim...

Halit Bey hiç de mütevazı değildi. Mamafih belediye reisine, Nuri Efendi'nin adını söylemeden, eski saatçilerimiz tarafından bu cins birçok sözlerin söylendiğini ve bu adamların cemiyet ve çalışma işlerini çok iyi bildiklerini, enstitümüzün gayelerinden birinin de bu ustaları halkımıza tanıtmak olduğunu anlattı.

Neşriyat büromuzun vazifesi bu olacak..." (s. 233234).

Kadroların "gerekliliği", "ihtisas dalları", "koordinasyon meselesi" hep belediye başkanının ziyareti sırasında kararlaştırılarak enstitünün resmiyeti temellendirilir. Belediye başkanının bazı "ciddî" kuşkulan vardır: "Bu kadar mütehassısı nereden bulacaksınız?" Ayarcı, "Personelimizi kendimiz yetiştireceğiz" gibi idealist bir cevap bulur. Personel seçimi konusundaki tereddüdü de şöyle giderilir:

"Halit Bey bir el işaretiyle bu vehimlere son verdi:

Biz bu meseleyi hallettik. Müessesemize tam referansı olmayan, iyi tanımadığımız kimse giremez. Bunun için de prensibimiz gayet sağlam. Memurlarımızın yansı, kendi akraba ve yakınlarımız olacak. Yarısı da dışardan güvendiğimiz yüksek insanların tavsiyeleri. Böylelikle her nevi dedikoduyu önlemiş olacağız... Herkes kefaleti umumiye altında çalışacak.

Belediye reisi bunu çok beğendi." (s. 239).

Bir kuruluşu işlevi açısından eleştirmek, herşeyden önce ona gerek var mı sorusunu yöneltmek geleneğinin oluşmadığını, bir kere kurulmuşsa artık yaşama hakkını garanti ettiği inancıyla onu eş dost, hısım akraba için ekmek kapısı olarak kullanma alışkanlığını hicveden Ahmet Hamdi Tanpınar, bu kuruluşların işleyişiyle de ilgili ilgi çekici tablolar vererek hiciv alanını gittikçe genişletiyor. Bunlardan biri meselâ istatistik düzenlenmesi. Roman kahramanı bu konudaki acemiliğinin de üç dört gün içinde Ayarcı tarafından giderildiğini anlatıyor.

Ayarcı, renklerin seçiminde sekreteri Nermin Hanım'dan yardım gördükten sonra renkli sütunlardan oluşan hazır bir tabloyla gelir ve sıra ile her renkli sütuna bir meslek adı koymaya başlar. Söz konusu grafik, saat ayarında mesleklere göre bir tesbiltir:

"Aman beyefendi, dedim, bu tam tersi olmuyor mu? Yani evvelâ incelemeler yapılır, rakamlar, yani neticeler elde edilir. Sonra onların ifadesi olan kolonlar tanzim edilir. Hiç olmazsa benim bildiğim böyle...

Halit Ayarcı ilk defa görüyormuş gibi yüzüme baktı:

Eski usul, dedi, eski ve mânâsız. Müthiş zaman yer. Sonra hiçbir neticeye götürmez. Böylesi daha doğrudur. Yanılma ihtimali bunda azalır. Çünkü kontrole imkân vermez." (s. 243).

Roman kahramanı Halit Ayarcının kişiliğinde doğrudan doğruya "başarılı insan"ı bulur. Onun yanında "yetişmek"te kararlıdır:

"Bütün mesele burada idi. Halit Bey rahat insandı. Bu para meselesi filân değildi. Alelade kendine güvenme hissi de değildi. Daha başka bir şeydi. Hayatla, herhangi bir şeyle oynar gibi oynuyordu. Onu tanıdığımdan beri ister istemez hep onun verdiği çerçeveler içinde düşündüğümü, hattâ onu taklit ederek yaşadığımı bir daha anladım." (s. 256).

Başarıya götüren mekanizmayı Hayri İrdal çok geçmeden kavramıştır. Ustasını sevindiren ve onu keşfetmiş olmasıyla gururlandıran "buluşları" birbirini kovalar. Bunlardan biri gezici ayar istasyonları oluşturmak, personelini bayanlardan seçmek, onlara üniforma giydirmek, müşteriye hitap tarzını belirlemektir:

"Yani bir nevi otomatizm... Asrımızın asıl büyük zaafı ve kudreti. İçten içe hazırlanan aydınlık ve düzenli yeni Ortaçağ'ın temeli ve belkemiği. Haklısınız Hayri Bey... Hayri Bey siz bir dâhisiniz. Öyle bir şey buldunuz ki... Tam çalar saat gibi konuşup susacak insanlar, değil mi? Plâk insan... Harika!" (s. 251).

Halit Ayarcı ile Hayri İrdal arasındaki ilişki romanın yine bir başka hiciv alanını oluşturuyor: Menejerlik müessesesi. Halit Ayarcı, bir kabiliyet keşfetmiş, onu topluma göstermek, kanıtlamak ve yüzde yüz ilerletmekte kararlı bir menejer tipidir. Çoğu zaman "emri vaki" hedefler koyar. Hayri İrdal'ın ufak tefek itirazlarından sonra bu hedefe doğru ilerleyeceğinden emindir. Meselâ ilk tanıştıkları sırada ondan hikâyesini dinlediği saatçi ustasını kafasında bir zaman filozofuna dönüştürür ve beklenmedik bir anda belediye başkanına Hayri İrdal'ın "AhmetZamanî Efendi" üzerine bir etüd hazırlamakta olduğunu söyler. Bu bir görevlendirmedir, İrdal için bir hedef olacaktır:

" Ahmet Zamanî Efendi mi? Hiç işitmedim...

Onyedinci asrın meşhur âlimlerinden... Dördüncü Ahmet devri adamı. Tam klâsik devrimizde...

Ne yapmış bu adam?

Devrinin en büyük saatçisi... Hattâ Graham'dan evvel rabia hesaplarını bulmuş diyorlar. Hayri Bey doğrudan doğruya onun mektebinden gelen bir zatın talebesidir. Muvakkit Nuri Efendinin..." (s. 263).

Romanda hiciv konularından biri de basın. Saatleri ayarlama enstitüsünün yankıları. "Bu kadar mühim iddialı bir müessesenin bu cinsten bir iş adamına verilmesi"ne şaşan yazıların yanısıra Hayri İrdal'ın öz geçmişi de konu ediliyor:

"Ertesi hafta gazetelerden birinde dünyanın en garip başlıklı makalelerinden biri vardı. 'Hayri İrdal'ın çıraklık seneleri' diye başlayan bu yazıda benim üç yaşımdan itibaren saat ve zamanla meşgul olduğum anlatılıyordu" (s. 272).

Menejer Halit Ayarcı'nın bu gelişimleri değerlendirişi, konuya başka bir yönden bakıp başka hiciv odakları keşfetmesidir yazarın:

"Voltaire'e veya Faust'a benziyorsanız kabahat benim mi? Yahut benzetiyorlarsa... Onlar da bizim bir şeylerimiz olmasını istiyorlar. Elli senede bir medeniyete bütün tarihiyle yetişmek kolay mı? İşin içine elbette biraz mübalâğa girecek! Nasıl filân romancımızı Balzac'a, öbürünü Zola'ya benzettilerse, sizi de başkalarına pekâlâ benzetirler" (s. 273).

Hayri İrdal'ın sinema dünyasıyla yaşayan hayalci karısının da peşine düşen gazeteciler onunla kocası hakkında bir röportaj yaparlar. Gerçeğe hiç uymayan bir Hayri İrdal imajı veren bu yazıdan sonra Ayarcı, bu kadında da büyük bir "kabiliyet" keşfeder ve bir gazete çıkarmak, yönetimini de ona vermek için hemen harekete geçer. Söz konusu röportajın verdiği yanlış imajın dışında başka özellikleri de vardır:

"Hakikaten röportajdaki resimlerin birçoğu benim değildi. Beni at üstünde gösteren resim aşikâr şekilde İngiliz manzarasının ortasında idi. Kütüphanem diye tanıtılan yeri bütün ömrümde görmemiştim, göremezdim. Saat koleksiyonum hayalimden bile geçemezdi" (s. 284).

Roman kahramanı, menejerinin görevlendirilişiyle "Şeyh Zamanî'nin Hayatı ve Eserleri" adlı kitabını hazırlar ve yayınlar. 17. Yüzyıla yerleştirdiği bu hayal ürünü biyografinin uyandırdığı yankı yine bir toplum hicvi tablosudur:

"...hakikaten büyük bir teveccühle karşılandı. Halit Ayarcı'nın bir çırpıda bulduğu bu mühim şahsiyet etraftan derhal kabul edildi. Pek az insan Graham hesaplarının bundan iki yüz sene evvel ve bilhassa aramızda yaşamış bir adam tarafından bulunup bulunamayacağını düşünüyordu. Esasen Halit Ayarcı'nın ısrarıyla ecdadın riyazî bilgilere olan merakı üzerinde o kadar geniş tafsilât vermiştim ki Ahmet Zamanî'nin keşfi, kendiliğinden herhangi bir hesap ameliyesinin en tabiî neticesi oluyordu" (s. 296).

Romanda başka vesilelerle gözler önüne serilen "İspiritizma Cemiyetleri" nin bu "eser"e tepkisi de ilginçtir:

"İkincisi, eski İspiritizma Cemiyetindeki bazı dostların bir ay geceli gündüzlü bir uğraşmadan sonra Ahmet Zamanî'nin ruhunu çağırmaya ve onunla konuşmaya muvaffak olmalarıydı. Bu konuşmada Ahmet Zamanî Efendi de kitabımın bâzı yerlerine itiraz etmişti. Ezcümle peltek ve kekeme olmayı reddediyor, nisbet ve tarikatı hakkında daha geniş malûmat veriyordu. Gazeteler bunu da yazarak işi biraz daha alevlendirdiler. Asıl garibi bu mülakatın merhum tarafından bana bir teşekkürle bitmesiydi" (s. 298-299).

Tanpınar, hicvin abartma boyutlarını sonsuza götürmeyi denemiyor. Hakikati savunan insanların az da olsa var olduğunu sezdiren bir belirtiye yer veriyor:

"Yazık ki etrafın gösterdiği çok dostça ilgiyi birkaç âlim taslağı bozmaya kalktı. Böyle bir insanın mevcut olmadığını, kitabımın baştan aşağı uydurma olduğunu söylemek küstahlığında bulundular" (s. 298).

Kuruluşların varlıklarını sürdürebilmek için modern toplumda "yenilik" ve "buluşlar" la çalışması, aktüalitelerini korumaları gerektiğine saatleri ayarlama enstitüsünün çalışma tarzı ilginç bir örnektir. Bu "enstitünün" birbiri ardına gerçekleştirdiği "atılımlar" ayrıntılarıyla işlendikten sonra bir ara şöyle özetleniyor:

"Üç gün sonra ikramiyesiyle, piyangosuyla, zamlarıyla, tenzilâtıyla nakit ceza usulümüz bütün bir sistem oluşmuştu. Halit Ayarcı benim keşfimi tam Hollywood metodiyle ilân etti. Birkaç hafta içinde Ahmet Zamanı Efendi'yi herkes unutmuştu. Saatleri ayarlama enstitüsü ilk kuruluş anlarında dahi erişemediği bir teveccüh ve muhabbet kazandı. Bunun arkasından Saat Sevenler Cemiyeti vasıtasıyla tesis ettiğimiz köyler için saat ayar ekipleri geldi. Zaten saat ayar istasyonlarımız çoğalmıştı. Şehir bizimdi. Bir yığın genç kız ve erkek, sırtlarında Samiye Hanım'ın icadı üniformalar, yakalarında rozetlerimiz, gidip geliyorlar, umumi hayata neşe katıyorlardı" (s. 304).

Ahmet Hamdi Tanpınar, Saatleri Ayarlama Enstitüsünü bir toplum hicvi olmakla sınırlandırmak istemiyor. Hicvettiği bürokrasinin yalnız bizim toplumun problemi olmadığını, "evrensel" olduğunu saklamıyor:

"Bu asra birçok ad verilebilir. Fakat o her şeyden evvel bürokrasi asrıdır. Spingler'den Kayserling'e kadar bütün filozoflar bürokrasiden bahsederler. Ben hattâ derim ki, bürokrasinin asıl kemal çağı, istiklâl devri, bu devirdir. Bunu anlayan adam mühim adamdır. Ben mutlak bir müessese kuruyorum. Fonksiyonunu kendisi tayin edecek bir cihaz... Bundan mükemmel ne olabilir?., (s. 271).

Romanın son bölümü enstitünün yan kuruluşu "Saat Sevenler Cemiyeti" aracılığıyla Türkiye sınırları dışına yayılmasını işliyor. Altı Güney Amerika şehrinde kurulan bu "cemiyetlerin" İstanbul'daki "Saat Sevenler"le bağıntı kurmasından sonra:

"Saatleri Ayarlama Enstitüsünün esbabı mucibe lâyihasiyle nizamnamesini istediler. Bunu uzak ve yakın şarkta, bazı Avrupa memleketlerindeki hareketler takip etti. Böylece iki buçuk sene içinde yurt dışında otuzdan fazla Saat Sevenler Cemiyeti ve üç enstitü kurulmuş bulundu. İşin garibi, enstitünün kurulmasını kabul etmeyen memleketlerde bu hususta efkân umumiyeye sarih sebep gösterilerek izahat verilmesiydi. Filhakika hemen hepsi 'sanayi hayatı kâfi derecede gelişmiş olduğu için böyle bir müesseseye ihtiyacımız yoktur" diyorlardı" (s. 345).

Çağdaş toplumlarda saatin odaklaştığı hayat temposunda "saat ayarı", toplum içinde yaşayan insanların birbiriyle ilişkilerinde koordine çalışmalarının ilk şartıdır. Çağın gereği olan bu "nesnel zaman"ın dakik ve tutarlı ölçümü işini Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hicivci tutumla ve bürokrasiyle içice işlemesi onun "iç zaman"a değer veren romantik ruhlu sanatçılığıyla açıklanabilir. Ama bu çerçeve içinde hicvettiği toplumsal ve evrensel, daha doğrusu çağdaş zaaflar, onun aynı zamanda eleştirici, dolayısıyla akılcıgözlemci yanının da güçlü olduğunu kanıtlar.

(Millî Kültür, C. 111, sayı 5, Ekim 1981, s. 713).

**

AHMET HAMDİ TANPINAR: ROMANCI KİŞİLİĞİ ve GEÇMİŞLE HESAPLAŞMASI-Konur Ertop

Ahmet Hamdi Tanpınar in ozan, deneme yazarı, edebiyat tarihçisi, düşünür yanları öykü ve roman yazan kişiliğini beslemiştir. Gerçekte onun ürün verdiği bütün dallarda karşılıklı etkiler söz konusudur. Denemesinde şiirinin, edebiyat tarihinde denemeci kimliğinin, romanında düşünür yönünün büyük payı yardır.

Öykülerinde insanı konu edinirken bilinçaltı serüvenini, düşler evrenini geniş biçimde işleyen Tanpmamn romanlarındaki kahramanları da sık sık zengin çağrışımlı düşler görürler. Bu nokta onun öykü ve romanlarını şiirlerine bağlamaktadır. Öykülerin ve romanların tarihimizi, uygarlık değişimimizi konu edinişi ise bu türlerdeki ürünlerini yapıtının bütünüyle birleştirmektedir. Tanpınar yaşamımıza tarihin taşıdığı sorunlar üzerinde en geniş biçimde durmuş yazarlarımızdandır. Eski uygarlığımızın nitelikleri, Batılılaşma sürecimiz, çağdaş uygarlığımızı kurabilecek öğelerin araştırılması onun hemen bütün yapıtlarının temelini oluşturmuştur. Birbirini tamamlayan, ortak kahramanlar çevresinde gelişen üç romanı (Mahur Beste Sahnenin Dışındakiler Huzur) Kırım Savaşı'ndan 11. Dünya Savaşı'nın çıkışına kadar gelen süre içinde uygarlık değişmesi bunalımını ele ahr, geçmişi ve "şimdi"yi türlü yönlerden karşılaştırır, çözüm ve yargılar getirir. Toplu yapıtından gelen sonuç onun şu sözlerinde özetlenmiş sayılabilir: "Teklif ettiğim şey ne türbedarlık, ne de mazi hırdavatçılığıdır. Bu toprağın macerasını ve kendi maceramızı bilmek, onun içinden büyümek, onun içinden tabii şekilde yetişmek ve Batılı anlayışla Batılı ustaları severek eser vermektir."

Mahur Beste romanmın kahramanlarından İsmail Molla da yazarın görüşleriyle bütünleşecek biçimde, "Ben Doğuya bağlı değilim, eskiye de bağlı değilim, bu memleketin hayatına bağlıyım. (...) Bizi yapan bu hayattır. Bütün özelliklerimiz oradan gelir. Bu ise kitapta okuduklarımız gibi bir kere için olup bitivermiş şeylerden değildir, daima değişen, değiştikçe bizi de değiştiren bir şeydir. (...) Din, inanç, hepsi hayatta şekil alıyor, değişiyor. (...) O (bizim hayalımız) değişir. Değiştikçe de yaratır. Arkasında kendisini yapan kuvvetle o duruyor. (...) Ne kadar değişirsek değişelim, yapacağımız her yeni şeyde bu memleketin kendisinden gelen bir damga olacaktır. Onu doğuracak olan bu anadır." diye konuşur.

"SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ"

Tarihi, eski uygarlığımızı, değişimini, değişmeyle yeni bileşimin özellikleri' ni Tanpınar'ın öykü ve romanları canlı gözlemlerle ve zengin bir kahramanlar kadrosu aracılığıyla konu edinir. Bu yapıtlar arasında konuya en yoğun biçimde Saatleri Ayarlama Enstitüsü, roman tekniği bakımından da türün bizdeki gelişimi içinde önemli bir yer tutmaktadır. Gerçeği alışılmış şemaların dışına taşarak irdeleme bakımından Oğuz Atay'ın, günümüzde Nazlı Eray'ın sanatlarıyla SAE romanının akrabalığı bulunduğu kesindir.

SAE'de tarihsel, kültürel toplumsal eleştiri boyutları Tanpınar'ın sanatında önemli yeri olan iki öğeyle daha birleşmektedir. Bu öğeler için yazar, "Antalyalı Genç Kıza Mektup"unda, "Şiir ve sanat anlayışımda Bergson'un zaman anlayışının önemli bir yeri vardır. (...) Rüya sorunları beni Freud'a ve psikanalistlere de götürdü." demiştir. Mahur Beste romanını tamamlayan "Behçet Be/e Mektupla da "Freud ile Bergson'un paylaştıkları bir dünyanın çocuğuyuz. Onlar bize sırrı insan kafasında, insan hayatında aramayı öğrettiler." denmektedir. SAE romanı ise

Bergson'un zaman felsefesi ile psikanalizciliğe, Tanpınar'ın başka yapıtlarını beslemiş bu iki kaynağa yergili eleştiriler getirmektedir. Aynı davranış değişimi tarihe bakış için de ileri sürülmektedir. Bu noktaya Prof. M. Kaplan'ın Tanpınar'ın Şiir Dünyası yapıtında şöyle değinilmiştir: "Tanpınar'ın gençliğinde Yahya Kemal'in etkisiyle benimsediği, uzun yıllar güzel yanlarını birleştirerek muhayyilesinde yeniden kurduğu ve özeDikle düzyazılarında geliştirdiği .estetik tarih görüşünde daha sonra bazı sarsıntılar olur. Osmanlı tarihinin etkileri, bugüne kadar gelen eski; gülünç ve 'dekadan' yanları üzerinde daha fazla ısrar eder ve günlük olayların sıkıntılarını daha kuvvetle duymaya başlar. SAE romanında bu görüş değişikliği kuvvetle duyulur Bu esere hem eski uygarlık şeklini hem şimdiyi kapsayan ironik bir davranış biçimi, hattâ bir abeslik duygusu egemendir. Geçmişe bakış yönünden 'Beş Şehir' ile SAE'nin geçmişle ilgili sayfaları arasında tam bir çelişki vardır."

ELEŞTİRİ TEZGÂHINA YATIRILAN BÜROKRASİ

Tanpınar'ın tarihe başka yapıtlarında ve SAE'de ayrı biçimlerde baktığını ileri sürmek bizce doğru olmayacaktır. Çünkü o yukarıdaki alıntıda sözü edilen

Beş Şehir'de bile kalıplaşmış, gelenekçi, tutucu bir davranış içinde olmadığı açıktır. Bu yapıtın önsözünde geçmişteki dünyamız ve uygarlığımız için şöyle denmektedir: "Şimdi onu, kimliğimizde gittikçe büyüyen bir boşluk gibi duyuyoruz, biraz sonra, bir köşede bırakıvermek için sabırsızlandığımız ağır bir yük oluyor. İrademizin cn sağlam olduğu anlarda bile, içimizde hiç olmazsa bir sızı ve bazen de, bir vicdan azabı gibi konuşuyor.

Yalnız ulus ve toplumların değil, kişiliğin de asıl anlam ve kimliğini, çekirdeğini tarihsellik denen şeyin yaptığı düşünülürse, bu iç didişme hiç de yadırganmaz. Geçmiş daima vardır. Kendimiz olarak yaşayabilmek için, onunla her an hesaplaşmaya ve anlaşmaya mecburuz."

SAE, yazarın gündeminde her zaman yer tutmuş bu hesaplaşmanın ürünlerinden biridir.

Romanın Yeni İstanbul Gazetesi'nde tefrikası başlarken Azra Erhat yazarla bir konuşma yapmış, roman kahramanı Hayri İrdal için Tanpınar şöyle demiştir: "Şehir saatlerinin birbirini tutmaması yüzünden vapuru kaçırdığım bir günde Kadıköy iskelesinin saati altında birdenbire onunla karşılaştım ve bir daha beni terketmedi."

Hayri İrdal, romana adım veren enstitünün on yıl müdür yardımcılığını yapmıştır. Şehir saatleri birbirini tutmadığı için kurulan bu ayar enstitüsü,

"Ayar saniyenin peşinde koşmaktır",

"Müşterek zaman müşterek iştir",

"Hakiki insan zaman şuurudur",

"Refahın yolu sağlam bir zaman anlayışından geçer"

gibi sloganları yayar. Saatleri doğru olmayanlara bir videolu parasal ceza sistemi uygular. Ayar istasyonlarına sahiptir. Bir Saatleme Bankası, çalışanları için Saat Evleri vardır. Uluslararası saatsevenler kurultayları düzenler. Bütün bu sistemin kanmaya ve kandırmaya dayanan boşa dönmüş bir çark olduğu on yıl sonra anlaşılacak, fakat kuruluşun lağvedildiği emrini enstitüde çalışan 300'e yakın kişinin görev alacağı "daimi tasfiye komisyonu"nun kuruluşu izleyecek ve boşuna dönen çark, devinimini sürdürecektir. Romanın bütünü içinde

ancak yüzde kırk yer tutan bu enstitü serüveni romanın eleştiri kapsamına çağdaş "bürokrasi"yi de eklemektedir. Yüzyılımızın bir bürokrasi yüzyılı olduğu vurgulanmakta, "Spinglerden Kayserling'e kadar bütün filozofların" söz konusu ettiği bürokrasi, tarih ve uygarlık değişimi sorunlarıyla birlikte eleştiri tezgâhına yatırılmaktadır.

SAE nın eleştiri tonu fanteziyle, gerçekdışıyla birleşmektedir. Bir anı kitabı olarak dile getirilmiş olayların kahramanı Hayri İrdal bir süre akıl hastası olarak gözlem altında tutulmuştur, ama anlattıkları kendi açısından tutarlıdır. Anlatılanların saçmalığı ise bize açıklandığı kadarıyla, içinde yaşanan olayların, ilişkilerin çarpıklıklarından, şaşırtıcıhklarından gelmektedir.

GERÇEKDIŞINA UZANAN YERGİ

Romanın yüzde altmışını oluşturan bölüm, İrdal'ın enstitü kurulmadan önceki yaşamıyla ilgilidir. Böylece II. Abdülhamit döneminden 1945'lere kadar uzanan bir döneme ait olaylar ve kişiler, özellikle geçmişteki dünyamız, tarihimiz, eski kültürümüz ele alınmış olmaktadır. Bütün bunlar bize yaşanmış gerçekler diye sunulmaktadır. Ancak, kahramanın dediği gibi "Her insanın hayatında hiçbir muhayyilenin icat edemeyeceği kadar aksaklık vardır." Bu aksaklıklar üstüste gelince inanılmaz bir tablo oluşmakta, roman gerçekdışına uzanan bir yergi niteliği kazanmaktadır.

Hayri İrdal, geçen yüzyılın sonlarında Edirnekapı'da Mihrimah Camii'nin yanında bir evde doğmuştur, bir kayyumun çocuğudur. Babasının dedesi Takribi Ahmet Efendinin yaptırmaya hazırlandığı camiyle ilgili eşya arasında yer alan ayaklı bir saat kahramanın serüvenini hazırlamış ve kişiliğini belirlemiştir. Onun çocukluğunu ve ilk gençliğim kuşatan çevre eski kültürümüzün tutarsızlıklarını, bozukluklarını, saçmalıklarını gözler önüne serer. İrdal bu çevrenin insanları için **"Onların rüyaları içinde yaşadım... Mizaçlarını benimsedim."** demektedir. Bu insanların içinde yaşadığı olayları ise "Bunlar o cins şeylerdir ki, ne hakikatini, ne de gülünç tarafını bugünün insanı anlayamaz" diye tanımlamaktadır. "Şehzade Camii'nin biraz aşağısında, Burmalımescit taraflarında aşı boyalı, cephesi bitmek tükenmek bilmeyen bir konakta atlı arabalı muhteşem bir hayat süren Tunusluzade Abdüsselam Bey" bu kahramanlardan biridir. Abdülhamit döneminde hafiye damadmın kendisi için, onun da damadı için verdiği jurnallar dönemin portresinde bir yanı oluşturur. "Vefa ile Küçükpazar arasında, bir yokuşun üzerinde Lûtfullah" topluluğun başka bir üyesidir. "Aklı ortadan kaldırmadan gerçeğe ermenin imkansızlığını" söyleyen Lûtfullah yazarın "Kerkük Hatıralan"nda sözünü ettiği uşakları Seyyid Abdullah'la, Cemalettin Efganî'den alınma çizgilere sahiptir. Tılsımlı Andronikos hazinelerinin peşinde olan Lûtfullah'a karşılık "Veznecilerde bir eczane işleten Aristidi Efendi kimya yoluyla cıvadan altın yapma işine kaptırmıştır kendini. Yalan, masal, düş bütün bu grubu yaşamın ve gerçeğin dışma itmiştir. Hayri İrdal'ın, yanında çırak olarak çalıştığı saat tamircisi yan evliya muvakkit Nuri Efendi geçmişin arıduru bir yanını yansıtır ama o da yaşamın içinde eylemli yer alacak güçte değildir.

İmparatorluk dönemine ait dünyanın sergilendiği bölümde İstanbul'un türbeleri, yatırları, geçmişin eski tıp, cefir, ilmi menafiyülâzâ, ilmi havas, ilmi huruf gibi akıldışı bilgileri sıralanır.

Hayri İrdal, "sırf yalan olduğu için kendiliğinden bana güzel görünüyordu" dediği tiyatro dünyası içinde de kısa bir süre yer alır. Ama onun asıl canlı gözlemleri "bazen bütün günü

geçirdiğini" söylediği Edirnekapı veya Şehzadebaşı kahveleriyle ilgilidir. Romancının kendisi Mütareke yıllarında bazıları Sultanahmet ve Nuruosmaniye'de bulunan bu tür kahvelerde uzun süreler bulunmuştur. SAE'de kahve insanları anlatılırken, buralarda yaşayan aydınlarımızın davranışları, düşünceleri sergilenip eleştirilmiştir. Üç saat süren Hazreti Ali Cengi hikâyesinin sahibi meşhur tarih üstadı, yıllardan sonra bakan koltuğuna oturacak kahve müşterisi; Mükrimin Halil Yinanç, Hasan Âli Yücel gibi gerçek kişilere dayanan portreler oluştururlar. Bu kahvelerde toplananlar "topluluk halinde rüya görmektedirler." Hayri İrdal, onların arasında geçirdiği yılları, "Ne kadar ciddi başlarsa başlasın burada her iş en beklenmedik sonuçlarla biterdi. Bu kahvenin bir adım ötesinde yüzde yüz gibi bakılan bir hesap, burada birdenbire en hafif ihtimal biçimine girer, bir yığın gidip gelmeden sonra talihin bir alayı olurdu. Hülâsa bu abes denen şeyin bataklığı idi. Ve ben boynuma kadar ona gömülmüştüm." diye anlatır.

TEDİRGİNLİĞE BOĞULMUŞ AYDİN TİPİ

Abdüsselam Beyin yetiştirdiği aydınlık yürekli Emine'yle evlenen fakat yaşlı adamın artık yoksullaşmış konağından ayrılamayan Hayri İrdal, onun ölümünden sonra varolmayan bir mirasın hesabını vermek zorunda kalır ve şerbetçibaşı elmasından sözeden bir yalanı dolayısıyla Adli Tıp'ta gözetim altına alınır. Burada karşılaştığı Doktor Ramiz; Viyana'da okumuş, yurda dönünce hakettiği yere getirilemediği sanısıyla tedirginliğe boğulmuş bir aydın tipidir. **Psikanalizi "hayat muammasının biricik anahtarı" saymaktadır. "Bu mucizeli kaldıraçla bütün memlekete eksen değiştirlecek bir mevki ve imkân yakalamaya çalışmaktadır.** İrdal'ın onun aracılığıyla girip muhasibi olduğu İspirtizmacılar Kulübü müdürlüğünü yaptığı Psikanaliz Cemiyeti bir yönüyle Freudculuğun yarı aydınlar tarafından değerlendirilişini, hattâ öğretinin kendisini eleştirir. Öte yandan da böyle bir "kolektif yalan"la vakit geçirip avunan çevreleri alaya alır. Romanın kahramanı bu çevreler için "böyle demekler daha çok beraberce yalan söyleyip beraberce aldanıp hoşça vakit geçirmek isteyenlerin işidir." der.

İrpirtizmacılar Kulübü'nün İrdal'a tanıttığı insanların (Nevzat Hanımefendi'ye tutkun Cemal Bey, Cemal Bey'e tutkun medyum Sabriye Hanım, Matmazel Afrodili) serüvenleri karmaşık sevgi cinayetlerine yol açar: Zeynep Manim Nevzat Hanıma tutkun kocası tarafından öldürülmüştür. Cemal Bey, Zeynep Hanımın kocası Tayfur Bey tarafından öldürülür. Kulüp üyelerinden Pakize'yle evlenen Hayri İrdal, yaşamını "sinemanın yalnız terbiye değil, tatmin de ettiği bir insanla" birleştirmiş olur. İlk eşi Emine'nin ölümünden sonra ailesine ses sanatçısı olma sevdasında bir büyük baldızla güzellik kraliçesi olma hevesinde bir küçük baldız da girmiştir. Ama yaşamını değiştirecek olan Saatleri Ayarlama Enstitüsünün kurucusu Halil Ayarcı'dır. Saat onarımında usta olan, eski kültürün zaman felsefesine şöyle böyle yakınlığı bulunan Hayri İrdal**, "Hepimiz Halil Ayarcı'nın elinde bir kukla gibiydik. O bizi istediği noktaya getiriyor ve orada bırakıyordu."** diyecektir. Halit Ayarcı, Ayarlama Enstitüsü'nü kurar ve İrdal'la birlikte bütün bir toplumu bir yalanın arkasına yerleştirir. On yıl süren serüven, enstitü çalışanları için yapılacak konutlar dolayısıyla büyüsünü yitiriverir. Enstitü binasının yapımında alabildiğine genişletilen fantezi enstitü çalışanlarının kendi oturacakları evlerin yapımına uygulanmak istenince itirazlarla karşılanır. **"Yeniliği kendilerine ucu dokunmamak şartıyla seviyorlardı... Fakat hayatlarında emniyetli ve sağlam olmayı tercih ediyorlardı. Kendi menfaatleri ortaya konunca birdenbire dönmüşlerdi."** Yeniliğin, dönüşümün, devrimin gerçekleşme süreciyle ilgili sayılabilecek bu eleştiri **"Bir insan, iki türlü**

düşünür mü? İki türlü mantık bir kafada bulunur mu?" sorusunu getirir. Halit Ayarcı, **"Bir yerde aldandım... Nerde?"** diye düşünmektedir. İntiharı da düşündürecek bir otomobil kazası yaşamını ve romanın bize anlattığı serüveni sona erdirir.

SAE'de zaman, geçmiş, tarih konularında türlü eleştirilerle karşılaşırız. Dr. Ramiz'e göre "tarih günün emrindedir." Ona göre geçmişten yakınmamız geçmişi değiştirmek istememiz, "baba kompleksiyle açıklanabilir, "Şu Etilere, Frikyahlara bilmem ne kavimlerine muhabbetimiz nedir? Baba kompleksinden başka bir şey mi?" Romanda sık sık "eskileri çok az bildiğimizden" yakınılır. Fakat Ayarcı'nın desteklediği, İrdal'ın kaleme aldığı tarih çalışması apaçık bir yalandan başka bir şey değildir.

"Saatçilerin pîri Şeyh Ahmet Zamani Hazretleri'nin hayatını ve keşiflerini" anlatan bu inceleme tarihi araştıran, onu yeniden kurmak isteyen araştırmalara yönelmiş bir yergidir. Tanpınar'ın Huzur romanında Mümtaz Şeyh Galip'in yaşamıyla ilgili bir roman için kitaplıkları dolaşır, incelemeler yapar; Yaz Yağmuru öyküsünün kahramanı Sabri de XVII.yy'ı konu edinen bir roman için araştırmalarını sürdürmektedir. Hayri İrdal'ın tutumu onlardan bütün bütüne ayrılır. O, bir yalanı ispatlamak için bir geçmiş yaratmıştır. Roman kahramanlarından birinin söylediği "Herkesin ayrı bir gerçeği vardı. Ve herkes zemin ve zamana göre onu yavaş yavaş yeniden yaratıyordu" sözü, geçmişi değerlendirmedeki tutum içinde geçerli olmuştur.

Halit Ayarcı uygarlık değişiminin yarattığı bunalım karşısında **"Elli yılda bir medeniyete bütün tarihiyle erişmek kolay mı?"** diye konuşur. Eski uygarlığın çöküş döneminin boş inançları, insan ilişkilerinin bozuklukları ve boşa çıkan umutlan "üstüste devrimler yapmış, türlü zümreleri ve nesilleri geride bırakarak doludizgin ilerlemiş" toplumda da tekrarlanacaktır: "Politikadaki hürriyet, bir yığın hürriyetsizliğin anahtan veya ardına kadar açık duran kapısıdır."; "Siyasal inançlar ise çok defa şu ya da bu nedenle gizlenilen şeylerdir. Hiç kimse ortada o kadar kanun yaptırımı varken elbette durduğu yerde, 'Benim düşüncem şudur" diye bağırmaz."

Hayri İrdal "Doğdum doğalı herkes bana dürbünün ters tarafından bakmayı teklif ediyordu" diye yakınır. Bir yerde de şu itirafta bulunur: **"Yalana alışmıştım. Hayatım denen bu kalp akçeyi başka türlü süremezdim. İnsanlar benim böyle olmamı istemişlerdi."**

SAE'ınn iki baskısında da yer almayan ve Turan Alptekin'in Bir Kültür, Bir İnsan (1975) kitabında yer alan "Halit Ayarcı'dan Doktor Ramiz'e" başlıklı mektup biçimindeki yazı İrdal'ın "yalan"nın niteliğini acaba açıklayabilecek midir? T. Alptekin bu yazı için "romanın yayınlandığı günlerde, Hamdi Bey ya söyleyeceği son sözün bitmeyişinden ya da esere bir reklam zemini hazırlamak amacıyla mektubu yazdırmış, fakat sonra yayımlamaktan vazgeçmiştir" diyor. Mektuptan daha önce Tahir Alangu da söz etmiştir fakat ilk yayımlayan T. Alptekin'dir. Yarım kalan Mahur Beste romanını da böyle bir mektupla sonlandıran Tanpınar'ın SAE için Halit Ayarcı' nın ağzından kaleme aldığı mektuptan İrdal'ın bir "paranoyak" olduğunu öğreniyoruz. Ayarcı Vefa Lisesi'nden arkadaşı İrdal'la Ankara'da yeniden beraber olmuştur; o sıralarda kendisi bankada, Dr. Ramiz Numune Hastanesi'nde, İrdal da Baro'da çalışmaktadır. Ayarcı, arkadaşı İrdal için "realitenin acılığından, insicamsızlığından ve hayata hâkim abesten (saçma) o kadar güzel intikam alan bu acaip zekâ..." demektedir. Dr. Ramiz'in kliniğinde yıllarca tedavi gördükten sonra yaşamı son bulan İrdal, SAE adlı bir yapıtın müsveddelerini bırakmıştır arkasında. Ayarcı'nın bu müsveddelerle ilgili yargısı şöyledir. "Hayri'nin zekâsında ve konuşmasında daima spektaküler bir taraf

vardı... Gönderdiğin müsveddelerin o konuşmalara benzemesini, realiteyle öyle sarmaş dolaş yürümesini, abes bir masallaştırmaya düşmeden hayattan intikam almasını ben de çok isterdim.

Bu muhayyel hatıraların asıl hızının, ifrata ve kendisine çevrilmiş bir tür kötüye kullanma duyusu olduğu muhakkak."

Hayri İrdal'ın hastalığı toplumun onun anlattıklarına yansıyan hastalıklarından daha ağır değildir. Tanpınar'ın eleştirisi Ayarcı'nın özlemine uygun biçimde gerçeklerle sarmaş dolaş yürümüş, abes bir masallaştırmaya düşmeden geçmişi ve günceli dile getirmiştir. İfrata ve toplumumuza çevrilmiş hiçbir kötüye kullanma duygusundan hız almamıştır. Ama geçmişle hesaplaşmış, onun ölmeye yargılı yönlerini, "hâl"in de yaşama gücü taşımayan aksaklıklarını cesaretle sergilemiştir.

(Milliyet Sanat, sayı 40,15 Ocak 1982, s. 1921).

**

HASTA SAATLER, BOZUK SIHHATLER: ENSTİTÜ SORUNUNA BABASIZ BİR YAKLAŞIM- Süha Oğuzertem

"Zaman denen şey onun için akıcılığını kaybetmişti.
Her gelecek lâhza ayrı bir korku içinde büyür,
öyle karşısına çıkardı." (17. nota bakınız)

Kırk yıl önce yazılmış ve öteden beri hep övülmüşse de, hakkında yazılanları okuduğumda Saatleri Ayarlama Enstitüsünün doğru dürüst anlaşılabildiği sonucuna varmakta güçtük çekiyorum. Örneğin romanın psikanaliz seanslarıyla ilgili bölümünü değerlendiren eleştirmenler burada olanları abes ilan etmekle kalmıyor, böyle yapmakla yazarın asıl niyetini kavradıklarına da inanmış görünüyorlar. Bu yorumlarda, analizin öznesi olan Hayri İrdal'ın aynı zamanda kurmaca bir metnin başkişisi ve anlatıcısı olduğu gözden kaçıyor, Tanpınar'ın sonradan paranoya bağlamında sözünü etliği Hayri İrdal, anlaşılması güç bir görev hissiyle hiç de inandırıcı olmayan bir saflığa büründürülüyor, yazarın romana yazdığı eki önemsememek doğru bir tercih sayılıyor. Bu tuhaf durumun varoluşçuluğun (metinde sözü geçen) abesine itiraz edilirken oluşması komikse de, kültür yaşamında ısrarla karşımıza çıkan başarısız yorumların basil nedenlerden kaynaklanmadığını düşünmek yerinde olur. Nitekim, sözünü ettiğim tipik algılayış şekli ile Tanpınar'ın 1954'le tefrika edilen romanına yönelik yorumlarda sık sık öne sürülen "toplumsal eleştiri", "tarihsel yorum", "hiciv", "protesto" türünden içeriğe ilişkin temel saptamalar arasında bir süreklilik olduğu gözden kaçmıyor.» Tanpınar'ın diğer roman ve öykülerinde bu tür saptamaları destekleyecek verilerin ancak ikincil bir rol oynadığı, varoluşsal iç çatışmanın arazları ve bunlara uygun düşen metafizik bölünmelerin ise fazlasıyla belirgin olduğu kısmen de olsa biliniyor. Bu durumda, kitabın eleştirileriyle yetinecek olsak, ya Saatleri Ayarlama Enstitüsünde Tanpınar'ın kendisine büsbütün yabancı bir sanat anlayışını benimsediği sonucuna varacağız ya da bambaşka metinlerden söz ediyor olacağız.

Yine de, romanın bundan önceki yorumlarını hafife almamak için en az iki önemli neden var. Bunlardan biri romanın alışılmamış, modern Türk edebiyatında hâlâ eşi olmayan bilmecemsi niteliği. Okur olarak romanın özel diline yabancı kaldığımız, bu özelliğe dikkat çeken

göndermeleri alladığımız oranda bu niteliğin iyice belirginleşmesi kaçınılmaz. Diğer neden ise TanpınaıTa yaşam hakkında temel bazı ahlaki nosyonları paylaştıklarını varsayan ve romanda bunların savunulduğunu düşünen eleştirmenlerin iyi niyeti. Örneğin Mehmet Kaplan, romanın en önemli karakterlerinden biri olan Halit Ayarcı'yı "hiçbir içtimai, ahlaki ve dini kıymete inanmayan korkunç bir şarlatan" olarak tanımlarken hocasının yazdığı bu Türk edebiyatı "şaheserinin (Kaplan, 143) dayandığı hiciv ilkesini kavradığını düşünüyor, bu karakter ile başkişi arasındaki iç bağları (280, 297) hesaba katmıyordu. Aynı şekilde, Hayri İrdal'ı "romanın büyük bir kısmında... geleneksel değerleri savunan bir adam" olarak gören Berna Moran, onu kolayca özdeşleşilebilecek bir figür olarak değerlendiriyor, ama yine de, yazısının bir yerinde, Tanpınar "başta ironi'ye dayanan bu hiciv yöntemini kullanmakla, sanırım, okuru gereksiz yere yanıltmış, işini, güçleştirmiş oluyor" diye eleştirirken yapılın değişik yorumlarına kapıyı aralıyordu (Moran 312, 327, 329).

Bu yazıda daha önceki yorumları tek tek ele almamam Saatleri Ayarlama Enstitüsii'ne yaklaşımımdaki temel farklılık nedeniyle hoşgörülür sanıyorum. Kısaca söylersek, Tanpınar'ın bu romanının bütün yapıtları içinde bir istisna ve yazarın diğer kurmacalarından daha "tarihsel", daha "toplumsal" ve daha "eleştirel" olduğunu düşünmediğim gibi, bu doğrultudaki verilerin zayıflığına bakarak, bu romanın "hiciv" olarak tanımlanabileceğini de sanmıyorum. Enstitü'yil iyiden iyiye bir sorun yumağı haline getiren, bir yandan muğlak benzeşimlere, diğer yandan lafız düzleminin ötesine uzanmayan okumalara dayanan yorum türü ise belli bir kültürel oluşum ve tarihsel dönemin parçası sayılabilir sanıyorum; ne de olsa okur/eleştirmen sanat yapıtlarını, belki de kaçınılmaz olarak, tanıdığı örneklere bakarak değerlendiriyor. **Öyleyse, romanı konu alan isabetsiz yorumlar dizisinin bir okuma kuramcısının deyişiyle, "kuralların yanlış uygulanmasından değil, yanlış kuralların uygulanmasından" kaynaklandığını düşünebiliriz** (Rabinowitz, 175).

Bu yazıda Tanpınar'ın süregelen geleneksel ya da neoklasik imgesi sorgulanacak ve daha dikkatli okuma stratejileri önerilecek. Bu yüzden, aceleyle her şeyi anlamış görünme yerine, romanı daha yetkin bir düzeyde anlamaya giden yolda şimdilik yeterli saydığım bir çerçevenin zorunlu öğelerine dikkat çekilecek. Romanda geçen bir cümle okuma girişimleri için uyarıcı sayılmalı ve ciddiye alınmalı kanımca: **"Bizde üstünkörü okumak âdettir"** (286).

Tanpınar kurmacasının dayandığı temel estetik pratiklerin yeterince anlaşılmamış olmasının yorum girişimlerine büyük bir engel oluşturduğunu öncelikle vurgulamak istiyorum. Mahur Beste incelemesinde simgeleme ve eşdeşleme teknikleri olarak özetlediğim bu pratiklerin doğurduğu ve kurduğu özel dilin farkına varmadıkça Enstitü yorumumuz üstünkörü okuma ve ilk tanışıklık düzeyinde kalacaktır. Bu pratikler yoluyla iletilen örtük anlamlara duyarlı bir okuma ise yorumumuzu hiç olmazsa daha çıkışta kusurlu olmaktan kurtarabilir. Saatleri Ayarlama Enstitüsünde olanların şimdiye kadar anlaşılıp aktarılandan epey farklı bir düzlemde geliştiğini kabul edecek olursak, romanın türünü saptarken, aceleyle yakıştırıldığı anlaşılan "toplumsal eleştiri" ve "hiciv" terimlerinin yerine, Tanpınar'ın felsefe ve sanatsal sorunlarıyla da uyum içinde olabilecek kategoriler arayabiliriz.

1. Simgesel Hakikatler

Saatleri Ayarlama Enstitüsü sorununu çözmeyi hedefleyen bir okuma, kitabı baştan sona saran simgesel kullanımların farkına varmak zorunda, hepsinden çok Tanpınar'ın bu romanı için gerekli bu. Eğer romandaki simgesel kullanımları belirleyebilir ve bunlar aracılığıyla dile

getirilen kısmi hakikatleri doğru yorumlayabilirsek romanı sarmalayan gizem perdesini aralama şansımız doğabilir. Burada "simge" derken, başlangıçta ve hemen anlaşılandan farklı anlamlara gönderme yapan kullanımları kastediyorum. Mahur Bestenin gündeme getirdiği "ev", "kitap", "saat", "servet" ve "Şark" gibi simgelerin çözümlenmesinde ortaya çıktığı gibi, Tanpınarda simgesel kullanımları belirleme ve yorumlamanın çeşitli güçlükleri var. Hepsi bir düşünce ya da düşünceleri anlatsa da, bu simgeler, imge ve kavram şeklinde ortaya çıkabilir, bir figüre yakıştırılmış olabilir, bir karakterin ya da sosyal varlığın adında gizlenebilirler; köken bakımından herhangi bir sözcük grubunun parçası olabileceklerinden başlangıçta yazarın alışılmış anlatımı içinde belirginleşmezler. Örneğin bir zamanlar benim durumumda olan deneyimsiz bir Mahur Beste okuyucusu, bu romanda "Şark"ın, "ev" gibi, aslında annenin varlığı ile ilgili olduğunu düşünmez; "kitaplar"ın kadın giysilerine gönderme yaptığını fark etmez; bozuk "saatler"in bedensel eşgüdüm eksikliği (ahenksizlik), özdenetim zayıflığı ve parçalanmış beden imgesi ile ilgili olduğunu aklına bile getirmez. Öte yandan, bu simgelerin düşünsel karşılıklarına varabilmek için bunların metinde beklenilenden farklı, dolaylı ve bağlam dışı yollarla, ömeğin anlamlı suskunluklar ve tuhaf yinelemelerle ya da açıkça belirtilmiş mecazlarla anlatılmış olmaları gerekmiştir. Gerekli bağlamsızlaşma bir kez gerçekleştiğinde, yani belirli bir anlatım, içinde yeraldığı alışılmış kullanımlar bağlamından kopup kendi başına bir varlık haline geldiğinde, burada "simge" adını verdiğim görüngü ortaya çıkıyor. Hayri İrdal, yine bağlamından kopartılmış bir anlatımla, "Hayatım kelime öğrenmekle geçri. Hemen her safhasında sözlüğümü yeniden yapmıştım" (146) derken aslında "anılar"ının dayandığı simgesel özel dile gönderme yapmaktadır.

Simgenin ortaya çıkış tarzı Tanpınar estetiğinin diğer temel pratiğini akla getiriyor: eşdeşleme ve ikileyerek çoğaltma. Eşdeşin de kökeninde bir bağlamsızlaşma göze çarpar. Daha önce tanışmış olduğumuz bir figürle birdenbire yeniden karşılaşırız. Yeni figürün birçok özelliği öncekiyle örtüşmektedir. İşte bu yüzden Tanpınar'da tam anlamıyla bireyselleşmiş karakterlere değil, bazen şu, bazen bu ad çevresinde toplanmış yinelenen kişilik özelliklerine rastlarız; bunların kimlikleri psikolojik bakımdan "arkaik" yansılama ve bölünme süreçlerine uygun olarak çoğalır ve birbirine karışır. Tanpınar'ın bu simge ve eşdeşler yoluyla anlattığı felsefi ve psikolojik düşünceler ya da öznel hakikatler yazarın diğer kurmaca metinlerinde olduğu gibi burada da sürekli olarak sorunlu, karışık bir kişilik oluşumuna, asıl ötekine duyulan imkânsız bir özleme, hep aile romansı temelinde gelişen nafile aşk/nefret ilişkilerine işaret ederler..

Epey basitleştirilmiş olsa da Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nü oluşturan simgeleri tek tek saptayabilmek ve çözümleyebilmek için bu tür bir hazırlık gerekiyor. Romanın sunduğu ve birçok okuru tam anlamıyla şaşırtan değer karmaşası, kabul edilmek istenmeyen varoluşçu abes duygusu, unutturulmaya çalışılan ekte çocuksu, düşsel ve patolojik olanın tam da Freud'daki gibi buluşturulması, tüm bunlar romanın içeriğiyle bağlantılı olmakla kalmaz, onun ana sorunlarına götürürler bizi. Örneğin, anlatıcı başkişi Hayri İrdal'ın düştüğü mahkemede ve gördüğü tedavide yanlışlıklar komedisi yalnızca bir görünüm olarak vardır. Çünkü biraz dikkat edince, bu olayların Türkiye'yi ya da psikanalizi hicvetmek için Tanpınar'a birer vesile sağladığını varsaymak yerine, burada ciddiye alınması gereken, üstelik yazarın başka yapıtlarında da dikkati çeken öznel simgesel hakikatlerin dile getirildiği fark edilebilir. Öyleyse, yetkin düzeyde bir yorum için romanın simge dağarcığının saptanması ve simgelerin düşünsel karşılıklarının bir envanterinin çıkarılması gerekiyor. Bu yazıda böyle bir şeyi

hedeflemediğim için romanın kısa bir bölümüne biraz daha yakından bakmak ve burada dikkati çeken simgesel kullanımların romanın diğer bölümlerindeki bazı yankılanmalarını izlemekle yetineceğim.

Başlan beri gündemimizde olan ve romanın alımlanmasını iyice karmaşaya düşüren terapi seansları böyle bir girişime uygun görünüyor. Bu seçimin kısmen de olsa keyfi olduğunu teslim etmekle birlikte, Tanpınar'ın kurmaca anlatılarının (yazarın dillere destan olduğu oranda sırrını bir türlü öğrenemediğimiz "zaman felsefesine karşın) hep uzamsal nitelikte olduğunu, bu eşzamanlı durumun kurmaca yaşam öykülerinin sergilediği ilerleyen zaman benzetisince gizlenmediğini ve olay örgülerinde doruk ve çözüm gibi ayrıcalıklı kısımlar bulunmadığını göz önünde tutarsak bu seçimin mantığını fazla sorgulama gereği duymayız. Üstelik romanın bu bölümü simgesel kullanımlar açısından epey zengindir ve "sıhhat" ile "saat" bütünüyle simgesel, yani mecazi olmayan bir şekilde buluşturulmuştur.*

* "Mübarek" figürünün bu buluşmayı temsil ettiğini aşağıda göreceğiz. "Sıhhat" ile "saat" arasındaki simgesel ilişkinin, "saatler olsun!" ve "saatinize!" gibi standart olmayan kullanımlımdaki bozulmada "saat'in gösteren olarak özgürleşmesi ve kendine özgü bir yaşam edinmesinden kaynaklandığı anlaşılıyor. Bu yüzden romanda geçen "Sen saatinden şikâyet ediyordun" (154) cümlesinde "sıhhat" anlamının simgesel düzeyde korunabilmesi mümkün oluyor. Bu şekilde özgürleşen "saat" artık özel anlamlar kazanabiliyor, örneğin birçok yerde (27; 4041; 15557) fallik çağrışımlar taşıyor. Bu süreç, modem şiirde imgenin dönüşen rolünü anımsatmakta; Karsten Harries'in belirttiği gibi, "mecazi işlevi belirsizleştikçe, imge tuhaf şekilde inatçı bir yer edinmektedir" (78).

Simgesel işlemin yanı sıra, Santim Ayarlama Enstitüsünde "saaf'in açıkça belirtilen mecazi kullanımları da var. Bunların en önemlisi, Nuri Efendi'nin bozuk ve ayarsız saatleri hasta insanlara benzetmesi. Hep mecazlarla konuşan bu adamın (29,31) yaşlı bir bilge olarak betimlenmesi dikkat çekici (3. nota da bakınız).

Hayri İrdal, aklî yeterliliğinin saptanması için gönderildiği Adli Tıp'ta Dr. Ramiz ile karşılaşır. Kendisini oraya getiren duruşmada üstüne atılan imgesel suç, imgesel bir mirası imgesel olarak iç etmiş olmaktır. Görünüşte hep komiktir bunlar. Zaten bu noktaya kadar Hayri İrdal'ın yaşamındaki olayların simgesel anlamı farsa benzer bir akış içinde başarıyla gizlenmiştir: birdenbire keşfedilecek hazineler, büyü ile üretilecek altın, üstüne konulacak miras; bunlarda hep azametli yanılsamaların cazibesi ve yoldan çıkarıcılığı anlatılmıştır. Zaten bu ilk bölümün tefrikadaki adı da "Büyük Düşler"dir. Daha önceki okumaların, böylesi şartmış, başka türlü olamazmış gibi, bu bölümde bir tarihsel dönem, bir Tanzimat öncesi bulmakta epey ısrar ettiklerini biliyoruz. Oysa başka modernist ve varoluşçu anlatılar gibi Tanpınar anlatılarının da genelde doruksuz oluşu, ondaki kişi sorunlarının "ebedi" ve "evrensel" niteliği, romanın bölümlere ayrılmasının mutlaka "dönemleme" anlamına gelmeyebileceğini düşündürebilirdi. Ne de olsa Tanpınarda "dönem", yani kahramanlarımızın hep tutsağı kaldıkları çocuklukları, yaşamın tümünü kapsar. "Büyük Düşler"de anlatılan girişimlerin simgesel içeriği ise tek tanrılı dinlerin, idealist, mistik sistemlerin ve romantik söylemlerin dogmatik vaadlerinde gösterir kendini: bir anda ve toptan varlık edinme (varlığa kavuşma), hazır zenginliğe konma, tümden erişme. Ve tabii vadedilen hep başka bir yerde, başka bir zamanda ve başkasındadır; ona ulaşmanın, gerçeklik terbiyesi ve yaşam deneyimi ile bağdaşmayan arkaik, imkân dışı. yolları ise hem akıl hem etik açısından kuşkuyla karşdana gelmiştir. Uyanıkken görülen çocuksu düşlerdir bunlar; Ereud'un diliyle söylersek, bu düşlerde zihnin birincil süreçleri olan bitiştirme ve kaydırma, zaman ve uzamdaki kopma

ve atlamalar, ikincil süreçler olan düşünme, öğrenme ve anımsamanın yerini almakta, bu arada ahlâkın emek verme, hak etme, hakkıyla edinme gibi ölçütlerine de yan çizilmiş olmaktadır ki Tanpınar zaten metinde bu sonuçları sezdirir (62, 77)

Terapistiyle ilk buluştuğu anda Hayri Irdal'ın "karısı" Emine'yi düşünüyor olması son derece önemli. Biraz sonra olacaklar yüzünden bu pasajı rahatlıkla gözden kaçırabiliriz; çünkü biraz sonra doktor, Hayri İrdal'da bir "baba kompleksi" teşhis edecek (Freud'da bu kavrama rastlanır); doktor ile hasta arasındaki komik diyalog görünüşte kahramanın babası ile ilişkileri üstünde yoğunlaşacak; terapist, kendini Freud dinine adamış bir fanatik gibi görünebilecektir. Baba sorununa gelmeden önce Hayri İrdal'ın aklından geçenler ise "karısı" ile ilgili:

"Bir an, bütün davanın devamı boyunca korktuğum şey tekrar aklıma geldi. Ya karımı da bu işe karıştırırlarsa? Hakim şimdiye kadar garip şekilde onu dışarda tutmuştu. Bu bir ümitti. O halde bu ithamın ciddiliğine inanmıyordu. Öyleyse ne diye beni buraya göndermişti? Hayır, bekliyordu. Emine'yi de bu korkunç ağa sokacaklardı." (84)

Roman boyunca Hayri İrdal'ın duygu dünyasında Emine'nin özel bir yeri olduğunu biliyoruz. Onunla evlendiğinde bir yabancıyla değil tanıdığı biriyle evlenmiştir (69). Emine, "ev"in dışa kapalılığını ve tutsaklığı düşündürmektedir (70). Daha ilerde Hayri İrdal, "Bütün bunlar hayatımda tek bir hadisenin doğurduğu şeylerdi. Emin ölmeseydi hiçbiri olmayacaktı" (296) diye yakmacaktır. Üstelik Emine'nin hastalığı ve ölümü (118) bize Hayri İrdal'ın annesinin hastalığı ve ölümünü (47-18) anımsatacaktır ki Tanpınarda bu bağlantının rastlantısal olduğu söylenemez.4 Tüm bunlar Hayri İrdal'ın terapi öncesindeki kaygılarında ne derece haklı olduğu sorusunu uyandırır: acaba korktuğu gibi sonuçta "karısı" da bu işe karıştırılır mı? Bu soruya olumsuz yanıt vermek için bütün nedenler var gibi; Emine görünüşte doktorun teşhisinin dışında kalır. Simgesel düzeyde olan ise tam tersi; Emine'nin örtük olarak temsil ettiği hakikat aslında terapinin konularından biridir.

Terapinin ilk "komik" olayı Dr. Ramiz'in obsesifkompalsif davranışlarıdır. Kendisini bir ritüele kaptırmış olarak çantasından bir şeyler çıkarır, kullanır; yerine koyar, çantayı kapatır. Kahramanımız önce doktora çantasındakileri üstünde taşımasını söyleyecek (88), sonra bunları cebine koymadığı için kızacaktır (96). Masum olduğu söylenen Hayri İrdal ile "herkes gibi" özdeşleşecek olursak terapiye gereksinimi olanın doktorun ta kendisi olduğunu düşünmek zorunda kalırız. Sorunun doktorun davranışında değil, Hayri İrdal'ın algılayışında olduğu, doktorun belki de hiçbir özelliği olmayan bu davranışlarına tepkisinin simgesel anlamı ise sonradan ortaya çıkar.

Hayri İrdal'ın çocukluğu üstünde durmaya başlayan doktorun ilgisi roman boyunca göreceğimiz ve annesinin Mübarek adını verdiği saate çevrilir. Bir

"yangın"dan kalmış olan bu "ayaklı" saat, adından da anlaşılabileceği gibi, düzensiz ve keyfi davranışlarıyla dikkat çekmekte, ancak annenin tersine, baba tarafından satılmak istenmekte (23), uğursuz sayılmaktadır (2526). Tabii ki doktor saatin insan biçimsel özelliklerini de, anne ve baba tarafından farklı değerlendirmelere tabi tutulduğunu da fark eder. Metnin açıkça belirtmediği ise Hayri İrdal'ın yaşamıyla Mübarek'inki arasındaki paralelliktir; kahramanımızı yaşamı boyunca ikinci benliği ya da gölgesi gibi izleyecektir bu saat. Örneğin Hayri İrdal "iyileşip" evine döndüğünde Mübarek de "tertemiz, pırıl pırıl, bütün azametiyle kurulmuş"tur ve evdeki boşluğu doldurmaktadır (105). Aynı şekilde, aralarına döndüğü

arkadaşları sanki Hayri İrdal'ınkini sorarlarmışçasına Mübarek'in hatırını sorarlar (109).s Dolayısıyla, bir kez Mübarek'in kahramanımızın eşdeşi olduğunu saptadıktan sonra doktorla hasta arasındaki konuşmaların örtük anlamına yabancı kalamayız. Artık Dr. Ramiz'in Mübarek'in "bozuk" ve "bakımsız" (87) oluşunu önemsemesine tepkimiz deneyimsiz bir okurunkinden farklıdır.

Tanpınar'ın özel dilinde "bakım"ın farklı anlamlan (bakış; ilgileniş) birbirle' riyle yer değiştirebildikleri gibi anlatılan eylemlerde öznenin yansılama sonucu kendini nesnede yitirmesi, ya da bu etkinliklerin olmadığı yerdevarolmaması söz konusudur. Öznenin yokluğu ya da yitimi, bu dildeki iyelik, sahip olma ve ekonomik alışveriş nosyonlarında da dikkati çeker. Bunlar göz önüne alındığında Hayri İrdal'ın Mübarek'i doktora "satma" arzusu ["gözlerine satın alır ümidiyle bakıyordum" (86)] ve babasının Mübarek'e para harcamak istememesi (87), simgesel anlamlara dikkat edilmezse anlaşılmayan yepyeni ve özet anlamlar kazanırlar. Öyle ki, bu "alışverişler" kahramanımız açısından küçültücü (şahsiyeti silici) olmasa, o, ironiyle "Bu hale girdiğim için teşekkür ediyordu" (87) demeyecekti. Yine Dr. Ramiz için "Baştan aşağı irade ve dikkat kesilmiş, yüzüme bakıyordu" (88) diyen kahramanımız burada kendisini kaybettiği,, kimliğinin karmaşaya düştüğü bir anı betimliyorsa da aynı zamanda arzusu yerine gelmekte, "bakım"ı elde etmektedir.* Bunlar bize "bakım"la ilgili başka bir konuyu, Hayri İrdal'ın "özgür" çocukluğunu anımsatır. Özgürlükten "çocukluğumun belli başlı imtiyazı" (20) şeklinde söz eden kahramanımız aslında çocukluğundaki yalnızlığını, bakım görmeyişini anlatmakta, o zaman ihmal edilişi ile ilerde, yaşamda seyirci konumunda kalması arasında bir bağ kurmaktadır (21). Tanpınarda yinelenen bu izlek Hayri İrdal'ın oğlu "Ahmef'in bakım görmeyişinde bir kez daha gündeme gelir (152-53)

Demek ki Hayri İrdal'ın, Mübarek'in ihmal edilmiş olması, doğru dürüst işlememesi, "ev"deki yeri vb. hakkında söyledikleri, izini sürdüğümüz özgül anlam sistemi çerçevesinde son derece önemli. Metnin "baba kompleksi" teşhisinden önceki bölümünün gösterdiği, "anne-eş" birimi ve bununla ilgili özlem ve ikilemleri simgeleyen Emine'nin Hayri İrdal'ın hararetle yadsıdığı hastalığıyla yakından ilintili olduğu. Yani görünenin tersine, hem kahramanımız hem de doktoru Emine'yi "bu korkunç ağa" sokmuş oluyor. Asıl ironi, bunun iyice açığa çıkmasının Hayri İrdal'ın davadan da terapiden de kurtulmasını izlemesinde. Kahramanımızın gördüğü bir rüya bize bunu anlatır. Bu bilginin terapi sırasında doktor ile hastanın anlaştığı örtük dilde anlatımını fark etmek ise neredeyse olanaksız kılınmıştır. Ancak doktorun kullandığı, sıradan, fakat bağlam içinde tuhaflığıyla dikkati çeken birkaç sözcük önemli ipuçları verir. Hayri İrdal'ın "Doktor, karım hasta. Yüzünden belli, hasla. Beni buradan bir an evvel çıkarın" şeklindeki sözlerine Dr. Ramiz (tefrikadakinden farklı olarak) şu yanıtı verir: "O ayrı şey, dedik ya!" (90) İlk bakışta yersiz gibi görünen bu yanıtın anlamı doktorun "başka" ve "ayrı" sözcüklerine yaptığı vurguda gizlidir. Bu da ister istemez Dr. Ramiz'in Hayri İrdal'a anlamsız bir ritüel gibi görünen, nesneleri "ayrı tutma" davranışını anımsatır. Demek ki esas terapiye gereksinimi olanın Dr. Ramiz olduğu sonucuna varmakta acele etmemek, tersine Hayri İrdal'ın, Emine'nin temsil ettiği Öteki'nden "farklı" olmaya katlanamamak, bağımsız bir kimlik oluşturamamak; başkalarıyla ilişkide sınırları ve mesafeleri ayarlayamamak gibi ciddi sorunları olduğunu düşünmek gerekiyor. Nitekim romanın bir sonraki bölümünde aktarılan ve yansılama özdeşliğinden psikolojik doğumu anlatan çarpıcı düşte, kahramanımız ile Emine çok acılı ve korkuyla dolu bir Öteki'nden "ayrışma" sahnesinin başoyuncuları olurlar

(102-104); ayrılmanın, diğer bir deyişle büyüme ve bağımsız bir kimlik edinmenin gerekliliği ile korkusu arasındaki çelişme hep yinelenir Tanpınar'da.

Terapinin onuncu gününde Dr. Ramiz, komik görünüşüne karşın romanın bütünü içinde hiç de hafife alamayacağımız teşhisini bildirir. Özetle şöyle der:

"Sizde tipik bir baba kompleksi var. Babanızı beğenmemişsiniz... Bu o kadar mühim değil. Reşit olmak için belki de en kısa yoldur. Fakat siz daha mühim bir şey yapmışsınız... (...) Beğenmedikten sonra kendiniz onun yerine geçeceğiniz yerde, kendinize durmadan baba aramışsınız... Yani reşit olamamışsınız. Hep çocuk kalmışsınız!"(92)

Hayri İrdal'ın bu yorumları bir tür taarruz olarak değerlendirmesi, ikide bir araya girmesi, kurtuluş ümidiyle kendini iyice küçültmesi, mecazi anlama değil çıplak kelimelere tepki göstermesi konuşmayı tam bir sağırlar diyaloguna çevirir. Hasta, kendini savunduğunu sanarak doktorun tezlerine yeni kanıtlar sağlamakta, doktorun işlevi ise komedinin mantığına uygun sıçramalarla inandırıcılık ve dogmatik katılık arasında gidip gelmektedir. Ara sıra, örneğin hastasına göreceği rüyaları ısmarlarken (98), iyiden iyiye saçmalar doktor. Bu yüzden her dediğini kuşkuyla karşılayabilir, kısa ve kestirme sözlerinin otomatik ve anlamsız olduğunu düşünebilir, romanın ekindeki övücü sözleri hiçe sayıp yan cahil bir ilgisizlikle Tanpınar1! psikanalizin karşısında görebiliriz: Oysa okuma deneyimimizin daha zenginleşmesi için Dr. Ramiz'in sözlerinin romanın dolaylı yoldan ilettiği simgesel hakikatlerle eklemlenişini izleyebilmeliyiz. Biraz dikkat edince doktor ile hastanın hiçbir zaman anlaşamadıklarını düşünmek yerine, farklı yollarla da olsa çoğu kez aynı şeyi söyledikleri fark edilebilir. Örneğin Dr. Ramiz, anne, baba ve Mübarek'ten oluşan üçgende babanın "ev" ile "saat" arasındaki ortakyaşama ilişkisini kırmaya çalıştığını tam da hastası gibi anlar. Bu yüzden "Yani evden uzaklaştırmak istiyordu" der (94). Hayri İrdal'ın buna yanıtında, babanın saat için "Evimi âdeta zaptetti" (94) dediğini öğreniriz ki dikkat edilirse burada hem doktor hem de hasta aynı, baştan beri varolan "ev" simgesini kullanırlar. Aynı şekilde, Hayri İrdal'ın babasının "saat"i kıskandığını söyleyen Dr. Ramiz'in bu düşüncesi ("saaf'in ta kendisi olan) Hayri İrdal tarafından yalnız görünüşte yadsınır. Çünkü "Saat kıskanılmaz... Eşya kıskanılır mı hiç? Başkasının olsa anlarım. Kendi malını insan kıskanmaz!;] belki beğenmez, bıkar, atar, satar, yakar, mahveder, amma..." (94) derken Hayri İrdal'ın ilettiği, kendi varoluşçu hissiyatından başka bir şey değildir. Romanın başka yerlerinde de belirtildiği gibi (146,155), o kendisini edilgen bir nesne, duyarsız bir otomat, başkaları tarafından sahip olunan, kullanılan, atılan bir eşya olarak görebilmektedir. Yine benzer şekilde, terapi sırasında gündeme gelen vodvil türü karışıklıklar, kızın anne ile karıştırılması, Hayri İrdal'ın kendi annesi olmadığını belirtmek zorunda kalması (9495), bu görüşün Dr. Ramiz tarafından doğrulanması

(ama hangi anlamda?), bunlar hep romanın odağındaki psikolojik sorunların simgesel hakikatler dilindeki karşılıklarıdır. Farkh kuşaklar ve cinsiyetler arasındaki bu karışmalar, Flayri İrdal'ın kişilik sınırlarını belirleyememesi, özlemden de öte, kendisini annesiyle karıştırması ve kız sanması ile ilgilidir. Romanın, sonraki bölümlerinde bunların birçoğu veri olarak gündeme gelecek, romanın bütün ana izleklerini esinleyen karışık kişilik sorunu ("karışık" sözcüğüne dikkat), İspiritizma Cemiyeti'nde olduğu gibi, kılık ve kişilik değiştirme şeklinde su yüzüne çıkacaktır. Son olarak, hem doktorun hem de hastanın üstünde anlaştığı

bir nokta olan Hayri İrdal'ın babasını kıskanmaması üstünde duracak olursak (95), burada bir kez daha romanın simgesel sisteminin örtük olarak ama ısrarla vurguladığı gerçeği görürüz. Anlatıcıkahramanm iç çatışmalarım belirleyen karmaşa "baba kompleksi" kavramının çağrıştırdığı Ödipal çekişme değil, normalde birey evriminin daha erken aşamalarında görülen farklılık/aynılık çalışmasıdır.

Kısacası, Saatleri Ayarlama Enstitüsünün burada irdelediğimiz psikanalitik terapi bölümü, romanın diğer kısımları (ve Tanpınar'ın burada değinmediğimiz diğer yazıları) açısından değerlendirildiğinde; kahramanımızın komik görünüşlü trajik "talih"inin odağında daha önce "ithamın ciddiliği" (84) bağlamında sözü geçen "karısı" Emine'nin bulunduğu söylenebilir. Diğer bir deyişle, hâlâ bir "baba kompleksinden söz edecek olsak bile bunun adı konmamış fakat dolaylı olarak anlatılan ve simgesel düzeyde son derece belirgin olan bir "ana kompleksinin üstüne aşılanmış olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Öyleyse romanın terapi seanslarıyla ilgili bölümü kahramanımızın iç dünyasında Emine'nin temsil ettiği hakikati ortadan kaldırmamış, tersine, psikanaliz bunu dolaylı olarak vurgulamanın bir aracı haline getirilmiştir. Biraz ilerde anlatıcı bunu hileli bir dille de olsa açıkça söyleyecektir: arkadaşları Hayri İrdal'a "baba psikozu dolayısıyla" (evet, bu yüzden!) "Öksüz" adını takacaklardır (109).

2. İmkânsız Anlamlar

• Kahramanın gözündeki birçok arkaik özelliğinden dolayı Hayri İrdal'ın babasının tam bir "Ödipal baba" olmadığı öne sürülebilir sanıyorum.

Yukarıdaki çözümleme Saatleri Ayarlama Enstitüsünün zengin simgesel yapısı ve özel diline dikkat çekerek bu yapıtın toplumsal bir hiciv gibi okunuşunu sorgulamayı hedefliyordu. Bu yorum, yazarın, başlangıçta hayal bile edemeyeceğimiz hakikatleri aynı anda hem gizleyen hem de açığa vuran kompozisyon tekniği ile okuma stratejimiz arasında daha büyük bir uyum kurma gereksiniminden doğmuştu. Tanpınar'ın başka yapıtlarında olduğu gibi bu romanında da olanın görünenden, kastedilenin söylenenden hemen her zaman farklı olduğunu göz önünde bulundurmak önceki yorumların çıkmazlarından koruyacaktı okuru. Romanın söylenen ile kastedilen arasındaki ilişkiyi ne ölçüde kopardığını fark ettiğimizde, kısa bir bölüm üstünde dursa da, yukarıdaki türden bir okuma, metnin yapısı, izlekleri ve imgeleriyle ilgili görüşleri değiştirmekle kalmaz, bizi böyle bir metnin türünü yeniden saptamaya zorlar. Yapıtların sürekli gözden geçirilmesi ve türlerin yeniden belirlenmesi edebiyat araştırmalarının ayrılmaz bir parçası olduğundan, Tanpınar'ın bu romanı hakkındaki son sözü söylediğim gibi bir yanılsamaya kapılmadan, Wayne Booth'un bu tür yol ayrımlarında esin verebilecek sözlerini aktaracağım: "Okurlar yapıdan türe ilişkin beklentilerinin olanakları doğrultusunda yorumlasalar da, yapıtlar sonuçta geçerli olacak çıkmaz sokak levhaları ve yön okları koymaya uğraşırlar" (435).

Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün türüne ilişkin tartışmada sorun doğuran konu bu yapıtın roman statüsü değil. Modern Türkiye edebiyatında yanlışlıkla "roman" adı verilen başka bazı yapıtlann tersine, ve bütün özgül niteliklerine karşın, bu yapıtın sunduğu yaşanmış zaman, bireysel karakter ve ampirik ger• çeklik benzetilerini, modernist romanı da içine alacak geniş kapsamlı bir roman paradigması açısından sorgulama gereği duymuyoruz. O halde

tartışılması gereken, yapıttaki başat temsil yöntemi ve yazarın anlatısı ile kurduğu ilişkinin niteliği.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde söylenen ile kastedilen arasındaki sürekli ve sistemli kopuş, bu işlevi kendi farklı kurallarına göre yerine getiren iki tür retorik tekniğiyle baş başa bırakır bizi: alegori ve ironi. Alegorik anlatılar anlamlama düzlemlerinin yatay bölünmesiyle tanınırlar; ironide ise sözün kendi içinde bir anlaşmazlık gizlidir. Konuyu fazla uzatmadan; Tanpınar'ın romanında her iki stratejiye de yer verildiğini söyleyerek yapıtın başat temsil yönteminin "ironik alegori" ya da "ironi kipindeki alegori" olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu temsil yöntemlerinin edebiyat kuramcıları tarafından farklı şekillerde değerlendirildikleri göz önünde tutulursa, bunların Tanpınar'ın romanına uygulanışında belli bir isabet kaydetmek için bazı açıklamalar gerekiyor.

Alegorinin kendisi farklı yorumlara açık bir yöntem olduğu gibi (De Man, Van Dyke, Whitman) Tanpınar'ın anlatılarında alegorinin tam olarak nasıl işlediği de üstünde uzun uzun durulabilecek bir konu. Özellikle alegoriden bazı Ortaçağ ve Rönesans yapıtlarındaki gibi soyut kavramları açıkça kişileştiren anlatı sistemleri anlaşılıyorsa, böyle bir şeyin Tanpınar'da görülmediği açık. Öte yandan, Erich Auerbach'ın "tarihin temsili yorumu" (75) ya da "temsili gerçekçilik" (196) diye adlandırdığı, Dante'nin büyük yapıtında örneklenen, ilahi düzen ile somut dünyevi tecellinin hem ayrı tutulabildiği hem de dikey olarak bağlantılı kılınabildiği daha incelikli alegori tarzları bulunduğunu anımsamakta yarar var. Eğer sürekli olarak "asıl" öykü ile dikey olarak bağlantılı başka bir söylem düzlemine sistemli göndermeler yapan kompozisyonlarda alegoriyi anımsatan bir şey olduğunda ısrar edersek, Auerbach'ın "temsili gerçekçilik" ile alegoriyi birbirinden ayırma dileğine saygısızlık etmiş olmayız.» Öyleyse Saatleri Ayarlama Enstitüsii'nün yalnız bu anlamda bir alegori sayılabileceğini, yani romanın "birincil" ve "ikincil" düzlemlerinden birinin, diğeri anlaşıldığında vazgeçilebilecek bir fazlalık (Van Dyke 215) olmamasına karşın, "asıl" öykünün ancak "öteki" öykünün izdüşümü olarak kavrandığında doğru dürüst anlaşılabildiğini belirtmeliyiz. Yalnız bu; iki düzlem arasında saydam bir ilişki olduğunu, iki paralel çizgi üstündeki noktaların bire bir karşılıkları bulunduğunu düşündürmemen. Ben bu romanda daha çok her zaman ve her yerde geçerli iki düzlem varmış gibi düşünüyor, üstelik simge sistemi çözüldüğünde farkına varılan "üst" anlatının sürekli müdahalesi nedeniyle, insan etkinliğine dayalı ve sürekliliği olan bir olay örgüsü bulmakta güçlük çekiyorum.

Tekrar tekrar yazdığı ya da yazmaya çalıştığı için, Tanpınar ın yapıtlarının "arkasındaki" (ya da "üstündeki") öykünün ne olduğunu biliyoruz. Hikâyeler'ele yer alan ve ünlü miti mesel tarzında yeniden anlatan "Adem'le Havva" öyküsüdür bu (12635). Tanpınar'ın yeniden anlatımında bu mitin psikanalizin nesne ilişkileri kuramını (Buckley, Kernberg, Mahler) akla getiren bir ayrışma-bireyleşme öyküsü, bir eksik doğum, psikoseksüel ve metafizik düşüş (cennetten kovuluş) öyküsüne dönüştüğünü görüyoruz. Bu öyküyü bir prototip saymamın nedeni, aynı izleği farklı şekillerde yineleyen bir dizi öykü içinde yazarın en çok bunu işlemiş olması. Yukarda sözü edilen; Hayri İrdal'ın "karısı" Emine'den ayrış(ama)masını anlatan düş; "Deli" Seyit Lülfullah'ın geçici olarak ayrıldığı ve bir gün kavuşmayı düşlediği halüsinasyon ürünü sevgilisi, o şahane, başka dünyalı ve harikulade Aselban (3839), hep aynı başlangıç hayalinin ürünüler." Bir romans öyküsü" değil (melodramı çağrıştırmasın diye "romantik öykü" demiyoruz), romansın la kendisidir bu: imkânsız, umarsız, narsisist ve, bayağı da olsa, ensesti düşündüren bir aşk.12 Dolayısıyla; Tanpınar"daki simgelerin çoğunlukla bu hayali

başlangıç (ev, deniz), bunun yokluğu (saat) ve onu yeniden elde etme çabası (ayna) ile ilgili olduğunu söylersek abartmış olmayız. Tek tek simgeler ve simgesel kullanımlar öteki ("üst") anlatıya işaret ederken, o anlatıdan haberdar olmamız onun "alt" anlatı üstündeki dönüştürücü etkisini görmemize olanak sağlar." Bu noktada alegorinin doğası hakkında genellemelere girişmenin çekiciliğine direnmek zor görünüyor: genelde düşündürdüğü niteliksiz insan ilişkileri, içinden çıkamadığı zaman sorunu, döngüsel mantığı, söylediğinin tersine saplantılı derecede "dünyevi" oluşu, vb. Tanpınar'ın romanında bu görüşlere haklılık kazandıracak pek çok örnek bulabilir, istersek alegorinin gayrişahsiliği ile insanın ve dünyasının "saat gibi" işlediğini düşünme arasındaki paralellikten yola çıkabiliriz. Bunları bir yana bırakıp, sahte bir olay örgüsüne sahip "üst" anlatının "alt" anlatıdan daha anlamlı olmadığı gibi onu açıklamasını 'da bekleyemeyeceğimizi vurgulamak istiyorum. Tanpınar'ın alegorisi, özne ve .nesnenin yokluğunda anlaşılmayacak ve anlatılamayacak bir şeyi anlatıyormuş gibi yaparak kültürle alay etmekte, onu mümkün kılan dille oynamaktadır yalnızca."

Saatleri Ayarlama EnstitÜsü'ndeki ironi üstünde durmak onu bir alegori olarak okumaktan daha kolay görünebilir; çünkü daha önce eleştiri, onaylamasa da, bu konuya dikkat çekmiştir. Romanı bir hiciv olarak değerlendiren Berna Moran'ın içtenlikle dile getirdiği kararsızlıklarda romanın türü konusunda vardığı kararın sorunları iyice belirginleşiyor. Moran, hicivden beklenenlerin ne olduğu konusunda son derece açık: "Hiciv, geleneksel, toplumsal ve ahlaki değerlerle, hayatta bunlara ters düşen davranışların yarattığı uyumsuzluktan kaynaklandığına göre, etkili olması için yazarın okurla paylaştığı rasyonel bir normlar sisteminin bulunması gerekir" (311). Öte yandan, anlatıcıbaşkişinin güvenilmez oluşu ve değerlerinin muğlaklığı yüzünden tam bir hicivci rolüne bürünemediğini fark eder. Bunlar Moran'a göre "durumu biraz karıştırmaktadır" (312); hatta iş "bir yerde okunan eseri anlamasını güçleştirecek kerteye varır" (312). Yine de Moran "romanın, büyük bir kısmında" (312) Hayri İrdal'a güvenmeye karar verir. Yazısında çeşitli hiciv tekniklerini örnekleyen Moran, sona doğru romanın giriş bölümüne döner ve buradaki ironi tekniğini "okuru, esere nasıl bakacağı konusunda şaşkınlığa düşürüyor" (327-28) diye eleştirir. Bu bakış açısına göre, kullanıldığında şaşırtıcı olsa da, Saatleri Ayarlama Enstitüsünde ironinin çok sınırlı bir yeri vardır. Moran ironinin bütün romana egemen bir strateji olduğunu düşünmez, bu yüzden "Tanpınar, başta ironi'ye dayanan bu hiciv yöntemini kullanmakla, sanırım, okuru gereksiz yere yanıltmış, işini güçleştirmiş oluyor" (329) diyebilir. Eleştirmen ne de olsa genelde Hayri İrdal'ın "hangi değerleri temsil etliğini biliriz" (327) diye düşünür.

Saatleri Ayarlama Enstitüsüne daha "kararlı" bir yaklaşımın ortaya çıkabilmesi için bence vazgeçilmesi gereken, ironi tanımlaması değil, hiciv tanımlaması. Romanın görünüşte anlattıklarının simgeler aracılığıyla sürekli olarak başka bir dile aktarılıyor olması, yani "öteki" anlatının varlığı, bizde Hayri İrdal'ı pek tanımadığımız, (varsa eğer) değerlerini bilmediğimiz, hatta "değer" diye bir şeyi önemseme kapasitesine sahip olup olmadığına karar veremeyeceğimiz şeklinde kuşkular uyandırıyor. Belki de yazarın bu konuda okuru uyarmaya çalıştığı bile söylenebilir. Romanın tefrikası başlamadan önce yapılan bir görüşmede, kendisine yöneltilen "Bu kitabın bir mizah ve hiciv tarafı var, değil mi?" sorusuna Tanpınar'ın yanıtı, "Belki... Hayri İrdal neş'eli adam, galiba biraz da görmesini biliyor. Kendi aleyhinde olsa bile, konuşmaktan hoşlanıyor" olmuş (Tanpınar, "Ahmet Hamdi", 554). Romanın hiciv şeklinde okunuşunu kuşkuya düşürebilecek bu yanıt aynı zamanda "kurban"ın kim olduğunu

da açıkça belirtiyor: Hayri İrdal'dan başkası değil bu. Ne de olsa roman haksızlık ve düzmeceyle mücadeleyi değil, romanın ekinde de ısrarla üstünde durulduğu gibi (Alptekin, 33), Hayri İrdal'ın benliğinin çeşitli versiyonlarıyla iç mücadelesini anlabyor." Bu yüzden; anlatıcının yadsıma tutkusunun, alay, karikatür, nefret ve iğrenmesinin boy hedefi olan nesneler en iyi ihtimalle kısmi nesneler olmaktan öteye gitmezler. Hedeflerin bir ayrıcalıklı seçimi, "olumsuzlama" gibi görünen tavrın tersinde, yani karakterlerin bitişme ve kaynama durumlarında da geçerli. Diğer bir deyişle, karakter, "aşk'ında da, nefretinde de, imgesel özdeşliğe dayalı eşdeşlenme süreci tarafından tutsak ediliyor, yutuluyor. Hem ben, hem de öteki, sırayla, aynı şekilde ve aynı nedenlerle yadsındığında, hiciv ve parçası olduğu etik evren ile birlikte terk edilmesi gereken, farklı benliklerin ilişki içinde olmalarını anlayan model oluyor. Bu model, kurmaca insan bağlantılarının mantığını ve kaos sonucunu doğuran ironinin özgül niteliğini kavramamıza yardımcı olamıyor.

Romandaki anlamlama etkinliğini karmaşaya düşürerek "abes", "korkunç" ve "kaçıkça" sonuçlar doğuran ironi, kişinin sözde övgü, sahte tevazu, ya da hafifseme türü yöntemlerle söylediğinin tersini kastettiği masum bir söz sanatının zekice kullanılması değil. Örneğin anlatıcının Dr. Ramiz'e söylettiği ve hicivle pekâlâ bağdaşan "ilim ağızdan nakledilir" (101) sözünden bu tür sonuçlar doğmuyor; kastedilenin tersinden söylendiği belli burada; ironist kendisiyle "buluşuyor", ironi aldatıcı olmuyor. Ancak "aynı" Dr. Ramiz, görünüşte budalaca fakat simgesel "hakikat"! dile getiren sözler söylediğinde, yani anlatıcı ona başlangıçta anlaşılandan farklı olmakla birlikte yine de anlamsız sözler söylettiğinde kaosun doğması kaçınılmaz. Burada söz konusu olan, kastedilenin tersinin söylenmesi değil, söylenenlerin herhangi bir anlamı kastetmemesi; anlamın farklı bir yere konması değil, yersiz kalması. Mistisizm de zaten "asıl varlık"la buluşmanın "kasıtsız" olduğunu, kasıttan vazgeçmekle mümkün olabileceğini söylemez mi? "Karisinin hasta olduğunu söyleyen Hayri İrdal (93) karısı "hakkında" değil, karısı "olarak" konuşurken, Tanpınar kurmacasının tipik "rüya düzeni" devrede değil midir? Son çözümlemede anlamı olmayan bu ses çıkarma etkinliğinde onu bulmak olanaksızdır. O kadar "biçare" ve "yer"den yoksundur ki o, kendisi olarak bir anlam ifade edemez. Kimliklerinin çoğalışı yalnızca yokluğunu garantilemektedir."

Bildiğim kadarıyla, "alegori ile ironi arasında retorik tarihi boyunca görülen örtük ve bilmecemsi bağlantiya (208) ilk dikkat çeken Paul de Man olmuşta. De Man, bu bağlantıyı özellikle Alman romantizminde buluyor, daha sonra Baudelaire'in comique absolu'sünden yola çıkarak, ironiyi, ampirik benliğin otantik olmayışının bilincinde olması şeklinde yorumluyordu (214). De Man'a göre "mutlak ironi, kendisi tüm bilincin sonu olan deliliğin bilincidir; bilinçsizliğin bilinci, deliliğin içinden delilik üstüne kafa yoruştur" (216). De Man şöyle sürdürüyordu: "[İroninin] açığa vurduğu zamansal boşluk, alegorinin hiç ulaşılamayacak bir eskiyi çağrıştırmasında karşımıza çıkan boşluktur. Dolayısıyla alegori ile ironiyi yan yana getiren ortak keşif insan kaderinin tam anlamıyla zamana bağımlılığıdır" (222). De Man bu kaderi, "bölünmüş benlik tarafından art arda kopuk anlar olarak yaşanan varoluşun düzmece niteliği" (226) şeklinde değerlendiriyordu."

Saatleri Ayarlama Enstitüsünün hiciv şeklinde yorumlanışında yazar ile anlatıcı arasındaki ayrımın neden sık sık gözden kaçtığı da anlaşılabiliyor. Anımsanacak olursa, modern kurmacada yazarın (artık "geleneksel", dolayısıyla fazlalık sayılan) kişisel sesinin boğulması ile her kılığa girebilen anlatıcının sahneyi tümüyle doldurması arasındaki bağlantı, tartıştığımız romandaki türden **"özgür", "hafif ve nihilist ironi çerçevesinde ele alınmış ve**

belgelenmişti (özellikle Booth; De Man, 219, 227). Bu dönüşümün Tanpınar'ın romanındaki yansıması, kendi kendine konuşma idealini gerçekleyen bir "iç diyalog" dünyası kurması olmuştur. Okuma stratejimiz, tam da bu yüzden, çevresi duvarlarla örülü ve sürekli kendisiyle meşgul olan bu "kişisel dil"in dünyasında, söyleyen, söylenen ve söz edilen arasındaki ayrımların silinmesine, yer değiştirmesine ve birbirine karışmasına uyum göstermek zorunda. Bu bağlamda yazarın romana yazdığı ekte Hayri İrdal'ın bir sağlık evinde, yatağa oturmuş, başı elleri arasında, dış dünyadan habersiz kendi kendine konuşurken gösterilmesi (Alptekin, 33) son derece önemli ve ister istemez De Man'ın sözlerini düşündürüyor. Asıl yoksa, ben de yoktur. Öyleyse, romanda birçok kez gündeme gelen ve aşkınlık ile değer ihlâlini buluşturan "yokluk" izleğinin (147, 238, 245) Saatleri Ayarlama Enstitüsünün şifresini çözebileceğini söyleyebiliriz. Bu durumda, "anılar"ını hiciv gibi okutması, Hayri İrdal'ın "hayattan intikamını alması"nın bir uzantısı mıdır acaba? Onun "kendine (çevirdiği) i'tisaf hissi"ni, okurun farkında olmadan topluma çevirmesi yerinde bir tepki midir?"

Şubat 1995

(Defter, sayı 23, Bahar 1995, s. 65-83).

**

**

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ'NDE ZAMAN, BELLEK ve ÖZYAŞAMÖYKÜSÜ-Walter Feldman

Türk romancısı, şairi ve eleştirmeni Ahmet Hamdi Tanpınar'ın (1901-1962) yayımlanmış son romanı Saatleri Ayarlama Entitüsü'ndeki başkişinin özyaşamöyküsü içinde zaman ve bellek can alıcı bir rol oynuyor. Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün, 1980 ve 1990'lı yıllarda yazan çağdaş romancılar grubuna kadar Türkçede yazılmış en karmaşık roman olduğunu iddia etmek, abartılı bir tulum olmayacaktır. Bu romanın yorumlanması, hatta tür açısından kimliği, 1954'te tefrika olarak yayınlanmasından bu yana tartışıla gelmektedir, çünkü bu roman daha önce yayımlanan Türk romanlarına dayanılarak, hatla romanın yazarı tarafından yayımlanan romanlara dayanılarak oluşturulacak türsel beklentilere uymaz.' Türk eleştirmenler, gerek Mehmet Kaplan ve Berna Moran gibi Batı-yönelimli akademisyenler, gerekse daha genç, İslam-yönelimli Mustafa Kutlu ve Beşir Ayvazoğlu gibi yazarlar, bu romanda keskin bir toplumsal hiciv bulunduğunu belirtmişlerdir: Kaplan ve Moran, XIX. yy.'ın başlarından beri Türk tarihinin belli başlı dönemlerine ilişkin alegorik öğeleri belirlemeye çalışmışlardır. Bu yorumlama çizgisinin inandırıcılığı, yazarın Osmanlı yazını ve bu yazının Batı'ya özgü yazınsal türlere geçişi konusunda bir uzman olması nedeniyle daha da artmış oldu. Hatta, Ayvazoğlu, (umarız) biraz da abartarak şu saptamada bulundu: **"Tanpınar, Osmanlı uygarlığının çöküşü üzerinde ciddi olarak düşünen tek Türk aydınıdır"** (1987: 346). Bugüne kadar Saatleri Ayarlama Enstitüsü, birbirinden çok farklı yorumlara yol açan ezoterik bir kitap olarak kaldı.

Eleştirmenlerin, bu romanın türsel niteliği üzerinde anlaşmaya varamamaları, büyük ölçüde içinde yaşamöykusünün oynadığı rolden kaynaklanır. Yazarın koyduğu başlık bir anlamda

romanın bu kendine özgü enstitünün tarihi "hakkında" olduğunu düşündürüyor: bu enstitü İstanbul'da, sonunda bütün Türkiye'de bulunan kol, masa, duvar ve kule saatlerinin ayarlanması ve birbirine uyacak biçimde çalışmasını güvence altına almak için kurulmuştur. Bu izleğin, "Doğu" ve "Batı" zaman kavramlarını da anıştıran alegorik niteliği, aşağıda incelenerek kararlaştırılacaktır. Bununla birlikte, kitabın yapılandırıldı, daha ilk sayfasından başlayarak, bu betimlemeyi yalancı çıkarır. Saatleri ayarlama enstitüsüne kitabın ilk bölümünde şöyle bir değinilse de, bu enstitü asıl anlatıya üçüncü bölümün başında girer: yani neredeyse romanın ortasına kadar girmez. Durum böyle olunca, bu roman gerçekten "saatleri ayarlama enstitüsünün tarihi olabilir mi? Romanın başından sonuna dek okuduğumuz, aslında anlatıcı Hayri İrdal'ın yaşamıdır. Bu ünlü enstitü ve kurucusu, anlatıcının "koruyucusu" (velinimeti) Halit Ayarcı, anlatıya Hayri'nin yaşamıyla kesiştikleri noktada sokulur. Romanda bu anlatıcı dışında, hiçbir şeyin ve hiç kimsenin bağımsız bir varlığının bulunmadığı söylenebilir. Örneğin, tanışmalarından önce Hayri'nin Halit hakkında söyleyebileceği hiç mi bir şey yoktur. Hayri'yi kişisel olarak doğrudan ilgilendirmediği açıklanan bir konuda en önemsiz bilgileri sağlamak üzere bile doğrudan sorulan sorular ve Halit'in Doktor Ramiz gibi eski arkadaşlarının gözlemleri kullanılır. Romanda yer alan başka herkes için de aynı şey söylenebilir. Hakkında art-zamanlı (diyakronik) derinlik taşıyan kesintisiz bir anlatı üretilebilecek tek kişi Hayri İrdal'dır. Bu koşullarda, bu kitaba "Hayri İrdal'ın Kendisi Tarafından Anlatılan Yaşamı" gibi bir başlık koymak daha uygun olmaz mı?

Romanda (yazarın değil, anlatıcının) yaşamöyküsünün vurgulandığını ilk paragraftan başlayarak açıkça görürüz:

Beni tanıyanlar, öyle okuma yazma işleriyle bir ilgim olmadığını bilirler. Hattâ bütün mütalâalarım, çocukluğumda okuduğum Jul Vern ve Nike Karter hikâyelerini ortadan çıkarırsanız, arapça vefarsça kelimelerini atlaya atlaya gözden geçirdiğim birkaç tarih kitabıyla, Tutinâme, Binbir Gece, Ebu Ali Sina hikâyeleri gibi eserlerden ibarettir. Daha sonraki zamanlarda, enstitümüz kurulmadan evvel işsizlikten evde çocukların mektep kitaplarına zaman zaman göz attığım gibi, bazen bütün günümü geçirdiğim Edirnekapı veya Şehzadebaşı kahvelerinde gazeteleri hatme mecbur kaldığım zamanlarda ufak tefek tefrika parçaları ve makaleleri de okudum. (11: 9)3

Sayfa numaraları 1987 baskısına göre verilmiştir. Burada alt bölümler Romen rakamlarıyla, bölüm sayıları da Arap rakamlarıyla gösterilmiştir. Dolayısıyla 11:9 rakamlarıyla gösterilen sayfa, romanın ilk sayfasıdır.

Bu giriş paragrafında, romanın geri kalan kesimi boyunca sürecek olan birkaç izlek başlatılmış oluyor. Bunların en açık olanı da öykünün, anlatıcının kişiliği ve kişisel tarihi çevresinde örülmesidir. Kitabın başlığında yer almasına karşın, "saatleri ayarlama enstitüsü", herhangi bir tümcenin öznesi değildir; yalnızca, zamanı gösteren bir yan tümcede ortaya çıkar: "Enstitümüzün kuruluşundan önce." Tümcenin asıl öznesi. "ben"dir; bu da (Türkçeye özgü, kişiyi gösteren son ek biçiminde) beş kez kullanılmıştır. Enstitü sözcüğüne eklenen iyelik eki "bizim enstitümüz" bile, bu kurumun, anlatıcmın ve onun "benimsediği grubun" elinde bulunduğunu vurgular. Bu formülleştirme, bize şunu düşündürür: Okuyacaklarımız, hiçbir anlamda enstitü çevresinde örülmüş bir anlatı değil, anlatıcı çevresinde örülmüş bir anlatı olacaktır. Aslında, bundan sonra gelen üç yüz altı sayfa boyunca, hiç kesintiye uğratılmadan, okuru bekleyen de budur. Gene de bu anlatıcı, ilk tümcede birinci bölümün çeşitli yerlerinde genişletileceği bir izleği başlatır kendisi yazar falan değildir; yazma ya da okuma konusunda hiçbir deneyimi yoktur. Daha sonra açıklayacağı gibi, Hayri'nin yazı

yoluyla kendisinden söz etmek gibi bir isteği yoktur; yazın aracılığıyla kendini ifade etme görevini ona yükleyen, enstitünün taşıdığı önem ve enstitünün kurucusu Halit Ayarcı'dır. Tanpınar da, enstitünün adını, olduğu gibi kitabın başlığı yaparak ona katılıyor gibidir; ama bu başlığın arkasında yatan hiciv, daha ilk paragrafta açıkça görülür. Dikkate değer olan başka bir şey de, Hayri'nin bildiğini iddia ettiği okuma malzemeleridir bu, aslında onun kuşağında, Türkçe olarak ulaşılabilecek en yüzeysel yazılı malzemedir (onun 1892'de doğmuş olduğunu daha sonra öğreniriz). "Birkaç tarih kitabı"nın ve gazete makalesinin dışında bunların hepsi Arapça'dan, Farsça'dan, Fransızca'dan ve İngilizce'den yapılmış çevirilerdir. Türkçe yazılmış bir tek şiirsel ya da dinsel yapıttan söz edilmemesi oldukça şaşırtıcıdır; ama Hayri, kendi yazılı dilini anlamasını sağlayacak Arapça ve Farsça sözcükleri anlayamadığını kabul eder. Gerçekten de bunlar, kişisel seçme hakkını en düşük düzeyde kullanan, ancak bir yeniyetmeyi eğlendirebilecek şeyleri okumayı kabul eden bir bireyin okuma malzemeleridir. Onun burada adını andığı şeyler, temelde Amerika'da bir doktorun bekleme odasındaki dergiler ve gazetelerin Osmanlı'daki eşdeğerleridir.

İşte böylece, yazar olmadığını açıkladıktan, bu nedenle arkadan gelecekler için özür diledikten sonra, Hayri İrdal bize yaşamının öyküsünü anlatmaya girişir. Saatleri Ayarlama Enstitüsünü okuyuşumuz, daha işin başında, bu kitabı belli bir türe oturtamamamız nedeniyle zorlaşır. Gerçekten de Hayri İrdal, romanın başından sonuna kadar birinci tekil şahıs kullanır; iyi ama, Türkiye'de Hayri İrdal gibi birinin özyaşamöyküsünü yazmanın ne gibi yananlamları olabilir? Hayri bunu şöyle açıklar:

Bütün bunlara bakıp hakikaten hayatımı, mühim, anlatılması behemehal lâzım gelen bir şey sandığıma, ona olduğundan fazla bir değer verdiğime inanmayınız. Öteden beri Cenabı Hakk'ın insanlara bu hayatı yazmak için değil, iyi kötü yaşamak için bahşettiğine inananlardanım. Zaten yazılmış şekli mevcuttur. Nezdi İlahi'deki nüshasından, kaderimizden bahsediyorum. (11:12)

Burada Hayri, kendi öyküsünü yazmaya karşı, din temeline dayanarak bir gerekçeyi açığa vurur; bu da, canlı yaratıkların görsel imgeleminin yaratılmasına getirilen karşı çıkışa benzer. Tanrı, nasıl yaratıcıların en iyisiyse, gene Tanrı anlatıcıların da en iyisidir. Tek bir gerçek anlatı vardı: bu da, büyük Anlatı'yı yaratan Tanrıydı. Bize özgü insan anlatıları, mükemmellikten yoksundur; abartmalarla ve olayların anlatılmasında öznel çarpıtılmalarla doludur; kendimizi betimlerken anlatılarımız, bu özelliklere daha da çok bürünür. Ama yazgımızın (kader) kitabı (nüsha), mükemmel bir biçimde doğru ve nesnel olmak zorundadır. Durum böyle olunca, kendi öykülerimizi anlatma yolunda zayıf ve dürüstlükten uzak çabalara girişmeye gerek var mıdır?

Alçakgönüllülüğünü böylece yeterince sergiledikten sonra Hayri, yazmak için her zaman ileri sürülen o geleneksel açıklamayı yapar; bu da, manevi hocasının yaşamını ve söylediklerini yazıya geçirmektir:

Hayır, hâtıralarımı yazmaktan kastım kendimi anlatmak değildir. Sadece şahidi olduğum birtakım vakaların unutulmamasına yardım etmektir. Bir de üç hafta evvel toprağa gömdüğümüz aziz insanı anlatmak ve anmak, (a.y.)

Anlatıcı, aslında bir özyaşamöyküsü yazmadığını, daha çok manevi hocası nın, (daha sonra öğrendiğimize göre) yaşamını geri dönülemez biçimde değiştirip düzelten tek insanın söylediklerini ve yaptıklarını kayda geçirdiğini açıklar. Böylece Tanpınar, anlatıcısının,

özyaşamöyküsüne karşı getirilecek en geleneksel sava el atmasını sağlar; ama oldukça uzun bir özyaşamöyküsünü de başlatmış olur. Bu savın "geleneksel oluşu", bu özyaşamöyküsünün nereden kaynaklandığı ve Tanpınar'ın romanı için bunu neden uygun bulduğu üzerinde düşünmeye zorlar bizi.

Osmanlı yazını içinde özyaşamöyküsü sorunu, yakınlarda Cemal Kafadar (1989) tarafından ele alınmıştır. Cemal Kafadar XVII. yy'ın ortasında, İstanbul'daki dervişleri inceleyen kitabı Sohbetnâme'de şunları belirtir: "Bu kitap günceye benzer bir şeydir, ama adından da anlaşılacağı gibi, öncelikle, yazarın toplumsal ilişkilerinin kayda geçirilmesi, bunun yanı sıra yazarın yedikleri, geceyi nerede ve nasıl geçirdiğiyle ilgili her şeyin en ince ayrıntısına kadar anlatılmasıdır." Genellikle, Türkiye'de dervişlerin, Sufi hocalarının konuşmalarını yazıya geçirdikleri bilinir; gerçekten de bu, derviş olmak isteyen birine daha uygun düşecek bir yazınsal roldür. Tanpınar'ın bu yayımlanmamış kayıtlardan herhangi birini okuyup okumadığını bilmiyoruz, ama Osmanlı yazınını çok iyi tanıdığını göz önüne alacak olursak, bu kayıtlardan bazılarını görmemiş olması şaşırtıcı olurdu. Durum ne olursa olsun, Hayri'nin birinci tekil şahısla aktardığı anlatısına verdiği biçim, bu derviş güncelerine ve dervişlerin hocalarının söylediklerinin kayda geçirilmesi geleneğine bir şeyler borçluymuş gibi görünüyor.

Osmanlılarda özyaşamöyküsü yazma sorunu, Orhan Pamuk tarafından ustalıklı bir yazınsal biçime sokulmuştur; Orhan Pamuk, Beyaz Kale adlı romanının merkezi ağırlıktaki kesimini, XVII. yy'da yaşamış Osmanlı astrolog-kahramanı Hoca'nın, özyaşamöyküsünü günahların itirafı, yaşamı için bağışlatıcı bir gerekçe ya da düşmanlarını aşağılama fırsatından başka bir şey olarak görememesini açıklamaya ayırır:

Birkaç gün sonra Doğu'dan getirilen o pahalı ve temiz kâğıtların üstüne, her sabah "niye benim ben" diye yazmaya başladı, ama bu başlığın altına ötekilerin neden o kadar aşağılık ve ahmak olduklarından başka bir şey yazamıyordu. Gene de, annesinin ölümünden sonra ona haksızlık edildiğini, eline geçen parayla İstanbul'a geldiğini, bir ara bir tekkeye dadandığını, ama oradakilerin hepsinin alçak ve sahtekâr olduğunu gördükten sonra ayrıldığını öğrendim. Bu tekke macerasını biraz daha anlattırmak istedim; onlardan kurtulmasının, Hocanın gerçek bir başarısı olduğunu düşünmüştüm: Kendini ayırabilmişti. Bunu ona söylediğimde öfkelendi, çirkin ayrıntıları bir gün ona karşı kullanmak için merak ettiğini söyledi; zaten şimdiye kadar öğrendiklerim fazlaymış, bir de üstüne o tür kaba denilen cinsel kelimelerden birini kullandı burada ayrıntıları öğrenmek istemem onu şüphelendiriyormuş. (Pamuk 1991: 64)

Roman ilerledikçe, Türk kahramanın dil açısından güçsüzlüğü, kendisi hakkında bir şey söyler ya da yazarken kullanabileceği bir dil bulamaması, onu Hıristiyan kurbanlara karşı göz kamaştırıcı acımasızlık edimlerine sürükler; kahraman, özyaşamöyküsünde gizlenmiş olan günahları keşfetmek için Hıristiyan kurbanlara işkence eder. Eva Hoffman, "dilsel yoksunluk" üzerine şu gözlemde bulunur:

Kör öfke, çaresiz öfke, sözcükleri bulunmayan öfkedir insanı karanlıkların içine gömen bir öfke. İnsan sürekli olarak sözcüklerden yoksun kalırsa, sözcüklerin direnmesinden doğan bir yitiklik içinde var olursa, bu durumun kendisi de, ister istemez öfkeye yol açacak bir engelleme yaratacaktır. (1989: 124)

Pamuk'un Türk kahramanı, kendi kopuk kişiliğini Avrupalı kölesinin kişiliği içinde yitirinceye kadar, sözcükleri olmayan, kendine bakmayı bilmeyen bir insandır. Pamuk'un, Tanpınar in

yapıtlarına duyduğu saygı göz önüne alınacak olursa Hoca'nın, yazında pekâlâ Hayri İrdal'ın soyundan gelen biri olmasının yanı sıra tarihsel atası olarak da düşünülmüş olduğu varsayılabilir.

Türk eleştirmenler; özyaşam-öyküsel monologu söyleyenin, yani 1892'de İstanbul'da doğmuş olan Hayri İrdal'ın kişiliği üzerinde yaptıkları yorumlarda oldukça büyük görüş ayrılıklarına düşmüşlerdir. Elbette bu, çok ciddi bir anlaşmazlık alanıdır, çünkü Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün öyküsünü bütünüyle bu anlatıcının gözlerinden görürüz. Tanpınar, bu sorunu, romanın sonuna eklediği notla daha da karmaşık duruma getirmiştir; hiç yayımlamadığı bu ek notta Tanpınar, konuşucuyu, kitabın en önemli kişilerinden biri olan Doktor Ramiz'in kliniğinde tedavi gördüğü sırada ölen bir "paronayak" olarak göstermiştir. Moran, bu yayımlanmamış notu (mektubu), Tanpınar'ın, metnin içerdiği toplumsal hicivin siyasal ortama aşırı sert gelmesi olasılığına karşı hazırlamış olabileceği, savunma niteliğinde bir tür özsansür olarak görüyor (1987: 329).4 Bütün kitabı "açıklayacak" tek bir yorumlayıcı anahtar önermek yerine, bu yazıda ben, kişisel bellek, kamusal belleğin işlevi ve bunların zamanla ilişkisi üzerinde durmaya çalışacağım.* Bütün romanın birinci tekil şahıs anlatıyla sunulmuş olması nedeniyle, bu öğeler yapıtın biçimini büyük ölçüde belirliyor. Bu yazıda birkaç kavram ele alınacaktır: Zamanın geçişinin temsil edilişi; zamanın, birinci tekil şahısla konuşan anlatıcının söyledikleri içinde kişisel bellekle bağıntısı; romanın öbür kahramanı, Saatleri Ayarlama Enstitüsünün kurucusu Halit Ayarcı ("Ayarcı Halit") tarafından zamanın ve kamusal belleğin ele alınışı.

Bakhtin'in chronotope kavramı açısından (Bakhtin: 1981), Saatleri Ayarlama Enstitüsü, ikinci öğe olan yere bakıldığında çok zengin, ama birinci öğenin, zamanın belirlenmesi açısından biraz zayıf görünmektedir. İstanbul'un Eyüp'ten Şişli'ye kadar pek çok bölgesi, toplumsal açıdan kendine özgü nitelikleriyle romana eksiksiz girer, ama olayların geçtiği zaman, ancak çok ender anlarda belirlenebilir. Zaman açısından en açık göndermeler, romanın dört bölümünden birincisinde ve ikinci bölümün başında ortaya çıkar. Birinci bölümde, konuşucunun 1892'de doğduğunu, önemli hocalarından ve kendisini en çok etkileyen kişilerden ikisinin 1912'de öldüğünü öğreniriz. İkinci bölüm, kahramanın 1. Dünya Savaşı'ndan dönüşüyle başlar. Türkiye Cumhuriyetinin ilk on yılı, bu bölüme artalan oluşturuyor gibidir, ama üçüncü bölümün geçtiği dönem, en iyi biçimde, adı geçen Amerikan film yıldızlarının parlama tarihlerine bakılarak belirlenebilir. Bu, hiç de rastlantısal bir şey değildir: tam tersine, konuşucunun, öyküsünü anlatırken genelde benimsediği yönteme uygun düşer her şey aynı anda, bir arada verilir: ancak bundan sonra bir anlatı oluşturma çabasına girişilir. Konuşucunun ikinci evliliğine giriş kesimi, bu tekniğe iyi bir örnektir:

Evlendiğimiz zaman Pakize'nin tiroid guddeleri henüz bozulmamıştı, binaenaleyh huysuz ve sinirli değildi. Hayat hakkında hiçbir fikri yoktu, binaenaleyh neşeli ve rahattı. Annesi ile babası henüz ölmemişlerdi. Hatta böyle bir ihtimal kimsenin aklına gelmeyecek kadar sıhhatli, dinç görünüyordu. Bu itibarla kardeşleri henüz bizimle beraber yaşamaya karar vermemişti. Ayrıca büyük baldızım musikiye olan istidadını henüz keşfetmemiş, küçük baldızım sadece irade ve ısrarıyla dünya güzeli olabileceği fikrine düşmemişti. Ben, İspritizma Cemiyetinde tanıdığım Cemal Bey'in sözüne uyup Fener Postanesinden vazifemden henüz istifa ederek, onun idare meclisi azası bulunduğu ve sonradan reisi olduğu Türlü İşler Bankasına memur olmamıştım. Binaenaleyh elimde henüz güvenebileceğim bir işim vardı ve

hayatımız emniyette idi. Üstelik Selma Hanımefendiye de henüz âşık olmamıştım. (2 VIII: 123)

Zamansal ilişkilerde sürüp giden bu karışıklık, kitabın başlığı ve ana izleğiyle çok yakından bağlantılıdır bu da, Türkiye'de zamanın karmakarışık bir biçimde algılanışıdır; bu durum, açıkça dile getirilen amacı, cumhuriyetin tüm vatandaşlarının zamanın geçişini aynı biçimde ölçebilmelerini güvence altına alabilmek için bütün masa, kule, duvar, cep ve kol saatlerini ayarlamak olan bir enstitünün kurulmasına yol açmıştır. Türklere özgü zaman, çeşitli toplumsal sınıflara, hatta bireylere egemen olan bir dizi kopuk kopuk, yazı yoluyla algılanan kronolojilerden oluşmuştur. Enstitünün kurucusu olan Halit Ayarcı'ya göre, Türk toplumunun bu belirleyici özelliği, pek çok ekinsel ve ekonomik olumsuzluğun kökenini oluşturmuştur. Halit Ayarcı, Türkiye'nin modernliğine ancak tek tek bireylerin bilincinin, zamanı aynı biçimde algılamaya başlamasıyla adım atabileceğine karar vermiştir. Bu amacını gerçekleştirebilmek için Halit Ayarcı; Amerikan tarzı reklamlar ve halkla ilişkiler yolunu, para cezalan vermek gibi parasal yaptırımları ve kendi geçerli zaman anlayışını geriye, Osmanlı dönemine yansıtan yayınlarla halkın belleğini yanıltma yöntemlerini kullanır. Yürüttüğü kampanyanın ekonomik araçlar, enstitü için yarattığı şu gibi sloganlarda açıkça görülür:

Zamanı paylaşmak, işi paylaşmaktır.
Gerçek insan, zamanı kavrayabilendir.
Refaha/Mutluluğa giden yol, zamanı anlamaktan /kavramaktan geçer.

Yaşamın hızında kendini gösteren değişikliğe, XX. yy'ın ilk yarısında Avrupa yazınında, hatta I. Dünya Savaşı'ndan hemen önceki dönemde Viyana üzerine yazdıklarında Robert Musil gibi bir yazar tarafından gönderme yapılır. Batı'nın bakış açısından, kenarda kalan ülkelerdeki aksaklıklara dayanan hicivci bir bakış açısı için, zamanın kişisel olarak algılanması, en açık görülebilecek malzeme seçimlerinden birini oluşturuyordu. Bruno Schulz'un, 1930Tu yıllarda, anavatanı Polonya'da zamanın niteliği konusunda yazdıkları gibi:

. Kullanılıp tüketilmiş bir zamandır bu, başkaları tarafından aşındırılmış bir zaman, her yanı delik deşik edilmiş pejmürde bir zaman.

*Buna şaşmamak gerekir. Bir bakıma bu, kusularak dışarıya atılmış bir zamandır bu deyişi kullandığım için beni bağışlarsanız: elden düşme bir zamandır. Tanrı hepimizin yardımcısı olsun! (1979:131)**

Son zamanlardaki Türk yazarları, zaman kavramında 1830'lu yılların sonlarında Tanzimat reformlarıyla başlayan büyük değişikliğe büyük bir duyarlıkla eğilmişlerdir. 1987 tarihli bir makalesinde Ekrem Işın şunu ileri sürüyor:

XIX. yy'ın gündelik hayat bilgisi, önce, acemi öğrencinin kafasındaki geleneksel zaman kavramını yıkmıştır. Saatin doğal karakteriyle şekillenen mistik zaman, mahalle hayatını idare eden bir halk takvimi olma özelliğini henüz korumaktaydı. Akrep ve yelkovanın belirlediği modern zaman ise adeta kendi koyduğu yasaya mutlak bir itaat istercesine gündelik hayatı programlamak düşünü doğurdu. Zamanı rastlantının girdabından çıkarıp her parçasını farklı işlevlere göre programlamak, Osmanlı insanının kişisel dünyasına modern hayatın standartlarını kazandırmıştı. Akrep ve yelkovan arasındaki modern zaman kendiliğinden akıp giden mistik zamana oranla insanı gündelik hayatın hızlı ritmine daha kolay çekebiliyordu. (1987: 31)

İşın, bu sorunu 1894'te Ahmet Mithat Efendi tarafından yayımlanan bir romanla ilgili olarak ele alırken, Tanpınar'ın bu tarihten iki yıl önce doğan kahramanı için zaman sorunu hâlâ can alıcı önem taşımaktadır. Hayri, "geleneksel zamanen bir ürünüdür; geleneksel kavramları kendinde somutlaştıran ve dile getiren bir Sufi saat tamircisinin yanına girerek onun çırağı olmuştur. Gene de, kronolojik açıdan bakıldığında, modern zamanın savaşı kazanmaya başladığı yeni Cumhuriyet döneminde yaşamakla kalmaz, yeni zamanın en saldırgan savunucularının saflarına çekilir. Yazdıklarını, bir toplumbilimci olarak değil de bir romancı olarak yazan Tanpınar, birbirine karşıt zaman kavramlarının dile getirebilecek yetenekte olan iki karakter yaratır saatçi derviş Nuri Efendi ve modern bir işadamı (aynı zamanda dolandırıcı) olan Halit Ayarcı. Romandaki hiciv, büyük ölçüde Hayri İrdal'ın her iki görüş açısını da konuşmalarında dile getiren kişi olmasından kaynaklanır. Bir zamanlar Nuri Efendi'nin müridi olan Hayri İrdal, giderek Halit Ayarcının sağ kolu durumuna gelir. Gene de, bir felsefeden öbürüne tam bir dönüş yaşamaz. Daha çok, eski hocasının görüşlerine saygı duyar, ama bu görüşleri hiçbir zaman tam olarak anlayamaz; oysa, bu arada Halit Ayarcı'nın yeni öğretilerine karşı edindiği tutum, iki yanlı bir tutumu olarak nitelendirilebilir. Ama bir yandan Halit'i kurtarıcısı ve "velinimeti" olarak görürken, bir yandan da onun taleplerinden hep kaçınması nedeniyle, onun bu iki yanlı tutumunu yorumlamak zordur.

Kitabın anlatısı içinde, geçişinin dışavurulma tarzından ayrı olarak zamanın kendisi de, başkişilerin özellikle de Halit Ayarcı, Hayri İrdal ve Hayri'nin ilk hocası saatçi Nuri Efendi'nin açık söylemlerinin önemli bir parçasını oluşturur. Aşağıdaki alıntı, Nuri'nin zaman ve muvakkitlerle ilgili dinsel görüşünü bütün havasıyla aktarmaya yeter:

İnsanları iğfal etmek, onlara vakitlerini israf ettirmek suretiyle hak yolundan ayırmak için şeytanın baş vurduğu çarelerden biri de Nuri Efendiye göre, şüphesiz ayarsız saatlerdi. (1 V: 31)

Nuri Efendi'nin fikirleri Kuran'daki (103: 12) vel'asri innel'insane lefiy husrin ("And olsun zamana ki, şüphe yok ki insan elbette ziyan içindedir") Asr suresinden türetilmiş gibidir; bu da, çoğu zaman, Türkiye'de namaz vaktinin farkında olma zorunluluğuna gönderme yapan bir sure olarak yorumla nır. Nuri'nin düşüncesine göre, kötü ayarlanmış bir saat, öncelikle insan için bir tehlike demektir, çünkü insanın namaz konusundaki farkındalığını bozar; ikinci olarak da çalışma planlarına engel olur. Bununla birlikte, Halit Ayarcı'nın gözünde asıl ağırlıklı önem taşıyan neden, bunların yalnızca ikincisidir:

Ayarı bozuk saatlerimizle yarı vaktimizi kaybediyoruz. Herkes günde saat başına bir saniye kaybetse, saatte on sekiz milyon saniye kaybederiz. Günün asıl faydalı kısmını on saat addetsek, yüz seksen milyon saniye eder. Bir günde yüz seksen milyon saniye yani üç milyon dakika; bu demektir ki, günde elli bin saat kaybediyoruz. Hesab et artık senede kaç insanın ömrü birden kaybolur. Halbuki bu on sekiz milyonun yarısının saati yoktur; ve mevcut saatlerin çoğu da işlemez. İçlerinde yarım saat, bir saat gecikenleri vardır. Çıldırtın bir kayıp... Çalışmamızdan, hayatımızdan, asıl ekonomimiz olan zamandan kayıp. Şimdi anladın mı Nuri Efendinin büyüklüğünü, dehasını?., (a.y)

İşte Halit, Türkiye'deki ekonomi yaşamında bu kendi kendini yok etme eğilimini düzeltmek için kurar Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nü. Bu enstitü, bütünüyle kapitalist bir tarzda çalışacak, ülkenin dört bir yanına yayılacak, dünyanın kalkınmamış ülkelerine ulaşacak, bu arada da belki Halife, Hayri'ye, onların tüm akrabaları ve dostlarına rahat bir yaşam sağlayacaktır.

En ince ayrıntılarıyla düşünülmüş olan bu Enstitü'nün çalışması, kitaptaki fars öğesini oluşturan malzemenin çoğunu sağlasa da, tek ya da ana öğe olsaydı, o zaman roman temelde Haldun Taner'e özgü tarzda, yalnızca sahnelenmek üzere yazılmış kısa bir fars olurdu. Bu durumuyla Tatıpınaı'ıtı romanı çok daha karmaşıktır; bu nedenle okurun da Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün anlatısını, Hayri İrdal'ın yaşamıyla çakıştırmaya çalışması gerekir.

Kurgu

Saatleri Ayarlama Enstitüsünün dört ana bölümü vardır: "Büyük Ümitler", "Küçük Hakikatler", "Şafağa Doğru" ve "Her Mevsimin Bir Sonu Vardır". Hayri'nin 1892'de doğduğunu, ortalama bir eğitim gördüğünü, ailesinin, büyükbabasının inşa etmeye yemin ettiği bir caminin eşyaları arasında yaşadığını, aralarında Mübarek adında bir duvar saatinin de bulunduğu yedek parçalardan oluşan bir miras bıraktığım öğreniriz. Resmi eğitime ilgi duymayan Hayri, delikanlılığında kendisinden büyük olan ve hocalık rolünü benimseyen dört erişkinin etkisi altında girmiştir. Ortaya çıkış sırasıyla bunlar, dervişe-benzeyen saatçi Nuri Efendi, gezgin Bülûcistanlı kalender Seyit Lûtfullah, aristokrat Abüsselâm Bey ve Rum eczacı Arisddi Efendidir. Hayri, Nuri Efendi'den derin bir zaman felsefesinin yanı sıra saatlerle insanlar arasında animist bir bağıntı bulunduğunu öğrenir. Seyit Lûtfullah'ın hayalleri ve büyücülük güçleri karşısında Hayri'nin gözleri kamaşır. Hayri'nin gündelik uygulamalarla ilgili endişeleri, cömert ve konuşkan Abdüsselâm Bey tarafından giderilir; Abdüsselâm Bey, Seyit Lûtfullah'ın, Bizans İmparatoru Kayser Andronikos'un kayıp haznesinin nerede olduğunu bildiği konusundaki iddialarına inanır ve Aristidi Efendi'nin simyacılık deneylerini hevesle izler. "Büyük Umutlar", Aristidi'nin kazayla kendisinin çıkardığı bir yangında talihsiz bir biçimde ölmesiyle son bulur; bundan sonra Hayri, gezgin bir oyuncu ve şarkıcı olarak yollara düşer.

"Küçük Hakikatler, Hayri'nin I. Dünya Savaşı'nda Kafkaslardaki Rus cephesinde yıllarca savaştıktan sonra İstanbul'a dönmesiyle başlar. Hayri, babasının öldüğünü öğrenir; başlangıçta biraz zorluk çektikten sonra, Abdüsselâm Bey'in aracılığıyla postanede bir iş bulur. Bu cömert soylu hane halkı arasına kabul edilir; koruyucusunun ölümüne kadar, şefkatli karısı Emine'yle birlikte huzur içinde burada yaşar. Abdüsselâm'ın ölümü, geride bıraktığı mirasla ilgili müthiş bir kavgaya yol açar; bu kavga sırasında, bu soylu adamın Kayser Andronikosün hazinesini gizlice bir yere saklamış olduğu yolundaki söylentiler, Hayri için yasal açıdan bir kâbusa dönüşür. Artık herkes bu hazineyi Hayri'nin sakladığına inanmakladır. Hayri, tanık koltuğunda bir öfke nöbetine kapılarak kendini kaybeder ve yeni mahkeme psikiyatristi Doktor Ramiz'e teslim edilir. Ramiz, Türkiye'de psikiyatrinin içinde bulunduğu acınası duruma hayıflanır ve Hayri'yi "baba kompleksine yakalanmış olduğuna ikna etmeye çalışır. Karısı Emine'nin ölümünü önceden gördüğü bir rüyasını anlattıktan sonra Hayri, Doktor Ramiz'in saygısını kazanır. Sanatoryumdan çıktıktan sonra, Doktor Ramiz Hayri'yi en çok sevdiği kahvehaneye getirir; bu kahvehane, kitapla adı geçen etkinliklerin çoğu için bir odak noktası oluşturacaktır. Bununla birlikte, taburcu olmasından kısa bir süre sonra Hayri, karısı Emine'nin ölümüne tanık olur. Daha sonra, ikisinin çocukları olan Zehra'yla Ahmet'i büyük ölçüde ihmal eder ve çoğu evlenmemiş kadınlardan oluşan İspritizma Cemiyeli'nin üyeleri arasına karışır. Orada güzel bir genç kadın olan Pakize'yle tanışır: Cemal Bey, Hayri'ye bankasında bir iş teklif eder. Cemal'in, Hayri'yi her fırsatta küçük düşürmekten zevk alan acımasız bir zorba olduğu anlaşılır. Hayri artık, Pakize'ye, onun iki

kız kardeşine, bu arada Emine'den olan iki çocuğuna bakmaktadır. Bu bölümün sonunda Hayri, korkunç haberi öğrenir: Cemiyet'teki hanımlardan biriyle kurduğu dostluğu kıskanan Cemal Bey kendisini işten atmıştır.

"Sabaha Doğru" bölümünün başlarında, Hayri'yi bir kahvehanede Seyit Lûtfullah'tan öğrendiği çok çeşitli büyücülük numaralarını yaparak hayatını kazanırken görürüz. Bir gün Doktor Ramiz, onu onarılması gereken bir saati olan bir arkadaşıyla tanıştırır. Adı Halit Ayarcı olan bu arkadaş, Hayri'nin saatlerden bu kadar iyi anlamasından, yıllar önce onun Nuri Efendi'den öğrenmiş olduğu zaman ve saatlerle ilgili yarı Sûfi aforizmalarından çok derinden etkilenir. Halil, Hayri'yi tasarladığı yeni bir kurumu Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nü yasal kılmak için gerek duyduğu, artık yok olup gitmekte olan Osmanlı geçmişiyle bir bağ olarak görmeye başlar. Kitabın en uzun bölümü olan bu üçüncü bölümde Halit Hayri'ye zaman ve çalışmayla ilgili moderncі felsefeyi ve pazarların yaratılmasıyla ilgili Amerikan felsefesini kabul ettirmeye çalışır. Hayri sürekli olarak "velini'imlim" diyerek söz ettiği Halife karşı dalkavukça bir bağlılık geliştirirken, bir yandan da tutuculuğu ve burjuvalara uygun düşen değerleriyle Halil'i hiç durmadan umut kırıklığına uğratır.

Enstitü'nün yardımcı müdürü olarak Hayri için yıllar güven içinde geçerken, kişiliği çeşitli yönlerde, en dikkate değer biçimde de, Cemal Bey'in eski karısıyla yaşadığı evlilik dışı ilişki yoluyla, benlik duygusunu öne çıkarma gereksinmesi açısından gelişir. Hayri'nin Selma Hanımefendi'ye taparcasına duyduğu hayranlık izleğine kitap boyunca gönderme yapılır, ama bölüm ilerledikçe, bu duygunun yoksul bir gencin duyduğu çocukça tutkudan, Selma'yı art niyetli bir biçimde Cemal Bey'den alacağı öç için kullanmaya, sonunda da içi bütünüyle boşalmış bir aldırmazlığa dönüştüğünü görürüz. Cemal Bey'in, kıskanç eşi tarafından öldürülmesiyle Selma'nın taşıdığı çekicilik büyük ölçüde azalır.

Hayri'nin karşısına en büyük güçlük, Halit'in, kendi zaman kavramları için elle tutulur bir çıkış noktası yaratma ve Osmanlı döneminin derinlerine inme konusunda ısrar etmesiyle çıkmış olur. Bu amaçla Halit, XVII. yy'da IV. Mehmet'in saltanatı sırasında bir derviş ve İstanbul'daki bir camide muvakkit olan "Şeyh Ahmet Zamânî Efendi"nin hayali kişiliğini yeniden canlandırmaya çalışır. Hayri'nin, Osmanlıca ve Osmanlı ekini üzerinde sahip olduğu varsayılan bilgisi göz önüne alınarak, Hayri'ye Akıl Çağı'nın büyük Avrupalı bilim adamlarının Osmanlı' daki dengi olan bu dikkate değer kişi hakkında bir kitap yazma görevi verilir. Kalbinin derinlerinden direnme ve karşı koyma sesleri yükselse de, sonunda Hayri utanarak ve korkarak bu kitabı yazar. Ne var ki Van Humbert adında bir Hollandalı Oryantalist, kitabı okuyup Türkiye'ye gelerek bu büyük Osmanlı bilim adamının mezarını ziyaret etmekte ısrar edince Hayri için işler daha da karmaşıklasın Hayri'nin Van Humbert'e kötü davranması, sonunda bu Hollandalıyı Enstitü'nün amansız düşmanı durumuna getirir.

Bütün bunlar olup biterken, Hayri Enstitü'yü düzenlemekle meşguldür; bunu, bütün akrabalarını ve kahvehaneden tanıdığı arkadaşlarını işe almak için bir fırsat olarak değerlendirir. Pakize'nin Amerikalı film yıldızlarına duyduğu büyük hayranlığın artık kendisinin gerçekten nerede ve hangi zamanda yaşadığının farkında olamayacak dereceye ulaşmasına karşın, evlilik yaşamı iyiye gitmektedir. Ayrıca, Hayri baldızlarından birinin sevilen bir şarkıcı, öbürünün de güzellik kraliçesi olma girişimlerinden dolayı derin acılar çeker. Bu arada Halit, kendisine bir zor görev daha yükler: Ona Enstitü için göz kamaştırıcı bir bina tasarlamasını emreder. Hayri, genç oğluyla birlikte dev boyutlu bir saat kulesi tasarlar; bu saatin, bütün kentin dikkatini üstüne çekeceğinden emindir. Her ne kadar Halit'in

müridine olan inancı doğrulanmış olsa da, bu yapı Enstitü'nün içinde acı bir bölünmeye yol açar. Çünkü Enstitü çalışmalarının hepsi Hayri'nin tasarımına inanç duymazlar ve bu kadar çok para harcanmasını çok gereksiz bulurlar. Halit, büyük bir hoşnutsuzluk içinde Enstitü'den çekilir, o suratını asmış dururken, Amerikalı bir araştırmacılar grubu Enstitü'ye ziyarette bulunur. Anlaşıldığına göre, İstanbul Belediyesi'nin Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün kapatılması ve lağvedilmesi yolundaki emrini etkileyen onların verdiği çok olumsuz rapor olmuştur. Halit, Enstitü'nün lağvedilmesini yürütmek üzere bir "Devamlı Lağvedilme Komitesi" kurar. Son bölüm olan "Her Mevsimin Bir Sonu Vardırma HalitTe Hayri'nin son buluşmaları anlatılır. Son tümcede, bu buluşmadan hemen sonra, Halit'in bir otomobil kazasında öldüğünü öğreniriz.

Kişisel Bellek, Kamusal Bellek

Anlatıyı birinci tekil şahısla vererek Tanpınar, zaman bilincimizi kahramanın bilincinin oluşturduğu süzgeçten geçirir; sonunda, kahramanın belleğinin özellikle hatalı çalıştığı ortaya çıkar. Hayri'nin bu kitabı yazmaktan tek amacının tanıklık ettiği dikkate değer olayları, özellikle de velinimeti Halit Ayarcı'nın eylemlerini ve sözlerini kaydetmek olduğu yolundaki açıklamasına karşın, Hayri her durumda kendini anlatının merkezine yerleştirir; bu tutum o dereceye varır ki onun kendi yaşamı ve mutluluğuyla doğrudan bağıntılı olmadıkça hiçbir şey öğrenemeyiz. Kişilerden bazılarını, ancak birinci kitapta, Hayri'nin çocukluğu ve ergenliği sırasında biraz daha derinlemesine görebiliriz, çünkü Hayri kendi kişiliğini hâlâ bu insanların kişilikleri çevresinde oluşturma süreci içindedir. Bu bölüm, romanda gene gerçek tarihlerin verildiği tek kesimdin 1892 Hayri'nin doğduğu yıldır; 1906'da Seyit Lûtfullah, Abdüsselâm Bey'e ait olan değerli bir altın saat bulur ve kâhin olarak ünü yayılmaya başlar; 1912'de saatçi Nuri ölür. Bu tarihten sonra, bütünüyle Hayri'nin öznel zaman kavramının pençesine düşeriz. I. Dünya Savaşı, neredeyse hiç sözü edilmeden başlar ve biter. Hayri'nin ordudan terhis olduktan sonra İstanbul'a dönüşünün 1918 yılma rastladığını çıkarım yaparak bulmak zorunda kalırız; bununla birlikte, İstanbul'un Müttefiklerce işgal edilmesi de, İstiklâl Savaşı da, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu da anlatıcımızın üzerinde büyük etkiler bırakmıştır. Siyasete arada bir yaptığı göndermeler, ya tam bir kiniklik havası içindedir ya da belki çok zekice kullanılmış bir ironiyi sergiler:

> *Benim çocukluğumun bellibaşlı imtiyazı hürriyetti.*
>
> *Bu kelimeyi bugün sadece siyasî mânasında kullanıyoruz. Ne yazık! Onu politikaya mahsus bir şey addedenler korkarını ki, hiçbir zaman mânasını anlamayacaklardır Politikadaki hürriyet, bir yığın hürriyetsizliğin anahtarı veya ardına kadar açık duran kapısıdır. Meğer ki dünyanın en kıt nimeti olsun; ve bir tek insan onunla şöyle iyice karnını doyurmak istedi mi etrafındakiler mutlak surette aç kalsınlar. Ben bu kadar kendi zıddı ile beraber gelen ve atlarının altında kaybolan nesne görmedim. Kısa ömrümde yedi sekiz defa memleketimize geldiğim işittim. Evet, bir kere bile kimse bana gittiğini söylemediği halde, yedi sekiz defa geldi; ve o geldi diye biz sevincimizden, davul zurna, sokaklara fırladık.*
>
> *Nereden gelir? Nasıl birdenbire gider? Veren mi tekrar elimizden alır? Yoksa biz mi birdenbire bıkar, "Buyrunuz efendim, bendeniz artık hevesimi aldın:. Sizin olsun, belki*

bir işinize yarar!" diye hediye mi ederiz? Yoksa masallarda, duvar diplerinde birdenbire parlayan, fakat yanma yaklaşıp avuçlayınca gene birdenbire kömür veya toprak yığını haline giren o büyülü hazinlere mi benzer? Bir türlü anlayamadım. (1 II: 20)

Hayri, kişisel yaşamını zamanının çok önemli siyasal olaylarıyla bağlantılandırmak için özgürlük (hürriyet) sözcüğünü kullanır. "Özgürlük"ün pek çok kez ortaya çıkıp kayboluşunu betimlerken başvurduğu siyasal yergi açıkça görülür, ama bu terimin onun kendi yaşamındaki anlamı pek o kadar açık değildir. Hayri'nin bu sözcüğü kullanışı, bu yazıda ele alınamayacak ölçüde karmaşıktır ama bu kullanış, Tanpınamn bu kahramanının kişiliğini nasıl gördüğü açısından temel önem taşır. Bu gibi gözlemler, Hayri'nin Buberm For the Sake ofHeaven adlı romanındaki Gizemci Musevi tarikatı üyelerinden birine benzemesine yol açar; bu kişinin gözlerinin birinden naiviSe' okunurken, öbüründe kurnazlık ifadesi vardır. Nahif göz, kurnaz gözün gördüklerinin farkında değildir oysa kurnaz göz, nahif gözün görebileceği her şeyi görür. Aslında Hayri'nin bıraktığı bu izlenim, kitap boyunca hiç peşimizi bırakmaz; onun bu kişilik özelliği Türk eleştirmenleri birbirinden çok farklı yargılarda bulunmaya götürmüştür. Bu eleştirmenlerden bazıları Hayri'yi, sevgili dostu Halit Ayarcı dahil, herkes tarafından acımasızca kullanılan biraz palyaçovari de olsa sevimli bir kişi olarak görürken, bazıları Hayri'yi, tutarlı-bir kişiliği bulunmayan yalancı bir canavar olarak görürler. Moran, konuya büyük bir duyarlıkla yaklaşarak, Hayri'nin roman boyunca büyük bir değişim geçirdiğini belirtir:

Saatleri Ayarlama Enstitüsünde çalışmaya başladıktan sonra İrdal, ezilen, beceriksiz, yoksul İrdal değildir; eleştirdiği kokuşmuş çevreye ayak uydurmuş bir İrdal'dır. (1987: 327)

Savaştan döndükten sonra Hayri, kendi kişisel zamandizini içinde kalır. Bu sonu gelmez birinci tekil şahıs anlatının dokusunda öne çıkan, olaylar değil, konuşucunun bu olaylarla ilgili duygularını sarıp sarmaladığı düdir. Hayri'nin dili, hem duyduğu ekinsel yakınlık nedeniyle, hem de kendisi üzerinde kendi ekini açısından bile düşünmekten ve açıksözlülükten kaçınması nedeniyle şimdinin dışına taşınmıştır. Bu dili aktarabilmek için Tanpınar, kendi kuşağında İstanbul'da yaşayan "geleneksel" orta sınıf nüfusun büyük bir kesiminin paroie'ünden yararlanmıştır. Bu parole'ün, 1950'li yılların başlarmdaki yazınsal dil olmadığı çok bellidir. Hayri'nin konuşmasının, roman okuyacak ya da yazacak insanların konuşma dili olmadığı söylenebilir. Bu dil, yozlaşmıştır ve Batılılıktan görece uzaktır; dine ve Sufiliğe göndermelerle doludur; basmakalıp deyişleri evirip çevirmekte ve yeni basmakalıplıklar yaratmakta Hayri'nin çok esnek bir yeteneği vardır. Bununla birlikte, Tanpınar'ın bu parole'ü kullanışım, 1930'lu ya da 1940'h yıllarda etkin olan ve geleneğin kendileri için olumsuz anlam taşıdığı modernci yazarların parole'üyle karıştırmamak gerekir. Tanpınar'ın Osmanlı mirası karşısındaki turumu hiç de böyle değildi; zaten Tanpınar, öbür romanlarında Osmanlı yüksek ekininin gerçek taşıyıcılarının (örneğin, Huzur romanındaki Mevlevi Neyzen Emin Dede'nin) parole'ünü çok sevecen bir yaklaşımla vermiştir. Oysa, Hayri'nin konuşmasındaki hicivli öğe, genelde hemen hemen hiç gerçek bilgi de taşımayan (Huzur'daki kişiler, Osmanlı şiirinden alıntılar yaparlar; Hayri hiçbir zaman böyle bir şey yapmaz), yeni düşünceler yaratma yetisi de bulunmayan Osmanlı dilini korumasından gelir. En kötümser anlamda, Hayri'nin konuşması, "resmi dil, benim tek dilimdir" iddiasında bulunan Adolph Eichmann'ın konuşmasına benzer. Sonra gene şu da var: Arendl'in de

belirttiği gibi, "resmi dil, onun dili oldu, çünkü kendisi basmakalıp olmayan tek bir tümce üretme yetisinden gerçekten yoksundu" (1963:48). Cumhuriyet Türkiyesi'nin eğitim sisteminden geçmiş olan Türk vatandaşlarının oluşturduğu kuşaklar için, Hayri'nin dili Osmanlıca sözcük dağarcığı ve ekinsel göndermeleri nedeniyle tam anlamıyla anlaşılmaz bir dildir ve biraz da tehdit içerir; bu dil, her türlü deneyimi, bürokrasinin işlemden geçirmesine ve uygun bir biçimde sunmasına tabi kılmak üzere dönüştürüyor gibidir. Hayri, "behemelınl" (her nasılsa, bir yolla) gibi çok sevdiği sözcükleri tekrar tekrar kullanmaktan hiç korkmaz; bu sözcük, onun aşırı dakik ve doğru davranmaktan uzak durmasını sağlar. Gene de, kendisini çevreleyen Halit Ayarcı ya da Doktor Ramiz gibi kişilerin gözünde Hayri, gerçekten yaşamakta olan Osmanlı geleneğini, geçmişle kurulan ve çok gereksinme duyulan bu bağlantıyı temsil eder.

Hayri için zaman sorunu, bellekle ve anıların dil yoluyla en uygun biçimde dışavurulmasıyla sıkı sıkıya bağlantılıdır, kitabın karmaşıklığı da büyük ölçüde buradan kaynaklanır. Kendi dilini seçmekle Hayri, kendi anılan ve arzularıyla, konuştuğu kişilerin beklentileri arasında uygun bir denge oluşturmaya çalışır. Konuşmalarının çoğunda, Hayri'nin kendine özürler bulduğunu, başkalarını suçladığını, sık sık tanınmış bir ötekiye saldırdığını görürüz; Hayri, bu kişiye duyduğu nefreti, kendisini dinleyen kişiyle paylaştığı umudu içindedir. Bütün bunları yaparken dilden yararlanır; çoğunlukla istediği bulanıklık, belirsizlik ve toplumsal tutarlılık düzeyleriyle birlikte, en uygun toplumsal düzeyin dilini yakalar; bunu da, herkesin benimsediği (öyle sandığı) ortak dinsel ve ulusal değerlere göndermeler yaparak sağlar. Hayri, yöntemini şöyle tanımlar:

...hulâsa bir yazıdan ve bilhassa hâtırat cinsinden bir yazıdan samimilik denen şeyin istediği bütün sıkı şartlan göz önünde tutarak, hadiseleri zihnimde sıralamağa çalıştım.

Çünkü ben Hayri İrdal, her şeyden evvel mutlaka bir samimilik taraftarıyım. İnsan her şeyi açıkça söylemedikten sonra neden yazı yazsın? ...Bu cinsten kayıtsız ve şartsız bir samimilik ise behemehal bir süzme, eleme ister. Siz de kabul edersiniz kı, her şeyi olduğu gibi söylemek mümkün değildir. Sözü yarıda bırakmaktansa, vaktinde iyi tasarlamak, okuyucu ile behemehal anlayacağınız noktaları seçmek gerekir. Çünkü samimiyet tek başına olan iş değildir. (1 -1: 11)

Bunu başarabilmek için Hayri, Özel yaşamıyla kamusal yaşamı birbirinden ayırma gereksinmesi duyar. Hayri, kişisel anılarıyla oynamaya çok hevesli olsa da, kamusal alanda tutucu biri gibi görünür; o zamanlarda (1950'li yıllarda) seçkin olmayan kentli Türklerin hâlâ "sessiz" olan çoğunluğu adına konuşur; "bu sessiz" çoğunluk için Osmanlı ya da İslam geçmişi sorgulamak pek söz konusu olamazdı; ama gene de bu çoğunluk, seçkinlerin öylesine saldırganca izlediği modernleşme programlarından aşırı korkmuş ve sinmiş durumdaydılar.

Hayri, Şehzadebaşı'ndaki kahvehanede bir bakıma "yerini bulmuş" olsa da, Nuri Efendi'nin, Abdüsselâm Bey'in, Seyit Lûtfullah'ın, Aristidi Efendi'nin, bu arada hiç sevmediği babasının yerini alacak yeni bir baba figürü arar durur. Bu yeni baba figürünü Halit Ayarcı'da bulur. İlişkileri geliştikçe, Hayri'nin gözünde Halit, hem bir arzu nesnesini, hem de yıldırıcı bir güçlüğü temsil etmeye başlar. Halit aracılılığıyla Hayri, yaşamında ilk kez olmak üzere, bir yere ait olduğunu hisseder; kendi deyişiyle: "Sıraya girdim." Hayri, Saatleri Ayarlama Enstitüsünde sahip olduğu bütün beceriler, bu arada bütün ekinsel birikim için mükemmel

bir dışavurum yolu bulmuş olur. Hayri aracılığıyla da Halit, ekinler ve kuşaklar arasındaki uçurumu kapatabileceğini, Hayri'nin Nuri Efendi'den edinmiş olduğu Su fi düşüncesini benimsemiş olması nedeniyle de, bu kisve altında kendisinin çalışma ve zamanla ilgili yeni fikirlerini satabileceğini ummaktadır.'

Cemal Bey'in yanında, bankadaki berbat işini kaybettikten ve yıllarca geçmişini kahvehanede Seyit Lûtfullah'tan öğrendiği büyücülük numaralarıyla sağladıktan sonra Hayri, kişiliğini dürüstlük açısından sınayan en büyük güçlükle karşı karşıya kalır. Başlangıçta Hayri, Halit Ayarcı'nın görüşünü hiç beğenmez: " 'Hem de küstah bir adama benziyor!' diye içimden söyleniyordum. Durmadan insana bakıyor. Sanki satın alacak gibi." Bununla birlikte, Hayri, neredeyse başka •herkesin tersine, bu yeni kişinin kendisine küçümseyerek bakmadığım hemen sezer:

Bununla beraber bakışlarında hiç de insanı rahatsız edecek bir şey yoktu. Bu bakış, hiç de öbürlerine, kendimi bildim bileli üstümde hissettiklerime hiç benzemiyordu. Onlarda ne küçültme, ne yadırgama, ne alay vardı. Sadece herhangi bir şeye bakar gibi bakıyordu. Ne olduğumu anlamak istiyordu, o kadar. (3 1: 154)

Hayri, hep seyircileriyle o "ortak zemin'i bulmaya istekli olduğundan, iletişimde bulunmanın (aynı zamanda yalan söylemenin) mümkün olduğu daha geniş ekinsel çevre var olduğu sürece, her türlü kişisel ayrıntı tartışılarak bulunup çıkarılabilir ve uyarlanabilir. Ama Halit, tarihsel ve ekinsel gerçeklerin çok kaba bir biçimde, acımasızca çarpıtılmasını savunmaktadır. Kitabın üçüncü bölümünün büyük kesimi, bir yanda topluma ait belleği, bir pazarın yaratılması için istendiği gibi oynanabilecek malzeme olarak gören Halit ile Türkiye'nin bütün sorunlarını ruh çözümleme bilmeye bağlayan Doktor Ramiz, öte yanda "ideolojisi olmayan" Hayri İrdal arasındaki çatışmaya ayrılmıştır. Kitabın üçüncü bölümü, bu kişiler arasında geçen sert tartışmalarla doludur:

"Başkaları seni olduğu gibi görüyor da, sen kendini göremiyorsun! Birtakım miskince korkularda hapsoluyorsun. Bu tahammül edilir iş mi?"

Ona göre Ahmet Zamanı Efendinin mevcut olmasındaki tereddütlerimle, kamum anlattığı banjo çalan ve ata binen bir adam oluşumu kabul etmeyişim hep aynı şeylerdi.

Karın seni bize dünyanın en modern adamı diye takdim ediyor. Sen hâlâ şüpheci vaziyetler takmıyor, her şeyi inkâr ediyorsun!

Karım delidir, evlendiğim günlerde beni bir akşam evvel gördüğü filmin artistleri zanneder, sabahleyin yataktan kalkınca Bağdat Hırsızı filminde giydiği incili terliklerini arardı. Bunu sen de biliyorsun!

Doktor Ramiz bir an afallar gibi oldu. Fakat Halit Ayarcı aldırmadı:

Tabii! Karın deli, ben yalana ve madrabaz... Peki kızma ne dersin? Zehra Hanıma?...

Zehra işin alayında... Daha evvelki gece, "Hayatımdan çok memnunum... Kendimi bir operet, yahut vodvilde sanıyorum... Yaşama denen şeyin tadını almaya başladım!" diyordu.

Doktor Ramız:

Gördün mü? Dedi. Demek ki artist ruhlu olduğunuzu o da kabul ediyor. Zaten bu sabah kendisi söylemiş. Baba, sen busun, demiş!

Halit Ayarcı bana iyice dargın, artık yalnız onunla konuşuyordu:

Bırak camın, o şiiphelcriyle, inatlarıyla övünsün dursun... Hayat yürüyor. Bir gün kervanın dışında kalınca anlar! Bu dünyada yeni diye bir şey var! Onu inkâr edenin vay haline! Zorla değiştirenleyiz ya! Sağduyusu kendine mübarek olsun! Biz canlı hayatın peşindeyiz! (3- IV: 229)

Ya da Halit'in başka bir yerde dediği gibi:

Realist olmak, hiç de hakikati olduğu gibi görmek değildir. Belki onunla en faydalı şekilde münasebetimizi tayin etmektir. Hakikati görmüşsün ne çıkar? Kendi başına hiçbir mânası ve kıymeti olmayan bir yığın hüküm vermekten başka neye yarar? (3- IV: 221)

Sonunda Hayri, kamusal bellek duygusuna ihanet eder. Aslında var olmayan Ahmet Zamanî Efendi hakkındaki kitabı yazar ve Saatleri Ayarlama Enstitüsünün anıtsal boyutlardaki acayip binasını tasarlar. Moran'ın da belirttiği gibi (1987), bizimle konuşan Hayri, çok önceden, içerleyerek de olsa, yeni çevrenin kendisinden istediklerine boyun eğmiş olan Hayri'dir. Hayri bize, sık sık ölümsüzlüğe ve iç huzuruna erdiğini anımsatır, kitabın başından sonuna kadar velinimeti Halit Ayarcı'ya övgüler yağdırır. Bununla birlikte, Hayri'nin çok derinden içerleyerek çizdiği Doktor Ramiz portresinde başka bir kanının ortaya çıkmasına olanak yaratılır. Doktor Ramiz de Halit'le aynı fikirleri dile getirir, ama ekonomi diliyle değil de ruh çözümleme diliyle. Moran ve Ayvazoğlu gibi eleştirmenler, sezgili bir yaklaşımla, Hayri'nin "modern dünya"nın taleplerine kısmen bilinçaltından, istemeyerek boyun eğmesini Türk İnsanı'nın (hatta aydınlardan bazılarının) modernleştirici seçkinlerden gelen talepler karşısında edindikleri tutumun bir alegorisi olarak yorumlamışlardır. Etkin eylem adamı olan Hayri, Halit'i putlaştırırken, Alman eğitimi görmüş ve Halit'in reformlarına ideolojik bir temel bulmaya çalışan Doktor Ramiz'i alaya alır.

Daha ilk sayfalardan başlayarak Tanpınar, Hayri'nin yaşadığı özsansür sürecini görmemize olanak verir. Nitekim, ikinci ya da üçüncü sayfanın sonunda, Hayri bize sırasıyla şunları söyleyerek, aslında hayali bir kişi olan Ahmet Zamanî Efendi hakkında bir kitap yazmış olmaktan duyduğu endişeyi ele verir: Halit Ayarcı, XVII. yy. Osmanlı muvakkiti/âlimi Ahmet Zamanî'nin mezarını ziyaret etmek üzere Türkiye'ye gelmiştir: Ahmet Zamanı diye biri hiç yaşamamıştır: Hayri, başka birinin mezar taşındaki yazıyla oynayarak oraya "Zamanî" mahlasını eklemiştir: Van Humbert'in, o mezarın önünde fotoğraf çektirme isteğini, bir Hıristiyan olması nedeniyle reddetmiştir. Hayri, bu noktaların ilk dördünü atlatmayı başarır; bunu, Hollandalının, ölmüş dindarların ve genelde Müslüman Türklerin duygularını hiçe sayma terbiyesizliğine duyduğu öfkeyi dile getirerek yapar: "Biz kendi aleminde yaşayan insanlarız'." (1- 1: 11)

Merkezi önemde olduğu, Hayri'nin kitabının ilk sayfalarında gönderme yapmasıyla vurgulanan bu olay önemlidir, çünkü hem Hayri'nin anlatı tekniğini, hem de onun kamusal belleği nasıl çarpıttığını örnekler. Anlatı tekniğini ele alırsak, Hayri'nin sık sık, "samimiyetle" ilgili önermesinde kaçınmayı umduğu şeyin ta kendisini yaptığma dikkat etmek gerekir: Ne kadar şeyi açıklamak istediğini önceden belirleyememiş olduğundan, Hayri daha sonra, başlangıçta söylediklerinin bir kısmını inkâr etmek zorunda kalır. İkinci noktayı ele alırsak, Tanpınar belgelerin bulunmasının, bir şeyin olmadığı anlamına geleceğini önerecek kadar nahif değildi, bu nedenle, gizemli Ahmet Zamanî Efendi kişiliği, aslında Tanpınafın

ölümünden bu yana Türkiye'de çok yaygın duruma gelen tarihsel söylem türü için bir eğretileme olarak kullanmıştır. Osmanlı Türkiye'sinin entelektüel gelişmesiyle çağdaş Avrupa'nın gelişmesi arasındaki çakışmazhk, 1908 Anayasası'nı ya da Cumhuriyet devrimlerini yaşayan kuşak açısından öylesine açık olan bu çakışmazhk, daha sonra kuşaklardaki aydınlarca ya o kadar önemli sayılmıyor ya da inkâr ediliyor/ Bu aydınlar, özellikle de çok ağır basan İslamcı bağlantıları olan aydınlar, bazen Avrupa Rönesansı, Akıl çağı ya da Ay

dınlanma kişileriyle, Osmanlı İmparatorluğu'nun entelektüel tarihinde, daha sık olmak üzere de evrensel İslam uygarlığının geçen bin yü kadarhk dönemi içinden seçilmiş olaylarda koşutluklar bulmaya çalışıyorlar.» Halit Ayarcı, kendi modernleştirme programı için bir yerli öncü ararken, işte bu yaygın entelektüel gereksinmeye yanıt vermektedir; böyle bir öncü ortaya çıkmayınca da, onu kendisi yaratmaktan çekinmez. Bunu yaparken Halit, pazardan gelen talep duygusunu, bütün düşüncelerinin itici gücü olan bu duyguyu ele vermiş olur, oysa küçük hesaplar peşinde koşan bir işadamı olan Hayri, "bir avuç berbat korkunun esiri olarak" kalır.'

Yaşamının ilk yıllarında Hayri, sık sık ezilmiş ve aldatılmıştır, bu nedenle, haklı patlamalarının bir gerekçesi vardır. Halasının yeni kocasına karşı tanık sandalyesinden çektiği, ona "dolandırıcı" ve "harp zengini" dediği uzun tiradda, Hayri'nin gerçekte Doğu Cephesi'nde askerlik yaparken çektiği ve başka hiçbir yerde sözünü etmediği zorlukları şöyle bir görür gibi oluruz. Ama genelde ilk karısının ölümünden sonra, Hayri neyin doğru, neyin yanlış olduğu yolundaki yargılara ilgisini büyük ölçüde yitirmiştir. Şehzadebaşı'ndaki kıraathanede geçerli olan sınıflandırmaya göre, Hayri Nizamı alemci biri olmaktan çıkarak Esafili Şark olmaya doğru kaymıştır.30

Sonuç

Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde işlenen pek çok başka izlek, bu uzunluktaki bir yazıda gerektiği gibi ele alınamaz; bu izleklerden bazıları, özellikle de "baba kompleksi" aynı ölçüde önemli olabilir. Hayri İrdal kişiliğinin yaratılmasında pek çok etken söz konusudur: Sonra Tanpınar bu öbür izlekleri, varlığı her yerde hissedilen Enstitü'yle ve bu enstitünün karizmatik kurucusuyla iç içe örmüştür. Tanpınar, Hayri'yi çok yakından tanıyordu, Hayri, Tanpınar'ın kuşağından biriydi ve Tanpınar'ın içinde yaşadığı çevreden gelmese de, ona bütünüyle yabancı olmayan bir çevrede ortaya çıkmıştı; onun aracılığıyla konuşarak Tanpınar, Cumhuriyet Türkiyesi'ndeki seçkinlerin ifade gücü yüksek bir üyesi olarak, kendi dünya görüşünün büyük ölçüde ötesine geçmeyi başarmıştır. Tanpınar hicivi, alegoriyi, ruhbilimi ve ekinsel araştırmaları çok incelikli bir biçimde kullanışıyla kendisine Türk yazınında, belki dünya yazınında da özel bir yer edinmiştir. Türkiye içinde, çeşitli yazın tekniklerini ve türlerini ustaca bağdaştırarak bu ölçüde kapsayıcı bir dünya görüşü yaratan başka kimse yoktur.

Bu romanın İslamcı Dergâh Yayınları tarafından "Türk Edebiyatı Roman Dizisinin 1 numaralı kitabı olarak basılan 1987 baskısına giriş yazısında, roman türünün "İslamcı" Türk uygarlığına yabancı olduğu vurgulanmakta, böylelikle okurlar, Tanpınar'ın Cumhuriyet'ten, belki Tanzimat'tan bu yana Türk toplumunun ve ekininin yaşadığı başarısızlıklara getirdiği eleştiri olarak algılanabilecek şeye hazırlanmaktadır. Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün, böyle "Batı karşıtı" bir yaklaşımla okunması, büyük olasılıkla bu romanın yeni Türk okurları

kuşağınca algılanışını da belirleyecektir. Bu okumaya göre, romandaki kişilerin neredeyse hepsi, Türk aydınları arasında Tanzimat'tan Cumhuriyet'in ilk yıllarına "geçiş" tiplerini temsil eder." Gene de, romanın baş kahramanının gördüğü, ayrıca kendisinde bol bol sergilediği başarısızlıklar, Cumhuriyet dönemi olsun, Tanzimat dönemi olsun, Türk tarihinin tek bir döneminde ortaya çıkmış olan başarısızlıklar olmayabilir**. Tanpınar'ın Türkiye hakkındaki görüşü, pekâlâ bundan daha karanlık ve umutsuz da olabilir; hicivlerin bu en karasında ortaya çıkan Türk toplumu ve Türk kişiliği görüşünün pençesinden şimdi de, geçmiş de yakasını kurtaramaz.**

(The Journal of Middle Eastern Literatures, 8 (1998), s. 3761, Kitaphk, sayı 34, Güz 1998, s. 122140). İngilizceden çeviren: Yurdanur Salman

**

MODERN MUHAFAZAKÂR; AHMET HAMDİ TANPINAR-A. Ömer Türkeş

Ahmet Hamdi Tanpınar, sadece dilin bütün güzelliği ve mûsikîsi ile vücut bulan şiir ve düz yazılarıyla değil, Doğu ile Batı arasında sıkışan kültürel kimliklerimiz etrafında sürüp giden tartışmalara katkıları nedeniyle de güncelliğini koruyan bir isim. Osmanlı'dan Cumhuriyef e geçiş sürecini yaşayan ve her iki dönemi tek bir kimlikte birleştirmeyi arzulayan modern bir muhafazakâr o, belki de muhafazakârca modern..!

1901'de İstanbul'da doğmuştu. Babasının işi gereği, ilkokuldan liseye kadar Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde sürdürdü eğitimini. İstanbul Darülfünun Edebiyat bölümünden 1923'te mezun olduktan sonra Erzurum, Konya ve Ankara'da edebiyat öğretmenliği yaptı. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde dersler veren Tanpınar, İÜ Edebiyat Bölümü Tanzimat Edebiyatı kürsüsünde profesörlüğe seçildi. 1942-1946 yıllan arasında ise TBMM'deydi; Maraş milletvekili olarak "atanmıştı". Yeniden eğitim hizmetine döndüğünde İÜ Edebiyat Bölümü Yeni Türk Edebiyatı profesörlüğüne getirildi. 1962 yılında kalp rahatsızlığı sonucu ölen Ahmet Hamdi, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Huzur, Sahnenin Dışındakiler, Mahur Beste gibi romanlar, Beş Şehir gibi şiirsel bir gezi-deneme kitabı, Türk edebiyatı ve düşünsel hayatına dair bir çok önemli inceleme bırakmıştı geriye. Kimileri için ise onun şair kimliği hepsinden önemliydi.

"Huzur ekolü"

Tanpınaı'ın 1980'li yıllara kadar yeterince öne çıkmayışınm çıkarılmayışının ardında, edebiyatı yönlendiren siyasî duruşların onu nereye ve nasıl konumlandıracağını bilememesi, sanat ve edebiyatı siyasetin dolaysız bir alanına indirgeyen bir zihniyetin izleri vardır. Tanpınar'ın düşünce hayatımızdaki yeri hakkında tartışırken kullanılan argümanların edebiyat ya da felsefeden değil siyasal ve ideolojik yan tutuşlardan temellenmesi, yani doğu-batı, sağ-sol, ilerici-gerici ikilemlerine takılıp kalınması elbette bir zenginlik getirmemiş, sonuçta miras onu har vurup harman savuran muhafazakâr ve milliyetçi kesime kalmıştı. Oysa Tanpınam basitçe muhafazakâr olarak görmek ya da geleneksel değerleri savunduğunu söylemek, bu kavramların içini boşaltmaktan başka bir anlam taşımaz. Çünkü Ahmet Çiğdem'in **"Taşra Epiği"** incelemesinde vurguladığı gibi muhafazakârlığın, gericiliğin ve gelenekçiliğin ayırdedici vasfı gelecekten uzaklaşmaktır. Geleceği kuşatan bir zaman bilinci ise sadece moderne özgüdür. Öyleyse, Doğu ile Batı, eski ve yeni, Osmanlı ile Cumhuriyet, İslam ve laisizm arasında sıkışıp kalan kültürel kimlikler etrafında sürüp giden tartışmalara yaptığı müdahale, bir "hars" arayışını barındırmasıyla muhafazakâr renkler taşısa bile, geçmişşimdi-gelecek algısını barındıran romanlarıyla Tanpınar'ın muhafazakârlığı, bugünkü hayatımızı

kaplayan teknoloji ürünlerinden ya da kültürün popülerleşmesinden, edebiyatın yetersizliğinden, dilin kuruluğundan yakınan bir entelektüelin muhafazakârlığından çok da farklı değildir. Tersine, Tanpınar'ın toplumsal fikriyatı değişme ve gelişme üzerine şekillenir. Üstelik kendi kültürel kimliğindeki Batılı yanları, Cumhuriyetin Batılılaşma hamlesini, ustası Yahya Kemal'in "realizm"inin ardındaki Batılı düşünce tarzını özellikle belirtmiş, ancak bu açılımın bir bellek yitimine karşılık gelmemesi gerektiğini savunmuştur.

Geçmişin mirasını koruyup modern bir hayatla kaynaştırmak elbette zor bir mesele. Kaldı ki AB'nin kapısını çalan Türkiye Cumhuriyeti'nin bugün bile en temel ve hallolmayan meselelerinden bir tanesi. Tanpınar, bütün eserlerinde zaman ve mekân algılarımızı canlandırarak işte bu konuyu, DoğuBatı sentezini, işlemiştir. Kimi zaman karamsar, kimi zaman iyimserdir. Mesela beş ayrı kente ilişkin gözlemlerinden oluşan Beş Şehir (1946), onun düşünce ve duygu dünyasını, **"bu iki dünyayı oluşturan küçük unsurları, eskiye ait ama kaybolmuş şeyleri ve kayıpların yarattığı üzüntüyü; ufukta beliren ve hayatımızı derinden etkileyecek olan yeninin unsurlarını ve yarattığı coşkuyu okura bütün açıklığıyla gösterir".**

1908'den sonra üç cereyan vardı der Tanpınar Edebiyat Notları'nda; "Osmanlıcılık, Türkçülük (Mehmet Emin), İslamcılık (Mehmet Akif)... Bir de garpçılık (Tevfik Fikret) vardır. Bunlar birbirleriyle çarpışmış, bazısı Türk milletinin lehine, bazısı neticede aleyhine olmuştur. Mesele İmparatorluğun elden çıkması. Sonra bunlar hep birden Yahya Kemal'de toplanmıştır". Hesaplanması hayli güç bu toplamın sonuçları kültüreldi ve Cumhuriyet dönemine kendine özgü bir muhafazakârlık olarak aktarıldı.

Şark ve Garp

Yahya Kemal'in biricik mirasçısı ve muhafazakârlığın romandaki en güçlü temsilcisi Ahmet Hamdi Tanpınar, BatıDoğu ikilemini maddî değerlerle manevî değerler karşıtlığında tartışma kolaycılığını benimsememiştir. Tek bir şark olamayacağı gibi ne Şark ve ne de Şark medeniyeti sözlerinin tek başlarına muayyen bir manaya gelmeyeceğini; Şark ve Garp meselesinin aslında pratik hayat içerisinde halloldluğunu, aslında meselenin münevverlerin kendi aralarında konuşmaktan vazgeçmedikleri bir meseleden ileri gitmediğini bilmektedir Tanpınar. Onun. meselesi kendisiyledir ve bu meselenin topluma taşınması yine kendisi dolayımıyla gerçekleşir.

Doğu-Batı karşıtlığı ve kimlik sorununu, İstanbul'un farklı semtlerini karşı karşıya getirerek işleyen Ahmet Hamdi Tanpınar, aynı meselenin takipçisi olan yazarlar arasında en rafine örnektir. Osmanlı'dan kalan mirası sürdüren ilk dönem Cumhuriyet romanlarında mekân, DoğuBatı değerlerini temsil etmek bakımından bir anlam taşıyor ve kent ikiye ayrılıyordu. İstanbul tarafının mahalleleri Osmanlı-İslam geleneklerinin, göreneklerinin, değerlerinin yaşadığı semtlerdi. Beyoğlu tarafı ise kentin Batılılaşmış öteki yansıydı. "Beş Şehir"de; "Beyoğlu, küçük ve orijinalite damgası çoktan kaybolmuş, hatta bu damgayı üstünde bir defa bile duymamış en ucuz cinsinden bir 19. yüzyıl Avrupa'sıdır" ifadesiyle dillendirdiği çarpık Batılılaşmayı "Huzur" romanında, hikâyesinin merkezine koymuştu Tanpınar.

Yazarın en tanınmış romanı "Huzur" (1949), bir olayı ya da bir hikâyeyi değil, karakterlerin ruh ve düşünce dünyalarını yine Tanpınaı'ın temel meseleleri etrafındaanlatmaya yöneliktir; "geçmişimiz, kimliğimiz, Doğu ile Batı'nın engin kültürleri arasında, iki cihan arasında kendimizce ve kimi zaman kendimiz olamadan duruşumuz, tereddütlerimiz, günü ve anı yaşayışımız, itiyatlarımız, itikarlarımız, "sükut musikisinden aldığımız haz, kendi kültürünü

üreten, ürettikçe harcayan İstanbul, neylerin, kudümlerin ve derin bir mûsikîyi yaratmışların hala bizi çeken halesi, ruh gezintileri, yumuşak ama derin sorular, bütün bu "terkip"ten bize kalan lezzetli bir huzursuzluktur "Huzur"da bulduğumuz...

Romanın en başanlı yerleri, roman kahramanı Mümtaz'ın düşlerini yaşadır ğı İstanbul manzaralarının "resmedildiği" yerlerdir. Tanpınar, okuyucusunu Mümtaz ile birlikte, Beyazıt Sahaflar Çarşısında, salaş dükkânlarda, bitpazarında, Çekmece'deki balıkçı muhitinde ve kır kahvelerinde dolaştırırken, İstanbul'un bir kronikçisi, İstanbul'da eski zamanın donup kaldığı ve biriktiği köşelerin bir tasvircisidir sanki. Huzurun sonraki bölümlerinde Boğaz'a, zengin bir eve, sanki başka bir dünyaya geçeriz. Pınl pırıl görünen modern semtte önceleri çok mutlu olan Mümtaz, giderek bu çevrede yaşayan insanlara uyum sağlayamaz ve yıkılır. Geçilmemesi gereken bir sınırı çiğnemiştir o!

Huzur'da dile getirildiği gibi, şarka da eskiye de değil, bu memleketin hayatına bağlıdır Tanpınar; **"bu Müslümanlık mıdır, şarklılık mıdır, Türklük müdür"** ilgilenmez... Yaşadığı hayatı anlamlandırırken, Mümtaz'ın **"Mazi ile bağlarımızı kesmek. Garb'a kendimizi kapatmak. Asla!"** çığlığında özetlenebilecek **"her şeyden biraz"** ihtiva eden yeni bir 'terkip'in arayışındadır.

Ayar Veren Kim?

Geçen zaman içerisinde belki de "Neyim?" sorusuna bir yanıt bulmuştu Tanpınar. "Neyiz?" sorusuna olumlu bir yanıt verilemeyeceğini ise "Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde (1961) ilân etmiştir. Tanzimat döneminden Cumhuriyet'e uzanan elli yıllık bir zaman diliminde geçen "Saatleri Ayarlama Enstitüsü", Cumhuriyet toplumunun düşünce ve davranış yapısına yönelmiş keskin bir eleştiri, Doğu-Batı sentezciliğinin sınırlarını çizen kinik bir metin. Ülkedeki saatleri zamanları eşitlemek için kurulan enstitünün kuruluş amacında sırıtıp kalan cumhuriyetin modernizmiyle kalmıyor, enstitünün kuruluşu, toplumu yönlendirişi, tasfiye edilirken yaşanan bürokratik sorunlar, **Amerikalıların olaya el atışı gibi alt temalarla Türkiye'deki devlet kurumlarının hantal ve giderek anlamsızlaşmış yapısını da açığa çıkarıyor.** Batılılaşmanın etkilerini bireysel yaşamlardaki yıkımlar, ahlâki bozukluklar ve değerler yitimi gibi alışıldık simgelerde aramamış; tersine, kurumlara çevirmiş gözünü ve bu taklitçiliğin Batılılaşma anlamına gelmediğini bilerek, sonu ölümle biten bir trajedi yerine olup bitenlerin iç yüzünü daha çarpıcı biçimde dışa vuran komik bir hikâyeyi tercih etmiş.

Modernizmin biçimselliğinin yarattığı illüzyonu ironik anlatımıyla açığa çıkarıyor Tanpınar; "İkinci elbiseyi bana enstitümüzün ilk kuruluş günlerinde o zamanki kıyafetimle müesseseye gelemeyeceğimi düşünen Halit Ayarcı hediye etmişti, sırtıma daha ilk geçirdiğim günde bütün varlığımın değiştiğini gördüm. Birdenbire ufkum görüş ve zaviyem genişledi. Değişme, koordinasyon, çalışmanın tanzimi, zihniyet değişikliği, üst düşünce, ilmi zihniyet gibi tabirlerle konuşmağa, kendi isteksizliğime **"zaruret", "imkânsızlık"** gibi adlar koymağa, Şarkla Garp arasına ölçüsüz mukayeseler yapmağa, ciddiliğinden kendim de ürktüğüm hükümler vermeğe başladım. Bir kelime ile, onun cesareti ve icat kudreti bana aşılanmış gibiydi. Sanki bu elbise değil bir büyü idi".

Tanpınar, Batılı fen adamı ile Doğulu din adamını altın yapma hayali etrafında bir araya getirirken, Batı'nın bilim ve teknikteki gelişmelerini Doğu'nun kültürüne, Doğulu kimliklerinden ödün vermeden taşıma gayretine giren "küçük hesap adamı" sentezciliğini de

katmış mizahına; "Seyit Lütfullah'ın asıl istediği kâinatın sırrına, maddeye ruhen tasarruf etmekti... Bununla beraber Aisddi Efendi'nin eczanesinin arka tarafındaki gizli laboratuarda imbikler, körükler, her cinsten şişeler, korneler arasında yapılan tecrübelerde de öbürleri gibi hazır bulunuyor, eski yazmalardan çıkardığı formülleri Aristidi Efendi'ye veriyordu. Hatta bu yüzden bu iki adamın arasından günlerce süren münakaşalar oluyordu. Bu münakaşalarda Aristidi Efendi'nin münevver Avrupalı müsamahası ve sabrı ile gaip âleme o kadar kuvvetle tasarruf eden Lütfullah'ın gurur ve alınganlığı tıpkı ateşte kaynayan büyük bir şişenin içinde ve etrafında dövüşen zıt kuvvetler gibi birbirleriyle karşılaşırlardı".

Cumhuriyet projesinin dönüp dolaşıp aynı karşıtlığa geldiğine işaret ederken, Cumhuriyet devrimleri ile başlayan modern yaşam tarzlarının geçmişi ihmale ve yabancılaşmaya neden olduğunu hissettirir. Tanpınar'a göre, **"hayat ve halk, yani asıl kütle devlete yetişmek mecburiyetinde"** kalmıştır. Muhafazakârlığı işte burada çıkar ortaya. Ne kafatasçı bir milliyetçilik, ne mistik inançlar; ilerleme adına gözden çıkarılanların belleğimizdeki önemini bilen, muhafaza edilmesi gerekenlerin bilincinde, zengin bir mirastan yoksun kalmak istemeyen bir sanatçının muhafazakârlığıdır onunkisi...

(BirGün Kitap, sayı 31, 25 Ocak 2007)

**

SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ-Tahsin Yücel

Ahmet Hamdi Tanpınar'la ilk kez 1955 yılında, Varlık Yaymevi'nde karşılaşmıştık. Hangi nedenle, anımsamıyorum, benim bakımsız odama gelmişti. Beş on dakika süresince, Fransız yazınından, özellikle de Nerval'den sözetmiştir. Bana o gün imzaladığı Yaz Yağmurunun üzerine "Tahsin Yücel Beye, genç meslektaşım, beraberce Nerval'dan konuşalım. Sevgilerle" diye yazmıştı. 1961'de, Edebiyat Fakültesi'nde asistan olarak göreve başlamamdan sonra, daha sık görmeye başladım onu. Hocalarımın, Süheyla Bayrav'ın, Neşterin Dirvana'nın, Adnan Benk'in yakın dostuydu, sık sık bizim bölüme uğrardı. Bir gün, elinde birkaç Saatleri Ayarlama Enstitüsü'yle geldi, uzun sunuşlarla imzalayıp verdi dostlarına. Yanıbaşında dikiliyordum.

"Hocam, bana yok mu?" diye sordum.

Rahatsız olmuş gibi görünmedi.

"Kusura bakma, Remzi ne cimri adamdır, bilirsin; elinden kitap alamıyorum ki" dedi.

Şeytan dürttü.

. • "Yazık, ben de Varlık'a bir yazı yazacaktım" dedim.

Ahmet Hamdi Bey kolumdan tuttuğu gibi Türkoloji Bölümü'ndeki odasına götürdü beni. Bir dolap açtı, burada üst üste, yan yana dizili yetmiş seksen Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nden birini çekti, adıma imzalayıp verdi. Doğrusunu söylemek gerekirse, kitap üzerine bir yazı yazmayı düşünmüyordum. Yazık ki aradan iki hafta bile geçmeden Ahmet Hamdi Bey öldü: yazıyı yazdım, ama bir borcu yerine getirmekten çok, içten bir hayranlığı dile getirdim sanırım.

Şimdi, bunları yazarken, biri belleğimde, biri gözlerimin önünde duran iki görüntü içimi sızlatıyor. Birincisi, Süleymaniye'nin avlusunda, Ahmet Hamdi Bey'in cenazesinde, sevgili

hocam Sabahattin Eyuboğlu'nun anlatılmaz bir acıyla gülümseyen yüzü; ikincisi, bunca yıldan sonra, ancak şimdi, şu anda ayrımına vardığım bir ayrıntı: Ahmet Hamdi Beyin bana imzaladığı Saatleri Ayarlama Enstitüsünün üzerine koyduğu tarih: 10.2.1962. Unutulmaz usta 24 Ocak 1962' de öldüğüne göre, ölümünden 17 gün sonrasının tarihi, nerdeyse aşağıdaki gençlik yazısını yazdığım tarih.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nü okumaya başlayan okurun, sayfalan çevirdikçe bir kararsızlık, bir duraksamadır başlayacaktır içinde; bir tuhaf rahatsızlık duyacaktır. Kitabın öyle güç anlaşılır, güç okunur bir roman olmasından değildir bu. Ahmet Hamdi Tanpınarın hangi eseri sıkıcıdır ki Saatleri Ayarlama Enstitüsü de sıkıcı olsun! Bu kararsızlık, bu duraksama, bu rahatsızlık romandan çok, okurun kendisiyle ilgilidir. Bütün bunların sebebi, okurun roman karşısında kendine belirli bir nokta seçememesi, daha açık bir deyimle, romana hangi açıdan bakması gerektiğini tam olarak kestirememesidir. Esere belirli bir açıdan bakmak, okura bir kolaylık sağlar. En basitinden bir örnek vereyim: Okunan roman gözler önüne olayları oldukları ya da olabilecekleri gibi gösteren ya da göstermek isteyen bir eser midir, yoksa gerçek olamayacak olaylardan, kişilerden sözeden bir eser mi, okur bunu kolayca görebilir, gördükten sonra da romanı değerlendirmesi, romanla kendi arasında daha sıkı bir yakınlık kurması kolaylaşır. Ama Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün okuru, onu bu iki sınıftan birine yerleştirmekte güçlük çeker. Seyit Lütfullah'ın, Aristidi Efendi'nin garip dünyaları, tam mezara gömüleceği sırada tabutundan başını kaldırıp dosdoğru eve götürülmesini söyleyen, alkışlar, ıslıklar arasında evine geldikten sonra sağlığa kavuşarak bambaşka bir ömür sürmeye başlayan ihtiyar hala, Avrupa'da okumuş, bir hekimden beklenmeyecek derecede sakat ruh hekimi Ramiz, sonra her yanıyla Saatleri Ayarlama Enstitüsü adlı kurum. Bunlar da, bunlara benzeyen başka birçok şeyler de, ilk bakışta gerçekle ilgisi bulunmayan bir hayal ülke, bir hayal oyunu izlenimi bırakıyor. Buna karşılık, yalnız yazarın ustalığından, inandırma gücünden gelmeyen romanın her satırına sinmiş bir gerçeklikle karşı karşıya gelirsiniz durmadan. Kitaba gerçek açısından mı, hayal açısından mı bakacağınızı kestiremezsiniz. Bir karara varmak için biraz daha beklemek, biraz daha ilerlemek, düşünmek gerekir.

Gerçek ile hayalin basit birer örnek olduklarını yukarıda belirtmiştim. Tanpınar'ın romanı da çok güzel gösteriyor basitliklerini. Gerçekten de, Saatleri Ayarlama Enstitüsünün okuru, bu iki açıdan birini benimsemeye kalktı mı, büyük bir yanlışlığa düşmekle kalmaz, romanı anlama imkânını da yitirir. Çünkü Tanpınar'ın anlattığı ne dar ve geniş anlamlarıyla gerçek, ne de dar ve geniş anlamlarıyla bir hayal dünyadır. Elbette hayalden, hayal oyunundan çok, bir gerçek söz konusudur, ama bu gerçek Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kişiliğiyle zenginleşmiş, **"gerçek"** kelimesinin kapsayamayacağı kadar genişleyip yoğunlaşmış bir gerçektir. Ahmet Hamdi Tarıpınar'ın gördüğü, duyduğu, hatırladığı, düşündüğü gerçektir, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi **"içli",** son derece bilgili bir sanatçının süzgecinden geçip roman olmuş, çok yönlü bir gerçektir. Böyle yazıyorum ya fazla bir şey anlatamamanın, konunun özüne varamamanın sıkıntısı içindeyim, bütün bunların hemen hemen bütün gerçek sanatçılar için söylenebilecek şeyler olduğunu da iyi biliyorum. Belki de bütün güçlük bu "gerçek" kelimesinden doğuyor. Çünkü Ahmet Hamdi Tanpınar'ın anlattığı, bir gerçekten çok, bir düşüncedir, bir fikirdir. Ne var ki hayatla, hayatımızla ilgili bir fikir ya da fikirler söylenmesi, bu fikirlerin de olaylarla, kişilerle verilmesi, fikri gerçekle iç içe, üst üste getiriyor. Karışıklık da bundan doğuyor.

Yakından bakılınca görülebilir: Ahmet Hamdi Tanpınar'ın anlattığı o unutulmaz, ama gerçek olamayacak kadar benzersiz kahve, gerçek bir kahve değildir, Tanpınar'ın kahve fikridir. Doktor Ramiz yalnız budala, tuhaf bir hekim değildir, Tanpınar'ın bir takım ruh hekimleri üzerindeki fikridir (onlarla alayıdır da.) Saatleri Ayarlama Enstitüsü de, onu kurup sürdüren insanlar da, Tanpınar'ın çağımız, memleketimiz üzerinde, çağımızın, memleketimizin insanları üzerinde görüşleri, her şeyi her yanıyla kavrayan düşünceleridir. Romanın başlıca kahramanı Hayri İrdal da herhangi bir roman kahramanı olmaktan çok, Tanpınar'ın insan üzerindeki, insanın durumu üzerindeki fikri, bir canlılık, bir kişilik kazanmış görüşüdür. Bu örnekler alabildiğine çoğaltılabilir.

Bir romanda kişilerin, olayların her şeyden önce belirli bir fikrin anlatılması için kullanıldıkları çok görülmüş bir şey. Ama Tanpınar bu kadarla yetinmiyor, bir yeri, bir insanı doğrudan doğruya bir fikir, bir düşünce, bir görüş olarak sunuyor. Soyut düşünceleri, duyguları, kavramları somutlaştırarak, bir yerin, bir insanın, bir olayın biçimi, rengi, kokusu, hareketi içinde veriyor. Her fikir, her kavram, her duygu canlı varlıkların ya da nesnelerin biçimine, rengine, kokusuna, sıcaklığına bürünüyor Tanpınar'ın son romanında. Okura da bu somut şeylerden öze, kaynağa, yani fikre gitmek düşüyor. Meselâ, romanın bir yerinde, Tanpınar kumar oynayan birinden şöyle sözediyor: "Oyun, dışardan yaptığı bir hareket değildi; onun içine girmiş, bütün vücudunu ayrı ayrı çalıştırıyor, birşeyleri didikliyor, gagalıyordu. Yamalı kundurasından çorabının yırtığı görülen sağ ayağı masanın altında bir dikiş makinesinin kolu gibi işliyor, gırtlağı durmadan etrafa hücum ediyor, parmakları çengel gibi muttasıl birşeylere takılıyor, birşeylere asılıyor; dudakları etrafı somuruyor, çene onların sömürdüğünü kusuyor ve burun acayip homurtulanyla bütün hayatı korkutmaya çalışıyordu." Açıkça görülüyor: Oyun canlı bir varlık oluvermiş, kumarcı da kumar oynayan bir insandan çok farklı, nerdeyse bir garip canavar diyeceği geliyor insanın. Bunun böyle olması, kumar oynayan adamın burnunun burundan farklı bir şey, çenesinin çeneden farklı bir şey olması, bu burnun, bu çenenin bir fikrin, bir görüşün resim halinde, görüntü halinde birer unsuru olmasındandır. Tanpınar'ın bu turumu, Saatleri Ayarlama Enstitüsünün sayısız kişilerinden biri olan Madmazel Afroditi'nin portresinde elle tutulacak derecede belirli bir duruma geliyor:

"Afroditi, sımsıkı bir ten, her ağzını açışta bir ispirto alevi gibi parlayan otuz iki diş, uzun kirpikleri arkasında telkinleri bir ufuk gibi derinleşen bakışlar, konuştukça sizin boğazınızda düğümlenen, İtalyan babasından kalmış ağdalı, hardal gibi sert ve dik, yine de son derece tatlı bir ses, isteyerek çolpalaştırdığı hareketleriyle bir örümcek gibi dört bir tarafınızı saran eller, bir yığın cazibe ve dostluk, hulâsa belki de farkına varmadan hareket ve hücum halinde bütün kadınlıktı." Afroditi, belki söylemek bile fazla, Madmazel Afroditi olmaktan çok, sımsıkı bir ten, otuz iki diş, tatlı bir ses, insanın dört bir yanını saran iki, belki de birçok el, bir yığın cazibe ve dostluktur. Bütün bu özellikler, nitelikler, daha doğrusu çizgiler, daha başka 'çizgilerle de birleşerek "bütün kadınlık" oluyor. Afroditi adıyla, sımsıkı bir tenle, parlak dişlerle, hardal gibi sert ve dik bir sesle, bir yığın cazibe ve dostlukla somutlaşan, bir cisim olarak çizilen kadın fikri oluyor. Bu örnekler de alabildiğine çoğaltılabilir.

Ama bütün bunlar gelişigüzel yığılmış, iş olsun diye sıralanmış fikirler, görüşler, duygular, izlenimler değil. Romana adını veren Saatleri Ayarlama Enstilüsü'nün pek de fazla bir yer tutmaması, bu garip enstitüyle o kadar ilgili gibi görünmeyen olayların, insanların daha geniş bir yer tutması bizi yanıltmamalı. Her şey bir ana fikrin çevresinde belirli bir denge içinde yer almakta, her şey bu ana fikrin, anlamsız insan, anlamsız dünya fikrinin birbirlerini

tamamlayan, ayrı ayrı yanlarıdır. Tanpınar çağımızın başlıca konularından biri olan bir fikri, insanın, dünyanın, hayatın anlamsızlığı fikrini, günümüz insanının artık yeterli bulmadığı, anlam bakımından da pek yoksun görünen bir çevrenin iki ayrı çağı içinde ele almakta, sanatının aynasından gözler önüne sermektedir. Bu ana konunun çevresinde Ahmet Hamdi Tanpınar'ın dünya görüşünün gözlerimiz önüne serilmesi, beklenmedik ölümünün uyandırdığı büyük acı karşısında son kitabını bizim için küçümsenmeyecek bin avuntu haline getiriyor.

(Varlık, sayı 568,15 Şubat 1962, s. 9).

Kaynak: “Bir Gül Bu Karanlıklarda” Tanpınar Üzerine Yazılar; Hazırlayanlar: Abdullah Uçman, Handan İnci, İkinci Baskı 2008, İstanbul

SELDA BAĞCAN - MİNNET EYLEMEM

https://youtu.be/Suuqq4YMpRM

Har içinde biten gonca güle minnet eylemem

Arabi farisi bilmem dile minnet eylemem

Sırat-i müstakim üzre gözetirim rahimi

İblisin talim ettiği yola minnet eylemem

Bir acayip derde düştüm herkes gider kârına

Bugün buldum bugün yerim hak kerimdir yarına

Zerrece tamahım yoktur şu dünyanın varına

Rızkımı veren hüdadır kula minnet eylemem

Oy Nesimi can nesimi ol gani mihman iken

Yarın şefaatkârım Ahmed-i Muhtar iken

Cümlenin rızkını veren ol gani Settâr iken

Yeryüzünün halifesi hünkâra minnet eylemem

Nesimi

BARIŞ MANÇO - CAN BEDENDEN ÇIKMAYINCA

Kara haber tez duyulur unutsun beni demişsin

Bende kalan resimleri mektupları istemişsin

Sen üzülme sevdiceğim bir daha çıkmam karşına

Sana son kez yazıyorum hatıralar yeter bana

Unutma ki dünya fani veren Allah alır canı

Ben nasıl unuturum seni can bedenden çıkmayınca (2)

Kurumuş bir çiçek buldum mektupların arasında

Bir tek onu saklıyorum onu da çok görme bana

Aşkların en güzelini yaşamıştık yıllarca

Bütün hüzünlü şarkılar hatırlatır seni bana

Unutma ki dünya fani veren Allah alır canı
Ben nasıl unuturum seni can bedenden çıkmayınca (2)

Kırıldı kanadım kolum ne yerim var ne yurdum
Gurbet ele düştü yolum yuvasız kuşlar misali
Selvi boylum senin için katlanırım bu yazgıya
Böyle yazmışsa yaradan kara toprak yeter bana

Unutma ki dünya fani veren Allah alır canı
Ben nasıl unuturum seni can bedenden çıkmayınca (4)
https://youtu.be/kMFNa9jPiWU

İYİ OLMAKLA DA DEĞİLMİŞ

İnsanlar kırılmaların olduğu bir dünyada iyi olmakla herşeyi bitiremiyor. Meğer karşımızdaki de iyi olmalıymış. Bunun bir benzeri trafikteki akışta iyi şoför olmanın kazadan emin kılmadığı gibi. Birde eskiden miras bir söz vardır **"büyükler ile olmak ateşi suzân"** [yakıcı ateş] dır. Buna bardaktaki suyun taştığı yer dense sezadır.

İyiler ile olmak çok güzeldir. Şartı da edeptir derler. İnsan, her edebi takınsa gönlünü onların yanında korumaları gerçekten çok zor oluyor. İyiler sabır ehlidir. Gönüllerine, nefislerine hâkim olurlar. Fakat bazen kabak hikâyesindeki gibi sahibinin razı olmadığı bir işe giriftar olmamız bize müptelayı gâmdır.

> Vaktiyle Kalenderiyye yoluna mensup bir derviş, nefsle mücahede makamının sonuna gelir. Meşrebin usulünce bundan sonraki makam Kalenderilik makamıdır.
>
> Yani her türlü süsten, gösterişten arınacak, varlıktan vazgeçecektir.
>
> Fakat iş yamalı bir hırka giymekten ibaret değildir. Her türlü görünür süslerden arınması gereklidir...
>
> **Saç, sakal, bıyık, kaş.** ne varsa hepsinden. Derviş, usule uygun hareket eder, soluğu berberde alır.
>
> – **Vur usturayı berber efendi,** der.
>
> Berber dervişin saçlarını kazımaya başlar. Derviş aynada kendini takip etmektedir. Başının saç kısmı tamamen kazınmıştır.
>
> Berber tam diğer tarafa usturayı vuracakken, yağız mı yağız, bıçkın mı bıçkın bir kabadayı girer içeri.
>
> Doğruca dervişin yanına gider, başının kazınmış kısmına okkalı bir tokat atarak:
>
> – **Kalk bakalım kabak, kalk da tıraşımızı olalım,** diye kükrer.
>
> Dervişlik bu... Sövene dilsiz, vurana elsiz gerek. Kaideyi bozmaz derviş. Ses çıkarmaz, usulca kalkar yerinden.
>
> Berber mahcup, fakat korkmuştur. Ses çıkaramaz. Kabadayı koltuğa oturur, berber traşa başlar.
>
> Fakat küstah kabadayı tıraş esnasında da sürekli aşağılar dervişi, alay eder:
>
> **"Kabak aşağı, kabak yukarı."**

Nihayet traş biter, kabadayı dükkândan çıkar. Henüz birkaç metre gitmiştir ki, gemden boşanmış bir at arabası yokuştan aşağı hızla üzerine gelir.

Kabadayı şaşkınlıkla yol ortasında kalakalır. Derken, iki atın ortasına denge için yerleştirilmiş uzun sivri demir karnına dalıverir.

Kabadayı oracığa yığılır, kalır. Ölmüştür.

Görenler çığlığı basar. Berber ise şaşkın, bir manzaraya, bir dervişe bakar, gayri ihtiyari sorar:

- Biraz ağır olmadı mı derviş efendi?

Derviş mahzun, düşünceli cevap verir:

- Vallahi gücenmedim ona. Hakkımı da helal etmiştim. Gel gör ki kabağın bir sahibi var. O gücenmiş olmalı!..

Bu meyanda iyilik ve kötülüğün arasında kalmak nasıl oluyor? Kabak hikayesinden alacağımız dersin doğrusu nedir?

Herkese bir söz düşse de, cevabı pek görünmüyor.

<u>Sorular</u>

Çokluk ve birlik. İyilik ve kötülük

Bütün, parça ve basit.

Her biri diğerini yok edercesine var olan bu şeyleri, nasıl yorumlanmalı?

Yoksa iyi ve kötü, doğru ve yanlış, güzel ve çirkin de böyle mi?

Kime ve neye göre?

İyilikte, kusursuzlukta, bir eksiklik hâli mi var?

İyilikte, hata bakımından bir yoksunluksa, tam bir mükemmellik olabilir mi?

Yoksa hata aradığımız gerçeği var edebilecek tek şey mi?

Peki ya günah dediğimiz bilinçli bir fiil olabilir mi?

Hatayı bilerek işleyebilir miyiz?

Kusur/iyilikte tam bir netice olmuyor gibi?

Öyle ise tam doğru nerde?

Aradığımız herşey bir noksanlığa maruz kalıyorsa yolumuzu nasıl çizmeliyiz?

Burada sonuç yine kendi merkezimizde, Hz. Hz. Rasûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Bir kimse İsâ aleyhisselâm'a gelerek:

"Ey hayır ve iyiliklerin muallimi! Bir kul, Allâh Teâlâ'ya karşı nasıl takvâ sahibi olur?" diye sordu.

İsâ aleyhisselâm:

"–Bu kolay bir iştir: Allâh Teâlâ'yı cân u gönülden hakkıyla seversin, O'nun rızâsı için gücün yettiğince sâlih amellerde bulunursun, bütün Âdemoğullarına da, kendine acır gibi şefkat ve merhamet gösterirsin!" cevâbını verdi. Sonra da şöyle buyurdu:

"–Sana yapılmasını istemediğin bir şeyi sen de başkasına yapma! O zaman Allâh'a karşı hakkıyla takvâ sâhibi [*Bütün günahlardan kendini korumuş ve güzel insan]* **olursun!"** (Ahmed, ez-Zühd, s. 59)

İhramcızâde İsmail Hakkı

ÖLÜM VE ORGAZM

Erotizmin filozofu George Bataille, öldürdükleri Tanrı'nın boşalan en yüksekteki yerini insanoğlunun bizzat doldurmasını öneriyor. Bataille'a göre, ancak en coşkulu iç dökmelerle kendisinden geçen insanoğlu böylesine zor bir işin üstesinden gelebilir. Kahkahalarla boğulan, içkiyle sarhoş, uyuşturucularla mest olan, pagan rituellerde vecd haline gelen ve erotik etkinliğinde orgazma ulaşan insanoğlu. Çünkü onun kurtarılmayı bekleyen bir hayatı var. Hayatı kurtarabilmek için önce hayatı yitirmek gerekir. Yitirebilmek için de her şeyden önce kazanmak.

Bataille gençliğinde yaşadığı yoğun dinsel deneyimler sonucunda tüm biçimsel teolojileri ve özellikle de erotizm karşıtı saydığı Hıristiyanlığı yadsıyan bir gizemciliğe yöneldi:

"Kutsal ile ilgili öylesine çılgınca deneyimlerim oldu ki, bunları anlatacak olursam benimle alay ederler."

Bataille da tıpkı büyük ölçüde etkilendiği Sade, Lautréamont, Artaud, Nietzsche gibi, Tanrı'nın ölümüne tanık olanlardan: "İlk önce güldüm; bu evreyi geride bıraktım, gülüşüm de kötü niyetli bir ilkbahar gibi eridi." Fakat beri yandan Bataille, dinsel geleneklerin altını kazdıkları için Hıristiyan gizemcilerini ruh kardeşleri olarak selamlıyor. Çünkü onlar teslimiyet anlarında şehvani bir dille konuşuyorlar. Maurice Blanchot'ın tanımlamasıyla Bataille'ın gizemciliği, "selâmet ve umuttan feragat edilmiş" yeni bir teoloji.

Ölüm doğumda saklı.

Otta Rank doğumu bir yara olarak niteliyor. Doğum travması bütün korku ve tedirginliklerin haznesi. Yaşamın farklı evrelerinde tekrar ve tekrar yürürlüğe giren yabancılık duygusunun biricik kaynağı. İnsanoğlu ana rahminden koparak ışığa çıktığında kendisini yabancı bir dünyada bulmuş ve güvensizlik içinde duyumsamıştı. O, doğarken yitirmiş olduğu her şeyi ölümde yeniden kazanacak. Tibet Ölüler Kitabı **ölümün üç aşamasından söz eder**:

Chikhai Bardo başlıklı ilk bölümde ölümün fiziksel yönü anlatılır.

İkinci bölüm Chonyid Bardo ölümü izleyen düş aşamasına ayrılmıştır.

Sidpa Bardo başlıklı üçüncü ve son bölümde ise, ölene, yaşamın tüm sırlarının ifşa edileceği duyurulur. İnsanoğlu böylece doğumunun sırrına da erebilecektir.

Ölüm, yaşamın nihai noktasındaki en gerilimsiz an ve bunun bilincinde olan yalnızca insanoğlu. Bedeninin faniliğinin bilincinde olduğu için de ruhunu ölümsüz kılmak istemiştir. Bütün büyük kültürleri hep ölümün gölgesinde inşa etmiştir. Ölüm bilinci onun yaratıcılığını besleyen bir pınar olmuştur.

İnsanoğlu, tam da bu nedenle, doğada başıboş sarfiyattan sakınmaya çalışıyor. Fakat beri yandan da büyük bir tutkuyla bölünmek ve kendinden geçmek için uğraşıyor. Bu ikilem bir bakıma onun trajedisi, bir bakıma da ayrıcalığı. Varlığını hem tüketmek hem de sürekli kılmak istiyor. Sürekliliği ona yalnızca ölüm bahşedebilir. Oysa, ölümün bir adım ötesinde, tuhaf ikiz kardeşi yüzünü gösteriyor.

George Bataille, erotizm ve ölüm arasında gizemli bir bağ kuruyor.

İnsan, sonluluğunun, faniliğinin bilincinde olan tek tür. O, tarihini ölülerini gömerek başlatmıştır. Ölümden hem korkar, hem de ölümün cazibesiyle büyülenir. Erotik eylem salt

insana özgüdür, çünkü kaynağında ölüm bilinci vardır. Diğer deyişle, insan, ölümün trajik ön bilgisiyle erotik eylemde bulunur.

Kuşkusuz, erotik eylem ve yalın cinsel ilişki birbirinden çok farklı. İlkini haz taçlandırıyor; İkincisi ise üremeye yönelik ve dolayısıyla işlevsel. **Erotizm tabuları tanımayı gerekli kılıyor. Eğer yasak çiğnediğini bilmeseydi, insanoğlu haz duyamazdı. Oysa cinsel eylem anında yasak çiğnemek bir yana, "üreyip, çoğalın'' kutsal buyruğunu yerine getirmektedir.**

Bataille, erotizmi "hayatın ölüm ile eşdeğerde beğenilmesi" olarak tanımlıyor. Bataille'a göre, orgazma "küçük ölüm" denilmesinin nedeni de bu.

Freud ve Norman O. Brown'ın metinlerinde penisin karanlığa gömülmesi ve orada çökmesi ölüm ile özdeşleştirilir. Cinsel ilişki (erkek için) döl yatağına geri dönüştür.

Vajina penisin mezarıdır. Penis bu iğdiş edici mağaranın karanlık dehlizinde uzağa düşer. Andre Dworkin de vajina sözcüğünün, Latince kökeninde kılıç kını anlamına geldiğini anımsatıyor.

Oysa Bataille erotizmde dişinin ayrı bir varlık olarak eridiğine işaret ediyor. Bataille'a göre bu "ilk yıkıcı eylemin sürekliliğinde" kadın kurban, erkek ise kurban edendir.

> Etnoloji (budunbilim), insanların ırklarına ayrılışını, ırkların kökenini, oluşumunu, yeryüzüne yayılışını, aralarındaki bağıntıları ve bunların töre, dil ve kültür niteliklerini, genel yasalar çıkarmak amacıyla inceleyip karşılaştıran bilim dalına verilen isimdir.

Bataille, budunbilimci (ethnologist etnolog) Marcel Mauss'dan etkilenerek Azteklerin ve diğer yerlilerin taşkınlık dolu kurban törenlerine büyük ilgi duydu. Aztekler kış gündönümünde, her gece yok olan fakat her şafakta yeniden doğan güneş tanrısı Huitzilopochli için savaş esirleri, yağmur ve fırtına tanrısı Tlaloc için de çocukları kurban ediyorlardı. Bu yerlilerde güneş, cennetin gözü olarak kutsanıyordu. Güneş tanrısı için insan kurban edilmesi ise, cennete yol döşemek anlamına geliyordu. Peru'daki Ma yerlilerinin kültüründe de seçilmiş kadınlar, **Güneşin Bakireleri** (güneşe tapılan) tapınaklarla özdeşleştiriliyordu. Bataille da güneşi hiçbir karşılık bulma umudu olmadan, insanoğlunu enerjisiyle aydınlığa boğan ideal müsrif olarak kişileştirir.

Bataille yasayı da belirtiyor: "Cazibesiyle büyülemeyen hiç bir şeyin bilgisini edinme. Açık sınırlarda asla durma." Sh: 153-162

Kaynak: Halil TURHANLI, Kahinler ve Müjdeciler- Radikal Politika, Sanat ve Erotizm Üzerine Denemeler, 1. basım Mart 2004, İstanbul

ÖLÜRKEN EREKSİYON MÜMKÜN OLUR MU?

CUMHURİYET Bilim Teknik ekinin 15 Ağustos sayısında ilginç bir açıklama yer aldı. Önce derginin yazarı Tahir M. Ceylan bir yazısında, "Erkekler ölürken ereksiyon olur" dedi. Ardından Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Bölümü Başkanı Prof. Dr. Ahmet Yılmaz, derginin Tartışma-Editöre Mektup sayfasına gönderdiği açıklamada, "erkekler ölürken ereksiyon olmaz" sözleriyle bu iddiaya karşı çıktı. Uzmanlara göre, erkeklerin ölürken ereksiyon olması mümkün değil, ancak iple asılan erkeklerde meni atımı görülebiliyor.

Aylak Bilgi adlı köşesinde Tahir M. Ceylan adıyla yazan psikiyatrist Dr. Mehmet Emin Ceylan, ekin 20 Haziran sayısında yayımlanan denemesinde, bir zamanlar dinlediği Cansızoğulları sülalesinin hikâyesini anlatıyor: "Hiç çocuğu olmayan bir kadın kocası öldüğü an, havsalaya zarar bir kararla kocasının üstüne biner (Erkekler ölürken erkeklik organlarında dikilme ve boşalma olur) ve onun dölünü içine alıp bir ölüden hamile kalır, o son tohumdan türeyen sülale bugün Anadolu'nun her yöresine dağılmıştır ve hepsinin de adı bir ölüden geldikleri için Cansızoğulları'dır."

Mümkün değil

Dr. Ceylan'ın yazısına Prof. Dr. Yılmaz cevap verdi. Ölüm sertliği dışında peniste ereksiyon oluşmasının mümkün olmadığını savunan Prof. Dr. Yılmaz, yazısında şu görüşlere yer verdi:

"Yapısında kas bulunan tüm dokularımız ölümden bir süre sonra katılaşmaya başlar. Buna ölüm sertliği, ölüm katılığı denir. Ölümünün üzerinden iki saat kadar geçmiş bir insanı, ensesinden tutup bir tahta gibi ayakları üzerine dikebilirsiniz. Bunun moleküler biyolojisi ayrıntılarıyla biliniyor. Halk arasında yaygın olan ölümden sonra erkeklerin sakalı bir miktar uzar şeklinde söylenegelen inanışın mekanizması aslında buna dayanmaktadır. Kıl köklerindeki küçük kaslar da kasılarak sertleştiği için kıllar uzamış gibi görünür. Erkeklerde prostat yakınında bulunan ve semen (meni) depolayan kesecikleri çevreleyen kaslar da bu katılaşmadan etkilendiğinden bazı erkeklerde ölümden bir süre sonra (birkaç saat) meni görülebilir. Bu durum bazı olgularda, ölümden önce cinsel bir eylem içinde bulunulduğu şekilinde yanlış yorumlanabiliyor. Bu durumların hiçbirinde, ölüm sonrası cinsel ilişkiyi gerçekleştirecek ereksiyon olanaklı değil. Çünkü ereksiyonun temel itici gücü kan basıncıdır. Çalışmayan bir kalbin ereksiyon oluşturabilecek bir basınç yaratması mümkün değildir..."

Kan dolaşımı yok

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Üroloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Emre Akkuş da, Prof. Dr. Yılmaz'ın görüşünü destekliyor: "Ereksiyon mekanizmasının birinci kuralı penisin kanla dolması. Ölen bir vücutta kan dolaşımı olmadığından ereksiyondan sözetmek mümkün değil. Sadece ölüm sertliği denilen durumda, hafif bir sertleşme olabilir. Ancak buna ereksiyon asla denemez."

http://www.hurriyet.com.tr/olurken-ereksiyon-mumkun-olur-mu-9693191

GEL EY SAKİ- AKŞAM OLUNCA YÂRELERİM SIZLAR- BEN SENİ UNUTMAK İÇİN SEVMEDİM

https://youtu.be/_2Y7l6p7qY4

Söz & Müzik: Rahmi Bey

Düzenleme: Burhan Bayar

Gel ey saki şarabı tazelendir

Ruh-u gülreng-i yari tazelendir

Rebab-ı sinemi avazelendir

Şu sönmüş aşkımı yelpazelendir

AKŞAM OLUNCA YÂRELERİM SIZLAR

https://youtu.be/hMAGEWASR2M

Nazif Girgin'in Akşam olunca yârelerim sızlar isimli Muhayyer kürdî makamındaki Türk sanat müziği şarkısı.

Akşam olunca yârelerim sızlar

Derdim çoktur değmeyin bana kızlar

Bu aşkıma şahit olsun yıldızlar

Yeter Allah'ım çektiğim âh yeter

Bu ayrılık bana ölümden beter

İstemem artık bana göre yâr yok

Kimi sevdi isem derdi benden çok

Anladım ki bu sevdanın sonu yok

Yeter Allah'ım çektiğim âh yeter

Bu ayrılık bana ölümden beter

https://www.youtube.com/watch?v=5cpE6wX5w3c

BEN SENİ UNUTMAK İÇİN SEVMEDİM

Beste : Âmir Ateş

Güfte : İlham Behlül Pektaş

Makamı : Segâh makamı

Usulü : Semaî usulü

Ben seni unutmak için sevmedim
Gülmen ayrılık demekmiş bilmedim
Bekledim sabah akşam yollarını
Ölmek istedim bir türlü ölmedim

Nakarat:
Aşk bu mu, sevda bu mu, hayat bu mu
Kalp acı, dünya hüzün, gözyaşı dolu

Şimdi sen kimbilir nerelerdesin
Gelir gecelerden koşarak sesin
Bana en acı haber kiminlesin
Adını içimden hala silmedim

(**Nakarat**)

DEVLET VE MİLLET MALININ HIRSIZLARI HAKKINDA

Onların yüzleri kızarmaz.
Bildikleri var, birde kılıfları.

Bu konu üzerinde yorum yapmak/yapmamakta özgürsünüz. Fakat bence Hz. Rasûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellemin köle için söylediği **"Allah'ın malını birbirinden çalmıştır."** (İbn-i Mâce, Hudud-2580) hadisinin yanlış anlaşıldığını düşünüyorum. Hürlerin bu açığı kullanma hakları yoktur. Devlet ve millet malını çalmanın durumu aşağıdaki hükümlerin kılıfına sokuluyorsa ve insanlar huzursuz olmuyorlarsa bir sorun var demektir.

Allah Teâlâ bizleri hırsızlıktan ve haksızlıktan emin buyursun. Âmin

ALINTI

(BEYT-ÜL MÂL)

(Beyt-ül mâl) İlk defa Hz. Rasûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem tarafından kurulan ve gelir kaynaklarıyla sarfiyat yerleri şer'î olarak tayin edilmiş İslâm devletinin mâliye hazinesi. Gelir kaynakları:

1- Zekât ve sadakalar. 2- Ganimetler. 3- Fey=Zekât ve ganimet dışında kalan ve beyt-ül male ait olan mallar.Beyt-ül malden yapılan harcamalar şu kimseleri ihtiva eder:1- Fakirler ve miskinler. 2- Zekât memurları. 3- Borçlular. 4- Yolda kalmış olanlar ve garipler. 5- Azat etmek üzere köle satın alanlar. 6- Allah yolunda cihad edenler. 7- İslâma ısındırmak ve yakınlaştırmak için gönlü hoş tutulması gerekenler.

Hüküm: (Beyt-ül mâl)dan çalan hırsızın da eli kesilmez.

İbni Mace isnadı İbni Abbas'a dayanan bir rivayete göre ganimet malları içinde yer alan bir köle ganimet malından çalmıştı. Durum Hz. Rasûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve selleme bildirilince şöyle dedi:

"Allah'ın malını birbirinden çalmıştır." (İbn-i Mâce, Hudud-2580)

İbni Mesud, (Beyt-ül mâl) dan çalan bir kişiye ne yapılması gerektiği hususunda Hz. Ömer radıya'llâhu anhe sorduğunda Hz. Ömer şöyle dedi:

"Onun elini kesme. Çünkü (Beyt-ül mâl)da hakkı olmayan hiçbir kimse yoktur."

Şa'bi'nin Hz. Ali kerremallâhü vecheh ve radıya'llâhu anhden rivâyetine göre şöyle demiştir:

"(Beyt-ül mâl)dan çalan kimsenin eli kesilmez."

Genel mülkiyet içerisinde yer alan malların durumu da (Beyt-ül mâl) gibidir. İster petrol gibi genel mülkiyete ait bir malın kendisi olsun isterse genel mülkiyetten sayılan elektrik ve su gibi hima (koruma altına alınan) bir mal olsun, çaldığı malda hakkı olduğu yönünde şüphe

olduğu için el kesilmez. Fakat şüphenin var olması nedeniyle tazir cezası ile cezalandırılır. Zira bunlar (Beyt-ül mâl)a ait mallar gibidir.

Aynı şekilde **birbirlerinin mallarından çaldıkları takdirde karı-kocanın elleri de kesilmez.**

Çünkü bunların her biri diğerinin gıyabında harcama yapmaktadırlar. Bu şüphe nedeniyle el kesilmez.

Özetle, alınmasında şüphe bulunan her bir malın çalınması durumunda el kesilmez. Zira şüpheler hadleri ortadan kaldırır.

Kaynak: http://islamdevleti.info/kitaplar/Islam_Hukukunda_Ceza/10.htm

ROMA İMPARATORLUĞUNUN HABİS RUHU HRİSTİYANLIK VE ORİJİNAL DİN [HANİF DİN]

Tanrılara kurban adama'nın tüm halkların tapınımlarından biri olduğunu, bunun Arap mitlerine geçerek baştan beri ele aldığımız **"kurban efsanesini-mitini"** yarattığını belirttim. Burada akla son olarak şu soru gelebilir; Tevrat'ı İbrahim geleneği yarattığı, kurbanı sürekli olarak o salık verdiği halde neden sadece İslamiyet inançlarında devam etmektedir?

Bunu Tanrı sözlerinden çıkarmaya çalışalım:

"Yahudi veya Hristiyan olun ki doğru yolu bulasınız" dediler. **Ey Hz. Muhammed! Doğruya yönelmiş olan ve Allaha eş koşanlardan olmayan İbrahim dinine uyarız de"** (Kur'an Bakara-135)

"İbrahim, Yahudi de, Hristiyan da değildir, ama doğruya yönelen bir müslimdi; "(Kur'an Âli Imran 67)"

Görüldüğü gibi Hz. Muhammed [salla'llâhu aleyhi ve sellem] Tevrat'ı, Incil'i atlayıp dinin gerçeğine, yani asıl gelenek olan İbrahim dinine yöneldiğini belirterek sonra gelenlerin ya da yazılanların hep yazma-bozma ve uydurma olduğunu sık sık hemde paylama şeklinde bildirerek ilk orijinal geleneği göze batırmaya çalışıyor.

Bu tespit yanlış değildir. Yahudi dini tefeci bezirganlığın yaz-boz tahtasına çevrilip **"ilk orjinal dinden"** epeyce uzaklaşmıştır. Zaten yazılı olanlar bile birbirleriyle çeliştiği gibi neredeyse evrenselleşen imparatorluklar arasında hiçbir gücü olmadığından küçük kavimler arasında sıkışmış, evrenselleşememiş bir "din"dir. Bezirganlık ideolojisi olarak sürekli oynandığı için Hz. **Musa'nın kitaplarında (pentateuk) kurban adamanın gerekliliği ve nasıl kurban adanacağına ilişkin uzun ve ayrıntılı açıklamalar varken, I.S.70 yıllarından sonra kurban adamaktan vazgeçilmiştir.** Dinin aslından sapmaya birçok örnek gösterilebilir. Fakat kurban tapınımının kaldırılması örneği en çarpıcı örnektir. Başka örnekleri ele almak konuyu ayrıntıya boğacağından bu açıklamayla yetinilmesi yerinde olacaktır.

Incil ise tam anlamıyla uydurmadır. Hz. İsa'nın yaşamından ve başından geçenlerden başka dişe dokunur hiç bir şey yoktur. **Zaten bir değil, onlarca hatta yüzlerce İncil vardır.**

Büyük büyük konsiller, İncilleri zamanında ayıklayabilmek için çok uğraş vermişler ve bunların sayısını üç beş taneye zorlukla indirebilmişlerdir. Bu yüzden Roma İmparatorluğu'nun "habis ruhu", kölelerin yatıştırıcı ideolojisi İncil üzerinde uzun uzadıya durmayı gerekli görmüyoruz. Fakat yazımın kısmen "dinler tarihi" şeklinde gelişmesi karşısında kimi arkadaşlarımızın eksiklik olarak görmemeleri için bir kaç sözle bunada burada değinmeyi yararlı görüyoruz.

Hz. İsa, yaşayıp yaşamadığı dahil tartışmalı olan ve diğer peygamberler gibi Yakındoğu'da, "Vaadedilmiş topraklar"da çıkan ve başlangıçta bir Yahudi peygamberi olduğu halde yeni bir dinin kuruculuğunu gerçekleştiren bir tarihsel-kutsal kişiliktir. Ancak diğer Yahudi peygamberleri gibi habire barbar akınlarının büyük büyük imparatorlukları yıkıp kurduğu bir zamanda değil, uluslar göçünün sonuna doğru gelinirken evrenselleşmiş bir imparatorluğun yani Roma imparatorluğunun ideolojisi olarak doğdu. **Ama Hz. İbrahim, Hz. Musa ve Hz. Muhammed [salla'llâhu aleyhi ve sellem] den farklı olarak bu imparatorluğun kuruluşunda değil, çöküş aşamasında çıktı. Bu durumu nedeniyle çağ açıcı, uygarlık kurucu, düzen koyucu bir din yerine, feryadı dünyaları saran antik tarih zulmunün yatıştırılması için ortaya çıkmış bir din oldu.**

Roma İmparatorluğu içinde 10 kişiden neredeyse 9'unun köleleştirildiği ve bu kölelerinde modern bir sınıf olamamaları nedeniyle düzeni değiştiremedikleri bir dönem yaşanıyordu. Spartaküs gibi büyük köle isyancıları ve isyanları çıkmasına karşılık, bunlar hiçbir zaman sosyal bir düzen değişikliğine (Devrime) varamazlardı ve varamadılar. Neden varamadılar? **Bu sorunun yanıtı yazımızın konusu değildir. Ama isyanların trajik sonları herkesçe biliniyor; kılıçtan geçirilmek, katledilmek.**

Evrensel boyutlara ulaşmış Roma imparatorluğu hiç de uzun olmayan aralıklarla iyice şişmiş ve sıkıntılara yol açmak durumuna ulaşmış köle problemini böyle kılıçtan geçirmelerle çözmeye çalışıyor ve düzen içinde bir çözüm tutturmaya çalışıyordu. Fakat zor gücü yalnız başına bir çözüm olamazdı. **Çürümeyi giderecek dışardan barbar akınları da iyice azalınca (sonuncusu Hun'ların akını idi) düzenin başka amortisörlere ihtiyacını bir zaruret olarak dayatıyordu.** Halkın sosyal ve fizik acılarını dindirecek şey, bir dinden başkası olamazdı. Ne **'Tanrıların bolluğuna"** dayanan eski dinsel yapı, ne de hiçbir zaman evrenselleşemeyen Yahudi dini bu boşluğa dolduramazdı. Bu nedenle Yahudiliğin açtığı tek tanrılı yoldan ve özellikle "Mesih" beklentisi yolundan düzeni rahatlatacak yeni bir kurtarıcı olarak Hz. İsa geldi.

Hz. İsa, her ne kadar yerleşik çok tanrılı sistemin eski din sınıfları tarafından engellendiyse de çok geçmeden "Devlet dini" olarak beklenen yerini, aldı. Böylece insanlar yaşadıkları dünyadan umut kesip öteki dünyada mutluluk ve huzuru arayabilirlerdi. **"Dinin afyon rolü"** en çok **Hz. İsa dini için geçerli oldu.**

İşte bu nedenlerle yeni bir uygarlık kuruculuğuna soyunan, tarihi yol açıcılık göreviyle determine olmuş

Hz. Muhammed [salla'llâhu aleyhi ve sellem], ne Yahudi dinine, ne Hristiyanlığa itibar edemezdi. Bu nedenle kendisininde açıkca belirttiği gibi doktrinin aslına, tüm dinleri yaratan ortak ideolojiye gitmiştir. Bu yüzden kurban tapınımı diğer dinlerde kalmadığı halde sadece İslam dininde uygulanmaya devam etmiştir.

İslam dininde bir tapınım olarak varlığını devam ettiren "Kurban" ve "Kurban bayramı" olayının tarihsel kökleri sanırız iyice açıklığa kavuşmuştur. Olayın bir de "bayram" boyutu vardır. Kısaca buna da değindikten sonra konu üzerinde yürütülen çalışmalara bir göz atıp, farklılıklarımızı ortaya koyarak bitirelim.

BAYRAM ÜZERİNE FREUD VE TURAN DURSUN'UN ELEŞTİRİ ANLAMSIZLIKLARI

"Bayram" diye adlandırılan olay bütün dinlerin belirli zamanlarda, belirli biçimlerde gerçekleştirdikleri tapınımın Türkçede ki ortak adıdır.

Bunun en önemli, en çok dikkat çeken yanı, her zaman değil, takvimin belirli tarihlerinde, her yerde değil, belirlenmiş yerlerde, gelişi güzel değil tarihin derinliklerinden getirilmiş belirli şekillerde gerçekleştirilişidir. **Bu neden böyledir?**

Konuya bir kaç yönden bakılmaktadır. Bunlardan birisi Freud'un psikanalitik bakış açısıdır. Buna göre gerek din gerekse dinsel tapınım insanlığın nevrozudur. Tezini açıkladığı **"Hz. Musa ve Tek Tanrıcılık''** adlı kitabında;

"Erken yaşta bir travma –kendini savunma–uyuklama evresi –nevrotik rahatsızlığın patlak verişi–geriye itilmiş nesnenin kısmen dönüp gelişi; işte bir nevrozun oluşumu için

saptadığımız formül budur.' diye bir tespit yapıyor ve bunun birey için "takılıp kalma", "yineleme saplantısı"na nasıl yol açtığını açıkladıktan sonra, "bireyden toplumsal"a geçiyor ve:

"Şimdi bireyin yaşamındakine benzer bir sürecin soyyaşamında da gerçekleştiği varsayımını benimsemeye çağıracağız okuyucuyu." şeklinde bir önvarsayımı kabul etmeye zorluyor. Bundan sonra uydurma ve spekülatif nitelikte olduğunu tartışmaya bile gerek bulunmayan "İnsanlığın sürüler halinde yaşadığı dönemde bir baba katli olduğunu, katlin travmatik nitelikte bulunuşundan dolayı geri dönüp gelerek Baba tanrıya dönüştüğü" yolunda açıklamalar yapıyor. Fakat asıl tespitini, "dinsel öğreti ve seromonilerde iki tür ögenin varlığını saptarız; birincisi, eski aile öyküsüne takılıp kalmalar (fiksasyon) ile bunların Kalıntıları; ikincisi, geçmişin yeniden diriltimi (ihya), unutulmuş nesnelerin uzun aralardan sonra yeniden dönüp gelişi." olarak özetliyor.

Şimdi bu spekülatif açıklamalarla, bizim yazımızda tüm sınırlı olanaklara rağmen yapılmaya çalışılan açıklamalar birbiriyle karşılaştırılabilir. İlk bakışta da görülebileceği gibi ikisi arasında olağanüstü farklar vardır. **Bir kere, "formülasyon uyduruculuğunu" tarihe ve insanlığa dayatmak yerine, maddi ve manevi gerçeklikten yola çıkılmış, her iddia olayla kanıtlanmaya çalışılmıştır.** Daha sonra "birey"den değil, "toplumsaldan" yola çıkılmıştır. Bu yüzden tıbbi yaklaşımın bir sonucu olarak tek tek insanların hasta ve nevrotik oluşlarıyla, tüm insanlığın "hasta" olması arasında derin farklılığın bizim yaklaşımımız da bulunamayacağını belirtmeye bile gerek yok. Biz insanlığın nasıl yaşadığı ve bu yaşayışın nasıl bir düşünüş ve inanışa yol açtığı ile ilgiliyiz. "İdeoloji"yi nevroz saymanın bizim haddimiz ve hakkımız olmadığını düşünüyoruz.

Ancak, baştan beri konuyu ele alırken şunu gördük; çağlar değiştikçe ideoloji hemen arkasından değişmiyor. Eski ideolojiler ile yenileri uzunca bir süre birarada yaşamaya devam ediyorlar. Bu da doğal bir sonuçtur; çünkü örneğin 50.000. yıla yakın sürmüş tarihöncesi ideolojilerin tarihe girmekle hemen değişmesi asla düşünülemez. Hem eski ilişkiler, hem de özellikle eski düşünüş tarzları her zaman yeniyi sürekli zorluyorlar. **Buna Freud'da olduğu gibi "geçmişin nevrotik bir tarzda geri dönüşü"** denmesi olsa olsa kafa kargaşasına yol açar. Çağların yaşayış ve düşünüşü her zaman iç içedir.

Bu yüzden "bayram" şeklinde ki tapınımların nevrotik bir saplantı olmaktan ve burada aranmaktan önce çağlar boyunca süren maddi ve toplumsal ilişkilerde aranması gerektiğini düşünüyoruz. Farklı anlayışlar üzerinde biraz daha "fikir cimnastiği" yaptıktan sonra bunu göstermeye çalışağız.

Bayramlar üzerine. daha doğrusu tapınımlar üzerine bir başka dikkat çeken görüş, din tarihçilerinin görüşüdür. Buna göre **Bayramlar Kutsal'ın tezahürüdür. insanlık yaşanan zamanı Tarih dışı bir boyuta taşımak istemekte ve buda "bayramlara" yol açmaktadır.** Bayramla birlikte yaşanan zaman bu zaman değildir; bayramın geçtiği yer somut yaşanan yer değildir; insanların o an yaşadıkları ilişki tarihsel ve insani bir ilişki değil, tarihdışı esrarengiz ve varolanın ötesinde ki bir ilişkidir. Temel tez budur. Ama insanlar neden böyle yapmaktadırlar? Durup dururken mevcut zaman, ilişki ve yaşam yeterliyken böyle "acaip" bir durumun içine neden girmektedirler? Bu soruların yanıtı yoktur.

Oysa yanıt toplumsal yaşam ve gereklerin içindedir. Örneğin Mezoamerikan halklarının kurban bayramının protein ve besin ihtiyacından kaynaklandığını ayrıntılı örneklerle

göstermiştik. Yaşamın temel davranışlarının toplumsal onayı kendini ideolojide ve tapınımlarda gösterir.

Yukarı barbarlığa giren bütün halklar hasadla ilgili bir takım tapınımlar geliştirirler. Nedeni çok açıktır: İnsanlar kendi yaptığı şeyleri kendi yeteneklerinin sonucu olarak değerlendiremezler. Olsa olsa bir büyük iradenin ürünü olabilirler. O büyük irade toplumsal yaşamdaki onurlandırma gibi onurlandırılır. Herşey paylaşıldığı gibi ürünün oluşmasını "gerçekleştirenle” de paylaşılması zorunludur. Bu yüzden her sene belirli zamanlarda "hasad şenlikleri” düzenlenir. Bunun belirli zamanlarda yapılmasının gerekçesi açıktır: Doğanın kendini üretme zamanlarının her sene devrevi olarak aynı zamanlarda gerçekleşmesinden. Doğaya ve toplumsala dair bilinemezlik doğal tanrılara ve doğal inanışlara yol açar. **Frazer’in çok güzel örneklerini sunduğu gibi ürünün en iyisi ve ilk ürün bu doğal tanrılara adanır.**

Tarıma geçememiş orta barbarların hayvanlara ilişkin tapınımları da çok farklı değildir. Hayvanın kendisi insan üretiminin sonucu olmayıp, olsa olsa tanrısal iradenin bir ürünü olabilir. Öyleyse tarihin önceden beri getirdiği tapınım hayvanların belirli zamanlarda büyük iradeye kurban edilmesini gerektirir.

Demek zamanı ilga edelim bir başka boyutta yaşayalım düşünüşünden değil toplumsal ve doğal zorunluluklardan kaynaklanan bir durum vardır.

Kutsal olanla ilişki de öyledir. Tarihin belirli zamanlarında komüna bireyin dokunulmazlığa sahipken kişi sivrilmelerinden sonra bu kez kutsallığın boyutu değişmiştir. **Herşey kutsallaşınca toplumsal çıkmazları aşmanın tek boyutu olarak ve zorunlu olarak yaşama yeni bir “kutsallık” sızmıştır**. Gerçekten de insanlar bu kez altlık üstlük ilişkileri içinde bulununca artık bunun kabul edilebilir hale koyulması da gerekti. **Olağanüstü mistisizme kardırılmış bir ilişkiler evreni yaratılmalıydı ki insanlar oraya taşınabilsin ve "tarihsel zamandan" kurtulabilsinler.** Bu yüzden zaman aşkınlaştırıldı; bu yüzden yer ve ilişkiler aşkınlaştırıldı. **Yani inanışın acıları dindiren “afyon" boyutuna, doğal olandan tarihsel geçmiş kullanılarak böylece geçildi.**

Kurban ve kurban bayramı üzerine bir başka örnek Türkiye'den: İslamiyet ve din konusunda ülkemizde en çok yankı uyandırmış ve fanatik İslamcılar’ın katliyle daha çok ünlenmiş bulunan Turan Dursun'un yaklaşımı benzer yaklaşımlar içinde en iyi örnektir. Dursun, “Tabu Can Çekişiyor: Din Bu’ adlı kitabının 1. cildinde “Kurban ve Kurban bayramı" konusunu inceliyor ve kutsal kitaplardan olayı aktardıktan sonra sorular soruyor. Bu soruların bazıları şöyle:

“Ibrahim çocuğunu kurban etmek, kesmek için bir "düş"ü nasıl kanıt saymış?

Bunun Tanrı'dan olabileceğini nasıl (daha doğrusu niçin) düşünmüş?

Bu oğlanı bir armağan olarak veren Tanrıysa nasıl olup da yatırıp kesmemi buyurur?

Böyle ARMAĞAN olur mu?

Tanrı'nın amacı armağan vermek mi cinayet işletmek, öz çocuğumu keserek acılara gömmek mi? diye neden düşünmemiş?

- Burada olduğu gibi başka konularda da Kur'an’da Tanrı’nın insanları denediğinden söz edilir. Tanrı’nın denemeleri kime karşı, niçin?

Bir şey öğrenmeye, ya da kanıtlamaya gereksini mi var?

– Bir başka kişi de “düşünde gördüğünü bir kanıt sayarak" İbrahim'in tutumunu gösterirse ne olur?

İbrahim'in öyküsüyle buna yol açılmış olmuyor mu?

– Tanrı İbrahim'e çocuğunu kestirmeyeceğini bildirirken oğlanın yerine bir “kurtulmalığa" neden gerek görmüş?

Bir başka canlıyı kurban etmek niye?

Ya da bunun için bir kurbanlık yaratıp göndermek?

Akla gelebilen ama karşılıksız kalan sorulardır bunlar" **(Din Bu 1. Cilt sf. 125) diyor, T. Dursun.**

Bu sorular gerçekten karşılıksız mıdır?

Eğer gerçeği aramıyorsak, geçmişte insanlar neden böyle düşündüler diye düşünmüyorsak, eğer 21. yüzyılın, modern çağın kriterleri ile yanıtlar arıyorsak (aslında aramıyorsak!) gerçekten bu soruların karşılığı yoktur. T. Dursun aslında efsane ile ilgilenmiyor. Onun ne kadar saçma, ne ölçüde olanaksız, bunlara inanmanın en kadar gülünç olduğunu ortaya koymaya çalışıyor.

Bu yaklaşım doğru mudur?

İlk bakışta doğru gibi görünüyor. Çağımızın insanı için, 1400 yıl önceki (hatta kurban efsanesi bakımından onbinlerce yıl önceki) ideoloji ve insancıl ilişkiler olağanüstü saçma, gülünç hatta T.Dursun’un belirtişiyle “katliam" gibi görünecektir. Başka türlüsü mümkün müdür?

Denecek ki evet mümkündür; dünya’da tüm dinlere inanan milyarlarca insan bulunduğuna göre mümkündür. Bu inanışların bugünkü gerçeğe uymadığını ortaya koymak belki geriliğe, gericiliğe karşı savaş gibi gelebilir. Neden sorusunun sorulmasını yasaklayan, tanrı buyruğunu sorgulamayı kâfirlik sayan inanışlar karşısında gerçek yanıtlar olmasa da düşünmeye çağırdığı için belki bir değer taşıdığı kabul ' edilebilir.

Fakat bize bu "kaba gerçek" değil, gerçeğin derinliği gerekir. Dinsel dogmaları son derece basit karşılaştırmalarla, herkesin bildiği fiziksel açıklamalarla dahi alt ettiğimizi düşünebilirsiniz. **Fakat "inananın" karşısında sorgulama nafile bir çabadır. Ne bizim yaptığımız açıklamalar, nede T.Dursun’un "soruları" ve yaptığı açıklamalar onlar için bir anlık kuşku dahi yaratmaz.** Çünkü iddia tanrı buyruğudur, doğrudur ve asla tartışılmaz. Bu yüzden T.Dursun "inananlara" hitap ediyorsa (ya da ettiyse) boşuna uğraşmış olmakta, hatta tahrik edici bir davranış içinde bulunmaktadır. Yok eğer, gerçeğin ta kendisini arayanlara hitap ediyorsa sığ açıklamalarla ya da "sorularla" olacak iş değildir bu.

Nitekim kendisi de bunu kısmen anlamış olacak ki kurban için iki sebep açıklıyor:

Birincisi, "Ayetlerden anlaşılan o ki, ilk doğan oğlan’ın “Tanrı’ya kurban edilmesi" biçiminde ki eski inancın bir yansıması var" diyor ve ikincisi, "Bu dinlerde "insan" kimi durumlarda "mal'dır. Örneğin köle, sahibinin malıdır. Karı kocanın malıdır. Çocukta özellikle "babanın" malıdır. İbrahim'e çocuğunu "kurban etme" yetkisinin verilmesi bundan" diyor.

Gösterilen sebeblerden birincisini alalım; gerçekten efsanede "İlk doğanın adanması" inancı vardır. Fakat "ilk doğanın adağı" ne zaman, nerede ve daha önemlisi niçin gerekmiştir?

Bu uygulamanın bu kadar köklü bir inanış özelliği taşıması nedendir?

İnsanlar günümüz insanlığı için "vahşet" sayılacak bir tapınıma niçin ihtiyaç duymuşlardır?

Değil koskoca bir tarihin determinizmini aramak, bu basit soruların karşılıklarını dahi T.Dursun'da bulmak olanaklı değildir. Bu "tarih bilimi" yoksunluğu ikinci sebeb ortaya konulduğunda daha açıklıkla ortaya çıkar; karının, çocuğun, kölenin "mal" olması.

Bir kere kurban efsanesi aşağı barbarlıktan (avcı, toplayıcılıktan) orta barbarlığa (Göçebe hayvan yetiştiriciliğine) geçişin başlangıcına, geçiş çağına denk düşen bir efsanedir. Dolayısıyla bu çağda ne "kölelik'' vardır, ne de çocukların "mal" sayılışı. Bu çağ anaerkillikten tümüyle kurtulmamış tam bir komünal çağdır. Her ne kadar efsane ataerkilliğin "baba İbrahim'ini" ortaya çıkarmak üzere ise de kadının hala etkilerini devam ettirdiği bir dönemdir. Nitekim Sara'nın İbrahim üzerinde ki egemenliği aynı efsanenin ayrıntılarıyla anlattığı bir gerçektir. Dolayısıyla bu kanı yanlıştır.

Burada denilebilir ki "aynı İbrahim'in köleleri de var cariyesi de var. Bu nasıl açıklanacak?" Çok basit! Efsane, İbrahim'in bir yüzyıldan fazla yaşadığını açıklıyor! Bu, Arapların atası olarak tüm bir tarihsel geçmişin (Tarih öncesinden tarihe girişin) tüm efsanevi olaylarının İbrahim'e mal edildiğini gösterir. Bu gerçek bilinmeyince, İbrahim'in kim olduğu ve ne zaman hangi ilişkileri yaşadığı bilinemez ve T. Dursun'un yaptığı gibi ''İbrahim mavalı"ndan bahsedip konuyu kapatmak gerekir. Oysa olay göründüğünden daha derindir.

Konuya bakış açısı modern çağdan, İbrahim'in yaşadığı çağların açıklanmasına götürülünce olaylar kendiliğinden aydınlanır. Örneğin "düşlerin", "kehanetlerin" antik çağda tinselliğin en önemli tezahürü olduğu, hatta peygamberliğin, kutsallığın en önemli işlerinden olduğu, T.Dursun'un sandığı gibi "basit bir düş" denilip geçilemeyeceği kendiliğinden ortaya çıkar.

Eğer aşağı barbarlığın avcılığa dayalı toplumunun kıtlık içindeki yaşantısı bilinirse "Tanrı'nın insan kurban etmekten ya da çocuk kurban etmekten" başka bir şeyi insanlığa salık veremeyeceği de bilinmiş olur. Yine aynı şekilde hayvan evcilleştirmenin getirdiği bolluk karşısında Tanrı'nın insanlığa, "insan ve çocuk kurban etmeyi bırakın, artık hayvan kurban edin" buyruğu vermekten başka bir tutum takınamayacağı da T.Dursun'un sorusunun karşılığı olarak anlaşılmış olur.

Bu açıklamaları uzatmak mümkündür. Fakat bizi bütün bir yazımızı tekrarlamak durumuna sokacağı için gereksizdir. Burada sadece yaklaşım farklılıklarımıza örnekler vermeye çalışıyoruz.Bu kadar örnek yeter. Bu efsaneyi çözümlemek için giriştiğim çabaların eksik kalan yanlarını "Yaratılış" ve "Tufan" efsaneleri çözümlemesi sırasında tamamlamayı düşünüyorum. Kutsal kitapların mitolojisi ve diğerleri de mitoloji tasnifinin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Açılmış bu tartışma, yeni çabalarla tamamlanacak, zenginleşecek ve "İnsanlığa dair bilmecenin" çözümü için bir "katkı" da bulunmuş olacaktır. Böyle olacağını (en azından) ummak istiyoruz. İnsanlık ve onun Kültürel devrimi, geçmişin "masallarını", ideolojilerini temizlemeden "Spiral gelişim" yasasının bir sonraki adımı olan "Modern Komüna"ya asla varılamayacaktır. "İnsanın hakkının ve "Düşüncenin gücü"nün eninde sonunda buraya varacağından zerrece kuşku duymuyorum.

Sh:82-93 Kaynak: Birant Esinoğlu, Dinlerin Gizemi 1. Baskı, Ekim 1996,İstanbul

"SERSERİ - NECİP FAZIL KISAKÜREK"

– Bedirhan Gökçe

Yeryüzünde yalnız benim serseri,

Yeryüzünde yalnız ben derbederim.

Herkesin dünyada varsa bir yeri,

Ben de bütün dünya benimdir derim.

Yıllarca gezdirdim hoyrat başımı,

Aradım bir ömür, arkadaşımı.

Ölsem dikecek yok mezar taşımı;

Halime ben bile hayret ederim.

Gönlüm ne dertlidir, ne de bahtiyar;

Ne kendisine yâr, ne kimseye yâr,

Bir rüya uğrunda ben diyâr diyâr,

Gölgemin peşinden yürür giderim...

https://youtu.be/BvmCSqnE87c

ASIRLARDIR YALNIZIM

Asırlardır yalnızım pişmanım alın yazım

Bir öfkeye mahkum ettik herşeyi

Bir yemin ettim ki dönemem

Hüzün tünellerinde soldum kederlerinde

Cehennemde yansın bu dilim

Bir yemin ettim ki dönemem

Seni versinler ellere beni vursunlar

Sana sevdanın yolları bana kurşunlar

Kıyametler kopuyor zavallı yüreğimde

Tükendim tükendim tükendim artık

Hiçmi özlemedin hiçmi hakkım yok

Bir ara bir sor allah aşkına

Seni versinler ellere beni vursunlar

Sana sevdanın yolları bana kurşunlar

Asırlardır yalnızım pişmanım alın yazım

Bir öfkeye mahkum ettik herşeyi

Bir yemin ettim ki dönemem

Hüzün tünellerinde soldum kederlerinde

Cehennemde yansın bu dilim

Bir yemin ettim ki dönemem

Seni versinler ellere beni vursunlar

Sana sevdanın yolları bana kurşunlar

Seni versinler ellere beni vursunlar

Sana sevdanın yolları bana kurşunlar

Kıyametler kopuyor zavallı yüreğimde

Tükendim tükendim tükendim artık

Hiç mi özlemedin hiçmi hakkım yok

Bir ara bir sor Allah aşkına

Seni versinler ellere beni vursunlar

Sana sevdanın yolları bana kurşunlar

Seni versinler ellere beni vursunlar

https://youtu.be/pddlTwubdws

YETİŞ NERDESİN

Ne dağlar yıkılır, ne de duvarlar,

Of çeker ağlarım, yetiş nerdesin,

Kurumuş pınarlar, gelmez baharlar,

Eyvah, eyvah,

Ah eder ağlarım, yetiş nerdesin,

Canı nerdesin sen, gülüm nerdesin sen,

Bekle ben öleyim ki o zaman gelesen,

Beyaz mintanına, boş yastığına,

Yüz sürer ağlarım, yetiş nerdesin,

Yandım ataşına, kül oldum yana,

Allah Allah,

Diz çöker ağlarım, yetiş nerdesin,

https://youtu.be/juPPtRcQYWI

JOHN FANTE "ASK THE DUST"-TOZA SOR

Çeviri: Avi Pardo,

ÖNSÖZ

Aç, ayyaş ve yazar olmaya çalışan genç bir adamdım. Daha çok Los Angeles Halk Kütüphanesi'nde okurdum ve okuduklarım ne benimle, ne sokaklarla, ne de etrafımdaki insanlarla bağdaşıyordu. Herkes sözcük oyunları peşindeydi sanki, süslü cümleler kurup hiçbir şey söylemeyen yazarlar mükemmel addediliyorlardı. Yazıları beceri, kurnazlık ve biçim karışımıydı ve öğretiliyor, özümseniyor ve okunuyorlardı. Herkesin işine gelen bir tertiple, çok düz ve kurnaz bir Dünya Kültürü ile karşı karşıyaydık. Biraz kumar ve tutku bulabilmek için devrim öncesi Rus yazarlarına gitmek gerekiyordu. İstisnalar vardı, ama sayıları o kadar azdı ki bir süre sonra onlar da tükeniyor, kendini raflar dolusu can sıkıcı kitaba bularken buluyordun. Geçmiş yüzyılların edebiyatına ve bütün olanaklarına rağmen çağdaş yazarlar iyi değillerdi.

Raflardan çekip göz attıktan sonra yerine koyduğum kitapların sayısı bini geçer. Neden kimse bir şey söylemiyordu. Neden kimse haykırmıyordu?

Kütüphanenin başka odalarını da denedim. Din kitaplarının bulunduğu oda devasa bir bataklıktı benim için. Felsefeye girdim. Beni bir süre için neşelendiren iki sert Alman buldum, sonra o da bitti. Matematik denedim ama yüksek matematik din'den farksızdı; üstümden kayıp gidiyordu. Aradığım mevcut değildi sanki.

Jeoloji denedim; Bir süre ilgimi çekti ama çok sürmedi.

Cerrahi üstüne bir kaç kitap buldum, sevdim; sözcükler yeni, çizimler harikuladeydiler. Orta kolon ameliyatını özellikle sevmiş, ezberlemiştim.

Sonra cerrahiden de sıkılıp romancı ve öykücülerin bulunduğu büyük odaya döndüm. (Yeterince ucuz şarabım varsa kütüphaneye gitmezdim. Kütüphane içecek ve yiyecek bir şeyin olmadığı ve ev sahibesinin kira yüzünden peşinde olduğu zamanlarda gidilecek yerdi. Kütüphanede tuvalet ihtiyaçlarını görebiliyordun hiç olmazsa.) Kitapların üstünde kestiren berduşlar eksik olmazdı kütüphanede.

Büyük odada gezinmeye, raflardan aldığım kitaplardan bir kaç satır ya da bir kaç sayfa okumaya devam ettim.

Derken bir gün bir kitap çektim, açtım ve kalakaldım. Bir kaç paragraf okudum. Sonra çöplükte altın bulmuş gibi kitabı masaya götürdüm. Cümleler sayfada yuvarlanıyorlardı, kayıyorlardı. Her cümlenin kendine özgü enerjisi vardı. Cümlelerin özü sayfaya bir biçim veriyordu; sayfaya oyulmuşlardı sanki. Duygusallıktan korkmayan birini bulmuştum sonunda. Mizah ve acı olağanüstü bir kolaylıkla içiçe geçmişti. O kitabın ilk sayfaları benim için çılgın bir mucizeydi.

Kütüphane kartım vardı. Kitabı alıp odama götürdüm, yatağıma uzandım, okumaya başladım ve çok geçmeden farklı bir üslup geliştirmiş biri ile karşı karşıya olduğumu biliyordum. **Kitabın adı Toza Sor, yazarı ise John Fante'ydi.** Fante'nin yazarlığıma ömür boyu sürecek bir etkisi olacaktı. Toza Sor'u bitirdim ve kütüphaneye gidip diğer kitaplarını aradım. İki tane buldum; Dago Kımızı ve Bahara Dek Bekle, Bandini. Aynı üslupla yazılmışlardı; kolayca ve yürekten.

Evet, Fante beni çok etkiledi. O kitapları okuduktan kısa bir süre sonra bir kadınla yaşamaya başlamıştım. Benden daha ayyaştı ve korkunç kavgalar ederdik. Bazen ona, **"Bana orospu çocuğu deme! Bandini 'yim ben, Arturo Bandini!"** diye bağırırdım.

Fante benim Tanrı'mdı ve Tanrı'ların rahatsız edilmeyeceğini, kapılarının çalınmayacağını biliyordum. Ama Angel's Flight'ın neresinde oturduğunu tahmin etmeye çalışır, hâlâ orada yaşadığını düşlemeyi severdim. Hemen her gün oradan geçerdim. Camilla'nın tırmandığı pencere bu muydu? Lobi bu mu? Hiçbir zaman emin olamadım.

39 yıl sonra Toza Sor'u bir daha okudum. Fante'nin bütün kitapları bugün de tazeliğini koruyor. Ama benim favorim Toza Sor, çünkü sihiri keşfettiğim ilk kitaplı. Dago Kımızı ve Bahara Dek Bekle, Bandini'den başka kitapları da var Fante'nin. Hayat Dolu ve Üzümün Kardeşliği. Şu anda Fante, Bunker Hill Düşü adlı yeni bir roman yazıyor.

Fante'yi nihayet bu sene, çok farklı koşullarda tanıdım. Fante'nin öyküsü bu kadarla kalmıyor. Şansızlık, bahtsızlık ve ender bulunur bir cesaretin öyküsüdür onunki. Bir gün anlatılacaktır, ama burada anlatmamı istemediğini hissediyorum. Ama şu kadarını söyleyeyim; sözü nasıl yazdıysa hayatı da öyle yaşadı; güçlü, iyi ve yürekten.

Yeter. Şimdi kitap sizin.

Charles Bukowski

6/5/1979

Kaynak: John Fante, TOZA SOR, Kitabın Orijinal Adı: "Ask The Dust" Çeviri: Avi Pardo, Parantez Gazetecilik, İkinci Baskı: Eylül 2003, İstanbul

ASK THE DUSTAŞKA SOR (2006)

Süre: 117 dk

Yönetmen: Robert Towne

Senaryo: Robert Towne, John Fante

Ülke: ABD, Almanya

Tür: Dram, Romantik

Vizyon Tarihi:14 Nisan 2006 (Türkiye)

Dil: İngilizce, İspanyolca

Müzik: Ramin Djawadi, Heitor Pereira

Çekim Yeri:Cape Town, Western Cape, South Africa

Oyuncular: Colin Farrell ,Salma Hayek, Donald Sutherland, Eileen Atkins, Idina Menzel

Devam Filmleri

1989 Wait Until Spring, Bandini

2006 Aşka Sor (8,120)

Özet

Bukowski'nin "Benim Tanrımdı" dediği yazarın başyapıtı..Charles Bukowski gençlik yıllarında kütüphanede tesadüfen kitaplarını keşfettiği Fante'yi hiç unutmamış. Tanınmış bir yazar olunca, Fante'yi keşfinden 39 yıl sonra, 80'li yıllarda, kitaplarını basan yayınevine önermiş. Fante hayattayken kitaplarının yeniden basıldığını görmüş. Charles Bukowski, "Fante benim tanrı'mdı" diyor Toza Sor'un önsözünde. John Fante gerçekten de iyi bir yazar. Kendi yaşamından yola çıkarak yazıyor eserlerini. Toza Sor'da yazarlık yaşamının, gençliğinin ilk yıllarını anlattığı dörtlemesinin en tanınmış romanı. Çölde bir toz bulutuna kapılıp giden muhteşem bir aşkın öyküsünü anlatıyor. Toza Sor'u okuduğunuzda gerçekçi anlatımı sizleri de etkileyecek ve Bukowski'ye hak vereceksiniz.

John Fante'nin aynı adlı romanından uyarlanan Aşk'a Sor (Ask The Dust), 1930'ların Los Angeles'ında yolları kesişen güzel bir kadın ile karizmatik bir adamın hayallerini gerçekleştirme mücadelelerini anlatıyor. Tutku ve hırslarına yenik düşen bu çift, bir yandan ateşli bir aşk yaşarken, bir yandan da hayalleri uğruna zorlu seçimler yapmak zorunda kalır..

GEÇ KALMIŞ FARELER

Nihat Genç/Aydınlık
18.10.2016

Yakın tarihimizin en büyük savaşlarından birinin kapısındayız, ağır silahlar ve yüz binlerce asker Irak sınırına kaydırıldı, endişe içindeyiz.

Uzun yıllar Kerkük Musul işgalini ve Türkmenler'in kırımını sadece seyretmiş iktidarın aklına birden savaş geldi.. Koalisyona katılmak için can atıyor.

Savaş bilinmeyendir bilinmezdir, ne kadar güçlü ordun olursa olsun bir gün sonra ne olacağını bilemezsin.

Ve toplumda büyük bir sessizlik, yirmi yıl önce de Irak Savaşı'na katılmak istiyorduk o günlerde de savaşa karşı yazılar yazıyorduk ve çok az da olsa savaşa karşı ses veren sivil kurumlar vardı. Siyaset, parti, sivil kurum, toplum, savaşa karşı en küçük bir tepki göremiyoruz.

Güle oynaya savaşa gidiyoruz, güle oynaya maceralar içindeyiz.

Şüphesiz siyasi iktidar ekranları ve oylarıyla çok güçlüdür, ancak, yine de bu toplumda biz ölmedik diyecek sorumlu ve uyanık kitleler ve kurumlar olmalı.

Çok mu yorulduk. Halimiz mi kalmadı. Irak ve Suriye savaşları hepimizi çaresizlik ve umutsuzluğa mı sürükledi!

İnsanımızın bu kadar sessizleşmesi korkması ürkmesi, nasıl oldu, bu kadar siyasetsiz örgütsüz bir muhalefet nasıl oluştu, bir yanıyla dibine girelim.

*

Bir arkadaşım sabah sporu için koşu bandı alacak, alışveriş merkezine girdik, yürüyerek çıkalım, dedim, hayır, ısrarla yürüyen merdivenle çıktık, bir daha çıktık, döndük, bir daha çıktık.

Hem yürüme bandı almak istiyorsun hem de yürüyen merdiveni tercih ediyorsun, burada bir sahtekarlık var!

David Le Breton'un Bedene Veda kitabı daha önce notunu alıp yazmaya fırsat bulamadığım kendimize karşı birçok sahtekârlığı bir daha hatırlattı bana.

Mesela gücün yok iştahın yok arzun yok ve ama viagra kullanıyorsun, bedenin arzularına yetişemiyor mu, bedenin hayallerine yetişemiyor mu, bedenin iştahına geç mi kaldı?

Bir çok yazar tanıyorum, ilk gençlik yıllarından beri düzenli sakinleştirici ilaçlar kullanıyor, sonra, oturup ülke meselelerini çözüm için düzenli yazılar yazıyor.

Benim bildiğim sorunlar ve kelimelerin beynimizde duygusal karşılıkları vardır, öfke gibi **'zorluk'** gibi endişe verici, gibi.

Sorunun zorluğunu anlamak istiyorsan sorunla çıplak şekilde yüzleşeceksin. Sorun karşınızda acımasızlığıyla dururken hap kullanırsan sorunun tehlikelerini beyin olarak nasıl hissedeceksin. Hayır, önce ben duygularımı ilaçla yatıştırayım sorunu sonra çözeriz, diyorsan, sen yazar olamazsın.

Ve sorun yumağı senin karşında canlılığını telaşını paniğini ruhunu yitirir ve kelimeler plastik oyuncaklara dönüşür.

Ve saçını başını yolan ağıtlar yakan sorunun sen de karşılığı yok demektir, **ilaçlar seni duvar gibi tuğla gibi duygusuz yapmış, sen de artık kelimeleri lego parçaları gibi görmeye başlarsın, şu kelimeyi şuraya koy, tamam, gönder gitsin.** Önce hissiz şekilde kelimeleri gönderirsin, sonra hissiz şekilde orduları.

Siyasi ve sosyal bir sorunu çözmek için güya kafa patlatıp klavye önüne oturmadan önce, sen önce kendi sorununu çöz.

*

Şu çok bilinen emperyalistlerin Çin'i köleleştirmek için afyon satışını serbest bırakması gibi, artık, uyuşturucular legal, eczaneler reçeteler doktorlar 'sakinleşmenin' haplarıyla en kısa yoldan 'sorunlarımızı' çözüyorlar. Sorunlarını hapla ideolojiyle çözenler savaşı vahşeti anlayamaz, bilgisayar oyunu gibi gelir ona.

Kendimizi 'hap'la tedavi ediyorsak, o zaman önümüzde duran siyasi ve sosyal sorunları da 'hap'la çözelim, mesela, hergün canavar bir iştahla kaleme aldığın kürt meselesini de 'hapla' çözelim, basalım millete hapı gitsin. Sünnilere de hapı basalım Şiilere de hapı basalım.

İşin en tuhaf yeri bir çok psikiyatr da kendi sorunlarını da 'hapla' çözmeye alışmış. 'Hap' kullanan bir psikiyatrdan memlekete hayır gelir mi?

Sıradan insanlar gündelik hayatlarında sıkıntıları ve çıkmazları karşısında istedikleri doktora gider istedikleri tedaviye baş vurabilirler, konu bu değil.

Konu meslekle ilgili, müdahale ve takviyenin haram yasak olduğu bazı meslekler vardır, yazarlık gibi siyaset gibi.

Kelimelerin bin türlü yüzünü tanımak için kelimeler karşısında çırçıplak yüzleşen savunmasız kalabilmelisiniz, dehşeti öfkeyi anlayabilmek ciğerinden tanıyabilmek için.

Ve her kelimenin taşıdığı zehri ya da sevinciyle girip çıkabileceği açık kapı bir beyniniz ve psikolojiniz olmalı.

Memleket kötü biz de kötüyüz, olsun, biz yine de hep neşeli olmak istiyoruz, hiç kaygı taşımamalı ve öfke ve hiddetimizi bastıran haplar kullanmalıyız, memleket kötü ve bu yüzden biz ruh halimizi hep düzenli ve uyumlu ve iniş-çıkışsız tutabilmeliyiz.

Uyuşturucuyla sağlık ne zamandır kurtuluş olmuş haberimiz yok.

Yani 'ruh halimizi' de giysi gibi gözlük gibi seçiyoruz, bugün yine kötü olmayayım, şimdi haberleri okur mahvolurum, en iyisi mi önce haplarımı alayım.. Bu endişelerle doz doz alınan bu sakinleştiriciler nüfusa vurulduğunda milyon tonlara çoktan ulaştı bile.. Yani havadan atılan dehşet bombaları kadar toplumları sakinleştirmek için o bombaların ağırlığı kadar haplar.

Hatta edebiyatta eskisi kadar kaçış, yalnızlık ve kaybetme hikâyeleri okuyamıyoruz, bütün bu 'hüsranları' artık 'hapla' tedavi etmeyi ve hep 'iyi kalmayı' başarabiliyoruz.

Ruh halimizi düzenlemek rengi ve dikişiyle üstümüze çok uygun bir takım elbise giymek gibi.

Okuyucular da öyle, çok gerçekçi hikâyelerden ürküyor ve ruh hallerine uygun daha yumuşak sessiz hafif şımartan gıdıklayıcı metinlerden hoşlanıyor.

Mesela, çocuğumuz dersini başaramıyor dikkatini toplayamıyorsa basıyoruz 'hap'ı, aman üzülmesin.

Hapla şırıngayla çocuğumuzun ruh halini güya uyanık diri tutup aslında o dersin zorluğunu ve çaresizlik karşısında üzüntüsüyle baş edebilme becerilerini köreltiyoruz.

Ki, bir dersin bize asıl öğrettiği şey, o dersi ezberlemek değil, zorluğuyla baş edebilmeyi öğrenmektir.

Sporcuların kullandığı 'doping' gibi, zorluğu hapla aşmak.

*

1990'lı yılların ağır siyasal travmalarını gayet iyi hatırlıyorum, siyasal hava kasvetleştikçe, acıyı, kederi hatırlatan türkü ve şarkılardan kaçmaya başladık ve hızla 'aboneyiz abone' 'hey corc versene borç' gibi hayatımız ve siyasetimizle alakasız ve tam bir yanılsama pop rüzgarının içine düştük.

Pop müzik de bir uyuşturucuydu, sert siyasal sorunlardan 'aboneyiz abone' şarkısıyla kaçabildik mi, üç-beş yıl sonra 90'lı yıllardan daha ağır siyasal travmalar, dinci bir iktidar ve cemaat başımızdan aşağı döküp, ülkeyi mahvederek, dönüp yine bizi buldu.

15 Temmuz gecesi yaşadığımız sert travma karşısında 'aboneyiz abone' şarkısını niye söyleyemedik?

Modifiye deniliyor, arabalara orijinal olmayan başka aksesuarlar takmak, ruh halimizi de düzenlemek ve modifiye etmek istiyoruz.

Kaç zamandır bedenimize ve ruhumuza ilaveler yapma derdindeyiz, yanaklarımızı şırıngayla şişiriyoruz, kaşlarımızı kaldırıp yenisini istediğimiz yerden çiziyoruz, protez, implant, derken, yavaş yavaş sökülüp takılan robotlara dönüşüyoruz.

Başkalarına daha güzel görünmek için, sokaktan 'bakış' alabilmek için, hatta derimize resimler çiziyoruz, öcü resimleri kilim desenleri korsan bayrak resimleri.

Karşılaştığımız insanların artık yüzüne değil tşörtündeki yazıya takılıyor gözlerimiz, dövmelerine takılıyor gözlerimiz, modifiye edilmiş başörtülerine takılıyor gözlerimiz.. Bir modifiye modası ekranları sokakları siyaseti her yanı bulaşıcı hastalık gibi sardı. Mesela tşörtünde 'savaşa hayır' yazıyor, ama hepsi bu kadar, siyaseti ve kişiliğinin gideceği isyan ancak bu kadar, ötesi yok. Tşörtüne yazdı ve kurtuldu.

Kimliklerimiz artık dövmelerimizde tşörtlerimizde, kimliklerimiz artık hapla düzenlenmiş hep neşeli görünen ruh halimizde.

İnsanlar bedenleri ve ruhları üzerinde 'hakimiyet' kurmak istiyor, ruhsal manevi bir acı yaşamak istemiyor, ve 'eksikliğini' hissettiği ne varsa ya dövme ya giysi ya vücuda yeni parça ya da hapla gidermek istiyor, ama büyük fotoğrafa kimse dokunamıyor.

Artık biz de kalabalığa 'vestiyer'e bakar gibi bakıyoruz, ifadeler yüzler insan suratları yok sadece giysiler markalar dövmeler.

Estetik cerrahi ve ilaçlar ve dövmeler çoktan 'sanatkarlığa' ve sanayiye dönüştü. Bu kozmetik sanayi ve estetik cerrahi hepimizin savaşını bedenimize döndürdü.

Deriye kazılan dövmeler ve tişörtlerdeki yazılar kişilerin 'ayetleri' ve hayatta tek görünebildikleri yerler oluverdi.

Şüphesiz insanların ruh hallerini ve derilerini istedikleri gibi markalaştırması kişileştirmesi teşhir sergi salonu haline getirmesine hiçbir şekilde kimsenin itirazı olamaz.

Bedeni ve ruh halini aksesuar ve ilaçlarla sürekli programlama sürekli modifiye etme ihtiyacı, daha derin bir derdi anlatıyor bize.

İnsanlar bedenlerinin ve ruh hallerinin içinde çok fazla yaşıyorlar. Güzelliklerinin ve kusurlarının içinde çok fazla kalıyorlar. Başkalarının dikkatini çekme, başkalarına güzel iyi görünme telaşı içinde çok fazla mesai yapıyorlar. Artık günboyu meslekleri ve işleri, bedenleri ve aksesuarlarını ve ruh hallerini ilaç ve kozmetiklerle düzenlemek.

Bir insan kendi bedeni ve kendi ruhu içinde bu kadar süre kalmamalı.

*

Bir şehri iyi tanıyabilmek için o şehirden uzaklaşmalısınız. Uzaklık gurbet hasret size o şehri daha iyi anlatır. Şehrinize yakınlaşmak ve şehrinizi daha derinden ve ayrıntılarıyla tanımak istiyorsanız, o şehirden uzaklaşın.

Hayat böyledir, ölmeden, anneyi tanıyamazsınız. Ayrılmadan, sevgili nedir bilemezsiniz. Kaosu yaşamadan, hukukun değerini bilemezsiniz. Savaşı yaşamadan huzuru anlayamazsınız. Sular kesilmeden suyu, elektrik gitmeden ışığın nimetlerini anlayamazsınız.

Birileri size ısrarla bedeninize ve ruh halinizi fazla takılın, bedeninizi ve ruh halinizi çok fazla endişe haline getirin diyor, birileri size bedeniniz ve ruh halinize çok yoğun odaklanın ve dünyadan başkalarından uzaklaşın diyor. Birileri sizi dünyadan uzaklaştırıyor bedeninize çok fazla yakınlaştırıyor.

Uzun uzun türküler dinlemek, seyahate çıkmak, uzun soluklu kitaplar okumak, başkalarının hayatlarını merak edip biyografilere sarmak, başka insanların acılarına dertlerine yaşadığı zorluk ve işkencelere çat kapı gidip uzun uzun düşünmek.

Yaşadığımız kültür bedenimize ve ruh halimize saniye saniye dakika dakika çok fazla ayna tutuyor, nedense hep bedenimize ve ruh halimize tutuyor, Suriye'de kolları bacakları kesilmiş yüzbin küçük kızın bedenine ayna tutan bir sanayimiz yok.

Bedenimize ve ruh halimize odaklanıyoruz, ve bu aynayı ele geçirip, bu aynaları uzaklara ötelere başkalarına tarihe acılara büyük siyasetlere büyük direnişlere tutamıyoruz.

Bu aynayı genel resime büyük fotoğrafa tutamıyoruz.

Topluca halimiz nic'olacak'a tutamıyoruz, birlikte hep beraber ne yapabilirize tutamıyoruz, felaketler karşısında hangi siyasi çıkışlar hangi kadrolar hangi projeler içinde olmamız gerektiğine tutamıyoruz.

O mesleğin sabır isteyen zorluklarıyla uzun uzun yıllar boğuşmayı, boş ver, aman, hazır yapılmışı var, sorar öğrenirsin canım, açarsın ınterneti orda yazıyor canım.

*

Kapitalist tüketim istiyor ki bedeninizde fazla kalın, hep bedeninizle uğraşın, hep bedeninizde ikamet edin, hep bedeninizi tamir edin, hep bedeninizi görün, hep bedeninizi düşünün.

Kapitalist tüketim istiyor ki hep neşeli olun hep uyanık kalın hep uyumlu olun hep kayıtsız kalın hiç öfkelenmeyin hiç kaygı taşımayın, gerçek insanların acı ve dehşet sahneleri hiç görmeyin tasa etmeyin.

Topluca ne yapabiliriz'i hep birlikte nasıl bir çözüm üretibiliriz'i hiç dert etmeyin, üzülürseniz ilacım var, kendinizi kötü hissederseniz takma çıkartma protez ve cerrahi ve ilaçlarım var.

Bir meslek edinmek ve o meslekte usta olmak ilk yirmi yıldan sonradır, zor işdir, aman talip olmayın.

Siyaset mi, gider oyunu verirsin, canım.

Hayatta ayakta kalabilmek için zihinsel ve el becerilerini geliştirebilmek için otuz uzun yıl yoklukla açlıkla parasızlıkla ve yalnızlığınla uğraşmana hiç gerek yok..

Biz sana istediğin kişiliği marka marka takarız canım.. Biz senin partilerine de istediğimiz adamları takar takar çıkartırız canım, dert edinme.

Haplarla istediğin neşeyi sevinci yaşatırız, tatlım.

Kardeşlerim, 'güven' duygusu aksesuarlarla giderilemez, hayat ilaçla değiştirilemez.

Korku, panik, endişe duygusunu ilaçlarla yok edemezsin..

Kendine uygun bir beden ve ruh, alışveriş merkezlerinde satılmaz.

Viagrayla erkek olunmaz.

Sen görmüyorsun diye Suriye milyon insan ölememiş olmaz, siyasi kavgası ve fikirleri olmayanın, sağlığı olmaz.

İşte günlük spor merkezlerine girip çıkanların sayısı milyonu geçti, her biri ayı gibi kuvvetli ama hiç birinin bir başkasının hayatını değiştirecek iyileştirecek aklı fikri yok.

Tam tersine bedenleri güçlü ve sağlıklı ve gösterişli milyonlar çoğaldıkça hayata ve siyasete pencerelerimiz tek tek kapanıyor, tam tersini düşünün, spor merkezlerine girip çıktıkları kadar parti ve sivil kurumlara girip çıksalar, insan ve ülke olarak daha güçlü daha zinde insanlar olurduk.

Kaslı pazulu ve bal mumu heykeli kusursuz suratlar çoğaldıkça siyasi çözüm için bir araya gelmiş insanların sayısı azalıyor.

Seksen yaşında spor yaparak hala güçlü kaslarıyla övünen insanların sayısı çoğalıyor ama siyasi fikirlerimizin siyasi varlığımızın eti kemiği eriyor.

Seksen yaşında dahi bisiklete binebildiği için caka satıyor ama bir parti toplantısı bir sivil kurum toplantısına bir koşu gidip hiç gelmemiş.

Kaslarını bedenini güçlü göstermek için buzlu suların içine dalacak cesaret gösterebiliyor ama savaşlara ve hırsızlıklara karşı meydan okuyacak bir cümle lafı, gücü kendinde bulamıyor.

Geçmiş yüzyılların burjuva ve aristokratlarını düşünün, enfiye kutuları, elmas tokalar, süslü püslü giyimler ve hak edilmemiş bir soy gururu.

Tüketim toplumu, hepimizi, bu ilaçlar bu aksesuarlarla, bir yanılsama, bir similasyon gibi, kendi imparatorluğuna tek tek aristokrat ve burjuva yapıverdi, ne çok insan vahşice öldürülüyorsa o kadar çok boya sürünüyoruz. Hukuksuzluk ve adaletsizlik ne çok insanın canını yakıyorsa neşemizi koruyabilmek için o kadar çok ilaç kullanıyoruz.

Dünyanın başkalarının ve siyasetin acımasız fiziki gerçekliğini bizlere unutturup, kendi fiziki güzelliğimiz ve bedenimiz içine bizleri hapseden bir yalan gösteriş dünyası içindeyiz.

Bizleri bedenimize diri diri gömmeyi başardılar.

Artık her gün bu mezara çiçek taşıyor bu mezara kokular sürüyor bu mezarın mermerleri daha şık görünsün diye tornacı cerrahlara koşuşturup didinip duruyoruz.

Ve şüphesiz, sonuç, uyuşturucu içirilmiş fareler gibi kedi korkusu hiç yaşamadığımızı sanıp sınırlarımızda milyonlarca insan öldürülüyor.

Çünkü o fareler 'özel kişilikler' olduklarına inandırılmış.

Çünkü o fareler, ilaçlarla sabitlenmiş donuk gülüşleriyle hayatlarına zenginlik kattıklarına inandırılmışlar.

Çünkü o farelerin irade güçleri alınmış, ne saldırmayı bilirler ne korkup kaçmayı ne ısırmayı, ne telaşı, ne öfkeyi, ne öldük bittik mahvolduk endişesini.

Siyasi kasaplara estetik kasaplara her gün gönüllüce ve çılgınca koşup bir de üstüne güya büyük zevkler alırız.

Ve şüphesiz, yüzbinlerce küçük çocuk ölürken, açarsın ekranları gazeteleri, ve yine, siyasetçileriniz yazarlarınız, öfkeleriyle yüzleşecek kaygılarıyla hesaplaşacak kendilerini tanıyacak, yine dünyaya ayıracak zaman bulamamış.

Ve yine kimsenin kendi yüzüne kendi giysisine bakmaktan, başkalarına ayıracak zamanı kalmamış.

http://www.aydinlik.com.tr/gec-kalmis-fareler

YAHUDİLİĞİN SIRLI ÇIKMAZLARI

Batı medeniyeti itiraz edilemeyecek bir şekilde Yahudileşmiş bir medeniyettir

Yahudi kökenli ABD'li akademisyen–
Prof. Albert S. Lindemann

**

"Yahudi ulusal belleğinin mihenktaşı olan Kitabı Mukadddes'in (Tevrat) yeni arkeolojik keşiflerden sonra bilimsel güvenirliği zedelenmiştir."

İsrailli akademisyen–
Prof. Shlomo Sand

**

Yaşasın borçlu. Yaşasın borcunu ödeyen

Yahudi atasözü

**

Amerika'nın Nazi savaş suçlularının yargılandığı Nuremberg mahkemelerinin modem versiyonu mahkemelere ihtiyacı var Bu mahkemelerde (suçlu)bankerler insanlık suçu ile yargılanmalılar

Dave Hodges,
Ocak 2013 -193

**

"Yahudi dini ile Kapitlizmin temel fikirleri ve Yahudi davranış formları büyük benzerlik göstermektedir."

Alman sosyolog –
Werner Sombart(1863-1941)

**

Yahudi bir baba oğluna ticareti öğretmiyorsa hırsızlığı öğretsin

Talmud, Mişna

**

"Yalnız Yahudiler insandır Yahudi olmayanlar sürüdür (goyim)"

(Kerithuth 6b s. 78, Jebhammoth 61a).

"Yahudi olmayanlar Yahudilere köle olarak hizmet etmek için yaratılmıştır."

(Midrasch Talpioth 225).

"Yahudi olmayanlarla cinsel ilişkiye girmek hayvanla cinsel ilişkiye girmektir."

(Kethuboth 3b).

"Yahudi olmayanların çocukların insanlık vasfı yoktur. Yahudi olmayanların çocukları hayvandır"

(Yebamoth 98a).

“Yahudi olmayan kızlar daha doğumdan itibaren kirlenmişlerdir.”

(Abodah Zarah 36b).

**

“Amerika'yı ve Amerikan halkını kontrol eden biz Yahudi halkıdır.”

İsrail Başbakanı –
Ariel Şaron (2001-2014)

**

‘Kesinlikle inanıyorum ki, Beyaz Saray, Senato, Amerikan medyasının çoğunluğu bizim elimizde, başkalarının hayatı bizim hayatımız kadar önem taşımıyor.

İsrailli gazeteci –
Ari Shavit (Şavit) 1996

**

Benim değerlerim Yahudi değerleridir.

İngiltere Başbakanı –
David Cameron, The Jewish Chronicle, Mart 2007

**

Rusya’nın zenginliğinin yüzde otuz beşi 110 kişinin elinde

Credit Suisse, 2013 Global Wealth Report

**

İngiliz (Britanya) imparatorluğu, Yahudi finansörler ve İngiliz aristokrasisinin bir ortaklığıdır.

Fransız asıllı İngiliz tarihçi –
Hilaire Belloc (1870-1953), 1922.

**

‘Modern bankacılık parayı yoktan var eder. Bankacılık adaletsizdir ve günahın içinde doğmuştur."

İngiliz Merkez Bankası Başkanı-
Josiah Stamp (1880-1941)

**

Bizim(halkın-devletin) ekonomik çöküşü süper zenginleri daha hür daha dokunulmaz kıldı

George Manbiot, Guardian,30.07.2012

**

Bulunduğumuz ülkede hangi parti iktidarda bulunursa bulunsun biz iktidardaki hükümeti destekleriz.

Yahudi asıllı medya imparatoru Rupert Mıudoch'un sahip olduğu News Corporation'nın yöneticilerinden, Dave P Reid (2007)

Altı tane Yahudi şirketi dünya medyasının %96'sını kontrol ediyor

Norveç'li Prof. Johan Galtung(2012)

**

İSRAİL (İSRAEL')İN TANRISI EL İLE ALLAH İSMİNİN TARİHİN DERİNLİKLERİNE ETİMOLOJİK BİR SEYAHAT

İbranioğullarının bulunduğu Filistin bölgesi ve geniş bir alanı kapsayan çevresinde Paganların en popüler baş tanrısı **El** idi.

El, Sami dilinde bütün Tanrıların babası olan en yüce Tanrıdır. El, güç anlamına gelir. Muhtemelen El'den Türeyen ve İbranice Tanrı anlamına gelen **Eloha** güçlü olan demektir. El'den bir çok Tanrı ve melek ismi türetilmiştir.

El ataerkil-patriyarkal emreden bir Tanrıydı. Yunan baş tanrısı Zeus gibi, Tanrıların babasıydı. El tanrısı oldukça enteresan bir bakış açısıyla doğadaki herhangi bir güç ile özdeşleştirilmemişti. El bir nevi tek Tanrı inancına modellik etmiş bir tek Tanrı protipi idi. Tanrılar divanın başında oturur bu divanın kararlarını açıklardı. BaşTanrı İbranice El çoğulu Elim, Akadca da tlu"Ellil* çoğulu İlanu, Kenan dilinde 'İl', İbranicede 'El Elah', Aramice 'El – Elah/Alaha' Arap 'el-İlah' İl-İlah Süryanice Aloho/Alaha/Elaha, Babil'de, Ba'al isimlerim almıştı.

Azra-il, Cebra-il Mika-il, İsraf-il, Bab-il, İsra-il, İsma-il gibi isimler İbranicedir İl/El eki alarak Tanrı ile bir ilahilik ile işkilendirilmişlerdir. Arapça El, kökünden gelen buna benzer isimleri el ekine il ekleyerek bazısısnın anlamını değişirerek aynen kullanır. Bu kelimeler Arapçada 'il' eki İbranicede 'el' eki almıştır:

Mika-El,Cebra-El(cebri eloha=Tanrı nın gücü), Cebra-il/el: (cebri eloha=Tanrı nın gücü)

Cabrael İbranice, Cebrail Arapçadır. Aralarında fazla bir fark yoktur. Cebrail İslam'da Allahın gücünü bildiren Allah'ın kelamını peygambere iletir. Diğer Tanrıyla bağlantılı bazı örnekler şöyledir

İsra-il/el: (israelohi=Tanrıyı yenen)Samu-El,Sama-il/el veya İsma-il/el(Sam-ı-Eloha=Sam'ınTanrısı), Dani-El (Dan-ı-Eloha=Tanrı Hükmü) İsma-El kelimesi İsma-Elah şeklindedir. Araplar bunu İsma-İl şeklinde okurlar.

Allah kelimesinin kökenleri üzerinde bazı tartışmalar vardır. Bu tartışmaları netleştirmek için oldukça gerilere gitmek gerekmektedir. Dilbilimciler, sözcüğün kökünün İlah'tan (el-ilah) ya da el-laha'dan gelmiş olabileceğini söylerler. **Allah sözcüğünün kökeni bazı alimlere göre İlah'tır.** Bazılarına göre ise Lah'tır. Bu kelimeye karşılık Süryanice'de Laha vardır. Muhtemelen Lah Arapçaya Süryanice Laha'dan geçmiştir. Lâh gizlenme ve yükselme mânâsına fiilinin masdarı olduğu gibi bundan "ilâh" anlamında da bir isimdir ve lâh isminin başına "el" getirilerek "Allah" denilmiş ve özel isim yapılmıştır. Diğer bir görüşe göre de İlah'ın başına yüceltmek maksadıyla elif ile lam konmuş, el-ilah olmuş. Bu kelime genelde Sami dillerinde En üst ilah anlamına gelir. Allah ismi arapça Elif (E/A), Lam (L), ve He (H) harfleriyle yazılır. A dediğimiz Elif, L dediğimiz Lam ve H dediğimiz He. El-ilah dile ağır geldiğinden ilah'taki (i) kaldırılmış, ve biraraya gelen iki lam(L) birbirinin içine geçirilmiş (idğam), böylece "Allah" sözcüğü meydana gelmiştir.

Arapça ile akraba olan dillerde de ilah kelimesi benzer şekillerde seslendirilir; İbranice Tanrı anlamına gelen **Eloah/ Elohim, Keldanice Alaha, Aramice Elaha, Süryanice Alaha, Aloho** gibi...

Aslında çoğunluk isim ve kelimelerin bir etimolojik kökeni vardır. Allah'ın etimolojik kökeninin tartışmalı olduğu gibi Yahudilikte Tanrı yerine kullanılan Elohim'in etimolojik

kökeni de tartışmalıdır. İngiliz Arkeolojist, araştırmacı yazar, Godfrey Higgins (1772-1833) klasik eseri Anacalypsis'de Yahudi'lerin Tanrı anlamına kullandıklan Elohim kelimesinin etimolojik kökenlerini bulmaya çalışır. Elohim'in daha önceki orijinal telafuzunun aracı, uzlaştıncı, korumaya aracı olan anlamında Aleim (çoğulu Alim) olduğunu bunun İbrani dilinde sonradan Elohim diye teleafuz edildiğini belirtir.

Elah Allah deyimine çok yakın bir ifadedir. Aramicenin Süriye ve bölgesinde kullanılan Süryanice lehçesinda Tanrı yerine kullanılan **Alaha, Aloho** Arapça Allah kelimesinin oluşumunda diğer büyük etkisi olan kelime kökenlerinden biridir. Allah sözcük olarak aslı, Süryanice "Aloho" dan geldiği öne sürülür. Süryanice'de şöyle bir deyim vardır: Nhayloğ Aloho (Allah Güç versin). Büyük İslam tefsircisi Razi'ye göre de Allah Arapça değildir. İbranice veya Süryanice'dir.

Bütün bu Tanrıyı çağrıştıran **El, İl, Lila, Lilu, Eli, Eloi, Ellil, Enlil, El-İlah, El-Lah, Ellah, Eloah** vb. gibi isimler çeşidi Mezopotomya dillerinde aşağı yukarı bir ilahi gücü çağrıştırıyordu. Arapça Tanrı anlamına gelen İlah'ın Aramice kökeni Elah, İbranice Eloah'tır. El'den türemiş birbirine benzer sayısız isim vardır. Korkulan bir ataerkil Tanrı olan El ve bu isme yakın Tanrı adlan olan: Elohim, Elyon, Al, Eloah, Elah gibi adlar genellikle Tanrı'nın güçlü, büyük, yüce, korkulan niteliklerine odaklanır.

Tevrat'ta çoğunlukla **İbranicede Tanrı anlamına gelen Elohim kullanılır** (2500 civan). El'de yine Tevrat'ta Tanrı anlamında kullanılır. Elohim kelimesinin daha önce çoğul olarak kullanılan Eloah'ın kelimesinin tekili olduğu öne sürülür. İbranicede genelde 'im ' ile biten kelimeler çoğul olarak kullanılır. Eloh-im kelimesi genelde tekil değil çoğul anlamda kullanılır. Fakat İbrani-Yahudi tanrısını belirtirken tekil anlam alır. Diğer Tanrıları belirtirken çoğul anlam alıyor diye düşünmemiz gerekiyor.

Tevratta **El, Elohim, Elyon, Adonay** (İbranice; din/dün), isimleri Tanrı'nın en yüce olma özelliğini vurgular. Elyon kelimesi İbranice yukarıya gitmek anlamındaki Allah kelimesinden gelir. El Arapçada İl olmuş El İlah, İlah muhtemelen Allah'a kadar giden bir evrim geçirmişti.

Bizim Babil olarak adlandırdığımız medeniyet aslında Bab-El'dir. Asurcada Bab kapı demektir El de Tanrı demek olduğuma göre Babil (Babel) Tanrının kapısı anlamındadır. Bizim Osmanlıda kullandığımız Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Sadrazamlık binasına ve daha geniş anlamıyla da Osmanlı hükümetine verilen isim olan Bab-ı Ali (Babıali) binlerce yıllık süreç içinde Babil'in evrimleşerek dilimize girmesinin sonucudur. Bab Arapça'ya da kapı olarak geçmiş Farsça yüce, ulu anlamına gelen Ali ile birleşerek Bab-ı Ali olmuştur.

Ali ismi Allah'ın 99 isminden biri olan 'El-Aliyy' isminden alınmıştır: "Gerçekten O, Aliyy'dir (Aliyyun-en yücedir), Hakim'dir" (Kuran; Şura, 51).

Sonuç olarak konuyu özetlersek; El-İl takısının kökenleri, evrimi üzerindeki tartışmalar günümüze kadar açık ve net bir sonuca ulaşmadan gelmiştir. Eloah veya diğer söylenişiyle Elohim kelimelerinin etimolojik kökeni tartışmalıdır. Bazı araştırmacılar Eloah kelimesinin Arapça'da Allah kelimesine dönüştüğünü ileri sürerler. Allah kelimesinin köken itibariyle Arapça Tanrı anlamına gelen 'İlah' dan türetilmiş olduğu bunun Arapça, İbranice, Aramice ailesinin bulunduğu Sami dinlerin ortak kullanımı olan El/İl den türetilmiş olduğu daha kabul edilebilir bir görüştür.

Pagan baş Tanrısı ölümsüz El'in isminin geçirdiği linguistik değişmelerin Hem Yahudilere

hem Müslümanların hem de diğer birçok dinin Tanrı isimlerinin oluşumunda katkıda bulunmuş olacağı ihtimali kesinlikle göz ardı edilmemelidir. Bütün dinler bir önceki dinlerin inanç, dil, kültür, yaşam, dünya görüşü gibi birçok öğelerinden beslenerek gelişmişlerdir. Aramca-Süryanice konuşan Hz. İsa da Tanrıya Eli diyordu. Aramca ifadeyle Hz. İsa son nefesinde şöyle diyordu; **"Eli, Eli, lama şevaktani"** Yani, **'Tanrım, Tanrım beni neden terk ettin?".**

Sh: 45-49

Kaynak: İsmail TOKALAK, Yahudiliğin Kökenleri Ve Küresel Gücü, Ataç Yayınları Baskı Tarihi: Mayıs 2014, İstanbul

TANRI BİR ÇOK KONUDA YAHUDİLERE TEVRAT YOLUYLA VERDİĞİ SÖZÜ TUTMUYOR.

Kendiside Eşkinazi kökenli bir Yahudi olan Kevin Alan Brook Hazar Yahudileri üzerine yazdığı kitapda şöyle der:

“Bir çoklarımız bir zamanlar Rusya bozkırlarını egemenliği altına almış olan büyük Hazar İmparatorluğu’nun mirasçılarıyız.”

Kökenleri Hazarlara kadar giden ve çoğunlukla Alman, Polonya kökenli Doğu Avrupa’dan gelen Yahudilerin teşkil ettiği Eşkinazi Yahudileri grubunda bugün köken olarak ne kadarının Hazarların teşkil ettiğini bulmak oldukça zordur. Fakat en azında köken olarak İbranioğulları ile bir ilişkileri olmadığını biliyoruz.

Bütün bunlar Yahudilerin İbranioğulları-İsrailoğulları olarak Tanrı katında özel ve seçilmiş bir ırk oldukları teorisini de yıkıyor. Tanrı acaba ayrıcalıklı ve seçilmiş ırk olarak dışarıdan evliliklerle karışmadan saf ve temiz kalmalarını önerdiği İbranioğullarının bu kadar karışmasına nasıl izin verdi? Bu soru II. Dünya Savaşı’ndan sonar Yahudilerin kendi kendilerine sorup da cevap veremedikleri soruyla aynıdır.

Tanrı acaba neden II. Dünya savaşında 5-6 milyon Yahudi'nin soykırımına uğramasına izin verdi.

Acaba Tanrı sanıldığının aksine dünya işerine müdahale etmiyor mu?

Yoksa Yahudiler bir kaç bin yıldır reforme edemedikleri kendi kutsal kitaplarının şövenist ve arkaik öğretilerinin kurbanı mı oldular?.

Tanrı Yahudilere sizi her zaman koruyacağını sözünü tutmamış görünüyor. Tanrı bir çok konuda Yahudilere Tevrat yoluyla verdiği sözü tutmuyor.

Tanrı genelde Yahudilere nüfuslarının çok arttıracağı konusunda şöyle bir söz verir; **Ayrıca diğer bir çok sözünü de tutmuyor. Yahudilere Tevrat’ta**

“Seni fazlasıyla kutsayacağım; soyunu göklerdeki yıldızlar, deniz kıyısındaki kumlar kadar çoğaltacağım, soyun düşmanlarının kentlerini mülk edinecek”, deniliyor. (Tekvin 22:17)

Bu sözde üzerinden birkaç bin yıl geçmesine rağmen tutulmamış görünüyor Yahudilerin binlerce yıllık süre içinde sayılan fazla artmıyor. **Bugün dünya nüfusunun sadece % 0.2’si gibi çok ufak bir rakamı teşkil ediyorlar.** Fakat bir gerçek var dünya nüfusuna çok ufak bir oranı teşkil eden Yahudiler dünya ticaret, finans alanlarına oldukça hakim oldukları gibi küresel siyasi acendanın belirlenmesinde ve yönlendirilmesinde nüfuslarının çok üzerinde söz sahibidirler.

Yahudiler tek bir ırk olmadıklarından Yahudilerin ayrıcalıklı bir ırk olma ideolojisi de inanırlığını yitirmektedir. CIA verilerine göre, İsrail devletindeki nüfusun bileşimi şu şekildedir:

Ülkede toplam olarak (işgâl edilmiş bulunan Batı Şeria ve Gazze Şeridi dâhil) yaşayan 6 milyon insanın % 80,1’i Musevîdir. Musevilerin dağılımında ise, en büyük pay, % 32,1 ile ABD ve Avrupa’da doğmuş ve ‘Arz-ı Mevud’a, yani ‘Vaat Edilmiş Topraklar’a göç ederek gelmiş bulunan Yahudilere aittir. İkinci büyük grup, İsrail’de doğmuş yeni nesil’ Yahudilerdir; oranlan % 20,1’dir. Afrika’dan göç etmişlerin oranı % 14,6; Asya kökenli Yahudilerin oranı ise, % 12,6’dır. Yahudi Kürtler de vardır. Bugün Yahudi Kültlerin sayısı, 150.000 olup, çoğunluğu İsrail’de yaşamaktadır. Irak’taki Yahudi Kürtlerin sayısı ise, oldukça azdır.

Tevrat tarafından öngörülen ve artık bugün bu ırkçı şövenist bir doktrin olarak kabul edilen Yahudilerin Tanrı tarafından seçilmiş bir millet olduğu inancı bugün Yahudilerin bazı kesmi arasında da kabul görmemektedir.

İsrail'de bir vakıf tarafından (AVI CHAI Foundation) 2009'da başlayıp 2012'de sonuçlan yayınlanan uzun süren araştırmanın sonucunda; İsrail'de halkın %30'a yakını Yahudiliğin en temel felsefesi olan seçilmiş halk doktrinine inanmıyor.'

Ayrıcalıklı ve üstün ırk olma konusu tarih boyunca Yahudilerde büyük bir problem ve travma yarattı.
Her gittikleri yerde Yahudi olmayanların tepkisini çektiler birçok zülüm, haksızlık ve katliama maruz kaldılar. Yahudiler bu gerçeğin özünü araştırmadılar.
Eğer araştırıp ortaya koysalardı Yahudilik inancının temel doktrini çökmüş olacaktı.
Onlarda bu karşılaştıkları trajedilerin sorumlularını hep kendi, dışlarında aradılar. Anti-semitizmi kısaca Yahudi düşmanlığını suçladılar.
Bu çektiklerinin aslında birçok nedeni olmasına rağmen önemli bir nedeni de kendilerini diğer milletlerden ayrıcalıklı ve kutsal görmeleriydi.

Sh:61-63

Kaynak: İsmail TOKALAK, Yahudiliğin Kökenleri Ve Küresel Gücü, Ataç Yayınları Baskı Tarihi: Mayıs 2014, İstanbul

HİTLER -HOLOKOST?

Hitler'in yanındaki bir sürü üst rütbeli askeri ve sivil kişinin de Yahudi kökenli (Rudolf Hess, Hermann Göring, Dr. Josef Goebbels, Heinrich Himmler Alfred Rosenberg Wilhelm Kube, Reinhard Heydrich, Adolf Eichmann, General Erich von, General Odilo Globocnik.. .vb) olduğu ileri sürülür. Hitler'in bir miktar Yahudi kanı taşımasına karşı yapılan itirazlar 2010 yılında yapılan araştırma sonucunda geçersiz kılındı. Gazeteci Jean-Paul Mulders ve tarihçi Marc Vermeeren 2010 yılı başlarında DNA testi uygulayarak Hitler'in yaşayan 39 yakın akrabası üzerinde yaptıkları testler sonucunda Hitler'in %25 oranında Yahudi kanı taşıdığını ortaya çıkarttı.

Hitlerin belli ölçüde de olsa Yahudi kanı taşıması kaderin bir cilvesidir. Hitler'in dini inancı üzerinde de tartışmalar vardır. Hitler Katolik olmasına bazen dindar görünmesine rağmen pek dindar olduğu söylenemezdi. Dindar olsa bu kadar katliamı yapması oldukça zor olurdu. Joseph Goebbels'in 1939 yılma ilişkin tuttuğu günlüğünde, şöyle yazıyordu; Hitler dindardı fakat Hristiyanlığın yeterli şekilde sertliği önermediği oldukça yumuşak bulduğu için Hristiyanlığı fazla benimsemiyordu. Bir konuşmasında şöyle demişti. **Neden bizim Japonlar gibi tanrıları aşkına ülkeleri için ölecek gibi inancımız yok. Müslümanlık bile Hristiyanlıktan bize daha uygun bir din. Hristiyanlık neden böyle zayıf ve kırılgan.**

Yahudiler uzun yüzyıllar Hristiyanlar tarafından küçük görülüp, bir çok eziyet görmeleri, onların kollektif bilinçlerinde bir travma yaratmıştır. II. Dünya savaşında karşı karşıya kaldıkları soykırımı neticesi 6 milyon Yahudinin hayatını kaybetmesi, onların hatıralarında unutulması mümkün olmayan akıllarında devamlı canlı olarak tuttukları daha büyük bir travmaya sebep oldu. İlk defa kendi kendileriyle ve inançlarıyla ciddi olarak yüzleşmeye başladılar. **Eğer Yahudiler Tanrılarının ayrıcalıklı ırkı ise Tanrı bu vahşete nasıl müsade etmişti. Neden, niçin sorularına hala tatmin edici, doyurucu bir cevap bulamadılar.** Bu olay karşısında binlerce yıldır çeşidi dinler tarafından formüle edilmiş tek bir cevap vardı o da Tanrı kullarını günah işledikleri için zaman zaman ağır bir şekilde cezalandırmasıydı.

> Yahudiler oldukça dindar insanlardı nerede hata yapmışlardı da Tanrı tarafından cezalandırılmışlardı. Zaten uzun yüzyıllar yersiz yurtsuz gurbet ellerde yeteri kadar eziyet çekmişlerdi.

Neden niçin böyle olduğuna kesin bir çözüm getirmelerinin mümkün olmadığını gördükten sonra, bu soykırımından alabildiğine faydalanma formülünü geliştirdiler. Belli Yahudi gurubları gördüler ki iyi organize olup soykırımını kullanıp oldukça etkili propoganda ve lobi faliyetleri geliştirebilirler. Zekalarını, pazarlama kabiliyetlerini, ticari tecrübelerini Yahudi soykırımını üzerinde yoğunlaşürarak bunu kendilerine büyük avantaj sağlıyan bir sektöre dönüştürdüler.

Yahudi kökenli Amerikalı akedemisyen Norman Finkelstein kendi ırk ve dininden dindaşları ve soydaşları Yahudilerin bu tutumunu ifşa eden bir kitap yazdı. Kitabın adı **'Soykırımı Endüstrisi'** idi. Finkelstein bu kitabında **Yahudilerin soykırımını bir endüstri haline getirdiğini ve bunu politize ederek alabildiğine faydalanmaya çalıştığını anlatır.** Finkelstein kitabında bugün olduğu gibi II. Dünya savaşı ertesinde uzun bir süre soykırımı öncelikli bir şekilde söz konusu edilmediğine değinir. Sosyolog Nathan Glazer'in 1957 de yaptığı araştırmaya göre (American Judaism, Chicago: 1957) Nazi'ler tarafından yapılan Yahudi soykırımının Amerikan Yahudi halkının yaşamını çok az etkilediğini ortaya koyduğuna dikkat çeker. 1949 yılında

Batı Almanyanın soğuk savaş başlangıcında Amerikanın yanında yer alması, 1950'lerin başında Batı Almanyanın soykırımı kurbanlarının ailelerine tazminat ödemeyi kabul etmesi Soykırım meselesinin Yahudi cemaatı arasında esas gündem konusu teşkil etmediğini, fakat 1967 yılındaki İsrail-Arap savaşından sonra Soykırımının Amerikan Yahudi yaşamının temel meselesi haline getirildiğini ve bunun sebeplerini izah eder.

Yahudiler soykırımı olayını bilinçli bir şekilde bir sektör haline getirip devamlı gündemde tutarak kendilerine bir koruma çerçevesi içinde dokunulmamazlık kazandırdılar, ve bunu da rakiplerine karşı silah olarak kullanmaktan hiç çekinmediler. Artık Yahudiler ne yaparsa yapsın eleştirmek kader kurbanı, mazlum bir milleti eleştirmekle eşit tutuldu. Batı dünyasında herhangi bir sebeple Yahudileri eleştiren toplumdan aforoz edilme tehlikesiyle karşı karşıya geldi. Yahudiler bu yarattıkları silahı kullanarak insanları Yahudiler ve onların gücü karşısında pasifize etmek için gizli bir terör yarattılar. Soykırımını bir terör silahı gibi kullanan Yahudi örgütlerin karşısına çıkabilen birkaç cesur gerçek aydının başında yine Yahudi akademisyenler gelir. Bunların bir tanesi Norman Finkelstein ise bir diğeri de Kudüs Hebrew Üniversitesi'nden Prof. Israel Shahak'dır(1933-2001) Shahak soykırımdan kurtulmuş bir kişiydi. Bütün eleştirilere baskılara rağmen İsrail'de yaşarken yalnız Yahudiler için değil bütün insanların temel haklan için mücadele vermişti.

> Onun Yahudi olması Yahudilerin yaptıkları haksızlıkları görmemezlikten gelmesini tarafsız bir dünya görüşüne sahip olmasını önleyemedi. Shahak gerçek bir aydın gerçek bir bilim adamıydı. Kitaplarında tarihsel ve güncel olaylardan örnekler göstererek Yahudilerin geleneksel olarak Yahudi olmayanlara karşı ne kadar düşmanca davrandıklarını göstermekten hiç çekinmedi. Yahudilerin Yahudi olmayan halkları aşşağı sınıftan, temiz olmayan yaratıklar olarak görmelerini hem İsrail devletinin hem Yahudi halk için Hem Orta Doğu ve diğer halklar için büyük tehlike arz ettiğini yazdığı eserlerde açıkça belirtmişti.

Yahudi kökenli dil bilimcisi Noam Chomsky, Yahudi Prof. Norton Mezvinsky, Yahudiler soykırımını kullanarak Soykırımı Endüstrisi yarattı diyen Yahudi kökenli Amerikalı politik bilimci Norman Finkelstein, Yahudilerin tek taraflı dünya görüşlerini Filistin halkına karşı yaptıkları haksızlıkları eleştiren, onların soykırımını bile bir silah olarak kullandıklarını ortaya koyan Yahudi kökenli gerçek aydınlardan birkaçıdır. Bu akedemik kökenli aklı başında aydınları da komplo teorocileri Yahudi düşmanı olarak suçlamak oldukça zordur.

Sh: 112-116

Kaynak: İsmail TOKALAK, Yahudiliğin Kökenleri Ve Küresel Gücü, Ataç Yayınları Baskı Tarihi: Mayıs 2014, İstanbul

YAHUDİ KÖKENLİ ABD BİR GAZETECİNİN B. OBAMA'YA AÇIK SUİKAST TEHDİDİ

Yahudi kökenli ABD'lilerin ve İsrail'in ABD politikaları üzerindeki gücü ile dokunulmazlıkları sonucunda yaptıkları kanunsuzluklar dünya barışını tehdit ederken ABD'nin de sosyal ve ekonomik çöküşünü de hazırlamaktadır

Havai Honolulu doğumlu olan Barack Obama (1961-)'nın hem doğum sertifikasının orijinal olup olmadığı ve hen gerçekten Hristiyan olup olmadığı üzerine tartışmalar zaman zaman gündeme gelmektedir. Barack Obama'nın ailesi Afrika'nın en büyük tatlısu gölü olan Victoria Gölü çevresinde yaşıyan Luo kabilesinden. Kenya nüfusunun %13'ü bu kabileden. Bu kabile büyük oranda Hristiyan olmasına rağmen kabilede küçük oranda da olsa Müslümanlar var. Obama'nın ortanca ismi Hussain (Hüseyin) bir Müslüman ismi. Obama'nın dini inancı üzerinde tartışmalar olmasına rağmen Obama Hristiyan ve bunu zaman zaman vurgulamak zorunda kalıyor. Amerika'da meşhur Washington Ulusal Katedral'inin fazla tanınmayan 'Cathedral Age' adlı dergisine Ağustos 2012'de Obama dini konularda roportaj verdi. Dinin hayatınızdaki rolü nedir sorusunu Obama şöyle cevaplandırıyordu; **'Öncelikle, benim Hristiyan inancım bana bir bakış açısı ve güven duygusu veriyor... Başkanlık süremde daha da inançlı bir insan haline geldiğimi daha önce dile getirdim. Bu görev, insanı daha fazla dua etmek durumunda bırakıyor."** Bütün bunların yanında ABD'nin siyasi yapısı gereği Obama Yahudi kökenli yardımcılar, danışmanlar tarafından çevrilmiş durumda. Obama ilk defa ABD Başkam seçilmeden önce Yahudilere ve İsrail'e yakın olduğunu göstermek için çeşitli atraksiyonlar yapılır.

Obama Kasım 2008 ABD Genel Seçiminden dört ay önce 24,Temmuz.2008'da İsrail' gitmiş, Kudüs'teki kutsal Süleyman Tapınağı'ndan kalan Ağlama Duvarı önünde dua edip, Yahudi geleneğine uygun olarak bir kağıda dilek notu yazıp onu duvarın oyuklarına koymuştu. Yahudi ileri geleneğine göre bu notları iki sende bir toplanır diğer kutsal yer olan Kudüs'teki Zeytin Dağı'nda yakılırdı. Obama'nın notu geleneklere tersi yapıldı tamamen politik bir şova dönüştürüldü ve bu not Yahudi otoriteler tarafından alınıp medyaya sızdırıldı. Notta şöyle yazıyordu: **"Tanrım bana neyin doğru neyin adaletli olduğu yolunu göster (sağduyusunu ver). Benim ailemi koru. (God, give me he wisdom to do what is right and just, and protect my family)".**

Obama'nın Başkan Yardımcısı olarak seçtiği Joseph R. Biden Mart 2007 yılında İsrail Shalom TV'e İsrail'e sempatik görünmek için ben de sionistim . **Sionist olmak için Yahudi olmanıza gerek yok.** İsrail Amerikanın Ortadoğuda en güçlü direnme noktasıdır gibi demeçler veriyordu.

Obama 2 Temmuz 2009 da yaptığı açıklamada İsrail'in 200'ün üzerinde nükleer silaha sahip bölgede büyük bir nükleer güç olduğunu görmemezlikten gelerek, İran'ın nükleer bir güç olmasına müsade edemeyiz demecinden dört gün sonra Başkan Yardımcısı Biden'den daha sert bir demeç gelir. Biden 6 Temmuz 2009'da yaptığı konuşmasında da eğer İsrail İran'a nükleer çalışmalarını hedef alarak askeri müdahalede bulunursa Amerika bunu önlemek için bir girişimde bulunmayacak diyerek, İsrail'in İran'a askeri müdahalede bulunması için dolaylı yoldan desteklemekteydi. Obama şirin gözükme politikasına Müslümanları da katmıştır. ABD Başkanı olarak ilk defa Arapça Müslüman selamı veren kişidir. Bu Müslümanların çok hoşuna gitmiş bir kısmı Obama'yı adeta bir kurtarıcı olarak görmeye başlamışlardı.

Obama 4 Haziran 2009 Mısır'ı ziyaretinde Kahire'de konuşma yapar. Konuşmasına esselamünaleyküm diye başlar ve İslam dünyasına sıcak mesajlar verir. Bütün İslam dünyası Obama'nın bu konuşmasını ve İslam dünyası tarafından olumlu karşılanır. Hatta onu dinleyen Müslüman çoğunluğun bulunduğu özellikle ön sıralarda Müslüman ilahiyatçıların oturtulduğu çok ihtiyatla seçilmiş dinleyiciler topluluğu arada seni seviyoruz (we love you) diye bağırarak konuşma karşısındaki memnuniyetlerini belli ederler. Bir yandan Müslümanlara şirin gözükmeye çalışan **Obama sağ kolunu bile İsrail'e çok yakın olan militan bir Yahudi kökenliden seçer.** Obama'nın ilk kabine ataması olarak Beyaz Saray Genel Sekreteri görevine getirdiği fazla kibar ve diplomatik olmamasıyla meşhur finans sektöründen gelen Yahudi kökenli şahin 'Rhambo'(Rambo) lakablı Rahm Emanuel (1959 –) idi. Çevresine saldırgan köpek şöhreti(attack dog reputation) ile korku salarken bu kimliği zaman zaman kendisini de rahatsız ediyor olmalı ki Beyaz Saray Genel Sekreteri kendisinin bu nefret dolu saldırgan kişiliğini şöyle itiraf eder; **'Bazı sabahları uyandığımda kendimden bile nefret ediyorum.'**

Emanuel Birinci Körfez Savaşı sırasında İsrail'e gidip burada gönüllü askerlik yapmış olup babası Benjamin M. Emanuel da Siyonist terör örgütü Irgun'ın silahlı militanlanndan biriydi. ABD Ulusal Güvenlik Ajansı'nın (NSA) ödüllü eski ajanı Wyne Madsen, Rahm Emanuel'in İsrail gizli servisi Mossad ile bağlantısı olduğunu iddia etmişti. Rahm Emanuel'in İsrail'in en etkin ajanlanndan biri olduğunu birçok kaynak belirtiyor. Emanuel 2011 yılında Chicago tarihinin ilki Yahudi kökenli Belediye Başkanı olur.

Obama'nın Mısır ziyaretine gitmeden önce uğradığı Suudi Arabistan'da Kral Abdullah'ı ziyareti. Bu Obama'nın aynı zamanda ilk Suudi Arabistan ziyareti oluyor (Haziran 2009).

S. Arabistan Kralının sağ yanında Barack Obama, sol yanında İsrail ordusunda gönüllü askerlik yapmış olan Obama'nın sağ kolu Rahm Emanuel(şimdi Chicago Valisi)

Obama'nın Başkan Yardımcısı olarak seçtiği Joseph R. Biden Mart 2007 yılında İsrail Shalom TV'e İsrail'e sempatik görünmek için ben de sionistim . Sionist olmak için Yahudi olmanıza gerek yok. İsrail Amerikanın Ortadoğuda en güçlü direnme noktasrdır gibi demeçler veriyordu. Bunun yanında bir ABD Başkanı Yahudilere ne kadar sempatik görünmeye çalışırsa çalışsın, bu yeterli değildir. Belli Yahudi güçler tam teslimiyet ister. Amerika'yı perde arkasından yörieten güçler hem kendilerinin hem İsrail'in her istediği ABD Başkanları tarafından yerine getirilsin istenir. Bunu görmediklerinde aba altından sopa göstermekten çekinmezler.

Amerika Atlanta şehrinde yayınlanan Yahudi gazetesi olan Atlanta Jewish Tımesın baş yazarı hatta sahibi olan Andrew Adler gezetesinin 13. Ocak. 2012 tarihinde çıkan makalesinde 7 milyon Yahudinin yaşadığı İsrail'i kurtarmak onları güvence altına almak için gerekirse İsrail hükümetinin İsrail İstihbarat servisi MOSSAD'a talimat vererek Barack Obama'yı bile bir suikastla ortadan kaldırılması gerektiğini yazabiliyor. Bu açık suikast kışkırtması talebine karşı tepkiler gelince Andrew Adler özür diledi ve istifa etti. Fakat Adler vermek istediği mesajı vermişti. **Bize yanlış yapan gider.** Bu teklifi bir Hristiyan veya Müslüman gazeteci yapsaydı terörist muamelesi görür mahkeme mahkeme sürünüldü. Fakat ABD'deki belli Yahudi kökenli güçler öyle bir dokunulmazlık kazanımlar kendilerini o kadar güçlü hissediyorlar ki ABD Başkanına suikast yapılmasını açık olarak teklif etme cesaretini bile kendilerinde buluyor üstüne üstlük hiçbir soruşturmaya bile tabi olmuyorlar ve ceza dahi almıyorlar. Kennedy'nin suikasta uğramasında İsrail İstihbarat Servisi MOSSAD'ın da parmağı olduğu konusunda şüpheler olduğunu daha önce belirtmiştik. Kendisine suikast yapılması istenen Obama bizim önceliğimiz İsrail'dir diye demeçler veriyor, İsrail ağlama duvarına gidip kafasında Yahudi takkesi (kippa) ile dua ediyor İsrail ve Yahudilere sempatik görünmek için her fırsatı değerlendiriyordu. Fakat yine de belli güçlere yaranamıyordu. Aynı ABD Başkanı ve Kongre'nin onayıyla İsrail senede Amerika'dan $3 milyar dolarlık hibe tarzında yardım

alıyordu. Bu yardımda taksit taksit değil her sene mali yılbaşında bir kere de ödeniyor. Ek ödemelerle esas rakam senede $43 milyar doları buluyordu.

Güç odakları için ne yaparsanız yapın yaranamazsınız daha bütün taleplerle karşılaşırsınız. Sizi tamamen kontrolleri altına almak isterler. Onların her istediğini yapmazsanız böyle açıkça ölüm tehditleri bile alırsınız.

Obama'ya yapılan açık suikast tehdidi Yahudi dokunulmazlığının verdiği cüretin sonucudur. Amerika bu güçlere çok önceden teslim olmuştu. 20 yüzyılın ortalarında küresel güç kademelerine hızla tırmanan Amerika'nın bu yozlaşmış güçlerin kontrolü altına girmişti. Amerikan rüyası kalıcı değildir ve Amerika'nın en demokratik ülke olduğu iddiası çok büyük bir illüzyondan ibarettir. **Bu düzende ABD Başkanlarının bile bağımsızlığı ve güvenliği garantide değildir. Amerika'da hangi demokrasi diye sorarsanız burada gerçekten demokrasi falan yoktur.** Amerikanın bu iki yüzlü çelişkili yapısını Amerikalı meşhur roman yazarı, edebiyatçı Mark Twain (Samuel Langhome Clemens) (1835-1910) şöyle ifade ediyordu;

'Onurunu yitirmiş, cepleri rüşvet, ağzı dindarca iki yüzlülüklerle dolu görkemli ana. Bu görkemli ana aslında Hristiyanlar ve ön planda görünen politikacılar tarafından tarafından idare edilmiyor.

Obama Temmuz 2008'de İsrail'e gitmiş Kudüs şehrini ziyaret ederek Yahudilerce kutsal sayılan Ağlama Duvarı'nda (Wailing Wall) dua etmiş Yahudi geleneğininde olduğu gibi bir

kağıda dilek yazarak duvarın taşları arasına rulo yaparak bırakmıştı. Sözde gizli yapılmış bu ziyaretin fotoğrafları önce İsrail sonra dünya basınında yayınlandı. Burada asıl amaç Kasım 2008 seçimlerinden önce İsrail ve Yahudi desteğini almaktı.

Howard Zinn, Amerikan Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi, Çeviri: Sevinç Sayan Özer (Ankara: İmge Kitab. 2005, s. 342).

Kaynak: İsmail TOKALAK, Yahudiliğin Kökenleri Ve Küresel Gücü, Ataç Yayınları Baskı Tarihi: Mayıs 2014, İstanbul

YAHUDİ GERÇEĞİNDEN HİÇ VAZGEÇMEDİ

Tanrının ayrıcalıklı ırkı yoktur. Paul Tıllich(1886-1965)'in de dediği gibi Tanrı, var olmanın ta kendisidir, ayrı bir varlık değildir.

Kendini üstün ve ayrıcalıklı görerek her şeye sahip olmaya çalışarak dünyaya hâkim olmak Tanrıyı oynamak demektir. Bu çağdışı hastalıklı ideoloji herkesi felakete sürükler dünyaya barış ve huzur getirmez.

Yahudiler binlerce yıllık tarihlerinin belli kısmını değişik yazarlar din adamları vasıtasıyla kayda almışlar olayların bazılarını abartmışlar bazılarına gerçeküstü mitolojik hikayeler eklemişler. Kitaplarının içine Tanrıyla diyaloglar Tanrıdan emirler de koyarak kitaplarını kutsallaştırarak hem tanrılarını hem dinlerini de millileştirmişlerdi. Millileştirilen Tanrı ve dinleri ileride kendi ırklarının bir arada tutulmasına çok büyük yardımcı olacaktı. Kısaca kitaplarını yaşadıkları dönemin mitolojik kültürel anlayışımda etkileriyle de sentez ve harman yaparak (Torah-Tevrat) ismini vererek tamamlamışlardı.

Karl Marx "Para İsrail'in kıskanç tanrısıdır. Yahudi tanrısı dünyevileştirilip dünyanın Tanrısı haline getirildi. "demişti.

Aslında Yahudiler Tanrıyı dünyanın değil Yahudilerin tanrısı haline getirmişlerdi.

Yahudiliğin kutsal kitabı Tevrat kutsal bir din kitabı olmakla beraber milli bir değere de sahiptir: **Yahudiler, Diaspora (sürgün) dönemlerinde bile varlığını ve milli benliğini bu kitap sayesinde korumuşlardır.** Onlar, en zor şartlarda ve günlerde Tevrat'a dayanarak onun Yahudi kurtuluşu için verdiği önerilerle umut bulmuşlar, geleceklerini ve ideallerini Tevrat'tan destek alarak şekillendirmişlerdi Tevrat, Yahudileri binlerce yıllık tarih sahnesinde tutan ve bugünlere kadar getiren temel dinamik olmuştur**. Bu yüzden Yahudiler Tevrat'ı küçük yaştan itibaren çocuklarına öğretmeyi temel dini zorunluluk olarak görürler.** Esasen Yahudiler, tarihi geçmişleri itibariyle hep başka ülkelerde yaşamış ve siyasette yer almamış olduklarından malmülk edinmeleri engellenmiş veya sürgünlerle varlıklarını geride bırakmak zorunda kalmışlardı. **Bundan Dolayı Yahudiler para altın gümüş gibi hep taşınabilir mallar üzerine yatırım yaptılar. Bu konuda uzmanlaştılar.** Ticaret, para faiz işleri ile uğraşmak belli bir okuma yazma ve matematik bilgisine ihtiyaç gerektiriyordu. **Ayrıca Tevrat'ı küçük yaşta öğrenmek içinde okuma yazma bilmek gerekiyordu. Bütün bunlar Yahudileri diğer milletlere nazaran daha eğitimli kıldı.** Hem ticaret ve para ile uğraşmaları hem eğitimli olmaları onların daha bilgili ve zeki olmasına neden oldu. Yahudiler genetik kodlan ve gelenekleri vasıtasıyla bütün bu avantajlarını gelecek nesillere aktardılar. Yahudiliğin zekası bu birikimden ve tarihi süreçten kaynaklanır. **Yahudilerin seçilmiş insan olduklarını, başka milletlerden üstün olduklarını Tanrılarının yalnız kendi halklarını koruyup kolladığını kendi dışındakilere sönürülecek soyulacak kaz gibi görmeleri artık modern çağda hem eleştirilecek hem kızılacak bir dünya görüşüdür.** Çağımızda bu çağdışı düşmanca ve şövenist görüşler eşliğinde davranış normları geliştiren Yahudileri eleştirenleri topyekün Yahudi düşmanı Anti Semitik diye karalamaları artık fazla inandırıcılığı olmayan bir savunmadır. Fakat hala çok etkili olmakta büyük bir kitleyi korkutup susturmaktadır. **Bu kısır döngü kırılmadığı sürece ne Yahudiler bir özeleştiri yapacak ne de dünyaya barış ve huzur gelecektir.**

Yalnız Yahudiler bütün olarak haksızlık etmemek gerekir evet Yahudiler tarih boyunca kutsal kitaplarını çok eski geleneklerden ve mitolojik inançtan gelen bazı katı ve acımasız öğretilerinin mağduru olmuştur.

> Fakat Yahudiler dini inaçları dışında çok iyi eğitimli dünyayı bilen yeniliklere açık kültürlü bir ırktır. Yahudiliğin çağdışı kalmış çok katı kurallarına artık onlarda inanmamaya ve bu kuralları terk etmeye başlamışlardır. İsrail'de son yıllarda yapılan bir kamuoyu araştırması bunu açıkça göstermektedir.

İsrail'de bir vakıf tarafından (AVI CHAI Foundation) 2009'da başlayıp 2012'de sonuçlan yayınlanan uzun süren araştırmanın sonucunda;

İsrail'de halkın % 20'nin Tanrıya inanmadığını göstermektedir.

Yalnız %56'sı öbür dünyada yaşam olduğuna inanıyor.

Bunun yanında yalnız %46'sı kendisini laik ve % 15'i kendisini dindar olarak görüyor.

Yalnız %51'i Mesih'in geleceğine inanıyor. Fakat bütün bunların yanında İsrail'de nüfusun % 67'si kendilerini hala seçilmiş ayrıcalıklı halk olarak görüyor.

Yani %30 yakım kendisini Yahudiliğin en temel felsefesi olan seçilmiş halk doktrinine inanmıyor.'

Dini dogmatik inancın öne sürdüğü görünüşte doğru olan bir ifade veya ifadeler topluluğu zaman süreci içinde belli bir mantık süzgecinden geçirildiğinde bir çelişki oluşturabilir. Bu paradoks aşağı yukarı dinlerin ortak tarafım da teşkil eder. Bundan dolayı burada yalnız tek taraflı Yahudilerin kutsal kitabındaki katı tutumu ve bugün ile çelişki teşkil eden görüşlerini eleştirmek haksızlık olur. **Dinler Kuran'da birçok barışçı hoşgörü içeren ayetlerin yanında Yahudi ve Hristiyanlara olumsuz yaklaşan savaşa teşvik eden bir çok ayetin yeniden ele alınması gerekmektedir. Allah adına eline silah alıp terörist faaliyetlerine katılan Müslümanların meşruiyet dayanaklarının ne olduğu da soruşturulmalıdır.** Hz. İsa'yı **"bir yanağına tokat atana diğer yanağım çevir"** (Luka, 6/29) diye konuşturan, hep uzlaşma barış öneren savaş ve şiddetten uzak durmayı öğütleyen kutsal kitaplan İncil'e rağmen Hristiyanlar nasıl oldu da engizisyon mahkemelerini kurdular?

Birçok katliama neden olan Haçlı seferleri düzenlediler, I. ve II Dünya Savaşlarında nasıl birbirlerini boğazladılar ve hala nasıl uydurma nedenlerle enerji bölgelerinde savaşlar çıkartıyorlar?

Para ve çıkarlar işin içine girince din ve Tanrının kurallarıda değişikliğe uğramaktadır.

Yahudiler kendi ağızlarından kendilerini şöyle tarif ederler:

> "Biz Yahudiler dünyanın en güçlü halkıyız. Çünkü bu sahip olduğumuz gücün nasıl uygulamaya koyacağımızı biliyoruz".

> ***Yahudiler yaşadıkları ülkelerin geleneklerini, dilini öğrenip oraya adapte olabilirler, fakat çok azı bu ülkenin halkının bir parçası olur. Onlar bir devlete değil aslında Yahudi toplumuna aittir.***
> ***Onun için aşın tutucu Yahudiler İsrail devletine bile karşıdır.***

Yahudiler yukarıdaki tanımlamalarla kendi ağızlarından kendilerini çok güzel bir şekilde izah etmektedirler. Yahudilerin bir özelliği de yalnız dünyada olup bitenleri (ekonomik, siyasal vb.) iyi bilmeleri değil kendilerini ve güçlerini de iyi tanımalarıdır. Yahudiler genelde zeki akıllı bilgili dünyada ne olup bittiğini en iyi bilen toplumdur. Binlerce yıllık tecrübeleriyle kimliklerini kaybetmeden her yerde yaşayabilme becerisini kazanmışlardır. Kutsal kitapları ve

dinleri onları hep geleceğe umutla bakınasım sağlamış birliklerini güçlendirmiştir. Yahudilerin küresel gücünde biraz da bu etkenin önemli bir rolü vardır.

Toplumu, kısacası hepimizi şekillendiren olgular içinde yaşadığımız zıtlıklar, çelişkiler, sürekli değişiklik yanında yerleşmiş sabit inançlar, gelenekler değimli?

Türkolog İrene Melikoff'un (1917-2009) dediği gibi **'Aslında hepimiz aşılması çok güç olan ve çoğu kez uzun sürede kabul edilegelmiş fikirlerin sonuçlan değil miyiz?'**

Yahudilerde dindarlık hamuru içinde şekillenmiş olmasına rağmen yaşama rasyonel açıdan bakan bir kültürün ürünüdür.
Aslında bütün mesele ne kadar inançlı olunup olunmadığı değil ne kadar rasyonel olunup olunmadığıdır.
Yahudiler aşırı dindarlık ölçüleri içinde bile dünya yaşamlarındaki mücadelede rasyonel olmayı becerebilmişlerdir.
Başarılarını da biraz bu olguya borçludurlar.

sh:306-309

Kaynak: İsmail TOKALAK, Yahudiliğin Kökenleri Ve Küresel Gücü, Ataç Yayınları Baskı Tarihi: Mayıs 2014, İstanbul

HAD GADİA (Ah Kuzucuk) İBRANİCE TEKERLEME

Bitmeyecek bu döngü

babam almıştı onu bana

sadece iki paraya.

kuzucuk! ah kuzucuk!

babam almıştı onu bana

sadece iki paraya.

anlatılır haggadah'ta.

düzenbaz kedi yattı pusuya,

zıplayıp yuttu kuzuyu bir lokmada

sonra köpek boğdu,

babamın aldığı kuzuyu yiyen kediyi.

babam sadece iki paraya

almıştı onu bana

kuzucuk! ah kuzucuk!

derken sopa geldi,

vurup dövdü

babamın aldığı,

kuzuyu yiyen,

kediyi boğan,

köpeği.

sadece iki paraya,

almıştı onu bana

kuzucuk! ah kuzucuk!

gecikmeden

ateş çıktı ve kül etti.

babamın aldığı,

kuzuyu yiyen,

kediyi boğan,

köpeği döven,

sopayı.

babam almıştı onu bana

sadece iki paraya

kuzucuk! ah kuzucuk!

ardından su geldi

babamın aldığı,

kuzuyu yiyen,

kediyi boğan,

köpeği döven,

sopayı yakan,

ateşi söndürdü.

babam almıştı o kuzuyu bana

sadece iki paraya.

sonra öküz geldi ve

babamın aldığı,

kuzuyu yiyen,

kediyi boğan,

köpeği döven,

sopayı yakan,

ateşi söndüren,

suyu içti.

babam almıştı onu bana

sadece iki paraya

kuzucuk! ah kuzucuk!

ardından kasap çıktı ortaya

ve babamın aldığı,

kuzuyu yiyen,

kediyi boğan,

köpeği döven,

sopayı yakan,

ateşi söndüren,

suyu içen,

öküzü kesti.

sonra ölüm meleği geldi

babamın aldığı,

kuzuyu yiyen,

kediyi boğan,

köpeği döven,

sopayı yakan,

ateşi söndüren,

suyu içen,

öküzü kesen,

kasabın aldı canını.

babam almıştı onu bana

sadece iki paraya

kuzucuk! ah kuzucuk!

neden şarkı söylüyorsun, küçük kuzu?

henüz bahar gelmedi buraya,

ne de fısıh bayramı erişti.

değiştin mi hiç?

değiştim ben bu sene.

ve her gece,

her bir gece.

sadece dört soru sormuştum sana

ama bu gece

başka bir soru düşündüm:

zalimin mazlum ile,

celladın kurban ile

dönüp durduğu

bu dehşet çemberi

bunca delilik ne kadar daha sürecek böyle?

bu yıl, benim değişen.

eskiden uysal bir kuzuydum,

sonra bir kaplan oldum

ve vahşi bir kurt.

güvercindim önceden, bir ceylandım.

bugünse bilmiyorum ne olduğumu.

babamız almıştı onu bize

sadece iki paraya

kuzucuk! ah kuzucuk!

ve her şey yeniden başlıyor işte...

https://youtu.be/p1QpghtVKaU

YAHUDİLİK VE BİZDEKİ TASAVVUF

Hzl: Paul B. FENTON
trc.: Salih ÇİFT

İslam tasavvufu ile Yahudi mistisizmi arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Tarihsel olarak bakıldığında oluşum döneminde Bağdat'ta Yahudilik tasavvufu etkilemiştir. Bununla birlikte ilerleyen zaman içinde tasavvufun Yahudi mistik düşüncesi üzerinde daimî bir tesirinin varlığına şahit olunmaktadır. Dinler tarihi için büyük önem taşıyan bu durum şüphesiz henüz ortaya çıkarılmakta olan inançlar arası alış verişler hususunda yeni ufuklar sunmaktadır.

Doğudaki Menşeler

İslam düşüncesi ve maneviyâtının kapsamlı tesir alanı dahilinde, mistisizm sahasındaki İsrail ile İsmail arasındaki etkileşim meselesi karşılaştırmalı dinler tarihinin en ilgi çekici konularından biridir. Tarihsel açıdan bakıldığında, Yahudilik başlangıçta, Bağdat'taki oluşum döneminde tasavvufu etkilemiştir. Şaşırtıcı bir şekilde, alimler Doğu Neoplatonizmi ve Hıristiyan dindarlığının bu dönemdeki zühd anlayışlarının gelişimine katkıda bulunduğunu kabul ederlerken, diğer taraftan onları çevreleyen Yahudi muhitinin sûfiler üzerinde bırakmış olduğu derin etkiyi gözden kaçırmaktadırlar. Hakikaten, **Babil Talmudu**'nun beşiği olan Mezopotamya, Yahudi ilim dünyasının merkezi durumundaydı, dahası İslam fethinden sonraki Araplaştırma sürecini üstlenmeye hazır haldeydi. Bağdat tasavvuf okulunun Talmudik geleneğine bağlı isimler arasında, sıdk ve velayet gibi yeni gelişmeye başlayan tasavvufun öne çıkardığı erdemlerle kadîm Rabbinik zühd ideallerini yaşadıkları hayatla somutlaştıran bazı karizmatik şahsiyetler bulunabilir. Üstelik sûfi menâkıbnâmeleri **"İsrail'in çocukları arasında bulunan zâhidleri"** konu edinen ve İsrâiliyyat olarak bilinen çok sayıdaki örneği nakletmektedirler. **Bu rivayetlerden birçoğu Yahudi zâhidliğinin başlıca kaynaklarından olan Chapters of the Fathers gibi eserlere dayanmaktadır.**

Şüphesiz Talmudik literatürden kaynaklanmış olan ve bu dönemde benimsenmiş olup İslam tasavvufunda gerçekten önemli bir rol oynayan özellikle önemli bir görüş, kâinatın kendilerinin bereketi sayesinde ayakta durduğu gizli veliler hiyerarşisi hakkındakidir. Bu gibi unsurlar dinler arası ilişki ya da Yahudi kökenli mühtediler aracılığı ile İslam'a girmiş olmalıdır. Bununla birlikte, tasavvuf kendini manevi bir güç olarak ortaya koyduğunda bu durum Yahudiler için güçlü bir cazibe merkezi olmaya başlamıştı. **Bağdat'taki tasavvuf muhitlerinde çok sayıda Yahudi mühtedisi olduğuna şüphe yoktur, hatta burada ilk sûfi şeyhlerinin sohbetlerine katılan Yahudilerin var olduğunu bilmekteyiz.**

Gerçekten de sûfi tabakât müellifleri, İbrahim el-Havvâs gibi mutasavvıfların faaliyetleri neticesi İslam'a giren Yahudi mühtedilerin hikayelerini nakletmekten ve bunu da şeyhin kerameti olarak takdim etmekten hoşlanırlar. Bazı sûfi şeyhlerinin diğer din mensuplarına yönelik nispeten açık tutumlarının bu tarz bağlantıları kolaylaştırdığına şüphe yoktur. Her ne kadar dünyanın geçiciliği ve zühde dair tasavvufî fikirlerin izlerini IX. asırda Bağdat'ta yaşayan Sa'adyah Ga'ön (Saadiah Gaon) (ö. 940) gibi Yahudi müelliflerinin eserlerinde bulmak imkan dahilindeyse de, yalnızca Yahudi-Arap kültürel ortak yaşamı esnasında ortaya konulan eserlerde kesin ip uçlarını tesbit etmek mümkün olmaktadır.

İspanya'nın Altın Çağı

İber yarımadasının Yahudi, Hıristiyan ve müslümanlar arasındaki kültür alış verişi açısından verimli bir coğrafya olduğu iyi bilinen bir gerçektir. Çok daha sonraki bir dönemde **müslüman sûfi Muhyiddin İbn Arabî (ö. 1240) ile bir Yahudi hahamı arasında, kutsal metinlerin harflerinin tabiatı üzerine cereyan eden teolojik münazaranın delilleri bugün elimizdedir.** Bu tarz ilişkilerin daha önceki zamanlarda da yaşandığı düşünülebilir. Endülüs'te tasavvufun erken dönemde gelişmeye başlaması esas olarak sûfi **İbn Meserre**'nin (886-931) fikirleri sayesinde olmuştur. Onun, Müslüman ve Yahudi Neoplatonizmi üzerindeki etkisi olduğundan fazla gösterilirken, manevî mirasçısı olan **Sehl et-Tüsterî**, son zamanlarda neşredilen eserlerinde de görüldüğü üzere, Arap alfabesinin mistik rolü üzerine büyük vurgu yapmıştır. Bu disiplin İbn Arabî'nin teozofik sisteminin temel unsurlarındandır ve aynı zamanda daha önce işaret edildiği üzere Yahudiler'le üzerinde tartıştığı bir konudur. Talmudik zamanlardan (üçüncü yüzyıldan dördüncü yüzyıla kadar) ve daha sonra Kabbala döneminde, **"gematriyah"** olarak bilinen bu aritmolojik kuramlar Yahudi tefsir anlayışının ve bâtınîliğinin (esoterizminin) ana unsurlarından biri durumundaydı. Her iki dindeki mistik kavramların gelişimi arasındaki çarpıcı benzerlik "harfler ilmi" ile sonraki münasebetlerde, başlangıçta Yahudiliğin müslümanlar üzerindeki tesirin varlığını şüpheye mahal bırakmayacak şekilde ortaya koymaktadır.

Her ne kadar tasavvufa ait belirgin edebî izler **Solomon İbn Gabriel** (ö. 1057) ve **Judah Halevi** (1075-1141) gibi Endülüslü büyük Yahudi şairlerin dinî şiirlerinde mevcutsa da, tasavvufî düşünceye derin bir saygıyı ifade eden, ortaçağa ait ilk nesir çalışması **Haham Bahyâ İbn Paqûdah**'ın (ykş. 1080) Arapça olarak kaleme aldığı ve zühd teolojisi üzerine yazılmış olan **Ferâidu'l-kulûb**'dur (Kalblerin Vazifeleri). Bahyâ, Yahudi kardeşlerinin zâhirî kalıplara aşırı bağlılığına ve dînî sathiliğe çare bulmak amacıyla bir seyr u sülûk rehberi hazırladı. Ruha, tefekkür ve aşk yoluyla **"İlâhi nûr"** ile birleşmesinde yol göstermeyi amaçlayan bu kılavuz, sûfilerin seyr u sülûklarında kat ettikleri manevi makamları konu edinen risalelere dayanmaktaydı.

Bahyâ'nın tasavvufî kaynakları kullanışı tamamiyle gelişigüzel değildir. O bazı mütefekkir sûfilerin salık verdikleri aşırı zühde ve nefsi öldürmeye karşı çıkmakta ve Allah'da fenâ (ittihâd) meselesine ihtiyatla yaklaşan bir anlayışı benimsemekteydi. Tevrat'la birlikte Kur'ân'dan naklettiği İslamî özellikteki malzemeyi kamufle etmek maksadıyla katlandığı sıkıntılara rağmen, eserinin girişinde yer alan ifadeleri, Yahudi cemaatine tanıtmakta olduğu bu yeni zühd anlayışı ile ilgili endişelerini ortaya koymaktadır. O, şu Talmudik özdeyişi delil göstermek suretiyle dindaşlarının kınamasına maruz kalmanın önüne geçmiş oluyordu: **"Her kim hikmetli bir söz söylerse, o Yahudi olmasa bile bilge (hakîm) sıfatına layık olur."** Kalbin Vazifeleri Yahudi-Arap literatürünün klasikleri arasında kutsal dile çevrilen ilk eserdir. Sahip olduğu İslamî damgayı büyük ölçüde zayıflatmış olan bu İbranice tercüme, Yahudi okurlara tasavvufî kavramları aşılamak suretiyle, Yahudi maneviyatı üzerinde sonuçları bugüne kadar gelen daimî bir tesir yapmıştı. İspanyol ve daha sonra da özellikle Bahyâ'nın halvette tefekküre dair görüşleriyle ilgilenen **Filistinli Kabbalistleri** etkiledikten sonra, Kalbin Vazifeleri on sekizinci yüzyılda Polonyalı Hasidimler tarafından yoğun bir şekilde okunmuştur. Onlar, sükût (quietism), zâhirî ve bâtınî halvet ile ruh- beden mücadelesi gibi kendileri için temel bazı görüşleri ondan ödünç almışlardı. Bu suretle biz ilk Hasidik müelliflerden olan **Polonyalı Jacob Joseph**'in yazılarında şu meşhur rivayeti okumaktayız:

> **"Küçük savaştan dönüyoruz, şimdi daha büyük olan savaşa (nefsle olana) hazırlanın."**

Bahyâ bu ifadeyi bir “bilge” nin sözü olarak nakletmektedir, ancak hakikatte Müslüman kaynaklar bu ifadeyi Hz. Peygamber Muhammed [salla’llâhu aleyhi ve sellem]e mal etmektedirler.

Sonraki bazı Endülüslü müelliflerin eserleri gibi çalışmalar Müslüman sûfilerin yazılarıyla benzerlik arz etmektedir. Song of Songs (İlâhiler İlâhisi) üzerine Arapça olarak **İbn Aknîn** (XIII. yy.) tarafından yapılan simgesel (allegoric) tefsir (şerh), ilâhi aşkı konu alan tasavvufî bir risaledeki şahsı ele almaktadır. Bundan daha dikkate değer olanı, müellifin burada verdiği aşk tanımlarının, tasavvufun temel klasiklerinden olan Kuşeyrî’nin Risâle’sinden derlenmiş olmaları gerçeğidir. **Ayrıca Tıbbu’n-nüfûs adlı eserinde İbn Aknîn, Cüneyd (ö. 910) ve İbn Edhem gibi sûfilerden “şeyhu’t-tâife” ve “er-rûhâni’l-ekber” lakablarıyla söz etmekten sakınmaz.**

https://youtu.be/unAeOT97lVg

Şarkılar Song İngilizce çeviri okurken 05:16 "O tamamen güzel" ama insanların çoğu bilmiyorum adamın adı özgün megilot yılında verildi: bu diyerek açıklamasını bitirir. İşte ayette onaltı göründüğü gibi eski İbranice yazılmış adıdır: מחמד. "Mahammad": O olarak okunur. Ben Yehuda'nın İbranice-İngilizce Sözlük göre, doğru "Mahammad" olarak telaffuz edilir. bana inanmıyorsanız, bu çevirmen bağlantılar gitmek adını yapıştırın מחמד ve sonra İngilizce'ye çevirir. מחמד "Muhammed" olarak tercüme olduğunu göreceksiniz. Ayrıca bakınız ve orijinal Şarkılar Şarkı dinleyebilirsiniz Muhammed (İbranice "im" fark lütfen saygı çoğul) Aşağıdaki bağlantıya isim tarafından açıklanan İbranice form:

http://www.hebrewoldtestament.com/B22C005.htm...

> "Hikko Mamittakim biz kullo Muhammadim Zehdoodeh wa Zehrace Bayna Kudüs."

https://youtu.be/kQAny5Zp5Pk

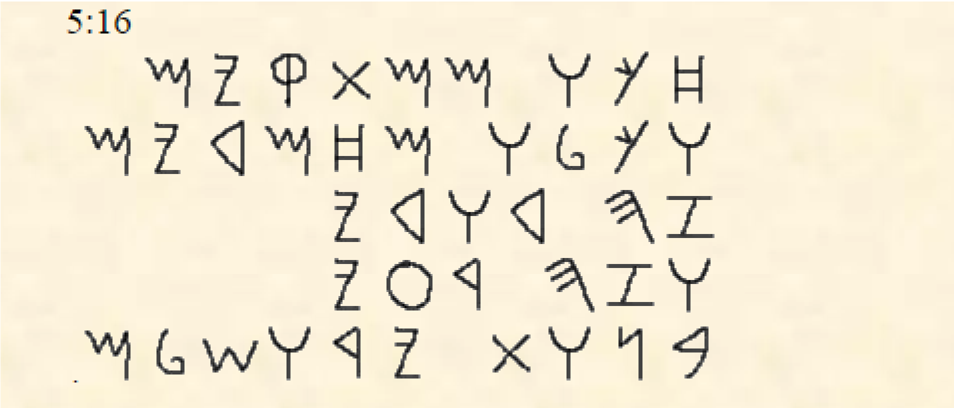
16 **Modern Hebrew**

חכו ממתקים וכלו
מחמדים זה דודי
וזה רעי בנות
ירושלם:

Paleo-Hebrew (Before 585 B.C.)

5:16

Hebrew Transliterated
5:16 ChKV MMThQYM VKLV MChMDYM ZH DVDY VZH Ur'yY BNVTh YUrVShLM.

Latin Vulgate
5:16 guttur illius suavissimum et totus desiderabilis talis est dilectus meus et iste est amicus meus filiae Hierusalem

King James Version
5:16 His mouth *is* most sweet: yea, he *is* altogether lovely. This *is* my beloved, and this *is* my friend, O daughters of Jerusalem.

American Standard Version
5:16 His mouth is most sweet; Yea, he is altogether lovely. This is my beloved, and this is my friend, O daughters of Jerusalem.

Bible in Basic English
5:16 His mouth is most sweet; yes, he is all beautiful. This is my loved one, and this is my friend, O daughters of Jerusalem.

Darby's English Translation
5:16 His mouth is most sweet: Yea, he is altogether lovely. This is my beloved, yea, this is my friend, O daughters of Jerusalem.

Douay Rheims Bible
5:16 His throat most sweet, and he is all lovely: such is my beloved, and he is my friend, O ye daughters of Jerusalem.

Noah Webster Bible
5:16 His mouth is most sweet: yes, he is altogether lovely. This is my beloved, and this is my friend, O daughters of Jerusalem.

World English Bible
5:16 His mouth is sweetness; Yes, he is altogether lovely. This is my beloved, and

this is my friend, Daughters of Jerusalem. Friends

Young's Literal Translation
5:16 His mouth is sweetness -- and all of him desirable, This *is* my beloved, and this my friend, O daughters of Jerusalem!

Bu örnekler Endülüs tasavvufu ile ilgilenen tarihçiler için büyük önem taşımalarına rağmen münferit ve azdırlar. Hiç şüphe yok ki tasavvufun etkisinin giderek kaybolmasıyla birlikte Mâlikî bağnazlığı İspanya toprağında merhametsizce eza etmiştir. Bütün popülaritesine rağmen Bahyâ'nın kitabının dahi, tasavvufun bir kolu olarak dikkate değer bir Yahudi zühd hareketine yol açtığına dair hiçbir delil yoktur. Bununla birlikte sonraki asırlar tasavvufun farklı yerlerde değişik coğrafyalara yayıldığına ve Yahudi maneviyatına tesir ettiğine şahit olmuştur.

Mısır'da Yahudi Zühd Hareketi

Mısır uzun süre mistisizmin beşiği olmuştur. Therapeut ve Hıristiyan münzevîlerden hayli zaman sonra bu ülke Zünnûn el- Mısrî (796-861) ve büyük sûfî şâir Ömer İbnü'l-Fârız (ö. 1235) gibi öncü müslüman mistikleri yetiştirmiştir. Tesirleri kesinlikle İslam toplumunu da aşan Ebu'l-Hasan eş-Şâzelî (ö. 1258), Ahmed el- Bedevî (ö. 1276), Ebu'l-Abbâs el-Mürsî (ö. 1287) ve İbn Atâullah (ö. 1309) gibi karizmatik şahsiyetler de burada yaşamışlardır. Bunların etkisiyle tasavvuf kurumsallaşma yoluna girmiş ve şehir merkezlerinde önemli tarikatlar ortaya çıkmıştır. Şüphesiz onların gittikçe artmakta olan manevî iştiyakları yerli Yahudi toplumu üzerinde yankı uyandırmıştı. Üstelik Mısır, batıda Mehdî idaresi zulmünden, doğuda Haçlı savaşlarından kaçıp gelen Yahudi kalabalıkların sığınağı haline gelmişti. Mesiyanik umutların eşlik ettiği bu tarz sosyal karmaşalar muhtemelen mistik yoğunluğu artırmıştır. **Peripatetik (Meşşâî)** felsefenin aşırı rasyonalizminin hoşnutsuzluğu ile daha derûnî dînî yaşama şekilleri arayan belli bazı

Yahudiler, sûfileri tam da özlemini duydukları manevî modeller olarak görüyorlardı.

Her ne kadar tam olarak zamanı ve bu hareketle bağlantılı olan şahısların kimler olduğu meçhul ise de, büyük alim ve lider **Moses Maimonides** (1135-1204) döneminde çok sayıda Yahudi'nin tasavvufî hayat tarzını çoktan benimsemiş oldukları görülmektedir. Hakikaten de **"he-Hâsîd" (zâhid)** lâkabını taşıyan şahısların isimlerini içeren bir kısım doküman bugüne ulaşmıştır. Bu yalnızca onursal bir sıfat olarak değil, bilakis sûfilere yakın bir manevi anlayışı benimseyen kişileri işaret etmek için kullanılıyordu. Söz konusu dönem boyunca Yahudiler'in tasavvufî literatüre olan ilgisi, Kahire/Genizah'da gün ışığına çıkarılan çok sayıdaki belgeyle iyice tespit edilmiş olmaktadır. Antik bir sinagogun sandık odası olan bu yerde (Genizah) on dokuzuncu yüzyılın sonlarında keşfedilmiş olan, ortaçağdan kalma binlerce dinî yazma mevcuttu. Bunlar arasında bu tür literatürün Yahudi okurlar nezdindeki popülaritesini kanıtlayan ve bir sûfinin sahip olması gereken nitelikler üzerine kaleme alınmış olan çok sayıda metin vardı. Bu yazmalar esas olarak iki çeşittir: Bir tarafta Müslüman sûfilere ait Arap harfleriyle yazılmış, ya da Yahudi okuyuculara kolaylık olsun diye İbranice harflerle tertip edilmiş metinler; diğer yanda ise, Yahudi müelliflerin, sûfilerin ilhamlarına dair yazmış oldukları zâhidâne eserler vardı.

Birinci kategoriye girenler arasında Bağdat'ın ilk dönem şeyhlerinden, Sühreverdî tarafından XIII. yüzyılda kurulan İşrâkî okulun İşrâkîler'ine kadar, tasavvuf literatürünün bütün eğilimlerini bulmak mümkündür. Cüneyd'e ait metinler, Kuşeyrî Risâlesi'nden parçalar, Hallâc'ın şiirleri, Endülüslü sûfi İbnü'l-Ârif'in Mehâsinu'l- mecâlis'i, Gazzâlî'nin tasavvufî otobiyografisi el-Munkız mine'd-dalâl, Sühreverdî'nin Kelimâtü't-tasavuufu ve Heyâkilu'n-nûru bunlardan yalnızca birkaçıdır. Bunlara ilaveten yine bazı rivayetler, hikayeler, anekdotlar ve bir kısım şeyhlere ait ilahiler de bu metinlerde mevcuttur.

İkinci kategori Yahudi zahidlerin bizzat kendilerince telif edilenlerden müteşekkildir. Bunların arasında, ahlakî yazmalar ve teolojik risaleler, tasavvufî makamların tanımlanmasına ve hatta tefsire dair eserler vardır. Her ne kadar bu eserler geleneksel Rabbinik konular üzerine bina edilse de, kutsal metinlerdeki kıssaları tasavvufî düşünceye uygun olarak yeniden yorumlama ve sıklıkla da Tevrat'taki şahsiyetleri tasavvuf yolunun şeyhlerine benzer şekilde tasvir etme gayretini yansıtmaktadırlar. Bununla birlikte, bunlar Müslümanlara ait metinlerin kabaca Yahudiliğe adapte edilmiş şekilleri değil, orijinal teliflerdir ve ustalıklı bir şekilde Yahudi kutsal kitabına ve Rabbinik yapıya uyarlanmışlardır.

Kendisi hakkında bir kısım önemli bilgilerin mevcut olduğu en önemli müellif, büyük rasyonalist Yahudi filozofu **Moses Maimonides'in oğlu rabbi Abraham'dan** (1186/1237) başkası değildir. Babasının ölümünü müteakiben Abraham Mısır Yahudiliğinin rûhânî lideri olmuş ve daha sonra da siyasî bir makam olan **"Nâgîd" (Yahudiler'in önderi)** konumuna getirilmiştir. Gerçekte o yalnızca zamanın en önde gelen dinî ve siyasî lideri değildi, aynı zamanda tasavvuf formundaki Yahudi zâhidliğinin de en ateşli savunucusuydu, bundan dolayı **"hasidût"** olarak bilinmekteydi. Onun bu eğilimi ne zaman benimsediği bilinmemektedir, ancak 1205 yılında babasının halefi olduğu dönemde zaten zühd hayatının içinde olduğu kabul edilmektedir. **Abraham Maimonides Pentateuch (Tevrat'ın İlk Beş Kitabı)** üzerine bir tefsir yazmış ve tıpkı sûfi literatüründe Peygamber ve arkadaşlarının ilk dönem sûfilerinin kıyafetleri içinde resmedilmeleri gibi, o da kadîm Yahudi karakterlerini zâhidlere benzer şekilde tasvir etmiştir. Bununla birlikte, Abraham'ın, pek çok açıdan babasının **Mishneh Torah'ına (Code of Laws, Kanunların Özü)** benzeyen, ancak Müslümanların benimsediğine yakın güçlü bir mistisizmi sergilemesiyle ondan ayrılan, en önemli eseri Kifâyetü'l-âbidîn'âir. Gerçekten de Bahyâ'nın, İslamî kaynakları kullanma hususunda ortaya koyduğu endişelerin aksine Abraham Maimonides, kadîm İsrail geleneğinin mirasçıları olarak gördüğü sûfilere olan hayranlığını açık bir şekilde gösteriyordu. Eski İsrail peygamberlerinin hakiki kıyafetlerinin, sûfilerin giydiği murakkalara benzediğini söylediği yerde şöyle demektedir:

"Bizim, bu peygamberlerin giysileri ile sûfilerin kullandıklarını karşılaştırmamızın yakışıksız bir iş olduğunu zannetme, zira bu sonrakiler (sûfiler) İsrail peygamberlerini taklid etmiş, onların izinde yürümüşlerdir, yoksa peygamberler onlarınkinden değil."

Aynı şekilde, Kifâye'nin. müellifine göre sûfilerin yola giriş merasiminde gerçekleştirilen, şeyhin hırka giydirmesi de esasen İsrail peygamberlerinin bir uygulamasıdır:

"Harmanisini onun (Elisha) üzerine atmak suretiyle Elijah sanki neşeli bir ifadeyle ona bu giysi ve kıyafetle olduğu gibi geri kalan bütün tavırlarının da kendisine benzemesi gerektiğini ima etmekteydi. Böylece o ona, Elijah'ın manevi arınışının kendisine (Elisha) geçtiğini ve onun da (Elijah) ulaştığı makama ulaşmış olmaktaydı. Kadîm İsrail evliyasından haberdar ol ki, İslam

sûfilerinin adeti haline gelen ama bizim dindaşlarımızın pek az yerine getirdikleri; "İsrail'in günahlarından dolayı", yani üstad müride hırkasını bağışlar ve böylece mürid mistik yola girmiş olur. **"Onlar senin kendi sözlerini aldılar" (Deuteronomy, 33: 3).** Bizim neden onlardan bazı şeyleri devraldığımızın ve kolsuz hırka v.b. giyme hususunda onları taklid ettiğimizin asıl sebebi işte budur."

Tasavvufî uygulamaların Yahudilik kaynaklı olduğu doğrultusundaki görüş, bir başka yerde, sûfilerin riyazet eğitimi ile alakalı bölümde Abraham tarafından tekrarlanır:

"Biz, İslam sûfilerinin uykuyla mücadele ederek nefsi öldürme temrini yaptıklarını da görüyoruz ki muhtemelen bu (Kral) Davud'un sözlerinden alınmıştır...O halde bizden alınan ve artık bizde bulunmayan adetlerin yabancı bir milletin içinden nasıl yeniden ortaya çıktığını, şu harika adetleri gözle de pişmanlıkla iç geçir! Ruhun gizlice ağlayacak...Zira İsrail'in gururu onlardan alındı ve dünyanın başka milletlerine bağışlandı."

Tamamen meşru anlayışa uygun şekilde eserler yazmış olan babasının aksine Maimonides, Gazzâlî'nin İhyâu ulûmi'd-dîn'indeki gibi, müslüman sûfilerin yöntemine uygun olarak, hükümlerin manevi değerlerine vurgu yapmış ve onların ardındaki esrârı bahis konusu etmiştir. Kifâye müellifi, sürgünden kaynaklanan çeşitli çileler sebebiyle Yahudiler'in unuttuğu ve artık sûfilerin muhafaza etmekte oldukları geleneklerde mevcut olan bu sırlardan bazılarını yeniden keşfedeceğine inanmaktaydı. Yahudi zâhidlerin Müslüman adetlerini açık bir şekilde benimsemiş olmalarının asıl sebebi bu inançta ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, kendilerine **"Peygamberlerin talebeleri"** adını uygun gören bu zâhidlerin İsrail'de peygamberliğin zuhurunun çok yakın olduğuna inandıkları da anlaşılmaktadır. Onlar sûfilerin uygulamalarının yalnızca eski Yahudi kaynaklı olduğuna inanmakla kalmıyor, ayrıca bunların **"Peygamber'in tebliği"**nin de bütünleyici bir unsuru olduğunu kabul ediyorlardı. Bu suretle onların Yahudi toplumunu yeniden oluşturmaları, aynı zamanda peygamberlik sürecini de hızlandıracaktı.

Müslüman örneklerden ilham aldığı açık olan ve ibadetlerle ilgili pek çok uygulamayı da içeren bu reformların amacı sinagogda icra edilen ibadetlerin âdâb ve ehemmiyetini arttırmaktı. **Yahudi şeriatinde mecburi olmasa da, ibadetin başlangıcında el ve ayakların yıkanması "nâgîd" tarafından şart koşuluyordu.** Diğer taraftan, bu uygulama (abdest) Müslümanların geleneğinde zorunluydu ve sûfi literatüründe bunun değeri üzerine özellikle vurgu yapılıyordu. Abraham, camilerde olduğu gibi sinagogdaki ibadetlerde daima Kudüs'e yönelip ibadet edenlerin belirli sıralar halinde dizilmesi şeklinde bir düzenleme yapmıştı. O, ayakta durma, diz çökme ve başı sallama ile dua esnasında elleri açıp ağlama gibi bazı ibadetlerde uyulması gereken değişik şekiller hakkında tanımlamalar yapmıştı. Kutsal kitapta belirlenmiş olan ibadetlere ilaveten, gece ibadet etmeyi ve gündüz oruç tutmayı da tavsiye etmekteydi. Bununla birlikte zâhidlerin benimsediği en etkili ibadet yalnız başına gerçekleştirilen tefekkürdür ki, sûfilerin "halvet" olarak bilinen karakteristik uygulamalarından biridir. Burada mürid, kendisini ibadet ve tefekküre daha iyi verebilmek maksadıyla, uzunca bir süre tenha ve karanlık bir yerde toplumdan ayrı olarak yaşamalıdır. **Abraham Maimonides** bu icraatı da Yahudi kaynaklı olarak görmektedir.

"Yine İslam sûfileri karanlık bir yerde inzivaya çekilirler ve ruhun hassas tarafı ışığı dahi göremeyecek derecede köreltilene kadar orada dururlar. Bu güçlü bir derûnî aydınlanmayı gerektirir ki onunla ruh, dışarıdaki karanlıkla rahatsızlık duymayacak derecede, meşgul

olsun. Şimdi, rabbi Abraham "he-Hâsîd" karanlıkta inzivaya çekilme fikrinin İsaiah'ın şu ifadesini çağrıştırdığının bilincindedir: İçinizden hanginiz Tanrı'dan korkup ışığı olmadan karanlıkta yürüyen O'nun kulunun sesine kulak verir. Bırak Tanrı'nın ismine güvensin, O'na dayansın (İsaiah, 50: 10).

Bilindiği üzere tasavvuf yolunun kendine mahsus en önemli hususiyetlerinden biri de, manevi gelişimin bir üstadın rehberliğinde gerçekleştirilmesi zorunluluğudur. Abraham Maimonides bu anlayışın kaynağını eski peygamberlerin uygulamalarında bulmaktadır.

"Şunu bil ki, genellikle, vusûlün sâlimen gerçekleşmesi için şu rivayette ifade edildiği gibi, daha önce bunu gerçekleştirmiş olan bir rehberin mihmandarlığına tabi olmak gerekir. "Bir üstad edin" (Abot, 1: 6). Kutsal kitabın üstad ve mürid ile ilgili ifadeleri iyi bilinmektedir; Musa, müridlerinden biri olan kölesi Joshua'ya bu amaca ulaşması hususunda yardımcı olmuştur. Peygamberler de aynı usûlü benimsemişlerdi. Samuel'in rehberi Eli idi. Elisha'nınki Elijah ve Jeremiah da Neriah'ın oğlu Barukh'un üstadı idi.

Ayrıca "Peygamberlerin talebeleri" ifadesi de, peygamberlerin o insanların manevi rehberleri olmaları sebebiyle kullanılmıştır. Bu uygulama başka milletler tarafından benimsenmiştir ki onlar Yahudi geleneğini taklid ederek, şeyh-mürid, üstad-talebe ilişkisini kurumsallaştırmış-lardır...Şayet yolcu (sâlik) kabiliyetli ve talimatlara sâdık olursa, o takdirde yetkin bir üstadın rehberliğinde hedefe ulaşır."

Ayrıca bazı Yahudi zâhidlerine ait metinlerde sûfilere özgü bir uygulama olan zikirden, ya da **"ruhsal hatırlama"**dan, bahsedil-mekteyse de bunun ne şekilde gerçekleştirildiğine dair hiçbir teferruata ulaşılamamıştır. Uzun süreli ibadetler için zâhidler özel ibadet hücreleri tesis etmişlerdir, örneğin Abraham Maimonides'in kendine mahsus bir sinangog edindiği bilinmektedir.

Yukarıda zikredilen uygulamalara ilaveten, halvete dayalı bir zühd eğitiminin değişik vecheleri diğer zâhid halkalarının mensuplarının eserlerinde bulunabilir. Dikkate değer bir şekilde, geleneksel Yahudi ahlak anlayışının aksine Yahudi zâhidler bazı sûfiler gibi bekarlığı savunmuşlar ve evlilikle aile mesuliyetlerinin manevi muvaffakiyet için bir engel olduğunu düşünmüşlerdir. Abraham'ın oğlu Obadyah Maimonides evlilik hakkında şunları söylemektedir:

Şunu iyi bil ki, bu yolun hakiki sâlikleri evlenmeden evvel ruhlarını arındırmaya gayret ederler, zira onlar, evlenip çoluk çocuğa karıştıktan sonra manevi ilerleyiş ihtimalinin çok az olacağını bilmektedirler." Aynı müellif bütün gereksiz eşyadan (israftan) uzak durmakta ve sıkı bir riyazeti salık vermekteydi:

"Başını ört ve bırak gözyaşların dökülsün, zayıflığın ardından arınma gelsin, gün boyu oruçlu olarak zamanını geçir. Basit şeylerden kaynaklanan zevklerle sevince kapılma ve onların sebep olduğu sıkıntılardan dolayı da kederlenme. Kısaca, onların derdiyle üzülme, sevinciyle mutlu olma. Manasız işlerden ve gülmekten sakın, sessizliği şiar edin ve gerekmedikçe konuşma. Mecbur kalmadığın sürece yemek yeme ve uyku galip gelmediği müddetçe uyuma, kalb sürekli olarak bu gibi şeyleri arzulayacak ve zihin de onlarla meşgul olacaktır."

Abraham Maimonides ismi, şüphesiz bazı fasılalarla birlikte yaklaşık iki yüz yıl sürecek olan ünlü Maimonides ailesi ile tasavvuf tarzındaki zühd anlayışı arasındaki uzun ilişkiyi başlatmıştır. Hakikaten, yukarıda zikri geçen Abraham'ın kendi oğlu Obadyah Maimonides'in

(1228-1265), Makâlâtü'l-havziyye isimli eserinden de anlaşılacağı üzere, tasavvufa güçlü bir temayülü vardı. Bu kitap, sezilebilir olan alemle birleşmek suretiyle Tanrıya giden yola koyulan manevi yolun yolcusu için ahlakî bir el kitabı ve mistik kılavuz durumundadır. Bu metin kalbi, hayat veren marifet suyuyla doldurulabilmesi için öncelikle temizlenmesi gereken bir havuza benzeten klasik tasavvufî kıyasa dayanmaktadır. Mecâzî bir üslupla kaleme alınan bu risale tasavvufî terimlerle doludur. Ayrıca Obadyah'ın, tasavvufî kalıpları geçmiş ecdadına tatbik etme eğilimi de dikkate değerdir. Bu sayede Abraham, İsaac ve Jacob çölde inzivaya çekilen gezgin dervişler olarak takdim edilebilmektedirler.

Tarihin, izlerini muhafaza ettiği Maimonidesler'in sonuncusu olan David ben Joshua (ykş. 1335-1415) da tasavvufa ilgi duymuştur. Neoklasik Yahudi-Arap literatürünün son ürünlerinden biri olan eseri el-Mürşid ile't-teferrüd, geleneksel Rabbinik Yahudi ahlak anlayışı ile tasavvuf yolunun manevi beyanlarının en kapsamlı sentezini ortaya koymaktadır. Tasavvufun tarifini vererek başlangıç yapıp, sûfi risale geleneğini takip eden müellif, öncelikle "hâsîdût"un bir tanımlamasını yapar. Eser, manevî bir programın merkez unsuru olarak David tarafından geliştirilen ve rabbilerce talim edilen, Sühreverdî'nin işrâkî felsefesi ile tasavvuf yolunun manevî makamlarının ışığında oluşturulan ahlakî bir düzenlemeye dayanmaktadır. Böylece o, başlangıç erdemi olan ve normalde "ihtiyat" anlamındaki **"zehirût"u, İşrâkîler'in "işrak"** kavramıyla ilişkilendirerek "parlamak" manasındaki "zhr" kökünden türetir, zira arınmak için girilen bu yolun ilk adımı nûru arama sâikiyle atılır.

Maimonides ailesinin bu merkezî özelliği, zühd çevreleriyle bağlantılı çok sayıda şahsın bu ünlü sülale ile ilişkili olmaları dolayısıyla de bir kere daha ortaya çıkmaktadır. He-Hâsîd Abraham Ebû Rabî'ah, Mısır'daki Yahudi dervişlerin liderlerinden biriydi. O, ilahi aşk ile kendinden geçen bir mistikle, kendi arzularının objesi olan müşahede ettiği hayalinin arasında geçen simgesel konuşmayı konu alan Song of Songs'un (İlahiler İlahisi) mistik şerhlerinden birinin müellifiydi. Zühd halkalarının dikkate değer üstadlarından biri de Abraham Maimonides'in rabbinik halkasına mensup olmakla kalmayıp aynı zamanda kayınpederi de olan Rabbi Hanan'el ben Samuel'dir. Birkaç Genizah metninde o "he-hâsîd" yani "zâhid" olarak anılmaktadır. Ayrıca dikkate değer sayıda tefsirle ilgili eserin de müellifi olarak bilinmektedir ki bunlar, yalnızca bir filozof değil, yaptığı izahlarda tasavvufî terimleri anımsatmasıyla aynı zamanda bir mistik olarak onun mahiyetini ortaya koymaktadır. Dahası, Rabbi Hannan'el faal bir zâhiddi, zira bazı belgeler onu damadının yanında bu hareketi müdafaa eder şekilde tasvir etmektedir. Gerçekten de, bu yeni uygulamaların başlangıcı muhalefetsiz olmamış ve zâhidler, dinler tarihindeki pek çok yeni akım gibi sert tepkilerle karşılaşmışlardır.

> Abraham Maimonides, zühd hareketine son derece katkısı olan siyasî ve dinî prestijine rağmen çok katı muhaliflerle yüz yüze gelmiştir. **Hatta onlar, "yanlış fikirler", "şeriata muhalif değişiklikler" ve "Yahudilikle ilgisi olmayan" adetleri sinagoga sokma suçlamaları ile onu Müslüman idarecilere şikayet edecek derecede ileri gitmişlerdi.**

Muhalefet, nâgîd olarak Abraham'ın oğlu David Maimonides (1222-1300) dönemi boyunca da sürmüştü ki, bahsi geçenin sinagogu bu dönemde kapatıldı ve bir noktadan sonra Mısır'ı terke zorlanarak Akko'ya sığınmak zorunda kaldı. Bu muhalefete bir de, söz konusu zühd yoluna girişin daha başlangıçta seçkin bir azınlığa tahsis edildiği fikri eklenince, bu hareketin neden genelde kabul görmediği açıklık kazanmaktadır. Ancak Doğu Yahudiliği'nin ortak çöküşüyle o da zamanla unutulup gitmiştir.

Sonraki Tesirler

Bununla birlikte, tasavvuf geçen yüzyıllar içinde zaman zaman, bazı Yahudiler için bireysel olarak câzibe merkezi olmaya devam etmiştir. **Rabbi David II Maimonides**'in (1335-1415) tasavvufa ilgi duyduğundan daha önce bahsedilmişti. Genizah'da muhafaza edilen ve Yahudi bir kadın tarafından ona hitaben yazılan şikayetnâmede, kocasının onu terk edip kendini tasavvufa vererek, Kahire dışında Mukattam dağındaki meşhur sûfî el-Kurânî'nin rehberliğinde yaşamak üzere oradaki tekkeye gittiği söylenmektedir. XVI. yüzyıl gibi geç bir dönemde **Mısırlı büyük sûfi el-Şârânî otobiyografisinde sohbetlerine iştirak eden ve kendisinden, çocuklarını korumak için muska yazmasını isteyen Yahudi hayranları arasındaki şöhretinden bahsetmektedir.** Yahudiler başka yerlerde de sûfilerle olan münasebetlerini devam ettirmişlerdir. Arap biyografi yazarı el- Kutûbî'nin verdiği bilgiye göre, Şam Yahudileri, Maimonides'in "Aklı Karışıklara Kılavuz" (Guide of the Perplexed) adlı eserini kendisinden okumak üzere sûfi Hasan İbn Hûd'un (XIII. yy.) evinde toplanmaktaydılar. Acaba bu onların, adı geçen eseri tasavvuf ışığında yorumlamaya çalıştıkları anlamına mı gelmekteydi? **Tasavvufî kavramları serbest bir şekilde kullanan ve tasavvuf şehidi Hallâc'ın mistik şiirlerinden alıntılar yapan XV. asır Yemen Yahudileri'nin yazılarında da tasavvufun izlerini bulmak mümkündür.** İspanya'da büyük tercüme faaliyeti esnasında, bilhassa Gazzâlî kardeşlerin eserleri olmak üzere, İbranice tercümelerin aracılığı ile çok sayıda tasavvufî kavram Yahudi literatürüne sızmıştır. Aynı şekilde, İslam dünyasının tamamen farklı bir bölgesinde, Rûmî ve Sa'dî gibi şairlerin şiirleri Farsça'dan İbranîce'ye aktarılırken hiç şüphesiz tasavvufî fikirler İranlı Yahudiler arasında yayılma imkanı bulmuştu. Bu bağlamda, İranlı bir Yahudi ve daha sonra da Hindistan'da gezgin dervişlerden olan dikkate değer isim Samed'i (ö. 1661) hatırlamak da faydalı olacaktır.

Erken Dönem Kabbalistleri

Bir başka bağlantı yeri, sürekli bir etkinin meydana geldiği Kutsal topraklardır ki bunlardan Kudüs ve hatta Safed, XIII. yüzyılda

İslam kültürünün geliştiği yerlerdi. Rabbi Abraham Abu'l-Afiyyah'ın (ö. 1291'den sonra) halkasına yakın duran XIII. asır kabbalistleri yalnızca kendi bâtınî sistemlerinde belli tasavvufî faaliyetlere yer vermekle kalmayıp, aynı zamanda sûfilerin zikir ayinlerini doğrudan onlardan alarak uyguladıklarını da kanıtlamaktadır. Abu'l-Afiyyah 1260 yılı civarındaki kısa Akko ziyareti sırasında ya da diğer pek çok seyahatlerinden birinde başka bir yerde sûfilerle karşılaşmış olmalıdır. Onun vecd haliyle ilgili metodunun esasını **"hazkârâh"**ın icrası teşkil etmekteydi ki, bu Arapça'daki **"zikir"**e dikkat çekecek şekilde benzemektedir. Kutsal kitapta beyan edilen ibadetlerden bağımsız olarak, bu uygulamanın amacı müridi nebevî ilhama hazırlamaktı. Abu'l-Afiyyah'ın yazılarında izah edilen ve açıkça tasavvufî tekniklerle ilişkili olduğu belli olan tefekküre dayalı bu ritüel, tenha ve karanlık bir yerde gerçekleştirilmekteydi.

Başlangıçtaki hazırlıkların ardından mürid beyaz kıyafetlere bürünür, özel bir duruş alır ve nefes kontrolünün yanında baş hareketlerinin eşliğinde "İlâhî İsmi" söylemeye başlar.

Abu'l-Afiyyah'ın doktrini doğuda da yayılmıştı. Akkolu İsaac, Shem Töb İbn Ga'ön ve Shaarey Zedek isimli eserin meçhul müellifi onun bu tefekküre dayalı yenilikçi Kabbalah yöntemini benimsemişler, dahası söz konusu metodu tasavvuf kaynaklı unsurlarla da zenginleştirmişlerdi. Özellikle Akkolu İsaac'ın (1270¬1340), yalnız kalarak tefekküre dalma

(Arapça'da halvet, İbranice'de hitbödedût) ve harfleri müşahede etme dahil, tasavvufî tekniklerle ilgili doğrudan bilgi sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan o, David Maimonides ve ve zâhid dostlarıyla Akko'da 1289 yılına dek süren sürgün hayatları esnasında tanışmış olmalıdır.

Safed Kabbalistleri

Safed'in sıradışı Kabbalist okulunun tarihçileri, Mısır'ın yerlisi olan Rabbi İsaac Lurya'nın (1534-1572) müridlerinin yeni uygulamalarını konu edindikleri bölümde, İslamî çevrenin tesirini yeterli derecede hesaba katmamışlardır. Luryanik Kabbala'nın tam ortaya çıkmaya başladığı dönemde, kendi tekkesi de bulunan Safed'in, gelişmekte olan bir sûfi merkezi olduğunu Türk seyyah Evliya Çelebi doğrulamaktadır. Bu nedenle, kabbalistler tarafından uygulanmaya başlanan bazı mistik ritüellerin ardında Müslümanların ziyaret törenlerine benzer bir şekilde evliya türbelerini ziyaret ve oralarda dua etmek, bir velinin etrafında teessüs eden manevi kardeşlik (tarikat- habûröt) ve sûfilerin semâ ayinleri gibi belli virdlerden oluşan gece ibadeti (bakashshöt) bulunmaktadır. Bunların yanında en önemli ritüel "hitbödedût" yani halvete çekilmekti. Yüz yıldan daha uzun süren bir fasıladan sonra tasavvufî karakterli tefekkür unsurları XVI. yüzyılda kutsal topraklara yerleşen İspanyol mültecilerin yazılarında yeniden ortaya çıktı. Bu durum ekseriyetle Abu'l-Afiyyah'ın okulunun devamı olarak görülse de, Yahudi sûfilerin düşünce sisteminden derlenen bu unsurların ayakta kalmış olabileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir. Bu anlayışı yeniden canlandıran ilk yazarlar arasında Judah el-Butinî (ö. 15 19) eseri Sullam ha-aliyyah (Ladder of Ascension, Mirac Merdiveni, başlığın bizzat kendisinde tasavvuf neşvesi mevcuttur) ve Pardes rimmonim (Orchard of Pomegranetas, Nar Bahçeleri) isimli eseri ile Moses Cordovero (ö. 1570) bulunmaktadır. Karanlık bir mekanda icra edilen tefekkür ve nefes kontrolü uygulamasının gayesi ruhun derûnî aydınlanmasını temin etmektir. Periodik itikaflar esnasında gerçekleştirilen diğer uygulamalarda da tasavvufun tesiri ortaya çıkmaktadır: Riyazet, susma, oruç, uyku ve yemeği kısıtlama, tevekkül ve bütün bunların fevkinde vecde gelebilmek için belli bir düzen içinde İlahî İsimleri tekrar etme (zikir).

Şabbatîler (Sebetaycılar)

Yahudilerle Müslüman sûfiler arasında son önemli ilişki, trajik kaderi dinini değiştirip İslam'a girmesine yol açan mistik mesih Shabbatay Zevi'nin (Sebetay Sevi) (ö. 1675) neden olduğu dinî karışıklık esnasında gerçekleşmiştir. Shabbatay Zevi, Edirne'de zorunlu ikamete tabi tutulduğu dönemde gizlice Yahudilikle ilgili vecîbeleri yerine getirirken bir taraftan Hızırlık Bektaşi tekkesindeki zikir âyinlerine katılmakta ve muhtemelen ünlü Halvetî şeyhi Muhammed el-Niyazî (Mısrî) ile de görüşmekteydi. Kendisi gibi din değiştiren ve "Dönme" olarak da bilinen müntesipleri, âyinlerinde okudukları çok sayıda Türkçe şiiri ve bazı ritüelleri kendilerinden devraldıkları, özellikle Bektaşi tarikatı olmak üzere, Türkiye'deki tarikatlarla yakın ilişkilerini sürdürmüşlerdir.

Şurası iyi bilinen bir gerçektir ki, XVIII. yüzyıl Doğu Avrupa Hasidic hareketi, bir zamanlar Türkler'in idaresinde olup Şabbatîlerin yatağı durumunda bulunan Podolya'nın güney Polish eyaletinde ortaya çıkmıştır. Bu bölgedeki hareket mensupları Osmanlı idaresindeki Selanik'te bulunan kardeşleriyle sıkı bir ilişki içindeydiler. Tasavvufî fikirlerin Podolya'ya kadar sızıp orada gelişmeye başlayan Hasidic hareketini etkileyecek boyuta ulaşmış olması ilginçtir. **"Zaddik" (Hasidic velileri)** silsileleri, evliya türbelerini ziyaret, bir âyin şekli olarak ilahi ve sema oldukça çarpıcı ve tasavvufî modelleri akla getiren uygulamalardır. Nihayet, bazan İlahi

Esmâyı teşkil eden harflerin müşahedesi görüşüne eşlik eden "hitbödedût" gerçeği, örneğin Brasilia'daki Hasidic çevrelerde önemli yer edinmişti. Daha önce gördüğümüz gibi, her ne kadar bu uygulamalar muhtemel İslâmî kaynaklı olsalar da, onların Hasidizm'deki varlığının izlerini, bir zamanlar sûfi uygulamalardan etkilenmiş olan Yahudi kabbalist çevrelerine kadar geri götürmek mümkündür.

Sonuç

Yahudi mistisizmi ve İslam tasavvufunun iki taraflı olarak birbirlerini etkilemeleri, bu iki dinin olumlu etkileşimlerine dair en teferruatlı incelemelerden birini gerekli kılmaktadır. Aslında bu durum, bâtınî (esoteric) hatta bazan zâhirî alanlarda her iki tarafın diğerinden gelecek olan tesirlere karşılıklı olarak açık olduğuna dair çok değerli bir delil ortaya koymaktadır. Üstelik, Mısır'da Yahudi zühd hareketi ve kutsal topraklarda Kabbalist ekolü ilgilendirenlerin yanında, farklı inançların kaynaşmasından doğan bu anlayışın, Yahudi maneviyatının oluşum döneminin en bereketli ve yoğun olduğu zamanda ortaya çıkmış olması dikkate değerdir. **Dinler tarihi için büyük önem taşıyan bu kesişme noktaları şüphesiz, dış hatları henüz keşfedilmekte olan inançlararası alış verişlerde yeni ufuklar sunacaktır.**

Kaynak: Paul B. FENTON Çev.: Salih ÇİFT, Yahudilik ve Tasavvuf, T.C. ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ Cilt: 13, Sayı: 1, 2004 s. 245-260

YAHUDİ KARAKTERİ VE BOZULMA NEDENLERİ

Yahudilerinde çektikleri ve karakterlerini bozan heryerde olduğu gibi yine din adamlarının hatalarından başka bir şey değil.

Talmud'da hahamlardan "yaşayan Allah" diye söz edilmekte; hatta "Allah'tan daha büyük" ifadesine yer verilmektedir. Dini temsil eden insanlar düzelmedikçe dünya düzene girmeyecektir. İhramcızâde

Hzl: Süleyman SAYAR

Yahudiler, uzun tarihleri boyunca çeşitli açılardan hep "aktüel" olmuşlardır. Günümüzde de, dünya gündeminin belki ilk maddesini Yahudi sorunu teşkil etmektedir. Böyle bir toplumun zihniyet ve karakterini, bu zihniyet ve karakteri oluşturan sosyal, kültürel ve psikolojik dinamikleri tarihî çerçevede ve sosyo-psikolojik bir yaklaşımla ele almak dikkat çekici olmalıdır.

A. Anahatlarıyla Yahudi Tarihi

Yahudiler kendi tarihlerini Hz.İbrahim'le başlatırlar. O, Kalde'nin Ur kentinde doğmuş ve oradan ailesiyle birlikte Haran'a gelmiş; sonra ilâhî emir gereği Kenan diyarına (Filistin) göç etmiştir66. Tevrat, İbrahim'e "İbrânî" demektedir. İbrânî deyiminin kökeni ve anlamıyla ilgili çeşitli görüşler vardır. Nitekim İsrail ve Yahudi deyimleri de köken ve anlam bakımından farklı görüşlere konu olmuştur. Bu tartışmalar bir yana, üç deyimin de aynı toplumu ifade etmek üzere eş anlamlı olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Hz.İbrahim, "İbrahimî dinler"in dayandığı ve bu dinlerin mensuplarınca büyük değer atfedilen merkezî bir şahsiyettir. Hem İsmailoğulları, hem de İsrailoğullannın büyük atasıdır. Tevrat'a göre Allah, onunla ve onun şahsında zürriyetiyle bir sözleşme ("ahit") yapmış; bunu "sünnet"le sembolize etmiştir.

Kur'an'da anlatılan kıssasıyla Hz.İbrahim, babası Âzer'in de içinde bulunduğu putperest kavmini Allah'a tapmaya çağıran seçkin bir peygamber, bir tevhid mücadelesi önderidir . O, Yahudi ve Hıristiyan olmadığı gibi, müşriklerden de değildir; aksine, sadece "hanîf" bir "müslim"dir .

Yahudilerin gerçek tarihini Hz.Yakub'la başlatmak gerekir. Onların atası olan ve "İsrail" lâkabıyla anılan Yakub Peygamber Hz.İbrahim'in torunudur. Yahudi toplumu, İsrail adına nisbetle Yakub'un nesli olarak İsrail ve İsrailoğulları (Benî İsrâil); Yakub'un dördüncü oğlu Yahuda (Juda)'ya nisbetle de Yahudiler şeklinde adlandırılmaktadır. Tamamen akrabalık bağları temeline oturan bu toplum, bugün yeryüzündeki milletlerin en eskilerinden birini teşkil etmekte; heyecan ve canlılık içindeki kendi dinine, edebiyatına ve tarihine sahip bulunmaktadır .

Göçebe bir topluluk olarak çobanlık yapan ve kendilerine peygamberler gönderilen İsrailoğulları Hz.Yusuf aracılığıyla Mısır'a göç etmişlerdir. Bu göç olayı sırasında Mısır Hiksos hanedanının hakimiyetinde bulunuyordu (M.Ö. 1700-1580). Hiksoslar, yönetimi zorla ele geçirdikleri için, Mısırlıları ve Mısır'ı ihmal ediyorlardı. Mısır milliyetçileri saltanatı bunlardan geri almaya çalışıyor, onlar da Mısırlı unsurlarla el ele vererek saltanatlarını sürdürme amacını güdüyorlardı. Tevrat'ın kaydettiğine göre Firavun, bu sebeple Yusuf'un kardeşlerinin Mısır'a gelmesini, bütün ülke servetlerinin onların olacağını vaad ederek ısrarla istemişti . Göç gerçekleşince de, İsrailoğulları Mısır'ın en verimli topraklarında yerleştirilmiş ve ilk zamanlar saygın bir hayat sürmüşlerdi.

Yahudiler Mısır'da hızla çoğaldılar. Ancak toplumdan ayrı yaşamaları, kendilerini soyutlamaları dikkat çekmiş ve bu durum Mısırlıları endişelendirmeye başlamıştı. Bu arada Hiksoslar hakimiyeti sona ermiş, yeni yönetimde Yahudilerin durumu kötüleşmişti. Firavun II.Ramses dönemine gelinceye kadar ve özellikle bu dönemde onlar büyük bir kin ve düşmanlığın hedefi olmuşlardı. Bu ise, Hiksoslar'la işbirliği içinde ülkenin bütün nimetlerinden yararlanan Yahudilere karşı, yerli Mısırlıların hesap sorma aşamasına gelmiş bir reaksiyonuydu. Ancak Yahudiler de boş durmuyor, bozguncu bir zihniyetle Mısırlılara karşı imha plânları ve ihtilâller düzenliyorlardı. Çünkü Hiksoslar'ın kendilerine sağladığı politik amaçlı imtiyazlara alışmışlardı. Hızlı nüfus artışlarının da doğurduğu endişeyle Mısır yönetimi Yahudiler için korkunç bir baskı ve plânlı bir soykırım başlatmıştı. Dört asır kadar süren bu baskı dönemi , Yahudi kişilik ve karakterine olan etkileri açısından çok önemli bir zaman kesitidir.

Mısır'daki kölelik ve sığıntılık hayatı Hz.Musa'nın önderliğinde son bulmuş ve Yahudiler Firavunların zulmünden kurtulmuşlardır (M.Ö. 1250). "Çıkış" (Exodus) olarak anılan bu olaydan sonra geçici bir süre kölelikten kurtulan Yahudiler, yaptıklarından ötürü 40 yıl kadar çölde dolaşmaya mahkûm edilmişler; dolayısıyla hürriyete lâyık olamamışlardır. Mısır'daki kölelik ve ezilmişlik hayatı ruhlarında bir "zillet" duygusu meydana getirmiş, aşağılanma ve horlanmışlık iliklerine işlemiştir. "Asabiyet kaybı" olarak da değerlendirilebilecek bu durumdan dolayıdır ki, zilleti yaşamamış ve korku nedir bilmeyen yeni bir neslin gelmesi, bunun için de 40 yılın geçmesi gerekmiştir . Nihayet Filistin'e girmişler, Hz.Davud (David) ve Hz.Süleyman (Şlomo) zamanında ise bağımsız ve ihtişamlı bir devlete kavuşmuşlardır (M.Ö. 1050-950).

Hz.Süleyman'dan sonra devlet "İsrail" ve "Yahuda" olmak üzere ikiye bölünmüş, İsrail krallığı Asur kralı II.Sargon tarafından kısa bir süre sonra ortadan kaldırılmıştır (M.Ö. 719). Yahuda (Juda) krallığı ise, daha sonra Babil hükümdarı II.Buhtunnasr (Nabukadnezar, Nabukodonosor) tarafından yerle bir edilmiş; Mabed (Beyt ha-Mikdaş) tahrip edilmiş ve Babil'e sürülen Yahudiler'in esaret dönemleri başlamıştır (M.Ö. 586). Bu tarih, Yahudiler açısından "birinci mabed dönemi"nin sonunu işaret etmektedir. Yahudi toplumu, millî kimliğini ve varlığını korumayı yarım asırlık sürgün döneminde Babil'de öğrenmiştir (M.Ö. 586-538). "Bir fikir sistemi, bir ideoloji ve çoğunluk uluslar içinde bir yaşam şekli olarak Yahudilik, Babil'de doğmuştur" . Bu dönem Pers hakimiyetiyle sona ermiş; sürgünden kurtulan Yahudiler, İmparator Kurus'un (Koreş, Kirus) desteğiyle Mabed'i yeniden inşa etme imkânına kavuşmuşlardır (M.Ö. 516). Ne var ki, bu kez de Büyük İskender'in Filistin'i zaptetmesiyle Yunan hakimiyetine giren Yahudiler (M.Ö. 332); Romalılarla işbirliği içinde kısa süreli bir bağımsızlık döneminin ardından, aralarındaki bitimsiz kavga ve isyanlar sonucu Romalı Pompeus tarafından dağıtılmışlardır (M.Ö. 63). Bir süre sonra yine bağımsızlık için isyan eden, ihtilâller çıkaran bu **topluma Roma İmparatoru Titus son darbeyi vurarak, Kudüs'ü ve Mabed'i yakıp yıkmış; Yahudilerin bir kısmını öldürmüş, çoğunluğunu da Akdeniz esir pazarlarında sattırmış ve sürmüştür** (M.S. 70). Bu olay, "ikinci mabed dönemi"nin sona ermesine ve Yahudilerin yeryüzüne dağılmasına neden olmuştur ("diaspora"). Mabed'in yıkılmasıyla dinî bağımsızlıklarını da kaybeden Yahudiler, bundan sonraki uzun tarihleri boyunca Mesihiik iddiasıyla ortaya çıkan Bar Kohba zamanında Romalıların kanlı bir şekilde bastırdığı iki yıllık bir bağımsızlık isyanı dışında (M.S. 132-135), 1948'e kadar hep sürgün ve esarete maruz kalmışlardır.

Bir noktayı tesbit etmek gerekir ki, Yahudilerin yabancı hakimiyeti altında alabildiğine ezilmiş, horlanmış ve aşağılanmış olmaları büyük ölçüde kendi isyankâr, uyumsuz, bozguncu ve entrikacı karakterlerine de bağlı kalmıştır. Gerek Mısır, gerek Babil, Yunan, Roma ve hatta İslâm hâkimiyeti dönemlerinde hep düşmanla işbirliği yaparak yaşadıkları ülkeyi çökertmeye çalışmışlar, ama her seferinde başarısızlığa uğramışlardır. İslâm'ın hoşgörüye dayalı yönetiminde bile eski alışkanlıkla çevirdikleri entrika ve düşmanlıklardan ötürü Hicaz'dan sürülmüşlerdir. Ortaçağ boyunca İngiltere, Fransa, İtalya ve Almanya gibi Batı ülkeleri Yahudi sürgünlerine sahne olmuştur. 1492 yılı ise; Endülüs İslâm Devleti'nin çöküşünün ardından Hıristiyan zulmü ve soykırımına uğrayan İspanya Yahudileri'nin yeryüzüne dağılması şeklinde yeni bir sürgün döneminin başlangıcıdır. Hiçbir ülkenin kabul etmek istemediği bu topluluk, nihayet Osmanlı hoşgörüsüyle önce Selânik'te, sonra da yurdun diğer bölgelerinde yerleştirilmek suretiyle Osmanlı ülkesinde yaşama şansı bulmuştur.

Orta ve Yeniçağda Batı ülkelerindeki Yahudi hayatını sembolize eden kelime **"Ghetto"**dur. Yahudiler, bellibaşlı kentlerin kenar mahallelerinde yaşamak zorunda bulunuyorlardı. Toplumdan soyutlanmış olarak duvarlarla çevrilmiş ghetto'larda bir tür hapishane hayatına itilmişlerdi. Ancak, bir açıdan böyle görünen olayın başka açılardan farklı biçimde değerlendirilmesi de mümkündür. **Meselâ E. Hoffer bu konuda şunları söylemektedir: "Orta Çağlarda Yahudilerin içinde yaşamaya mecbur edildikleri mahalleler, onlar için bir hapishane olmaktan çok, bir kale idi. Yahudi mahallelerinin kendilerine sağladığı çok kuvvetli birlik duygusu olmasaydı, o karanlık devirlerin zulmüne Yahudiler imanlarını bozmadan dayanamazlardı. Orta Çağın zulmü, İkinci Dünya Savaşı'nda kısa bir süre için geri geldiğinde Yahudi'yi bu eski savunmasından yoksun olarak yakaladı ve onu ezdi" .** Demek ki; Yahudilerde öteden beri var olan ve "üstün ırk" anlayışından kaynaklanan "farklı olma" karakteri, ghetto'larda daha bir bilinçle korunmuştur. Kollektif bir yapının kimliğini taşıyan, bunu taşıdığına inanan her bir Yahudi güçlü bir birlik şuuruna sahip olmuştur. Bunun daha eski bir örneği, yukarıda belirtildiği gibi, Babil sürgünü dönemidir.

Yahudiler, uzun tarihleri boyunca siyasî güç ve bağımsızlıklarını elde edemedikleri, ya da sürekli baskı altında yaşadıkları için, mesailerini fikrî ve iktisadî alanlara yöneltmiş; binbir entrika ve hile ile büyük bir ekonomik güce ulaşmış, sonra bu yolla siyasî güç dengelerini de bozmaya çalışmışlardır. Böylece diğer milletlerin nefretini kazanmışlar; bu nefret onların daha çok hor görülmelerine neden olmuş, ama kendileri de karşı nefret ve ihtirasla, üstün ırk idealiyle ayakta kalmayı başarmışlardır. **Avrupa'da XIX. yüzyılın sonlarında ileri boyutlara varan Yahudi düşmanlığı ("antisemitizm"), büyük ölçüde Politik Siyonizm'in gelişmesine neden olmuş; T. Herzl'in çalışmalarıyla güçlenen bu akım, İngiltere'nin fiilî desteği ve diğer Batılı devletlerin de arzusuyla Filistin'de bir İsrail Devleti'nin kuruluşunu hazırlamıştır** (1948)

Burada, Yahudi tarihinin önemli olayları ve dönüm noktalarına kısaca yer verilmiştir. Aslında bu çalışmanın ilgi alanı, Kur'an'ın vahyedildiği döneme kadar olan Yahudi tarihidir. Tarihî Yahudi karakterini günümüz Yahudi toplumunun temsil edip etmediği meselesi, yeni örnek olaylar çerçevesinde ele alınması gereken bir konudur. Herkesin gözü önünde cereyan eden güncel olaylar bir yana bırakılırsa, bu noktada, Kur'an'ın geleceğe ilişkin belirleyici bazı sarih ifadelerinden başka dayanağımız bulunmamaktadır.

B. Yahudi Zihniyetinin Kaynakları

Yahudi millî karakterini besleyen Yahudi zihniyetidir. Bu zihniyetin, özetlediğimiz tarihî süreç içinde oluşmasını sağlayan en önemli kaynak Yahudi kültür ve edebiyatıdır. Bu kültür ve edebiyatın başında Yahudi Kutsal Kitabı (Eski Ahit) vardır.

Irkçı bir yapıyı yansıtan Yahudi öğretilerinin tamamına "Tora" adı verilir. Bu terim, Arapça "Tevrat"ın karşılığı olmakla birlikte çok daha geniş bir anlama sahiptir. Yahudiler, bu geniş anlamıyla kutsal kitaplarına İbranice "Tanah" derler. Tanah; Tora (Tevrat), Nebiîm (Peygamberler) ve Ketubîm (Kitaplar) olmak üzere üç bölüm ve toplam 39 kitaptan oluşmaktadır. Yahudilere göre bu sayı 24 veya 22'dir. Bunların tamamlanması, yaklaşık olarak bin yılı aşkın bir süre içinde gerçekleşmiştir (M.Ö. 1200-100).

Yahudi öğretilerinin tamamının adı olarak Tora, "yazılı" ve "sözlü" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yahudiler, Rabbânî çoğunluk itibariyle "Sözlü Tora"ya çok önem verirler. Onlara göre, "Sözlü Tora" da vahiy eseridir ve o olmadan "Yazılı Tora" anlaşılamaz.

Sözlü gelenek, anlaşılacağı gibi Tora (=Tevrat)nın tefsiri ve Yahudilerin fıkıh kaynağı olarak nesilden nesile intikal etmiş, M.S. II. yüzyılda Yahuda Ha-Nasi tarafından "Mişna" adıyla kitaplaştınlmıştır. **Fakat bu, sözlü geleneğin bütünü değildir. Daha sonra hahamların çalışmalarıyla bütün sözlü gelenek bir araya getirilmiş ve "Mişna"nın tefsiriyle ("Gemara") birlikte "Talmud"u oluşturmuştur. Talmud, dar anlamda Gemara ile özdeştir . Talmud çalışmaları hem sürgündeki Yahudiler, hem de Kudüs (Yeruşalim)'de kalan Yahudiler arasında sürdürüldüğü için Babil ve Kudüs Talmud'ları ortaya çıkmıştır.** Her ikisi de Mişna metnine dayanmasına rağmen, aralarında büyük farklar söz konusudur. Daha önemlisi, Mişna metni üzerinde de ittifak yoktur; aksine tutarsızlıklar vardır. M.S. IV.-V. yüzyıllarda derlendiği halde, ilk Talmud basımı 1520-1523 yıllarında Venedik'te gerçekleştirilmiştir .

Talmud, bütünüyle kendi içine kapanmış bir toplumun ruh durumunu yansıtır. Daha çok pratik hayatı düzenleyen kuralları, emir ve yasakları ihtiva eder . Ayrıca çok miktarda hikâye, mesel, hikmetli söz ve lejand mevcuttur ki, bunlar, Yahudi edebiyat ve folkloruna da yansımıştır . Kudüs ve Babil versiyonlarıyla Talmud, geleneksel İbrânî (Yahudi) kültürünün, Mişna tertibine göre yazılmış genel bir ansiklopedisi niteliğindedir . O, aynı zamanda, din bakımından Eski Ahit'i ikinci plâna iten en yüksek otorite olarak kabul edilmiştir .

Bu genel bilgiden sonra; Yahudi Allah inancını, Yahudilerin kendilerini ve diğer insanları nasıl gördüklerini Tanah ve Talmud'dan belgelendirmek yararlı olacaktır.

Eski Ahit'te ("Tanah") Allah inancı, insanbiçimci (antropomorfik) bir özellik gösterir. Tanrı, Yahudi ırkçılığının gereği olarak sadece "İbranilerin Allahı"dır . Bir Eski Ahit cümlesi şöyledir: **"Bütün dünyada Allah yoktur, ancak İsrail'de vardır' .**

İsrail'in Tanrısı insan gibi dinlenme ihtiyacı duyan , acı çeken , güreşen , koca olan , ağlayan ; dalgınlık, uyku, helâya gitme ve yolculuğa çıkma gibi arazlar gösteren ve günün serinliğinde bahçede gezinen bir varlıktır. Bu özellikleriyle âdeta İsrailoğulları tarafından yaratılmıştır. Talmud'a göre de Yahudi Allah inancı aynı özelliklere sahiptir .

Mevcut şekliyle Eski Ahit, Yahudilerin "üstün ırk" olduğunu öngören birçok belge içermektedir. Onlar; "siyon'un değerli oğulları" , hem "ilâhlar" hem de "Yüce Allah'ın oğulları" olarak tanımlanmaktadırlar.

Yahudi milleti; yeryüzüne hükmedecek, milletlerin hepsine varis olacak seçilmiş bir kavim ve mukaddes millettir . Yahudiler, bu seçkinlik ve üstünlük tasavvuruna rağmen, aşağı yaratıklar

olarak gördükleri diğer insanların egemenliği ve baskısı altında yaşamalarının doğurduğu çelişkiyi de pek çözememişlerdir. Onlara göre leş yemek yasaktır, ama yabancılara satılabilir . Köle ve cariyeler yabancılardan olmalıdır; kendi aralarında bu uygulama yasaklanmıştır . Yabancılardan kız alıp-verme yasağı vardır . İsrail soyunun diğer milletleri mülk edineceği belirtilmiştir .

Bu konuda Talmud'un prensipleri Eski Ahit'inkilerden farklı değildir. Talmud'a göre yabancıları soymak, mülkünü ve ticaretini elinden almak iyi bir davranıştır. Yabancılar çalışacak, Yahudiler yiyecektir. Yabancılara karşı yemin, hile ve aldatma çok normaldir. Çünkü Yahudi olmayana insan gözüyle bakılamaz; onlar birer hayvandır. Yabancıların kanlarını dökmek Allah'a kurban sunmaktır .

Eski Ahit ve Talmud'un öngördüğü zihniyet yapısını "Siyon Liderlerinin Protokolleri"nde de görmek mümkündür. Protokoller, dünya hakimiyetine giden yolda Yahudilerin uygulayacakları bir programdır. Yahudi liderlerince hazırlandığı kabul edilen bu program Yahudi zihniyetinin kaynakları arasında sayılmalıdır .

Özü verilmeye çalışılan yukarıdaki prensip ve inançlar, Yahudi zihniyet ve karakterinin yapısı hakkında yeterince aydınlatıcıdır.

S. Freud'a göre Yahudi karakteri bugün ne ise, dün de odur; değişikliğe uğramamıştır. Bu kendilerini üstün görme karakteri, onlara bir gurur ve güven vermiş; farklılıklarına olan inançlarının verdiği cesaretle de hayata sıkı sıkıya bağlanmışlardır .

C. Kur'ân-ı Kerim Açısından Yahudi Karakteri

İnsanın, kendisini yaratan Allah'a karşı tutumu temel alındığında Kur'an'daki dinî karakter belirleyici kavramlar birbirine zıt iki kategoriye ayrılabilir: Olumlu ve olumsuz karakter kavramları. Bu ayırma işleminin temel ölçüsü "Allah'a iman" olduğu için, birinci kategorideki kavramlar "mü'min" karakter özelliklerini, ikinci kategorideki kavramlar ise "kâfir" karakter özelliklerini oluşturmaktadır. Kur'an baştan sona bu iki karakter çatışmasının örnekleriyle doludur. Yahudiler de genel olarak kâfir, yani inkârcı karakter tipinin örnekleri arasında yer almaktadırlar. Bunun başlıca sebebi, Kur'an'ın konuya yaklaşımının dinî/ahlâkî amaçlı oluşudur. Daha önce de belirtildiği gibi, Yahudi dinî karakterini ortaya koymak demek, onların sosyal ya da millî karakterlerinin temel özelliklerini de yakalamak demektir.

Araştırmamıza göre, Kur'an terminolojisi bakımından inkâr anlam sahasında yer alan Yahudi karakterinin belirleyici kavramları şu şekilde sıralanabilir:

1. İnkâr ("küfr") ,
2. Allah'a eş koşma ("şirk") ,
3. Yalanlama ve yalancılık ("tekzîb" ve "kezib") ,
4. Üstünlük taslama ("istikbâr") ,
5. Cinayet ("katl") ,
6. Döneklik ("tevellî" ve "i'râd") ,
7. Aşağılık duygusu ve korkaklık ("zillet" ve "meskenet") ,
8. Hâinlik ve ikiyüzlülük ("hıyânet" ve "nifak") ,
9. Bozgunculuk ("fesâd") ,
10. Haksızlık ("zulüm") ,
11. İsyan ve serkeşlik ("isyân", "i'tidâ", "tuğyân", "israf", "fısk", "dalâlet", "hevâ") ,
12. İhtilâf ve tartışmacılık ("ihtilâf" ve "muhâcce") ,

13. Kıskançlık (“hased”) ,
14. Katı yüreklilik (“kasvet”) ,
15. Dünya hayatına düşkünlük (“hırs”) ,
16. Cehâlet ve beyinsizlik (“cehl” ve “sefeh”) ,
17. Sözü değiştirme (“tebdîl” ve “tahrif’) ,
18. Hakkı gizleme (“ketm”) ,
19. Gazap ve lânet (“ğadab” ve “lâ‘net”) .

Bütün bu kavramlarla tasvir edilen karakter yapısına Yahudi millî karakteri olarak bakılamaz mı? Bize göre, bu soruya müsbet cevap vermek gerekir. Her ne kadar Kur’an dinî karakter özellikleri üzerinde daha çok duruyorsa da, bunlar arasından tarihî/millî Yahudi sosyo–psikolojisini çıkarmak mümkün görünmektedir.

Yahudi karakter tasvirlerinde, öteden beri üzerinde durulan bazı karakter özellikleri vardır. Bu özellikler şöyle sıralanabilir:

Yahudi ketumdur, sır vermez.
Kurnaz ve hilekârdır.
Dayanıklı ve sabırlıdır.
Gürültücü, yaygaracı ve telâşlıdır.
Adsız kalmaya, sinsi davranmaya özen gösterir.
Çıkarlarına, kazancına ve maddeye düşkündür.
Avareleği ve geziciliği sever. Bu yüzden adı “Serseri Yahudi”ye çıkmıştır.
dinine ve din adamlarına çok bağlıdır.
Onların sözü kanun yerindedir.
Milli ülküsüne bağlıdır.
Belli etmez görünse de, kinci ve intikamcıdır.
Bu, tarih boyunca onun en önemli gücünü teşkil etmiştir.
Tutumludur, cimridir.
Başkalarına (Yahudi olmayanlara) iki yüzlü davranmayı, yalan söylemeyi doğal görür.
Ahlâk ilkeleri millîdir, kendi aralarında geçerlidir.
Yabancılara karşı farklı ilkeler oluşturmuştur.
Ekonomi ve ticaret alanında tarih boyunca alışkanlık ve beceri kazanmıştır ; kendine güvenir.
Yahudi, Yahudi ırkçısıdır .
Uzmanlığa önem verir, disiplinli çalışır.
Plâncı ve teşkilâtçıdır.
Gelenekçidir.

.

.

.

Bu tablo, yukarıda sıralanan Kur’anî kavramların oluşturduğu karakter özellikleriyle karşılaştırıldığında birçok benzer ve ortak nokta dikkat çekecektir. Öyleyse; Kur’an’ın izlediği ya da Kur’an’a dayanarak bizim ortaya koymaya çalıştığımız Yahudi karakter yapısı bir

ütopyadan ibaret değildir. Aksine, burada devamlılık arzeden ve tarihî süreçle desteklenen bir gerçeklik söz konusudur.

O halde, Yahudi karakteri Kur'anî kavramlar çerçevesinde şöyle tasvir edilebilir:

Yahudi inkâradır. Bu konuda gerek Eski Ahit ve gerek Kur'an birçok belge ihtiva etmektedir. Allah'a eş koşmuştur; Uzeyr'i Allah'ın oğlu olarak tasavvur etmiş, hahamlarını tanrılaştırmıştır.

Talmud'da hahamlardan **"yaşayan Allah"** diye söz edilmekte; hatta "Allah'tan daha büyük" ifadesine yer verilmektedir .

Yahudi yalancıdır; dinî emirleri, ilahî âyetleri de yalanlamıştır.
Tevrat'ın emirlerini bildiği halde yalanlamış, hatta Allah'a bile yalan isnat etmiştir.
Hiçbir zaman ulaşamayacağı bir üstünlük duygusuna sahiptir.
Bunun sonucu olarak Allah'a, peygamberlere ve diğer insanlara karşı büyüklük taslayarak aşın gitmiştir.
"Allah fakir, biz zenginiz" , "biz, Allah'ın oğulları ve gözdeleriyiz" iddiasında bulunmuştur .
Cinayet, vazgeçilmez karakteridir; peygamberlerini bile öldürmüştür.
Hak'tan yüz çevirdiği için dönektir, ikiyüzlüdür.
Anlaşmalarına sadık değildir, hâindir.
Kin ve düşmanlık peşindedir.
Bozguncu, isyankâr ve zâlimdir.
Aşağılık duygusu ve korku ruhuna işlemiştir.
Kıskançtır.
Katı yüreklidir.
Cahildir; doğru ile yanlışı birbirinden ayırma yeteneğini yitirmiştir.
Doğruyu gizleme ve sözü değiştirme huyu vardır.
Bütün bu olumsuz karakter özelliklerinden ötürü, özellikle de inkârcı tabiatı gereği Allah, peygamberler ve diğer insanların gazabına, lânetine uğramıştır.

Kur'an, Yahudi karakterini tasvir ederken sosyo-psikolojik unsurları da ihmal etmez. Bunların bir kısmı, esasen genel anlatımdan da çıkarılabilmektedir. Sözgelimi, Yahudilerin aşağılık duygusu ve korkaklık özelliği, altın buzağıya tapma olayı, Hz.Musa'dan putperest ulusların tanrıları gibi somut bir tanrı isteğinde bulunmaları, bütün bunların arkasında Mısır'daki kölelik yaşantısı ile Mısır tanrılarından etkilenme olgusu vardır. Korku gibi, "buzağı" putuna sevgi ve saygı da tabiatlarına yerleşmiştir. Mısır'daki baskı dönemi Yahudilerde hem bir kin, hem de Mısırlılara karşı bir imrenme duygusu geliştirmiştir. Kendilerini ezen bir ulusun tanrılarının da çok güçlü olduğunu düşünmüşlerdir. Dolayısıyla Mısır hayatı, onlar için sosyo-psikolojik bir arka-plân olmuştur. Ayrıca, Babil'deki sürgün hayatı ve 1948'e kadar gelen tarihî süreç de Yahudi karakterini şekillendirmiştir.

Yahudilerdeki korkaklık duygusu, sosyo-ekonomik şartlara bağlı olarak değişmiş kabul edilmektedir . Ancak, bunu ispat edecek belgelerin yeterli olmadığı öne sürülebilir. Çünkü İsrail'in kuruluşu resmen ilân edildikten sonra Yahudiler tek başına ciddi bir savaş yapmamış, yani onların cesur ve savaşçı karakterlerini ortaya çıkaracak geniş boyutlu bir çatışma söz konusu olmamıştır. **Bugün İsrail, Amerika'nın Ortadoğu'ya uzanmış bir eli ya da ileri karakolu durumundadır.** İsrail dışındaki Yahudilerin ekonomik gücüyle beslenen, neredeyse bağımsız bir maliyesi bile olmayan İsrail, üstün silah gücüne rağmen Araplarla yaptığı savaşlarda hep Amerika ve diğer Batılı devletlerin yardımı, gizli plânları sayesinde başarılı olmuş ya da yenilgiden kurtulmuştur.

Yahudilerdeki üstünlük anlayışını, aşağılık duygusunun bir telâfisi ve tatmini olarak düşünmek mümkündür. Sürekli ezilen, acı ve ıstırap çeken Yahudi toplumu bu ideal ile tatmin olmuş ve ayakta kalabilmiştir. Baskı ve soykırıma uğrayışını da, üstünlüğünden dolayı kendisine duyulan kıskançlığın bir tezahürü olarak değerlendirmiştir.

> Şunu da belirtmek gerekir ki Yahudiler, siyasî güç elde etmek ve bağımsızlıklarını kazanmak suretiyle maddî anlamda bir kahramanlık gösteremeyince gizli plân ve entrikaya yönelmiş; para ve zekâ gibi iki önemli silah kullanmışlardır.
> Yahudi Ben Rubi'nin bu konudaki açıklamaları dikkat çekicidir. **Ona göre Yahudiler, hürmete lâyık her şeyi bozmak ve yıkmak, böylece dünya milletlerinden intikam almak peşindedirler .**

Kur'an'da da belirtildiği gibi Yahudilerin hayata ve maddeye aşırı düşkünlüğü, bir yandan kendi üstünlüklerine olan inançtan, bir yandan da ezilmişlik duygusundan kaynaklanmaktadır. Bu iki faktör, Yahudilerin hayata sımsıkı sarılmaları sonucunu doğurmuştur.

Şunu da eklemek gerekir ki Kur'an, İsrailoğullarının bazı meziyetlerinden de söz etmektedir. Hatta onların âlemlere üstün kılındığını ifade eden âyetler de vardır . Ancak buradaki üstünlük, dinî anlamda toplumların psiko-sosyal değişimleri esasına bağlanmıştır; mutlak ve sürekli değildir. Aksi takdirde, Kur'an'ın, Yahudiler'den hep övgüyle söz etmesi gerekecekti. Oysa önemsiz istisnalar bir yana , Yahudi çoğunluğu Kur'an anlatımında cezaya müstehak bir toplum olarak karşımıza çıkmaktadır. Demek ki, İsrailoğullarının üstünlüğü kitap, hikmet ve peygamber gibi nimetlere bağlı olarak sadece belli bir dönemle sınırlı ya da "ahit"lerine sadık kaldıkları sürece geçerli bir üstünlüktür.

SONUÇ

Karakter ve zihniyet kavramları çerçevesinde Yahudi tarih ve kültürünün şekillendirdiği Yahudi millî/sosyal karakteri, üstünlük anlayışı ve tarihî ezilmişlik duygusu odağında ırkçı, bozguncu, entrikacı, kinci, intikamcı, dünyacı, isyankâr, dönek vb. karakter özelliklerine sahiptir. Bu karakterin din alanındaki belirleyici temel kavramları ise küfür, şirk ve nifak'tır. Bu tablo, sosyo-psikolojik unsurları da dikkate alan tarihî karakter tesbiti çalışmamızda varılan doğal bir sonuç olmaktadır. Kur'an anlatımında Yahudi, dinî/ahlâkî bakış açısından olumsuz bir tutum ve davranışın sembolü olarak dikkat çekmektedir. Yahudi toplumunun tarihî karakteri ve sosyal psikolojisi, kendi kutsal kitaplarında da ("Eski Ahit") Kur'an'dakine benzer özelliklerle gözler önüne serilmiştir **. İki dinin kutsal metinlerinde de aynı olumsuz kişilik yapısı ve aykırı sosyal davranış biçiminin yansıtılması, bu karakterin objektif olarak tesbiti yanında, sürekliliğinin de delili sayılabilir.**

Kaynak: Süleyman SAYAR, YAHUDİ KARAKTERİ, (Tarihî ve Sosyo-Psikolojik Bir Yaklaşım), T.C. ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ, İLÂHİYAT FAKÜLTESİ, Sayı: 9, Cilt: 9, 2000, Bursa

İSVİÇRE'NİN KARANLIK YÜZÜ. HEİDİ'NİN AYAĞI NİYE ÇIPLAK?

14/02/2015

Heidi, tüm dünyada sevilen bir çocuk kitabı. TRT'de de uzun yıllar çizgi dizisi yayınlandı. Peki hiç dikkat ettiniz mi, Heidi'nin ayakları neden hep çıplak? Evrensel Kültür dergisinin şubat sayısında Sevim Akyürek, Johanna Spyri'nin 53 yaşında yazdığı Heidi'nin ayakları ile ilgili bu sırrı ve İsviçre'nin karanlık yüzünü yazdı.

Verdingkinder… Bu kelimeyi, "Sözleşmeli Çocuk" diye çevirsek de Türkçeye, kapsadığı karanlık ve acı öyküyü bilmeden anlamını açıklayamayız. Bu yazıda onlardan "çıplak ayaklı çocuklar" olarak söz edeceğiz. Karlı dağlarla çevrili yemyeşil çimenlerin üzerinde, sardunyalarla süslü ahşap çiftlik evlerini gösteren kartpostal resimlerinden tanırız İsviçre'yi.

Alp'ler, peynir ve çikolatadan sonra İsviçre'nin simgelerinden biri sayılan Heidi'yi hatırlayın. Kırmızı yanaklı, basit elbiseli, hiç yorulmadan herkesin yardımına koşan bu kız çocuğu, hep çıplak ayaklarıyla geçer öykülerin içinden. Onun büyükbabası olarak izlediğimiz yaşlı çiftçiyle arkadaşı Peter'in ayakkabıları varken Heidi, keskin taşların üzerinde ve soğuk havalarda bile hep çıplak ayak koşar keçilerin peşinden.

Yaratıcısı Johanna Spyri, 53 yaşında yazdığı Heidi aracılığıyla, çıplak ayaklı çocuklar gerçeğinin üzerindeki toplumsal sır örtüsünün bir ucunu kaldırmıştır. Küçük kahramanı aracılığıyla, doğaya, insanlara, hayata Alpler'in öksüz kızının gözüyle bakarken, bütün Verdingkinder'lerin çocuk dünyalarına ve duygularına dikkat çekmeye çalışmıştır. Heidi, İsviçre'nin toplumsal tarihinde hatırlanmak istenmeyen bir gerçeğin simgesidir ve onun çıplak ayakları bugünçocuklara karşı işlenmiş bir suçun yarattığı utancın üzerinde koşuyor. Heidi çıplak ayaklıydı; çünkü çıplak ayaklar, erkek ya da kız bütün "köle çocukları" diğer çocuklardan ayıran keskin uçurumun simgesiydi.

İsviçre'de 1789 yılında 14 yaşından küçük çocukların fabrikalarda çalışmaları yasaklandı. Ama çocuk sömürüsü için yeni bir kapı açıldı ve İsviçre, 18. yüzyılın sonundan 1960'lı yılların başına kadar çocuk emeği sömürüsünün örneğine az rastlanan bir biçiminin uygulama alanı

oldu. Devlete borcu bulunan ya da boşanan çiftlerin, fakir ailelerin çocukları, yetimler, ailesi cezaevinde olan ya da kendisi suç işleyen çocuklar, devlet ve kilise vasıtasıyla, çalıştırılmak üzere başka ailelerin yanına yerleştirilirdi. Ancak 1974 yılında yasayla kaldırılan bu uygulamada, papazların önderliğinde ailelerden toplanan çocuklar çiftliklere kiralık olarak verilir veya şehirlerde kurulan çocuk pazarlarında, dört yaşındaki çocuklar bile, ev ve çiftlik işlerinde çalıştırılmak için satışa çıkarılırdı. Bu andan itibaren, çocukları arayan, sorunlarını dinleyen tecavüze uğradıklarında ya da işkence gördüklerinde sahip çıkan olmazdı. Çünkü toplumun gözünde onlar, suç işleyen, boşanan, fakir düşmüş ailelerinden "kurtarılmış" çocuklardı!

Böylece, ahırlarda hayvanlarla birlikte yaşayan, çoğu kez bir çuvaldan ibaret elbiseleri içinde hemen her zaman aç olan bu çocuklar, toplumsal hayatın olağan, sıradan bir parçası olarak kabul gördü. Bunun bir tür kölelik sistemi olduğu idrak edildikten sonra bile, uzun zamanlar boyunca İsviçre'nin konuşmaktan dahi kaçındığı bir tabu halinde üstü örtüldü.

YÜZLEŞME

Birkaç yıldır İsviçre toplumu bu gerçekle yüzleşmeye çağrılıyor. Çünkü köle çocuklardan bugün hayatta olanlar bu tarihsel utanca tanıklık ederek o dönemin hiç olmazsa vicdanlarda yargılanması yönünde güçlü bir kamuoyu baskısı oluşturdular.

Özellikle 1998 yılından itibaren Olten'da yaşayan birkaç tarihçi bir zamanlar tabu olarak adlandırılan bu gerçeğin konuşulmasını sağlamak üzere, yaşayan bütün Verdingkinder'lere ya da yakınlarına ulaşmak için çalışmalara başladı. Bu işe gönül verenlerden biri Tarihçi Marco Leuenberger. On yaşındayken babası kendisinin bir verdingkinder olduğunu açıklamış ve yaşadıklarını anlatmış. Bugün oğlu canla başla bu karanlık tarihin ortaya çıkarılması için emek harcıyor. Özellikle 2009 yılındaki Verdingkinder Reden adı verilen sergiyle ilk defa bilimsel çalışmalara, konferanslara, canlı tanıklıklardan oluşan açık oturumlara konu edilerek, sonra operaya ve ilk defa bir filme de uyarlanarak konu gündemde tutuluyor.

Konunun toplumda ilgi görmesi, ses getirmesi üzerine sergi 2016 yılına kadar uzatıldı. Bu etkinlikler sonucunda 11 Nisan 2013' de devlet resmi olarak özür diledi. Verdingkinderler bir zamanlar çocukluklarının çalındığı bu yerde konuşarak tüm çiftliklerden hesap sorarcasına yaşadıklarını anlatıyorlar, İsviçre'ye ve dünyaya. Basel Üniversitesinden Veli Mäder açılışta şimdiye kadar yapılanların ses getirdiğini açıkladı. Toplumun konuya duyarlılığını arttırdığını, çok sayıda okulu ziyaret ettiğini ve şimdi bir adım öteye geçerek 30 Mart 2014 yılında parlamentonun önünde yapılan protesto gösterisinde verdingkinder ve yakınlarının maddi tazminat istemelerinin sevindirici olduğunu açıkladı.

SANAT VE EDEBİYATTA KÖLE ÇOCUKLAR

Peki, bu dönemde hiç tepki gösteren yok muydu? Vardı kuşkusuz. Örneğin, bir Rus doktorun, bir çiftlikte yoğun tecavüzler sonucu ölen bir erkek çocuğu hakkında ilk defa bir resmi rapor yazması o dönem için sık rastlanılan bir durum değildi. Ama bu tutumundan dolayı dışlandı ve yazdıkları dikkate alınmadı. Aynı zamanda kadın örgütleri, partiler ve sendikalardan da tepkiler gelmişti. Örneğin kendisi de bir "verdingbub" olan yazar Carl Loosli "Susmuyorum"

şiarı ile yazdığı kitaplarıyla mücadelede yerini almıştı. Carl Loosli, İsviçre'nin bir "Verdingbub" yazarı, sosyal eleştirmeni, filozofu, gazetecisi. Yaşadığı dönemde yazdıkları dikkate alınmayan, dışlanan bir yazar. Carl Loosli, "annemi hayatımda yalnızca beş kez görebildim, babamı ise hiç görmedim" diyerek başlar hayatını anlatmaya. 1877 yılında Bern şehrinde gayri meşru bir çocuk olarak doğdu. Sekiz yıl bir çiftlikte yaşadı. 11 yaşından sonraki yaşamı yetimhanelerde, cezaevlerinde ve tımarhanelerde geçti. Ülke ve toplum sorunları üzerine düşünen, mücadele eden bir yazardı. Yaşadığı dönemde konuşulması tabu olan "Verdingkindern" gerçeğini yazdı, İsviçre'nin faşizme ve mültecilere olan tavrını, sanat anlayışını eleştirdi, Yahudiler, kadın ve çocuk hakları gibi sorunlar için mücadele etti. Bu yüzden düşmanı da çok oldu.

Onun "evlilik dışı çocuk" olmasından dolayı devlet ve kilise tarafından kendisine layık görülen yaşamı, İsviçre'nin "karanlık bir dönemine" tanıklık eder. Çocuğun eğitim yerinin cezaevi olmadığını söylemiş ama tüm bunlar yaşadığı dönem için aykırı düşünceler olarak nitelendirilip dışlanmıştır. Her şeye rağmen, İsviçre Yazarlar Derneği ve İsviçre Ressamlar, Heykeltıraşlar Derneği ve Mimarlık Derneği gibi kuruluşların ortaya çıkmasına önderlik etmiştir.

Ressam Albert Anker'in İsviçre halk hayatını resmettiği tabloların birçoğunda çıplak ayaklı çocukları görürüz. Bu köle çocuklar okulda, sokakta, evlerde çıplak ayakları, düşük omuzları, soluk benizleri ile o kadar ortadalar ama bir o kadar da görünmez olmuşlar. Biz bu tablolarda onları, özellikle okul konulu resimlerinde, diğer çocuklarla birlikte ama onlardan hemen ayırt edilebilen özellikleriyle görürüz. Kendilerine ancak iki senede bir verilen ayakkabıları ya iyice küçük gelmeye başlamıştır, ya da çoktan eskiyip atılmıştır. Büyüme çağındaki bir çocuğun ayakları için iki sene kısa bir zamandır!

Verdingkinder'lerin insanlık dışı yaşam koşulları ilk defa bir filme de konu edildi. Bu gerçeği yaşamış on bine yakın insanla yapılan röportajlardan doğan senaryo, Markus Imboden tarafından çekildi ve 2011 tarihinden itibaren gösterime girdi.

103 dakika süren film, puslu karanlık bir havada tepede, köyden uzakta yeşillikler içindeki bir çiftliğe taşınan bir tabut görüntüsüyle başlıyor. Dayağın, soğuğun, küçük bedenlerin taşıyamayacağı işlerin, bitmeyen çalışmaların yaşandığı çiftlikten çıkmaktadır. İçinde, on yaşında bir kız çocuğu vardır. Ev işlerinin yorucu çalışmalarının ardından geceleri evin oğlu tarafından tecavüze uğramıştır. Köle kız hamile kalmıştır ve sahibesi, çocuğu düşürtmeye kalkmıştır. Kanaması olur, doktora götürülmez. Bir rahip, sorgusuz sualsiz, tabutu alır gider.

Film, o zamana kadar kendi gerçeklerinin kabuğunda yaşayan pek çok insanın konuşmasını sağladı.

Örneğin; Lyss' de oturan Hugo Zingg (76) filmin gösterimin ikinci günüde , "Ben de O Cehennemi Yaşadım" diyerek bir gazeteye yaşadıklarını anlattı. Tam 70 yıl sonra bu yazı sayesinde, ikisi de yıllarca köle olarak ayrı çiftlikler de birbirlerinden hiç haber almadan çalıştırılmış iki kardeş birbirlerini bulabildi. İsviçre Çiftçiler Birliği, o günkü çocuklardan özür

diledi. Thurgau yönetimi, zamanında bölgede çalıştırılmış tüm çocuklar için resmi olarak özür diledi. Şimdiye kadar bu ticarete aracılık yapan rahipler adına sadece Luzern Katolik Kilisesi özür dilemiş durumda.

DÖVÜLDÜLER, AŞAĞILANDILAR, TECAVÜZE UĞRADILAR

13 Şubat 2012. Biel'e yıllardır görülmeyen yoğunlukta kar yağıyor. Yerel gazeteye verilen küçük bir ilanda; Biel Şehir Kütüphanesi'nde yapılacak söyleşi haberi var. İsviçre'nin karanlık dönemini simgeleyen 'Verdingkinder' tanıkları yaşamlarını anlatacak.

Salon saat 19 'da gençlerin ağırlıkta olduğu dinleyicilerle doldu. Verdingkinder Derneği Başkanı Walter Zwahlen, dinleyicilere, bu soğukta kendilerine zaman ayırıp dinlemeye geldikleri için teşekkür ederek oturumu başlattı. Katılımcılardan Dora Stettler, Emmental'de yaşadıklarını bir kitapta toplamış. Yaşamını anlatacak ve soruları cevaplayacaktı. Ama ne yazık ki kendisi düşüp dizini incittiği için katılamadı. Onun yerine Dernek Başkanı, onun kitabından bazı anıları okudu.

Dora Stettler, iki kardeşi ile birlikte Emmantel'e bir çiftliğe kiralık olarak verilir. Tarih 1934. Artık burası sizin eviniz diyerek çocukları bırakırlar. Yeni bulduğu arkadaşı Karl ile yaşamına sorunsuz ve engelsiz devam etmek istemektedir. Yedi yaşında ki Dora, annesinin bavula koymuş olduğu elbiseleri tam dört yıl giyer. Kendisine iki numara büyük gelen ayakkabısını bir numara dar gelene kadar da kullanmak zorunda kalmıştır. Babasının getirdiği kıyafetleri ise çiftlik sahibinin çocukları giyer. Babaları onları geri almak için tam dört yıl boyunca mücadele eder, sahip çıkar ve sonunda mücadelesini kazanır. Annesinden hep nefret eder. Yıllar sonra bu kitabı yazar.

Charles Probst 79 yaşında. Annesinin "çıplak ayaklı çocuk" olarak yanında çalıştığı çiftçi tarafından tecavüze uğraması sonucu doğmuş. Başka bir bakıcı aileye verilmiş. Annesinin kaderi onun da geleceği olmuş. Yıllarca saat dörtte kalkarak ot biçmiş, ahırda yaşamış, yıllarca dişlerini fırçalayamamış, iç çamaşırı olmamış, hasta olduğunda doktora götürülmemiş. Cinsel istismara uğramış. Sabahları verilen kuru ekmeği soğuk suya batırarak yemek zorunda kalmış. Uzun yıllar sakladığı bu gerçeği artık tüm İsviçre çapında yapılan toplantılarla anılarını anlatarak, soruları cevaplandırarak bu karanlık dönemin aydınlatılmasına katkıda bulunuyor.

Walter Zwahlen yaptığı açıklamalarda verdingkinder konusunda en çok kitabın İsviçre'de basılmış olduğunu açıkladı. Yalnız İsviçre'de değil, Almanya ve Ukrayna'ya kadar olan bölgelerde de çocuk köleliği resmi olarak uygulanmış. İsviçreli Fotografçı Paul Senn, "Bauern und Mitarbeitern" adlı kitabını bu konuda yıllarca İsviçre'yi dolaşarak çektiği fotoğraflardan oluşturmuş.

Sergiyi izleyenlerin ziyaretçi defterine yazdıklarından bazılarını birlikte okuyalım:

"Ben de bir Verdingkinder idim. Ama çok geç kaldınız."

"Bakıcı babamın yıllar sonra gazetede ölüm ilanını görünce gazeteyi parçaladım."

"Bunlar bizim özgür ve zengin ülkemizde mi olmuş? Çok üzgünüm."

“67 yaşındaki eşimin neden çocukluk ve gençlik yıllarından hiç söz etmek istemediğini şimdi anlıyorum.”

Bugün dernek, yaptığı çalışmalarla devletten tazminat ve özür bekliyor. Çünkü bu çocukların sömürülmesiyle hem devlet hem de çiftlikler zengin olmuş. Şimdiye kadar tek resmi özür sadece Luzern Katolik Kilisesi’nden gelmiş. İsviçre Bilim Vakfı’nın 2004 yılında bu çocuklar için maddi ve manevi özür teklifi ise Federal Meclis tarafından reddedilmiş. Geçen yaz Bodensee ve çevresindeki çiftliklerde araştırmalar yapılmış. Amaç daha çok çocuğa ulaşmak ve bu yaşamları belgelemek… Gelecek yaz Solothurn ve Luzern’deki çiftliklerde de araştırmalar yapılacak.

Aslında çok aramaya gerek yok! Onlar gündelik hayat içinde yanı başımızdalar. Aynı köyden bir tanıdık kadın da o gece oradaydı. Yan yana oturduk. Onunla hep selamlaştığımız için sevindim ve şimdi de yan yana oturduğum için de gurur duydum. O da gelmeme memnun olduğunu söyledi. Tek isteği vardı. Devletin artık resmi olarak özür dilemesi!

(Evrensel Kültür Dergisi'nin Şubat sayısından alınmıştır.)

http://www.radikal.com.tr/kultur/isvicrenin-karanlik-yuzu-heidinin-ayagi-niye-ciplak-1293149/

FARKHUNDA: DİN TÜCCARLARINA MEYDAN OKUYAN KADIN

Farkhunda, 27 yaşında bir Afgan kadınıydı. Öğretmen olacaktı.

19 Mart 2015 tarihinde bir caminin önünde muska satan bir molla ile tartışmasının bedelini bir grup öfkeli homo habilis tarafından linç edilerek ödedi. Taşlar ve sopalarla feci şekilde dövüldü, yerlerde sürüklendi, bir çatıdan aşağı atıldı, arabayla çiğnendi ve benzinle yakılarak can verdi!

Üstelik o insansıların arasında bütün bu vahşetin her saniyesini videoya çekenler vardı, ibreti âlem için bütün dünya görsün ve korksun diye. İslam'a yönelik her eleştirinin yakıp kavurucu bir öfke ile karşılık bulacağını, buna cüret edenlerin sonunun ne olacağını herkes bilsin diye… Yüreği yetenler Youtube'dan aynen izleyebilir.

Peki, ne yapmıştı Farkhunda? O, bir molladan kötülükleri kovmak için muska satın alan kadınları bunlara para vermeyin, bunların İslam'da yeri yoktur diye uyarmıştı sadece. Çocuğu olmayan, hastalıklarından kurtulmak isteyen zavallı insanların kâğıt parçalarından medet ummasını doğru bulmuyordu. Bunu gidip o caminin önünde o din satıcısıyla tartışma cesaretini göstermişti Farkhunda. Bedelini canıyla ödeyeceği o karşı duruşu sergilemişti.

Kesesini doldurmak için küçük kâğıt parçalarına dua yazıp insanlara hap gibi din satan o mollanın bir kadının cüreti karşısında afallayıp "Kuran yaktı bu kadın" iftirasıyla ortalığı velveleye vereceğini ve bunun sonucunda oraya toplanan bir grup hayvansı tarafından vahşice linç edileceğini bilebilir miydi? "Ben bir Müslüman'ım ve Müslümanlar Kuran yakmaz" diye feryat etti ama dinletemedi. Vahşeti durdurmak için çevredeki polislerden yardım isteyen birkaç doğru düzgün insanın aldığı cevap ise, boş verin bu da İslam düşmanlarında ibret olsun şeklindeydi. O öldürülürken, bedeni paramparça edilirken öylece bekledi polisler.

Sonra babasını aradılar. Gel, kızın bir 'günah' işledi al götür dediler. Öyle ya, bir din satıcısın sahtekârlığını yüzüne vurmaktan daha büyük bir 'günah' olabilir miydi? Hakkında bir sürü palavra uydurdular. Akli dengesi bozuk bir kadın Kuran yaktı dediler. Oysa onun istediği hurafelerden ve din bezirgânlarından arındırılmış bir dindi ve bunu dile getirme cesaretini göstermişti, hepsi bu.

Ama umdukları gibi olmadı. Farkhunda'nın parçalanmış ve yakılmış bedeni binlerce Afgan kadınının öfke seline dönüştü. Yüzlerce yıldır süren bu erkek düzenine, alınmaya, satılmaya, tecavüze uğramaya ve aşağılanmaya karşı Farkhunda'nın ölü bedeninde hayat bulan bir öfke seline. Kadınları hayattan silen, zindanlara hapseden o molla düzenine inat Farkhunda'nın cenazesi binlerce kadının omuzlarında yol aldı.

Ve o kızı yetiştiren baba istedikleri gibi kızından utanmadı, onu lanetlemedi. Ailesinin soyadını Farkhunda olarak değiştirdi!

http://islamivahdet.com/din-tuccarlarina-meydan-okuyan-kadin-farkhunda/

**

شکارچی شنبه – [THE SATURDAY HUNTER] – [Cumartesi Avcısı] – 2009

Perviz Şeyh Tadi yapımı bu İran filmi, siyonistlerin Filistin'i işgali ve kendi nesillerini nasıl hunharca yetiştirdiklerini konu alıyor.

Bütün sorunların başını din adamları ve din adına hareket ediyorum diyenlerin baş olduğunu göreceğiniz bir film.

Filmi şu siteden izleyebilirsiniz:

http://islamivahdet.com/cumartesi-avcisi-turkce-dublaj-hd/

FITRATIN BOZULUŞUNUN ÖYKÜSÜ (CUMARTESİ AVCISI)

Türkçe'ye "Cumartesi Avcısı" ismiyle çevrilen film 2009 yılı İran yapımıdır. Senaristliğini ve yönetmenliğini Parviz Sheykhtadi'nin yaptığı filmin başrollerinde Ali Nassirian (siyonist dede) ve Mohammad Javad Jafarpour (Benyamin) oynamıştır. Film Yahudi bir kadının, babasının ısrarları sonucu, kısa bir süreliğine oğlunu onun yanına bırakması ve çocuğun dedesinin yanında geçirdiği zamanı konu almaktadır. Film hakkında değerlendirmeye geçmeden önce Kur'an ayetlerinden cumartesi(sebt) günü yasağını çiğneyenlerin hakkında bilgi veren ayetlere bakalım:

> **"Andolsun, sizden cumartesi yasağını çiğneyenleri elbet biliyorsunuz. İşte biz, onlara: "Aşağılık maymunlar olun dedik."(Bakara 65)**
>
> **"Ey kendilerine kitap verilenler birtakım yüzleri silip de arkalarına çevirmeden ya da cumartesi adamlarını (o gün yasağı çiğneyenleri) lanetlediğimiz gibi onları da lanetlemeden evvel, yanınızdakini doğrulayıcı olarak indirdiğimize iman edin. Allah'ın emri yerine getirilmiştir." (Nisa 47)**
>
> **"Hani onlar cumartesi haddi aşmışlardı. Cumartesi günü iş yapma yasağına uyduklarında balıkları onlara açıktan akın akın geliyor, cumartesi günü iş yapma yasağına uymadıklarında ise gelmiyorlardı. İşte biz, fıska sapmaları dolayısıyla onları böyle imtihan ediyorduk." (Araf 163)**
>
> **"... Onlara: "Cumartesi haddi aşmayın" da dedik. Ve onlardan kesin söz aldık. Onların kendi sözlerini bozmaları ve, Allah'ın ayetlerine karşı inkara sapmaları, peygamberleri haksız yere öldürmeleri ve "Kalplerimiz örtülüdür" demeleri nedeniyle(onları lanetledik). Hayır Allah inkarları dolayısıyla ona damga vurmuştur. Onların azı dışında inanmazlar." (Nisa 154-155)**

Film mekân olarak İsrail tarafından işgal edilmiş Filistin topraklarında geçmektedir. Siyonist düşünceye sahip bir dedenin torununu bir eğitime tabi tutması süreçlerini içermektedir. Dedenin eğitimleri bize insan fıtratının ne şekilde değiştirildiğini ve değiştiğini gözler önüne

seren bir süreçte işler. Aslında dede kendisinden sonra yerine geçecek, görevi devralacak birini yetiştirmektedir. Bu göreve geçecek kişinin kalbinde insani duygulara(merhamet, sevgi vb.) yer yoktur. Bu duyguların kullanıldığı anlarda sadece amaca uygun olan anlardır. Aslında bu anlardaki kullanım tamamen çıkarla doğru orantılıdır. **Yahudilik inancında ad koyma önemli bir görevdir. Filmde de buna dikkat edilerek çocuğun ismi de önemi vurgulanması amacıyla "Benyamin" olarak konulmuştur. Benyamin "sağ elimin oğlu" (gözde oğul) anlamına gelmektedir.**

Filmi izlerken film hakkında varılacak ilk sonuç;

Filmin tamamen anti-siyonist bir görüntü çizmesidir. İkinci olarak siyonistlerin sadece kanla beslendiklerini çok güzel bir şekilde resmetmiştir. Siyonizmin sadece siyasi bir ideoloji veya sadece dini bir ideoloji olmadığını dini referans alarak siyasi görüşü de olan kapsamlı bir sistem olduğunu görmekteyiz. Kaynağını Yahudilerin (tahrif edilmiş) kutsal kitabından almaktadır. Filmde bu konu güzel bir şekilde ortaya konulmuş. Kaynağı dini olan bir sistemin de önemli önderleri, yol göstericileri siyasi liderler değil, siyonist din adamlarıdır. Yahudilik inanışında hahamlar üstünlük bakımından peygamberlere çok yakındırlar. Hahamın sözleri insanları uyması gereken, karşı çıkmaması gereken sözlerdir. Hahama uymamanın, küstahlık yapmanın cezası ölümdür;

"Ve her kim, Allah'ın Rabbe hizmet etmek üzere orada duran kahini, yahut hakimi dinlemeyerek küstahlıkla davranırsa, o adam öldürülecektir." (Eski Ahit, Tesniye, Bab 17, Ayet: 12)

Benyamin'in nasıl dönüşüm geçirdiğini olaylarla anlatan filmde en çarpıcı bağlamlardan birisi de; bir Arap çocuğuna yardım eden Benyamin'in filmin sonunda sevgi gösterdiği insanları öldürmesidir. Sahip olduğu merhamet duygunun yok olduğunu ve yerini zıttı olan katılık, acımasızlık gibi duyguların yer almasıdır. Eğer sahip olduğumuz bizi insan yapan özelliklerimize sahip çıkmazsak kaybolurlar ve kendimizi tanıyamaz hale gelebiliriz.

İnsanların kendilerine dayandırdıkları bir tarih vardır. Kendilerini tanımlarken beslendikleri kaynakları, dayanakları ifade eder bu tarih. Tarih hakkında herkesi muzdarip olduğu konulardan biri de yanlı tarih yazılımıdır. Batının dünya liderliğini ele geçirdikten sonra en fazla önem gösterdiği dallardan birisi de tarih olmuştur. Yazdıkları tarih eserlerinde uzun yıllar dünyaya öncülük etmiş İslam'ı ve Müslümanları sadece dipnotlara sığdırmıştır. **Filmde de siyonistlerin nasıl "bulundukları andan" tarih yazdıklarının sahnesine tanık olmaktayız. Yeni bilgileri eski maddelere yazarak(sayfalara veya kitabelere) eski bilgi "imiş" gibi sunarak kendi düzenlerine hizmet etmelerini sağlıyorlar. Hatta filmde sadece yakın tarihle alakalı değil kitabe işçiliği de gösterilmektedir.**

Haham'ın evinde köle olarak çalıştırdığı insanlar kendi ırkından ve dininden değildir. Birisi Hristiyan diğeri ise çocukken alınmış bir Arap gençtir. Aslında bu durumun dayanağını aşağıdaki Eski Ahit ayetlerinde buluyoruz:

"Ve senin malın olacak köleye ve cariyeye gelince, etrafınızda olan milletlerden, onlardan köle ve cariye satın alacaksınız. Ve aranızda oturan gariplerin de çocuklarından, onlardan ve diyarınızda doğmuş olup yanınızda bulunan aşiretlerinden satın alacaksınız ve sizin malınız olacaktır. Ve onları kendinizden sonra miras mülk olarak çocuklarınıza bırakacaksınız, daimi

kölelerinizi onlardan alacaksınız; fakat kardeşlerinize, İsrail oğullarına, birbirinize sertlikle efendilik etmeyeceksiniz." (Eski Ahit, Levililer, Bab 25,Ayet: 44,45,46)

Filmde karşımıza çıkan önemli özelliklerden birisi de çizilen dava adamı profilidir. Davanın doğru dava olmadığı ortada olmasına rağmen davaya mensup birinin davasının her şeyden önce gelmesi gerektiği çok güzel bir şekilde gösterilmiştir. Davası için gerekirse kendisinden bile vazgeçebileceği ki bunun İslam literatüründeki karşılığı "şehadet"tir. Filmi izlerken yanlış davanın adamının sadakatini görünce insan ister istemez kendi durumunu da bir öz eleştiriye tabi tutuyor.

Filmin en önemli özelliklerinden birisi de içerisinde Siyonist Yahudilerle diğer Yahudilere birbirinden ayırmasıdır. Siyonismin sadece Müslümanlara karşı değil aslında bütün insanlığa bir tehdit oluşturduğu ve (gayrimeşru rejim) İsrail'in içinde de bu durumdan rahatsız olan "insani" özelliklere sahip Yahudilerin olduğu da gösterilmiştir. Filmde yapılan Yahudi ve Siyonist ayrımını da tebrik etmek gerekmektedir. Bu ayrımın yapılması filmin anti-semitik bir film değil tamamen anti-siyonist bir film olduğunun göstergelerindendir. Film Filistin'de topraklarında geçen bir film olduğu için sadece siyonistleri değil o toprakların gerçek sahiplerine perdeye almayı unutmamıştır. Onların da siyonistlere karşı duruşlarının nasıl olduğu, hepsinin aynı olmadığını bizlere göstermiştir.

Film bütün bu göstergeleri sonucunda kesinlikle izlenmesi gereken ve hakkında konuşulması gereken filmlerdendir.

"Bazen onların seni sağır sanmalarına müsaade edeceksin.
Bazen de seni deli sanmalarına göz yumacaksın.
Böylelikle kendilerini olduğu gibi gösterecekler.
Ve sen göreceksin, işiteceksin, anlayacaksın.
Bir gün sen de onların hepsinden kurtulmuş olacaksın.
Onların hepsini alt edeceksin.
Böylece bütün kötülüklerden kurtulmuş olacaksın.
Ama asla kendini hiç kimseye açıklamayacaksın.
Hatta Halom'a bile açmayacaksın.
Her şeyden geçiş yapacaksın.
Onlardan bile. Ben var olduğum sürece sen onlardan olamayacaksın.
Öyleyse benden de geçeceksin. Geç hadi…"
(Dedenin torununa son dersi)

Burak Çamur kritik etti.

Erişim: http://erdemligenclik.net/2014/02/20/fitratin-bozulusunun-oykusu/

SA'UDDEVLE: İLHANLILARDA YAHUDİ

SUZAN ÇATALOLUK
KALEMİN DİLİ
22 Ağustos 2011

“ Cennette olduklarına gönülden inanarak kara toprak adlı misafirhaneye emanet ettiğimiz, şehadet makamının sırrına eren vatan evlatlarımıza Yüce Allah’tan rahmet, ailelerine sabr-ı cemil diliyoruz. „

Rengârenktiler: Pembeydiler, kıpkırmızı idiler, kimileri kadife gibiydi neredeyse siyaha dönük mordu, kimi saparıydı, yaprakları şebnem ile doluydu, bazıları da beybeyaz, katmer katmerdi.

Dünyanın en güzel ecesi gibi duran pembe sadberki seçti, uzun uzun kokladı.

Muhteşem bahçenin güllerle dolu yolunda yürürken düşündü. Daha çok gençti, ama nelere muktedir değildi ki... Onun için “hayır” kelimesinin hiçbir manası yoktu. Elinin uzanmadığı yer yoktu ona göre ve gücünü hissetmeyecek insan da yoktu artık.

İhtirasla gülümsedi. Ölümsüzlüğü de yaşamak istiyordu, sonsuzu görmek. Bunun için de ilm-i kimyayı kullanmak, ölümsüzlük iksirini içmek istiyordu.

İnsanlara hükmetmek, ülkelere sahip olmak, bir bakışla kalplere ölüm korkusu vermek, güzeli sevmek, özün sözü, dünya nimetlerinin hep kendisinin olması, etrafında daima hayranlarının bulunması, hiç vaz geçemeyeceği böyle bir dünyada yaşamak onun ezelden gelen hakkı idi inancına göre.

Yavaş yavaş yürümeye devam etti. Güllerden sonra özenle yetiştrilmiş bin bir çiçeğin ve pek güzel şekil verilmiş ağaçların arasından geçti.

Yolun bitiminde bekleyen süslü elbiseli nöbetçi onu görünce korku ve hayranlık içinde eğildi, selama durdu.

Nöbetçiyi görünce yüzündeki gülümseme bir hayal gibi kayboldu, yerini azamet ifadesi aldı. Hemen emirler yağdırmaya başladı:

“- Tez bana sadık dostumu çağır. Git, haber ve o can dosta. Hala bekler misin, git dedik!”

Oymalı, kakmalı kapıdan geçip ipek halıların üzerinde yürürken düşündü: Acep bu gün bahşıları çağırıp tekrar tekrar geleceği ve burçları konuşsa mıydı ?

Hatai ve Rumilerin lacivertlerde raksettiği perdelerin, süsüyle insanı kendine çeken şandanların, kokularıyla gönüle ferahlık veren buhurdanların şaşırtıcı bir ahenk meydana getirdiği kabul odasına girdiğinde kararını vermişti. Bahşılarla tekrar konuşacaktı.

Arkasından büyük edeple ve neredeyse nefes almadan yürüyen görevlilere döndü, emir buyurdu:

“-Bahşıları da hazır edin. Çağırdığımda gelsinler.”

Biraz sonra lale desenleriyle ince ince işlenmiş renkli vitraylarla, geometrik desenlerle süslenmiş pervazlarla desteklenmiş pencereden dışarıya bakıyor, altın tas ile sunulmuş şerbetini büyük bir keyifle yudumluyordu.

Sesesizce yaklaşan ayak sesi ile başını çevirince onu gördü, dünyada tek güvendiği ve her şeyini anlattığı can dostunu.

Adam teklifsizce geldi, yan tarafında bulunan mindere çöküverdi. Gülümsedi. Yavaş yavaş, tane tane konuştu:

"–Beni emretmiş aziz dostum, hemen koşup geldim. Canım canınıza feda olsun."

Adam da gülümsedi. Saflıkla baktı karşısındakinin kurnaz gözlerine. Munis bir sesle cevap verdi:

"– Bu güzel sözlerin ruhumuza ferahlık verir. Tanrı sana uzun ömür versin."

Öteki sinsi sinsi baktı dostunun yüzüne, gülümsemesine hainlik katarak dişlerini gösterdi:

"–Kainatı yaratan sizi özel yaratmış, sülalenize kutluluk vermiştir. Siz kutlusunuz. Verdiğiniz kararları Yüce Yaratıcı kalbinize ilhamla verdirir. Siz ve sülaleniz dünyayı idare etmek için gönderilmişsiniz. Dünya sizin için döner, güneş sizin için yeniden ve yeniden doğar."

Yuvarlak yüzlü, çekik gözlü, seyrek ve sivri sakallı genç adam şerbetten bir yudum daha alıp gözlerini yumdu. Sonra derin bir nefes alıp cevap verdi:

"–Ne de güzel konuşursun dostum. Her cümlen bana atalarımın kutlu ruhlarından sanki haber getirir. Gök kubbe durdukça hep yanımda olasın."

Sonra döndü, kapıda bekleyen adamına hemen emirler yağdırıp sofra kurulmasını istedi.

Çok beklemediler altın tepsi içinde, billur kaselerle içecekler, ışıltılı tabaklarla dünyanın en güzel meyvalarını yemek için.

Yavaş yavaş sohbete başladılar. Felsefeden, iktisadi durumun düzelip hazinenin dolduğundan, tarihten ve dinden bahsettiler.

Sinsi gülümsemesi tekrar yüzüne yayıldı ikinci gelenin. Göz bebekleri rakkaseler gibi oynaştı sağa sola. Başını yere eğip beş on saniye düşündü ve o güzel cümleleri ağzından yağ gibi kayıverdi:

"–Beni can dost bildiniz, canıma minnet. Hayatım yolunuza fedadır, bilirsiniz bu hakikati. Bir hakikat dahi vardır ki onu hep söylerim. "peygamberlik veraset yolu ile Çingiz Handan size intikal etti. Sen peygamberliğini ilan edersen İslam peygamberi gibi muhaliflerini cezalandırır; muvafıkları okşayıp kazanır ve böylece ebedi dini kurarsın."(1)

Sonra uzun bir nefes alıp yere baktı. Halının desenlerdeki ritmik tekralama ona kendini düşündürdü, kendini, ailesini, soyunu ve milletini… Nefretle, intikamla dolu pek çok düşünce tekrarlanıp yankılandı beyninde ve uygulamakta olduğu ve adım adım ilerlediği tuzağı. Hedefe hızla doğru yürürken kimleri kullanmamış, kimleri kandırmamıştı ki!

Olanca kurnazlığı ile can dosta bütün samimiyeti ile gülümseyenler gibi gülümsemeye çalıştı ama yüzündeki ifade kurnaz bir sırıtış idi. Başını kaldırıp gözlerini genç adamın gözlerine dikti:

“–Siz, dedi, benim için kutsalsınız. Tanrı sizi insanlığa kutsal yönetici olarak gönderdi. Başım ayağınızın altındadır.”

Sohbet uzadıkça sonradan gelen, genç adama neler neler demedi ki:

“ –Kabe eski haline getirilmelidir ve halk eski inanışına dönmelidir. Tanrıları temsil eden putlar Kabe’yi süslemelidir. Bunun için de islâm ulemasını toplamalı, sizin peygamber olduğunuzu tasdik ettirmelisiniz. İslam peygamberi gibi muhaliflerini cezalandırır; muvafıkları okşayıp kazanır ve böylece ebedi dini kurarsın.”(2)

Genç adam göğsüne doğru uzayan düz ve seyrek sakalını sıvazladı:

“–Tanrı sana uzun ömür versin, ne de güzel konuşursun!”

Sonra yüksek sesle bağırdı:

“– Nöbetçi, çabuk bana şerbetçibaşını çağır!”

Birazdan etekleri telaşla savrula savrula içeri giren şerbetçi başına genç adam hemen emrini verdi:

“–Hindistan’dan gelen kimyacı dostlarım ve bahşılarımın birlikte hazırladığı iksiri getir bakalım.”

Şerbetçibaşı heycandan elleri titreyrek cevap verdi:

“–Efendim, üç günde bir içecektiniz?”

Buz gibi bakışlarla süzdü şerbetçibaşını genç adam. Büyük bir saygıyla ve korkuyla geri geri giderek çıkan şerbetçibaşının arkasından baktı.

“–Kuşcuk canına bakmadan haddini aşıyor bu uşak. Bilirsin ki bu iksir benim için özel olarak hazırlandı, ebedi gençliği kazanmam için.”

Evet….

Zamanlardan zaman, deyin ki eski bir zaman, çağlardan çağ, deyin ki siz, Orta Çağ idi…

Yıllardan yıl 1290…

Yer Tebriz idi, İlhanlı Hanı Argun’un Sarayı idi…

Sohbet ederlerden ölümsüzlüğü arayan Argun Han idi…

Öteki ise veziri Sa’’duddevle idi…..

Önce Argun Hanın hikayesi için tarihin esralı, hüzünlü, ibret verici sahifelerine göz atalım:

O Müslüman değildi. Tahtan indirdiği ve Temuçin soyundan gelen Ahmet Tküder hanın “aksine fanatik bir Budist” idi. (3)

Argun Han’ın tahta geçer geçmez yaptıklarına kısaca bir bakalım:

Koyu Budist Argun İlhan iktidara gelir gelmez yerine geçtiği Teküder Hanı Cengiz Han Yasalarına ihanet etmekle suçlar ve Zira İslam dinini tercih etmiştir Teküder Han, ol bu sebeple Argun Teküder İlhan’ın çıkardığı bütün kanunları bütün yarlıkları iptal eder.

Oysa… Argun’un hüküm sürdüğü toprakların neredeyse tamamı Müslüman coğrafyadadır.

Ve… Bu topraklarda büyük kargaşalar baş gösterir. (4) Özellikle Suriye halkı topraklarını terkeder, iç bölgelere kaçar, elbette iktisadi buhran baş gösterir ve hayat pahalılığı beklenmedik şekilde tavan yapar.(5)

Anadolu da bu vergi meselesinden nasibini almış, inim inim inlemektedir. Baş kaldıranın kafası kırılmakta, özellikle Türkmenler ve Karamanoğulları bundan fazlasıyla nasibini almaktadır. Anadolu Selçuklu'nun başında kukla bir sultan bu zamanlarda her daim vardır.

Sözün hülasası İlhanlı'nın hüküm sürdüğü coğrafyalarda iktisadi ve idari buhran karşıklıklara yol açmaktadır, halk soyulup soğana çevrilmiştir, canından bezmiş bir şekilde gizlenecek delik aramada, Moğol çerileri geldiği zaman mağaralara saklanmakta, topraklar ekilememekte, insanlar işinden gücünden ve canından olmaktadır.

Buna karşılık Moğol çerileri ve Noyanları zulüm üzerine zulüm yapmaktadır.

Gelelim Yahudi vezire:

Sadü'ddevle, uzun adıyla 'ad al-Devle ibn Hibbat Allah ibn Muhasib Ebheri … Ünlü hekim, ünlü vezir, İlhanlı Hanı, Temuçin'in soyundan gelme Moğol Argun Han'ın has adamı, en güvendiği can dostu ve… Kazvin yolu üzerindeki Ebher'de doğan Yahudi.(6)

Sa'duddevle İlhan Argun'un tek yetkili veziri oluncaya kadar hayatında neler olmuştur, pek uzun bir hikâye. Ama hülâsasına bir bakalım:

Kaynaklardan öğrendiğimize göre çok kurnaz ve zeki. Hedeflerini çok önceden tesbit edip ona göre zamanını değerlendirmiş.

Gençlik yılları Musul'da geçer Yahudi vezirin. Musul'daki zanaatçılar çarşısında müzayedecilik yapar. İdari bilimler ve iktisat alanlarında kendini geliştirir ve tanınır. Ama asıl merakı ve başarı kazanmak istediği alan hekimliktir. Bu kutsal meslekte de ünü iyice yayılır.

Bir zaman sonra kendisini Bağdat'ta devlete çalışan bir hekim olarak görürüz.

Kimi kaynaklara göre Bağdat'ta iddialı olmaya ve devlet işlerine el atmaya başlaması dolayısıyla ondan rahatsız olanlar o dönemde Tebriz'de hüküm sürem İlhanlıların Hanı Argun'a ulaşırlar ve derler ki:

"-Yüce Hanımız, Bağdat'ta öyle bir hazık hekim var ki elini değdirdiği her hasta iyileşiyor. Bu hekim ancak sizin sarayınıza layıktır."

Güya bu münafık adamı Bağdat'tan uzaklaştıracaklardır. Oysa… Bu hal Sa'uddevle için müthiş bir fırsattır.

Kurnaz ve sinsi Yahudi hekim kendini pek donanımlı yetiştirmiştir: Hekimliğinin ve hedefine ulaşmak kendine şart koştuğu idari ve mali alanlarda kendisini yetiştirdiği gibi hem İslamı, Hristiyanlığı, hem de Budizmi çok iyi bilmekte, Moğolca ve Türkçe'yi elbette Arapçayı da pek güzel konuşmaktadır. Farsçaya da edebi konularda sohbet edecek kadar hakimdir.

Devletine hizmet edenin dinine ve mezhebine bakmamak Moğolların genel bir tavrıdır. Bu tavrı benimseyen İlhanlı Argun Han hekim olarak işine yarayacağını düşündüğü Sa'uddevle'yi saraya çağırır.

Sa'uddevle bu çağrıyı canına minnet, kutsal hedefine giden bir cennet yolu bilir ve Tebriz'in yolunu tutar.

Hin vezir kısa zamanda iktisadi konularda ve devlet idaresine ait alanlarda ilgi çekici fikirleri ile Hanın dikkatini çeker. Zira hazık bir hekim olması dolayısıyla onun yanına çok sık gitmektedir ve o güne göre pek farklı fikirleri ve tatlı, süslü dili ile kısa zamanda Hanı cezbeder.

Uzun sözün kısası, Argun Han onu evvela danışman olarak görevlendirir.

O sırada devletin idaresi Emir Buka'nın elindedir, yani İlhanlı'nın Handan sonra ikinci yetkili bu adamdır. Argun, minnet bocunu ödemek için Emir Buka'yı bu göreve getirmiş, Irak yönetimini de onun kardeşi Noyan Aruk'a vermiştir.(7)

Bir heyetle Bağdat'a giden Sa'uddevle artık fırsatı yakalamıştır. Çünkü Aruk halka zulmetmektedir, vergiler altında inleyen halk canından bezmiştir. Buna karşılık Aruk kendi küplerini doldurumuş, çok zenginleşmiştir!

Adımlarını çok sağlam atar Yahudi vezir ve adil bir rapor ile Argun'a gider.

Argun Sa'uddevle'nin devlet idaresiyle ve maliye konularındaki görüşlerinden dolayı onu Bağdat valiliğinde bulundurur bir müddet.

Yahudi hekim, Vali olarak geldiği Müslüman Bağdat'ta hızla çalışmaya başlar. Zira gerçekleştirmek istediği büyük ideali için haklı yanına almalı, kendini sevdirmelidir.

Halktan zorla alınan vergilerin bir kısmını iade eder, İslam Hukukuna göre yürüyen ama aslında haksızlığın kol gezdiği mahkemelerde adaleti sağlatır. Toprakların ekilmesi, tarımın ve ticaretin canlanması için gereken imkânı devlet eli ile sağlar. Çiftçi artık hayatından memnundur, şehirde ticaret yeniden canlanır.

Neticede hazineye gelir akar, kendisi de zenginleşmeye devam eder. İlhanlı Argun Han bu işten çok memnun kalır. Artık kafasındaki en kurnaz tilkinin fısıltısını dinleme zamanı gelmiştir.

Ve….

Noyanlarının arasında zaten var olan gizli iktidar savaşından ve her an tahtan düşürülme korkusundan sıkılan Argun Han bu raporu bahane ederek keskin bir dönüş yapar ve Emir Buka'yı ortadan kaldırtır! (8)

Bu haber Sa'uddevle'ye ulaştığında her halde keyifle ellerini oğuşturup hin hin gülümsemiştir. Zira artık büyük ideali için kullanabileceği en büyük araç önünde durmaktadır!

Sonra mı ne olur? Neler, neler olmaz ki!

Neticede İlhanlı Argun için Sa'uddevle vaz geçilmez olmuştur. Emir Burka'nın yerine onu tayin eder.

Yahudi Hekim yerini sağlamlaştırana kadar "İslam ilkelerine çok bağlıdır," İslam alim ve şehylerine saygısını esirgemez, bir takım hayır müesseseleri kurar."(9)

Argun Han ona öyle güvenir ki İlhanlı Hakanlığı'nın kendinden sonra tek yetkilisi yapar.

Yapar ama … Yahudi hekimin istekleri vardır:

“Reşfdüddin, bazı Moğol generallerinin (Toğaçar, Samagar, Kuncukbal gibi nüfuzundan korkan Sa'd'ın, Argun'dan kendi emrine bazı emirleri seçmek istediğini bildirmektedir ki, bu durum, yukarıda değinmiş olduğumuz gibi. Moğol askeri aristokrasisi karşısında, Yahudi vezirin konumunu daha net bir şekilde ortaya koymaktadır.” (10)

Bu isteği İlhan Argun tarafından kabul edilince Sa’uddevle hızla ve çok sinsice Moğol veya Müslüman olan hatta Türk veya Fars kökenli olup da Argun’un değer verdiği ve önemli görevlerde tuttuğu sağlam adamları önce itibarsızlaştırıp gözden düşürür, ortamı oluşturduktan sonra öldürtür. Onların yerlerine Yahudileri tayin etmeye başlar.

İlhanlıların hüküm sürdüğü Müslüman ve Türk coğrafyalarında halk yeniden büyük bir ümitsizliğe düşer.

Buna karşılık Sa’uddevle’nin bu hudutsuz iktidarı karşısında Yahudilerin dilinde daima: “Tanrı bu adam sayesinde Yahudileri kurtardı ve şereflerini yükseltti”sözü” (11) dolaşmaktadır artık.

Yahudi kaynaklara göre aslında çok iyi ve adil, sanatsever ve olağanüstü bir adamdır Sa’uddevle, Yahudileri etrafına toplaması ve onlara görevler vermesi de çok tabii bir durumdur, Hıristıyanlarla ittifak etmesi de gereklidir. (12)

Sa’uddevle’nin gücü öyle bir noktaya varır ki artık Moğol Noyanlarını da öldürtmekte, islam büyüklerini gözünü kırpmadan katlettirmektedir.

Ve.... Anadolu ve dolayısıyla Orta Doğu üzerine sefer üzerine sefer düzenleyen Haçlılarla ittifak yapar!

Pekiyi de Argun Han’ın bunlardan haberi olmuyor mu?

Düşünün şimdi. Bir devletlû ile görüşüeceksiniz. Nereden randevu alırsınız? Özel kalemden dğil mi? Ama özel kalem size bu imkanı vermezse? Kapısındaki özel korumalar sizi tepelemek üzere görevli ise!

Bir neyse daha…

Argun’un etrafını artık Yahudi görevliler sarmıştır. Onunla görüşmek isteyen Moğol Noyanlar önce Sa’uddevle’nin iznini almak zorundadır!

Moğol Noyanlarının en cesurları, en kahramanları bile Argun ile görüşememektedir.

İlhanlı’nın başında artık azılı bir Müslüman düşmanı olan Yahudi vezir vardır! Bu düşmanlık öyle bir noktaya varmıştır ki Haçlılarla işbirliği yapıp bir donanma hazırlatmış ve halkı Müslüman ve idarecileri de Türk olan Memlukluları ortadan kaldırmaya karar vermiştir, arz-ı mevud aşkıyla!

Anadolu Selçuklu’da da artık ona ölümüne bağlı olan Yahudi ve Fars asıllı memurlar vardır .

Ve… Anadolu Selçuklu’nun resmi dili Farsça olmuştur!

İlhanlı topraklarında Müslüman halk büyük eziyet çekmekte, şair ve edipler bu hali anlatan eserleri dile getirmekte ve yazmaktadırlar…(Bknz: şair Seyfeddin Muhammed Fergânî’nin eserleri)

Çok uzun ve ibretlik bir hikâye bu. “ Bir şey olmaz bize, biz büyük devletiz” diyenlere, hayalperest demokrasi palavraları atanlara ve safdillere ibretlik…

Sonra mı ne olur?

Yüce Allah ne büyük! Ebedi gençlik için yanıp tutuşan Argun Han birden hastalanır! Ölüm başucunda kol gezmektedir artık.

Kimileri derler ki o ebedi gençlik ve ölümsüzlük iksiri aslında İlhan Argun'u ölüme götüren bir zehirdi…

Kimileri de çok kuşkucudur, şunu söylerler:

"-Bu hain vezir var ya bu hain vezir, Argun Han'ı zehirletti!"

Neyse Efendim,

Han güçten düşüp ölüme doğru hızla yaklaştıkça Sa'uddevle büyük bir telaşa kapılır. Niye kapılmasın ki: Nice kahraman devlet adamları başta olmak üzere alimleri, şeyhleri, edipleri ve halktan tehlikeli gördüklerini yok etmiştir ve bu zulmü yaparken de arkasında yüce dağlar gibi durduğuna inandığı İlhan Argun'a güvenmiştir. Çok iyi bilmektedir ki kendi hayatı Argun'un yaşamasına bağlıdır.

Yahudi hekim canını kurtarmak korkusuyla ve halka şirin gözükmek amacıyla derhal çark eder ve bütün ilkelerini bir kalemde çizerek emirler yağdırır hapishanedekilerin salıverilmesi için ve hazinesinin önemli bir bölümünü Bağdat başta olmak üzere Şiraz ve diğer şehirlerdeki fakir halka sadaka olarak dağıtır!

Ama…. Aşağıladığı ve gözden düşürdüğü Moğol Noyanları da bekledikleri fırsatı yakalamışlardır ve onlar da Yahudi kurnazlığını öğrenmişlerdir. Gizli bir cephe oluştururlar.

Ve…. Kader ağlarını örer:

Moğol Noyanı Toğaçar gül kokulu konağında büyük bir ziyafet verir ve devletin bütün ileri gelenlerini, elbette en başta Sadü'ddevle'yi çağırır.

Sadü'ddevle çok ama çok korkmaktadır artık. Yalnız başına katılmaya cesaret edemez o meşhur ziyafete. Peşine en güvendiği adamlarını, onların da can dostlarını takar peşine ve pek kalabalık oarak gider ki canını koruyabilsin.

Ama…Ama…. Ama Yahudi vezir için yolun sonudur artık ve Moğol Noyanları için de asla kaçırılamayacak bir fırsat.

"Ziyafet esnasında taraftarların hemen hemen tümü orada öldürülür. Sa'düddevle ve Ordu Kiya yakalanır." ." (13)

Ertesi gün…

Yıllardan 1291'de, aylardan Safer ayında, günlerden Safer ayının son gününde…

Yani 3 Mart 1291 yılında, Sa'düddevle Moğol Emiri Toğaçar'ın konağında, has adamlarından Ordu Kiya ile birlikte öldürülür.

Sa'düddevle'nin İlhanlıların kaderine hükmetmeye başlamasından bu yana sadece iki yıl geçmiştir ama bu süre İlhanlı Hanlığını kendi düşünceleri ve inançları doğrultusunda neredeyse işgale yetmiştir.

O kadar çok nefret kazanmıştır ki yüksek mertebelere getirdiği kardeşleri ve yakın akrabaları ve onun adamları da aynı akıbete uğrar, çok kısa zamanda öldürülürler.

Argun Han'a mı ne olur? Sa'düddevle'yi göremeyince durmadan onu sorar. İki hafta sonra da vefat eder…

Böylece idaresine çöreklenen Hıristiyan Yahudi ittifakı kıskacından kurtulur İlhanlı. Orta Asya ve İslam dünyasının üstüne çullanan korkunç ahtapot kollarının önemli bir kısmı kesilmiş olur.

Ve…

Yüce Allah'ın hikmetinden sual olunur mu?

Budist Moğol İlhanlı giderek Türkleşip Müslümanlaşır… Şehirlileşir, şehirler kurar ve sanat edebiyatta şaheserler meydana getirir, Bu güzel eserlerden birini anmadan geçmeyelim: Ünlü tarih kitabı Cami'el Tevarih… İçindeki minyatürler pek güzeldir.

Ve… Bu dönemlerde güzel Türkçemiz bir cihan dili olarak dünyanın neredeyse her yerinde konuşulmaktadır ve "Türkçe bilen bir kimsenin Asya'nın ve Doğu Avrupa'nın, Kuzeydoğu Afrika'nın hiçbir ülkesinde anlaşma zorluğu çekmesine imkân kalmamıştır."(14)

Affınıza sığınarak bir neyse daha…

Bu tarihi hakikati niye kaleme almaya çalıştığımızı sorarsanız… Hele bir günümüze bakalım deriz!

Yine bela bir ahtapotla boğuşmuyor mu Türkiye, Orta Doğu ve Orta Asya ve elbette dünya! Dünyanın neresinde bir kavga varsa bu ahtapot kanlı kollarıyla orada değil mi? Bu hıristiyan-Syonist Yahudi ittifakı dünyanın kanını emip saf insanları birbirine düşürüp yine birbirini katlettirmiyor mu?

Makalenin Devamını okuyunuz.

[slideshare id=67310741&doc=ilhanldevletindeyahudibirvezirsadddevle-161017200322&type=d]

KAYNAKLAR

1: Prof. Dr. Osman Turan: Selçuklular Zamanında Türkiye, İstanbul, 2010, s. 613

2: Prof. Dr. Osman Turan: a.g.e. s. 613

3: Prof. Dr. İlhan Erdem: Olcaytu Han'ın Ölümüne kadar İlhanlılarda Yaşanan Siyasal Kültürel Gelişmeler ve Yakın Doğu'ya Etkileri , makale)

4: Reşidüddün, Camiü't Tevarih, s.55-59;

5: Abu'l-Farac, Tarih, II,s. 614-615.

6: Mustafa Uyar Öz: Ilhanlı Devletinde Yahudi Bir Vezir: Sa'düddevle, Jewİsh Vizier İn İl-Khanid State: Sa'duddawla, makale

7: Mustafa Uyar Öz: a.g.e.

8: Prof. Dr. İlhan ERDEM: a.g.e.

9: Prof. Dr. Osman Turan: a.g.e.

10: Mustafa Uyar Öz: a.g.e.

11: : Prof. Dr. Osman Turan: a.g.e. s. 613-614)

12: Joseph Jacobs Mary W. Montgomery : Sa'd Al-Daullah, Jewish Encydopedia

13: Mustafa Uyar Öz: a.g.e.

14:Yılmaz Öztuna: Başlangıcından Zamanımıza Kadar Türkiye Tarihi, 1964, İstanbul, 2. Cilt s.155

15: Prof. Dr. Osman Turan: Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi, İstanbul, 2010 s.189

16:İmam Gazali (Ter: Mehmet A. Müftüoğlu) : İhyâu Ulûmi'd-dîn, cilt 4, s.659)

17: İmam Gazali: a.g.e. s. 649

HAKİKAT ŞEHRİNDE AVÂMİCE YOLCULUK

Sûretden gel sıfata yolda safâ bulasın
Hayâllerde kalmagıl yoldan mahrûm kalasın

Bu yolda ‘acâib çok sen ‘acâib anlama
‘Acâib anda ola dost yüzini göresin

“Işk kuşagın kuşangıl dostun yolını vargıl
Mücâhede çekersen müşâhede idesin

Bundan ‘ışkun şehrine üç yüz deniz geçerler
Üç yüz deniz geçüben yidi Tamu bulasın

Yidi Tamu'da yangıl her birinde kül olgıl
Vücûdun anda kogıl ayruk vücûd bulasın

Hakîkatdür Hak şârı yididür kapuları
Dergâhında yüz dürlü gerek kudret göresin

Evvelki kapusında bir kişi durur anda
Sana eydür teslîm ol gel miskînlik bulasın

İkinci kapusında iki arslan vardur anda
Niçeleri korkutmış olmasın kim korkasın

Üçüncü kapusında üç evren vardur anda
Sana hamle iderler olmasun kim dönesin

Dördünci kapusında dört pîrler vardur anda
Bu söz sana rumûzdur gör kim delîl bulasın

Beşinci kapusında biş ruhbân vardur anda
Dürlü metâ‘lar satar olmasun kim alasın

Altıncı kapusında bir Hûr oturur anda
Sana eydür gel berü olmasun kim varasın

Çün kim anda varasın ol Hûrîyi alasın
Bir vâyeden ötürü yoldan mahrûm kalasın

Yidinci kapusında yidiler otrur anda
Sana kurtuldun dirler gir dost yüzin göresin

Çün içerü giresin dost yüzini göresin
Ene'l-Hak şerbetini dost elinden içesin

Şu didügüm keleci vücûddan taşra degül
Tefekkür kılurısan cümle sende bulasın

Yûnus işbu sözleri Hakk varlıgından eydür
İsterisen kânını miskînlerde bulasın

Yûnus Emre kuddise sırruhu'l-âlî Efendimin Hakikat (Aşk) Şehrinde seyr ü sülûkunu anlatan şiiri

Sûretden gel sıfata yolda safâ bulasın
Hayâllerde kalmagıl yoldan mahrûm kalasın

Bu yolda safâ bulmak için sureti bırak sıfata gel

Hayâllerle ilgilenme, yoksa mahrûm kalırsın

**

Bu yolda 'acâib çok sen 'acâib anlama
'Acâib anda ola dost yüzini göresin

Yolda acaib şeyler vardır şaşırma

Acaib olan dost yüzünü gördüğündedir.

**

"Işk kuşagın kuşangıl dostun yolını vargıl
Mücâhede çekersen müşâhede idesin

Aşk kuşağını sarın dostun yoluna var git.

Sıkıntılara katlan ki, dostu görebilesin.

**

Bundan 'ışkun şehrine üç yüz deniz geçerler
Üç yüz deniz geçüben yidi Tamu bulasın

Aşk Şehrine ulaşmak için üçyüz deniz geçersin

Üçyüz denizden sonra yedi cehennem vardır.

Üç yüz; ben- sen- o; nefs, beden ve ruh;

Yedi cehennem, doğum, bebeklik, çocukluk, gençlik, olgunluk, ihtiyarlık ve ölüm)

**

Yidi Tamu'da yangıl her birinde kül olgıl
Vücûdun anda kogıl ayruk vücûd bulasın

Yedi cehenneme gireceksin her birinde yanacaksın

Vücudunda hiçbir varlık kalmayacak

**

Hakîkatdür Hak şârı yididür kapuları
Dergâhında yüz dürlü gerek kudret göresin

Hakikat şehri kapıları yedi tanedir.

Her birinde yüz türlü kudreti görürsün.

**

Evvelki kapusında bir kişi durur anda
Sana eydür teslîm ol gel miskînlik bulasın

Birinci kapsında bir kişi durur.

Sana teslim ol der, bu miskinlik [yokluk] tur.

**

İkinci kapusında iki arslan vardur anda
Niçeleri korkutmış olmasın kim korkasın

İkinci kapısında iki arslan vardır.

Bunlar pek çok kişiyi korkutsalar da sen korkma

İki aslan: şeytan ve nefs

**

Üçüncü kapusında üç evren vardur anda
Sana hamle iderler olmasun kim dönesin

Üçüncü kapıda üç canavar vardır.

Sana saldıracaklar fakat sen dönmeyesin

Üç canavar: Cinsel organ, mide ve uyku

> Dördünci kapusında dört pîrler vardur anda
> Bu söz sana rumûzdur gör kim delîl bulasın

Dördüncü kapıda dört peri vardır.

Onlar sana bilmece soracaklar, sırrı sen bulacaksın

Dört peri, akıl, düşünce, hayal, haz

**

> Beşinci kapusında biş ruhbân vardur anda
> Dürlü metâ'lar satar olmasun kim alasın

Beşinci kapıda beş tane piri fani görünür

Çeşitli kıymetli madenler satarlar almayacaksın

Beş pir; göz, kulak, burun, ağız, deri

**

> Altıncı kapusında bir Hûr oturur anda
> Sana eydür gel berü olmasun kim varasın

Altıncı kapıda güzel bir huri oturur

Gel seni bekliyorum der, aldanmayasın

Şehvet

**

> Çün kim anda varasın ol Hûrîyi alasın
> Bir vâyeden ötürü yoldan mahrûm kalasın

O güzeller güzeli huriyi alırsan

Bu iş tamam diye emeklerin boşa gider, kalırsın

**

> Yidinci kapusında yidiler otrur anda
> Sana kurtuldun dirler gir dost yüzin göresin

Yedinci kapıda yediler oturur görürsün

Kurtulmuşsun, dost yüzünü göreceksin

Yediler: Hayatın yedi evresi.

**

Çün içerü giresin dost yüzini göresin
Ene'l-Hak şerbetini dost elinden içesin

"İçeri gir, dost yüzünü gör"

"Ene'l-Hak" şerbetini dostun elinden içeceksin."

Maddi ve manevi ölüm

**

Şu didügüm keleci vücûddan taşra degül
Tefekkür kılurısan cümle sende bulasın

Bu söylediklerim kendi vücûdunun dışında değildir

Düşünürsen hepsi senin varlığında bulursun

Dost yüzünü açınca yine kendi yüzünü göreceksin.

**

Yûnus işbu sözleri Hakk varlıgından eydür
İsterisen kânını miskînlerde bulasın

Hakk'ın varlığındandır Yunus'un bu sözleri

Bu sırrı isteyen yokluk ehlinde miskinlerde bulacaktır.

Yunusun sözlerini de Hakk söyledi ve doğrudur.

**

Yunus Emre'nin bahsettiği Hakikat Şehrini Hz. Niyâzî-i Mısrî kuddise sırruhu'l-âlî Efendim şu şekilde bize izah ediyor.

Bir şehre erişti yolum dört yanı düz meydan kamû

Ana giren görmez ölüm içer âb-ı hayvan kamû.

Bir hoş güzel yapısı var **otuz iki kapısı var,**

Cümle şehirlerden ulu her yanı bağ bostan kamû.

Âb u havâsı mu'tedil giren çıkamaz ay u yıl,

Dağları lâle ak kızıl bağlar gül-i handan kamû.

Bülbülleri nalân eder cân-u dili hayrân eder,
Bahçeleri seyrân eder her köşede hûbân kamû.

Eşçârda sazlar çalınır dallarda meyve salınır,
Sen sunmadan ol bulunur her emrine fermân kamû

Kim Selsebil'den nûş eder rahik anı bi-hûş eder,
Tesnîm ebed sarhoş eder olur içen mestân kamû.

Bu dediğim Cennet değil anlara ol minnet değil,
Bunun safâsı zevkine ehl-i cinân hayrân kamû.

Şehr-i hakîkattır adı, Hakk sırrını bunda kodu,
Ol sırra vâkıf olanı, Hak eyledi mihman kamû.

Olmaz anlarada hiç fesad buğz u hased kibr ü inad,
Cümle biliş yok asla yâd birbirine ihvân kamû.

Özleri canlardan aziz sözleri ballardan leziz,
Yok anda sen, ben, siz ü biz birlik ile yeksân kamû.

Ol şehre Mürsel gelmedi, anları dâvet kılmadı,
Anlar yolu yanılmadı evsafları Kur'ân kamû.

Hak mezhebi mezhebleri, deryâ-yı zât meşrebleri,
Hâsıl kamû matlableri, kadr içredir her an kamû.

Yoktur onlardan ihtilâf günden ayân Hakk bî hilâf,
Her işleri Hakk'a muzâf ruh eylemiş Yezdân kamû

Terk eylemişler kâl u kil lâl olmuş anlarda bu dil,
Her halleri Hakk'a delil hep mazhar-ı Rahmân kamû.

Gerçi sana bakıp gözü, sohbet eder söyler sözü,
Lâkin Hakk'ı bulmuş özü, söyleştiği Furkân kamû.

Dünyâya anlar gelmedi, geldiyse de eğlenmedi,
Şeytân oları görmedi, anda olar pinhân kamü

Ana girerse bir kişi gider gönülden teşvişi,
Başına bu devlet kuşu konan olur Sultan kamû.

Hemen ki ol şehre gelir her korkudan azâd olur,
Yollarda bellerde kahr div u peri şeytân kamû.

Dâr-ül emândır ol şehir lâkin girer yüzbinde bir,
Sanma ana dâhil olur hûri melek rıdvân kamü.

Kim ki o şehri özledi erenler izin izledi,
Adâb-ı Hakk'ı gözledi irşâd eder Pîran kamû.

Her semt o şehrin yoludur, lâkin girenler velidir
Anın için dopdoludur Türk ü Arab Süryan kamû

Ehlini bul ol illerin sarpın geçersin bellerin,
Yırtar yalnız gideni kurd u peleng arslan kamû.

Ehline anlar bellidir, zirâ bilir bir illidir,
Her birisi ahsen sıfat her müşküle bürhân kamû.

Gir Enbiyânın silkine bin bu vücûdun fülküne,
Kahreyle nefsin askerin gark eylesün tûfan kamû.

Var "Semme vechu'llâh" ı bul tâ görüne sana ol il,
Senden sana eyle sefer kim idesin seyrân kamû.

Candan riyâzat-ı taab çeksin anı edip taleb,

Olur riyâzat sonu derdlerine dermân kamû.

Çek sinene dağ üzre dağ şol hasta gönlün ola sağ,

Şayet ola dağ üstü bâğ yâdlar ola yârân kamû.

Can ermeyince aslına bülbül gibi gül faslına

Hep cenneti arz eylesen olur ana niran kamû

Can ilidir vasfettiğim derd ile ta'rif ettiğim,

Bundan inip döküldüler bu tenlere her cân kamû.

Gel tende koma cânını a'lâya çık bul kânını,

Lâyık mıdır insâna kim yeri ola zındân kamû.

Tut bu Niyâzî'nin sözün bunda aça gör gözün,

Bir gün gidersin ansızın görmez seni karbân kamû.

Var ol hakîkat şehrine er anda Hakk'ın sırrına,

Dolsun senin de gönlüne deryâ olup irfân kamû.

Şiirin geniş açıklaması:

https://ismailhakkialtuntas.com/2010/09/23/bir-sehre-eristi-yolum-dort-yani-duz-meydan-kamu/

Not: Bu kısa şerh Avâmice yolculuğu daha başaramadan havasiden dem vurmaktan hayâ edenler için yazıldı. **İhramcızâde İsmail Hakkı**

Kaynakça:

- Mustafa Tatcı, Yûnus Emre Divânı, c. II, MEB Yayınları, İstanbul 2005
- Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literatüre and History of Turkish or Turkic Volume 2/4 Fall 2007, sh: 740-749

ESCOBAR: PARADİSE LOST- Escobar: Kayıp Cennet (2014)

Süre: 120 dk

Yönetmen: Andrea Di Stefano

Senaryo: Andrea Di Stefano, Francesca Marciano

Ülke: Fransa, İspanya, Belçika, Panama

Tür: Suç, Dram, Romantik

Vizyon Tarihi:26 Haziran 2015 (Türkiye)

Dil: İngilizce, İspanyolca

Müzik: Max Richter

Çekim Yeri: Panama

Oyuncular: Benicio Del Toro, Josh Hutcherson,, Brady Corbet, Claudia Traisac, Carlos Bardem

Özet:

Ünlü Aktör Andrea Di Stefano, bu ilk yönetmenlik deneyiminde, örgütlü suçlara farklı bir bakış açısı getiriyor. Kayıp Cennet izleyiciyi, hafızalardan silinmeyecek, gerilimli, sırlarla dolu benzersiz bir yolculuğa çıkarıyor. Yirmi yıl önce ölen Pablo Escobar'ın (Benicio Del Toro) kokain imparatorluğu, onu tarihteki en zengin suçlulardan biri haline getirdi. Binlerce kişinin ölümünden sorumlu olmasına rağmen Escobar'ın yarattığı Robin Hood benzeri karakteri ve kısa politik kariyeri, kendisine Kolombiyalılar arasında bir halk kahramanı özelliği kazandırdı.

Filmden

Biz bir aileyiz, öyle değil mi?

OturLsanıza! Nico, şöyle geç.

Pekala Hükümetle yaptığım anlaşma gereğince yarın teslim oluyorum.

Ve bir süreliğine hapishanede olacağım.

Ortalık durulana kadar.

Sizleri şahsen çağırmamın sebebi, en güvendiğim insanların yardımına ihtiyaç duymam.

Amacımız, düşmanlarımızdan ekonomik gücümüzü saklamak.

Ve bu hazine ailelerimizin ve çocuklarımızın yaşamı ve geleceği.

Bu hazinenin nerede saklı olduğunu sadece bizler bileceğiz.

Şimdi, sorum şu bana yardım etmeye hazır mısınız?

- Ben hazırım, Pablo.

- Biz bir aileyiz.

- Ölene kadar, Patron.

- Her ne olursa olsun.

**

- İyi misin?

- Evet.

Nick Ituango kasabasına gitmeni istiyorum.

Şu anda buradayız.

15 numaralı karayolundan git, şuradan dön, kasaba şurada.

Ituango.

Meydana gelince, arabayı kilisenin önüne park et.

Bir çiftçi yanına gelecek.

Rehberin o.

Sana, "Kaç numara?

" diye soracak.

Sen de setenta y dos diyeceksin.

- Setenta y dos.

- Yetmiş iki.

- Tamam.

- Bu sayıyı unutma.

Ardından seni bir mağaraya götürecek.

Kutuları mağaranın içine saklayacaksınız.

Her şeyi güvenceye aldıktan sonra çiftçi mağara girişini havaya uçuracak.

Mağaranın girişi kapandığında, dağdan inebilirsiniz.

Şimdi Ituango kasabasını görüp de, tek başına dönebileceğini anladığında arabayı durdurup, lastiklerde bir sorun olduğunu söyleyeceksin.

Aşağı inip bakmasını isteyeceksin, sonra ardından yaklaşıp bu silahla kafasına ateş edeceksin.

9mm'lik bir silah bu.

Doludur, tamam mı?

Emniyet kilidi açık kapalı, açık, kapalı, açık Pekala, şunu bacağının altına sıkıştıralım.

Güzel.

Böylece her an ulaşabilirsin.

Sonra tekrar kasaba meydanına gideceksin.

Kilisenin önünde bir lokanta var.

Lokantada da bir telefon.

Bu numaradan beni arayıp her şeyin yolunda gittiğini haber vermeni istiyorum.

Çiftçiyi vururken, silahı olabildiğince kafasına yakın tut, tamam mı?

Nick, dinle beni.

Hakkında hiçbir şey bilmezsen, çiftçiyi öldürmen kolay olur.

O yüzden adamla sohbet etme.

İyi misin?

Daha önce hiç böyle bir şey yapmadım.

Hepimiz birtakım fedakarlıklarda bulunuyoruz, Nico.

Ve seninle gurur duyuyorum.

Seni oğlum gibi görüyorum.

İyi şanslar.

**

Nico! Bu arabada kim öldü, biliyor musun?

- Clyde Barrow.

- Kim?

- Clyde Barrow ve Bonnie Parker.

- Ah, tamam, tamam Bonnie ve Clyde! Atla! Korkma, Nico, korkma.

Bonnie Parker şu anda oturduğun koltukta öldü.

Cesedinde 50 kurşun deliği vardı.

Çeteden birinin ihanetine uğradılar ve tuzağa düştüler.

Ben de Bonnie ve Clyde gibi tuzağa düşersem bu hiç iyi olmaz.

İşte bu yüzden etrafımdaki herkese güvenmem lazım.

Dolayısıyla tuhaf bir şey görürsen, gelip bana söyle, tamam mı?

Başka kimseye tek kelime etme.

Maria'ya bile.

Anlaşıldı mı?

Anladım.

**

Ağabeyin niye dönmek istiyor?

Kumsalda bir sorun mu yaşadı?

Hayır hayır, Tanrı'ya şükür, o konu kapandı.

Tanrı'ya şükür mü?

Tanrı'ya şükür derken ne demek istedin?

Hiçbir şey! Sözün gelişi.

Tamam o zaman.

Çünkü Tanrı'nın konuyla hiç ilgisi yok.

O sendin, Nick.

Sen müdahil olduğun için o adamları öldürttüm.

Sen de benim kadar suçlusun.

**

N'aber Nico?

Her şey yolunda mı?

Ölmemi mi istiyorsun?

Neredesin, dostum?

Pablo, telefonu açan adamın açık etti.

Lokantadan aramadığımı nereden biliyordu?

Lokantada kim bekliyor beni?

Cevap ver bana.

Nick, çocukken Orman Kitabı'nı okudun mu?

Saçmalamayı bırak da cevap ver.

Cevap veriyorum, Nick.

Dinle işte.

Kitabın sonunu hatırlıyor musun?

Ormandaki arkadaşlarından ayrılıp, insanların olduğu köye gidişini?

Eh, bugün ben Mowgli'yim.

Ve ne yazık ki sen de arkamda bırakmak zorunda kaldığım arkadaşlardan birisin.

Beni oğlun gibi gördüğünü söylemiştin.

Nick.

Doğanın yasaları var ve bu yasalar bir kez işlemeye başladı mı onları kabullenmek lazım.

**

Pablo! Pablo! Pablo! Herkesin bir miktar para aldığından emin ol.

**

Pablo, gitme vakti.

Bir anlaşma yaptın, Pablo.

Gitmen lazım Kutsanmak istiyor musun?

Kesinlikle.

Yüce Tanrı'nın inayeti ve Kutsal Ruh'un rahmeti üzerine olsun.

Sana göz kulak olması için Tanrı'ya dua edeceğim.

Yüce Tanrı'yla konuştuğunda kilise ve yoksul Medellin halkı için neler yaptığımı hatırlat.

Ve ona ailemi aylar süren endişeli bir bekleyişten sonra ilk kez gördüğümü de söyle.

Muhtemelen uzunca bir zaman onları göremeyeceğim.

Son zamanlarda Tanrı'nın aklı başka yerlerde sanki.

Söyle ona, Peder güçlü bir teleskop bulup gökyüzüne yönelteceğim.

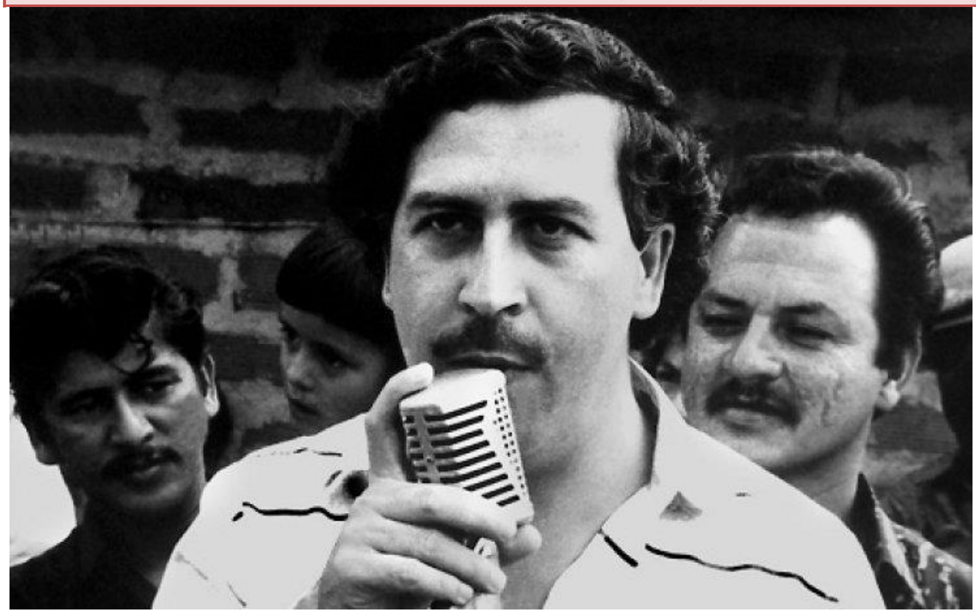
Ve zaman zaman onun varlığını hatırladığımda onu gözeten kişi, ben yani Pablo Escobar Gaviria olacak.

Affet beni, Peder.

Ve Tanrı seni korusun.

**

PABLO ESCOBAR HAKKINDA İNANMAKTA GÜÇLÜK ÇEKECEĞİNİZ 14 GERÇEK

Pablo Escobar tarihin gelmiş geçmiş en büyük uyuşturucu baronudur. Ne ondan önce ne de ondan sonra kimse onun egemenliğine yaklaşamamıştır.

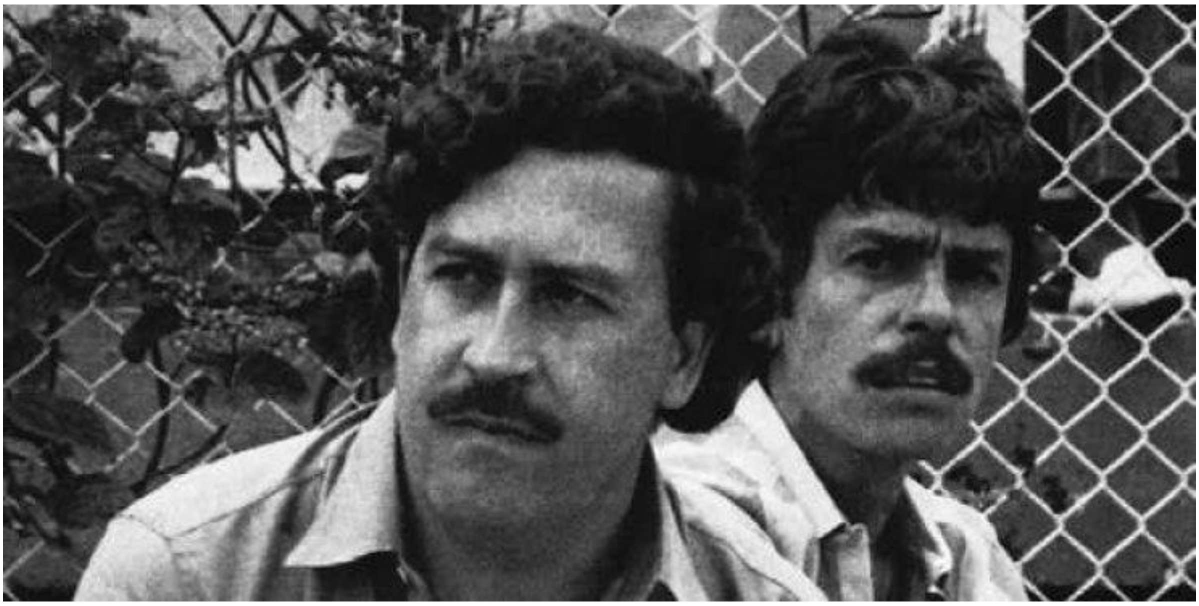
Pablo Escobar öylesine bir egemenlik kurmuştur ki Dünya'daki kokain ticaretinin %80'ini elinde bulunduruyorrmuştur.

Aslen Kolombiyalı olan bu uyuşturucu baronunun hayatı boyunca gerçekleştirdiği eylemler de oldukça sıradışıdır. İşte Escobar hakkında inanmakta güçlük çekeceğiniz 12 gerçek.

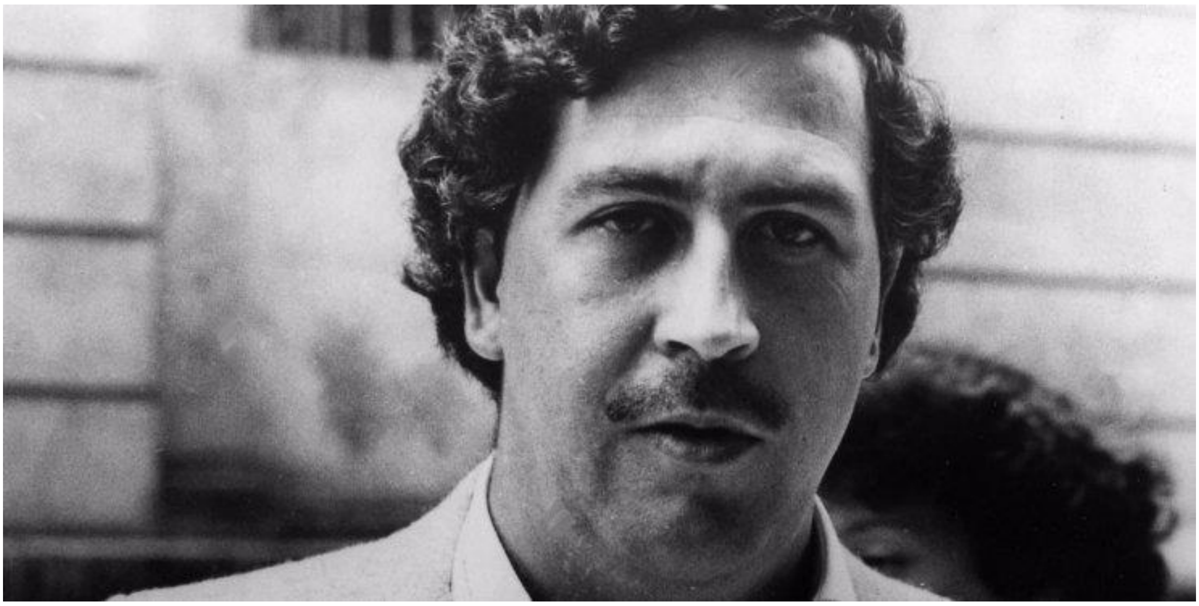
1- Pablo Escobar, 1949 yılında çiftçi bir babanın ve okul öğretmeni bir annenin oğlu olarak Kolombiya'da dünyaya geldi.

2- Uyuşturucu ticaretine başlamadan önce araba hırsızlığı ve çalıntı mezar taşı satma gibi işler yapıyordu.

3- Pablo Escobar uyuşturucu ticaretine girdiği zaman ise sanki bu iş için doğmuş gibi başarılı oldu. Öyle ki haftada 420 Milyon Dolar kazanmaya başladı. Yıllık geliri 30 Milyar dolarlara kadar çıktı.

4- Paralarını bir yerden başka bir yere taşıyabilmek için kendisine jet aldı. Tabi bu jetle kokain de taşıyordu.

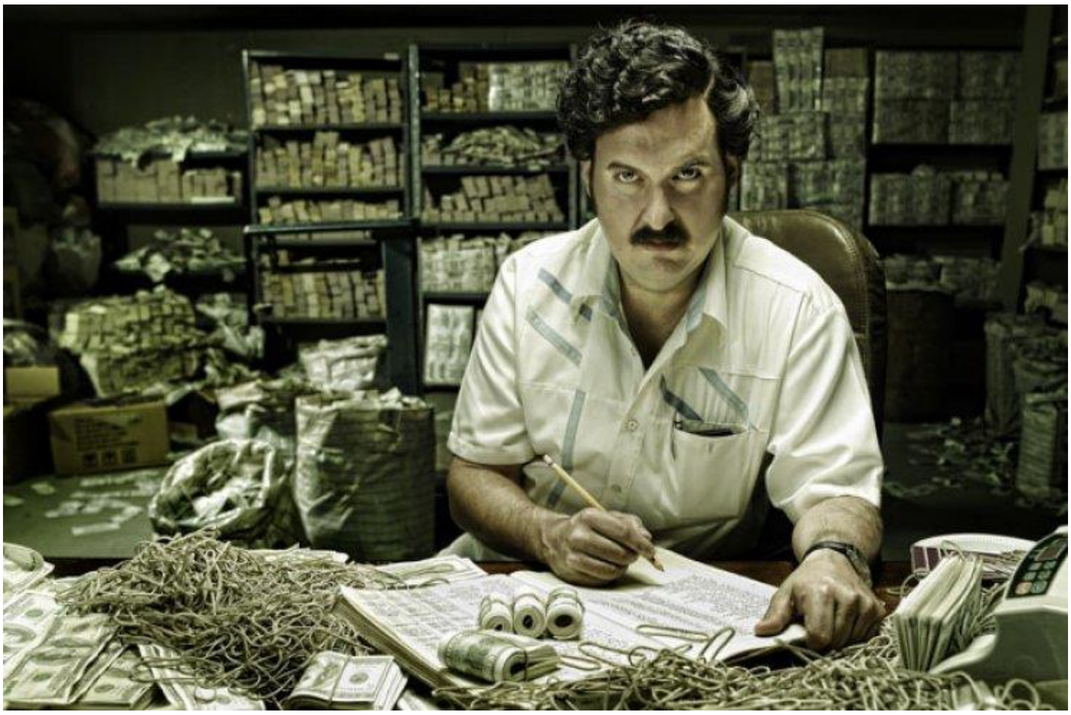
5- Bu jetin lastiklerine kokain yerleştirebileceğini öğrenince günde 500.000 daha fazla kazanmaya başladı.

6- Pablo Escobar halka kendini sevdirmeyi de ihmal etmedi. Ülkesinde bir yardım vakfı kurmuş ve parklar, okullar yapıp halka sürekli yardım etti. Halk bir zaman sonra Escobar'ı Robin Hood diye adlandırmaya başladı.

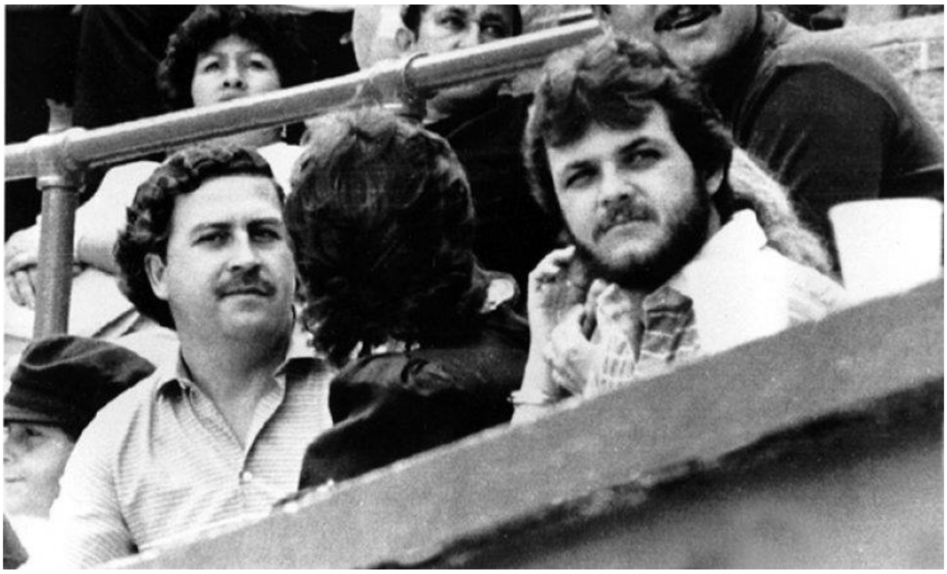

7- Kardeşi ve başmuhasebecisi Roberto Escobar'ın anlattığını göre Pablo Escobar sadece paralarını bir arada tutmak için bile ayda 2500 $'lık paket lastiği satın alıyordu.

8- Fakat böylesine büyük paraları saklamak için seçtiği yerler virane yerler olunca her yıl parasının %10'unu farelerin yemesinden ya da su akıntısına denk gelmesinden dolayı kaybediyordu. Fakat Pablo Escobar için bu önemsenmeyecek bir meblağydı.

9- Escobar öylesine büyüdü ki günde Amerika'ya 15 ton kokain sokmaya başladı. Bu da haliyle Amerika'nın dikkatini çekti ve Amerika hukümeti Kolombiya'ya baskı yapmaya başladı.

10- Pablo Escobar'ın en çekindiği şey ise Amerika haipshanelerinde ceza çekmekti. Sırf bu nedenle Kolombiya hükümetine, hükümet borçlarını kapatmaya karşılık (onlarca milyar dolar), suçlu iade yasasını değiştirmeyi teklif etti. Fakat kabul edilmedi.

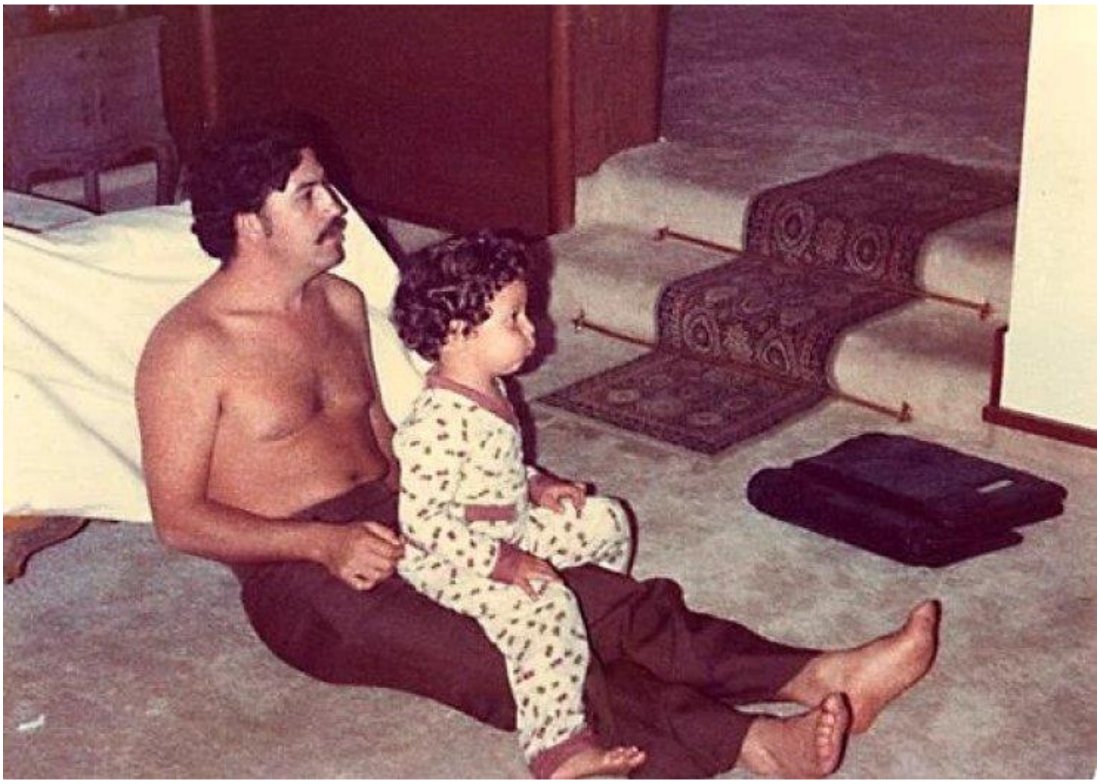

11- Pablo Escobar'ın haliyle polislerle de başı dertteydi. Polisler tarafından aranan Pablo Escobar 1993 yılında her bir polisin başına 3000 dolar ödül koymuştu. Bu ödülü almak isteyen siviller ise o dönem 400 polisi sokaklarda öldürmüştü.

12- Pablo Escobar, 200 yargıç, 1000 polis, gazeteci ve hükümet yetkilisinin de dahil olduğu toplamda 4000 kişinin ölümünden sorumluydu.

13- Pablo Escobar'ın tek oğlu Juan Pablo Escobar'ın 2009 yılında verdiği bir röportajda anlattıkları da çok ilginç. Juan Pablo'nun anlattıklarına göre, Pablo Escobar bir kış günü kaçarken ailesini ısıtabilmek için 2 milyon doları ateşe verdi.

14- Fakat tarihin en zengin uyuşturucu baronu kaçmasına rağmen bu savaşı kazanamadı ve 1993'te bir silahlı çatışmada öldürüldü.

Search Bloc members posing with the corpse of Pablo Escobar, killed on 02/12/1993.

http://www.tarihiolaylar.com/galeriler/pablo-escobar-hakkinda-inanmakta-gucluk-cekeceginiz-14-gercek-636

SEVDALUK BENDE BİTTİ

https://youtu.be/ztoEI3_-MxQ

Yağmur vurur camlara

Gözüm dalar yollara

Yurek nasil dayansun

Böyle ayruluklara

Benum bu dertlerum

Aldi başını gitti

Bitmezdi sanardum

Sevdaluk bende bitti

**

Gözlerum dola dola

Bakarum aynalara

Keder gelur peşumden

Gitsamda uzaklara

Benum bu dertlerum

Aldi başını gitti

Bitmezdi sanardum

Sevdaluk bende bitti

Söz & Müzik : Selçuk Balcı

KAVUŞAMADIK

https://youtu.be/8BW-OkHv8qQ

FAKİR SÖZLERİ (İtlâk Tasavvufundan latifeler) H.Lutfi ŞUŞUD

Yoku var ve muhteşem gösterdin,
Yeli gizledin, tozu gösterdin.
MEVLÂNÂ kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

Önsöz

Bu latifeler sohbet mevzûlarıdırlar. Sâf İslam Tasavvufundan nasibi olanlara mahsus ve insanlıktan uyanacak kimselerin malıdırlar, İtlâk tahassürüne, tahkik iştiyakına erişmişler bunların kadrini bilir.

Alışılmış telâkkilere aykırı görünen cihetleridir bu zevata şevk veren, (Kevn) den çıkma yolunu gösteren.

Akıl ve nakil efsânelerinden henüz bîzâr bulunmayanlara da izahları mümkündür.

İnsanda, yâni (idrâk)'da, hudutsuz uçurulmar vardır, daha ulu hakikatleri de hazm eder: kalbin mührünü (fek) etmek şartıyla.

H.Lutfi ŞUŞUD
İSTANBUL — 1958-Doğan Kardeş Yayınları A. Ş. Basımevi

ITLAK (Kelime Manası)

Salıvermek. Bırakmak. Koyuvermek. Serbest bırakmak. Serbest olup her tarafta bulunmak. Cezadan kurtarmak. * Boşama. Boşanma. Afvetmek.(...Elbette mutlak ve muhit olan o ef'âlde iştirak muhaldir. İmkânı yoktur. Evet, ıtlakın mahiyeti iştirake zıddır. Çünkü, ıtlakın mânası, hatta mütenahi ve maddi ve mahdut bir şeyde dahi olsa, yine istilâkârane ve istiklâldarane etrafa, her yere yayılır, intişar eder. Meselâ: Hava ve ziya ve nur ve hararet, hatta su, ıtlaka mazhar olsalar, her tarafa yayılırlar. Ş.)

FAKİR SÖZLER

Hakâiki bulmayanlar merasimi din edindiler.

***

İtlâk zevki, dîne mal olmayan ayn'ı dîn kimsenin malıdır.

***

Allah'tan konuşan çok, Allah'ı bilen yok.

***

Tasavvuf (adem) ilmidir. İnsan için kurtuluş vardır, insanlıktan ötede.

***

Hep sensin, amma sen sen değilsin.

***

Ne kadar yoksan o kadar hâkimsin, ne kadar varsan o kadar mahkûmsun.

***

Cihan kıymetlerine temel bir hatâdır : yokun var zannedilmesi.

***

Benî Âdem yoktur, benî İdrâk vardır.

***

Müşahhasta kalma, mücerrede eriş.

***

Hilkat muamması (adem)'le hallolur.

***

Bedenin cisimdir diye senedin mi var ?

***

Uyanık insan çok, insanlıktan uyanmış yok.

***

Tok beden mukayyede, aç beden mutlağa çalışır.

***

Bulduğun ile mutmain isen ne âlâ, değilsen aliyyül - âlâ

***

Tahkik, vahdet'i vücûd değil, künh'ü vücûd yoludur.

***

Riyâzetsiz (kaal)'i (hâl)'e değişemezsin.

***

Tok gezdiğin gün kendini sâlik sayma.

***

İnsan için mahv'dan başka rahat olmadı.

Mürşîd Röntgen gözlü tâlib ister : nazarı bâtın görsün.

***

Kudreti acizde ara

Serveti fakırda ara

Hayatı ölümde ara

Varlığı yokta ara.

***

Riyâzât, sâliki Zât ile temasa getirir. Rehberden müstağni kılar.

***

Açlık enbiyâ ekmeğidir, pîrân lokmasıdır.

***

Nübüvvet ucuzdur, (fena) bahalıdır.

***

Fakra erişmeyen çok fakirdir.

***

Okyanus gezen' ırmağı neylesin, mutlağı bulan mürseli neylesin.

***

Mestîyi ayyaş ne bilir, sekri sen küûldan sor.

***

Âlem «keen lem yekûn» vasıflı bir zuhurdur

***

Kıdem (adem)'dedir : ne ki adîmdir, o kadîmdir.

***

Minnetsİz nimet (Gayb)'tır.

***

Cihan kurnazlıklarını terket ki sana ezel zekâsı verilsin.

***

(Kevn)'den çıkmak en ulu keramettir.

***

Her şey maddedir, amma madde madde değildir.

***

Mevcudat tam (realite)'dir, lâkin (realite) (irreelle)'dir.

***

Malûmat Gayb'a perdedir.

***

Hüznün kadrini bil, inkisarı aziz tut.

***

Nedir suâlin odur kemâlin.

***

Doğarken kaybettin, öldükte bulursun.

***

Cihan bir emr'i gayrı vâkidir.

***

Varlık yaprağını çevir, kitap hatm olur.

***

Cisim, madde görünmüş sırf mânâdır.

O kadar git ki, “sende senlik kalmasın”,

Eşyada şey'iyyet kalmasın,

Allahta Ülûhiyyet kalmasın.

***

Fena yolunda sana mubahı haram ederler, bakaada muhali mümkün kılmak için.

***

Hakikî hayâtı ölümde bulursun.

***

(Suğrâ) idrâktir, (kübrâ) gaybtır : tahkik mantığında.

***

Gafil derin Kevin koması içindedir.

***

Cihanın yegâne zevki zevalidir.

***

Allah uçurumdur, sukut sevenler bulur.

***

Cihanda bigâne oi Ledünde yegâne ol Mecliste peymâne ol.

***

Mâhiyyetlere eriş, müşküller biter,

***

Tasavvuf bilmek değil, bitmektir.

***

Tasavvuftur : riyâzât ile, tasavvurdur : rivâyât ile.

***

Kapı kapı dolaşma, muradlar sendedir.

***

Müridlere bak mürşidi anla.

***

Hâriçte arama: dışarda bir şey kalmadı da sen var oldun.

***

Esma ile olmaz, fena ile olur.

***

Teselli tasavvufunu ko, tecelli tasavvufuna git.

***

Her mefhum (fena)'da başka hakikate döner.

***

«Les vingt années de Paganini».

***

Riyâzetsiz beden akordsuz çalgıdır.

***

Ülûhiyyet hakikati fenada başka nâm, başka mâhiyet alır.

***

Tahkike erişen kurtuldu : bugün zulmetten, yarın kulluktan.

***

Hak ma'dûmen mevcûddur, Halk mevcûden ma'dûmdur.

***

«Comme le sculpteur, la douleur vous dégage du bloc.»

***

Beşeriyyetin gitikçe zâtiyyetin gelir.

***

Sevgilerin gafletlerindir.

***

Dünyâ bir negatiftir, ki imkân derler.

***

«L’Humain est un compromis entre l'Etre et le Non-Etre.»

***

Hakikat'ı Âdemiyye : munbasit idrâktir. Hakikat'ı Muhammediyye münkesir idrâktir.

***

Allah’ı bulan her şeyi buldu.

***

Göz verildi, görülmezi göresin diye. Ayak verildi, erilmeze eresin diye.

***

İsti'dâd ve iştiyak pasif rabıtadır, riyazetler aktif rabıtadır. Gayrı rabıtalar vehimdir.

***

Cihan harâblıklarla payidardır.

***

Evvel zaman bir karanlıktır : nûrânî.

Âhır zaman bir aydınlıktır : zulmânî.

***

(Intrinseque) imân arayan, dinlerin menbaına çıkar.

***

Sensiz bir âleme hiç ulaştınmı ?,

Zikre gark ol : ne zâkir ne mezkûr kalınca.

Yemek, yeme : açlık vatan, tokluk gurbet olunca.

İnkisar tut : külliyen kurtulunca.

***

Dipsiz uçuruma düş ki sukutlardan âzâd olasın : ecrâm gibi.

***

Gâh ednâdan söylerler, gâh âlâdan: bize tezâd görünür.

***

Fecre kadar yanan kandil o! : Baka bulasın.

***

Fena, varlığın bittiği yerde başlar.

***

İş, vücûddan vecde gidiştir.

***

Rehber deniz feneridir : hedef değildir, ışığını da gizlemez.

***

Dünyâ serâbdır, zehirli : ibâdâttırpanzehri.

***

Hakikî mürşid ilm'i zâtı'i ilâhîdir.

***

Allah mecburu altın yapraktır : ezilir dağılmaz.,

***

Ey Şems'i Tebriz : ne güneş imişsin ki bir nurun cihana Mevlâ oldu.

***

Edyânı ko, Deyyânı bul.

***

Tahkik yolu geçer :

gâh ibâdâttan, gâh hârâbattan,

***

Şenelmeden gönlün dirilmez.

***

Envâr esrardan mahrum kılar.

***

Bir güneş batar, bin güneş doğar :

zahir akşamında, bâtınlar fecrinde.

***

Kerâmât ile hayran mı edersin, yoksa aşk ile mestân mı edersin ?

***

Ilm'i mâduma (kodeks) olmaz.

***

Ülûhiyyete sığmamış bir Allah ara.

***

Ruh'u hayvanı : cemâdın ötesi,

Ruh'u izafî : cismin ötesi,

Ruh'u mutlak : vücûdiyyât ötesi.

***

Bulduğun mânidir, henüz bulmadığına.

***

Kâinat bi illettir, bi gayedir.

***

Mürşid âyinedir : kadrini dilber bilir.

***

Mâdûmun mucidi ne demek ?

***

Mükuddesût ademiyâttır.

***

Seni senden öteye götürmektir, rehberin işi.

***

(Nirvana) bir peyâledir, sakisi yok.

***

Açlık ölüyü diriltir, tokluk diriyi öldürür.

***

Şeytan besmelede gizlendi.

***

Ne aradın da İslâm'da bulmadın ?

***

Aşk mecazîdir, eşhas arasında ve kul ile Rab arasında kaldıkça.

***

İdrâk, vücûb ile imkânın ittisalidir.

***

Mâhiyetlerden gafletin kadardır, ahkâmda tedbirin.

***

Gafil varlıklarla, kâmil yokluklarla beslenir.

***

Hakk avamın rabbıdır, havassın aslıdır.

Havâss'ül havassın ne rabbıdır, ne aslıdır.

***

Mutlak mebde'dir, her suâlin cevabı.

***

Ademe ermeyen Hakka ermedi.

***

Ne vahdettir, ne kesrettir :

Cem'i ma'al – fark'dır.

***

«Kün» ilm'i zatîden ibarettir.

***

Fena (zıddiyyet'i ayniyye) yapar..

***

Köhne şarâb muhakkik kelâmıdır.

***

Maksûd bestedir, güfte vesile,

Murâd mestidir, kadeh bahane.

Fenâ'i Tiyh'den tecelli'i Sînâ maksûd,

Rûyâ'i şeeden Ken'ân ı Gaybmev'ûd.

***

Vâkıf isen sırra, çalışmazsın Cihanı islâha.

***

Fena ehli ateşte hayat bulur, semender gibi.

***

Zikrin âlâsı, en âlâ zikrin dahi gaflet olduğunu bilmektir.

***

Nîl'e atılmayan (Kulzüm)'e hükm edemez.

***

Kâmil iki cihan mültekasıdır.

***

Muvahhid illâ der, muhakkik lâ der.

***

Vücûd keynûnetindir, idrâk aynûnetindir, adem gaybubetindir.

***

Mükevvenât (pour memoire) meblâğ gibidir, muhasebe'i itlâkta.

***

“ - Hakikî ismim nedir ? “

- İzzetin isimsiz olmandır.

***

Dinleri izah edemezsin : menşeleri Gayb sırrıdır.

***

Kadîm eser mukaddestir : “ol var idi sen yoğ iken.”

***

(Enel - Hak) tasavvuf değildir.

***

«Marier deux humains, c’est forcer deux univers á se souffrir.»

***

Seni yakarsa o san'at eseridir.

***

iyrâs ehli vardır, iysâr ehli vardır.

***

“L'Humain est la rive entre l'infiniment existant et l'infiniment inexistant.”

***

Vukuat gayrı vâki'dir, hâdisât gayrı hadistir.

***

Dinler tasavvuftan geldi, tasavvuf dinlerden değil.

***

Ne ki sen değildir, senin ittılâınâ gelirmi ?

***

Fenâ'dan alan mişkât'ı

Muhammed'den aldı.

***

Muhakkiktir tam (realiste) olan : (illusion)'lardan kurtulmakla

***

Âlem muhteşem bir yalandır.

***

Yokluk vatandır, varlık gurbettir: ulu meşrebi i kimseye.

***

Itlak yolunda Allah-perestlik yoktur.

***

Kâse'i fağfur ol : bir dokun bin dinle, kendi sinenden.

***

"- Qu'est - ce que la vie ?

Une agonie."

***

(Sevâd'ı â'zam) ulvî heyuladır, (arş'ı muazzam) berzah'ı kübrâdır.

***

Diyanet saadettir, siyâset felâkettir.

***

Hilkattan murâd idrâktir.

***

Ahlak bedenî sudûrâttır : ilk adımın neyse son adımın odur.

***

İçinden çıkmadıkça dünya bilinmez.

***

Fakır gibi servet olmaz, açlık gibi gıda olmaz.

***

Izâfi'yi bilemedin, mutlak'a ermeden.

***

Iktisâb mertebeleri :

Taleb, tevessül, tasarruf ve istiğnadır.

****

HASAN LÜTFİ HAZRETLERİNDEN

- Günahlarımız; doğduğumuz çevreye ve dedelerimizden miras kalan ahlaka (genetik) göre açığa çıkar!..

- Buğday tohumu çürümeden başak filizlenir mi? Bedenselliğin deforme olmadan İnsanlığın açığa çıkar mı?

- "Allah şah damarından yakın" demiş. Daha nasıl desin? Denemez ötesi. Anladın sen o yakınlığı! Anladığın gibi, sus…

- Tasavvuf; davet edemeyeceğin ilimdir. Alacak istidadı olan gelir bulur verecek olanı. Tebliğle anlatılmaz tasavvuf.

- "İlim bir nokta idi cahiller çoğalttı" (Hz. Ali kerremallâhü vecheh ve radıya'llâhu anh) Ben de şöyle derim:

"Hakikat çok kolay, çok basitti, onu Arifler zorlaştırdı.

- Şeriate uymak lazımdır. Hakikati ne kadar bilirsen bil, uyacaksın. Uymazsan bela yağmuruna hazır ol.

- Allah, Kur'an, Hz. Rasûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem denince gözleri yaşaran dostların oldu mu? Onlar Sıddikiyetten nasip almıştır. Dikkat et.

- Hakikati kavrama noktasına geldinse elimden kim tutar diye dert etme. O an Ehli, Mıknatıs toplu iğne misali çeker seni!

- "Ölmeden evvel ölen"lerden bahsedilir de "Doğmadan evvel ölen"lerden bahsedilmez. Öyleleri de var alemde! Nasiplisine…

- İslam'ın doğumu için HİCAZı Altın Çağı için ANADOLU'yu seçmiştir Allah. Ben görmem ama siz göreceksiniz o günleri

{H.L.Şuşud ks- 1903/1988}

http://mehmetdogramaci.com/2016/05/deginiler-46/

PAPA'LARIN TARİH BOYUNCA İSLÂM-TÜRK DÜŞMANLIĞI

Hzl: Münir Abdurrahman

Papa ve Papalık

PAPA, lâtince «papaz», batı Avrupa ve Anglo Sakson çocuk dilinde «baba», katolik kilisesinin terminolojisinde ise «kutsal baba» demektir. İngilizcesi «Pope», Almancası «Papst», Fransızcası «Pape» dir.

Papalık, katolik kilisesinin hierarşisinde en yüksek makamdır. Kilisenin başı, tacı, hükümdarı ve bütün dünya katoliklerinin başkanı, ruhanî merkezidir.

Tarihi, katoliklere göre, Milâttan sonra 33 37 yıllan arasında yaşadığı tahmin edilen havari Piyer ile başlar, Roma İmparatorluğunun son çözülme devriyle baştan başa Orta Çağı kaplar ve XVII. yüzyıldan sonra gittikçe kuvvetlenen teşkilâtlı bir varlık olarak zamanımıza kadar sürüp gider.

Papalık tarihi, Avrupa ve Bizans tarihlerinden başka, İslâm Türk tarihi ile de, birçok bakımlardan sıkı sıkıya bağlıdır.

Papalık, hemen hemen tâ ilk kuruluşu zamanından 1870'e kadar bağımsız bir devlet sıfatını takınmış ve bu sıfatiyle hemen hemen bütün Avrupa Milletlerinin tarihlerinde mühim roller oynamış, harpler yapmış, krallar devirmiş, kendisi de birçok maceralar geçirmiş, baskı ve hezimetlere uğramıştır. Fakat Papa IX. Pius zamanında (1846 1878) İtalya Krallığı kurulduğu vakit onu tanımak istememiş, yeni İtalyan hükümetinin devlet iddiasından vazgeçmesi yolundaki isteğini reddetmiş, nihayet. İtalyan Generali Kadorna 20 Ağustos 1870'de Vatikan'ı bombardıman ederek Papa'yı teslime zorlamış ve Papalığın devlet sıfatına son vermişti. **Fakat Papa XI. Pius'un zamanında (1922 1939) faşist İtalya diktatörü Mussolini ile Papalık devlet sekreteri Kardinal Gasparri arasında imzalanan Lateran Antlaşmasıyla (11/2/1929) İtalyan hükümeti Papalığın toprak bütünlüğünü ve Papa'nın hükümdar sıfatını yeniden tanımış ve İtalya Kral ve Kraliçesi Vatikan'a giderek Papa'yı makamında resmen ziyaret etmiştir.**

Fakat bundan sonra Papalık ile İtalyan hükümeti, arasında yeni bir ihtilâf patlak vermiş, Lateran Antlaşması'yla birlikte imzalanan konkordatı (Papalığın devletlerle imzaladığı tanınma Andlaşmalarının resmî adı) Mussolini ihlâl etmiş, nihayet iki yıl sonra yeniden anlaşmaya varılarak Mussolini Papa tarafından resmen kabul edilmiştir. O zamandan beri Papalık ile İtalyan hükümeti sulh içinde yanyana yaşamaktadır.

20 Temmuz 1933'de Almanya ile Papalık arasında bir konkordat imzalanmış ise de, Hitler bunu çiğnemekte gecikmemiş, iktidarının ilk gününden ikinci Dünya Harbinin sonuna kadar, Katoliklerle birlikte Protestanlara da,hiç bir hak tanımamış, her ikisini de ezmiş, çoğu Alman olmak üzere 4000'e yakın din adamını hapse atmış, birçoğunun ölümüne sebep olmuştur. Hitler, müttefiki Mussolini'yi ziyaret etmek üzere 1938'de Roma'ya geldiği vakit, Papa XI. Pius, onu binlerce masum insanın kâtili diye damgalayarak kabul etmek istememiş ve Vatikan'ı kapatarak gösterişli bir şekilde Roma'dan çıkıp gitmişti.

Bugün Avrupa ve Amerika devletlerinin hemen hepsi ve diğer dünya devletlerinin bir kısmı, Papalığın devlet sıfatını tanımışlar, onunla konkordatlar imzalayarak diplomatik ilişkiler kurmuşlardır. Papalığın devletler nezdindeki elçilerine «Nuntius» denir.

Papalık ile diplomatik ilişkiler kurmuş olan devletlerden biri de, Türkiye Cumhuriyetidir. Tarihte ilk defa olarak bir Türk Devlet Başkanı —Cumhurbaşkanı Celâl Bayar— 1958'de İtalya'ya yaptığı resmî ziyaret sırasında Vatikan'a da giderek Papa'yı resmen ziyaret etmiştir.

Vatikan, Roma'nın bir semti olup, yüzölçümü 0,44 km2 dir. Nüfusu, çoğu İtalyan ile İsviçreli olmak üzere, 3000 kadardır. Bu toprak parçası, içindeki Sen Piyer kilisesiyle birlikte, Papalığın mülkü devlet toprağı sayılmakta ise de, kilise herkese açık bulundurulmakta, polis görevi İtalyan polisi tarafından görülmektedir.

Papalığın Kuruluşu ve Öncülüğü

KATOLİKLERE göre Papalık Milâttan sonra 33'de havari Piyer tarafından kurulmuştur. Matheos İncilinde şöyle bir fıkra vardır: «Sen Piyer'sin. Ben kilisemi bu kayanın üzerinde kurmak istiyorum. Öyle bir kilise ki, cehennemin kapıları onu hiç bir zaman zorlayamayacak ve yenemeyecektir. Ve Gök Devletinin anahtarlarını sana bırakmak istiyorum.» Katoliklere göre, İsa Peygamber bu sözü söylediği an, Papalığın doğuş anıdır.

Katolik tarihçilere göre, havari Piyer, Isa Peygamberin ölümünden sonra Filistin'den ayrılarak ilk önce Antakya'ya gitmiş, oradan Roma'ya gelmiş ve oradaki Hristiyan cemaatinin başına geçmiştir. Ve böylece Peygamberin sözünü yerine getirerek Papalığı, yani Hristiyan âleminin ilk merkezini Roma'da kurmuş, Milâttan sonra 33'ten 67'ye kadar Roma Hristiyan cemaatine piskoposluk yapmıştır. Katolikler, Roma'nın merkez olarak öncülük hakkını belirtmek için, havari Piyer'in Neron'un Hristiyanlara zulmü devrinde, 64 ile 67 yılları arasında Roma'da «martyre», yani şehit olduğunu ve hattâ Vatikan'daki Sen Piyer kilisesinin temellerinde 1940'da yapılan kazılar sırasında havari Piyer'in mezarının bulunduğunu ve ona ait kemik parçalarının ele geçirildiğini iddia ederler.

Doğu Hristiyanları —Ortodokslar— havari Piyer'i ilk piskoposlardan biri olarak kabul etmekle beraber, Roma'nın öncülük ve diğer Hristiyan kiliseleri üzerinde üstünlük iddiasını reddederler. Protestanlara gelince, havari Piyer'in Filistin'den çıkıp Anadolu ve Yunanistan'da geziler yapıp dini yaydığım kabul etmekle beraber. Roma'ya geldiğini şüphe ile karşılarlar. Ona atfedilen iki mektubun da sahte olduğu fikrindedirler.

Roma'nın öncülük ve üstünlük iddiası, Katoliklerle Ortodokslar arasında uzun zaman çetin tartışma konusu olmuş, doğu Roma İmparatorluğunun Bizans'ta kuruluşundan sonra, hem eski Roma ile yeni Roma arasında, hem doğu Hristiyanları arasında yıllarca süren kavga ve çatışmalara sebep olmuştur. Havariler zamanından beri Hristiyanlık Akdenizin şu üç merkezinde yayılmış bulunuyordu: Roma, İskenderiye ve Antakya. Roma İmparatorluğunun Devlet merkezini Roma'dan Nikomidya'ya (bugünkü İzmit) nakleden İmparator Diokletian, devlet teşkilâtını yeni baştan kurduğu vakit, kilise de buna uymak zorunda kalmış, daha sonra İmparator Konstantin Bizans şehrini (İstanbul) «Yeni Roma» diye kendine paytaht seçtiği zaman bunda esaslı bir değişiklik olmamıştı. İstanbul o zamanlar Heraklion (Karadeniz Ereğli'si) Mitropolitliğine bağlı önemsiz bir piskoposluktan fazla bir şey değildi. Ama aradan çok geçmeden Hristiyanlık dünyasının' yeni merkezi diye ilân edilince bu bağlılıktan kurtulmak istemiş ve böylece birdenbire «**Konstantinupolis Mitropolidi ve İkumenik Patrik**» ünvanmı alıvermişti. Bu fuzuli yükseliş öbür ortodoks kiliseleri gücendirmiş, daha eski piskoposluklar buna şiddetle karşı koymuşlardı. Konstantin sülâlesinden gelen papağan imparatorlar, İstanbul kilisesinin yeni statüsünü öbür kiliselere kabul ettirememişlerdi. Ve bu durum imparator I. Theodosos'un zamanına kadar (379 395) devam

etmiştir. Nihayet bu imparatorun zamanında toplanan ikinci ikumenik Sinod, İstanbul Patrikliğinin ancak ikinci dereceliğini tanımıştı. Eski Roma yine başta duruyor, öncülüğü muhafaza ediyordu. İskenderiye ile Antakya ve bunlardan sonra kurulan Kudüs Patriklikleri onun arkasından geliyordu. Hepsinden sonra kurulan İstanbul Patrikliğine gelince, bunun nüfuzu o tarihlerde ancak Anadolu ile Balkan Yarımadasının en büyük kısmını kaplıyordu.

Bizans imparatorlarının gölgesine sığınarak Ortodoksluğun merkezi sıfatını kendi kendine takan İstanbul Patrikliği, Papalığın öncülüğünü hiçbir zaman tanımadığı gibi, Papalık da İstanbul Patrikliğinin değil öncülüğünü, fakat ikinci dereceliğini bile asla kabul etmemiştir. İskenderiye Patrikliğine gelince, ancak protesto ederek kabul etmek zorunda kalmış, fakat öncülüğünü ve bağımsızlığım yeniden ele geçirmek umudunu daha birkaç yüzyıl beslemekten geri kalmamıştı. Bu durum hiç değişmeden VII. yüzyıla kadar sürüp gitmişti. En sonunda İskenderiye, Antakya ve Kudüs Patrikleri İstanbul'a eşitlik hakkı tanımışlardı. Papalık ise İstanbul Patrikliğinin ikinci dereceliğini geçici olarak ancak bir defa tanımıştı: İstanbul lâtin işgali altında bulunduğu devirde. Ama o zamanlar İstanbul Rumların elinden çıkmış, doğrudan doğruya Roma'ya bağlanmıştı.

Papalığın Hristiyan, kiliselerine üstünlüğünü, 21 Ekim 1369'da Roma'ya gidip Papa VI. İnnocens'a Türklere bir haçlı sefer açmasını önünde diz çökerek yalvaran ve katolik olan Paleolog sülâlesinden V. Yani ile aynı sülâleden son İmparator XII. Konstantin'den başka, hiçbir Bizans İmparatoru kabul etmemiştir. Ortodoks Patrikler arasında ise, tâ 451'deki Halkidon (Kadıköy) Sinodundan [*seçilmis üyelerden olusan topluluk/kurul*] bugüne kadar, Papalığın öncülüğünü kabule ve ona tâbi olmaya tek bir Patrik yanaşmamıştır şimdiki Fener Patriği Athinagoras'tan maada! (*)

(*) Athinagoras'in Papa'ya sığınması ve onun emellerine âlet olmaya can atması, yukarıda adı geçen son Bizans İmparatorlarının o beyhude barınmalarını hatırlatır. Gerçekten de öyledir. Fakat Papa'nın da, sözde kiliselerin birleşmesi perdesi altında kendi özel gayelerinin gerçekleşmesi için Ortodoks Patrikler arasında bugün en zayıfı olan Athinagoras'ı seçmesi, Papalık diplomasinin üzerinde dikkatle durmaya değer bir oyunudur. Papalığın asıl hedefi, Athinagoras'ın bu bitik baş eğişinden yararlanarak onu kendi sinsi amaçlarının kör bir âleti haline sokmaktır. Bu amaçlar ise şöyle özetlenebilir: Yakın ve Orta-Doğu'da Papalığın nüfus dairesini genişletmek; Ortodokslardan boşalan ve daha da boşalacak* olan yerlere konmak; ve —daha ötesi— son yıllarda Moskova Patrikliğiyle dostluk ilişkileri kuran Athinagoras'ı bir köprü olarak kullanmak suretiyle, Sovyetler Birliğinin 100 milyon Ortodoksu arasında dağınık 7 milyon katoliğin durumunu kurtarmak!)

Papalar

KATOLİKLERİN ilk Papa diye andığı havari Piyer'den bugünkü Papa VI. Paul'a kadar aşağı yukarı 300 kişi, kısa veya uzun sürelerle ve birçoğu Roma'nın dışında olarak Papalık etmişlerdir. Bunların pek çoğu ve hele XI. yüzyıla kadar gelenlerin hemen hemen çoğunluğu, İtalyan değildi; Rum, Yahudi, Suriyeli, Got, Alman, Ispanyol, Fransız ve hattâ Afrikalı asıllı kimselerdi. Bir tane de Ingiliz asıllı Papa vardır: IV. Hadrian (1154 1159). **Pek az istisnalarla bu Papaların hemen hepsi böyle bir makamın gerektirdiği meziyetlerden hiçbirine sahip değildi. Papalık sonraları çoğunlukla İtalyan asıllı Piskoposların eline geçmiştir. Fakat bunların da pek çoğu, akrabacılık, tedhiş, zulüm, yağma, rüşvet, fuhuş ve türlü türlü ahlâksızlıklarla dillerde destan olmuşlardır.**

Papalık tarihinde bizzat katolik tarihçilerinin bile «Pornokrasi» (fuhşiyat) diye andığı ve tarihçi Kardinal Cesare Baronio'nun saeculum obscurum (karanlık devre) diye adlandırdığı rezalet ve facia dolu bir fasıl vardır ki, Papa VI. Formosus (891 - 896) ile başlar, VI. Stefan (896 897) ve III. Sergius (904 911) zamanlarında en iğrenç rezaletlere sahne olur ve VII. Giovanni ile (928 931) XII. Giovanni (955 963) ye kadar bütün dehşet ve şenaatiyle devam eder.

Papa VI Stefan, Papalık tarihçisi Kremonalı Luitprand'ın dediği gibi, bütün dünya tarihinin en iğrenç simalarından biri idi. Bu adam sayısız metreslerinin entrikalariyle Papalık tahtına konduktan sonra, dokuz yıl önce ölen selefi Formosus'un mezarını kazdırarak cesedini meydana çıkartmış, Papalık libasını giydirerek Papalık tahtına oturtmuş, duruşmayı yeniden yaptırarak Papaların halkı takdis ettiği sağ elinin parmağını kestirmiş ve dehşet içinde kalan halkın gözü önünde yabancılara mahsus mezarlığa sürüklettirmiş, sonra da Tiber ırmağına atmıştı.

Papa III. Sergius de, eşine nadir rastlanır korkunç bir cânî ve müthiş sefih bir adamdı. Papa olur olmaz ilk işi, iki selefini fecî bir şekilde katletmek olmuştu. Bütün Papalığı süresince metreslerinin elinde kör bir âlet olmuş, onların hatırı için işlenmedik cinayet bırakmamıştı.

Papa XII. Giovanni'ye gelince, bunun zamanında Papalık köşkü Lateran'in bir Genel Ev'e döndüğünü, yukarıda adı geçen Papalık tarihçisi yana yakıla anlatır

Papa VI. Aleksander —Orta-Çağın en menfur siması meşhur Rodrige de Borjua— canavar ruhlu bir kimseydi. Devrin mütevekkil bir vakanüvisinin de dediği gibi, Borjua gibi bir adam değil Papalığa, kilisede en aşağı bir işe, avlu çöpçülüğüne bile getirilecek kişi değildi. Fakat bu müptezel murabahacı [*Kanunun gösterdiği sınırı aşarak aşırı faizle ödünç para veren kimse, tefeci.]* , bin türlü entrikalar çevirerek ve kendi cibilliyetinde bir sürü hergeleye pâyeler, kâşaneler vâdederek ve kadınlı, oğlanlı içkili ve eğlenceli ziyafetler çekerek Papalık tahtına konmuş, konduktan sonra da iki sefih oğlu Sezar ve Juan ile iffetsizliği huy edinen kızı Lükreziya ve boy boy piç ve metresleriyle orasını baştan başa bir sefahat yuvasına çevirmiş, İtalya'nın Savelli, Kaetani, Kollona ve Örsini gibi en zengin ailelerini haydutcasına soymuş, birçok damadının, hattâ kendi oğlu, Juan'ın kanına girmiş, gelirlerinden kendisine hisse ayırmayan birçok piskoposu, oğlu Cesar ile birlikte öldürmüş ve nihayet Adriano Kastelli adlı bir kardinal tarafından Sezar ile birlikte zehirlenmiş, oğul kurtulmuş ise de, baba çoktan hakettiği cezayı bulmuştur. VI. Aleksander, adı cinsel patologi kitaplarına örnek diye geçen şirret bir Erotoman idi. En yobaz katolik tarihçiler bile, böyle bir Papa'dan sonra Papalığın nasıl ayakta kalabildiğine hayret etmekten kendilerini alamamışlardır.

Papa III. Paul, Papalığı ötedenberi kemiren Nepotizm illetinin (Nüfuzunu kullanarak akrabalarım kayırmak İlleti) en çirkin örneğini verenlerden biridir. Kendi kızı, devrin en güzel kadını meşhur Ciulia Farnese'nin metresliği hatırı için VI Aleksander'in kardinal yaptığı bu Papa, ondört ile onaltı yaş arasındaki üç torununa kardinal payesi vermiş, damatlarından birini kilisenin en yüksek makamlarından biri olan gonfaloniyerliğe, yani kilise harp bayraktarlığına getirmiştir.

XIII. yüzyılın sonuna kadar Papaların pek çoğu ya katledilmiş, ya zehirlenmiş, ya hapse atılmış, ya da sürgün edilerek kahır ve sefalet içinde ölmüştür. Papalar arasında iffetli ve bilgili kimselerin sayısı parmakla sayılacak kadar azdır. Bu durum 1830'dan bu yana yavaş yavaş değişmeye başlamış, Papalık tahtına VIII. Pius (1829 1830), XIII. Leo (1878 1903), XXIII.

Giovanni (1958 1963) ve bugünkü Papa VI Paul gibi cidden kabiliyetli,, kurnaz ve ruhan malûl olmayan Papalar gelmiştir.

Şimdiki Papa VI Paul, büyük Diplomat XII. Pius'un yetiştirmesidir. Çok iyi bir tahsil gördükten sonra onum yanında otuz yıl hizmet görmüş ve Milano Başpiskoposluğuna tâyin edilerek cemaatinin sevgi ve saygısını kazanmıştır. Fakat Papa VI Paul kendini aynı zamanda selefi XXIII. Gioyanni'nin bir devamcısı sayar ve onun bütün monotheist dinlerin birleşmesi yolundaki vasiyetini' yerine getirmeye olanca gücü ile çalışır. Bu uğurda Vatikan'da geniş değişiklikler yapmış, bir yandan Anglikan, öte yandan Ortodoks kiliseleriyle görüşmeler açmış ve—Papalık tarihinde ilk defa olarak— Kudüs'e gitmiş, Katolik ve Ortodoks kiliselerinin birbirini aforoz ederek ayrıldığı 1054'ten tam 910 yıl sonra, orada —5 Ocak 1964: de— İstanbul Ortodoks Patriği Athinagoras ile buluşarak onunla birlikte aynı kilisede dua etmiştir. **25 Temmuz; 1967'de İstanbul'a gelişi de bu birleşme çabasının yeni bir: hamlesidir.**

Papalık Teşkilâtı Ve Papa Seçimi

PAPALIĞIN bugünkü teşkilâtını, 1581 1590 yılları arasında Roma'da hakiki bir hükümdar gibi hülküm sürmüş olan Papa V. Sixtus kurmuştur. Bunun temeli ilk önceleri yetmiş üyelik Kardinaller Meclisine dayanmaktaydı. Papa'yı kendi içinden seçen bu Meclis zamanımıza kadar öldüğü gibi devam etmiş ve ancak İ958'de Papa XXIII. Giovanni ortadan kaldırmış, yerine üye sayısı —kiliselerin birleşmesi hareketinin ilerideki gelişmelerine göre— artacak yeni bir Meclis kurmuştur. Şimdilik 103 üyeliktir.

Kardinaller Meclisi üç kategoriye ayrılmaktadır:

a) **Kardinal Piskoposlar;**

b) **Kardinal Papazlar;**

c) **Kardinal Diyakozlar.**

Kardinalleri Papa kendi hücresine çekilerek gizlice seçer. Sonra yarı resmî bir merasimle «Kallorta» dedikleri kırmızı renk bir küçük takkeyi, sonra da Sen Piyer Kilisesinde açık bir âyin ile bir kırmızı şapkayı her birinin başına takar. Bu kırmızı şapka, eski zamanlarda ya başa, takılır, ya da sırt arkası asılırdı. Şimdi yalnız açık âyin sırasında kullanılmaktadır. Kilisede açık âyinden sonra gizli bir toplantı daha yapılarak Papa, eski bir âdete uyarak, ağzın açılıp kapanması merasimini yapar, Kardinallerin her birine birer yüzük takar ve tâyin edildikleri Piskoposlukların yerini açıklar.

Yeni bir Papa'yı dünyanın her tarafından gelen Kardinaller seçer. Bu kardinaller toplantısına, kardinaller seçim süresince Vatikan'daki küçük Sixtin kilisesine kapanıp mahpus hayatı yaşamaya zorlandıkları için, «Konklav» .adı verilmiştir ( ). Papa adayının seçimi kazanması, Papa XII. Pius'un zamanından beri (1939 1958) oyların üçte birinden bir fazlasını almasına bağlanmıştır.

Seçim şöyle yapılır: Kardinaller Meclisi üyeleri, bütün seçim süresince Sixtin kilisesinin dar duvarları içinde dış dünyadan tamamıyla tecrit edilir. Kilisenin duvarları dibine herbiri için bir iskemle, bir küçük masa ve bir kemer konur. Kardinallerin böylece kilisenin içinde kapandıkları akşamın sabahında Dekanları bir dua okur ve seçime geçilir. Oylama turları netice vermemişse. Sen Piyer kilisesinin meydanında toplanan halka kilisenin soba

borusundan çıkan siyah bir dumanla haber verilir. Çünkü neticesiz oylamanın sonunda oy pusulaları kuru ot ve saman ile birlikte sobaya atılır. Nihayet oylama olumlu sonuç vermişse, o zaman yalnız pusulalar sobaya atılır ve böylece borunun ocağından beyaz duman çıkar. Bu arada yeni Papa'dan başka, bütün öbür kardinaller kemeri çözerler. Kardinallerin dekanı, Papa seçilen kardinalin yanma sokularak seçimi kabul edip etmediğini ve-Papa olarak kendisine hangi adı seçtiğini sorar.

İlk oylama turunda seçimi kazanmış Papa hemen hemen yok gibidir. Seçimlerin çoğu saatlerce, hattâ bazan günlerce sürmüştür. Papalık tarihinde en uzun süren seçim —yanılmıyorsam— Papa V. Martin'inkidir. Roma'da değil, Konstanz konsilinde 1417'de yapılan bu seçim, ancak kırkbeşinci toplantıda sonuçlanmıştı. Ve Papa bir süre Mantua ve Florenca'da kaldıktan sonra, Roma'ya ancak 1420'de girebilmişti.

Yeni Papa'ya Papalık libası giydirilirken Kardinal Diyakozların en yaşlısı Sen Piyer kilisesinin dış mihrabına çıkarak şu lâtince cümleyi bağırır: **«Anuntio vobis-gaudium -mağmum, habemus Papam».**

(Size büyük bir müjde vereceğim, bir Papamız var).

Bundan sonra Papa mihraba çıkarılır ve meydanda toplanan halkı selâmlar. Bunu da iki merasim daha izler: Papa'nın tac giyme merasimiyle (Papa'nın başına tacı yine Kardinal Diyakozların en yaşlısı takar) kendi Piskoposluğumu! kilisesi olarak Lateran kilisesinin Papa'ya verilmesi merasimi.

Papa'nın resmî ünvanı şudur: «Roma Piskoposu, İsa'nın Vekili, Havarilerin halefi, Dünya kilisesinin «Pontifex Maximus»u (en yüksek reisi), Doğu Patriği, Roma vilâyetinin Başpiskoposu ve Mitropolidi, Din Devletinin Hükümdarı». Hitap ünvanı ise şöyledir: «Zatı Akdesleri» veya sadece «Kutsal Baba».

Papalığın Saray Teşkilâtı

PAPALIĞIN saray teşkilâtı, kilise dilinde «Congregation» denen oniki Bakanlıktan kuruludur. Bu kongregasiyonların ilk üçüne Papa'nın bizzat kedisi başkanlık eder. Diğer dokuzunun başında birer Kardinal bulunur.

Bu kongregasiyonlar sırasiyle şunlardır:

1. Suprema Sacra Congregazione del Sant'Offizio. 1542'de Papa III. Paul'un zamanında kurulan bu divan, bütün dinsel meselelerin en yüksek merciidir. Katolik itikat ve ahlâkının bozulmamasına nezaret eder ve irtidat, itizal ve mukaddesata karşı saygısızlıkla ilgili bütün konuları karara bağlar.

2. Sacra Congregazione Concistoriale. 1588'de Papa V. Sixtus tarafından kurulmuştur. Kardinaller Meclisinde görüşülecek meselelerin dosyalarını hazırlar ve Katolikliğin yayılıp yerleştiği yerlerde yeni piskoposluklar ve ruhanî daireler açar. Doğu kiliseleri ve »Propaganda Fide» ile ilgili olanlar hariç, bütün piskoposlukların merciidir. Piskoposlarla Papalık memurlarının ve göçmenlere papaz tâyini hususları da vazifeleri arasındadır.

3. Sacra Congregazione per la Chiesa Orientale. Papa IX. Pius'un 1862'de çıkardığı bir kanunla kurulmuş olan bu divan, Papa'yı Baş olarak tanıyan, fakat âyinlerini Doğu Ortodoks kilisesinin usulüne göre yapan bütün Hristiyan cemaatların merciidir. Papa XI. Pius, 6 Nisan 1930'da, buna katolik Ruslara mahsus olmak üzere bir şube ilâve etmiştir.

4. Sacra Congregazione della Disciplina dei Sacramenti. Papa X. Pius'un 1908'de kurduğu bu divan, doğrudan doğruya Papa ile usul divanının yetkisine bağlı işlerin dışında, yedi takdis âyiniyle ilgili bütün kanunî meselelerin merciidir. Evlenmelerin yapılmasıyla yapılmaması ve evlenme muaflığı meselelerini karara bağlamak ile de görevlidir.

5. Sacra Congregazione del Concilio. 1564'de Papa IV. Pius zamanında kurulan bu divan, ilk önceleri Trient ruhanî meclisi kararlarını tatbik ve tefsir etmekle görevliydi. Bugün her şeyden önce Papaların dekretlerine göre ruhban sınıfıyla halkın riayet etmeleri gereken disiplin kaidelerini karara bağlar. Aynı zamanda Catechisme, yani dinsel öğretimi de plânlaştırır.

6. Sacra Congregazione dei Religiosi. Papa V. Sixtus'un 22 Ocak 1588 tarihli karariyle kurulmuştur. Tarikatlar, konkregasiyonlar ve üçüncü derecedekiler de dahil, her çeşit dinsel cemiyetlerle ilgili meselelerin tetkik ve tanzimiyle görevlidir.

7. Sacra Congregazione de Propaganda Fide. Papalığın genel propaganda merkezidir. 1622'de Papa XV. Gregor tarafından kurulmuş, fakat o zamandan beri çok genişletilmiş, şube ve kolları dünyanın hemen hemen her tarafında yapılmıştır. Görevi Katolikliği yaymaktır. Papalık kongregasiyonlarının en genişidir. Bütçesi de en dolgun olanıdır. Teşkilât kadrosu gizli tutulmaktadır. Dünyanın neresinde katolik varsa, orada bunun bir şubesi veya hiç değilse bir temsilcisi yardır. Bu bir papaz, bir öğretmen, bir keşiş ve hattâ bazı yerlerde bir tüccar da olabilir.

8. Sacra Congregazione dei Riti. Papa V. Sixtus'un bir kurumudur (22 Ocak 15881. Âyin, ibadet, azizler sırasına geçirme ve kutsal emanetleri muhafazaya ait bütün hususların merciidir.

9. Sacra Congregazione Ceremoniale. Papalığın teşrifat ve protokol dairesidir. Bu da aynı tarihte ve aynı Papa tarafından kurulmuştur. Papalık sarayındaki bütün dinsel ve laik merasimi, her şeyden önce Papa ile Kardinallerin katıldığı merasimi hazırlar. Aynı zamanda Papayı ziyarete gelen hükümdarların, devlet başkanlarmın, elçi ve diplomatların kabul resimlerini tanzim eder.

10. Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari. Papa VII Pius'un 19 Temmuz 1814 tarihli dekretiyle kurulmuştur. Devlet Sekreteri Kardinale bağlıdır. Yeni piskoposluk dairelerinin açılması işi ile uğraşır, Konkordat imzalanan devletlere piskopos tâyin eder ve konkordat ile ilgili bütün hukukî konu ve dâvaları muza,kere ve intaç eder.

11. Sacra Congregazione dei Seminari e delle Università degli Studi. Paaplığm Millî Eğitim Bakanlığıdır. Kurucusu yine Papa V. Sixtus'tur. Bütün katolik Üniversite ve Seminerlerin en büyük merciidir.

12. Sacra Congregazione della Reverenda Fabbrica di San Pietro. îlk önceleri Papa VII. Klemens (1523 1534) tarafından kurulan, Papa Vili. Klemens (1592 1536) tarafından genişletilen ve nihayet Papa XIV. Benedikt'in 1751'de kongregasiyon payesine çıkardığı bu daire, Sen Piyer kilisesinin mülklerini idare ile görevlidir.

Papalık Adalet Divanları
Üç Derecelidir

1. Sacra Paenitentieria Apostdlica. XII. yüzyıldan kalmadır. Fakat Papa XIV. Benedikt 1744'de yeniden teşkilâtlandırmış, Papa XI. Pius ise 1935'de son şeklini vermiştir. Bu divan, tövbe, günah çıkarma ve müsamahaya ait bütün işlerin duruşma merciidir. Papalık Ceza Başhâkimi Kardinalin başkanlığı altındadır. Büyük Paskalya haftasının Çarşambasından Cumartesi gününe kadar Sen Piyer kilisesine dua etmeye gelenler, bunun önünde diz çökerler. O da uzun bir tövbe asasını bunların omuzuna değdirir.

2. Suprema Tribunale della Segnatura Apostolica. XIII. yüzyılda kurulduğu söylenen bu mahkeme, Papalığın en yüksek adalet otoritesidir. Kararları kesindir; istinaf edilemez. Papa X. Pius 1908 ile 1909' da bunu yeni baştan teşkilâtlandırmıştır.

3. Sacra Romana Rota. Din ve kilise ile ilgili bütün dâvaların Temyiz Mahkemesidir. Papa XIV. Benedikt tarafından 1747'de kurulmuş, 1908'de Papa X. Pius tarafından genişletilmiş ve tamamlanmıştır.

Papalık hukuk dairesinde görevli Avukatlar bulunduğu gibi, dâvâlı ve davacılar isterlerse kendilerine katolik avukatlar arasında avukat seçebilirler. Mahkeme kararları, gerekirse, Papa ve İtalya Adalet Bakanlığı tarafından tasdik edildikten sonra, Vatikan'ın dışında İtalya hükümetinin savcıları tarafından icraya konulur.

Papalık, katolik din akideleriyle ilgili dâvalarda tam bir kaza bağımsızlığına sahiptir.

Papalık İdare ve Hükümet Cihazı

PAPALIĞIN buraya kadar saydığımız geniş saray teşkilâtından başka, idare ve hükümet cihazı olarak birer Bakanlık seviyesinde daha dört dairesi vardır. Sırasıyla şunlardır:

1. Cancelleria Apostolica. Bu kançılaryaya, Osmanll İmparatorluğunun Bablâli'sindeki «Mektubi Kalemi» veya II. Abdülhamid zamanındaki Yıldız Sarayındaki "Başkitabet" makamı diyebiliriz. İlk kuruluşu IV. yüzyıla kadar iner. Papalığın uzun zaman tek dairesi idi ve bütün daireler bundan gelişerek meydana gelmiştir. Kançılar rütbesinde bir Kardinalin başkanlığı altındadır. Ödevi, Papa'nın «Bulle» denen emirnamelerini, Azizler sırasına geçirme dekretlerini [*emirname, kararname, hat, ferman,]* ve Papa ile çeşitli kongresiyonların her türlü evrakını kaleme almak ve sevketmektir.

2. Dataria Apostolica. Dataria deyimi, lâtince «data» Fransızca «date» (gün, tarih» sözünden gelmedir. Bunun bizim dilimize en doğru çevirisi, «mühürdarlık» dır. Eski zamanlarda Papalık evrakı, Papa'dan başka, bir de özel olarak bu ödevle görevli bir memur tarafından da imzalanırdı. îlk defa olarak Papa V. Martin (1417 1431) zamanında rastlanılan bu pek önemli ve nazik daire, «Datar» denen bir Kardinal tarafından idare edilmektedir. Ödevi doğrudan doğruya Papa'ya ait pek mahdut sayıdaki imtiyaz haklarını dağıtmaktır. Datar bazı «Bulle» leri de imzalar.

3. Reverenda Gamera Apostolica. Papalığın «Mal Müdürlüğü» dür. Bu dairenin başında bulunan Kardinal, eski zamanlarda pek önemli roller oynamış, nüfuzunu kullanarak akrabalarını kayıran Papalar zamanında büyük suiistimal ve yağmalara âlet ve vasıta olmuştu. Bugün Papalık makamına ait mal ve mülkleri idare etmekte ve ancak Papalık makamının münhal olduğu zamanlarda önemli bir rol oynamaktadır.

4. Segreteria de Stato. Devlet Sekreterliği, yani meselâ Birleşik Amerika'da olduğu gibi, Dışişleri Bakanlığı. Papalığın bu devlet dairesi en çok ortada gözükenidir. Akrabacılığın hâkim olduğu eski zamanlardan, hususiyle Papa V. Martin'den bu yana, birçok değişiklikler geçirdikten sonra, Papa X. İnnosanz'ın zamamndanberi başında bulunan Kardinalin, yani Papalık Dışişleri Bakanının, Papa ile akrabalığı olmaması şarttır. Papa X. Pius bu daireyi 1908'de daha da genişleterek üç şubeye ayırmıştı:

a) Affari Straordinari (Olağanüstü İşler),

b) Affari Ordinari (Carî işler),

c) Brevi Apostolici (Papalık beratları) şubeleri.

Papalık Dışişleri Bakanlığında, bunlardan başka, iki şube daha vardır :

a) Segretaria dei Brevi si Principi.

b) Segretaria della Lettere Latine.

Birincisi Hükümdarlara, bugün daha ziyade hanedandan gelme prenslerle eski asilzadelere ve Devlet Başkanlarına verilen beratlara ait işleri görür. İkincisi, bulle, direktif, buyurultu, tebliğ, elyazılan ve buna benzer Papalık evrakını tanzimle görevlidir.

Bütün dünya memleketlerindeki Papalık Elçileri, tıpkı diğer devletlerinki gibi, doğrudan doğruya Papalık Devlet Sekreterliğine bağlıdır. Bu Devlet Sekreterliği aynı zamanda, ödevini yukarıda belirttiğimiz Propaganda Fide dairesiyle de işbirliği yapar.

Papalık Daimî Komisyonları

PAPALIĞIN idare ve hükümet cihazında çeşitli ödevlerle görevli daha 11 daimî komisyon faaliyet halindedir:

1. Commissione Pontificia per gli Studi Biblici. İncil araştırmaları için.

2. C. P. per la interpretazione autentica del Codice di Diritto Canònica. Kilise Hukukunun tefsiri ile ilgili İdarî işler komisyonu.

3. C. P. per la redazione del Codice di Diritto Canonica Orientale. Doğu kilisesinin kanonik (ruhani) hukukunu kaleme alma komisyonu.

4. Abbazia di San Girolamo per la revisione ed emendazione della «.Vulgata». Benediktin tarikatinden San Girolamo'nun halk dilinde kaleme aldığı «Vulgata» Metinleri» nin yeniden gözden geçirilmesi ve tashihi komisyonu.

5. Pontificio Comitato de scienze storiche. Papaliğın tarihsel Bilim Komitesi. 1954'de Papa XII. Pius tarafından kurulmuştur. Milletlerarası tarihsel bilimler (Comité international de Sciences historiques) nezdinde Papalığı temsil eder.

6. Commissione Pontificia de Archeologia Sacra. Hristiyan arkeolojisi komisyonu.

7. C. p. centrale per l'arte sacra in Italia. İtalya'daki Hristiyan san'atı komisyonu.

8. C. p. per la cinematografia, la radio e la televisione, Filim, radyo ve televizyon komisyonu.

9. Commissione cardinalizia per ile Santuario di Pompei, Pompey'deki Meryem Ana mabedi komisyonu.

10. Opera Pontificia per la preservazione della fede e per la provvista di nuove chiese in Roma. Roma'da kilise koruma ve yapım komisyonu.

11. Commissione permanente per la tutela dei monumentì storici ertistici della Santa Sede. Papalığa ait tarih ve san'at anıtlarının korunması komisyonu.

12. Commissione Araldica per la Corte Pontificia. Papalık sarayı Arma işleri komisyonu.

«Cappella Pontificia»

PAPALIĞIN iki özel teşkilâtı daha vardır ki, birine «Kapela», öbürüne «familya» adı verilir. Birbirinden ayrıdır. «Cappella Pontificia» Papa'nın büyük âyinlerine katılanları içine alır:

a) Kardinaller Meclisini,

b) Devlet Sekreterlerini,

c) Tac Asistanlarını.

Yani Patrikleri, Başpiskoposları ve «Asistente al Soglio» şeref titrini taşıyanları;

Sonra «Famiglia» ya mensup yüksek rütbe sahiplerinden çoğunu;

Kolonna hanedanından Papalık'ta vazifeli tac asistanı prensleri;

Kutsal Roma kilisesinin viz kamerlengo'sunu (Papanın oda hizmetçisi kardinalin yardımcısı);

Papa'nın Baş Musahibini;

Hazinedarını;

Ve nihayet kongresiyonların sekreter yardımcılarım,. «Rota Romana» nin dekanını, Sekreterlik müşavirlerini, Papalık protonotar'larını, Papalık Avukatlarım ve Papalık dışında seçilmiş birtakım mümtaz şahsiyetleri.

«Famìglia Pontificia»

Bu Teşkilât 'Vatikan'ın Papa'ya en yakın dairesi, çevresi, adından da anlaşıldığı gibi «Papa Ailesi» dir. Başında Papalığın iki saray Kardinali, yani Datar ile Devlet Sekreteri bulunur; ama fiilî bir vazifeleri yoktur; sadece şeref üyeleridir. Bunda en önemli rolü «Maestro di Camera», yani Papalığın Başmabeyincisi oynar: Papalığın bütün kabul resimlerini tertip eder; hususî, fevkalâde ve umumî kabul resimlerine katılanların listesini hazırlar ve ilk iki gruba dahil şahısları Papa'ya takdim eder. Vatikan'ın hütün kabul resimleri programlarıyla davetiyeler, bununla «Prefeetus Cubiculi Segreti Pontificis» in isim ve mühürlerini taşır.

«Famiglia» nın öbür üyeleri şunlardır:

a) Papa'nın bağış işlerini idare eden gizli Saray Papazı gibi bütün «Camerieri Segreti participante» 1er, yani Sarayda vazifeli mutemet oda hizmetçileri;

b) Breve sekreteri;

c) Datar'ın Yardımcısı;

d) Lâtince muhaberat kâtibi;

e) «Sacrista», yani Papa'nın şahsî muhafızı (Bu daima Augustin tarikatına mensup din adamları arasından seçilir. Bir vazifesi de, Vatikan devletini Papa'nın vekili olarak temsil etmektir).

Bu teşkilâta Papa V. Paul'un zamanına kadar (1605 1621) İtalyan asilzade ailelerinden pek çok kimseler dahildi. O zamanlar saray daireleri de bugünkünden daha çoktu. O zamandan sonra çevre bir hayli daralmış, asilzadelerin sayısı da azalmıştır. Bugün bu çevreye dahil olanlar arasında Vatikan'da vazifeli birkaç asilzade ile İsviçre şeref bölüğü ve saray muhafız bölüğü subaylarıyla jandarma subayları vardır. Bunlardan başka bir sürü papazlar daha. Bu sonuncular arasında en önemlileri şu üçüdür: Saray «Magister»i, saray vaizi ve Papa'nın özel günah çıkarma papazı. Birincisinin resmî ünvanı «Saray ilâhiyatçısı» dır. Bu da Dominikan tarikatının ileri gelenlerinden biridir. Saray vaizi bir Kapucin keşişidir. Bunun vazifelerinden biri de, Papa ve saray erkânı önünde tövbe ve af vaz'larını okumaktır. Papa'nın günah çıkarma papazına gelince, iç saray ruhanilerinden biridir. Çapa'nın başkanlık ettiği büyük din alaylarında kutsal baba'yı taşıyah sandalyenin önünde yürür.

Yukarıda adı geçen gizli sivil oda hizmetçileri grubundan başka, buna dahil beş oda hizmetçisi daha vardır. Bunlardan çoğu asilzade sınıfına mensup kimselerdir. Öbürleri sosyal hayatta yüksek mevki sahibi zevattır.

Fakat «aile» bunlardan da ibaret değildir. Halk tabakasından seçilmiş beş kişilik bir grup daha vardır. Bunlar ya Papa'nın dış odasında, ya da yüksek memurların yanında hizmet görür. Nihayet şu iki grupla «Papalık Ailesi» nin kadrosu kapanır: Üç «Protonotar» lar grubu ve kiliseye büyük hizmetleri dolayısıyla Papa'nın «Saray Papazı» titri verdiği din adamları grubu.

Papalık Akademileri

DOKUZ tanedir:

1. Accademia Romana di San Tommaso d'Aquino e di Religione Cattolica. Katolik dini için özel bir çalışma ve araştırma enstitüsüdür. 1879'da Papa XIII. Leo tarafından kurulmuştur.

2. Pontifìcia Accademia déWImmacolata. Yobaz Papa XVI. Gregor'un zamanında (1831 1846) 1835'de kurulmuştur. Bir misyonercilik akademisidir.

3. Accademia Teologica. İlahiyat fakültesi. Kuruluş tarihi: 1718.

4. Accademia Liturgica. Âyin ve dinî merasim fakültesi. Voltaire'in de takdir ettiği ileri görüşlü ve bilgin bir Papa olan XIV. Benedikt tarafından 1740'da kurulmuştur.

5. Pontificia insegne Accademia dei Virtuosi al Pantheon. Kuruluşu: 1542.

6. Pontificia Accademia Romana di Archeologia. Arkeoloji-fakültesi. Bu da Papa XIV. Benedikt'in zamanında kurulmuştur.

7. CöUegium Cultorum Martyrum. Katolik tarihçilerin «19. yüzyılın en büyük Papası» diye andıkları XIII. Leo zamanında 1879'da kurulmuştur.

8. Pontifida Accademia delle Scienze. 17 Ağustos 1603'de Papa VIII. Klemenz zamanında kurulan bu akademi, Papalık akademilerinin en iyisidir.

9. Pontifida Accademia Ecclesiastica. Papa XI Klemenz tarafından 1701'de kurulmuştur.

Doğrudan doğruya Papalığa bağlı bu dokuz akademiden başka, bugün Vatikan'da bir Gazetecilik Fakültesi, bir rasathane, filim ve televizyon stüdyoları vardır. Fransa, İspanya, Belçika, Amerika gibi birçok memleketlerde de bir sürü katolik üniversiteleri.

DÜNYANIN EN BÜYÜK DİNÎ DEVLETİ

PAPALIĞIN kuruluşu ve teşkilâtı hakkında buraya kadar en güvenilir kaynaklara dayanarak verdiğimiz bilgilerden de anlaşıldığı gibi, bugün Papa VI. Paul'ün başında bulunduğu Vatikan, bir kere dinsel bir kurum olarak dünya yüzünde eşi bulunmayan geniş kadrolu ve tam anlamıyla bağımsız kocaman bir varlıktır. Bir devlet olarak ise, yine dünya yüzündeki birçok ufak tefek ve hattâ toprak bakımından kendisinden binlerce defa daha geniş bir takım eski ve tarihî devletlerden bile, daha kudretli bir kurumdur. Ve ekonomi bakımından da imtiyazlı bir devlet! Bir din kurumu olarak İtalya ile daha bir sürü memleketlerde vergi muaflığından yararlanmakta, geniş ve rahat ekonomik teşebbüslere girişmekte ve bu sayede devlet bütçesi, 19. yüzyıldan bu yana daima hatırı sayılır bir artış ile kapanmaktadır. Vatikan'ın İtalya'da ve bir sürü daha başka memleketlerde büyük yatırımları, endüstri iştirakları, işletmeleri ve birçok dünya bankalarında hisseleri vardır. Meselâ şubeleri bizde de faaliyette bulunan «Banka di Roma» gibi büyük malî ve ticarî müesseselerinin hisse senetlerinin çoğu Vatikan'ın elindedir.

Vatikan bugün tek Allah'a tapan büyük dünya dinleri arasında yalnız en iyi, en geniş, en hür ve serbest teşkilâtlısı değil, fakat dünyanın en zengin devletlerinden de biri sayılsa yeridir.

İSLÂM-TÜRK TARİHİNDE ADI GEÇEN PAPALAR

Papaların Kara Listesi

Honorius I. (625 638)

Bu Papa'nın adı İslâm tarihinde geçmemekte ise de, İslâm Tarihi ile doğrudan doğruya değilse bile dolayısıyla ve bir bakımdan pek büyük bir önemle ilgilidir. Peygamberi Zişanımızm irtihali bu Papa'nın zamanına rastlar. O tarihlerde Arap Yarımadasında olup bitenlerden Roma'nın pek haberi yoktu. Papa, selefi I. Gregorius gibi, gözlerini Avrupa'nın kuzey taraflarına dikmiş, katolikliği İngiltere'ye yaymak çabasına sarılmış, bunda başarılı da olmuştu. Fakat zamanın Bizans İmparatoru I. Heraklius'a gelince, Resûlü Ekrem salla'llâhu aleyhi ve sellemin irtihalinden pek kısa bir zaman sonra birdenbire şahlanan İslâm, satvet ve haşmetiyle karşılaşacak ve arka arkaya ağır yenilgilere uğrayacaktı. İslâm mücahitleri, Peygamberin ölümünden ancak iki yıl sonra —634'de— Filistin'i istilâ etmişler, 636'da, Yermuk muharebesinde Heraklius'un büyük bir ordusunu bozguna uğratmışlar ve bütün Suriye'yi fethetmişlerdi. Bir yıl sonra, Kadisiye savaşında, Sasanîlere galebe çalmışlar, dört yıl sonra da, Nehavent gazasında, Sasanî saltanatına son vermişler ve Heraklius'un ölümü yılında Kudüs'ü de fethetmişlerdi. Uç yıl sonra Mısır'a girecekler, 647'de İskenderiye'yi de fethedeceklerdi. Heraklius'un ölüm yılı 641'de Bizans Toros dağlarının gerisine atılmıştı.

Martin I. 649 655)

İslâm mücahitlerinin Avrupa toprağına ilk ayak basmaları, 652'de Sicilya adasını fethetmeleriyle, bu Papa'nın zamanında olmuştur. Yine bu Papa'nın ilk yıllarına rastlayan

Bizans İmparatoru II. Konstant, hükümdarlığının en büyük kısmım İslâmlarla savaşlar içinde geçirmiş, fakat sonunda ümitsizliğe düşerek paytahtı Bizans'tan Roma'ya nakletmek kararıyla Sicilya'ya gitmişti. Fakat kararım tatbika vakit bulamadan Sirküs'te katledilecekti.

Konstantin I. (708 715)

Suriye asıllı olan bu , Papa'nın son yıllarında —711'de— Xeres de la Frontera savaşı yer almış, İspanya'da dört yıl önce kurulan batı Got devleti yıkılmış, yerini Endülüs İslâm Devleti almıştı. Bu Papa bütün tarih boyunca 710'da Bizans'a (İstanbul'a) gelen üçüncü ve ondan tam 1257 yıl sonra gelen VI. Paul'dan önce son Papa'dır.

Oregorius III. (731 741)

Papalığa seçilmesi için Bizans'ın tasvibini isteyen Papa'ların sonuncusu olan bu Gregorius'un ikinci yılında Tours ve Poitiers savaşı olmuş, âsi Fransa Kralı Şarl Martell, Endülüs'ün Pirene dağlarının ötelerine yayılışını durdurarak Fransa'yı kurtarmıştı (17 Ekim 732'de) .

Sergim II. (844 847)

Romalı asilzadelerin tahta çıkardığı Papa'ların ilki olan bunun ölümünden bir yıl önce Araplar, ilk defa olarak, Roma'nın limanı Ostia'da karaya çıkmışlar ve Roma'ya girerek şehrin bir kısmını yağma etmişlerdi. (Ağustos, 846'da).

Leo IV. (847 855)

Arap tehlikesine karşı Roma'yı tahkim etmiş ve bir donanma inşa ederek, fırtınanın da yardımıyla, Arap gemilerini Ostia'da bozguna uğratmıştı (849).

Giovanni VIII. (872 882)

Bu Papa, Arapların haraca bağladığı ilk Papa'dır. Ve aynı zamanda akrabaları tarafından ilk katledilen Papa da budur. ilk önce zehirlemişler, fakat ölümü gecikince bir çekiç ile işini bitirmişlerdi.

Stefan V. (885 891)

Bu Papa Araplara karşı hem Fransızlardan, hem de Bizans'tan yardım istemişse de, hiçbirinden ses çıkmamış, bundan sonra İtalya'daki prenslerin en güçlüsü II. Vido'yu kendine üvey evlât edinmiş ise de, bundan da umduğunu bulamamıştı. Ölümünden altı yıl sonra, Girit'ten gelen Araplar, Bizans'ın ikinci büyük şehri Selânik'i zaptedeceklerdi.

Giovanni X. (914- 928)

İslâm'a karşı ilk Hristiyan birliğini kuran Papa'dır. Fakat kendisiyle Tuskumlu Theofilaktos'un komutası altında bulunan bu ordu, Araplar tarafından kuşatılmış ve mağlûp edilmişti (Ağustos, 915'de).

Silvestrus II. (999 1003)

Fransız asıllı ilk Papa'dir, Sevila ve Kordoba (Gırnata) da Endülüs medreselerinde okumuştur. Zamanında Hristiyan dünyasının en büyük bilgini idi.

Benedikt VIII. (1012 1024)

Araplara karşı Pisa ve Ceneviz ile ittifak kurmuş, müttefik orduların başında bulunarak başarılı savaşlar vermiştir.

Leo IX. (1049 1054)

Papa VI. Paul'un Fener Patriği Athinagoras ile 1964 de Kudüs'te ve 1967'de İstanbul'da buluşmasına kadar tam 910 ve 913 yıl süren Papalık ile Ortodoks kilisesi arasındaki son «Schisme» (ayrılma), bunun zamanında olmuştur. (16 Haziran 1054). ( )

A le k s a n d e r II.(1061 - 1073)

Bu Papa'nın zamanında İslâm Türk tarihinin en büyük olaylarından biri yer almış, Selçuk hükümdarları Alp Arslan büyük bir Bizans ordusunu Malazgirt'te imha etmiş, İmparator Romanos Dioyenis'i esir almıştı (19 Temmuz 1071), Yine bu Papa'nın günlerinde Norman kralı Kobert Guiscard, Bizans'ın İtalya'daki son üssü Bari'yi zapt ediyordu. Bizans aynı yıl içinde hem doğu'da, hem batı'da yıkıcı bir yenilgiye uğramış, belini bir daha doğrultamayacak şekilde sarsılmıştı.

Victorius III. (1086 1087)

Kuzey Afrika'da Araplara karşı sefer açmak istemiş, fakat becerememişti.

Urban II. (1088 1099)

Bu Fransız asıllı Papa haçlı seferlerin kurucusudur. Selçuklu Türklerle başa çıkamayan Bizans İmparatoru I. Aleksis Komninos (1081 1118) bunu yardıma çağırmış, Papa birinci haçlı seferi hazırlayarak 27 Kasım 1095 de Klermönt'ta toplanan Sinod Meclisinde resmen ilân etmiştir. Papa'nın maksadı Bizans'ı kurtarmak değil, Hristiyanların «kutsal toprak» dediği yerleri ele geçirmek ve Kudüs'ü Müslümanlardan geri almaktı. Godefroi de Bouillon'un komutası altında büyük bir haçlı ordusu Bizans'a gelmiş, Bizanslıların hesabına İznik'i Selçuklulardan geri almış ve sonra İmparatorun yardımıyla Anadolu'ya sarkarak Suriye'ye dalmış, bir ay süren bir kuşatmadan sonra Kudüs'ü zapt ederek (15 Temmuz 1099) Kudüs Lâtin Krallığını kurmuştur. Haçlılar yol boyunca her tarafı alan talan etmekle kalmamışlar, fakat Kudüs'a girerken 100 000 Müslümanı insafsızcasına kılıçtan geçirerek İnsanlık tarihinin en korkunç katliamlarından birini de işlemişlerdir. Haçlılar Suriye ve Filistin'de ele geçirdikleri toprakları üç parçaya bölerek kuzeyde Antakya Prensliğini, ortada Tripolis (Trablüs–Şam) kontluğunu ve güneyde Kudüs Krallığını kurmuşlar ve Halep şehrinin güneyinden Ürdün ırmağının doğusuna kadar (bugünkü Ürdün Melikliği) birçok kuvvetli kaleler inşa etmişlerdir. Kudüs lâtin krallığı, tarihte eşine nadir rastlanan müthiş rezalet, vahşet ve zulüm sahneleri içinde 93 yıl sürecekti. Haçlı seferlerin babası Papa, Kudüs'ün zaptından iki hafta sonra hayata gözünü yumacak ve tarihin hiç bir zaman af etmeyeceği Kudüs katliamının vebalım cehennemine birlikte götürecekti. Papa'yı Türklere karşı yardıma çağıran imparatora gelince, bu gafletini pek pahalıya ödeyecek, haçlıların ağır masrafları altında ezilecek, vergileri alabildiğine artırmak zorunda kalacak, yerli halka Selçukluları aratacak ve bundan başka paranın değerini de düşürerek Bizans'ı dünyanın malî merkezi olmaktan çıkaracaktı.

Eugene III. (1143 1153)

ikinci haçlı seferi bu Papa'nın hocası ve katolik kilisesinin aziz payesi verdiği büyük Müslüman düşmanı fransız papazı Bernhard de Clairvaux'un melûn eseridir. Sözde Müslümanların Hristiyan zulmünden kurtardığı Edessa'i (Urfa) geri almak bahanesiyle açılan ve Fransız kralı ile Alman İmpratorunun katıldığı bu ikinci haçlı sefer ordusu, 1İ47 yılının başında yola çıkmış, Bizans topraklarından geçtikten sonra 1148 ilkbaharında Filistin'e varmıştı. Fakat Akka'da imparator, Kral, Papa'nın vekili, Kudüs katolik Patriği ve bütün şövalye tarikatalarının şefleriyle her renkten papazların katıldığı bir harp meclisinde seferin asıl hedefi unutulmuş, Islâm kanına susamış yağmacı haçlıların gözü, o zamanlar en parlak devirlerinden birini yaşayan Şam'a dikilmiş ve uzun tartışmalardan sonra Şam üzerine yürümeleri kararlaştırılmıştı, Fakat Suriye Sultanı Nureddin şehri kahramancasına savunmuş, haçlı orduyu beş günde perişan etmiş, Alman imparatoru IH. ,Konrad geldiğine bin kere pişman olarak gerisin geriye memleketine dönmüş, Fransız Kralı da çok gecikmeden aynı

yolu tutmuştur. Böylece bir facia ile sonuçlanan ikinci haçlı seferi Müslümanların gözünü açacak, bir Selâhaddini Eyyubî yaratacak ve Filistin ile Lübnan'ın lâtin istilâsından kurtuluşu artık pek gecikmeyecekti.

A le k s a n d e r III .(1159 - 1181)

Alman imparatoru I. Friedrich'i aforoz etmesi yüzünden Papalığı Roma'dan ziyade İtalya ile Fransa'da geçen bu Papa'nın zamanında Bizans İmparatoru I. Manuel Komninos (1143 1180), Selçukluları Anadolu'dan söküp atmak maksadiyle onlarla boy ölçmeye yeltenmiş, fakat Miriokefalon savaşında (1176) ikinci bir Malazgirt yenilgisine uğrayarak Türkleri artık hiç bir kuvvetin yenemeyeceğini itiraf etmek zorunda kalmıştı.

Lucius III. (1181 1185)

Dört yıl süren Papalığının ancak birkaç ayım Roma' da geçirmiş olan bü Papa'nın zamanında Bizans'ta lâtinlere karşı büyük bir halk ayaklanması patlak vermiş, imparator I. Andronikos Komninos (1183 1185) lâtinlere tanılan bütün imtiyazları kaldırmış ve Bizans'taki lâtinler katliam edilmişti. Bu olay Ortodokslarla Katolikler arasındaki kin ve nefreti daha da derinleştirecekti.

Urban III. (1285 1287)

Sicilya adasını da ele geçirmiş olan Almanya imparatoru I. Friedrich Barbarossa ile âdeta harp halinde bulunan ve Roma'ya hiç bir zaman ayak basmamış olan bu Papa'nın günlerinde Allâh Müslüman kullarına hak ve hidayet zaferlerinin en büyüklerinden birini nasip edecek, hem Kudüs Lâtin Krallığı yıkılacak, hem de 88 yıl sonra Islâm'ın ikinci kutsal şehri Kudüs'te Islâm bayrağı yeniden dalgalanacaktı. Büyük Selâhaddini Eyyubî, Filistin ile Lübnan'ın birçok yerlerini Lâtinlerden kurtardıktan sonra, 4 Temmuz 1187'de, Kudüs Kralı Guy de Lusignan'a karşı Hattin savaşım kazanmış, Kral ile birlikte hemen hemen bütün şövalyelerini de esir almış, üç ay sonra –16 Recep 583'te (20 Ekim 1187)Kudüs'ü feth ve istirdat etmiş ve Lâtinlerin tamamiyle aksine olarak Hristiyan, yahudi hiç kimsenin burnunu bile kanatmamak alicenaplığını göstererek, yalnız Islâm tarihinin değil, fakat bütün dünya tarihinin de ebediyen şeref ve iftihar ile anacağı örnek bir insanlık ve Medeniyet abidesi dikmiştir.

Klemens III. (1187 1192)

Üçüncü haçlı seferin Papa'sıdır. Bu sefer Avrupa'da zamanın en âdil Hükümdarı Selâhaddini Eyyubî aleyhine en iğrenç bir propaganda ile başlamış, Anadolu bozkırlarında ve Filistin kıyılarında en müthiş bir facia ile sona ermişti. Seferin başı Alman Kayzeri I. Friedrich Barbarossa'nın yüzbin kişilik ordusu, Selçuklu akıncılar tarafından hırpalana hırpalana ancak kırkbin kişilik sefil ve perişan bir kılıçartığı olarak Akka'ya varabilmiş, Kayzerin kendisi Toros dağlarının eteklerinde bir nehirde yüzerken boğulmuştu (10 Haziran 1190). Seferin ikinci başı İngiltere Kralı Arslan Yürekli Rişar, birçok dalavera ve oyunlar oynadıktan ve bir sürü zulüm ve cinayetler işledikten sonra, torbasını haram ganimetler ve Kıbrıs'ın satış bedeli gümüş ve altınlarla ( ) tıka basa doldurduktan sonra, bir gemiye binip def olup gidecek, fakat dönüşte yolunu şaşırarak düşmanlarının eline düşecek, Avusturya ve Almanya'da hapishanelerde sürünecek ve neden sonra Alman Kayzeri VI. Heinrich'e yüklü bir kurtuluş parası ödeyerek serbest bırakılacaktı. Üçüncü haçlı seferin üçüncü başı Fransa Kralı Philippe Auguste'a gelince, Aralan Yürekli'den çok önce sıvışıp gitmiş, Kudüs ve haçlı adını bir daha ağza almamaya yemin etmişti.

Innocence III. (1198 1216)

Otuzyedi gibi Papalar için çok genç bir yaşta Sen Piyer'in makamına oturan bu İtalyan kontu, seçilir seçilmez hemen dördüncü haçlı seferi hazırlamaya koyulmuş ve nihayet 1203'de muvaffak da olmuştu. Ama bunun başında bulunan Venedik Doku Anriko Dandola, Kudüs'e gideceğine İstanbul üzerine yürümüş, şehri ilkinde 17 Temmuz 1179'da, öbüründe 12 Nisan 1204'te, iki defa yağma ettikten ve üç defa ateşe verdikten sonra, bu harabeler üzerinde İstanbul Lâtin imparatorluğunu kurmuş ve bu elli yedi yıl sürmüştü. Bu haçlı seferi Islâm'ın kılma dokunmamıştı, ama Bizans'ı Anadolu ve Rumeli'ye dağıtarak sarsmış, bu toprakların tarihsel kaderinde yeni bir safha açmış, Ortodokslarla Lâtinlerin arasındaki çukuru alabildiğine derinleştirmişti.

H o n o r i u s III .(1216 - 1227)

Beşinci haçlı seferin tasarlayıcıdır. Alman Kayzeri II. Friedrich'i buna ikna etmiş, fakat bunun başarısız sonuçlanmasına rağmen, Papa niyetinden vazgeçmemiş, Kayzer'den daha iki defa bir haçlı sefer vâdı koparmış, hattâ İkincisini 25 Temmuz 1225 tarihli San Germano Andlaşmasma da ekleyerek yerine getirilmediği takdirde aforoz hakkını kullanacağına dair bir özel madde bile koydurmuştu.

Gregorius IX. (1227 1241)

Bu Papa yukarıdaki Honorius'un akrabası ve izleyicisidir. Bunun zamanında Kayzer Friedrich vâdini yerine getirmiş, fakat denize açıldıktan biraz sonra hastalandığını ileri sürerek geri dönmüş, bunun üzerine San Germano Andlaşmasma uyularak aforoz edilmişti. Bir yıl sonra Kayzer, aforoza rağmen, Kıbrıs'a, oradan Akka'ya gitmiş, orada kendi kendini Kudüs Kralı diye ilân etmiştir. Fakat kısa bir süre sonra geri dönmüştü. –Mogolları Avrupa'dan geri çekilmeye zorlayan Liegnitz savaşı, bu Papa'nın zamanına rastlar (24 Nisan 1241).

Innocense IV. (1243 1254)

Altıncı haçlı seferi hazırlamaya kalkışmış, fakat becerememişti.

Greğorius X. (1271 1276)

Papalığa seçildiği vakit Akka'da bulunuyordu. Roma'ya 27 Mart 1272'de gelmiş, Papa IV. Klemens'in ölümünden sonra, kardinallar aralarında uyuşamadığı için, üç yıl boş kalan Papalık tahtına oturmuştu. Tahtın boş kaldığı yıllar sırasında yapılan yedinci haçlı seferi, bu Papa'nın seçilişinden bir yıl önce başarısızlıkla sona ermiş, Kral Aziz Louis bu sefer sırasında vebadan ölmüştü. X. Gregorius haçlı sefer fikrini yeniden canlandırmak için ömrü boyunca nafile uğraşıp durmuştu.

Giovanni XXI. (1276 1277)

Portekiz asıllı tek Papadır ve Lyon konsili zamanında. Papa X. Gregorius'un hususî doktoru idi. Birçok bilimsel eserleri vardır. Ama bütün Papalığı zamanında ve sonra haçlı seferler fikrini yeniden hortlatmak için elinden geleci yapmıştır.

Honorius IV. (1285 1287)

Doğu illerinde ve hususiyle Müslümanlar arasında katolikliğin yayılmasına çalışmış ve bu maksadla Paris Üniversitesinde ilk Arap dil ve edebiyat kürsüsünün açılmasını sağlamıştır.

Nikolaus IV. (1288 1292)

Franziskan tarikatından ilk Papadır. Haçlı seferler fikri bunun zamanında sönmeye başlamıştır. Fransa'da Montpellier ve Portekiz'de Lizbon Üniversitelerinin kurucusudur.

Bonifaz VIII. (1294 1303)

En zalim ve en gaddar Papalardan biridir. Papa olur olmaz ilk işi, selefi V. Koelestin'i tutuklayarak hapse atmak ve işkence yapmalı olmuştur. Dünya yüzünde Papalıktan başka otorite tanımak istememiş, zamanının bütün Krallarına eephe âlmış, onlara âdeta harp ilân etmiştir. Fransa Kralı IV. Philippe ile Ingiltere Kralı I. Eduard arasında 1294'te patlak yeren harp sırasında –yüzyıl harbinin başlangıcıyeni haçlı sefer plânlan ortaya atmış, fakat kimseyi arkasından sürükleyememiştir.

Jean XXII. (1316 1334)

Fransız asıllı bir kunduracının oğludur. Bursa (1326) ile Iznik'in (1329) Osmanlı Türkleri tarafından zaptı bunun zamanına rastlar.

Benedikt XII. (1334 1342)

İzmit'in Osmanlılar tarafından zaptı (1337).

İnnocence VI. (1352 1362)

Bu Fransız asıllı Papa'nın günlerinde Osmanlılar ilk defa olarak Rumeli'ye geçiyor (1356), Edirne'yi zapt ederek (1357) paytaktı oraya nakl ediyordu.

Urban V. (1362 1370)

Bizans imparatoru V. Yani Paleolog bunun zamanında İtalya'ya gitmiş (21 Ekim 1369) ve katolik olmak istemişti. Bu Papa haçlı sefer deliliğini yeniden körüklemeye kalkışmış ve hattâ 9 Ekim 1365'te İskenderiye'ye bir baskın yaparak Müslüman, Hristiyan ve Yahudi 5000 den fazla kişiyi fecî bir şekilde kılıçtan geçiren ve bir çoğunu da gemilere bindirerek esir pazarlarına satan Kıbrıs

Kralı Piyer de Lusignan'ın o tüyler ürpertici cinayetlerini, bir Papalık dekretiyle resmen takdis etmiştir. Bu baskın, 1099'da başlamış olan haçlı sefer rezalet ve vahşetinin son kapanış faciasıydı.

Gregorius XI. (1370 1378)

Osmanllların Meriç savaşıyla (1371) Bulgaristan'ı feth etmeleri.

Urban VI. (1378 1389)

Kardinal olmamasına rağmen Papalık seçimini kazanmış, aleyhindeki bir kardinaller ayaklanmasını bastırmak için, beşini korkunç işkencelerle astırmıştı. Osmanlılara Sırbistan'ı kazandıran Kosova savaşı bunun ■son yılına rastlar.

Bonifaz IX. (1389 1404)

Bu Papa'nın ikinci yılında Osmanlılar Tuna'ya kadar bütün Rumeli'yi zapt etmiş, Bizans'ın elinde İstanbul Selanik, More (Peloponisos) ve Mistra despotluğundan başka yer kalmamıştı. Bir yıl sonra Nikbolu (Nikopolis) savaşı yer alacak, Osmanlılar büyük bir Avrupa ordusunu imha edeceklerdi. Yine bir yıl sonra Osmanlılar ilk İstanbul kuşatmasını yapacaklar, fakat Timur'un doğu sınırlarında beliren tehdidi yüzünden çözmek zorunda kalacaklardı. Timur'a karşı yapılan Ankara savaşı, bu Papa'nın ölümünden önceki ikinci yıla rastlar.

Gregorius XII. (1406 1415)

Para düşkünü ve akraba kayırıcısı bir Papa. Selefi VII. Innocence'ı katletmiştir. Katoliklerle Ortodokslar arasındaki «şişm»i kaldırmaya boş yere uğraşmıştır. Nihayet Almanya'ya kaçmış, fakat yakayı ele vererek azl edilmiş ve bir kaleye sürgün edilmişti. 1413'de Timur İmparatorluğu çöküyor, Osmanlı devleti yeniden kurulurcasına diriliyordu. Ankara savaşının yarattığı Sultanlık bunalımından faydalanmaya yeltenen Bizans imparatoru II. Manuel

Paleolog, babası V., Yani gibi, Batı'ya koşuyor, Roma, Venedik, hattâ Paris ve Londra'da müttefik arıyor, fakat boş elle dönüyordu.

Martin V. (1417 1431)

II. Manuel bu Papa'nın üçüncü yılında tahtı oğlu Vn. Yani'ye bırakarak çekilmişti. Yani'nin de parmağıyle 1422'de Osmanlılar İstanbul'u ikinci defa olarak kuşatıyor, fakat bir kargaşalık yüzünden çok geçmeden yine çözüyordu. Yine 1442'de, Selânik Bizans komutanı Türk korkusundan şehri Venediklilere satıyordu.

Eugene IV. (1431 1447)

Bu Papa'nin zamanında Katoliklerle Ortodoksların birleşmesi teşebbüsü yeniden canlanmış ve hattâ bir aralık gerçekleşecek gibi olmuştu, imparator VIII. Yani Paleolog, büyük bir heyetle birlikte İtalya'ya gitmiş, 16 Ocak 1439'da toplanan Floranca konsilinde -kendi halkının çoğunluğunun muhalefetine rağmen-Papa'ya boyun eğmiş, birleşmeyi kabul ve Frenklerin emri altına girmişti. Hattâ 5 Haziran 1439'da imzalanan bir protokol ile iki kilise arasında üç yüzyıldan beri sürüp giden «şişm» ortadan gûya kalkmıştı. O sıralarda monofisist (hıristiyanlar arasında yüzyıllarca süren

mezhep kavgalarına yol çan akidelerden birinin adıdır.) ve monothelist Ermeni, Yakubi, Nestori ve Maruni Hristiyanlar da Roma'ya tabi olmuşlardı. Fakat Bizans İmparatoruna yardım vâdmda bulunan Papa, Cenevizlilerle Maearları Osmanlılara karşı bir haçlı sefere teşvik etmiş ise de, Ceneviz donanması Çanakkale'de demir atarak durmuş, Balkanlardan sarkan Macar ordusu ise Varna'ya kadar gelebilmiş, fakat orada yer alan çok kanlı bir savaşta Sultan II. Murad tarafından imha edilmiş, Macar ve Polonya Kralı Vladislav ölü olarak ele geçirilmişti (10 Kasım 1444).

Bizans imparatorluğuna son veren ve yalnız Türkler için değil, fakat bütün dünya için de yeni bir "devir açan İstanbul'un Sultan II. Mehmed tarafından fethi bu Papa'nın zamanına rastlar. Katolik tarihçilerin bilgin, hümanist ve barışsever bir şahsiyet diye anlattıkları bu Papa, İstanbul'un sukutunu haber alır almaz bütün Avrupa Kralarına baş vurmuş, aralarındaki kavgaları bir yana bırakarak Türklere karşı bir yeni haçlı sefer hazırlamaya çağırmıştı.

Kalixtus III. (1455 1458)

İspanyol asıllı ikinci Papadır. Bu da tahta oturur oturmaz Avrupa'nın her tarafına heyetler göndererek halkı ve Kralları Türklere karşı haçlı bir sefer için tahrik ve teşvik etmiş, bu maksadla selefinin Roma'da giriştiği geniş imar ve inşaat faaliyetini durdurmuş, bunun yerine bir donanma inşa ederek Ege Denizine yollamış ise de, ne çağrıları bir akis uyandırmış, ne de gemileri bir iş görebilmiştir. O sıralarda Türklere karşı yeni bir saldırıya hazırlanan Macar Komutam Janos Hunyadi'ye elinden gelen yardımı yapmış, kardinalarından en güvendiği ikisini onun karargâhına göndermiş, Hunyadı Belgrad önünde geçici bir başarı kazanınca (22 Temmuz 1456), bunu Hristiyanlığın bir bayram günü olarak kilise dua kitabına eklemiştir. **Daha önce, 29 Haziran 1456'da, «Türk Bullu» diye adlandırdığı bir direktifle, Türk ve İslâm düşmanlığının unutulmamasını sağlamak için, kilise çanlarının öğle üstü çalmalarını emr etmişti.** Bu emir Avrupa kiliselerinin pek çoğunda halâ yürürlüktedir.

Pius II .(1458 - 1464)

Papalar arasında en bilginlerinden biri olup bir çok eser» sahibi de olan bu Papa, bütün kültür ve hümanistliğine rağmen, Türk düşmanlığından kendini kurtaramamış, bir haçlı sefer için seleflerinin çabalarını devam ettirmiş, bu maksadla Almanya ile Macaristan Krallarını

barıştırmış ve hattâ haçlı seferin başına bizzat kendisinin geçeceğini ilân etmişti. Fakat Ankona limanında toplanan küçük Papalık donanması ve birkaç Venedik gemisiyle karşılaşınca ürkmüş ve o andan itibaren haçlı sefer sevdasından vazgeçmiştir. **Katolik tarihçilere göre bu Papa, Kusa'lı Nikolaus'un «De Cribratione al Choran» adlı eserini göndermek suretiyle Fatih Sultan Mehmed'i Hristiyan olmayâ dâvete yeltenmiştir.**

Paul II. (1464 1471)

Osmanlı İmparatorluğuna başkaldırarak devleti yıllarca uğraştıran Arnavut Prensi Skender Bey'i en çok destekleyen, para ve insanca en çok yardım eden Papa budur.

Sixtus IV. (1472 1484)

Papalık tarihinin en iğrenç simalarından biri olan bu Franziskan keşişi, bütün ömrü boyunca kalabalık ailesini ve metreslerini servet ve refaha kavuşturmaktan zevk duymuş, erkek akrabalarının hepsini kardinal yapmıştır. Osmanlılar Otranto limanını zapt ettikleri vakit (11 Temmuz 1480) onlara, karşı Papalık donanmasını göndermişti.

İn n o c e n c e VIII. (1484 - 1492)

Bu da selefinin yolunu tutmuş, metreslerini oğlanlarıyla, hem de Vatikan'ın içinde muhteşem düğün merasimleri tertip etmek suretiyle evlendirmiş, hepsine payeler ve iratlar dağıtmış, torunlarından birini sonraki Papa X. Leo'yu henüz ondört yaşında iken kardinal yapmıştı. 3 Haziran 1490'da Roma'da bir haçlı sefer kongresi toplamış, fakat Fatih Sultan Mehmed'in betbaht Şehzadesi Cem Sultanı, para koparmak için Vatikan'da bir baskı vasıtası ve rehine olarak mahpus tutmayı daha kârlı bulmuştu. **Gırnata'nın zaptiyle Endülüs İslâm devletinin Ispanya'daki hükümranlığının sona ermesi bu sefih ve rezil Papa'nın zamanına rastlar (2 Ocak 1492).**

Aleksander VI. (1492 1503)

Papalık tahtında tam sekiz yıl Tarihin en korkunç cinayetlerini işleyen bu meş'um adamın (bk. Papalar) zamanında, Fatih Sultan Mehmed'in betbaht Şehzadesi Cem Sultan, Güney İtalya'da Kapua'da zehirlenerek talihsiz hayatına gözlerini yummuştur (25 Şubat 1495).

Julius II. (1503 1513)

İtalya'da «il terrible» (korkunç) lâğabiyle anılan bu Papa da bir haçlı sefer tasarlamış ve bunun için bir plân hazırlamıştı.

Hadrian VI. (1522 1523)

Papalık tahtına oturan bu son yabancı, bir Alman Profesörü ve Kayzer V. Karl ile Erasmus'un hocasıydı. Türkler Rodos'u zapt ettikleri vakit (21 Aralık 1522)

Kayzer ile Fransa Kralını Türklere karşı anlaşarak savaşmaya çağırmış, muvaffak olamayınca Macarlara yardım için bizzat harekete geçmeye yeltenmiş ise de, bütün çabaları boşa gitmişti.

Klemens VII. (1523 1534)

Macaristan'ın fethini tamamlayan Mohaç zaferi (29 Ağustos 1526) bunun zamanına rastlar.

Paul III. (1534 1549)

Gedik Ahmet Paşa Arnavutluğun Avlonya limanından Adriatik Denizini geçerek Güney İtalya'da Apulya ' sahillerinde karaya çıkıp Otranto'yu zapt ettikten (11 Ağustos 1537) iki gün sonra Venedik ile bir Savunma Andiaşması, daha sonra Roma'da Papalık, Alman Kayzer'i V. Kari, Avusturya Kralı I. Ferdinand ve Venedik arasında Türklere karşı bir «kutsal ittifak»

Antlaşması imzalamıştı. Papalıkta bir bayram havası esiyor, herkes. V. Karl'i İstanbul'daki İmparatorluk tahtında sayıklıyordu! Ama aradan çok geçmeyecek, Türk donanması Preveze savaşında büyük bir zafer kazanacak, «kutsal ittifak» dağılacak, Venedik ise Türklerle ayrı bir Sulh imzalamak zorunda kalacaktı.

Pius V. (1566 1572)

Bu Papa da Türklere karşı İspanya ile Venedik arasında bir yeni «kutsal ittifak» imzalamıştı (20 Mayıs 157İ). İnebahtı (Lepanto) savaşı bu Papa'nın son yılına rastlar (7 Ekim 1571). Papa bu olayın hâtırası için katolik dua takvimine bir gün ayırmış, bunu sonradan Papa XIII. Gregorius «tespih yortusu» diye adlandırmıştı. Katolik kiliselerinde hâlâ kutlanmaktadır. Ama Papa'nın sevinci pek uzun sürmeyecek, bu «Kutsal ittifak» de öbürlerinin akıbetine uğrayarak dağılacak, Venedik Türklerle yine ayrı Sulh yapacak ve aşağı yukarı dört yüzyıl (1195 1573) Lâtinlerin elinde kalan Kıbrıs'tan da kovularak bütün ada feth edilecekti (2 Ağustos 1571). Böylece Kıbrıs 1878'e kadar Osmanlı İmparatorluğuna bağlı kalacak ve bir istikrar ve sükûnet devrine kavuşacaktı.

Klemens VIII. (1592 1605)

Bu Papa da Türklere karşı bir «kutsal ittifak» kurmak için yıllarca uğraşmış, fakat bir sonuç alamamıştı.

Klemens IX. (1667 1669)

Bu Papa Türk tehlikesini ileri sürerek Fransa ile İspanya arasında arabuluculuk etmiş ve aralarındaki harbe son verdirerek bunlara Achen Sulh Andlaşmasını imzalatmıştı. Girit'te Kandiye kalesinin de zaptiyle bütün adanın Venedik idaresinden Türk hükümranlığına geçmesi, bu Papa'nın zamanına rastlar (6 Ağustos 1669).

Klemens X. (1670 -1676)

Seksen yaşında Papa olan bu adam, damadı Kardinal Paluzzi'yi üvey evlât edinmiş ve her şeyi onun elinde bırakarak soygunlarına göz yummuştur. **1673'de Dinyeper nehri kenarında Hocin'te, bir yıl sonra da Lemberg şehri dolaylarında Türklere karşı geçici başarılar elde eden Polonya Kralı Yovan Sobieski'ye «Kuzeyin Arslanı» titrini vererek pohpohlamış, bir süre sonra, Alman Filozofu Leibniz ile birlikte Fransa Kralı XIV. Lui'ye başvurarak onu Türkleri Avrupa'dan çıkarmaya çağırmıştır.**

İnnocence XI. (1676 1689)

Bu Papa da hemen hemen bütün zamanını Türklere karşı harp plânları hazırlamak ve ittifaklar kurmakla geçirmiştir. 18 Nisan 1683'de Yovan Sobieski ile Alman Kayzeri I. Leopold arasında yeni bir ittifak meydana getirmiş ve buna elinden gelen her türlü yardımı yapmıştır. Birkaç ay sonra –12 Ağustos 1683'teSobieski ile Prens Kari Von Lothringen'in komutası altındaki yeni ittifak: ordusu, Viyena'yı kuşatan Türk birliklerine saldırarak kuşatmayı çözmeye zorluyordu. Papa, bunu Hristiyanlık dünyasına «dünya tarihinin en parlak zaferlerinden biri» diye bildirmiş ve o günün hâtırası olarak katolik yortularına bir yenisini katmıştı. Bundan bir yıl sonra –6 Mart 1684'teyine Papa'nın arabuluculuğu ve gayretiyle Almanya, Polonya ve Venedik arasında Türklere karşı yeni bir ittifak kuruluyor, devlet İkinci Mohaç savaşında Macaristan'ı kayb ediyor, Belgrad'ta (6 Ağustos 1688) ve Niş savaşında (24 Ağustos 1689) ağır kayıplar veriyordu,

Aleksander VIII. (1689 1691)

Prens Eugen'in Zenta'da Türklere karşı saldırısı (11 Ağustos 1697) bu Papa'nın zamanına rastlar.

K l e m e n s X I .(1700 - 1723)

1715'te Türk-Venedik harbi yeniden başlayınca bunun teşvik ve gayretiyle Kayzer Venediklilerin imdadına koşmuş, Prens Eugen Peterwardein savaşında (5 Temmuz 1716) üstün gelerek Belgrad'ı zapt etmişti (16 Temmuz 1717). Katolik tarihçiler bu Papa'yı «en büyük ve en başarılı Türk düşmanlarından biri» diye över.

İnsanlık Tarihinin Silinmez Lekesi

İŞTE İslâm'ın zuhurundan Osmanlı İmparatorluğunun gerileme devrine kadar adı İslâm-Türk tarihinde geçen Papa'ların tam listesi! Ne hazin bir liste, değil mi? Fakat değil yalnız bunlar arasında, Papalığın ilk kuruluşundan bugüne dek, anti-papalar da dahil, ve değil yalnız Müslüman Milletlere karşı, fakat kendi otoritelerinin dışında kalan bütün dünya milletlerine karşı da, en küçük bir sempati, en iptidaî bir insanlık duygusu gösteren tek bir Papa çıkmamıştır -tâ birinci yüzyıldan yirminci yüzyılın ikinci yarısına kadar ve tâ havari Piyer'den Papa XXIII. Gioyanni ( ) ile şimdiki VI. Paul'a kadar!

Ne hikmet, ne kerametti bu çok gecikmiş, sel sel kanlara, yığın yığın harabelere ve dağ dağ istirap ve felâketlere mal olmuş bu anî tahavvül acaba?

Papalığın kendi tarihçilerinden derleyerek ve çok müsamahalı davranarak çıkardığımız şu harp ve darp, şu cinayet, melânet ve husumet taşan icraat listesi karşısında, dünyanın neresinde Allah'ın hangi kulu, Papa'ların birdenbire şeytan kılığından çıkıp insan görünüşüne büründüğüne inanacak, «kutsal baba» nın ağzından çıkan söze kulak asacak, onun samimilik ve dürüstlüğüne bel bağlıyacaktır?

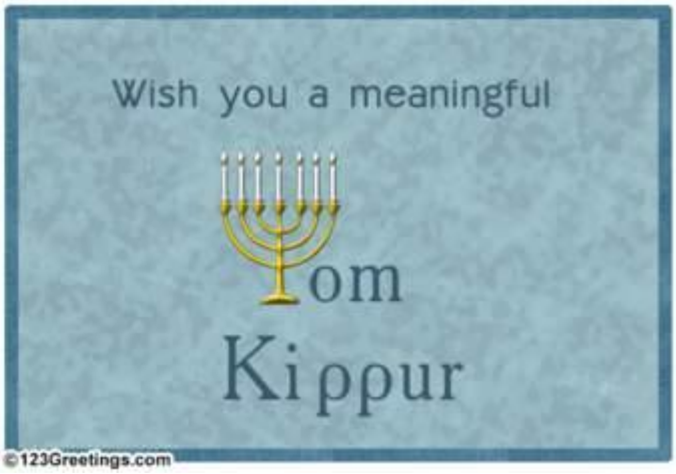
Evet, Papa'lar Roma'da muhteşem saraylar, pırıl pırıl mabetler kurmuşlar, Vatikan'daki hâzinelerini dünyanın altın ve mücevherleriyle tıka basa doldurmuşlar fakat insanlık Tarihine kanlı sayfalar, zulüm ve irtica rezaletleri, nefret ve intikam müsibetlerinden başka hiç bir şey getirmemişlerdir. Yüzyıllar boyunca hem batı, hem de doğu milletlerini birbirine katmışlar, her yeniliğe karşı koymuşlar, enkizisyonlar yaratmışlar, Galile'leri, Kopernik'leri aforoz etmişler ve hele o akla sığmaz ve hiç bir müteddeyin adamın vicdanında asla af kabul etmez o sıra sıra haçlı seferleriyle, durup dururken dünyanın medeniyet yatağı parçasını ikiye bölmüşler, batı ile doğu arasında izi kolay kolay silinmeyecek derin düşmanlık, şüphe ve nefret tohumlarını serpmişlerdir. Papalık tarihi, insanlık tarihinin silinmez lekesidir.

Allah, hangi din ve mezhepten olursa olsun, dünya yüzündeki bütün milletleri Papa'ların şerrinden korusun!

Kaynak: Münir Abdurrahman, PAPA'LARIN Tarih Boyunca İslâm-Türk Düşmanlığı, Yağmur Yayınları : Eylül 1967, İSTANBUL

YOM KİPUR

Yılın en kutsal günü olarak kabul edilen Kefaret Günü Yom Kipur, On Teşuva Günü'nün doruk noktasını oluşturur. Yahudi geleneklerine göre Moşe Rabenu, 10 Tişri'de, ikinci On Söz tabletleri ile Sina Dağından iner.

Bu şekilde Yahudilerin altın buzağı günahından dolayı affedildiklerinin müjdesi gelmiş olur. Bu şekilde Yom Kipur, aynı zamanda Tora'nın ikinci kez veriliş günü sayılır. Bugün, insanların Tanrı ile ilişkilerindeki açıkları kapama fırsatı bulacakları, özlerine, Tanrı'ya yakınlaştıkları eşsiz bir gündür.

Yom Kipur orucu, yıl boyunca tutulan oruçlar içinde, Tora'nın özellikle tutmamızı emrettiği tek oruç günüdür... "*yedinci ayın onunda-o gün, günahlarınız için Onarım Günü'dür-sizin için kutsal bir bayram olacaktır. Oruç tutun...*" (Vayikra 23:27)
Bu yıl Yom Kipur orucu, **11 Ekim 2016 Salı güneş batmadan** başlıyor.

Bugün Yom Kipur

Bugün yemez, içmez, yıkanmaz, krem ve parfüm kullanmaz, eşler arası ilişkide bulunmaz, deri ayakkabı giymeyiz. Bugün Tanrı'nın dünyaya kutsallığı getiren ve şekillendiren Varlığı '*Şehina*'yı saflıkla karşılamaya hazırlanırız. Bugün her şey, tüm dünyayı kaplayan Tanrı'nın Kutsal Varlığı ile ilgilidir. Günahlar silinir, çünkü tamamen Tanrı olan bir dünyada kötülüğe yer olmaz. Tanrı'nın önünde şeffaf olarak durduğumuz zaman, teşuva ve pişmanlık düşünceleri otomatik olarak içimizi kaplar. Bu süreçte düşüncemiz ve dualarımız, Tanrı'nın bu dünyadaki ve içimizdeki kötülüğü iyiye dönüştürmemize yardım etmesi üzerine yoğunlaşır. Bugün günahlarımız affedilir.
*Bugün ihtiyacımız olduğunu sandıklarımızı, bağımlılıklarımızı, planlarımızı bir kenara koyarak, yepyeni boş bir bir tuval, yeni bir başlangıç, yeni bir şans yaratalım. Yeni doğan bir bebek gibi, affedilmiş olarak bizi bekleyen yeni ve gerçek hayatımıza başlayalım.
*Bugün, yetenek, beceri ve gücümüzün Tanrı'dan geldiğinin bilinciyle, bunları dünyayı iyileştirme yolunda kullanmaya niyet edelim.
*Bugün, yaradılışın İlahi Düzeni'nin içinde kendi değerimizi ve önemimizi idrak edelim. Bizler, Tanrı'nın elçileriyiz. Tanrı, bizim vasıtamızla dünyanın ihtiyaçlarını karşılar.
*Bugün, kendi kendimize yetelim. Bizim olmayan herhangi bir şeyi istemeyelim. İçimizdeki kıskançlık duygularını üzerimizden atalım, Tanrı'nın, ihtiyacımız olan tüm spiritüel, duygusal ve fiziksel araçları bize sağlamış olmasının güvencesini hissedelim.
*Bugün, hiçbir şeyin bizi öfkelendirmesine izin vermeyelim. Öfkenin, kendi kendimize yer açmak için Tanrı'yı kenara itmemize sebep olduğunu aklımızda tutalım.

*Bugün, bir an durup eşimizin veya arkadaşımızın bize Tanrı tarafından yollanmış olduğunu takdir edelim. Onları oldukları gibi kabul edelim. Onları değiştirmeye çalışmayalım.
*Eğer yaşamımızda birileri bizden etkilendiyse, onları bu vesileyle Tanrı'yı takdir etmeleri için yönlendirelim, kendimizi takdir etmeleri için değil.
*Tanrı'nın hakkını verelim. Bugün birçok kez: "Teşekkür ederim Tanrım" diyelim.

YOM KİPUR YAKLAŞIRKEN

Kapara: Yom Kipur'dan önceki günlerde kapara yapma âdeti vardır. Geleneksel olarak canlı bir tavuğun ya da bir miktar paranın insanın başının üstünde döndürülüp, kapara duası edilerek kefaret olarak ilan edilmesidir. Kapara, Matan Baseter gibi ilgili kurumlardan telefonla da yapılabilmekte, ismi verilen kişiler için Kapara duası okunmaktadır.

Tsedaka: Tanrı'nın bize dağıtmamız için verdiklerini, adil bir şekilde ihtiyaçlılara ulaştırmak, bizim görevimizdir. Tsedaka vermek hem görevimizdir, hem bunu samimiyetle yapmak övgüye değer bir davranıştır. Ayrıca hakkımızda verilebilecek sert hükümleri iptal etme, hatta ölümden kurtarma gücüne sahiptir. '*Tsedaka tatsil min amavet'.* Tsedakayı, kurumlara ulaştırdığımızda, onlar tarafından ihtiyaçlılara yönlendirilmektedir.

Teşuva: Pişmanlık diye tercüme edilen Teşuva, aslında kendi özüne, Tanrı'ya Dönüş anlamını taşır. Bunun için önce, hatalı davranışlara son verilir. Daha sonra bu olumsuz davranışlar için dürüstçe ve samimiyetle pişmanlık duyulur. Bundan sonraki adımda Tanrı'ya, sözlü olarak hatalar itiraf edilir. En son olarak da gelecekte bu olumsuz davranışları tekrar etmemeye dürüstçe niyet edilir. Bunlar sadece kul ile Tanrı arasındaki hatalı davranışlar için geçerlidir. İnsanlar arasındaki yanlış davranışlar için ilgili kişilerden özür dilemek gerekir. R.Abraham Twerski, Teşuva'nın başka bir anlamı olan 'cevap'a dikkat çeker. *Baal*-sahip, *baal teşuva* da cevap sahibi anlamına gelir. Teşuva cevap ise, soru nedir? Belki de bu, varoluşsal bir sorudur: "Kimim ben ve varlığımın amacı nedir?" Bunu bir adım daha ileri de alabiliriz: "Varlığımın bir amacı var mı?" Tora'yı kabul eden ve onun kurallarına göre yaşayan herkesin cevabı vardır. Bu cevap, Tora'nın ilk kelimelerinin içindedir: "Başlangıçta Tanrı gökleri ve yeryüzünü yarattı." Her kişi, "Sadece O'nun bildiği nedenlerle, Tanrı evreni yarattı ve beni de aynı şekilde, O'nun ana planının bir parçası olduğum için yarattı. Yerine getirmem gereken bir görevim var ve başkaları üzerinde bir etkisi olmasa bile yaptığım her hareketten sorumluyum" diye cevap verebilir. Günahların listelendiği *Al Het*bölümünde "Senin önünde işlediğimiz….günahı için" deriz, çünkü Tanrı'nın İsteği'ni ihlal etmek, Tanrı'nın beni yaratma amacından sapmak anlamına gelir. Dolayısıyla Teşuva, pişmanlıktan öte bir kavramdır. Pişmanlık, bir hayat amacını belirlemez. Birisine bir zarar verdiysem, pişmanlık ifade eder, özür diler, zararı bir şekilde telafi etmeye çalışabilirim. Ama bunlar, benim bu dünyadaki varlığımın temel bir amacı olduğunu göstermez. Tora'nın ve Yaradılış'ın İlahi Kaynağı'na olan inanç, insan yaşamına amaç ve anlam verir.

Aramızda olmayan yakınları ziyaret etme: Yom Kipur'dan önce mezarlığa gidip artık aramızda olmayan yakınlarımızı ziyaret etme âdeti vardır. Ayrıca tsadiklerin mezarlarını ziyaret etme ve dua etme âdeti de vardır.

Dua etmek için tsadiklerin mezarını ziyaret eden kişilerin duaları bu tsadiklere değil, her zaman Tanrı'ya yapılır. Tanrı'dan, bu tsadiklerin liyakati hatırına merhamet bağışlaması için dua edilir.

"Yedinci ayın onunda-o gün, günahlarınız için 'Onarım Günü'dür-sizin için kutsal bir bayram olacaktır. Oruç tutun." (Vayikra 23:27)

http://www.salom.com.tr/haber-100629-dunyaya_sehinayi_getiren_yom_kipuru_karsiliyoruz.html

"Ve Rab Musa'ya söyleyip dedi: İsrailoğullarına söyle, yedinci ayın onuncu günü kefaret günüdür. O gün sizin için bir kutsal toplantı günü olacaktır. O gün, benliklerinizi alçaltacak Rab'be ateşle ikramlarda bulunacak ve o günde hiçbir iş yapmayacaksınız. Çünkü o gün sizler için efendiniz Tanrı'nın önünde arınmak üzere kefaret günüdür. O günde kendini alçaltmayan her kişi kavminden ve milletinden dışlanacaktır. O günde herhangi bir iş yapanı kendi milletinin arasından ayıracağım. Hiçbir iş yapmayacaksınız ve bu bütün nesillerinizce ve yaşadığınız her yerde ebedi kanun olacaktır. (Levililer 23)

Yahudi takviminin en önemli, en yüce ve en kutsal günü... Nedamet, pişmanlık, dua, yakarış, kişinin vicdanıyla ve Tanrı'yla hesaplaşarak yargılanma ve sonra da kendini yenileyerek temize çıkma, Teşuva'ya ulaşma günüdür Yom Kipur.

Kişinin zaaflarını yenerek ruh ve vicdanını arındırdığı, Tanrı'ya yaklaşmaya çalıştığı ve hemcinsleri ile barıştığı gündür Yom Kipur.

Kipur'un Anlamı ve Tanımı

"Kipur" sözcüğü, İbranice'de, Tanrı'yla hesaplaşıp temize çıkma, kefaret ödeme anlamındaki "Lehaper" fiilinden türemiştir. Aynı fiilden türeyen bir diğer sözcük de iyi tanıdığımız "Kapara" sözcüğüdür. Arapça ve Türkçe'de aynı anlamda kullanılan "Kefaret" kelimesi de aynı kökten kaynaklanır.

İbranice'de "Yom Ha Kadoş" kutsal gün olarak tanımlanan "Yom Kipur", diğer Yahudi bayramlarının çoğundan farklı olarak ne milli, ne tarihsel, ne de toprağın veya doğanın değişimi ile ilgili bir olayı simgeler. Kipur bir dua, tefekkür ve vicdan muhasebesi günüdür ve bu günün en belirgin özelliği 25 saate yakın süren yeme ve içme yasağıdır.

Kipur'a Özgü Yasalar ve Yasaklar

* Yom Kipur, güneş batınımdan önce başlar ve ertesi gün yıldızların görünmesinden sonra sona erer.

* Sağlıklı her insan oruç tutmakla yükümlüdür. Erkekler için zorunlu oruç tutma yaşı 13, kızlar için ise 12 yaşından sonradır. Ancak 9 yaşını doldurmuş ve sağlıklı bir çocuğa oruca alıştırmak amacı ile birkaç saatlik kısa bir oruç tutturulabilir.

* Hamile kadın sağlığı el veriyorsa, lohusa ise doğumdan 8 gün sonra oruç tutar.

* **Kipur, Tanrı'ya vakfedilmiş kutsal bir ibadet ve yakarı günüdür; bu günde herhangi bir iş yapmak, ticari anlaşma yapmak, çalışmak, karı-koca ilişkisinde bulunmak yasaktır.** Şabat gününün tüm yasakları Kipur için de geçerlidir.

* Kipur'da yıkanmak yasaktır, ancak, sabah kalkışta eller ve gözler hafifçe yıkanabilir ama ağız çalkalanamaz.

* Bebek veya çocuk sahibi kadınlar, çocuklarım beslemek için gerekli tüm işleri yapabilirler.

* Yahudilikte insan hayatı herşeyden üstün tutulduğundan, yaşam kurtarmak için gerekli her türlü iş, doğal afet veya savaş sırasında gerekli çalışmalar yapılabilir, hatta gerektiğinde oruç dahi kesilebilir.

* Kipur'da Brit-Mila (sünnet) yapılabilir, ancak "Beraha" şarapsız okunur.

* Kipur'da deri giysiler, deri ayakkabılar giyilmez. Bu yasak 30 günlüğe kadar olan lohusalar ve ayağında yara olanlar için geçersizdir.

* Roş Aşana ve Kipur arasındaki günlerde hiçbir iş, hiçbir ilişki başlatılmaz, düğün yapılmaz, mahkeme açılmaz.

* Kipur'dan bir önceki gün herhangi bir nedenle oruç tutulamaz.

* Kipur arifesinde yıkanmak şarttır. Ayrıca "Mikve"ye giderek Tevila yapmak suretiyle de bedenen ve ruhen arınmış olarak Kipur'a başlanır.

* Kipur'dan önceki günlerde ölmüş aile fertlerinin mezarları ziyaret edilir.

* Kipur'dan önce tüm dargınlıkların sona ermesi, dargınların özür dileyip barışması şarttır. Eşler birbirlerinden, öğrenciler öğretmenlerinden vs. geçmişteki hataları için af dilemelidir.

Kaparot ve Tarihçesi

Kipur öncesinin en yaygın adetlerinden biri de "Kaparot"tur.

Tarihte, Yeruşalayim'deki Bet-Hamikdaş'ın var olduğu devirde, Yahudiler, yaşamlarının kefareti olarak Tanrı'ya korban sunarlardı. O devirde, her yıl Kipur gününde, "Kohen Ha Gadol" Bet-Hamikdaş'ın en kutsal bölümü olan ve kimselerin giremediği -kendisinin de yılda bir tek kez, o gün girebildiği "Kutsalların kutsalı" olarak adlandırılan bölüme girerdi. Burada gerçekleştirdiği özel bir tören ve ibadetten sonra, tüm Yahudi milletinin günahları karşılığında adadığı bir keçiyi (Azazel) çöle göndererek halkın günahlarını da çöle sürmüş olurdu.

Bet-Hamikdaş'ın ikinci kez Romalılarca yıkılmasından sonra bu tören artık yapılamaz olmuş ve yerine "Kaparot" adeti yerleşmiştir.

Günümüze kadar geçerliliğini sürdüren bu geleneğe göre, bir tavuk veya horoz simgelediği kişinin başı üzerinde üç kez döndürülerek: **"Bu benim kefaretimdir, benim yerime bu tavuk ölecektir, ben ise sağlık ve barış dolu uzun bir yaşam sürdüreceğim"** türünden bir dua okunduktan sonra kesilir. Ailenin her ferdi için bir tavuk veya tüm aile adına bir tek horoz kesilir ve eti fakirlere verilir.

Kipur Öncesi

Kipur günü arifesi, 9 Tişri akşamı sofra, "Seudat Mafseket" adı verilen oruç öncesi yemeğine hazırlanarak donanır. Masada saflığın, barışın ve mükemmelin simgesi olarak beyaz örtü, ölmüş aile fertleri anısına bir şamdan; ışığın, bilginin ve gerçeğin sembolü olarak da iki mum bulundurulur.

Ayrıca, ilahi yargının ve kendini tartmanın simgesi olarak bir terazi, kutsal mesajı yaymanın simgesi olarak da bir "Şofar" bulundurulması bazı ailelerde adettir.

Kipur öncesi temiz ve mümkünse yeni ve beyaz giysiler giymelidir. Beyaz, Kipur'da özgü renktir. Saflığı ve arınmayı simgeler. Sinagogda "Sefer Tora" örtüleri ve bütün dinsel aksesuarlar da beyaz renktedir.

Kipur orucuna başlanmadan önce çok zengin ve besleyici bir yemek yenmelidir. Yenecek gıdalar, kolay hazmedilir türden olmalı ve aşırı baharatlı yiyeceklerle alkollü içkilerden kaçınılmalıdır.

Kutsal sayılan Kipur öncesi sofrasından kalkan aile fertleri, beyaz giysileriyle sinagoga gitmeden önce bir araya gelirler ve çocuklar anne ve babalarından, eşler birbirlerinden geçmiş kızgınlıklar ve anlaşmazlıklar için af dilerler. Aile büyükleri, çocuklarını teker teker kutsayarak onların Tanrı'ya sadık birer kul olmalarını, dürüst ve geleneklerine sadık nesiller yetiştirmelerini, uzun yaşam defterine kayıtlı olmalarını, Yahudiliğin gerektirdiği "Mitsvot"ları yerine getirebilecek ve Tora öğrenmeye vakit ayırabilecek olanaklara sahip olmalarını Tanrı'dan dilerler.

Kal Nidr e

Kipur'un başladığı akşam, bembeyaz giysiler giymiş ve beyaz "Taltifleri bürünmüş bir cemaat, ışıl ışıl parıldayan sinagogu doldurur. Bu kutsal ve anlamlı günün arifesinde, Kipur günü ibadetleri, günün son ışıklarıyla başlatılır. "Aron Hakodeş"in kapıları açılır, cemaat ayağa kalkar, "Sefer Tora" ruloları dışarı çıkarılır ve "Hazan" Kipur'un açılış duası olan ve neredeyse Kipur'un simgesi haline gelen "Kal Nidre"yi okumaya başlar. Çok etkileyici bir müzik eşliğinde okunan Kal Nidre, kişinin yerine getiremediği veya gerçekleştiremediği tüm vaat ve adaklarını iptal eden ve geçersiz kılmayı dileyen bir ortak yakarıdır.

Kal Nidre, Arami dilinde vaat veya adak anlamındaki "Neder" sözcüğünden türeyerek Türkçe'de "Tüm Vaatlerim" anlamına gelir.

Kal Nidre'nin okunmasına henüz hava kararmadan önce başlanmalı ve gün batışına kadar devam edilmelidir. Sinagoga geç gelenlerin de katılabilmeleri amacıyla, Kal Nidre üç kez tekrarlanır. İlkinde çok yavaş ve adeta bir fısıltı halinde okunurken, ses, her okunuşta biraz daha yükseltilir ve sonra da hep bir ağızdan, yüreklerden gelen bir sesle ve coşkuyla okunur.

Kal Nidre, kişinin sadece Tanrı'ya karşı yaptığı vaatleri, işlediği suçları kapsar. Kişinin diğer kullara karşı işlediği kusurlar için, Kipur'dan önceki günlerden şahsın kendinden af dilenmesi gerekir. Yahudi dinine göre, Tanrı, kulun kula karşı işlediği kusuru bağışlamaz.

Kal Nidre'nin kaynağı hakkında çeşitli varsayımlar vardır. İlk yazılı haline sekizinci yüzyılda "Babilli Geonim"lerin belgelerinde rastlanıyorsa da, diğer bir görüşe göre yedinci yüzyıl İspanya'smda Yahudilerin Vizigotlarca dinlerinin zorla değiştirilmeleri sırasında doğmuştur. Daha sonraları, 8. ve 9. yüzyılda, Bizanslılarca Yahudilere uygulanan zulüm döneminde ve

15. yüzyıl İspanyol Engizisyonu süresince dinlerinin gereklerini layıkıyla yerine getiremeyen toplumlarda bu bildiriye sık sık başvurulur olmuştu.

Kal Nidre'nin melodisinin bugünkü "Aşkenazi" yorumu, Yahudi olmayan Alman kompozitör Max Bruch'un eseridir. Müzik, 1880 yılında, Liverpool Yahudi Cemaati'nin özel siparişi üzerine bestelenmiş ve kompozitörün en ünlü eseri haline gelmiştir.

Kal Nidre'nin Türkçeleştirilmiş metnine kısaltılmış olarak aşağıda yer verilmiştir:

"Geçtiğimiz Kipur gününden, rahat ve huzurla gelen bugünkü Kipur gününe kadar, yaptığımız tüm vaatlerin, verdiğimiz tüm sözlerin, ettiğimiz tüm taahhütlerin, ağzımızdan çıkan antların ve yeminlerin tümünün bugün geçersiz ve değersiz olduklarını ilan ederiz. Kendimize uygulamaya yemin ettiğimiz tüm yasaklar, mahrumiyetler, lanetler ve adakların tümü artık hükümsüz sayılsın... Bunların tümünden sıyrılıyoruz ve artık onları yerine getirmekle zorunlu değiliz. Tanrı, İsrailoğullarını affettiği gibi, yanlarında barınan yabancıları da affetsin çünkü hepimiz suç işledik...

Tanrım, yüce sevgi ve merhametinle, bu milleti Mısır'dan ve esaretten buraya, bugüne kadar nasıl getirip bağışladmsa öyle bağışla ve günahlarını affet..."

Kipur Günü Duaları

Akşamdan Kal Nidre ile başlayıp ertesi gün boyu okunan Kipur dua ve ilahilerinin tümüne "Avodat Yom Akipurim" adı verilir. Kipur günü duaları sabah çok erken başlar ve ilk yıldızların görünmesine kadar, gün boyu durmaksızın devam eder.

Sabah duaları, diğer bayram günlerinin benzeri olup "Şahrit" adım alır. Daha sonra ise, Tevrat'tan, "Levililer" kitabının bazı bölümleri okunur. Öğlene doğru okunan bölüme, İbranice'de ek, ilave anlamına gelen "Musaf' adı verilir. Öğleden sonra ve akşama doğru okunan bölüm ise "Minha"dır. Akşamın son dua bölümü ise "Neila" (Kapanış) adını alır. Gün boyu okunan çeşitli dua ve ilahilerin tümü son derece anlamlıdır. Bunların içinde en belirgin olanı "Aşamnu, Bagadnu" (Suç işledik, isyan ettik) ve "Al Het" (Hatalarımız) adlı iki ilahi en güçlü birer suç ve günah itirafı dualarıdır. Bu dualardan kısaltılmış örnekler verelim:

*** "Ey Tanrım ve atalarımızın Tanrısı! Duamız sana ulaşsın! Lütfen yakarışlarımızdan dikkatini kaçırma çünkü biz, dürüst, doğru ve adil olduğumuzu, asla günah işlemediğimizi iddia edecek kadar inatçı ve kibirli değiliz...**

Evet! suç işledik, hata ettik, ahlaksızlığa ve kötü yola sevk ettik, kibirlilik ettik, şiddet ve zor kullandık, yalan söyledik ve yalancıya yataklık ettik, alay ettik, isyan ettik, yalan yere yemin ettik, küfür ettik, ahlaksızlık ettik, haksızlık ettik, zulmettik, inatçılık ve itaatsizlik ettik, kötülük ettik, doğru yoldan saptık ve saptırdık."

"İsteyerek veya bilinçsizce yaptığımız bütün bu suçları affet, bağışla bizi ve bizi temize çıkar. Merhamet dolu Tanrım!"

* **"Rüşvet vermekle, inkar etme ve yalan söylemekle, kötü dille, alayla, hatalı alışverişle, hatalı yemek veya içmekle, kibir ve gururla, kandırıcı göz kırpmamızla, dudaklarımızın aldatıcı sözleriyle, yüksekten bakan gözlerimizle, disiplinsizlik ve itaatsizlikle, pervasızlıkla, kurduğumuz tuzakla, göz koymakla, havailikle, inatçılıkla, kötüye koşmakla, dedikodu ve çekiştirmeyle, yalan yere yemin etmekle, bize ait olmayana el koymakla, sebepsiz nefretle, kötü kalplilikle... isteyerek veya bilinçsizce işlediğimiz tüm suçları affet, merhamet dolu Tanrım, bağışla bizi ve bizi temize çıkar!..."**

"Tanrım ve atalarımızın Tanrısı! Başlayan şu yeni yılın biz, senin milletine ve İsrail kavmine nerede olurlarsa olsunlar kuraklık yılı değil de bereket ve bolluk yılı olmasını sağla. Kavmini günlük yiyecekleri için ne birbirlerine ne de yabancılara muhtaç etme!

Önümüzdeki yıl boyunca hiçbir anne karnındaki meyvesini kaybetmesin, tarladaki tüm ağaçlar bize meyvelerini bahşetsin ve hükümranlık ulusunun elinden asla yok olmasın!"

Kipur ibadetinin en belirgin bölümü de Neila -kapanış-tır. Kadişle başlayan "Neila" duaları günün tüm dualarının doruğa ulaşmasıdır. Neila'nın en ilginç ilahilerinden biri de "Pizmon"dur. Pizmon, bir ağızdan söylenen melodili dua demektir. Neila'nm son "Pizmon"u da, gün içinde okunan değişik melodili 13 Pizmon'un ilk mısralarından oluşur.

13 Pizmon arasından seçtiğimiz üç tanesi aşağıda sunulmuştur:

* **"Bu dinlenme gününün nihayetinde sana geliyoruz Tanrım! Tüm övgülerin zirvesinden ve göklerin en üstünden kulak ver ve yakarışlarımızı dinle..."**

* **"Günahlarımız bizi sana karşı suçlu kılıyorsa senden ve ulu adından özür dilemeye geldik. Bir babanın evladına merhameti misali, bizi gene bir annenin çocuğunu tesellisi misali affet. Gazabını bize yöneltme.**

* **"Topraktan çanak yapan sanatçının elinde şekillenen kil gibiyiz senin ellerin arasında... Dilediğinde açıp genişlettiğin, istediğinde daraltıp küçülttüğün hamur gibi... Yakarıyoruz sana, birliğimize yönelt bakışlarını ve kabahatlarımızla zaaflarımızı görme Tanrım!"**

Kipur günü akşamı, gün ışıkları zayıflarken ve heyecan da doruktayken okunan "Neila" ilahileri ile kapıların örtülme vakti yaklaşmıştır artık. Bet-Hamikdaş'ın ve göklerin kapıları kapanmaktadır. Aynı anda, örtülmekte olan insan ruhunun da kapılarıdır... Hazan ve tüm cemaat hep bir ağızdan seslenmektedir:

"Kapıların kapanmakta olduğu bu zamanda, bize kapılarını aç Tanrım... Gün bitti, güneş alçalmakta, izin ver, kapılarından içeriye girebilelim Tanrım!"

Neila'dan sonra, Kipur duaları, hep bir ağızdan tam yedi kez tekrarlanan bir haykırışla son bulur: **"Ad... Elohenu, Ad... Ehad!" ("Ad... Tanrımızdır, Ad... Tektir!)**

Bu haykırışı, orucun sona erdiğini ilan eden Şofar'ın sesi izler. Tek, uzun ve kesiksiz bir çalış... Kipur öncesi söylenen "Hatima Tova" (iyi yazgılar) dileği artık "Gimar Hatima Tova" (iyi yazgıların sonu) sözlerine dönüşürken, kişi, ruhen arınıp yenilenmiş olarak yeni bir yıl yolculuğuna çıkmaya hazırdır artık.

Sh: 43-50

Kaynak: DİNSEL BAYRAMLAR-DİNSEL KAVRAMLAR-DİNSEL GEREÇLERYAHUDİLİKTE KAVRAM VE DEĞERLER, Hazırlayanlar: Suzan ALALU, Klara ARDİTİ, Eda ASAYAS Teri BASMACI, Fani ENDER, Beki HALEVA, Dalya MAYA, Ninet PARDO, Sara YANAROCAK,Gözlem, 1996, İstanbul

NUREDDİN ABDURRAHMAN CÂMİ Kuddise sırruhu'l-âlî HİKMETLERİ

CÂMİ'DE AYNA ve GÖRÜŞ AÇISI

CÂMİ'DE AYNA ve GÖRÜŞ AÇISIO bir ayna oldu ve o aynaya bakan sadece Allah'ı gördü.

Belki karanlıktan arınmış kalpte, gören de görülen de Allah'dan başkası değildi.

Ey uzak ve sarpa yola girmiş ve soyundan nesil üstüne nesil gelmiş insan!

Onun cevherine vefâ sırtını dayama, cefâ elini onun beline uzatma. İnsan görünüşü sana yazık olur, çünkü şeytanın anlamı sana sırdaş olmuş. Asıl olan anlamdır, onu bırakıp neden ayrıntıya yöneldin?

Kendi cevherinin değerini bil, gümüş ve altının sarrafı ol. Eğer saf altın olmuşsan ne âlâ, yoksa ateşten kurtuluşun olmaz.

Câmi, Tuhfetü'l-Ahrâr, s. 76 - 77.

**

O parıltıdan (veya nûrdan) bir ışık güle düştü.

Gül bülbülün canında kıyametler kopardı.

Mum, yanağını o ateşle aydınlattı, her mecliste yüzlerce pervaneyi yaktı.

Nûrundan Güneşte bir parıltı göründü, nilüfer sudan başını çıkardı.

Leylâ, yüzünü onun güzelliği ile süsledi.

Mecnûn saçının her teline ayrı ayrı âşık oldu.

Şirin, dudağından şeker saçmağa başlayarak Husrev-i Perviz'in gönlünü, Ferhat'ın canını aldı.

Her yerde tecellî eden onun güzelliğidir.

Lâkin bu güzelliği âlemde sevilen güzellerin perdesi ile gizler.

Her nerede bir perde görsen, arkasında o vardır.

Her âşıklığın kaza ve kaderini harekete getiren odur.

Gönül onun aşkı ile yaşamakta, can onun aşkı ile bahtiyardır.

Kalb çalan güzellere âşık olan her gönül bilsin, bilmesin ona âşıktır.

Sakın yanılıp da, "Âşıklık bizden, güzellik ondan" demeyesin.

Zira güzellik gibi, makbul aşk da ondan zuhur edip, sende görünmüştür.

Sen aynasın, aynada görünen odur.

Örtülü olan sensin, o âşikar meydandadır.

Eğer iyi bakarsan ayna da odur.

Yalnız hazine değil, içindeki de odur.

Arada sen ve ben diye bir şey yoktur.

Bu sadece bizim kuruntumuzdur.

Câmî, Yûsuf ve Züleyhâ,s. 18.

Kaynak: İbrahim ALLAHVERDİYEV, ABDURRAHMÂN CÂMÎ VE TASAVVUFÎ GÖRÜŞLERİ , T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı , Doktora Tezi, 2009, İstanbul

CÂMİ'DE ÂŞK

Ey kulak!

Aşk fesânesini, kalem gıcırtısının aşk nağmesinden dinle.

Ney gıcırtı sesiyle aşk kıssasını tekrar etmektedir.

Aşk, cömertlik mahzeninin anahtarıdır.

Görebileceğin herşey aşkta mevcuttur.

Aşk hükmünden daha âli bir hüküm yoktur.

Hak kendi kendinde tecellî ettiğinden kendini o tecellîde ortaya çıkardı.

Zâtını kemâl vasıflarıyla gördü.

Vasıflar zâtın gereğidir

Câmî, Heft Evreng Silsiletü'z-zeheb, 1. cilt, Tahran, 1999, s. 249.

**

Ey aklımı, sabrımı yağma eden sevgili!

Hayatımı perişan ettin.

Bana gam verdin, derdime ortak olmadın.

Kalbimi aldın götürdün de bir sevgili gibi gönlümü almadın.

İsmini bilmiyorum ki, onu dilime vird edeyim, yerini bilmiyorum ki, gidip oraya yerleşeyim.

Eskiden istediğim gibi yaşıyor ve tatlı tatlı gülüyordum.

Senin aşkına düştüm, şeker kamışı gibi boğum boğum oldum.

Aşkınla gonca gibi o kadar kan yuttum ki, nihayet gül gibi haya perdesini atıp, sırrımı ifşâ ettim.

Senin nazarında büyük ve değerliyim, demiyorum.

Nazarında ancak hakir bir Kölenim.

Ne olur bu köleyi biraz okşayarak mihnet zincirinden kurtarsan.

Kimse benim gibi kana boyanmasın, benim gibi halk içinde rezil rüsvâ olmasın.

Câmî, Yûsuf ve Züleyhâ, s. 39.

**

Ancak aşkın özel bir lutuf ve nimet olmasının yanı sıra getirdiği çileler de çok fazladır.

Çünkü aşka düşen şahıs büyük bir dert yükünün de altına girmiş oluyor.

Âşık, gördüğü herşeyde sevgilisini arar, herşeyi ona benzetmeye çalışır.

Yalnız sevgilisinin değil ona benzeyenenin de esiri olur.

Âşık sevgilisine benzer ne görürse o benzerlik mikdarınca ona meyleder.

Her kim âşık olursa kalbine dert yükünü yüklemiş olur.

Ona benzer ne görse onun esiri olur.

Ay'ı görse onun hüsnü cemâlı, zanneder.

Bahçede bulunan kokular içinde sevgilisinin kokusunu alır.

Kanlı göz yaşları ile güllere su döker.

Güllerin kokusu onun elbisesiyle nefes alıyor.

Câmî, Heft Evreng Silsiletü'z-zeheb, 1. cilt, Tahran, 1999, s. 216 - 217.

**

Kimse yokmudur ki, ona her an ben, ezel deryasının dalgasından başka bir şey olmadığımı söyliyeyim.

Ben ney gibi vücûdumdan, varlığımdan boşaldım.

Allahtan başka anlayanım yoktur.

Ben kendimden fânî oldum, Hak'la bâkî kaldım.

Varlık elbisemi yırttım, parçaladım.

Ben, Hakk'la bir olunca kendi maddî varlığımdan ürktüm.

Hakk'ın bana vaktiyle üfürdüğünü dışarı vurdum.

Kendi halimden anlayanla eş oldum, ancak onun söylediklerini söylüyorum.

İster Kur'ân de, ister İncil, ister Zebûr, benim sesimde Hakk'ın kelâmı zuhûr etmektedir.

Göklerin dönmesi, yıldızların raksı benim sazımın tesiriyledir.

Feryâdımı duymuş kutsal kişiler hiç durmadan Allah'ı tesbîh etmektedirler.

Açıkca şunu söyliyeyim ki aslından ayrı düşen, yaşamamaktadır.

Câmî, Neynâme, Halıcı, a.g.e, s. 379.

**

Aşk gençlik günlerinin süsü, iki cihanda mutluluk sermayesidir.

Feleğe hareket isteğini, meleğe tecrid zevkini aşk verdi.

Can gülü aşk kokusunu alınca, beden çamuru bağlılık rengine büründü.

Can ve bedenimizin bağı aşkladır.

Ölmemiz, yaşamamız ondandır.

Saygın kişi de sıradan kişi de aşkın esiridir.

Yüce değeri karşısında değersizdirler.

Gece ışık veren ay, üzerine muhabbet ışığı düştüğü için parlar.

Toprak muhabbet cemresi düşmedikce felekten dolayı parıldamaz.

Kalb bedende muhabbetten uzak kalsa kara balçıkta sadece siyah bir taş olur.

Aşk ateşinde boğulmayan ile çam kozalığı arasında ne fark vardır?

Kozalığın işi nedir?

Aşk derdinden gafil olmak.

O kim gönül sahipliği kim? Kalbin yaşaması âşıklık derdiyledir.

Aşk gönül ile örtülmedikce kalbin sıcaklığı, perişanlıktan başka bir şey olmaz.

Ey işi güzeller yüzünden kötüye gitmiş kaşları takı yüzünden yüz derde düşmüş âşık! Halin kara benliler yüzünden kötü, günün ayva tüyleri yeni bitmiş dilberler yüzünden kara.

Mahmur gözler uykularını kaçırmış, tövben onlara yenilmiş.

Yanağına kim siyah nokta koyduysa deli gönlüne senin dert dağını yükledi.

Câmi, Tuhfetü'l-Ahrâr, s. 139 – 140

**

Âşığın damarlarından akana kan dahi sevgilisinden haber vermektedir: "Cerrah kan almak niyetiyle neşterini Mecnûna saplamak için acele etti.

Mecnûn ağladı ve dedi ki: "Kalbimden kan yerine Leylânın gamının gitmesinden korkuyorum."

Câmî, Rübâî, Çelebi,a.g.e, s.76.

**

Gönül sırrından bahse başlerken evvela sözlerinin hayır ve şer taraflarını düşün.

Bir kuş kafesten uçtu mu onu geri getirmek güçtür.

Lüzumsuz, değersiz şeylere meyleden karanlık bir gönüle, irfandan bahsetme.

Bu irfan bahisleri kıl gibi incedir.

Fakat karanlık bir gönül onu farketmez, emeğin heba olur gider.

Ham sofularla dostluk kurma.

Hamların işi daima hamdır.

Kâmilliğin yolunu bilmez, bahçenden ham meyve koparırlar.

Ağacından koparılan ham meyve kıyamete kadar öyle kalır.

Gümüş ve altın ile dolu olmayan bir eli ancak pîrini seven bir pîre uzat.

İradet elini onun elini ona teslim edersen saadet hazinesini ele geçirirsin.

Câmî, Yûsuf ve Züleyhâ,s. 154

**

Mûsâ (aleyhisselâm) nûra gark olmuş kalbiyle rabbine yalvarmak için Tûr dağına gidiyordu.

Yolda Haktan uzaklaşanların ve sürülmüşler ordusunun önderini (iblis) gördü.

"Âdeme secde etmeyi reddederek rızâ makâmından neden yüz çevirdin", diye sordu.

"Kâmil seyir hâlinde olan âşık cânândan gayrı kimseye secde etmez," diye cevapladı.

Mûsâ (aleyhisselâm) dedi ki: "Dosta cândan kul olan herkes onun buyurduğu yola başını koyar."

"Ondan maksad, âşığı imtihan etmekti, secde değildi," dedi.

"Eger durum buysa, neden lânetlendin? Neden sultânın gazabından sana meleklik elbisesi yerine şeytanlık giysisi giydirildi?" İblis,

" Bunların ikisi de ödünç sıfatlarıdır, zâtımdan birer parçadır. Bunun gibi yüz sıfat verilse ya da alınsa da zâtımda bir değişiklik olmaz. Zâtım sıfatıma göredir. Onun aşkı zâtımın gereğidir. Şimdiye kadar aşkım karışmış ve özlemlerime bağlanmıştı. Bahtım kara, günüm ak idi. Her an korku ve umudun oyuncağı idim. Artık bundan kurtuldum ve vefânın dizine oturdum. Lutfum da kahrım da tek renk oldu. Aşk kalbimden heves nakşını sildi. Aşk ile aşk oyunu oynuyorum,"

diye cevap verdi,

Câmî, Heft Evreng Subhatu'l-Ebrâr, 1. cilt, Tahran, 1999, s. 593

**

Ey yüce Allahım! Senin ününden aşk yağmuru yağar ve yağmakta.

Senin söz, yazı ve haberlerinden aşk damlaları sızar ve sızmakta.

Hakiki âşık senin eşiğine geçere, dergâhına gelir.

Evet senin kapından ve damından aşk çağlar ve çağlamakta, kaynar ve kaynamakta.

Câmî, Bahâristân, s. 12

Kaynak: İbrahim ALLAHVERDİYEV, ABDURRAHMÂN CÂMÎ VE TASAVVUFÎ GÖRÜŞLERİ , T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı , Doktora Tezi, 2009, İstanbul

KÜLLİYATI CAMİ

Câmî, Abdurrahmân, Bahâristân ve Resâil-i Câmî, Risâle-i Mûsîkî, Risâle-i Arûz, Risâle-i Kafiye, Çehel Hadîs, Risâle-i Nâiyye, Levâmi', Şerh-i Kaside-i Tâiyye, Levâyih, Risâle-i Serrişte, Risâle-i Murâkabe ve Erkân-ı Zikr, (tash. Alihan Afsahzad, Muhammedcan Ömerov, Ebu Bekir Zuhûriddin), Tahran, 1379, (h/ş).

Câmî, Abdurrahmân, Bahâristân, (çeviren, Nûri Gencosman), İkinci Baskı, Ankara, 1958.

Câmî, Abdurrahmân, Bahâristân, (çeviren: Muallim Kilisli Rıfat Bilge), İstanbul,1970.

Câmî, Abdurrahmân, Bahâristân, (çeviren: Rehim Sultanov), Bakü, 1964.

Câmî, Abdurrahmân, Bahâristân, (çeviren: Yakup Kenan Necefzade), 1967.

Câmî, Abdurrahmân, Bahâristân, (tashîh: İsmâil Hâkimî), Tahran, 1381, h/ş.

Câmî, Abdurrahmân, Cennet Anahtarı ve Küşeykül, (hazırlayan: M. Arif Karakaya), İstanbul, 1973.

Câmî, Abdurrahmân, Çehel Hadis, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü No: 6522.

Câmî, Abdurrahmân, Dîvân,Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Bölümü No: 3893.

Câmî, Abdurrahmân, Dîvân-e Câmî, Fâtihetü'ş-Şebâb, (mukaddime ve tashîh: Alihan Afsahzad), 1. cilt, Tahran, 1999.

Câmî, Abdurrahmân, Dîvân-e Câmî, Vâsitetu'l-Akd, Hâtimetü'l-Hayât, (mukaddime ve tashîh Alihan Afsahzad), Tahran, 1999.

Câmî, Abdurrahmân, Dîvân-ı Kâmili

Câmî, (yayına hazırlayan Hâşım Rızâ), Tahran, 1341 (h/ş).

Câmî, Abdurrahmân, Ed-Dürretü'l-Fâhira fî Tahkîki Mezâhibi's-Sûfiyye ve'l-Mütekellimîn ve'l Hükemâe'l-Mutakaddimîn, (yayına hazırlayanlar, Nicolas Heer ve Ali Mûsavî Behbahânî), Tahran, 1980. Eser, müellifin kendisinin yazmış olduğu Hâşiye,Abdulğafûr Lârî'nin Arapça ve 'İmâd ed-Devlâ'nin Farsça şerhleri ile beraber yayınlanmıştır.

Câmî, Abdurrahmân, Erbaîn-i Câmî, (yayına hazırlayan: Kâzım Müdîr Şâneçî,) Meşhed, 1363 (h/ş).

Câmî, Abdurrahmân, Erkânu'l-Hac,Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya bölümü No: 1181.

Câmî, Abdurrahmân, Eşî'atü'l-Lemaât, (yayına hazırlayan: Hâdî Rastegâr Mukaddim Guherî), Kum, İran, 1383 h/ş.

Câmî, Abdurrahmân, Eşi'atü'l-Lemeât,Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya bölümü No: 1917.

Câmî, Abdurrahmân, Heft Evreng Silsiletü'z-Zeheb, Salâmân ve Absâl, Tühfetü'l-Ahrâr, Sübhetü'l-Ebrâr, (mukaddime: Alihan Afsahzad; tahkîk ve tashîh: Câbâlka Dâd Alişah, Asğar Canfedâ, Zâhir Ahrârî, Hüseyin Ahmet Terbiyet), Tahran, 1999.

Câmî, Abdurrahmân, Heft Evreng, Yûsuf ve Züleyhâ, Leylâ ve Mecnûn, Hurıdnâme-i İskenderî, (tahkîk ve tashîh: Alihan Afsahzad ve Hüseyin Ahmet Terbiyet), Tahran, 1999.

Câmî, Abdurrahmân, Hurdnâme-î İskenderî,Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya bölümü No: 4804.

Câmî, Abdurrahmân, İzbrannoye İz Knig Poem, (Rusça'ya çeviren, Derjavin ve Lipkin), Moskova, 1964.

Câmî, Abdurrahmân, Kafiye Şerh-i el-Fevâiu'z-Zıyaiyye Mollâ Câmî Tercemesi, (çeviren: Abdurrahman Ercan Elbinsoy), İstanbul, 1999.

Câmî, Abdurrahmân, Levâihu'l-Hak ve Levâmiu'l-Işk, (Arapça'ya çeviren Muhammed Alâuddîn Mansûr), Kahire, 2003.

Câmî, Abdurrahmân, Levâyıh, (yayına hazırlayan: Yan Rişar), İkinci Baskı, Tahran, 1383 (h/ş).

Câmî, Abdurrahmân, Leylâ ve Mecnûn, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi bölümü No: 1489.

Câmî, Abdurrahmân, Lüccetü'l-Esrâr, (çeviren, Vehbî Efendi), İstanbul, 1315 (h/k).

Câmî, Abdurrahmân, Makamât-ı Şeyhu'l-İslâm, (yayına hazırlayan: Fikrî Selcûkî Herevî), Tahran, 1343 (h/ş).

Câmî, Abdurrahmân, Menâkib-ı Hâce Abdullah-i AnsarîSüleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi böl: No:

Câmî, Abdurrahmân, Nakdu'n-Nusûs fi Şerhi Nakşi'l-Fusûs, (tashîh ve tahkîk William Chittick), Tahran, 1381 (h/ş).

Câmî, Abdurrahmân, Nâmehâ ve Münşeât-e

Câmî, (yayına hazırlayanlar: Üsameddîn Orunbayev ve Esrâr Rahmanov), Tahran, 1387 (h/ş).

Câmî, Abdurrahmân, Nefehâtü'l-Üns Min Hazarâti'l-Kuds,(hazırlayanlar: Kamil Candoğan ve Sefer Malak), İstanbul, 1971.

Câmî, Abdurrahmân, Nefehâtü'l-Üns, (haz: Mehdi Muahammedî Pûr), Kitap Îran'da yayınlanmış, fakat yayın tarihi belirtilmemiştir).

Câmî, Abdurrahmân, Nefehâtü'l-Üns, (tercüme ve şerh: Lâmiî Çelebî, yayına hazırlayanlar: Süleyman Uludağ, Mustafa Kara), Marifet Yayınları, İstanbul, 1995, s. 544.

Câmî, Abdurrahmân, Neynâme be Kûşeşi Cemşîd Mezâhiri, Edebiyyâtı İsfahân, ikinci dövre, sayı, 1, 1361 h/ş, s. 99 - 116.

Câmî, Abdurrahmân, Neynâme, çeviren, Feyzi Halıcı, Molla Câmî'nin yeni bulunan bir yazma eseri bu eserde Mesnevî'nin iki beytinin şerhi, Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi İstanbul, 23 - 28 Eylül 1985, Tebliğler II Türk Edebiyatı cilt 2, İstanbul, 1988.

Câmî, Abdurrahmân, Resâil-i Muammayât, Süleymaniye Kütüp. Yazma Bağışlar böl. No:1311.

Câmî, Abdurrahmân, Risâle-i Kafiye, Süleymaniye Kütüphanesi Aşir Efendi bölümü No: 430.

Câmî, Abdurrahmân, Risâle-i Lâ İlâhe İllallâh, Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya bölümü No: 4208

Câmî, Abdurrahmân, Dürretü'l-Fâhira,Süleymaniye Kütüphanesi No: 823.

Câmî, Abdurrahmân, Risâletün fi'l-Vücûd Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya bölümü No:4206.

Câmî, Abdurrahmân, Salaman'la Absal, (çeviren Abdülvehhab Terzi), İstanbul, 1944.

Câmî, Abdurrahmân, Salaman'la Absal, çeviren: A. Terzi, s. 97 - 100.

Câmî, Abdurrahmân, Se Risâle der Tasavvuf Levâmi' ve Levâyih der Şerh-i Kasîde-i Hamriyye-i İbn Farız der Beyân-ı Meârif ve Meâniy-ıİrfânî ba İnzimâm-ı Şerh-i Rübâîyyât der Vahdet-i Vücûd, (tashîh: Îrac Afşar), Tahran, 1360, (h/ş).

Câmî, Abdurrahmân, Sohanân-i Hâce-i PârsâSüleymaniye Kütüphanesi Fatih bölümü No:4045.

Câmî, Abdurrahmân, Sohanân-i Hâce-i Pârsâ,Ferheng-i Îranzemîn, cilt, 6, Tahran, 1337 h/ş, 1958.

Câmî, Abdurrahmân, Subhatu'l-Ebrâr, çeviren, Hicabi Kırlangıç, (A.Ü. SBE Doğu Dilleri ve Edebiyatları (Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Tez Danışmanı: Prof. Dr. MelihaAnbarcıoğlu, YÖK Dökümantasyon Merkezi), Ankara, 1989, s. 9 - 12.

Câmî, Abdurrahmân, Şerh-i Beyt-i Hüsrev DihlevîSüleymaniye Kütüphanesi Reşid Efendi bölümü No:440-14.

Câmî, Abdurrahmân, Şerh-i Hadîs Ebû Rezîn el-UkaylîSK Hekimoğlu b. 174-175.

Câmî, Abdurrahmân, Şerh-i Rubâiyyât, (yayına hazırlayan: Mâil Herevî), kitap Îran'da yayınlanmış, fakat yayın tarihi belirtilmemiştir.

Câmî, Abdurrahmân, Şerhu'l-Câmî alâ Fusûsu'l-Hikem, (yayına hazırlayan: Âsım İbrahim el-Hüseynî el-Şâzilî ed-Dergavî), Beyrût, 2004.

Câmî, Abdurrahmân, Şevâhidü'n-Nübüvvet, Peygamberlik müjdeleri, (hazırlayan: Mehmet Şevket Eygi), Bedir Yayınevi, İstanbul, 1976.

Câmî, Abdurrahmân, Tâiyye-i Abdurrahman

Câmî Terceme-i Tâiyye-i İbn Fârız Be İnzimâm-e Şerh-i Kayserî ber Terceme-i Tâiyye-i İbnFârız, (yayına hazırlayan: Sâdık Horşâ), Tahran, 1376, (h/ş).

Câmî, Abdurrahmân, Tefsîr, Süleymaniye Kütüphanesin Esad Efendi bölümü, No: 78.

Câmî, Abdurrahmân, Tefsîr, v. 5, Süleymaniye kütüphanesi, Ayasofya bölümü No: 405.

Câmî, Abdurrahmân, Tercüme-i Manzûme Luccetu'l-Esrâr, (hazırlayan Ahmet Râşid), Der Seâdet Matbaası, İstanbul, 1316 (h/k).

Câmî, Abdurrahmân, Tuhfetü'l-Ahrar, (çeviren Yusuf Öz), İstanbul, Gelenek, 2004, s. 35.

Câmî, Abdurrahmân, Yûsuf ve Züleyhâ, çeviren Ali Nihat Tarlan, yayına hazırlayan Günay Kut, Harvard Üniversitesi Yakındoğu ve Medeniyetleri Bölümü, 2003.

Câmî, Abdurrahmân, Yûsuf ve Züleyhâ,çeviren Ali Nihat Tarlan, yayına hazırlayan Günay Kut, Harvard Üniversitesi Yakındoğu ve Medeniyetleri Bölümü, 2003.

Câmî, Abdurrahmân, Risâle-i Lâ İlâhe İllallâhSüleymaniye Kütüphanesi Ayasofya böl. No: 4208.

Câmî, Abdurrahmân, Bahâristân, (çeviren: Rehim Sultanov), Bakü, 1964.

Câmî, Abdurrahmân, Yûsuf ve Züleyhâ, (çeviren: Mübariz Alizade), Bakü, 1989.

Kaynak: İbrahim ALLAHVERDİYEV, ABDURRAHMÂN CÂMÎ VE TASAVVUFÎ GÖRÜŞLERİ , T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı , Doktora Tezi, 2009, İstanbul

MOLLA CAMİDE MEVLANA HAYRANLIĞI

Dr. Mehmet Önder

Islâm âleminin büyük düşünür, mutasavvıf ve şairi Mevlânâ Celâleddin Rûmî, hayattayken ünü yaşadığı şehirden ötelere taşmış ve döneminin önemli şahsiyetlerinin pek çoğuyla görüşmüş ve mektuplaşmıştır. Bunlar arasında Attar Nişaburî ve Sâdî Şirazî de vardır. Mevlânâ'yı ziyaret için Şiraz'dan, İsfahan'dan, Buhâra'dan, Semerkant'tan pek çok bilgin ve mutasavvıf Konya'ya geliyordu. Mevlânâ'nın ölümünden sonra da onun türbesini ziyaret için Konya'ya geleceklerdi.

Meşhur Iran şairi, bilgini Nureddin Abdurrahman Molla Câmî'nin de Mevlânâ'nın türbesini ziyaret amacıyla Konya'ya geldiği kitaplara geçmiştir. Döneminin devlet adamları tarafından büyük saygı gören ve hatta Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a gelmesi için elçilerini yanına gönderdiği Molla Câmi'nin Konya'yı ve Mevlânâ Türbesi'ni ziyareti hakkında Mevlevî dervişleri arasında pek çok rivayet nakledilmektedir.

Bazı kaynaklarca Molla Câmî' nin Fatih Sultan Mehmed ve Sultan Bayezid II. tarafından İstanbul'da misafir edildiği ifade edilirse de, biz bu görüşmelerin mümkün olmadığı kanısındayız ancak, Câmî nin kendi isteğiyle Anadolu'ya geçerek mânen mürşidi saydığı Mevlânâ Celâleddin'in Konya'daki Türbesini de ziyaret etmiş olması düşünülebilir. Mevlevî kaynaklarının bu konuda verdiği bilgilerde de yıllar yılı dilden düşmeyen söylentilerde de bir gerçek payı aramak gerekmektedir.

Büyük düşünür, büyük sûfî, büyük şair, Mevlânâ Celaleddin'in sağlığında şöhreti, yaşadığı şehir Konya'dan çok ötelere taşmış, Anadolu Selçuklu Devletinin sınırlarını aşarak, İran'a, Hind'e kadar uzanmıştı. Mevlânâ, çağdaşı olan İslâm mutasavvıflarının çoğu ile görüşmüş, ya da haberleşmişti. Babası Sultan'ül-Ulema Bahaüddin Veled'le birlikte, Belh şehrinden Anadolu'ya yolcu oldukları sırada, Nişabur'a uğrayarak orada büyük İran şairi Ferideddin Attar'la görüştüklerini, Attar'ın çocuk yaştaki Mevlânâ'nın bilgi ve zekasından çok hoşlandığını ve Mevlânâ'ya "Esrarnâme" adlı meşhur eserinin bir nüshasını hediye ettiğini Mevlevî kaynakları duyurur. Hatta Attar'ın Mevlânâ'nın babasına :

- Umarım ki senin bu oğlun âlemde yanacak gönülleri yakın zamanda ateşleyecektir. dediği oldu, Babasının ardından yürüyen Mevlânâ'yı kastederek :

- Hayret... Bir ırmak, koca bir ummanı peşine takmış sürükleyip gidiyor... diyerek, Mevlânâ'yı ummana benzettiği rivayeti günümüze kadar gelmiş, kitaplara geçmiştir.

Başta, Sipehsâlâr Mecdeddin Feridun'un Farsça "Menâkıb-ı Hüdâvendigâr"ı, Ahmet Eflâki'nin "Menâkib'ül-Ârifin - Ariflerin Menkıbeleri" adlı eserleri olmak üzere çeşitli Mevlevî kaynaklarının verdikleri bilgilere göre, Mevlânâ sağlığında Muhyiddin-i Arabî, Fahreddin-i Irakî, Sıraceddin-i Ürmevî, Necmeddin-i Dâye, İranlı bilginlerden Tuslu Bahaeddin-i Kaanî, Kutbeddin-i Şirazî, Hace Hümameddin-i Tebrizî ve daha başkaları ile şahsen görüştükleri, bu arada çağdaşı, Şeyh Sâdî Şirazî (1212-1292) ile haberleştikleri hatta bir rivayete göre, Konya'da buluştukları kaydedilmektedir. Şöyle ki :

Eflâkî'nin kaydettiği bir rivayete göre, Fars eyaleti emirlerinden Şemseddin, Sâdî'den beğendiği bir gazeli göndermesini istemiş, Sâdî de Mevlânâ'nın :

Her nefes avaz-ı aflk miresed ez çep-u rast.

Her nefes sağdan soldan aşk sesleri geliyor diye başlayan yeni bir gazelini sunmuştu.

Gazelin sonuna da :

- Anadolu ülkesinde büyük bir zat zuhur etmiştir. Bu gazel ondan gelen hoş bir kokudur. Bundan daha güzeli ne söylenir, ne de yazılır. En büyük arzum, Diyar-ı Rum'a giderek, onu ziyaret etmektir.

diye bir not koymuştu. Emir Şemseddin, gazelden çok hoşlanmış, Şeyh Sâdî'ye de onun Konya'ya gitmesini sağlayacak kadar dünyalık vermişti.

Sâdî böylece Konya yoluna düşmüştü.[1]

Mûcem'ül-Buldan adlı esere göre, Şeyh Sâdî Şirazî, Konya'ya Mevlânâ'yı ziyarete giderken yolda, Mevlânâ üslûbunda bir gazel yazmayı düşünmüş ve :

Sermest eger der ây-i âlem be hem ber âyed

Eğer sarhoş olarak içeri girersen, alem birbirine karışır diye bir mısra söylemiş, fakat arkasını getirememişti. Konya'ya ulaştığı gün, doğruca Mevlânâ'nın medresesine koşmuş, daha kapıdan girer girmez, Mevlânâ :

Hâk-ı vücud-ı mera gerd-ez adem ber âyed

Bizim vücudumuzun toprağı yokluk tozundan meydana gelir diyerek ikinci mısra'ı söylemiş, beyiti böylece tamamlamış, bununla da kalmayarak bu beyitle başlayan uzun gazelini okumuştu.

Yine çok bilinen ve Mevlevî dervişleri arasında söylenen bir hikayeye göre, Şirazlı Şeyh Sâdî, "Gülistan" adlı eserini yazdıktan sonra Konya'ya gelmiş, Mevlânâ'yı ziyaret ederek, eserinin bir nüshasını takdim eylemişti. Ertesi günü Şeyh Sâdî eseri hakkında Mevlânâ'nın fikrini sormuş, Mevlânâ da:

- **Bî-nemek**

Yani «tuzsuz» demişti. Sâdî'nin yüzünde bir hüzün belirmiş, «Nasıl olur?» der gibi yaşlı gözlerle Mevlânâ'ya bakmıştı. Mevlânâ sözüne bir kelime daha eklemiş:

- **Helva est...**

Yani «helvadır» demiş, helva gibi tatlı, helvaya tuz atılmaz, demek istemişlerdi.

Bu söylentilerin birleştiği nokta, Şeyh Sâdî Şirazî'nin Mevlânâ'yı ziyaret maksadı ile Konya'ya gelmiş olduğudur. Ömrünün otuz yılını seyahatle geçiren ve birçok memleketleri dolaşan Şeyh Sâdî'nin, Mevlânâ'nın sağlığında Konya'ya gelmesi ve O'nu ziyaret etmesi, hiç de uzak bir ihtimal değildir. Ne var ki bu söylentilerin ışığı altında konuyu derinliğine incelemek gerekir.

Mevlânâ'yı ziyaret için Şiraz'dan, İsfahan'dan, Buhâra'dan, Semerkant'tan pek çok bilgin ve mutasavvıf Konya'ya geliyordu. Mevlânâ'dan sonra da onun türbesini ziyaret için Konya'ya geleceklerdi.

Ve Mevlânâ'nın ölümünden iki yüz yıla yakın bir süre sonra tanınmış İran şairi, bilgini Nureddin Abdurrahman Molla Câmî'nin, Mevlânâ'nın türbesini ziyaret amacıyla Konya'ya geldiği kitaplara geçti.

MOLLA CÂMÎ KİMDİR?

Nureddin Abdurrahman Molla Câmî, İran'ın, Hayyam, Sâdî, Attar, Şirazlı Hâfız gibi klasik şair ve sûfîlerinin devamı, bir görüşle sonuncusudur. 1414 yılında Herat ile Havav arasındaki

Harcird kasabasında doğmuştur. Harcird'in tâbî olduğu "Gam" şehrine nisbetle "Câmî" mahlası aldığı söylenir. Babası Nizameddin Ahmet, Herat'ta, Nizamiye medresesinde müderris iken babasının derslerine devam etmiş, daha sonra Herat'ın tanınmış müderrislerinden ders almıştır. Sonraları Molla Abdurrahman Câmî'nin Uluğ Bey zamanında Semerkant'a geldiğini burada meşhur Türk bilgini Bursalı Kadızâde Rûmî'nin «riyaziye» derslerini izlediğini, Herat'ta da Türk bilginlerinden Ali Kuşçu ile tanıştığını görüyoruz.

Câmî'nin yaşadığı çağda Herat, Timuroğulları Devleti'nin merkeziydi. Özellikle hükümdar Hüseyin Baykara'nın devrinde Herat, bir ilim ve edebiyat şehri olarak ün yapmıştı. Devrin tanınmış bilginlerinden çoğu Herat'ta toplanıyordu. Bu durum Molla Câmî'nin yetişmesinde büyük etken olmuştur. Semerkant'ta tahsilini tamamlayarak tekrar Herat'a döndüğü zaman genç fakat yetişkin bir müderristi.

Herat'ta evlendi. Hüseyin Baykara ve onun veziri şair Ali Şir Nevâî ile yakın dostluk kurmuş, bu sırada Nakşibendiye tarikatına girmişti. Onun tasavvufla uğraşmasını, bu alanda derinleşmesini, geçirdiği bir aşk macerasına yoranlar varsa da bunda devrinin ve çevresinin büyük etkisi olduğu kuşkusuzdur. Câmî, tasavvuf ve şiir vadisinde aralıksız eserler verirken kısa sürede şöhreti tüm İslâm ülkelerine yayılmıştı. Hüseyin Baykara'nın Câmî için yaptırdığı medrese kendisini ziyaret edenlerle dolup taşıyordu. Bu arada ünü, Osmanlı ülkesine de yayılmış, devrin tanınmış bilginlerini İstanbul'a toplayarak onlar için yüksek medreseler açan Fatih Sultan Mehmed, Câmî ile ilgilenmeye, hatta mektuplaşmaya başlamıştı. 1472 yılında Câmî, Hac ziyaretini yapmak üzere Mekke ve Medine'ye gitmiş, Hac dönüşü Halep'e uğramıştı. Bunu öğrenen Fatih Sultan Mehmet, Câmî'yi yakından tanıyan Hoca Ataullah Kirmanî'ye 500 altın vererek, Câmî'yi İstanbul'a davet etmek üzere onu Halep'e göndermişti.

Ne var ki Hoca Ataullah Kirmanî Halep'e geldiği sırada, Câmî'nin Halep'ten Diyarbakır'a geçtiğini öğrenmiş, hediyeleri veremeden geri dönmüştü. Câmî ise Diyarbakır'dan Tebriz'e dönmüştü.

Câmî eser verme yönünden İran'ın en verimli şair ve düşünürlerindendir. Üç ciltlik divân, yedi mesnevîden meydana gelen "Heft Evren" adındaki manzum hikâyeler külliyatı, sûfîlerin ve bazı Nakşibendî şeyhlerinin hayatı ve fikirlerinden bahseden "Nefahat'ül-Üns" aldı biyografik eseri, Sâdî'nin Gülistan'ına benzeyen manzûm-mensûr Baharistan'ı, Salaman ve Absal, Yusuf ile Züleyha gibi tasavvufî görüşlerle işlenmiş hikayeleri, edebî ve tasavvufî risâleleri, şerhleri, gramer, musikî üzerine yazılan, tamamı 43 eser, Câmî külliyatını tamamlar. Câmî özellikle ömrünün son 20 yılında Mevlânâ Celâleddin'e büyük bir aşkla bağlanmış, onun sınırsız etkisinde kalmış, 6 ciltlik Mesnevî'yi ezberleyecek kadar üzerinde durmuştur. Divân-ı Kebir'deki sayısız gazeller Câmî'nin ezberindedir. Onu özleyiş içinde yanıp tutuşmaktadır. Nefahat'ül-Üns adlı eserinde, Mevlânâ ve hayatı hakkında verdiği ayrıntılı bilgiler, daha sonraları Mevlânâ için yazılan pek çok esere kaynak olmuştur. Ayrıca Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin ilk iki beyti olan :

Bişnov in nay çün şikayet mikuned

Ez cudayıha hikâyet mikuned

K'ez neyistan ta mera biburideend

Ez-nefirem merd-ü zen nalide end

Dinle bu ney nasıl şikayet ediyor,
Ayrılıklardan hikâyet ediyor.
Koptuğumdan beri kamışlıktan ben
Ağlar kadın-erkek inleyişimden.

beyitlerini **Şerh-i du Beyt ez-Mesnevî**; Mesnevî'den İki Beytin Şerhi adıyla koca bir cilt olarak şerhetmiş, bu şerh 1934 yılında Tahran'da 463 sayfa olarak yayınlanmıştır.

MOLLA CÂMÎ KONYA'YA GELMİŞ MİDİR?

Feridun Bey Münşeatındaki mektup suretlerinden de anlaşılacağı üzere, Molla Abdurrahman Câmî, Osmanlı Padişahı Fatih Sultan Mehmed'le, O'nun ölümünden sonra da, oğlu İkinci Beyazıd'la mektuplaşmıştır. Şiirlerinde Fatih'i metheden Molla Câmî'nin bir keresinde, Hac dönüşü Fatih'in davetine icabet edemediğini az önce söylemiştik. Fatih'in hocası Ak Şemseddin'in Menâkıb'ını içeren **Menâkıb-ı Ak Şemseddin** adlı eserde Molla Câmî'nin, Fatih'in daveti üzerine mütenekkiren İstanbul'a geldiği yazılırsa da, kanımızca Câmî, bu ziyareti hiçbir zaman yapamamıştır. Câmî hakkında yazılan eserlerde de, özellikle Ali Asgar Hikmet'in Tahran'da yayınlanan "Câmî" adlı geniş incelemesinde, ayrıca Asaf Halet Çelebi'nin İstanbul'da yayınlanan "Molla Câmî" adlı eserinde, bu ziyaretle ilgili olarak hiçbir bilgi verilmemektedir.

Ne var ki pek çok Mevlevî kaynaklan, bu arada Konya'daki Mevlânâ dergâhında yüzyıllar boyu dilden dile yaşatılan söylentiler, hatta Mevlânâ türbesi ve dergâhında Molla Câmî'nin anılarını, şiirlerini taşıyan eserler, O'nun, Fatih'in ölümünden kısa bir süre önce (3 Mayıs 1481) yakın dostlan ile birlikte Mevlânâ'nın türbesini ziyaret etmek üzere Konya'ya geldiğini, Konya'da Mevlânâ Dergâhı'nda, Dergâh postnişîni Cemaleddin Çelebi'nin birkaç gün misafiri olduğunu daha sonra İstanbul'a gitmek üzere Kütahya'ya geldiği sırada Fatih'in ölüm haberini alarak geri döndüğünü ve Herat'a gittiğini ifade ederler.

Mesnevî kaynaklarına dayanarak Şemseddin Sami "Kamus'ul- Alam"adlı büyük eserinin ikinci cildindeki "Câmî" maddesinde bu ziyaretin yapıldığını ifade eder.[2] Ayrıca Mevlevî şeyhi Hüseyin Fahreddin Dede'nin bugün İstanbul'da Rusuhi Baykara'nın özel kütüphanesindeki "Mecmuasında Molla Câmî'nin Konya'da Mevlânâ türbesi ve dergahını ziyareti konusunda geniş bilgiler verdikten sonra, Câmî'nin Konya'da Divâne Hüsam adında bir derviş ile sohbet ettikleri sırada, namaz vakti yaklaşınca, divâne Hüsam'ın imamet ettiği, iki rekat namaz kıldıkları kayıtlıdır. Divâne Hüsam, ilk rekatta, Fâtiha'yı okuduktan sonra Mevlânâ'nın :

Hiç midani çi mikerdî dil-i efgâr-ı men

Rûy binmudiy-u şed ateş peresti kâr-ı men

Benim yaralı gönlüme ne yaptığını hiç biliyor musun?
Yüzünü gösterdin de işim ateşe tapmak oldu.

beytini, ikinci rekatta da yine Mevlânâ'nın:

Ey kebûter ger perî ber bâm-ı kasr-ı on peri

Minüvisem nameî ez hîn-ı dil ancâ beri

Ey güvercin, eğer o perinin köşkünün damı üstünden uçup geçeceksen, Gönül-kanıyla mektup yazıyorum, onu oraya götür.

beytini okuduğunu, kendinden geçmiş olan Molla Câmî'nin de buna uyduğunu kaydeder. Üstad Abdülbaki Gölpınarlı, Hüseyin Fahreddin Dede'nin Mecmua'sına dayanarak bu bilgileri **Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik** adlı eserinde vermiş ve Molla Câmî'nin inancı ve anlayışına göre bu namaz olayının kuşkulu olduğu kanısına varmıştır.[3]

Mevlânâ ve Mesnevî üzerine, Molla Abdurrahman Câmî'ye ait olduğu söylenen Mesnevîlerin kapağına yazılan aşağıdaki beyitlerin Câmî tarafından Konya'da yazıldığı yine Mevlevî kaynaklarında ifade edilmektedir.

Her ki haned Mesnevî ra subh-u şam

Ateş-i duzah ber o bâda haram

Mesnevî-i Manevî-i Movlevî Hest

Kur'an der zebân-ı Pehlevi

An feridun-ı Cihan-ı Manevi

Bes buved burhan-ı kadreş Mesnevî

Men çi gûyem vasf-ı ân âlicenab

Nist peygamber veli dared kitab

Kim ki, sabah-akşam Mesnevî okursa, cehennem ateşi ondan uzak, ona haram olur.
Mevlânâ'nın manevî Mesnevîsi,
Pehlevi dilinde yazılmış Kur'an'dır.
Manevî Cihanın sultam olan Mevlânanın
Yüceliğine Mesnevî bir delildir.
Ben o yüksek zâtın vasfı için ne söyleyebilirim.
O peygamber değildir ama kitabı vardır.

Bir Mevlevî dervişi son kıt'ayı mealen Türkçeleştirmiş ve aslının Câmî'ye ait olduğu kaydıyla, sülüs bir yazı ile yazılan bir levhası Mevlânâ'nın türbesine asılmıştır. Bu kıt'a şöyledir:

Âlemi mânây-ı feyzin ol ulu sultam kim
Mesnevî dünya değer bir hücceti yandır ona

Kendisi sahib-i kitab gerçi peygamber değil
Vasfı bahsinde o şahin söz düşer mi hiç bana

Ayrıca Mevlânâ Dergâhı'nın Türbe Kapısı dış alınlığı, yine Tilavet odasında Türbe'ye açılan

Gümüş Kapısı üzerinde, ta'lik yazı ile iki levha vardır. Her iki levha üzerindeki şu beytin Molla Câmî'ye ait olduğu, Konya'yı ziyareti sırasında yazıldığı yıllar yılı Mevlevîlerce söylenmiş, kitaplara yazılmıştır:

Kâbe tül-uşşak bâşed in makam
Her ki nâkıs âmed inca şud tamam

Bu makam âşıkların kâbesi oldu.
Buraya noksan gelen tamamlandı.

Bu çok tanınan ve bilinen beyit, ifadesinden de anlaşılacağı üzere, herhalde yerinde yazılmış olmalıdır. Bu kadar güzel bir beyti de ancak güçlü bir şair, diyelim ki Molla Abdurrahman Câmî söyleyebilir.

Nitekim, Konya Mevlânâ Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde, 2179 numarada kayıtlı 16. yüzyılda yazıldığı sanılan yazma bir "Mecmua"nın 163/a sayfasında bu beytin Molla Abdurrahman Câmî'ye ait olduğu ve Konya'da Mevlânâ'yı ziyareti günlerinde söylediği kayıtlıdır.[4]

Yine Mevlânâ Türbesinde, Mevlânâ'nın sandukasının karşısında ta'lik yazı ile bir levhadaki şu beytin de Molla Câmî'ye ait olduğu ve Konya'yı ziyareti günlerinde teberrüken yazıldığı Mevlevîlerce söylenmektedir:

Yek tavaf merkad-i Mevlânây-ı mâ
Heft hezar-u heft sad-u heftad Hacc-ı ekberest

Mevlânâ'mızın merkadini bir kere ziyaret, yedibin yediyüz yetmiş büyük Hacdır.

Molla Abdurrahman Câmî'nin Konya'da kaldığı sürece gece gündüz başını Mesnevî'den kaldırmadığı, gözüne uyku girmediği, hatta o zaman Fatih'in oğlu Sultan Cem'in Konya Valisi olduğu, Cem'in Câmî'ye büyük saygı gösterdiği, **Cem oldu Konya'da Câm-u Cem** tabirinin de o zaman için söylendiği rivayeti yaygındır.

Molla Abdurrahman Câmî, bilindiği gibi aynı anda musikî bilginidir. Besteleri vardır. Mevlevî ayinlerinde icra edilen "Beste-i Kadim" adlı bazı bestelerin Molla Câmî'ye ait olduğu söylene gelmektedir.

Molla Câmî'nin :

Çün cemâl-i hod hem ender hod temâşâ kerd ışk

Nat-u nâm-ı âşık-u maşuk peyda kerd ışk

Bûd âşık bâtın-u maşuk zahir şod be aks

Sır-rı bâtınrâ çü der zahir huveydâ kerd ışk

Kıt'ası da vezin ve kafiye aynen korunarak şöyle tercüme edilmiş, âyin bestesi yapılmıştır.

Kendüyi kendinde kendi çün temaşa etti ışk

Âşık-u maşukluk nâmını peyda etti ışk

Âşık etti zahirine batınî aks oldu hâl

Batın-î sırrını zahirde hüveyda etti ışk

9 Kasım 1492 günü Herat'ta ölen Molla Aburrahman Câmî'nin güfte ve bestelerinin Mevlevîlerce hemen benimsenmesinde, Onun Konya'yı ziyareti gibi bir neden aramak gerekir herhalde.

Bu mülahazalara bakarak gerçekten Molla Abdurrahman Câmî, Konya'ya gelmiş midir? Her ne kadar tanınmış müsteşrik Baron Carre de Vaux "Les Penseurs de L'Islam" adlı eserinde (V, 331), Câmî'nin Fatih Sultan Mehmed ve Sultan Bayezid II. tarafından İstanbul'da misafir edildiği ifade edilirse de, biz bu görüşmelerin mümkün olmadığı kanısındayız.

Ancak, Câmî'nin kendi isteğiyle Anadolu'ya geçerek mânen mürşidi saydığı Mevlânâ Celâleddin'in Konya'daki Türbesi'ni de ziyaret etmiş olması düşünülebilir. Mevlevî kaynaklarının bu konuda verdiği bilgilerde de yıllar yılı dilden düşmeyen söylentilerde de bir gerçek payı aramak gerekmektedir.

1-Eflâkî, Ariflerin Menkıbeleri, I, 292, İst. 1953

2-Şemseddin Sami, Kamus'ul-Alam, II, 225, İst. 1292.

3- Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik, s. 218, İst. 1953.

4-Mecmua'nın tavsifi için bak. A. Gölpınarlı, Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu, s. 229, Ankara 1971.

YOLUMUZUN ÖNDERLERİNDEN NUREDDİN ABDURRAHMAN CAMÎ kuddise sırruhu'l-âlî

"Bizi ta'nedenler için"

ŞİİR SEVGİMİZ

Kıta

— Şiirin değerini gör ki, Kafirler onunla Peygamber'in peygamberlik şerefini inkâar etmek istediler.

— Kur'an'ın ona indirilmediğini gerçeklemek için, Peygambere şairlik suçu kondurdular.»

Sh: 131

**

İÇTİĞİMİZ

- Mademki şarap ile kadehi birbirine kavuşturuyorsun, iyi bil ki cömert ruhlu bir Rind' sin. Kadehten maksat Şeriat, Şaraptan murat Hakikattir.

Kadehi kırarsan şüphe yok ki akılsız bir sarhoşsun.»

**

MEZHEBİMİZ

« — Ey zamanenin taze sakîsi, bana bir kadeh şarab ver, çünkü Sünnî ve Şiî kavgalarından mideme bulantı geldi.

— Bana soruyorlar: Camî, hangi mezheptensin?

Çok şükür ki, Sünnî köpeği ve Şiî eşeği değilim.»

Sh:157

**

EHL-İ BEYTİ SEVERİZ

— Ehl -i beyti övenler manen kendilerini methetmiş olurlar.

— Peygamber'in ve evladının aşıkı, onun kötü huylu muhaliflerinin düşmanıyız.

— Selman -i Farisî gibi ben de ehl-i beytten oldum. Işığım O nur kaynağının feyziyle parladı.

— **Ben milletin ulusu olan O yüce Peygamber'e yüz tuttum. Onu seven onlardandır. Hiç kimsenin kınamasından korkum yoktur.**

— Bu, Rafızî'lik değil, belki imanın tam kendisidir. İrfan sahiplerinin malûm olan bir adetidir.

— **Peygamber evlâdını sevmek Rafızî'lik ise, bu türlü Rafızî'lik herkese farzdır.**

— Peygamber'in sünnetini gerçek içtihatlariyle kuvvetlendiren İmam Şafiî bile,

— Açık ve kuvvetli bir dil ve ifade ile, sihirli bir şiir tarziyle şöyle diyor:

— Peygamber evlâdını sevmek, Hazret -i Fatıma ocağına yüz tutmak Rafızî'lik ise,

— İnsanlar ve periler şahid olsun ki ben Rafızî'den başka bir şey değilim.

— Ehl. i beyti sevmek Rafızî'liğin fena şekli değildir. Onun kötü tarafı Peygamber'in vefalı yoldaşlarına düşmanlık duygusu beslemektir.

— O fazilet ve din kılavuzlarına, o hidayet yolunun ergin yolcularına kin besl emek,

— O vatanlarından ayrı düşenlere Peygamber'le birlikte cefalara sabredenlere,

— En korkunç tehlikelere göğüs gererek can ve mallarını feda edenlere düşmanlık beslemek Rafızîliğin en fena şeklidir»

Sh: 167-168

**

YERİMİZİ SORUYORLAR

« - Cami ne nükte, ne de kilise adamıdır. Durmadan da, yürümeden de habersizdir.

Onun ilk sözü de, son sözü de hep sensin. Yarabbi her işimizin başı da sonu da hayır olsun !. » [Risale'i şerh'i Rubaiyat]

Sh: 230

Kaynak: Camî Hayatı Ve Eserleri, hzl: Ali Asgar Hikmet-, tercüme: M. Nuri GENCOSMAN (İkinci Basılış) 1963, ANKARA

ŞEYHMİSİN DİYE ARAYIP DERS İSTİYORLAR

«Bir gün Üstattan birisi ricada bulundu. Bana bir zikir öğretin ki dedi. Ömrümün son yıllarında onunla uğraşayım. Üstat şöyle buyurdular: Birisi mevlâna Sadeddin- i Kâşgarî'den de aynı dilekte bulunmuştu. Mürşid elini sol tarafına götürerek çam kozalağı şeklinde bulunan kalb tarafını İşaret buyurdu ve dedi ki, bununla meşgul olunuz ki, iş buradadır. Yani kalbi anlamaya çalış. Bu anlama işaret için şu rubaiyi de okudu: Rubai:

— Efendi, gönül sahipleri semtinde yerleş, gönül sahipleri katında kendine bir gönül bulmağa çalış.

— Ezeli sevgilinin yüzünü görmek istiyorsan senin aynan gönüldür. Yüzünü aynaya çevir.»

Sh: 185

**

DUAMIZ

«Ey Allahım bizi kötü şeylerle uğraşmaktan kurtar, bize eşyanın gerçeklerini olduğu gibi göster. Basiret gözümüzdeki gaflet perdesini aç. Olan biten şeyleri gereği gibi gözümüzün önüne ser. Yokluğun varlık suretinde cilveleşmesine meydan verme, yokluktan varlık yüzüne perde çekme. Şu hayalî suretleri cemalinin belirtilerine ayna kıl. Kendini örtmek veya uzaklaştırmak tarafını tutma. Şu yalancı nakışları bizim için bilme ve görme sermayesi et, cehalet ve körlük vasıtası kılma. Bizim bütün yoksulluk ve hasretimiz hep kendimizdendir. Bizi kendi halimize bırakma, bizi kendi benliğimizden kurtarmak kerametini göster. Kendimizi anlamak iz'anını bağışla

— Yarabbi bana temiz anlayışlı bir kalb ver. Geceleri ah etmek, seher vakitlerinde ağlamak aşkı ver!

— Senin yolunda her şeyden önce beni kendi benliğimden kurtar. Sonra da kendimden geçmiş olduğum halde sana giden yolu göster!»

Sh: 171

**

NUREDDİN ABDURRAHMAN CAMÎ kuddise sırruhu'l-âlî den SEÇME ŞİİRLER

Gazel: 1

Cihanda ne varsa hepsi vehim ve hayaldir.

Her şey aynadaki akisler veya gölgeler gibidir.

Hidayet güneşi hayallerin gölgesinde parladı.

Sapkınlık çölünde yolunu şaşırma;

Adem kimdir?

Ebedî Tanrı ışığının yankısı, alem nedir?

Tükenmez denizin dalgası.

Bu yankı ile dalgayı o ışık ile denizin kendisi farzet.

Burada ikilik yer bulmaz.

Aşk yolcularına bak!

Birinin hali nasıl ötekine uymuyor.

Biri, varlığın bütün zerrelerinde parlak ve sönmez bir güneş görüyor.

Öteki varlık aynasından alemin üstü kapalı güzelliklerini seyrediyor.

Bir başkası da her ikisini birden görebiliyor.

Daha başkası bunları perdesiz ve engelsiz temaşaya koyulmuş.

Bahtiyar o aşıktır ki, aşk sultaniyle birlikte vuslatın son menzillerine doğru yol almıştır.

Sevgilisine:

Ey gül yanaklı gel,o şirin dudağınla bana tatlı tatlı anlat der ve onun fitnelerle dolu oynak zülüfleriyle cilveleşir.

Siyah pırlanta benlerini koklamak için yalvarır.

Deniz kıyısından başka içindeki incileri dışarı atan bir dudak (sırları açıklıyan bir ağız) bilmiyorum.

Yansı ışıktan nasıl ayrılabilir?

Dalga, denizden nasıl uzaklaşır?

Cihandaki karanlık, bana o zülfün gölgesi gibi geliyor.

Sevgilinin yanağındaki (ben) de bana Tanrı zatının noktası gibi görünmekte.

Camî: Bu dedikodular daha ne kadar sürecek?

Sesini kes!

Boş sözden ne çıkar?

İnsana hal ehli olmak gerek İçinde cevherin varsa sedef gibi ağzını, kulağını tıka da hakikat denizinin derinliklerine yerleş.

Gazel: II

Henüz ne üzüm asmasından bir eser, ne de asma dikenlerden bir nişan yokken biz bu meyhanede tortu içiyorduk.

Harabatta oturanlardan ne nişan arıyorsun?

Kendinden geçmiş zavallıların artık adı sanı kalır mı?

Ay çehreli güzellerin her birinde başka bir özellik vardır.

Fakat o canlarda yaşıyan güzelin naz ve cilvedeki şöhreti bütün güzellerden daha üstündür.

Hele bizim gibi gönülsüz kalmışları okşamak için eteklerini beline vurarak diyar diyar dolaşan güzellere can feda.

Ey gönül!

Meyhane yolunda toprak olsam da ne mutlu!

Ola ki o sarhoş bir gün bu taraftan geçer de üzerimize birkaç damla serper.

Ey öğütçü!

Aşk nüktesini taklid yoluyla anlatma.

Önce bu aşk şarabının tadına sen bak da sonra başkalarına tattır.

(Camı).Şu riya hırkasını at: Çünkü dost elden ayaktan düşmüşlerle, rind meşreblilerle düşer kalkar.

Gazel: III

Dünya varlıklarıyla daha ne kadar boş yere üzülüp duracaksın?

Her şeyden yüz çevir de Tanrı'ya yönel ki, rahat yaşsıyasın.

Gece gündüz gözünün önünde başlangıcı olmayan engin bir deniz dalgalanıyor.

Yaratıkların pisliklerine bulaşırsan kendine yazık edersin.

Uykuyu bırak ki diri gönüllülerin derneğinde bir şey görebilirsen bari ayık gözle göresin.

Sahte bakırla ne uğraşıyorsun?

İksir ara!

Onu hiyle ile altın suyuna batırsan bile ne çıkar ki?

Efendi!

Bu karanlık mağarada bahtiyarlık arama.

Göz açıp yumuncaya kadar ayaklar altında kalacaksın.

Gökteki ay gibi varlığını küçültmeye çalış.

Küçüldükçe şüphesiz kendini büyültmüş olursun.

Camî, Dünya varlıklarına sevinmek, yokluğa tasalanmak huyları sende varken (Fakr) denilen yüce mertebeden bir korku duymayacaksın.

Gazel: IV

Yeter ki dertli canımda, uykusuz gözlerimde Sen varsın.

Uzaklarda beliren her hayal bana Seni hatırlatıyor.

Canı ile oynamaktan bıkmıyan bir aşık varsa Ben'im.

Kanımı döktüğü halde cefasından baş çevirmediğim bir güzel varsa Sen'sin.

Gönlüm yaslarla dolmuş ne çıkar?

Onu okşayacak Sen değil- misin?

Gam yüzünden ne düşkünlüklere uğradım.

Fakat ey Sevgili!

dert ortağım Sen olduktan sonra ne gam çekeyim.

Sen karanlık gecelerime aydınlık saçan bir ay olduğun için gündüz, sanki o loş gecelerimden ışık toplayan bir dilencidir.

Tanrım!

Şu gamlı gecelerde kiminle dertleşeyim?

Benim sabrımın az, kederimin çok olduğunu bilen ancak Sen'sin.

Vuslat pazarında beni beş paraya almıyorsun.

Amma bendeki övünmeye bak ki hâlâ tek alıcınım Sen'sin diyorum.

Cami, ben senin yârınım demişsin !

Başka sevgili arama!

Eğer yârım Sen isen, kim bilir daha ne kadar yârsız kalacağım.

Gazel: V

Gecem de günlüm gibi Hummalar içinde âhımdan göklerde yıldızlar tutuşur.

Gönül ateşinden vücudum öyle alevlenmiş ki, üstümdeki elbisenin tutuşup yanmasından korkuyorum.

Ateşten Yakut u andıran bir dudağın var ki, ne zaman öpmek hayaline kapılsam dudaklarımı yakacak sanırım.

Ayrılık günü için bu yanıp yakılmalarım gönül çerağını bütün gece söndüremeyeceğim içindir.

Ey rüzgar; küllerimi sevgilimin yollarından süpür !

Olmaya ki kıvılcımlarım atının tırnaklarını tutuştursun.

Ham rakibin henüz pişkinlikten haberi yok.

Yarabbi Onun katı kalbli feryadlarımızla yansın!

Bir kere hasretinin ateşi (Camî) yi sardı mı şüphe yok ki onun bütün varlık sermayesini küle çevirir.

Gazel: VI

Gök kubbeyi tersine dönmüş bir kadeh farzet.

Yüzü koyu dönmüş bir kadeh içinde neş'e şarabı aramak aptallıktır.

Cahil, dünya kazancına Devlet adını verir.

Çocuğunu şişmiş görünce semizlemiş sanır.

Dünya hiç kimsenin boyuna göre beka kumaşından elbise dikmedi.

Ömür pek süslü bir elbisedir ama tek kusuru kısalığıdır.

Meyvalı ağaçlar, alçakların taşından kurtulamaz.

Ne bahtiyardır o eli boşlar ki yüce serviler gibi daima taşlanmaktan uzak kalırlar.

Yol çok dar, gece karanlık, hırsızlar pusuda (böyle şartlar içinde) klavuzsuz yola çıkmak yolsuzluk, ahmaklık alâmetidir.

Ey bahçıvan!

tehlikelerle dolu olan bu bağda hoş geçinmek ümidini besliyorsan fidanlar gibi budanmak ve sökülüp dikilmek acılarına katlanmaya bak.

Her kim bu yolda Cami gibi benlik, senlik dâvasından vazgeçmişse görünüşte henüz toy olsa bile hakikatte ergin sayılır.

Gazel: VII

Yarabbi!

şu iddiacı şeyhlere İnsaf ver de tortu İçen zavallı rind'lere hor bakmasınlar.

Onlar sanıyorlar ki; Şeriat, gönül sahiplerini incitmektir.

Bu maksatla da rasgeleni azarlamak yolunu tutmuşlar.

Gönül, hakikat hazinesinin kilidi Şeriat İse onun anahtarıdır.

Esrar incileri ancak o hazineden çıkarılabilir.

Şeriat anahtarını kendi İsteğine göre çevirmek istiyenlere gönül kapısı değil ancak musibet kapısı açılır.

Tarikat yolunda gidenleri inkâr edenlerin irfandan payları yoktur.

Bu inkârın sebebi de onların yaratılışlarındaki cehaletten başka bir şey değildir.

Attar'ın sözlerinden âlemi aşk kokusu sardı.

Hoca nezleli olduğu için Attar'ı inkâr eder.

Ey Cami: Vahdet sırrı Mantıkuttayr kitabında gizlidir.

Ağzını kapa!

Bu sözü bir tek (Süleyman) dan başka kimse anlıyamaz.

Gazel: VIII

Ayna ol da sevgilinin yanağını aynada seyret.

Ondan haber sormakla yetinme, çünkü işitmek görmek gibi değildir.

Yüzünü görebilir miyim?

diye sordum.

Nazlanarak cevap verdi: Ayna gibi daima temiz kalbli olursan!

Cihandaki zerreler onun güzelliğinin aynasıdır.

Yanağı her aynada başka bir nakış gösterir.

Ey Sofi: Sen hırka giyiniyorsun.

Bizim gibi Rind'ler de yudum yudum şarap çekiyoruz.

Seninle bizim aramızda yalnız ayrılık var.

Camî, iptidası ve sonu olmıyan bir denizin coşkunluğu içinde.

Artık fani varlıkların dalgasından kendini kurtarmıştır.

RUBAİLER

1

Akıldan habersiz yaşıyan sofi; cihan geçici bir hayaldir der.

Evet bütün alem bir hayaldir, fakat o hayal içinde daima bir hakikat cilveleşmektedir.

2

Ey ay yüzlü putların Tanrısal güzelliği, ah senin elinden!

Ey gönlümüzü kendine doğru kaydıran fettan !

İllallah sen den.

Tanrım, onların elinden gönlümüz kan ağlıyor.

Onlardan mı feryadedelim kendimizden mi, yoksa sen'den mi?

3

Ben bir hiçim, hatta hiçten de çok eksik bir varlığım.

Hiçten daha değersiz olan bir varlık ne işe yarar?

Hakikat sırlarından size anlattığım şeyler, bana kuru bir sözcülükten başka bir fayda sağlamadı.

4

Günlerim köhne dünyanın yaslarıyla geçti.

Gecelerim artık, eksik şeylerin kuruntularıyla tükendi.

Bir ânı cihana bedel olan ömür, hep böyle boş düşüncelerle mahvolup gitti.

5

Daha ne kadar Yaradan'la yaradılmıştan (önü, sonu olmayan Tanrı ile fani varlıklardan) söz açacaksın, ne zamana kadar nereden gelip nereye gittiğini yorumlamakla uğraşacaksın?

Varlığın meydana gelişini, Tanrı bilgisinde ezelden gerçekleşmiş, bir olay farzet, ağzını kapa da bu bahse son ver!

6

Tanrım beni iki cihandan el çekmiş kullar arasına geçir, başımı fakirlik mertebesinin taciyle süsle.

Seni ararken bana sır yoldaşı ol da kapına varmayacak yollara sapmaktan beni koru!

7

Komşu, arkadaş, yoldaş hep O.

Dilenci hırkasında şahların sırmalı atlas kaftanında görünen hep Odur.

Tanrıya ant içerim ki halvet derneğinde, gizli meclislerde dolaşan hep Odur O.

8

Zamane levhasında doğru bir yazı varsa onu ancak söz sanatı yardımıyla okuyabilirsin.

O sanata yüz tut.

Hiç kimse ile konuşmadan, kimseyi dinlemeden hakikatleri anlıyabilmek ne hoştur.

İşte bu konuşan dilsiz kitap'tır kitap.

9

Gözündeki perdeleri kaldır, kitap toplamaya bakma!

Kitap toplamakla gaflet perdeleri açılmaz.

Aşk ve neş'e kitaplar devretmekle elde edilmez.

Hepsini bir tarafa at da Tanrıya yönel, günahlarına ağla.

10

Ey gönül daha ne kadar medrese den ilim arayacaksın?

Felsefeden, Hendeseden bilgi edinmek hevesi ne kadar sürecek?

İlim sahibi olmak kalbe kuruntular getirir.

Allahtan utan.

Bu vesvese ne zamana kadar?

11

Cihan tarihi küçüklerle büyüklerin masallarıdır.

Onda kahramanların, taçlı sultanların destanları da yer almıştır.

O kitabın her yaprağında hemen genel olarak, falan öldü, filan öldü diye yazılıdır.

Sh: 254-260

Kaynak: Camî Hayatı Ve Eserleri, hzl: Ali Asgar Hikmet-, tercüme: M. Nuri GENCOSMAN (İkinci Basılış) 1963, ANKARA

HUMORLUK

ÖVÜNMEYE GELMEMİŞ

Çapkının biri kilisede günah çıkartıyordu. Peder sordu: “Suçlarını anlat. Ne kötülükler yaptın?”

“Tanrının ‘zina yapmayacaksın’ emrine karşı koydum.”

“Kaç kere?”

Adam ezildi, büzüldü:

“Muhterem Peder! Ben buraya günahkâr olduğumu itirafa geldim. Övünmeye gelmedim ki!”

**

HİÇİM

Bektaşi durmuş, öylece bir kenarda oturmuş. Bir kalantor adam Bektaşi’nin yanma gelmiş ve, “Ne böyle oturup duruyorsun kardeşim, çalışsana!” demiş. Bektaşi, “Ne olacak çalışınca?” diye sormuş.

Adam: Para kazanacaksın.

Bektaşi: Sonra?

Adam: Zengin olacaksın.

Bektaşi: Sonra?

Adam: Daha zengin olacaksın.

Bektaşi: Sonra?

Adam: Çok çok zengin olacaksın.

Bektaşi: Sonra?

Adam: “Sonra, HİÇ” demiş.

Bektaşi: “Ben zaten, şimdiden HİÇİM” demiş.

**

Tanrıya tek bir soru sorma şansım olsa,

Tanrım, seni görmek istiyorum!

Görebilir miyim?” derdim.

Neden?

Özledim, görmek istiyorum!

**

POLI: Çok

TİKA: Yüz

POLİTİKA: Çok yüzlü demektir.

Ama bizde, çok yüzsüz olanları da bulunur.

**

İdam edilmeden önce karısı Xanthippe:

- Seni suçsuz yere öldürüyorlar, der.

Sokrates de:

- Suçlu yere öldürselerdi daha mı iyiydi? der.

**

Amerika Birleşik Devletleri'nin başkenti Washington'un en önemli binası, Beyaz Saray'ın en önemli yeri, Başkan'ın odası.

Ve Başkan'ın odasındaki balkonun kenarına dizili saksıların üstünde bir yazı:

"Çiçekleri sulamayın! (Mikrofonlar paslanıyor.)

İmza: CIA"

**

Herkes senin yok olduğunu sandı

Biliyor musun var olduğun andı

Kaynak: YOK OLACAKKEN VAR OLMAK-Müjdat Gezen'le Düşünsel Bir Yolculuk,Ahmet Çağan- Mehmet Çağan, 1 - 2. Basım : Şubat 2010, İstanbul

ÖLESİYE SEVMEK

Kötü kullanılan her şey kirlenir. "Sevgi" sözcüğü de son zamanlarda iyiden iyiye kirlendi. Birileri durmadan bir şeyleri sevmemizi öneriyor. "Sevgi" sözcüğü gelişigüzel kullanıla kullanıla kirlendiyse "sevgi" kavramı da kirlendi mi?

Hayır, kirlenmedi, çünkü kavramlar kirlenmezler, dönüşürler, bölünürler, silinirler ama kirlenmezler. Kavramlar bize bir kirliliği anlatabilirler ama kirlenmezler. Her kavram bir gerçekliği karşılar. Bir bilinçte kavram içerikleri yanlış olabilir, ama bu yanlışlığı kirlilik olarak belirlemek doğru değildir. Çok zaman sözcükleri gelişigüzel kullanıyoruz, onların hangi kavramları karşıladıklarını düşünmeden onlara acele anlamlar yüklüyoruz. **Bilincimizdeki kavramlar çok zaman bulanık ve hatta yanlış içerikli olduğu için sözcükleri iyi seçemiyoruz. Sözcükleri bazen de bile bile kötü kullanıyoruz. "Sevgi" sözcüğü de kötü kullanıldı, hatta kötüye kullanıldı.** Bir takım sevgisiz adamlar ve sevgisiz kadınlar toplumsal kargaşanın giderilmesi çaresini sevginin yayılmasında bulmuş olacaklar ki durmadan **"birbirimizi çok sevelim"** çığlıkları atıyorlar. Unuttukları bir şey var: sevgi ha deyince oldurulan bir şey değil olan bir şeydir, varsa vardır yoksa yoktur. Birini ya da bir şeyi seviyorsak gerektiği için değil sevdiğimiz için seviyoruzdur. "Sevgi" kavramı gerekliliklerin dışında bir kavramdır.

Yaşamı kolay yoldan düzenlemeye kalkan üstün akıllılar ara sıra sevme buyrukları verirler: babanızı sevin, ananızı sevin, yurdunuzu sevin, okulunuzu sevin... Bizim için sevimli olmayan babamızı, bizim için sevimli olmayan anamızı, bizim için sevimli olmayan okulumuzu nasıl seveceğiz? Yurt sevgisini ayrı tutun, o her sağlıklı insanda zaten vardır. İnsan doğal bir varlıktır ve doğal ortamına doğal olarak bağlıdır. Bir zamanlar "yurtsever" diye bir sözcük uydurmuşlardı. **"Yurtsever"** bana her zaman yurduna kötülük etmeye hazır birilerini duyurmuştur. Özel olarak yurt sevmekte bir domuzluk olmak gerekir. Okulumuzu da sevmemiz isteniyor. Duvarları çingene pembesine boyanmışsa, sınıflarında çerçeveler çürükse ve bu çerçevelerden kış boyu soğuk hava giriyorsa, öğretmenlerinizin çoğu ilgisiz, bilgisiz ve acımasızsa okulunuzu nasıl seveceksiniz?

Sevgi ilişkisi önkoşulsuz bir ilişkidir. Buna göre sevme duygusu her durumda gerekliliklerin dışında gelişir. Bilinç kendi yapısına uygun ya da yatkın olanı çerçeveye alır ve sarar. Sevgi duygusu doğrudan doğruya bir birolma duygusudur. Temelinde cinsellik olduğu zaman ve yoğun heyecanlarla belirgin olduğu zaman onu aşk diye adlandırırız. **Aşk sevginin özel bir biçimidir.** Gerçek anlamında sevgi insan ilişkilerinin en kökten ve en ödünsüz olanıdır. Bu yüzden yöneldiği özneyi ya da nesneyi kendinin kılmadan kendi için özel kılmaya yönelir. Sevgiler sınıflandırılabilseler de her sevgi kendi özel özellikleriyle vardır yani özeldir. **Zaten sevgi her zaman özel olana yönelir. Genel olan bizim sevgi yönelimimizden kaçar ya da onunla bağdaşmaz. "Gazetecilik" mesleğini sevebilirsiniz, gazeteci Yusuf beyi de sevebilirsiniz, ama gazetecileri seviyorum derseniz kimseyi inandıramazsınız. Kabzımal**

Zülküf bey sizin için çok sevgili olabilir, ama kabzımalları seviyorum derseniz yalan söylemiş olursunuz.

Sevgi yoluyla bilinç dünyayla özel ilişkiler kurar, öznelliğini gerçekleştirir. Çünkü bilinç kaba bir şema değildir, bir kavrama ya da anlama makinası da değildir, bir dünyaya en iyi koşullarda yerleşme düzeneği hele hiç değildir. Bilinç hem onaylar hem yadsır, o hem uyumdur hem uyumsuzluktur, kendini uyuşumları kadar karşı duruşlarıyla var eder. O dünyada hem bir yerleşik hem bir iğretidir, iğretiliklerini sevgiler yaratarak aşmak ister. Sevmek bir bağlanma biçimidir, bir dünyaya yerleşme biçimidir, bize uygun olanı saptayarak onunla dünyayı yeniden kurma biçimidir. Gerçek bilinç her şeyi değil ama bir şeyleri sevebilen bilinçtir, sevgiye yatkın bilinçtir, çünkü onun dünyayla ilişkisi yalnız karşıtlıklar adına değil aynı zamanda ortaklıklar adına kurulmuştur. Her gerçek bilinç ya da her sağlıklı bilinç seçen bilinçtir. Bilincin temel özelliği seçim yapabilme özelliğidir. Bilinci eksikli ya da sakat olanlar seçim yapmakta güçlük çekerler ya da zaten seçim yapamazlar. Bilinç üst düzeyde seçici oluşuyla yetkinliğini ortaya koyar. Hangi elmayı önce yemesi gerektiğine karar veren insan gerçek anlamda seçim yapıyor değildir. Önümüzdeki zeytini seçe seçe yeriz ama sonunda hepsini bitiririz. Seçmek demek bir şeyleri öncelikli kılmak adına bir şeyleri aralamak demektir. Seçmek demek, öte yandan, özgürlüğünü gerçekleştirmek demektir. Özgür olduğumuz için seçeriz ve seçerek özgürlüğümüzü gerçekleştiririz. **Seçmek, Epiktetos'un deyişiyle, hamama gidecekken değirmene gitmemek demektir.**

Yetkin bilinç üst düzeyde seçimler yapabilen bilinçtir. Mimar tasarımını seçimler yapa yapa oluşturur. **Yargıç falanca kişinin suçlu ya da suçsuz olduğuna seçimler yapa yapa karar verir. Siz manavda domateslerin orta boyunu seçerken arkadaşınız küçüklerini seçer.** İnsanın dünyayla ilişkisi kaba bir ilişki değildir, bu yüzden zorla yapılmamış istekle yapılmış her seçim bir duygulanım nedenidir. Zorla yapılmış seçimler de bize olumsuz duygular verirler. Zor altında seçim olabilir mi? Elbette olur ama o seçime seçim dememek gerekir. Her gerçek seçme edimi özgür bilinç koşullarını gerektirir. Seçmek demek her şeyden önce seçmeme hakkını elinde bulundurmak demektir. Evleneceğim kişi konusunda şimdilik üç seçeneğim varsa ve bu seçeneklerden hiçbiri içime sinmiyorsa benim yapacağım şey seçme işini ertelemektir. Ama babam bu üçünden birini hemen seçmek zorunda olduğumu bildirirse ve ben babama hayır diyemi- yorsam benim o koşulda yapacağım seçim gerçek anlamda seçim olmayacaktır. Bu da bize şunu gösteriyor: ancak gönülden yapılan seçimlere seçim diyebiliriz.

İnsanoğlu yaşamını ya da yaşamla ilişkisini duyum-duygu-düşünce boyutlarında kurar. Yetkin bilinç her üç boyutu da geniş çerçevede ve derinlemesine yaşayacaktır. Yaşamak duyumsamaktır, yaşamak duygulanmaktır, yaşamak düşünmektir. Duyum olgusu başlangıçta yalnızca bedenle ilgili bir işlevi duyurur. Ancak sorunu algı ve üstalgı çerçevesinde ele

aldığımız zaman duyumsamanın kabasaba bir iş olmadığını görürüz. O yüzdendir ki kimimiz gözümüzün önünde olanı görmezken kimimiz görülmezi görüveririz. Duyguları kabaca sevgi ve nefret diye iki sınıfta toplayabiliriz. Ama her sınıfın içinde duruma ve kişisel özelliklere göre sayılamayacak kadar çok duygu çeşidi bulunacaktır. Hatta sevgiyle nefretin birbirine karıştığı duygular da vardır. **Sevgi bizi dünyaya yönelişte etkin kılar, nefret sevginin karşıtı olarak bizi bir takım dünya nesnelerinden uzaklaştırır.** Bu çerçevede sevgi de nefret de bilinçsel gelişimin temelinde yer alan iki karşıt belirleyendir. Bilinç kendini kurarken hem bir şeylerle bütünleşir hem bir şeylerle karşıtlaşır. Bütünleşme kadar karşıtlaşma da önemlidir. Bizim özel bilinç renklerimizi oluşturan, bir başka deyişle ortak bilinç özellikleri yanında ayrı bilinç özelliklerini oluşturan bu ikili yönelimdir.

Bilincin sağlıklı oluşumunda nefret kadar sevgi ve sevgi kadar nefret belirleyicidir. Buradaki sevginin sıradan herhangi bir duygusallık düzeyinde olmaması gerekir. Bilincin kendine ve kendi dışına her gerçek yönelişi sıradan bir duygusallıkla değil de yoğun heyecanlarla gerçekleşir. Bilinç nefret ederken tam bir dışlayıcı ve severken tam bir benimseyici tutumunu alır. Gerçek anlamda kendi gelişim koşullarını yüksek düzeyde tutmaya eğilimli bilinçler her türlü yönelimlerinde tutkulu olacaklardır. Bu yüzden kendini sevgiyle ve nefretle kuran bilinç her iki karşıt duyguyu ne ölçüde yoğun yaşıyorsa kendini kurma konusunda o ölçüde istekli demektir. Öyleyse bir şeyleri sevme konusunda bizlere buyruk verenlerin ya da bizleri etkilemeye çalışanların çabası boşunadır. **Bir şeyleri ölesiye sevmeyi bilmiyorsak dünyayla ilişkimiz cılız, dünyayla ve kendimizle ilgili bilgilerimiz pek sıradan olacaktır. Bu sıradanlıkta bilinç kendini elbette yetkin bilinç olarak kurma gücünü elde edemeyecektir.**

Sevgiyi bu çerçevede ele alırsak onun insan yaşamı için ne kadar önemli ama ne kadar zor olduğu hemen kendini gösterir. Gerçek insan uğrunda ölebileceği bir şeyleri olan varlıktır. Sevmek ve adanmak, gerçek anlamda kendini sevgiyle adamak yalnızca üst düzeyde bilinç etkinliğine ulaşmış kişilerin işidir. Sıradan bilinç adanmayı bilmez, çünkü onun için dünyada çok özel şeyler, özel önem taşıyan şeyler yoktur. Çocuğunu cami avlusuna bırakıp kaçan anne yalnızca iktisadi anlamda yoksul ve toplumsal anlamda yoksun bir kişi değildir, o aynı zamanda tam anlamında bir bilinç yetmezliği yaşamaktadır. Bu çerçevede sevmek denilen şeyin içeriksiz bir kavramı karşıladığını söyleyebiliriz. **Gerçek sevgi acı çekmeyi bilen sevgidir, çünkü her adanmışlıkta acı çekmeye hazır bir bilinç yatkınlığı sözkonusudur.** Ancak kendilerini başkalarına verebilenler gerçek insan olmanın hazzını yaşayabilirler. Bu yüzdendir ki bencil kişi yani ölesiye sevmeyi bilmeyen kişi tam tamına bir zavallıdır. **XIX.yüzyılda Auguste Comte bize özgeciliğin yetkin insan yaşamı için ne kadar büyük bir önem taşıdığını gösterdi. Özgecilik bize yalnızca gözümüzle gördüğümüz şeyler için değil hiç görmediğimiz ve göremeyeceğimiz şeyler için de kendimizi adayabileceğimiz duygusun verir. Kant'ın çok güzel saptadığı gibi yalnızca insan kendini gelecek zamanlara adayabilir. Gelecek kuşaklar için eylemde bulunabilen tek varlık insandır.**

Sh: 5-10

HAZ DENEYİ VE BİLGELİK HAZZI

Haz deneyi duyumla ilgilidir, dış duyumla ya da iç duyumla. Kendi kendinin hazzı olmaz, haz herhangi bir şeyin hazzıdır. Esenlik duygusu başka haz duygusu başkadır. Esenlik duygusu kendi'nin duygusudur. **Kendi kendinin acısı da kendi kendinin hazzı da yoktur. Bir şeyden haz duyarız ya da bir şeyden acı duyarız. Kendimden acı duyuyorum demez kişi de enayiliğimden acı duyuyorum ya da annemi yitirdiğimden acı duyuyorum der.** Nasıl bilinç herhangi bir şeyin bilinciyse haz da acı da herhangi bir şeyin hazzı ya da acısıdır. Haz nesnesi de acı nesnesi de genelde tam olarak belirgindir ya da en azından büyük ölçüde belirgindir. Belirsiz bir şeyin hazzını yaşamadığımız gibi belirsiz bir şeyin acısını da çekmeyiz. Ancak haz da acı da ben'den ya da merkezden başlayarak evrensel bir genişlikte kendini ortaya koyar diyebiliriz. Bilinç kendini evrensel bir bilincin özgün bir parçası olarak duyar. O evrensel bilincin ortasında yer alır. Öyleyse haz da acı da her zaman benim varlığımla ya da ben'in varlığıyla sınırlı bir alanın konusu ya da ürünü değildir. **Haz ve acı böylece benden başlayarak dalga dalga evrene kadar uzanır. Kabaca söylersek, insan yalnız kendi acılarını değil başkalarının acılarını da çeker, yalnız kendiyle ilgili olanın hazzını değil başkalarıyla ilgili olanın hazzını da yaşar.** Şöyle diyordu Nietzsche: **"Bence siz henüz yeterince acı çekmiyorsunuz! Çünkü siz kendi acınızı çekiyorsunuz, insanın acısını çekmiyorsunuz. Tersini söylerseniz yalan söylemiş olursunuz. Siz hiçbiriniz benim acı çektiğim şeyden acı çekmiyorsunuz. "** Gerçek anlamda yetkin bilinçler insan olmakla ilgili hazları ve acıları yaşarlar. Kebap yemeye oturmuş bir kişinin hazzı tek kişiliktir. Savaşları düşünen bir insanın acısı tek kişilik değildir.

Ben'in bittiği ve başkası'nın ya da dünyanın başladığı belli bir sınırdan, belirgin bir çizgiden sözedemeyiz. Ben ve dünya içiçe girmişlerdir. Dünyadan baktığınız zaman ben'i, ben'den baktığınız zaman dünyayı görürsünüz. İç duyum dış duyuma, dış duyum iç duyuma zorunludur. İçimizde de dışımızda da ben'in sınırlarını çok aşan koskocaman bir dünya vardır. Dış dünya da vardır iç dünya da vardır, ancak her ikisi bir bütün oluştururlar. Bir başka deyişle salt iç duyum ya da salt dış duyum olmadığı gibi yalıtık bir iç dünya ve tam tamına nesnel bir dış dünya da yoktur. Bütün bir dünya ben'de içselleşir. Duyum bizi acıya ve hazza bağlar. Haz ve acı sorununu salt algı düzeyine indirgemek ya da algıyla sınırlamak doğru olmaz. Acı ve haz insanda duyum basamağından duygu basamağına, oradan da düşünce katma kadar açılır, yani o tüm ruhsallıkla ilgilidir. Acı da haz da bütün bilinci kaplar, ona kendi renklerini verir, onu kendi özellikleriyle donatır, bunu yaparken geçici olmasına karşın dönüştürücüdür. Olumsuz bir yaşantıyı ya da fikri algıladığımızda da olumsuz bir nesneyi algıladığımızda da acı duyarız. Olumlu bir yaşantı ya da fikir ve olumlu bir nesne bize haz verecektir. Onların olumlu ya da olumsuz oluşları kendileriyle ilgili değil bizde yarattıkları etkiyle ya da yaşamsal sonuçla ilgilidir. Haz nesnesi bizimle haz nesnesidir, acı nesnesi de bizimle acı nesnesidir. **"Önem baktığın şeyde olsun bakılan şeyde değil"** der André Gide.

Bir süre henüz oluşmamış bir bilinçle varlığımı sürdürmüş olsam da ya da daha başlangıçta ben bu dünyanın bir yabancısı olarak yaşamış olsam da artık bilinçli bir kişi olarak bu yetersizliği ya da bu yabancılığı çoktan aşmışımdır. Artık iyi kötü bilinçli kişiyimdir. İç dünya nasıl benimse dış dünya da benimdir. Dış dünyaya yöneldikçe iç dünyamı zenginleştirmekteyimdir, iç dünyamı zenginleştirdikçe dış dünyaya daha da sağlam

yerleşmekteyimdir. Çeşitli yabancılıklarım ya da yabancılaşmışlıklarım olsa da iç dünyama da dış dünyama da yabancı değilimdir. Dış dünyada algıladığım her yeni şey daha önceki deneylerim nedeniyle ussal kökleri bilincimde zaten bulunan şeydir. Hiçbir şey boşa yaşanmamıştır, deney oluşturmak açısından her yaşantı altın değerindedir. Gerçekte hiçbir deney mutlak biçimde yeni değildir. Bir kuş cinsi benim için yeni olabilir ama kuş benim için yeni değildir. İlk olarak gördüğüm ve buna göre biçimiyle ve renkleriyle ilk olarak karşılaştığım bir kuş bu yüzden beni hem şaşırtır hem şaşırtmaz. **Buna göre olağanüstü hazlar ve olağanüstü acılar yoktur, ancak büyük hazlar ve büyük acılar vardır. Ölümün ne olduğunu bilirim ama bir annenin ölümünün ne anlama geldiğini annem ölünce anlarım.** Demek ki her yeni benim için hem yenidir hem yeni değildir. Hiç yeni olmayan bir şey haz vermez acı da vermez. Hazzı ve acıyı alışkanlıklar küllendirir. Demek ki dış dünyamda ve iç dünyamda algıladığım bir şey bana büsbütün yabancı bir şey değildir: bilincimde onun varlığına gerekçe sağlayan öğeler zaten vardır. Daha önce hiç görmediğim bir meyvayı görüp tanıdığımda onu meyva kavramının altına yeni bir kavram olarak yerleştiririm, o da elmanın, armutun ve öbürlerinin yanında yerini alır.

Gene de bir yakınlıklar ve yabancılıklar tablosu düşünmem doğru olur. Bu tablo hazlar ve acılar ya da daha genel anlamda olumlu duygular ve olumsuz duygular yelpazesinin koşullarını belirler. Ayrıca hazlar ve acılar açısından kendi bilinç koşullarım çerçevesinde dünyanın çeşitli nesneleri karşısında önyargılı olmam doğaldır. Bu önyargılar çok özel durumlarda ortadan kalkabilir. Bir çiyan gördüğümde irkilirim. **Bir akrebin görüntüsü beni havaya sıçratır. Ancak akrebi avucunda hoplatanlar ya da yılanı boynuna dolayanlar da vardır.** Bilinç koşullarıma ters düşmeyen bir nesne gördüğümde duygularım dengede kalır. Kahvede oturuyorum, önümden bir otomobil geçiyor. Bu otomobil kendisiyle özel bir ilişkim yoksa bana ne haz ne de acı verecektir. Bilinç koşullarıma uygun bir nesneyi örneğin bir uçuç böceğini gördüğümde sevinç duyarım, hatta duygu dünyamın özelliklerine göre çocuksu bir heyecana bile kapılabilirim. Onu dalgınlıkla ayağımın altında ezmiş olmak bana acı verecektir. Bütün bunlar algılama olgusunun basit bir olgu olmadığını, özellikle duygusallık açısından son derece karmaşık bir olgu olduğunu gösterecektir. Bu yüzden algı'yı üstalgı 'dan ayırmanın bir zorunluluk olduğunu söyleyebiliriz. Leibniz’den bu yana bu ayrımı rahatça yapabiliyoruz. Algı daha çok fizyolojik bir işlevi, üstalgı özellikle bilinçsel bir işlevi belirleyecektir. Buna göre algının üstalgıya dönüşümünden sözedebiliriz. Algı yalın da olsa üstalgı karmaşıktır. Biz her algıladığımız şeyi genel bilinç koşulları içinde yani geniş çerçevede anlamlandırırız. Kulağıma bir çocuk sesi geldiğinde onu çocuk sesi diye belirleyip çıkmayı düşünmem. Şöyle düşünürüm: beş yaşlarında bir çocuk sesi... bir erkek çocuğunun sesi... öfkeli bir ses... Bu belirlemelere birçok önceki deneyimim yardım eder. Buna göre en kaba hazlar bile bilincin çokyapılı koşullarında azçok karmaşık anlamlar kazanırlar.

Bilinç yalnız alıcı değil aynı zamanda kurucudur. Bilincin yönelgenliği yani etkinliği onun kuruculuğunun temel koşulunu oluşturur. Bilinç nesnel düşünce bileşimleri oluşturduğu gibi haz ve acı öğeleri de kurar. Yetkin bir bilinç kendi için haz öğeleri oluştururken acı öğeleri kurmamaya özen gösterecektir. Hazza yönelinir, acıdan kaçılır. Ancak yaşamın koşulları ve ona bağlı olarak bilinç durumları hazza tam yönelişin ve acıdan tam kaçışın koşullarını oluşturmaya uygun değildir. Acıdan kaçmak her bilincin temel eğilimidir. Ne var ki bilincin kendiyle ve dış dünyayla her çeşit ilişkisi hazzı getirdiği gibi acıyı da getirecektir. Oysa insan olmanın zorunlu koşulları içinde önemli olan hazzı ve acıyı ölçülü yaşamaktır,

yaşayabilmektir. Yetkin bilinç acıyı ve hazzı belli bir ölçülülükte yaşar. O yüzden bilge kişiler dıştan bakıldığında haz duymayan ve acı çekmeyen kişiler gibi görülürler. Kendini bilen kişi acıyı yaşamak adına kendini yerden yere atmayacaktır. Bilge için sevinci yaşamak hiçbir zaman zil takıp oynamak anlamına gelmez. Acıyı yüreğine gömmek dediğimiz şey bilgelere özgüdür. Bilinç hazlar oluşturmak adına eylem koşulları yaratır. Hazzın temel formülünü Gide şu sözlerle duyurur bize: **"Eylem iyi mi kötü mü diye düşünmeden eylemde bulunmak. Bu iyi mi kötü mü diye kaygı duymadan sevmek. "** Buna göre hazza yöneliş belli bir atılganlığı gerektirir.

Sıradan bilinçler için belli sevinç ya da acı biçimleri vardır. Onlar elde edince sevinmek ve yitirince acı çekmek gibi kalıplı bir yönelimi benimserler. Evet, onlar sevinçlerini ve acılarını bireyselliğin dar koşulları içinde yaşarlar. Başkaları için sevinmek ve başkaları için acı çekmek yetkin bilinçlere ya da bilgelere özgüdür. Bilge kişi sıradan kişiye acı çekmesi gerektiği yerde acı çekmeyen, acı çekmemesi gerektiği yerde acı çeken garip bir varlık olarak görünür. O bir delidir belki de. O aykırı kişidir, uyarsız kişidir, hatta tutarsız kişidir, bozguncu bile olabilir. Aklını başkalarıyla bozmuş bir dedikoducu olabilir mi o? Sıradan bilinç bencil, yetkin bilinç özgecidir. Bilge kişi başkalarında başkalarıyla yaşar. Buna ben 'in öldürülmüş olması demek istemiyorsak ben'in eğitilmiş olması diyebiliriz. Bilgelikte haz ve acı yoğun biçimde evrensele yönelir, bütün sınırları aşarak dünyaya kavuşur. Bu yüzden bilgelik ahlakı zorunlu olarak gerçek aydın ahlakıdır. Bilge kişi yalnızlıkta ya da tek kişi olmada bütün bir dünyayı kucaklar. Bilgeleşmek basit hazlardan ve basit acılardan yalın hazlara ve yalın acılara geçmek anlamına gelir. Basit hazlar bilge için gündelik şeylerdir, olsa da olur olmasa da olur şeylerdir. Büyük hazlara ulaşacak gücü olmayanlar küçük hazlarla yetinmek zorundadırlar. Büyüklüğün bir tavanı olsa da küçüklüğün bir tabanı yok gibidir, çok büyük ölçülerde büyükleşemese de çok büyük ölçülerde küçülebilir insan.

Bu çerçevede bir hazlar basamağından, hatta bir acılar ve hazlar basamağından sözetmek olası mıdır? Elbette olasıdır. Ama bu konuda bir şema çizmeye kalkmak yanlışa düşmek olur. Böyle bir tutum işi iyice karıştırmak anlamına gelir, hele hazların ve acıların duygularla ilişkili olduğunu ve duygu dünyamızın son derece kaygan ya da hatta kaypak olduğunu düşününce. Maddi hazlar ve manevi hazlar ya da maddi acılar ve manevi acılar ayrımı da yanlış, yanlış olmasa bile kaba bir ayrım olacaktır. İnsanın maddi dünyadan ayrı bir manevi yaşamı olamayacağına göre bu bağlamda bir hazlar ve acılar sınıflaması yapmak tam tamına metafizikte boğulmayı getirebilir. Bu ayrım olsa olsa ahlaki açıdan sözkonusu olabilir: aşağı düzeyde hazlar ve üst düzeyde hazlar ayrımı ahlakın zorunlu kıldığı bir ayrım olacaktır. **Dinci filozof Malebranche Tanrı'ya yönelen hazzın bütün hazlardan üstün olduğunu söylüyordu.** Montesquieu de **"Aşkın sefahate üstünlüğü hazların çokluğuyla ilgilidir"** der. Kimse tecavüz etme hazzının bir buluşu gerçekleştirme hazzıyla aynı anlama geldiğini söyleyemez. Gene de ahlaki açıdan da olsa bir hazlar ayrımına yönelmek tehlikeli olabilir. Ancak herkesin hayır diyemeyeceği bir gerçek vardır, bu da hazda ölçülülüğün önemli olduğu, aşırı hazların acıyı çağrıladığı gerçeğidir.

Kaba bilinçler içgüdülerinin belirleyiciliğinde kaba hazlara yönelirler, bu yönelimlerinde bir yandan kaba hazları yaşarken bir yandan da kaba acılara düşerler. Yetersiz bilinç en yüce diye belirlediği bir değeri bile kabasaba ölçüler içinde yaşayacaktır. Kaba hazlar her zaman kaba acıları doğururlar. Kaba hazların hiçbir acı doğurmadığı durumlar bireyin kendi bilinç koşulları içinde hiçbir değere yer vermediği durumlardır. Sıradan bilinç genelde uyumsuz ve

acılı bilinçtir, yaşama gerçek anlamda uyarlanma koşullarından uzaktır. Yemek yemek, cinsel ilişkide bulunmak, yalan söyleyip çıkar elde etmek, bayağı işlerle oyalanmak... onun işidir. O kurnazdır, hırsızlıklarına ikiyüzlülüklerine ve dolandırıcılıklarına bile bir ahlak örtüsü örtmeyi iyi bilir. Yetkinleşmemiş bilinçler düzayak heyecanlarla oyalanırlar. Alt düzeydeki bilinç tüm önemsiz şeyleri yaşama temel anlamlarını kazandıran vazgeçilmez kaynaklar olarak değerlendirir. Tennessee Williams'ın Kızgın damdaki kedi'sinde Büyükbaba oğlu Brick'e şöyle der: **"Evet oğlum, insan denen hayvan ölümlüdür, pekiyi ne yapıyor buna karşı? Ben sana söyleyeyim, eline üç kuruş geçti mi satın alıyor, satın alıyor, satın alıyor...Neden? diyeceksin. Çünkü bu satın aldığı dağ gibi şeylerin arasında ölümsüz yaşamın varolduğunu düşünüyor... "** Büyükbaba haklıdır: **"İnsan öleceğini bilen tek hayvandır, ama bu onu daha yumuşak ve daha acınası kılmıyor... "**

Bilge kişinin yaşamı dıştan bakıldığında çok renksizdir: o gerçek bir edilginlikte yaşamakta gibidir. Gerçekte bu bir yanılgıdır, bilgenin yaşamı dıştan öyle görünmese de etkin bir yaşamdır. Bilge kişi hep bir şeylerin peşindedir. Zaten gerçekte mutlak ölçülerde bilge olmak diye bir şey yoktur, bilgelik yolunda olmak diye bir şey vardır. Dıştan bakıldığında donuk bir kişidir o: yaşamdan vazgeçmiş gibidir. Bilgenin acı tepkileri gibi haz tepkileri de siliktir. Belki de yaşamdan hiç tad almayan, yaşam dışında anlaşılmaz ya da anlamsız bir şeyleri yaşayan kişidir o. Genelde böyle düşünülür. Oysa yaşamdan başka bir yaşam yoktur. Her kişi, bilge kişi de, yaşamını yaşamın varolan koşulları içinde sürdürür. Özellikli yaşamlar tedirgin edicidir. Bilge, dıştan bakıldığında, beyazları ve karaları olmayan bir dünyada, kül rengi bir dünyada yaşamaktadır. Oysa her yaşam en yoğun duygulara açıktır. Ne var ki bilge kişi her şeyi belli bir olgunlukta yaşar. O büyük acıları ve büyük sevinçleri yaşamayan kişi değildir, bunları dinginlikle ve anlayışla karşılayan kişidir, büyük sıkıntılardan felaketler yaratmayan, büyük sevinçleri çılgınca karşılamayan kişidir. Bilinç ne ölçüde gelişmişse o ölçüde duygu ve düşünce zenginliği yaşar. Bilgenin dünyası ayrıcalıkları olan bir dünya değildir ama apayrı özellikleri olan bir dünyadır. Bu dünya hazların dünyası olduğu kadar acıların da dünyasıdır.

Gerçek haz bilincin alıcı gücünde değil kurucu gücünde kendini gösterir. Kaba bilinç yalnızca görür ya da edinir, alabildiği ya da edinebildiği ölçüde. Kaba bilincin güçlü bir alıcı olduğunu söylemek de güçtür. Bu yüzden basit bilinçler basit hazları ve basit acıları yaşarlar. Evet, kaba bilinç yalnızca görür, oysa bakmayı bilmek gerekir. Tutkuyla yönelmeyi bilmek gerekir. "Her yetkin eylem şehvetle birlikte olur" der Gide. Önemli olan görünmeyeni görebilmektir. Kurmak dediğimiz budur işte. Yetkin bilinç özgünün kaynağıdır. Bileştirici bir güç vardır onda. Yanyana gelmezmiş gibi duran şeyleri bir araya getirir, onlardan yepyeni bir bütün kurar. Güçlü bilinç özellikle yaratıcıdır. O aralarında hiçbir ilişki yokmuş gibi görünen şeyler arasındaki ilintiyi bulup çıkarmaya çalışır. Bu özellikle sanatta karşımıza çıkan olandaki olmayanı görmek yetkinliğidir. Yetkin bilinç aralarında hiçbir gerçeklik ilişkisi yokmuş gibi duran şeyler arasındaki kolay sezilemez bağlantıyı ortaya çıkarır. **Kurmak yaratmaktır, aynı zamanda hazzı yaratmaktır. Bilgelik üretken ya da yaratıcıdır. Kısır bilgelik yoktur. Derin düşünür gibi yapıp hiçbir şey yaratmayan kişiler bilgeliği oynamaktadırlar.** Yetkin bilinç üst düzeyde yönelgendir. O hem kendine hem kendi olmayana yönelir. O hep üst düzeyde bir şeylerin peşindedir. Bu yüzden gözlerini özellikle çoklarını korkutan şeye, geleceğe dikmiştir. Gide der ki: **"Geçmişin sularını yeniden tatmayı hiçbir zaman isteme Nathanaël. Nathanaël, gelecekte geçmişi bulmayı hiç düşünme. "** Bilge kişi en büyük hazzı yenide arayan kişidir. **''Ruhun en büyük yetkinliği onun hazlara yatkın olmasıdır. "** Böyle der Vauvenargues.

Bilge kişinin ahlakı öncelikle ödev ahlakıdır, onun duyduğu en yoğun haz elbette adanmışlıkla ilgilidir. Ödev hazzı dışlamaz, tersine ödevin sağladığı hazlar güçlü hazlardır. Bilge kişi elbette ödevin sağladığı hazlarla yetinecek değildir. Onun da sıradan hazları ya da gündelik hazları olacaktır. Ayrıca bilge kişi dıştan benimsetilmiş bir ödevin değil kendi bilinç koşulları içinde yükümlendiği ödevin ya da ödevlerin sorumlusudur. Özgür bilinç dıştan yükümlenmeye elverişli değildir, o kendini tam bir özgürlük içinde yükümler hatta güdümler. Güdümlenme sözü özgürlük koşullarında gerçekleştiği sürece bizi korkutmamak dır. Güdümlenmek kendi özgürlük koşullarına tam bir titizlikle uymaktır, tam bir özenle bağlanmaktır. Adına ister yükümlenme ister güdümlenme diyelim, bilincin kendi koşullarında kendini ödevli kılması bir zorunluluktur. Her yetkin bilinç özgürdür, her özgür bilinç kendine evrensel insan için amaçlar koyar. Bu bütün bir insanlığı, bugünün yaşam koşullarında, gelecek yaşam düzeni adına dönüştürme çabasını belirler. Bir yarın olacaksa bu bütün bir insanlığın yaşamıyla ilgili olacaktır. Kant'ın da belirttiği gibi, yaşamayacağı gelecek zamanlar adına düşünen ve eylemde bulunan tek tür insan türüdür. Geleceğin insanı için yaşamak diyebiliriz buna. Bu yönelim bilgenin yönelimidir ve ona haz verir. En büyük haz bütün insana yönelmenin hazzıdır.

Alt düzeydeki yaşam üst düzeydeki yaşama her zaman engel çıkarır, her şeyden önce onu doğru dürüst kavrayamadığından. Alt düzeyden üst düzeye geçmek kendini baştanbaşa yeniden kurmakla olasıdır. Alt düzeyden bakıldığında üst düzey karanlık ve karmaşık görünür, hatta tehlikeli ve anlamsız görünür. Alt düzeyden bakıldığında üst düzey bir boğuntu ortamıdır, orada hazlar ölü kalıplar olarak kendilerini gösterirler. Üst düzeyden alt düzeye bakıldığında göze çarpan şeyler bir kaos'un bileşimlerinden başka bir şey değillerdir. Kaos bilinçsel yetersizliğin zorunlu bir şemasıdır. Bu şemada donuk kalıplar vardır ama öngörü yoktur. Oysa bilge olmak öngörülü olmaktır. Öngörülü olmak başlıbaşına bir haz kaynağıdır. Öngörülü olmak demek geleceği okumak demek değildir, geleceği okuma işini ancak falcılar becerirler ya da becerdiklerini söylerler. Bilgenin öngörüsü olası yaşam koşullarıyla yani gerçekliğin ta kendisiyle ilgilidir. Bilgelik bir etiket değil yetkin insan olmanın bir özelliğidir, buna göre bir insanlık durumudur. Yoksa, Boileau'nun da dediği gibi **"En bilge kişi bilge olmayı düşünmeyen kişidir"** Bilge bilgeliğini bir bilgelik olarak değil bir sıradanlık olarak yaşar.

Haz acının ikiz kardeşidir. Hazları acılar, acıları hazlar izler. Bu daha çok alt düzey hazları için geçerlidir. Bilgenin hazzı acıyı kolayca çağrılayan hazlardan değildir. Daha ötede, sıradan hazları acılar, sıradan acıları hazlar doğurur ve korur. Acılar hazza yönelme isteğini kamçılarlar. Hazlar bazen yavaşça ya da sessizce bazen de gürültüyle acılara dönüşürler. Acıların tabanında hazzı düşündüren bir şeyler olduğu gibi hazların derininde bizi acılara düşürmeye hazır bir şeyler var gibidir. Bilge kişi hazların altına da acıların altına da çekinmeden imzayı atmış kişidir. Ama yüce hazlar çerçevesinde bilge kişi acılardan, hiç değilse kaba acılardan iyiden iyiye korunmuştur. İnsanlığın acısını çekmek dediğimiz şey bilgeye haz verecektir. En yüce acılar karşısında bilge kişi adanmışlığın hazzını yaşar. Malebranche der ki: **"Şeyleri olduğu gibi değerlendirmek gerekir: haz her zaman iyidir, acı her zaman kötüdür; ancak haz duymak her zaman yararlı değildir; bazen acı çekmek daha yararlı olabilir "** Ne olursa olsun hazları olan bir dünyada olmak acıları da olan bir dünyada olmaktır. Bu ikili koşuldan kaçmaya kalkan kişi kendini gülünç eder. Bu kaçış bencilliğin kanatları altında ancak bir ölçüde gerçekleştirilebilir. Evet ama kaçtığımız acılar daha başka

acılara dönüşerek bir başka biçimde karşımıza çıkmazlar mı? Ölümden kaçamadığımız gibi acıdan da kaçamayız. Bilge kişi hazlarını da acılarını da yönetmeyi öğrenmiş kişidir. Hazcılığın babası Epikuros şöyle diyordu: **''Haz kendinde kötü olan bir şey değildir, ama bazı hazlar hazdan çok acı getirirler "**

Buna göre kolay hazlar ya da gündelik hazlar birer acı kaynağından başka bir şey değillerdir. Kaba ilişkiler düzeyinde her haz bir acıyla ödenir. Alt düzeyde haz doymak bilmez bir kendinin kılma eğiliminde kendini gösteren kaba bir heyecandan başka bir şey değildir. Alt düzey hazları doygunluğa ulaştıkları anda doyumsuzlukları getirirler. Doyumsuzluklar da değişik biçimlerde acıları getirecektir. Oysa bilgelik hazzı doyum hazzıdır, kalıcı ya da süreklidir: çeşitli süreçlerde dönüşür ama temel duygusal özelliğini yitirmeden sürer. Bilgelik hazzı istemeyen ama kuran hazdır, en üst noktasında ölümsüzlük hazzıdır. Böyle bir hazzı bir ceket satın alırken ya da iskambil oynarken duyamayız. Çarpışan otomobillere bindiğimizde ya da bir güzel kadınla birlikte olduğumuzda da duyamayız. Duyum hazları bilge kişi için de geçerlidir, ancak bilge kişi böylesi bir hazzı geldigeçti bir hoşluk olarak yaşar. Bilgelik her durumda yukarıya doğru yükselişi gerektirir. Bu yükseliş biraz da çılgınca bir yükseliştir. Bu yükseliş ün, unvan, zenginlik yükselişi değildir. Bilge kişi kendine alarak değil kendinden vererek hafifler. Yükseliş için belli bir hafiflik zorunludur. Shakespeare'in dediği gibi **"Deli kendini bilge sanır, bilge de deli olduğunu bilir".** Delinin deliliği ortalığı karıştıran, düzeni dağıtan deliliktir, bilgenin deliliği düzenleyen, çözümleyen deliliktir.

Acıların yararı sorunuyla acılardan kaçma sorunu insan yaşamında ahlak açısından ve ruhsal açıdan yaman bir çelişki oluşturur. Bu çelişki gerçekte bilge kişinin yaşamında da belirleyicidir. Bilge kişi ki temel özelliği katlanmayı ve hoşgörülü olmayı bilmektir hiçbir zaman acıların yararını yadsımayacak ama acıları da hiçbir zaman hazlar olarak yaşamayı düşünmeyecektir. Öyle ya acılar hazlarsa hazlar nedir?

Acıyı bal eylemek gibilerden arabesk özentileri bir yana bırakırsak acının kaçılası bir şey olduğunu sağlam bir biçimde görürüz. Öte yandan acıların insanı olgunlaştırdığı yani ona yaşamın gerçeklerini bütün çıplaklığıyla öğrettiği doğrudur, buna göre acıların insanı insan yaptığı doğrudur. Öfke' nin Jimmy Porter'ı karısına "Sen hiç ölmekte olan adam gördün mü? " diye sorar. Acı gene de istenilir şey değildir. Bazı kültür değerlerinin de belirleyiciliğinde her zaman bir acı goygoyculuğu yapma eğilimiyle karşılaşabiliriz. Böylesi bir ruhsallığın çok zaman gerçek anlamda acı çekmeye bir ilgisi yoktur. **Bu bir övünme alışkanlığıdır, sorun önünde sonunda şuraya dayanır: benim kadar acı çekmiş biri var mıdır? Acı çekme üstülüğü ilkelliğin bir görünümü olmalıdır.**

> Aşk acısı aşkın sağladığı hazları dengeler ya da ödetir.
> Aşk acısının tüm acılar içinde en seçkin ve en yoğun acı olduğunu söyleyebiliriz.
> Aşkın yasası öncelikle acının yasasıdır. Onda haz acıyı kışkırtır, haz acı için bir çıkış noktasıdır. Kim ne derse desin aşkta da her şeyde de acı olumsuzluktur: bilinci yetkin kılarken kişiyi bunalıma sürükler. Kimse acıya sahip çıkamaz, acıyı yaşamaya alıştığını söyleyen kişi artık acı çekemez olmuş kişidir. Pekiyi, acıyı yaşamadan onun sağlayacağı yararları bir başka yoldan elde etmek olası değil midir?

Meyva yemek yerine vitamin hapı almak gibi mi?

Bilge kişi için bu bir bakıma olasıdır. Bilmek için deney her zaman gerekli midir, öğrenmenin daha kolay yolu yok mudur?

Yaşamadan öğrenmek de olasıdır. Ama yaşayarak öğrenmek daha iyi öğrenmektir. Zaten acılardan kim kaçabilmiş ki?

Bugün bir yolunu bulup acılardan kaçmışsak yarın da aynı şeyi yapabilecek miyiz?

İnsanın trajik yaşamı yani ölüme mahkum yaşamı acıyı kaçınılmaz kılar. Ne olursa olsun, acıyı yaşamakla acıyı sezmek aynı anlama gelmeyecektir. Kopmalar, ayrılıklar, çaresizlikler, anlayışsızlıklar... bütün bunlar acı kaynağıdırlar, ama en büyük acı kaynağı dönüşsüz ayrılıktır yani ölümdür. Bilgelik ölüm acısını hafifletmez mi? Hafıfletse de gidermez: bilgelik de bir tür çaresizliktir, bununla birlikte sayısız çaresizlik içinde tek çaredir. Hazzın peşinde olmak: işte insan olmanın zorunlu koşulu. Hazzı hor görmek insan olma koşulunu zedeler. Bilgeliğe giden yollar haz duraklarından geçer. **Olabildiğince haz ve enaz ölçülerde acı: yaşamın temel formülü bu olmalıdır. Acıyı yenebilmek ve yüce hazları bulabilmek için daha da insanlaşmak yani bilgeleşmek gerekir.**

Sh: 139–151

Kaynak: Afşar TİMUÇİN, Ölesiye Sevmek, Bulut Yayınları, 2009, İstanbul

KORKUNUN İKTİDARI

Kendini koruma ve etkin kılma içgüdüsü her yerde insanı, özellikle belli bir bilinç yetkinliğine ulaşamamış insanı güç kazanmaya ve iktidar olmaya itiyor. İnsan için en iyi korunma biçimi iktidar olmakla belirgindir. İktidarın iktidarsızlığı sorununun kökenini burada aramak doğru olur. Korunma ya da kendini koruma içgüdüsü, her anlamda yaralanabilir bir varlık olan insanın kendini çeşitli tehlikelere karşı şu ya da bu biçimde yalıtması olarak düşünülebilir ya da düşünülüyor. Ancak bu içgüdünün oyunlarını daha yakından izlediğimizde onun yalnızca korunmayla değil aynı zamanda ya da gerektiğinde saldırganlıkla ve yıkıcılıkla ilgili olduğunu görürüz. İnsan yıkılacağını anladığı anda tam tamına yıkıcı duruma girer. Çünkü insan için gerçek anlamda korunma saklanmakla ya da kaçmakla olduğu kadar üstüne gitmekle yani saldırıyla ilgilidir. Tek başına çok güçsüz bir varlık olan, ancak toplumsallıkta gerçek etkinliğini ortaya koyabilen insan bireyi özellikle kendini koruyabilme adına durmadan toplumsal güç oluşturma tasarıları geliştirir. Bu da bitmez tükenmez bir iktidar arayışı demektir. Bu durum bize korunmanın etkin ve edilgin olmak üzere birbirini tümleyen iki yüzü olduğunu gösteriyor. Her iktidar arayışının temelinde bir korku etkeninin varolduğunu kolayca görebiliriz. Güçsüzlüğünden korkan insan ya da güçsüzlüğü nedeniyle pekçok dış etkenden korkan insan güç oluşturmak için ince hesaplar yapar. Sonsuza kadar korkuyla yaşamak olası mıdır?

Korku her zaman her şeyden önce bir kaçıp kurtulma duygusunu çağrılar. Korkuya verilecek ilk tepki kaçmaktır. Daha basit bir deyişle korkanın kaçmaktan başka yapacak işi yoktur. Ancak korkutucu etken çok güçlüyse, ayrıca iyi düzenlenmiş ve süreğense kaçış ancak geçici bir önlem olabilir. Herhangi bir etken süreğen olabilir ama hiçbir duygu kalıcı değildir. Korku da dikkat gibidir, ne olsa uzun süre aynı yoğunlukta kalamaz, bir süre sonra dağılır, söner gider. Dağılır ve yerini son derece karmaşık başka duygulara, özellikle çok yoğun kaygılara bırakır. Gene de phobos belki de heyecanların en yoğunu en sarsıcısıdır. Korkuyu yaratan tehlike birden ortaya çıkar, zaten yavaş yavaş ortaya çıkan şey korkutucu değildir. Evet, korku yaratan tehlike birdenbire ortaya çıkar ve korku birdenbire başlar. Korku birden oluşur ve bütün bilinci kendi renklerine boyayarak onu iyiden iyiye bulandırır. Korkunun yükseliş eğrisi dik düşüş eğrisi yatıktır. Etken ortadan kalkınca korku birden silinir. Üstünüze saldıran köpeği sahibi yakaladıysa siz daha neden korkacaksınız? Korkunun düşüş göstermesi iki nedenle olur: ya korkutucu etkene azçok alışırız ya da korkutucu etkeni şöyle ya da böyle bilinçlendiririz. Zaten, az önce dediğimiz gibi, korku uzun süre yürürlükte kalamaz, bir süre sonra yerini başka duygulara, özellikle daha az yoğun bir duygu olan kaygıya bırakır. **İdamı sık sık ertelenen adam kaygılı bir bekleyiş içindedir. Cellatların ayak seslerini duyduğunda yeniden korkuya kapılacaktır.**

İnsan belli bir sorun çerçevesinde ardarda korku bunalımları yaşayabilir. Direngen korku etkenleri bize köklü çözümleri düşündürür. Köklü çözümler toplumsal yaşamın konulmuş kurallarında hem vardır hem de yoktur. Hukukun varlığı korkunun yokluğu anlamına gelmez. Hele siz hukuk dışı bir konumdaysanız. Evet, ne olursa olsun çözüm gelmeden korku bitmez. Çözüm korkuyu kökten giderecektir. Kesin olmayan çözüm korkuyu azaltacak kaygıyı artıracaktır. Korku kötüdür, bilinci bulandırır ve çözüme güçlük çıkarır, çözümü en azından bir süre için olanaksız kılar ya da çözüm adına sayısız açmazlar getirir: kendisini kovalayan silahlı adamdan kaçan kişi kurtulmak adına bir çıkmaz sokağa dalabilir. Korkuyla çözüm çelişkilidir. Ama korku uzun süre aynı yoğunlukta süremez ki. Korkunun şiddeti geçince

ussal olan ya da olmayan, gerçekle uyuşan ya da uyuşmayan, ahlaka uygun olan ya da olmayan bir takım çözüm yolları belirir. Ortada bir takım olasılıklar vardır. Korku etkeni kalıcıysa ya da gidip gidip geliciyse çözüm iyiden iyiye gerekli olur. Korku işte bu ağır görünümüyle korkulasıdır. **Filozofların hiçbir şeyden korkmayın yalnız korkmaktan korkun önerisi bu anlamda çok önemlidir.** Ancak korku istemle baskı altında tutulabilse de ve ahlak değerleriyle evcilleştirilebilse de tümüyle giderilebilecek bir duygu değildir. O özellikle sıradan bir bilincin neredeyse varoluş koşuludur. Yetkin bilinç korkuyu ussallaştırır, onu tümüyle gideremese de yıkıcı dağıtıcı bir etken olmaktan çıkarır. Yetkin bilinç her şey gibi korkuyu da olması gereken yere yerleştirir. Korku bir şiire hızla yoğunlaşan bir duygu olduğu için ne yapıp yapıp onu usun düzenleyici kanallarından geçirmek gerekir. Korkunun ya da korkusuzluğun filozofu **Montaigne bize korkudan kurtulmanın tek yolu olarak kendine egemen olmayı göstermişti.** Kendine egemen olmaktan daha kolay bir şey vardır bu yolda: iktidar olmak. Ancak Montaigne daha çok ölüm korkusundan sözediyordu. **Kendine egemen olmak ölüm korkusunu dindirse de öbür korkuları gidermez.** Öbür korkular için iktidar olmak gibi bir gereklilik vardır.

İnsan istemli yanıyla ya da kendine söz geçirebilen yanıyla bir direnç varlığıdır. Descartes bunu bize pek güzel göstermişti: us hem yargılar hem ister. Korkuda istemin iyiden iyiye sakatlandığı ya da geriye çekildiği görülür. Duygularımız düşüncelerimizden çok da ayrı şeyler değillerdir, gene de duygunun düşünceyi bir toz bulutuyla kapladığı, onu kapattığı, temelden sarstığı, işlemez duruma getirdiği çok olur. Ya da soruna bir başka yönden bakarak şöyle diyebiliriz: korku istemin boş bıraktığı yere dalar hatta istemi yerinden eder. İstem her zaman egemen görünümler altında varlığını sürdürür. Biz istemden çok duygularla ya da onların aşırı biçimleri olan tutkularla iş görürüz. İstem gene de ussallığın etkin gücü olarak her zaman vardır. İstem bizi zorunluluklara bağlar, o yüzden bize hem özgürlüğü sözverir hem de kendine bağımlılanmışlığı duyurur. Hepsi bir yana, istem doğal olarak ussallıkta temel anlamını bulur. Korku ussallığın geriye çekildiği yerde egemendir. Korku düşünmez, onun işi kaçmaktır. Korku düşündüğü yerde ya da düşünüldüğü yerde korku olmaktan çıkacaktır. Korkunun bir yüzü bozgunsa bir başka yüzü saldırganlıktır: köşeye sıkıştırılan kedi üstünüze atlar.

Korkudan kurtulmanın sağlam yollarını bulmak gerekir. Bunun için de güç oluşturmak bir zorunluluk olur. Evet, korkunun bir tepkisi de saldırganlıktır ve her korkulu bilinç esenliğe çıkabilmek için iktidar olmanın ya da bir iktidara bağlanmanın yollarını arar. Ona güvenli koşullar gerekir. Ona bir sağlam sığınak, iyi bir zırh, esaslı bir kalkan olabilecek koşulları oluşturmak gerekir. Zayıf ruh her zaman sığınakları kollar. Zayıf ruh bir dış güçten yararlanmak, bir dış güce sığınmak, bir dış güçten güç almak ister. Korkağın aşkınlık düşleri de çete ya da şebeke oluşturmak eğilimi de buradan gelir, bu zayıflık noktasından kaynaklanır ya da beslenir. Siyasal örgütlenmelerin çoğunda işte bu gerçek anlamda yetkinleşememiş olma koşulu belirgindir. Oysa insanın güçlü bir birey olarak toplumsal bir varlık olması başkadır güçsüz bir birey olarak bir başkası olmadan olamaması başkadır. İnsanın, gerçek insanın bir tanımını da şöyle yapabiliriz: insan ayaklan üzerinde durmasını bilen varlıktır. Ya da kendim olabiliyorum öyleyse varım diyebilen varlıktır. **Gerçek insan her zaman kendini başkalarının bir parçası olarak duyar, kocaman bir dünyada anlamlı bir bütün, bir küçük-evren olarak algılar.** O hiçbir biçimde açgözlü değildir, daha çoğunu isteyen değildir. Başkaları onun için çok önemlidir: başkaları tarihtir, başkaları insan kaynağıdır,

başkaları hatta tam tamına zorunluluktur, ama başkaları zorunlu efendilik ya da vazgeçilmezlik değildir. Kişiliklerimizin üzerine başkalarının gölgeleri düşmemelidir. Ancak zayıflıkta bütün bu nitelikler gerçekleşmez. Zayıflık zorunlu bağımlılık koşuludur. Bağlanmak başkadır bağımlılanmak başkadır. Bir başka deyişle, yükümlenmek başkadır yüklenmek başkadır. Zayıf insan bağımlılanan insandır, topluca iktidar oluşturmak isteyen insandır, iktidara doymayan insandır. **Montesquieu'nün belirttiği gibi insanoğlu iktidar elde ettikçe daha da açgözlü olur, çoğunu elde ettiğinde tümünü ister.**

Böylece zayıflıklarımız bizi bir toplu korunma ve bir toplu saldırganlık istemine yöneltir: her yerde saldırganlar vardır, onlardan korunabilmek için saldırganlık eğilimlerimizi işe yaratmamız gerekir. Böylece korunma şiddete bürünür ve karşılıklı şiddet eylemlerini doğurur. Şiddetin şiddeti doğurması bir insan yasasıdır. Bu yüzden her şiddet bir haksızlık üretme durumudur, haklı şiddet diye bir şey yoktur. Şiddet her zaman koşut aynalarda yansır ve sonsuza doğru uzar, bir durumdan bir duruma geçer, bir yapıdan kurtulup bir başka yapıya bürünür. Gene de kendini korumak bir haktır. Buna göre korunmanın yaratacağı şiddet bir zorunlulukla belirgindir. En saldırgan insanlar en korkak, en zavallı insanlardır. Bilinçleri tek kişilik bir yaşamı ayakta tutabilecek güçte ya da ağırlıkta değildir. Korkak saldırgandır, bir süre kaçar sonra saldırır. Çünkü kaçış sonsuza kadar süremeyecektir. Kovalayanın güçlü olduğunu sezdiğinde ya da sandığında ancak belli bir yere kadar kaçabileceğini düşünerek bir karşı devinim oluşturmak zorunda olduğunu düşünür insan. En iyi savunma saldırıdır sözü bu bakımdan çok anlamlıdır. Saldırının yasaları kaçışın yasalarıyla elbette aynı değildir. Kaçışta paniğe kapılan bilinç saldırıda azçok kendine güvenir durumdadır, saldırı için sağlam gerekçeler oluşturmuştur, saldırının sonuçları çok iyi olacak diye düşünür. Bu bize şu temel gerçeği kesin bir biçimde duyurur: korkak saldırgandır ve saldırgan korkaktır. Korkudan kurtulmanın tek yolu binleriyle bir araya gelerek güç oluşturmak ve hatta daha ileriye giderek bir iktidar zemini hazırlamaktır. Bu arada birileri bize saldırganın hiç de korkak olmadığını, onun gerçek anlamda yürekli olduğunu söyleyerek karşı çıkabilir. En küçük bir gözlem saldırganın yürekli değil yalnızca gözüpek olduğunu bize gösterecektir.

Korku kişiyi suça eğilimli kılar. Korkaklardan korkunç cinayet şebekeleri kurabilirsiniz. Korkak kişi bütünleştiği topluluk içinde gözüpektir. İnsanların pekçoğu ruhsal açıdan güçsüzdür, çünkü bireysel gücü sağlayacak belli bir bilinç yetkinliğine ulaşamamıştır. Onlar daha çok şu duyguyu durup durup yaşarlar ve ondan kopamazlar: ya korkusuz bir yaşam için iktidar olmak ya da yaşamı gözden çıkarmak. Burada yetkin bilinç ve yetersiz bilinç ayrımıyla birlikte kendine yeten güç ve iktidar olmak isteyen güç ayrımını koymak gerekecektir. Yetkin bilinç korku nedenlerini ussallaştırmış bilinçtir, en azından kaçınılmazdan korkmamak gerektiğini aşılmaz bir gerçeklik olarak yaşayan bilinçtir, yürekli bilinçtir. Yetkin bilinç bu yüzden korkuyu aşmış bilinçtir, her türlü saldırganlığın ve iktidar isteminin uzağında bulunur. Belki de asıl iktidarda olması gereken güç iktidar istemini kendinde bir zorunluluk olarak yaşamayan güçtür. Platon'un Devlet 'inde Sokrates, Trasymakhos'un sözlerine karşılık verirken, iktidarla ilgili belirlemelerde bulunur, iyi yöneticiyi tanrılara benzeyen kimse olarak tanımlar. Sokrates'e göre iyi yöneticinin yönetime katılmasının nedeni iktidar istemi değildir, tersine o bu işe yönetmeyi bilmeyenlerce kötü yönetilmek gibi bir cezaya uğramamak adına kalkar. Yoksa o yönetmeye meraklı değildir. Devlet 'de Sokrates'in ağzından duyduğumuz şu

görüş çok önemlidir: zorba düzenlerin dışında, hiçbir devlet düzeninde kendini bilen bir kişi isteyerek yönetici olmaz.

Tarih boyunca pekçok kişi iktidar olmuştur ya da iktidara katılmıştır, bu kişilerin kaç tanesi kendini bilir dediğimiz cinstendi bilemeyiz. Kendini bilir yönetici dediğimiz zaman belki de usumuza yalnızca Marcus Aurelius'un adı gelecektir. Birbiriyle çelişir görünen "filozof' ve "yönetici" kavramlarını bu kadar güzel bağdaştırmış bir ikinci kişinin varlığını düşünmek çok zor. Bu yüzden tüm iktidarlar korkunun iktidarı ya da kendini bilmezliğin iktidarı olarak büyük baskı güçleri oluşturmuşlardır. Bu durum fılozoflarca bile olağan görülmüştür. Örneğin Montesquieu bu konuda bize şunları söyleyecektir: **"İktidar hiçbir zaman halkla prens arasında eşit olarak paylaştırılamaz, korunması çok zor bir dengedir bu. İktidar bir yerde artarken öbür yerde azalmalıdır, ama ağırlık her zaman ordunun başında bulunan prensten yanadır. "** Hatta kimileri iktidar dediklerinde tam anlamında bir baskı düzeni tasarlarlar. Balzac der ki: **"İktidar bir eylemdir, seçim ilkesi tartışmadır. Sürekli tartışmayla varolacak bir siyaset yoktur. "** İktidardakiler bazen tartışılmaz olma hakkını elde ettiklerini düşünürler. General Charles de Gaulle şöyle diyordu: **"İktidar sorununa gelince, ne olursa olsun bir şeyler beni bırakmadan ben bir şeyleri bırakacak değilim. "** Atasözünde pek güzel belirtildiği gibi iktidar bize her zaman tartışılmaz olanı düşündürür: "**Soğuk ateşe ne yapar, gece güneşe ne yapar, karanlık aya ne yapar? "**

Yetkin olmayan bilinç korkak bilinçtir, korkularından arta kalan zamanlarında iktidara yürüme tasarıları geliştirir. İktidara yürüme yalnızca devleti ele geçirme anlamı taşımaz elbet. Toplumlarda çeşitli iktidar düzenekleri vardır. Herkes kendine göre bir iktidar biçimi tasarlar ve buna göre bir iktidar odağı oluşturmaya ya da bulmaya girişir. Kendinden değil de dıştan güç elde etme istemiyle her yetersiz bilinç iktidar katlarından birini kendine uygun görecektir: bu bir devlet katı da olabilir spor kulübü yöneticiliği katı da apartman yöneticiliği katı da olabilir. İnsanlar bir takım düşünce ve eylem kalıpları çerçevesinde bir araya gelerek iktidar kümeleri oluştururlar. Bu düşünce ve eylem kalıpları gerçekte hiç kuşku yok korkunun kalıplarıdır. Toplumun en korkağı stadyumda bir kahramandır. İktidar odaklarına insanlar görünür görünmez bir takım sözleşmelerle bağlanırlar. Sonra bu düşünce ve eylem kalıpları gerçekte korkunun kalıpları olsalar da iyiliğin, özverinin, adanmışlığın kalıpları gibi görünürler. Kısacası yetersiz bilinçler güç oluşturmak için bir araya gelmeyi, bir araya gelip yumak olmayı yeğlerler.

Sayıca artış genel kavrayış içinde güç artışı gibi düşünülür. Kaba güç oluşturmak açısından bu elbette böyledir, insani etki oluşturmak açısından bunun gerçeklikle hiçbir ilgisi yoktur. İki yüz kiloluk bir balyayı üç kişi iki kişiden daha kolay kaldırır. Ama bir toplum sorununu çözmekte sayı artışı hiçbir anlama gelmez. Üç akılsızla beş akılsızı toplarsanız iki ya da sekiz akıllı etmez, sekiz akılsız eder. Elli yetersiz bilinç bir araya gelerek on yeterli bilinç oluşturma şansını elde eder mi? Keşke etseydi. Etmez. Birinin açığını öbürü kapar, böylece topluca belli bir yetkinliğe ulaşmak olası olabilir duygusu zayıf bilinçlerin avuntusudur. Bilinçlerin işbirliği körle topalın işbirliğine benzemez. Gerçekte bilinç yetkinliği sorunu tek kişilik bir sorundur: toplumsal bilinç diye somut bir bilinç sözkonusu olamayacağına göre ve toplumsal bilinç bir toplumda genel kavrayışı ortaya koyan bir deyim olduğuna göre bilinç yetkinliği sorununun tek bir bilinçle ilgili olduğu rahatça söylenilebilir. Yani zayıflar bir araya gelip güçlüyü oluşturamazlar ama iktidar olabilirler. İktidar olabilmek için bir güç oluşturabilirler ama güçlüyü oluşturamazlar. Güçlü bize her zaman bilinçliyi düşündürecektir. **Güçlülerin birliği**

gerçek birliktir, böyle bir birlik iktidar için değil insani yetkinlik için vardır. Zayıfların birliği kargaşık bir birliktir, sayı arttıkça kargaşa azalmaz artar. Zayıfların sayısı arttıkça kargaşa da artacaktır. Şairin şu sözleri zayıfların birliğini pek güzel tanımlar: **“Ördeklerden bir filo bir de kazdan amiral. ”** Dünyamız otuz delinin iki akıllı ettiği bir dünya olabilseydi kalabalıklaşma kurtuluşun bir başka adı olacaktı.

Bu yüzden iktidar sorunu her zaman bize kargaşık bir ilişkiler ağım duyurur. İktidar insanı ya da iktidardaki insan tüm toplumsal yaşamı bir biçim kılmaya adanmış gibidir. Savlı ve saldırgandır, çünkü yetersiz bilinç koşulları içinde benzerleriyle bir araya gelip en doğru yolu bulmuş olduğuna inanır. İktidar katında yeri ne olursa olsun, o kendini tüm iktidar ortaklarından çok daha güçlü sayacaktır. Öngörüleri çok yerde gerçekliğin koşullarına uyar öngörüler olmasa da o kendini geleceği en iyi gören göz olarak algılayacaktır. İşlerin bir türlü iyi gitmemesine gelince, burada bir takım şanssızlıkların ve kötü etkilerin payını unutmamak gerekir. İktidardaki kişiler ya da muhalefet iktidarı oluşturan kişiler (gerçekte muhalifler de iktidardadır) sanıldığının tersine yaşam üzerinde etkin olan kişiler değillerdir: yaşamı belirler gibi yaptıkları yerde (bir takım kararlar alıyor olmaları onlara yaşamı kökten dönüştürdükleri duygusunu verir) işleri geçen tirene düdük çalmaktan başka bir anlama gelmez. **İktidar denilen şey insan için değerler oluşturmak açısından kökten bir yanılsamadır, her iktidar gerçekliğin içinde erir, hiçbir iktidar gerçekliğin üzerinde dönüştürücü bir etki gücü oluşturmaz.**

Bilinçli kişinin tek korkusu iktidar olma korkusudur. Bilinçli yönetici iktidar olma koşullarını gerçekleştirmeden yönetecektir. Kendi kendine gidebilen bir dünyada gerçekte yöneticilere pek yer yoktur. Yönetici bir simgedir her şeyden önce. Dünya kendi kendine gider, birileri de bir şeyleri yönettiklerini sanırlar. Yönetmek sağlıklı bir biçimde ortaklaşmaktır, işi bölüşmektir. Bir uygunsuzlar topluluğunu yönetemezsiniz, ne ölçüde bilinçli de olsanız yönetemezsiniz. Gerçek güç bireyin en yüksek düzeydeki toplumsallıkta anlatımını bulan kurma ve geliştirme yatkınlığıdır. Bu durumda pekçok "yönetici'nin durumu tartışma götürür. Öyleyse gerçek güç felsefede, bilimde ve sanattadır, onlarla yetkinleşen bilinçlerdedir. O bilinçler de hiçbir zaman iktidar olmayı istemeyeceklerdir. **Birilerinde nasıl yoğun iktidar olma istemi varsa birilerinde de kesin bir iktidar olma korkusu vardır. Ancak dünya iktidardakilerin dünyasıdır. Dünyayı yönetmek adına her zaman her yerde bir şeylerin önüne taş koyan ya da tekerleklere çomak sokan bir takım iktidar insanları vardır. Çok az insan yaşama kendi olarak katılır, kendi gücüyle tek kişilik yerini doldurur. Yaşamı dönüştüren insanlar bu insanlardır.**

İktidar olma koşulu toplumsal sözleşmeyi zedeler, onu etkisiz bir güç, bir gizleyici örtü durumuna getirir. Toplumsal sözleşme gerçekte her yerde biçimsel olarak bütünü temsil eder, ne var ki iktidar bütünün iktidarı değildir. Toplumsal sözleşme bu durumda gerçek amacını yerine getiremez, yalnızca iktidarı koruyan ve yasallaştıran bir güç, bir dayanak olur. Toplumsal sözleşme iktidarın yönelimlerini belirleyecek yerde iktidar toplumsal sözleşmeyi kendine göre biçimlendirir ve ona bir dokunulmazlık hırkası giydirir. Günümüzde bu hırkanın en geçerli markası “demokrasidir. İktidarlar öngördükleri tüm iyilik Teri demokrasinin ilkeleri çerçevesinde yaşama geçirdikleri savını bazen açık bazen örtülü biçimde yinelerler. Böylece demokrasi denilen şey de bir anlayış ya da bir uygulama biçimi olmaktan çıkarılıp kutsallaştırılır ve el değmeyecek bir yere konulur. **İnsan değerleri adına tapınmacılık özellikle günümüz iktidarlarının değişmez bir alışkanlığıdır. Dıştan benimsetilmek istenilen bu sözde**

demokrasi inancı kitleler için hem bir umut hem bir tehdit kaynağıdır. Gerçekte kurulu düzenlerde her şey, başta felsefe olmak üzere her şey bu çerçevede koşullandırılmış ve dondurulmuştur. Ölmüş gitmiş filozofların tahtına oturmuş olan felsefe simsarları iktidarların sürüp gitmesi adına bilinç bulandırma görevini büyük bir tutarlılıkla yerine getirirler. Gerçekte bilim de sanat da bu çerçevede koşullandırılmıştır. Bir iktidarın temelinde ne ölçüde korku varsa o iktidar o ölçüde dayanışık bir yapı ortaya koyar. Eski İsparta'da devlet çok güçlüydü, toplum tüm parçalılığı içinde neredeyse bölünmez bir yapı ortaya koyuyordu. Çünkü korku dağları bekliyordu. Bugünkü iktidarlar da son derece dayanışık bir yapı ortaya koyarlar.

Bütün bu söylediklerimiz bizi siyasal iktidarların gerekli mi gereksiz mi olduğu sorusuna ulaştırmayacak mı? Bugünün yaşam koşulları içinde iktidarların olmadığı bir toplum tasarısı, iktidarların olmadığı bir siyasal yaşam tasarısı ancak ütopya oluşturmaya yatkın bir zihnin ürünü olmayacak mı? Bugün en kargaşacı bir zihin bile iktidarları olmayan bir toplum düşü görmeyi kolay kolay beceremeyecektir. Bugünkü dünyada her toplum önünde sonunda bir iktidarın ya da bir iktidarlar ortaklığının (birbiriyle karşıtlaşır görünen iktidarlar toplamının) toplumu değil midir? Gerçekte iktidarlar toplumların ileriye doğru atılımlarını sağlayacak tüm dinamikleri sonuna kadar emip bitirmeye eğilimli canavarlardır. Tarihöncesi'nden bu yana iktidarların toplumsal dönüşümlerde ya da daha açık bir deyişle insanlığın düşünsel ve yaşamsal evriminde ciddi ölçülerde etkin yapıcı bir rol oynadığı görülmemiştir. İktidar sözü bize her zaman güçlü bir kurucu ve yapıcı etkenden çok tam tamına bir sonucu ya da edilginliğin en kaba biçimini düşündürür. İktidarlar toplumların en verimsiz öğelerinden süzülerek yaşama geçirilmiş yaşarlıksız varlıklardır. Siyasal iktidarlar içiçe geçmiş küçük iktidar odakları temelinde kendini vareden geniş çerçeveli baskı güçleridirler, bunlar savaş açmak gibi, vergi toplamak gibi, "asayiş"i sağlamak gibi ve bu arada temsil ettikleri kesimin çıkarlarını özel olarak kollamak gibi görevleri ve öngörüleri olan güçlerdir. Bunların zaman zaman gerçek insan değerleriyle ilgilenir gibi görünmesi bir takım kişisel heveslerin basit bir yansısı olmaktan öteye bir anlam taşımaz: Karl V'in ya da François I'in kültüre olan katkıları onların kendi hevesleriyle ilgilidir.

İktidar bir tutuculuk düzeneğidir. Gelişimleri titizlikle önler. Çünkü yaşamı tek bir kesimin yararına düzenlemek gibi bir güdümlülüğü vardır. Ne var ki kitlesel olarak aydınlanma düşünü henüz gerçekleştirememiş olan günümüz toplumlarında, iktidarlardan daha çoğunu beklemek ya da daha ileriye giderek iktidarların artık yerlerini düzenleyici yönetimlere bırakmasını beklemek bir düşten başka bir şey olmayacaktır. Bir iktidar gelir, kendisini bir yaşamsal zorunluluk olarak öne sürer, ben olmasam her şey yokolur formülünü benimsetmeye çalışır, bir zaman sonra yerini benzeri bir başka iktidara bırakır ve bu böylece sürer gider. Dipte o korkulu ruhsallık varoldukça iktidarlar dayanışık yapılarıyla varlıklarını pek güzel sürdüreceklerdir. Tüm toplumların tepeden tırnağa bilgeleşeceği bir dünyada iktidarlar olmayacaktır, bir takım toplumsal görevler olacaktır. İnsan olmak yarı yolda olmaktır diyorsak ülkülerimizin çok uzun zamanlar sonra gerçekleşebilecek düşlerden başka bir şey olmadıklarını da benimsememiz gerekir. Düşler böyledirler, bize her zaman çok uzakların varlığını duyururlar. **Gerçek düşler bir kişilik değildir, bütün bir insanlık adına görülen düşler gerçek düşlerdir.** Düşlerin duyurduğu gerçeklik, bilim alıp satanların, sanatı yararlı bir oyun durumuna getirmiş olanların, karanlıkta iş görmeyi alışkanlık edinmiş felsefe simsarlarının omuz başlarından ilerilere baktığımızda gözlerimizi alan o düz alanda şimdilik

bir serap gibi görünüyor. **Ne var ki insanı düşlerini gerçekleştiren varlık diye tanımlamamızı sağlayan şey bizi her zaman gelecekle her anlamda sıkı bağlar kurmaya yöneltecektir. İnsanoğlu bir gün korkuların değil de yüce amaçların bir araya getirdiği, çok daha geniş çerçevede bir araya getirdiği toplulukların öngörülerinden yararlanarak yeni bir tür oluştururcasına yeni bir yaşam kuracaktır. O zamana kadar korkularımıza ve korkaklarımıza alışmak zorundayız, onlarla savaşmayı elden bırakmayarak.**

Sh: 91-103

KORKUNUN FELSEFESİ

İnsanlığın tarihi korkunun tarihidir. Gene de insanlığın gelişimini korku sağlamıştır diyemiyoruz. İnsanoğlu gelişimini korkuyla, korka korka gerçekleştirdi. İnsanın gelişimi korkuyla yoğrulmuştur. Çünkü insanoğlu gelişiminin koşullarını çekişmelerle, kavgalarla, savaşlarla elde etmiştir. O yalnızca bireyselliğin koşullarında değil toplumsal düzeyde de bencil olabilmektedir. Savaşan bencildir. Savaşların arkasında kişisel bencillikler kadar toplu bencillikler etkilidir. İnsanoğlu türdeşinin ağzından avı kapabilmek için her türlü kötülüğü göze alabilen bir varlık olmuştur. Bu yüzden insan yaşamında korku kurumlaşmıştır ve korku dünyamızın vazgeçilmez bir koşulu, giderilemez bir koşulu durumuna gelmiştir. Buna göre insanlık tarihinin harcında korkunun da bulunduğunu söylemek yanlış olmaz. Tarih sahnesi bize egemen toplumlarla egemen olunan toplumlar arasındaki acılı ilişkiyi gösterir. Her toplu egemenlik girişimi bir acı ve korku kaynağıdır. Daha sonra ulusal birliklerin kurulması da bu gerçeği değiştirmemiş, tersine güçlendirmiştir. "Ulusal onur" bundan böyle savaşların başlıca gerekçelerinden biri durumuna gelmiştir. Savaşı gerekçelendiren bir temel etken her zaman varolmuştur. Tarih korkuyu korku diye yazmaz ama onun sayfalarında korku kendini gösterir.

Sparta'da soylular helot'lardan yani hiçbir hakkı olmayan yoksul insanlardan korkarlardı. Sparta'da bütün bir soylu sınıfının kendini neredeyse bütün bir ömür boyu askerliğe adaması bu korkunun ürünüdür. Bu tarım kentinde soylular korktuklarına uğramadılar ama korkuyla yaşadılar, bekledikleri öldürücü vuruş içeriden değil dışarıdan geldi. İonia'da köklü bir pers korkusu vardı, bu korku bütün Yunanistan'a kadar yayılıyordu. İonia'lılar Perslerin eline düşmüşlerdi. Korkuyu sonuna kadar yaşayamazlardı. Bu yüzden ayaklandılar. Sonuç kötü oldu: Persler İonia'lıları başka topraklara sürdüler. Ortaçağ'da da hıristiyanların tabandaki insanlardan korktuğunu biliyoruz. Hıristiyanın gözleri doğaüstüne, öbür dünyaya çevrilmişti. O kendi dünyasında kendi önyargılarıyla mutluydu. Ama tabandaki insanlar hıristiyan inancından uzak o eski pagan geleneğini sürdürüyorlardı, hıristiyan inancından kendi inanç dünyalarına bazı öğeler almış da olsalar o eski dünyanın alışkanlıklarından kopmayı düşünmüyorlardı. Bu dogmacı ve din-merkezli dönemde toplum yalnız iktisadi ve toplumsal açıdan değil inanç açısından da iki parçalı bir yapı ortaya koyuyordu. Din adamlarının ve senyörlerin dünyası tabandaki insanın dünyasından ayrıydı. Hıristiyan bir gün paganlığın yeniden yaşama geçeceği korkusuyla yaşadı ve Rönesans'da korktuğuna uğradı, pagan eğilimlerinin gerçek anlamda tanrıtanımaz yönelimleri oluşturduğunu gördü: onlar artık inanç dünyasına tam tamına egemen değillerdi, pagan inancı tabandan yukarıya doğru yürümüş, neredeyse yeni yükselen sınıfın, burjuva sınıfının resmi olmayan inancı durumuna gelmişti.

Koca insanlık tarihi birbirinden korkan toplumların acılı öyküleriyle doludur. İlk uygarlıklar döneminde göçküncü toplumların yerleşik toplumları nasıl sıkı sıkıya toprağa bağlayıp köleleştirdiğini biliyoruz. Geçmiş zamanlar büyük bir hızla doğan ve birden gelişen askeri imparatorlukların görkemli egemenlikleriyle belirgindir. Pers yayılması, Aleksandros III'ün zaferleri, Roma-Kartaca kavgası insanlık tarihinde bitmez tükenmez bir çekişmenin korkulu romanları gibidir. Yakın tarihte sermayeci düzenin feodal düzene egemen oluş serüveni de korku dolu zamanların yaşanmasına yol açmıştır. Bu korku yalnızca savaş korkusu değil aynı zamanda enaz koşullarda yaşamı sürdürme olanaklarını bile elden kaçırma korkusuydu: yaşamı üreten insanlar domuzların bile yemek istemeyeceği kadar kötü patateslerle besleniyorlardı. Burada bu dönüşümün acılı ya da acıklı öyküsünü sayfa sayfa anlatmak elbette gerekmez. Sorun elbette insanın insanı ezmekten zevk alması sorunu değildir. Sorun dönüşüm sorunudur, bir yaşam biçiminden bir başka yaşam biçimine geçme sorunudur. İnsan yaşamında büyük değişimler acılı tablolar oluşturarak gerçekleşir.

Sermayeciliğe geçiş koşulları bilindiği gibi XI. yüzyılla birlikte ortaya çıkar. Bu yeni düzen kendini ancak katı bir gücün, bir baskıcı yönetimin, bir toparlayıcı yönetimin belirleyiciliğinde ortaya koyacaktır. Feodal yaşam düzeninin atomlaşmış yapısını, uçurumlarla birbirinden ayrılan toplum sınıflarının bir bütünde toplanmasını demir eller sağlayabilecektir. Neyle? Her şeyden önce korku salarak. XV. yüzyılda mutlak-yönetim feodal yaşam düzeniyle sağlam bir hesaplaşmaya girer. Konuya yakından bakan Montesquieu sorunu inceliğin bitip kabalığın başlayışıyla açıklamak isteyecektir: **"Charles VII'nin ölümü fransız özgürlüğünün de sonunu getirdi. Bir anda bir başka kral, bir başka halk, bir başka siyaset, bir başka sabır kendini gösterdi. Özgürlükten köleliğe geçiş öylesine büyük, öylesine kesin, öylesine çabuk oldu ki, bunun gerçekleşme biçimi de özgür bir toplum için öylesine yabancı, öylesine pis oldu ki, sanırsınız krallığın üzerine bir taş düştü. "** Böylece Montesquieu, soruna bizler gibi uzaktan bakamadığı için, feodal düzenden sermayeci düzene geçişin koşullarını yanlış değerlendirir. Ona göre Charles VII döneminden Louis XI dönemine geçiş özgürlükten köleliğe geçiş anlamı taşımaktadır. Oysa sorun bir dönüşümün gerçekleşmesi sorunudur. Biz, Düşünce tarihi adlı kitabımızın birinci cildinde bu sorunu şöyle değerlendirmiştik: "Korkak, ikiyüzlü, bencil bilinen ve Jeanne d'Arc'a yaptığı nankörlükle tanınan Charles VII'nin yerine kurnaz ve becerikli Louis XI kral olunca (1461) yönetimin havası değişti. Yeni kral ilk iş vergileri artırarak büyük tepki çekti. Ağır vergiler altında inlemekte olan halk yeni vergilere dayanabilecek gibi değildi. Louis XI bilim adamlarına siyaseti yasak ederek üniversite ortamını kızdırdı, avı yasak ederek soyluların düşmanlığını kazandı, aldığı çeşitli kararlarla din adamlarını öfkelendirdi. **Bütün krallık kralın karşısındaydı**" (s.398). Bütün krallık kralın karşısındaydı ama tarihsel koşullar kralın yanındaydı. Bu durum yoğun muhalefete karşın kralın başarılı olmasına yol açtı.

Toplumların yaşamında yalnız savaşlar değil ayaklanmalar da korku kaynağıdır. İngiltere'de yaşanan 1381 ayaklanması insanlık tarihinin en büyük ayaklanmalarından biridir. Wat Tyler ve John Ball'in öncülüğünde köylü ayaklanmacılar her adımda yeni katılımlarla güçlenerek başkente doğru yürüyüşe geçtiler. Essex köylüleri kuzeyden, Kent köylüleri güneyden başkente girdiler ve kentin tüm önemli noktalarını ele geçirdiler. Korku büyük boyutlara ulaştı: kır kente egemen oluyor gibiydi. Ayaklanmacılar hapisane kapılarını açtılar, kenti yağmaladılar. Yönetimi ele geçirmeleri işten bile değildi. Ne var ki haklarını elde edebilmek için yollara düşmüş olan bu kitleler kralsız bir ülke düşünemediklerinden kralla pazarlığa

girdiler. On beş yaşındaki Richard II ayaklanmacıların isteklerine kafa salladı. Annesinin ve çevresinin elinde oyuncak olmuş olan bu yeni yetme delikanlının kafa sallamaktan başka yapacak şeyi de yoktu. Ayaklanmacılar genç kralın karşısında diz çöktüler. Belli ki yetkeden korkuyorlardı. yetke de onlardan korkuyordu. Ayaklanmacılar kenti yağmalamayı sürdürünce Wat Tyler öldürüldü. Ayaklanma halk yararına büyük sonuçlar getirmeden sona ermiş oldu.

Bütün bunlar birer belirleyici örnektir ki tarihsel gelişimin korkularla gerçekleştiğini gösterir. Uygarlığın ilk zamanlarında gezici toplumlar yerleşik toplundan ele geçirerek yeni toplumsal düzenler, hatta yeni yaşam biçimleri oluştururken, bu çerçevede yerleşik insanları köleleştirirken elbette korkuyu biraz da silah olarak kullanıyorlardı. Çünkü hepimiz biliriz ki korkunun olduğu yerde, korkunun yerleştiği yerde zafer bir düş bile değildir. Korkunun kapısından zafere değil bozguna çıkılır. Bu yalnız toplum yaşamında değil bireylerin yaşamında da böyledir. Bu yalnızca eskinin insanı için geçerli değildi, bugünün insanı için de geçerlidir. Savaşlar silahlardan korku üreten ruhsal etkenlerle kazanılmıştır. Egemen olmak istiyorsanız korku salacaksınız. Korku üretmeden egemen olmak olası değildir. Bu yüzden içte ve dışta savaşanlar savaşın ruhsal yönüne maddi yönünden daha çok ağırlık verirler. Bir toplumu ele geçirmek isteyenlerin yapacağı şey korku üretmektir. Gözüpek kahramanların birdenbire korkuya kapılmaları onları tümüyle savaş dışı bırakacaktır. Savaşların başarılı kişileri ruhsal açıdan sağlam kalabilen kişilerdir. Korkuyu içeri aldınız mı yenilgiyi onaylamışsınız demektir.

* * *

Korku tehlikeyi sezmekle başlar. Sezgi dar ya da kısadır, korkuya ilgili kavrama süreci bir anlıktır. Korku uzun uzun düşünmekle elde edilmiş bir ruh durumu değildir. **Düşünce korkuyu dindirir. Korku yoğun bir heyecan olarak bir çırpıda kendini gösterir, bir çırpıda bilinci kaplar ve bir çırpıda bedeni içten sarar.** O daha çok yakın bir tehlikenin, iyiden iyiye yaklaşmış bir tehlikenin getirdiği heyecandır. **Uzaktaki bir tehlike bizi korkutmaz, derin derin düşündürür: henüz vakit vardır, onu gidermek için bir şeyler yapmak gerekir ya da bir şeyler yapılabilir. Uzun erimli sorunlar en azından yoğun korkular getirmezler. Korkuda zaman alabildiğine kısalmıştır. Korku birdenbire bir yükseliş eğirisi çizer, çabucak belli bir tepe noktasına ulaşır ve ağır bir düşüş çizgisi çizer. Buna göre korku tehlike bildiren bir uyarana ben'in verdiği istemdışı tepkidir.** İstemdışı oluşu onun bir bilinç bulanıklığında gerçekleşmiş oluşunun kanıtıdır. Tehlike birden ortaya çıkmış ve ilk iş bilinci bulandırmıştır. Tehlikeye verilen tepki büyük ölçüde kendiliğinden tepkidir ya da düşünülmemiş tepkidir. Gene de bu tepkide belli bir ussallığın varolduğunu söylemek yanlış olmaz. Çocuk köpeği görür ve köpeğe doğru değil, tam tersi yönde koşmaya başlar. Tehlike bilinci tam olarak bulandırsaydı çocuk köpekten kaçmak adına köpeğe doğru koşabilirdi. Ancak us o koşulda gene de bulanıktır. Çocuk köpeğe doğru koşmaz ama uçuruma doğru koşabilir.

Korkuya temel olan tehlikeden kaçarken bir başka tehlikeyle yüzyüze gelebiliriz. Korku bir tehlikenin korkusudur ama aynı zamanda tehlikelidir. Evet, korku tehlikelidir: bizi güç bir durumdan bir başka güç duruma yöneltebilir. Ancak korkan kişinin bulanık bilinçle kendi için en iyi kurtuluş yolunu bulması da olasıdır. Birdenbire köpekle yüzyüze gelen çocuk annesine doğru ya da az ilerideki çocuklar topluluğuna doğru koşabilir. Kısacası bilincin apaçık olma koşullarında korku gerçekleşmez ya da korkunun geldiği yerde bilinç apaçık kalamaz. Korku bir tehlike karşısındaki ya da iki tehlike arasındaki bozgundur. Korkunun ya bir ucu tehlikelidir ya da iki ucu tehlikelidir. Korkunun niteliği ve oluşturduğu tepkiler elbette kişiye

göre değişecektir. Korkak diye belirlediğimiz korkuya yatkın güvensiz kişilikler sık sık bir tehlike karşısında olma duygusuna düşebilirler. Burada tehlike gerçek olabildiği gibi düşsel de olabilir. Korkaklar tehlike sezmekte sıradan kişilere göre usta da olsalar tehlikeyi geçiştirmekte çok usta değillerdir, çünkü bilinçleri her an bir tehlikeyi yaşama ürkekliği içinde bulanmaya eğilimlidir.

Buna göre kimileri tehlike karşısında korkuya kapılırlar kimileri tehlikeden önce korkuya kapılırlar ya da daha doğrusu henüz olmayan tehlikenin korkağı olurlar. Tehlike karşısında korkuya kapılanı sağlıklı, tehlikeden önce korkuya kapılanı hastalıklı diye belirleyebiliriz. Ancak korku bir hastalık belirtisi değildir, tersine bir sağlıklılık belirtisidir. Tehlikeyi algılamayan ve tehlikeyi algılasa da ona karşı hiçbir tepki oluşturmayan bilinç de hastalıklı bilinçtir. Çeşitli ruhsal hastalıkları iyileştiren etkenler hastalıklı korkuya şu ya da bu biçimde çare olsalar da genel anlamda korkuyu gideremezler. Buna göre rahatça bütün insanlar korkaktır ya da en azından her insan belli koşullarda korkuya kapılır diyebiliriz. Kimileri korkmamakta değil de korkuyu gizlemekte ustadırlar. O durumda korku onurun altına gizlenmiştir. Onların bu tutumu korku etkeninin gücünü kırabilir. Çocuk kendisini kovalayan arkadaşından kaçtığı ölçüde dayak yeme olasılığını artırmış olur. Bu yüzden en iyi savunmanın saldırı olduğu inancı yaygındır.

Biz korkuyu belli etmek istemesek de korku kendini belli eder. Korku bedende yayılır ve dışlaşır. O hemen hemen her organda dışarıya ben varım işaretini verir. Bir de bakarsınız ki biri korkudan titriyor ve korkmadığını söylüyor. Korkmadığını söyleyen birine şöyle sorabiliriz: **"Korkmadın da saçların neden kirpi oku gibi dikildi'?"** Bütün organlarda kendini belli eden korku en çok gözlerde dışlaşır. Gözler ruhsallığımızı dışa vurmada öbür organlarımızdan daha beceriklidirler ya da ruhsallığımızı gizlemekte her organdan daha beceriksizdirler. Evet, korku tüm organlarda etkisini gösterir ama en çok gözlerde yoğunlaşır. **"Korkunun büyük gözleri var''** der Cervantes. Korkulu bakış bakışların en korkuncudur. Orada çaresizliğin ve kapıya dayanmış bir yenikliğin karanlık ateşi parlar. Korku bilincin bütününü tutar ve onu bir anlamda felç eder. Bu durum korku etkenini olduğundan büyük görmemize yol açar. Çocuk kendisini kovalayan ufacık köpeğin çok büyük bir tehlike oluşturmadığını görmek istemez. Köpekten öyle bir kaçar ki sanki kendisini bir defada yutuverecek bir canavardan kaçmaktadır. Korktuğumuz şey belki de o kadar korkulası değildir. Biz genelde bize korku verebilecek etkenler karşısında önceden bazı uyanıklıklarla önlemler almayı uygun görürüz. Böylece korku etkenini kurnazca gidermek olası olacaktır. **Bu çerçevede korku ahlak sorunları yaratabilecek özellikler gösterir. Korkaklıktan ahlaksızlığa giden yol kısadır. Örneğin patronunun kendisini yakında işten atabileceğini düşünen memur patronuna sevimli görünmenin yollarını arar, bu durum onu ahlakdışı bir konuma itebilir. Bir sabah patronu ondan şu sözleri işitebilir: "Efendim, benden duymuş olmayın ama arkadaşlarımızdan Necabettin bey sağda solda sizi küçük düşürücü sözler ediyor, geçenlerde... "**

Korkunun kendini her zaman bir bozgunda ortaya koyacağını düşünmek doğru olmaz. Daha sessiz, daha sinsi, daha derin korkular vardır ki bu korkuları daha çok kaygı diye adlandırmamız gerekir. Kaygıda bozgun yoktur, bu yüzden o kendini sıradan bir korku gibi bedenin apaçık dilinde dışlaştırmaz. Korkuyu doğrudan sezebiliriz ama kaygıyı sezmek olası değildir. Bir kişi patronunun kendisini işten çıkaracağı kaygısını taşıyabilir. Kaygı az gerilimli korku olmakla benzer ahlak sorunları yaratabilecektir. Kişi ikide bir şu soruyu sorabilir

kendine: “Patronumu hoşnut edebiliyor muyum? ” Korkuyla kaygı aynı anneden olmuş gibi dururlar ama onlar gene de birbirlerine çok benzemezler. Korkuda karar oluşturmak zordur: kaçma duygusu karar oluşturma istemini kökten sakatlar. Oysa kaygıda karar oluşturma rahatlığı ya da olasılığı vardır. **“Patronumun benden hoşnut olmasını sağlamam gerekiyor, bunun için bugün ona bir demet çiçek götürmeliyim ”** diyen kişi böyle bir kararlılık içindedir. La Fontaine gibi biz de **“Korku kendini düzeltebilir mi?”** sorusunu sorduğumuzda bunu hayır diye yanıtlamak durumunda kalırız. Korku kendini düzeltemez ama kaygı kendini düzeltebilir. Korku yönlendirilemez ya da korku kendini yönlendiremez. Öyle olsaydı o zaten korku olmazdı. Gene de korkuyla kaygı arasında çok büyük bir uzaklık olduğunu düşünmemiz doğru olmaz. Kaygının az ilerisindeki sokaktan korkuya çıkılır.

Korku yaşamımızın vazgeçilmez duygusudur. Korku gereklidir, o bizim kendimizi savunmamız ve kendimizi tehlikelerden korumamız için gereklidir. Korku diye bir şey olmasaydı insan dünyası çok önemli bir dayanağından yoksun kalacaktı. Sağlıklı insan korkmayı bilen insandır. Ancak sağlıklı insan korkak değildir. Korku gereklidir. Gene de olumsuz bir duygu olmakla korku giderilmesi gereken bir duygu olarak belirlenir. Öteden beri filozoflar bize korkuyu yenmemiz için önerilerde ya da öngörülerde bulunmuşlardır. Özellikle Montaigne en önemli korkuyu, ölüm korkusunu yenmemiz gerektiğini, bunu da felsefe yaparak sağlayabileceğimizi düşünüyordu. Filozoflar bize hiçbir şeyden korkmamayı, yalnız korkmaktan korkmayı öğretmeye çalıştılar. Ama gene de biz bunu çok iyi öğrenebilmiş değiliz. Gene de bizler başta ölüm olmak üzere pekçok şeyden korkuya kapılıyoruz. **Bugünkü dünyada korkusuz olabilmek olası görünmüyor bize. Çok somut, çok belirgin, çok haklı korkularımız var. Bunların başında elbette savaş korkusu geliyor. Daha başka korkularımız da var: öğretmenimizden korkuyoruz, devlet dairelerinden korkuyoruz, işsizlikten korkuyoruz, haksızlıktan korkuyoruz, müdürümüzden korkuyoruz, karakollardan korkuyoruz, bankalardan korkuyoruz, sevgilimizden korkuyoruz, parasızlıktan korkuyoruz, hastanelerden korkuyoruz...**

Korkularımıza karşı yüreklilikler oluşturuyoruz. Yüreklilikler ya da korkusuzluklar korkunun varlığını gidermiyor, bizi korku karşısında tutarlı ya da hazırlıklı olmak durumunda bırakıyor. Korkularımız olmasaydı yürekliliklerimiz de olmayacaktı. Yüreklilik korku kadar kökel değildir: tam tamına insan gerçeğine bağlı olan, sıkı sıkıya varlığımızın koşulu olarak duyduğumuz şeyler arasında yüreklilik yoktur ama korku vardır. Korku doğal yüreklilik yapaydır. Yüreklilik bizim buluşumuzdur, korkuya karşı oluşturduğumuz bir dayanaktır, bir korunma, bir savunma koşuludur. Buna göre korku yüreklilikten daha karmaşık bir duygudur. Yüreklilik düşünülmüş ya da düşünülebilen bir şey olmakla yalındır, korku düşünceyi aşar ve alabildiğine karmaşıktır. Bu elbette bizim yürekliliği önemsemememiz gerektiği anlamına gelmez. Yüreklilik iyidir. Yüreklilik korkuya karşı ahlakın güvencesidir. Korku karmaşıktır, karmaşık olduğu için de tehlikelidir. Korkuttuğumuz insan belki de bizi yoketme tasarıları geliştirecektir. Ruhsal ya da fiziksel açıdan güçsüzlüğümüz ölçüsünde korkak oluruz, korkak olduğumuz ölçüde tehlikeli oluruz. Korku tehlike yaratır çünkü kimse onu sürekli yaşayamaz, onu bir yerde bitirmek gerekir. Çünkü korku önünde sonunda giderilmesi gereken bir duygudur. Korkuda karar oluşturulmaz ama korku önünde sonunda bizim ussal olan ya da olmayan bir karar oluşturmamızı gerektirecektir.

Bu karar da korkunun şiddetine göre ağır bir karar olabilir. Bu yüzden gerçekten korkulması gereken tek varlık korkak insandır. Başka türlerin bireyleri korktukları zaman içgüdüsel

düzeyde çeşitli tepkiler oluşturabilirler. Bunu biz doğada rahatça gözlemleyebiliriz. Ama insanın korktuğu zaman ne yapacağı belli değildir. İnsan korktuğu zaman tehlikeli olur. Nasıl şiddet şiddeti yaratırsa korku da korkuyu getirir: ne kadar korku ekersek o kadar korku biçeriz. **Kısacası, korku insan yaşamının vazgeçilmez bir yönüdür. İnsan korkar, çünkü yaralanabilir bir varlıktır. Öbür türlerin bireyleri de yaralanabilir oldukları için korkarlar. İnsanın korkulan geniş çerçevelidir. İnsan çünkü çok geniş çerçevede yaralanabilir.**

Böylece tarihimiz korkuların tarihi, yaşamımız korkuların yaşamıdır. İnsanlık geleceğe doğru korkularla ya da korka korka ilerler. **İnsanoğlu zedelene zedelene geleceğe açar kendini. Gelişimin vazgeçilmez koşuludur bu. Ancak korkunun bugün vazgeçilmez olması onun vazgeçilmeyecek olması anlamına gelmez.** Hepimiz korkusuz bir dünya kurabilmenin koşullarını yaratmak için çaba göstermeliyiz. İnsanı korkutan insan yarınki insanlığın doğal bir üyesi olmamalıdır. Bir gün bilinç kendini tam bir evrensellikte kurabilecek ve o zaman insan belki yalnızca ölümden korkan, ondan da korkmaması gerektiğini azçok bilen bir varlık olacaktır. Ama bugün korkularımız var. Bugün kişisel ve toplumsal çıkarlar adına da, şu ya da bu biçimde egemen olmak adına da, güçlü insan görünümleri ortaya koymak adına da birbirimizi zedeliyoruz. Yarının insanı korkaklığı da korkutucu olmayı da kendine yakıştırmayacak. Önemli olan yürekli olmak değil yürekliliği gerektirmeyecek bir yaşam koşulunu insan için geçerli kılabilmektir.

Sh: 105-115

Kaynak: Afşar TİMUÇİN, Ölesiye Sevmek, Bulut Yayınları, 2009, İstanbul

THEEB (Zİ'B-KURT) (2014)

" Eğer bir denizde iki balık kavga ediyorsa,
bilin ki oradan bir İngiliz geçmiştir."

Süre: 100 dk

Yönetmen: Naji Abu Nowar

Senaryo: Naji Abu Nowar, Bassel Ghandour

Ülke: Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Ürdün, İngiltere

Tür: Macera, Dram, Gerilim

Vizyon Tarihi: 04 Eylül 2014 (İtalya)

Dil: Arapça

Müzik: Jeremy Lane

Oyuncular: Jacir Eid Al-Hwietat, Hussein Salameh Al-Sweilhiyeen, Hassan Mutlag Al-Maraiyeh, Jack Fox

Özet

“Arap dünyasından çıkan en izleyici dostu film” olarak tanımlanan Theeb’de, küçük bir çocuğun, babasının ölümünün ardından nasıl yetişkine dönüştüğünü izliyoruz; kardeşlik ve ihanet üzerine bir film bu… Yıl 1916, Arap İsyanı başlamak üzere. Kabilede bedevi geleneklerine göre sürüp giden yaşam, bir İngiliz subayın gizemli bir görevle yanlarına gelmesiyle değişir. Theeb’in ağabeyi Hüseyin, Arap çöllerinde yapacağı tehlikeli yolculukta subaya mihmandarlık yapmayı kabul eder. Ancak tuzağa düşerler ve Theeb küçücük yaşına rağmen durumun derhal farkına varır: Hayatta kalmak için, tıpkı adını taşıdığı kurt gibi olmalı, yetişkin olmayı ve güvenmeyi öğrenmelidir.

Film, trenin Arabistan'daki hayatı nasıl değiştirdiğini işlemektedir. Medeniyetin nimetleri olgunlaşmamış toplumlarda sorundan başka bir şey getirmediğine dem vurmaktadır.

Filmden

O, Kızıldeniz'in esas derinliğini bilmeden Kızıldeniz'de yüzendir.

Theeb, alelâde bir insan değildir.

Denizin dibine ulaşabilen evlâdımdır.

Mevzubahis kardeşlik olduğunda bir misafiri katiyen geri çevirme.

İnsanlar bir taraf seçtiğinde doğruluğun yanında ol.

Şayet kurtlar sana kardeşlik teklif ediyorsa muvaffakiyete ulaşmayı bekleme.

Sen ölümle yüzleşirken yanında olmayacaklardır.

**

Babamızın sözünü unutma: "Güçlüler, zayıfları yer.

" Biz onlardan daha güçlüyüz.

**

- Adın ne?

- Theeb.

Theeb demek?

[Kurt]

Şu kutunun üzerindeki senin kabilenin işareti mi?

Şeyh Ebu Hmoud, neyin oluyor?

Babam.

Kurt, kurdu doğurur.

Al.

Kurt, sana yalvarıyorum

O kurdu yeme

Sen açlıktan ölürken

Kaç geceler karnını doyurdu

Benimle söyle, "Kurt."

Kurt, sana yalvarıyorum

O kurdu yeme

Sen açlıktan ölürken

Kaç geceler karnını doyurdu

**

- O ses de ne öyle?

- Demir eşek.

- Ne?

Göreceksin.

Bizleri harap eden şey bu işte.

- Nedir bu?

- Demir eşeğin yolu.

Ne işe yarıyor?

Hacılar ve Osmanlı askerleri ona biniyor.

Deve ile bir ay süren yol, artık tren ile bir hafta sürüyor.

**

Tren geldi ve her şeyi mahvetti.

Bütün atalarım hacı mihmandarıydı.

Bizleri işsiz, imkânsız sefaletin içine terk ettiler.

Sonra da kardeş kardeşini öldürdü işte.

Güçlüler, zayıfları yer.

Onlar sizin İngiliz'in arkadaşları.

- Ne olmuş böyle?

- Tren.

Deli insanlar.

Elinle bir mızrağa engel olamazsın.

THE PURGE: ELECTİON YEAR-Arınma Gecesi: Seçim Yılı (2016)

Yönetmen: James DeMonaco

Senaryo: James DeMonaco

Ülke: ABD, Fransa

Tür: Aksiyon, Korku, Bilim-Kurgu, Gerilim

Vizyon Tarihi: 01 Temmuz 2016 (Türkiye)

Dil: İngilizce

Müzik: Nathan Whitehead

Oyuncular:

Frank Grillo,

Elizabeth Mitchell,

Mykelti Williamson, Joseph Julian Soria,Betty Gabriel

Devam Filmleri

2014 – Arınma Gecesi: Anarşi

2013 – Arınma Gecesi

2016 – Arınma Gecesi: Seçim Yılı

Özet

Arınma Gecesi 3, yönetmenliğini ve senaristliğini James De Monaco'nun üstlendiği serinin üçüncü filmi. Tüm dünyada 200 milyon dolar gişe hasılatı yaparak beklenmedik bir başarı elde eden serinin yeni filminde, Amerika'nın Yeni Kurucuları tarafından her yıl hayata geçirilen 12 saatlik anarşinin dehşet verici yeni bölümü gözler önüne seriliyor.

> Bu bir test değildir.
> ABD Hükümeti tarafından oluşturulan geleneksel Arınma'nın başladığını duyuran Acil Durum Sistemi yayınınızdır.
> Sirenin duyulmasıyla birlikte cinayet dahil tüm suçlar 12 saat boyunca yasal olacaktır.
> Başlıyoruz.
> Polis, itfaiye ve tıbbi acil durum hizmetleri yarın sabah 7'ye kadar devre dışı olacaktır.
> Ayrıca başlangıçtan itibaren ilk kez Arınma'da kimseye ayrıcalık tanınmayacaktır.
> Hiçbir vatandaş veya kesim ayrıcalıklı olmayacaktır.
> Yeni Kurucu Babalarımız ve yeniden doğan ulus Amerika şâd olsun.
> Tanrı yardımcınız olsun.

Yeni bölümde seçimlerde başı çeken bir senatörün hikayesini izliyoruz. Arınma Gecesi'nin kaldırılması için kampanya yürüten senatör henüz amacına ulaşamadan Arınma Gecesi gelip çatıyor. 24 saatlik özgürlüklerine veda etmek istemeyen suçlular da bu kez senatörü hedef alıyor.

Filmden

Basit ve etkili.

Adı da "Anneciğin Seçimi.

" Sevgili anne

Bu seneki Arınma'dan hanginiz kurtulacak?

> 18 YIL SONRA GELENEKSEL ARINMA'DAN 2 GÜN EVVEL

İzlediğiniz görüntüler Yeni Kurucu Babaların Arınma'yı kendi finansal durumlarına yardımcı olması için kullandıklarını belirten haberlerden sonra başkentimizin çeşitli yerlerinde gerçekleşen protestoların sadece birinden.

Bu açıklamayı kışkırtıcı Arınma muhalifi Dante Bishop yaptı.

Geçtiğimiz 20 yılda, YKB, fakir halk popülasyonunu düşürmek adına cinayeti yasallaştırdı ki bu da hükümet harcamalarının düşmesine yarıyor.

Daha az yardım, daha az sağlık hizmeti ve daha az konut.

Son anketlere göre Arınma karşıtı kişilerin artışının yaklaşan başkanlık seçimlerinde çok büyük bir etkisi olabilir.

YKB kurucusu aday Bakan Edwidge Owens sürpriz bağımsız aday Senatör Charley Roan'a karşı üstünlüğü kaybediyor.

18 yıl önce Roan, Arınma Gecesinde tüm ailesinin vahşice katledilmesini izlemeye zorlanmış.

Bu olaydan kısa süre sonra ise aklında tek bir hedefle siyasi arenaya girdi.

Bu geleneksel tatile son vermek.

Ülkemizin ruhunun uçurumun kenarında olduğuna şüphem yok.

Arınma'nın sonlanması gerek.

Senatör Roan, YKB'nin 25 sene önce hükümete gelmesinden beri onlara karşı en büyük tehlike olduğunu gösteriyor.

Bu kadın gerçekten bize bu kadar yakın mı?

Tüm anketlerde bir puan geride.

- Kusura bakma Caleb, ben

- Kusurluk bir durum yok Bakanım.

Sen gayet iyi gidiyorsun.

İzin ver seni olman gereken yere biz koyalım.

Thomas.

Dışarıda bu YKB saçmalığına karşı çıkan birçok adamımız var.

– Başka ne yapabiliriz?

– Ne gerekiyorsa onu yapacağız ... koyayım!

Bu idealist domuzlardan gına geldi artık.

İmkansızı istiyorlar.

Herkesin zengin olmasını.

Herkes zengin olamaz.

O kadar para yok.

Şu ezik Bishop ve bu kadın Senatör gibi şerefsizlere gerekeni yapma zamanı geldi.

İnşa ettiğimiz her şeyi yıkmaya çalışıyorlar.

Bu seneki Arınma'yı biraz bahar temizliği

yapmak için kullanacağız beyler.

ARINMA GECESİ: SEÇİM YILI

Siz bu akşam nerede olacaksınız Bakan Bey?

Bir kez daha partimin toplu Arınma Gecesini sunacağım çünkü onlara hala inanıyorum.

Toplu Arınma Gecesinde

ulu YKB liderlerimiz toplanıp masum insanları katlediyor.

– Cinayet yeni dinimiz mi oldu?

– Senatör.

Cinayet yeni dinimiz mi?

Çarpıcı.

Toplu Arınma Gecesinde YKB liderleri toplanıp bu ülkeyi ekonomik

yıkımdan kurtaran geceyi kutlarlar.

– Bunun başka yolları da var.

Amerika kurban edilme üzerinde kurulmuştur.

Devrim'den 2. Dünya Savaşına dek.

Atalarımız kendilerini kurban etmişlerdir.

– Herkes gözünü dört açsın.

– Anlaşıldı, onları görüyoruz.

Kendimizi nefretten kurtarmak için her yıl kurban etmemiz gerek

Ne yapacağımızı biliyorsun.

Hareket ederse biz de ediyoruz.

İstatistikler reddedilemez.

Çok daha az suç işlendi

Saçmalık bu.

Bunu dinlemek zorunda mıyım?

Okul müdürünün odasına yollayabilirsiniz beni, buna katlanamıyorum artık.

Pekala, susamadığın için seni okul müdürünün odasına yollarız.

Arınma'da herkesten çok düşük gelirliler ölüyor.

Arınma'dan toplanan para Ulusal Silah Kurumu ve sigorta şirketlerine gidiyor.

Sorunlarına cevap vermek için şiddete dayandırılan bütün hükümet sistemleri

**

Senatör kazanacak.

Büyük değişiklikler de yapacak.

Göreceksiniz.

**

Bu kadar umutlanma oğlum, sonu kötü olabilir.

Umut epey hayal kırıklığı yaşatabilir.

20 MART GELENEKSEL ARINMA'DAN 1 GÜN EVVEL

YKB, Arınma Gecesinde 10. seviye hükümet yetkililerini koruyan Arınma kurallarını kaldırıyor.

**

**

Genç yetişkin kafileleri İspanya, Danimarka ve Güney Afrika'dan geliyorlar.

Onlara "cinayet turistleri" deniyor çünkü bir sebepten dolayı buradalar.

Arınmak için.

Arınma'yı denemeye geldik.

Öldürmek için.

Tüm siniri ve öfkeyi boşaltmak için.

Amerikalıları seviyoruz.

Çok heyecanlıyız.

Yabancılar cinayet işlemek için başkentimize geliyorlar.

Cinayet turizmi.

Bu sene ülkemizde yükselen yeni bir sektör.

Cinayet turizmi.

Ülkemize ne oldu böyle Joe?

**

YKB, vahşi bir kapitalizm oluşturdu.

Kâr amacı demokrasinin özü oldu.

Başkente birkaç değişiklik yapmak için geldik.

ARINMA GECESİ GELENEKSEL ARINMA'DAN 12 DAKİKA EVVEL

Başlayalım.

Bu bir test değildir.

ABD Hükümeti tarafından oluşturulan geleneksel Arınma'nın başladığını duyuran Acil Durum Sistemi yayınınızdır.

Sirenin duyulmasıyla birlikte cinayet dahil tüm suçlar 12 saat boyunca yasal olacaktır.

Başlıyoruz.

Polis, itfaiye ve tıbbi acil durum hizmetleri yarın sabah 7'ye kadar devre dışı olacaktır.

Ayrıca başlangıçtan itibaren ilk kez Arınma'da kimseye ayrıcalık tanınmayacaktır.

Hiçbir vatandaş veya kesim ayrıcalıklı olmayacaktır.

Yeni Kurucu Babalarımız ve yeniden doğan ulus Amerika şâd olsun.

Tanrı yardımcınız olsun.

**

Bu ülkenin ruhu uçurumun kenarında, Leo.

Kazanmamın tek yolu her şeyi risk etmek.

- Buna hayatım da dahil.

- Pekala

Lütfen Arınma'yı durdurun!

ARIN

Bugün arınacağız, arınacağız da arınacağız.

Bugün arınıp burayı yakıp kül edeceğiz.

**

Biz nasıl bu hale geldik?

Kim o?

Eli niye kelepçeli?

Adı Rondo.

Karşı çete vurmuş, iki kurşun deliği var ama iyi çocuktur.

Kelepçeledim çünkü daha fazla arınmasını istemedim.

- Demek öyle Senatör

YKB size saldırdı.

- Öyle görünüyor.

Şu işbirlikçi, iki yüzlü, hilekar, yavşak politikacıları.

Hemfikirim ama hepimiz o kadar kötü değiliz.

Benim deneyimlerime göre Senatör, bizim gibiler tek başlarınadır.

Sizlerin ne dediğinin veya ne söz verdiğinizin bir önemi yok.

Kafam allak bullak oldu.

**

Arınma Gecesinde kullandığınız taktiklerle ilgili bazı şeyler duydum.

Sizinle aynı görüşte olduğumu söyleyemeyeceğim.

Bakın ne diyeceğim.

Siz seçilip bu geceye son verin

ben de yaptığım şeyleri yapmak zorunda kalmayayım.

- Gidelim Angel.

**

Her zaman dediğimiz gibi: "Yeni kurucu babalarımız şâd olsun.

" "Arınıp ruhlarımızı temizleyelim."

"Yeniden doğan ulus Amerika şâd olsun."

Bunca yalan ve aldatmaca dolu günleri atlatmak için uzun bir yolculuk yaptık.

Gerçek kimliğimizi açığa çıkarmak için bu ilim ve irfan yuvasında toplandık.

Bizim gibi etten kemikten insanlar derin bir gaflet içinde.

İğrenç gerçeklerle yüzleşmek zordur lakin değişim sadece tesellümle mümkündür.

Ruhlarımızı zehirleyen bu öfke ve kinden kurtulmak, Tanrı'ya karşı boynumuzun bir borcudur!

Zira bu bizi hasta eder!

Bizi çirkinleştirir!

Bu gece, bu muhteşem ülkenin liderleri olarak ruhlarımızı

günahla yıkayıp, ovalayıp, temizleyip, tertemiz olacağız!

Böylece yeniden özgürleşecek ve ülkemizi daha iyi bir yer haline getireceğiz.

Bizler, iki yüzlü değiliz!

Vaaz ettikleriyle amel edenlerdeniz!

Arın ve saflaş.

Benimle tekrar edin.

Arın ve saflaş!

Arın ve saflaş!

Arın ve saflaş!

Arın ve saflaş!

Arın ve saflaş!

Hadi başlayalım.

**

İsa, onların günahları için can verdi.

Hayır, böyle olamaz.

Ve modern çağımızın şehitleri de bizim işlediğimiz günahlar için ölecek.

Bunu yapamazsınız!

Şehidimizin adı Lawrence.

Hayatı boyunca bir uyuşturucu bağımlısı olarak yaşadı.

Kefaretini ödemek istiyor.

Tanrı'ya ve hükümetine

hizmet etmek istiyor.

Lawrence'a bu hediyesi için teşekkür edelim.

- Teşekkür ederiz Lawrence!

- Seni seviyorum!

Çok teşekkür ederim Lawrence.

Seni seviyoruz Lawrence.

Bu silahlar kutsal su ile arındırıldı.

**

Avukat Harmon James'i hepiniz tanıyorsunuz.

YKB'ye bıkmadan, usanmadan yıllardır hizmet ediyor.

Harmon bu gece ilk arınan kişi olacak.

Kararmış yüreğindeki şiddeti serbest bırak!

Ruhunu arındır!

Nurun içine girmesine müsaade et!

Nur ile vaftiz olundun!

Ve nurun ışığı ile

yeniden doğdun!

Tanrı'nın nuru yüreğine indi, Harmon.

Evet!

- Arınma'nın kudreti!

- Arın ve saflaş.

Arın ve saflaş!

Arın ve saflaş!

Arın ve saflaş!

Arın ve saflaş!

Arın ve saflaş!

**

Toplu arınma merasimine geçip

sayısız kutsal şehidi öldürmeden önce

sizlere bir misafiri sunmak isterim.

Bu gece çok özel bir arınma töreninin ilgi odağı olacak.

Bu kişi

yeni kurucu babalar olarak bizlerin inşa ettiği

her şeyi yerle bir etmekle tehdit etti.

Bu kadının içerisinde barındırdığı

tüm olumsuz duygulardan

kendimizi kurtarmalıyız.

Muhteşem ülkemizi daha fazla zehirlemesine mani olmalıyız.

Özgürlüklerimizi elimizden almasına mani olmalıyız!

Evet.

Tüm kurucu babaların mihraba çıkmasını istirham ediyorum.

Bana eşlik edin kardeşlerim.

İblisi yok edip

beraber arınalım.

Arzın ve semanın sahibi olan Yüce Tanrım

Bu evladını rahmet dolu kollarına alman için niyaz ediyoruz.

Bizler günahkarız.

Serbest bırakmamıza izin ver.

Caleb, liderimiz.

Bu arınma eylemine önderlik etmeye davet ediyorum sizi efendim.

Her zaman yaptığınız ve yapacağınız gibi.

Yeni kurucu babalarımız şâd olsun.

Arınmamızı mümkün kıldıkları için.

Hayır!

Yeniden doğan ulus Amerika şâd olsun.

**

Senatör Roan bu sabah itibariyle seçimin ilk oyunu kullandı.

Senatör için oldukça iyi bir gün oldu zira kazandığı şehirler New York, Kaliforniya ve bir saniye, yeni bir duyum alıyorum şu an.

Senatör'ün Florida'da da kazandığı haberi geldi ki böylece zafer için gerekli olan 270 seçmen barajını geçmiş bulunuyor.

İşte bu kadar, artık resmileşti.

Yeni ABD Başkanı Charlie Roan oldu.

Ve çiçeği burnunda Başkan Roan, ilk olarak Arınma Gecesini kaldırmak için icrai faaliyet düzenleyeceğini kaydetti.

- Gelişme var mı?

- Kazandı.

Şarkı: David Bowie | "I'm Afraid of Americans"

https://youtu.be/u7APmRkatEU

"I'm Afraid Of Americans"

Uh-uh-uh uh, uh, uh-uh uh-uh-uh
Johnny's in America
No tricks at the wheel
Uh-uh-uh uh, uh, uh-uh uh-uh-uh
Nobody needs anyone
They don't even just pretend
Uh-uh-uh uh, uh, uh-uh uh-uh-uh
Johnny's in America

[CHORUS]
I'm afraid of Americans
I'm afraid of the world
I'm afraid I can't help it
I'm afraid I can't
I'm afraid of Americans
Johnny's in America

Uh-uh-uh uh, uh, uh-uh uh-uh-uh

Johnny wants a plane
Johnny wants to suck on a Coke
Johnny wants a woman
Johnny wants to think of a joke
Uh-uh-uh uh, uh, uh-uh uh-uh-uh
Johnny's in America
Uh-uh-uh uh, uh, uh-uh uh-uh-uh

[CHORUS]
I'm afraid of Americans
Uh-uh-uh uh, uh, uh-uh uh-uh-uh

Johnny's in America
Johnny looks up at the stars
Johnny combs his hair
And Johnny wants pussy in cars
Johnny's in America, uh-uh-uh uh, uh, uh-uh uh-uh-uh
I'm afraid of Americans

God is an American
God is an American

[CHORUS]
Yeah, I'm afraid of Americans
I'm afraid of the words
I'm afraid I can't help it
I'm afraid I can't
I'm afraid of Americans

Johnny's an American
Johnny's an American
Johnny's an American, uh-uh-uh uh, uh, uh-uh uh-uh-uh

SRİNİVASA AİYANGAR RAMANUJAN

Srinivasa Aiyangar Ramanujan

Doğum	Srinivasa Aiyangar Ramanujan 22 Aralık 1887
Ölüm	26 Nisan 1920 (32 yaşında)
Milliyeti	Hint
Dalı	Matematik

Srinivasa Aiyangar Ramanujan (d. 22 Aralık 1887 – ö. 26 Nisan 1920), Hint matematikçi.

Tarihçe

Güney Hindistan'da Madras'a yakın bir şehirde, kast sisteminde en yüksek tabaka olan Brahman bir ailede doğar. Ailesinin maddi durumu pek iyi değildir. Vefatından çok daha sonra hakkında bir kitap yazan abisi çok zor ve gururlu bir çocuk olduğunu söylüyor. Matematiğe olan ilgisi çok küçük yaşından göstermiş kendini. Çok çabuk hesap yapabilen, okula başladığı ilk yıllarda ödüller kazanan bir çocukmuş.

Matematiğe olan ilgisi, ve sadece matematiğe ve matematikle ilgili olan derslere merakı üniversiteye girmesine engel. Dinsel sebeplerden ötürü biyoloji dersine girmeyi reddetmiş.

Evden kaçmayı denemiş, üniversite değiştirmiş, diğer derslerden yine kaldığı için burs hakkını kaybetmiş. Sonunda içine kapanık olarak tabir edilebilecek birisi olmuş. İki yıl hiç

dışarı çıkmadan eve kapatmış kendini. Bu zaman zarfında bir şekilde eline geçmiş olan ne herhangi bir açıklama, ne bir ispat bulunduran bir formül kitapçığını okumuş durmuş.

20 yaşına geldiğinde annesi onu evlendirmeye karar vermiş. Artık evli bir adam olduğunda evine ekmek getirmek için iş aramak zorunda kalmış. Pek dikkat, özen gerektirmeyen bir işe girmiş, boş vakitlerinde formüller yazıp çizmeye devam etmiş.

Bunları ilk kez 21 yaşında İngiltere'ye zamanın ünlü matematikçilerine göndermiş. Birkaç cevapsız mektuptan sonra Godfrey Hardy'den cevap gelmiş. Hardy ve Littlewood ile birlikte Ramanujan'in gönderdiği bazı formüllerin ispatlandığını, ama diğerlerinin ispatlanamayacak kadar zor olduklarını farketmiş ve kendisini İngiltere'ye davet etmiş.

İlk başlarda yine dinsel sebeplerden ötürü ailesinin karşı çıkmasına rağmen **(Brahmanların su üstünden geçme yasağı, yurtdışında uygulayamayacağı ritüel yemek talimatı vs.)** onları ikna etmesini başarır ve 1913 yılında İngiltere'ye gider.

Hardy'nin yardımlarıyla Trinity College'de eğitimini en iyi şekilde tamamlar, birçok formül altına imzasını atar. Ramanujan bulduğu formüllere gece rüyasında kanlı harflerle duvara yazılı şekilde gördüğünü söyler, Hardy'ye bu formüllere ispatlamak ya da ispatlamaya çalışmak kalır.

Genç yaşında yakalandığı verem hastalığı sebebiyle 18 ayını bir sanatoryumda geçirmek zorunda kalır. Çıktıktan sonra kendini hem hastalığından ötürü, hem yalnızlıktan, memleket hasretinden, hem alışamadığı hava koşullarından, yemeklerden ötürü olsa gerek kendini o kadar kötü hisseder ki bir Londra metronun önüne atlayarak intihara teşebbüs eder, kurtarılır.

Tekrar hastaneye kaldırılır. Burada efsanevi 1729 hikâyesi yaşanır. Bu numara Hardy'nin kendisini ziyarete gelirken bindiği taksinin numarasıdır ve Ramanujan taksinin numarasına bakıp, 'çok ilginç' demiş. Büyük matematikçi Hardy, Ramanujan'ın neden söz ettiğini anlamamış ve ne demek diye çıkışmış. Aklını rakamlardan başka şeylerle meşgul etmeyen Ramanujan, 1729'un iki farklı biçimde iki sayının küplerinin toplamı olan en küçük sayı olduğu söylemiş:

$1729=12^3+1^3=10^3+9^3$

https://wikimedia.org/api/rest_v1/media/math/render/svg/75ff988a17754eb0f11b14adfbc901d47671620a

Ramanujan evine dönmek için I. Dünya Savaşının bitmesini beklemek zorunda kalır ve evine döndükten iki yıl sonra vefat eder.

Ölmeden önce bir eşitliği bulmuş ama ispatlamaya ömrü yetmemiş ve matematikçiler arasında şöyle bir inanç vardır. "*Ramanujan söylediyse doğrudur*"

http://www.matematikdunyasi.org/arsiv/PDF/03-II-69-71-HardyLittlewood.pdf

THE MAN WHO KNEW INFİNİTY /Sonsuzluk Teorisi (2015)

"Doğru biçimde ifade edilen matematik, sadece gerçeği değil aynı zamanda ilahi güzelliği de haizdir." - Bertrand Russel

Süre: 108 dk

Yönetmen: Matt Brown

Senaryo: Matt Brown

Ülke: İngiltere

Tür: Biyografi, Dram

Vizyon Tarihi: 06 Mayıs 2016 (Türkiye)

Dil: Tamilce, İngilizce

Oyuncular: Jeremy Irons, Dev Patel, Malcolm Sinclair, Dhritiman Chatterjee, Stephen Fry

Çeviri: Levent Güneş & Aytaç Kara @Lvntgns_ & @aytackara

Özet

The Man Who Knew Infinity, Hint matematikçi Srinivasa Ramanujan'ın hayatını konu alıyor. Srinivasa Ramanujan 25 yaşında bir sevk memurudur. Kolejde matematiğe olan takıntısı ve diğer derslere ilgisizliği yüzünden başarısız olmuş ve eve kapanmıştır. Evde olduğu süre boyunca okuduğu formül kitabı ona bambaşka bir dünyanın kapılarını aralamıştır. Yazdığı formülleri birçok matematikçiye gönderir. Cambrige'de Trinity Koleji'nin matematik profesörü G.H Hardy mektubuna geri döner. Hardy, Ramanujan'ın dehasından etkilenir ve onu Cambridge'e davet eder. Ramanujan'ın hayatı artık eskisi gibi olmayacaktır.

Filmden

Trinity Üniversitesi. Cambridge, İngiltere, 1920.

Matematiğin yakın geçmişindeki en duygusal şahsiyete ait makul bir değerlendirme yapabilmeniz için daha önce hiç yapmadığım şekilde kendimi ifade etmek durumundayım.

Ramanujan Hintliydi. Sanıyorum ki bir İngiliz ile Hintlinin birbirlerini düzgün biçimde anlayabilmeleri her zaman için güç olmuştur.

Ona olan borcum, tanıdığım herkese olandan fazla olmakla birlikte kendisiyle olan iştirakim, hayatımdaki tek duygusal olaydır.

Madras, Hindistan, 1914.

Kendisi bir nevi benim keşfimdir. Onu ben icat etmedim. Diğer meşhur isimler gibi o da kendisini icat etmiştir.

Benim açımdan zorluğu ise kendisini yeterince tanıyamamak değil, daha ziyade kendisi hakkında fazla şey bilip hissetmemdir.

**

Ben de anlamak istiyorum.

Göremediğim renkler olarak kalmasını istemiyorum.

Şurada ne görüyorsun?

- Kum.

- Muhakkak.

Her zerresini, hatta her parçacığını görebilecek kadar yakından bakabildiğimizi tahayyül et.

Dikkat edersen her şeyde Her şeyde bir motif mevcut. Işığın renklerinde. Su üzerindeki yansımalarda.

Matematik iliminde bu motfiler en ihtişamlı şekillerde tecelli ediyorlar.

Ziyadesiyle güzeldir.

**

Anne.

Patronumla arkadaş olduk.

Madras'ın dışında çalışmalarımı idrak edebilecek birilerini bulacak.

- Hindistan'ın dışında.

- Büyük bir şeref.

Sen ne zırvalıyorsun yahu?

Anne, bende bir ışık gördü.

Seni yeterince gördüğü aşikâr.

Evin yolunu unuttun resmen.

Yahu bizler Brahmin'iz.

Denizleri aşmak bizlere yasaktır.

Ramanujan?

Ramanujan, sözlerime kulak ver.

Bu çalışmalar seninle mezara gidemeyecek kadar kıymetli.

Bunları yayınlamak zorunayız.

Eğer bir Hintli olarak bu formülleri keşfetmenin eşiğindeysen, bizlere boyun eğdirseler bile en parlak insanlarımızın İngilizler'le eş seviyede olduğunu onlara göstermeliyiz.

Anna lütfen.

Yapamam.

Hayatın boyunca zihninsel açıdan yalnızlık çekiyordun.

Artık sadece Namagiri'nin değil, diğer insanların da seni anlayabilmesi için - bir fırsatın var.

Bir hayal etsene.

- Tek yaptığım hayal etmek.

Evvelki iki mektup Baker.

Hobson.

Peki bu kim?

O mu?

Adı Hardy.

Tam bir laf cambazıdır.

Biliyor musunuz, tek başına Tripos sınav sistemini düzelten kişidir.

Yüzlerce yıllık tarihin altını üstüne getirmiştir.

Aradığınız adam o.

Trinity?

Krallar, başbakanlar Isaac Newton.

Byron.

Ve kim bilir, belki de sen.

Kıtada bir tehlike mi var?

Olacak.

Twickenham'da Kurbağaları bir sayı farkla yenmişiz.

Ben Balkanları kastetmiştim.

Balkanlar.

**

"Muhasebe bölümünde vazifeli bir katip olarak size meramımı arzuhâl etmek isterim.

" - Bu seferki ne?

- Aslında takdire şayan.

Birileri epey emek sarf etmiş.

Hintli bir katip! Hem de Gama Fonksiyonu'nun zıt değerlerini tanımlayabileceğini iddia eden bir Hintli.

- Littlewood'un işi mi?

- Kuşkusuz.

Bildiğin üzere Littlewood sırf bu sene bile, Piramitlerin ardındaki ilahi ilimi keşfettiğini iddia edenlerden, Siyon Liderlerinin ifşaatlerini bildiğini iddia edenlerden ve son olarak Bacon'un güya Şekspir oyunlarına gizlediği şifreli metinleri bulduğunu iddia edenlerden sayısız mektup aldım.

Fakat Madras'ta eğitim düzeyi meçhul bir katibin, Yol Serileri hakkında bulunduğum beyanları hiçe sayması sanırım en zıpır çalışmaydı.

Söylemeden edemeyeceğim, aynı iddialarda ben de bulunmuştum.

Yani itiraf ediyorsun?

Ama bu dediğim, üç yıl evveldi.

Hayır, hayır.

Ben mektuptan bahsediyorum.

Harikulade bir fikirdi bence.

Gerçi posta pulunu nereden bulduğunu çözemedim.

Az kalsın inanıyordum.

Açıkçası neden bahsettiğini anlayamadım.

Hadi oradan.

O kadar da enayi değiliz.

Bunu o kalın kafandan nasıl geçireceğim bilmiyorum ama her neyden bahsediyorsan o işte benim parmağım yok.

**

Evet, elbette.

İntegraller.

Sonsuz seriler.

Tanrı bilir daha neler var.

Çok pardon.

- Tanrı'ya inanmadığını hep unutuyorum.

- Doğru.

Bu delikanlının iddiaları doğru çıkacak olursa sen de fikrini - gözden geçirmek isteyebilirsin.

- Doğru olmak zorunda.

Kimde bunları uydurabilecek kadar geniş bir hayal gücü olabilir?

Bende olabileceğini düşündüğün için pek memnun oldum.

İçlerinde en şaşırtıcı olanlar şu iki sonsuz seri.

Kesinlikle.

Beni alaşağı etmiş.

Daha önce hiç böylesini görmedim.

Aldatıcı görünüyor.

Bana kalırsa hipergeometrik seri bunlar.

Ulu Littlewood afalladı demek.

Bence bu delikanlı Hobbs'un meşrebi.

"Deneyimsizliğime istinaden vereceğiniz her öğüt benim için pek kıymetli olacaktır.

" "Hürmetlerimle, S. Ramanujan.

" - S'nin açılımı ne acaba?

- Bizzat kendisine sorabilirsin.

- Onu buraya mı davet etme niyetindesin?

- Hayır, hayır canım olur mu hiç.

Madras'taki ofiste çürüyüp gitmesi çok daha faydalı olur, değil mi?

**

Eskiden buraya gelip gemilerin gidişini seyrederdim.

Birinin içinde olmanın nasıl bir his olduğunu tahayyül ederdim.

Nihayet buradayım ve sen denizleri aşmaktan mı söz ediyorsun?

Bizler için yasaktır bu.

Anlamıyorum.

Gidersen hiçbir şey eskisi gibi olmaz.

Burası Calcutta yahut Bombay değil.

Çocuklarımızla kimse evlenmez.

Hatta kimse bizimle konuşmaz! O vakit Calcutta yahut Bombay'a taşınırız.

Üstelik ben senin dışında kimseyle konuşmak istemiyorum ki.

İmkanın olduğu an beni de yanına alacağına söz veriyor musun?

Evet.

O halde istediğin gibi yapalım.

Yapmamı istediğinden emin misin?

Kes.

Saçını kesmişsin.

Ne yaptın sen böyle?

Anne, İngiltere'ye gitmeye karar verdim.

Sen mi?

Yoksa o mu senin aklına girdi?

Beraber kaçasınız diye mi?

Hepsi onun başının altından çıktı.

Seni sırf kendine istiyor.

Ben yokken lütfen birbirinize mukayyet olun.

İbadetlerini sakın aksatma.

Onların gıdasıyla kendini kirletmeyesin.

Ne zaman istersen dön.

Beni unutma.

Asla unutamam.

Söz veriyorum.

İşte gidiyoruz.

**

Şu ağacı görüyor musun?

Newton'ın gölgesinde oturduğu ve başına elma düşmesi neticesinde yer çekimini keşfettiği ağacın ta kendisidir.

Bu taraftan.

Yolunuzu epey bir süredir gözlüyorduk.

Bana kalırsa mücrim bir vaziyet.

Yani bu Hintlileri ne badirelerle getiriyoruz ve şu olana bir bakın.

Bittabi.

Sorun sadece bu Ramjin yahut her ne adlı delikanlının Hintli olması değil.

Neticede burada Hintli talebelerimiz de mevcut.

Sadece eğitimsiz kimse yok, işin aslı.

Bu utanç verici.

- Ramanujan çok ayrıcalıklı bir vaka.

- Peki tam olarak neden?

Hepimiz mektubunu okuduk.

Ortada kanıt yok lakin.

- "O diyorsa kesin doğrudur" mu demeliyiz?

- Hayır.

Ben diyorsam doğrudur, demelisiniz.

Değişim, beyler.

Harikulade bir şeydir.

Ona kucak açın.

Böyle bir sükunetin saygıdan kaynaklandığını farz et.

Bay Hardy burada mı?

Onunla tanışacağım için pek heyecanlıyım.

Beni buralara kadar davet ettiği için eminim nazik biridir.

- Çomağı hazırla demişler.

- Merhaba.

Ben Hardy.

Trinity'e hoş geldiniz Bay Ramanujan.

- Doğru telaffuz edebildim mi?

- Evet efendim.

Kusursuz şekilde.

- Sizinle tanışmak bir şeref, efendim.

- Sağ olasın.

Çalışmalarımıza ivedilikle başlamaya can atıyorum.

Yarın sabah 10'da benim odamda olun.

Sabırsızlıkla bekliyor olacağım.

Yakışıksız bir şey mi söyledim?

Endişe etme.

Arkanı ben kollarım.

Tabii eğer gerçekten varlığına inanırsanız.

Bu gördüğünüz Bay Littlewood'un,.

Hardy'nin hayal ürünü olduğuna dair söylentiler dolaşmakta.

Bir kusur işlerse, başkasını suçlayacaktır.

Ramanujan, bu Bertrand Russell.

- Küçük tımarhanemize hoş geldin.

- Merhaba.

**

-- Sen.

Dersi takip ediyor musun?

Evet efendim.

Büyük bir zevkle.

Fakat not aldığını göremiyorum.

Derse katkıda bulunmak ister misin?

Gel o halde.

Hadi bakalım! Tebeşiri al eline.

Ama Bu ispatı henüz tamamlamamıştım.

Nereden biliyorsun bunu?

Bir fikrim yok.

Sadece biliyorum.

Beyler, görünüşe göre vaktimiz dolmuş.

İlginiz için sağ olun.

Sen ağır ol.

Kara oğlan.

Sözlerimi iyi dinle.

Derslerimde böyle numaralara müsaade etmem.

Sen buraya ait değilsin ve bu sözlerimi Hardy Ustana aynen iletebilirsin! Şimdi, defol! Kutsal ipliğim.

Kötü ruhları def etmemi sağlıyor.

Bay Howard'la anlaşabildiniz mi?

Üzgünüm efendim.

Biraz fazla heyecanlandım.

Dersleri hakkında pek duymadığım bir iltifat.

O teoremi nereden biliyordun?

Bana geldi.

Bay Hardy, bu ispatları yapmak için niye böyle vaktimizi heba ediyoruz anlamıyorum.

Formüller elimde zaten.

İddia ettiğin şeyleri ben göremediğim için değil.

İddialarının gerçek olup olmadığını ya da senin o noktalara nasıl ulaştığını bilmediğini düşündüğüm için.

- İçlerinde büyük bir kurnazlık saklı ki-- - Ama bunlar doğru efendim.

Önem arz eden yeni fikirlerim var.

Evet fakat sezgiler kâfi değil.

Açıklanabilir olmalı.

Ayrıca bir nebze mütevazılık da çokça mesafe kat etmemize yardım edebilir.

Başarısız olmamızı niçin istiyorlar sence?

Çünkü bir Hintliyim.

Yani, evet o da var.

Ama aynı zamanda temsil ettiğimiz şey yüzünden.

Şimdi, Euler ile Jacobi.

Kim bunlar?

- Matematikçiler.

- Senin için birer isimden ibaret.

Euler 18. yüzyılın en üretken matematikçisiydi.

Çoğu çalışmasını kör olduktan sonra yaptı.

Jacobi, tıpkı senin gibi bir anlaşılmazlık deryasından doğdu ve en az Euler kadar etkileyiciydi.

Bana göre sen onların meşrebindesin.

Ortak noktaları ve sende de gördüğüm şey ise motiflere olan aşk.

Bütün notların motiflerle bezeli.

Sana bir şey sorayım.

Bunları niçin yapıyorsun?

Çünkü yapmak zorundayım.

Görüyorum.

Tıpkı Euler.

Kendi iyiliği için yaptığı motifler.

Kendi benliğine has bir sanat.

Ve tüm sanat türleri gibi, hakikatin birer yansıması.

Bildiğim tek hakikat bu.

Kilisemin içerisinde.

Ve sen, tıpkı Mozart'ın koca bir senfoniyi zihninde işitebilmesi gibi sen de sayılarla sonsuzluğa doğru raks ediyorsun.

Fakat bu raks, bu sanat; bizleri birer hokkabaz olarak gören güruha kendimizi sevdirmek için pek faydalı olamıyor.

O yüzden matematiğin gayet iyi işleyen alanlarına meydan okumaya cüret edersek hata yapma ihtimalini göze alamayız.

Derslere katılmanı, profesörlerini rencide etmemeni ve ispatların üzerinde çalışmaya devam etmeni istiyorum aksi takdirde bu deneyimiz başarısızlığa mahkum olacaktır.

Düş peşime.

Sana bir şey göstereceğim.

Hayatta muazzez olmanın pek çok yolu vardır.

Bizler için, birer akademi üyesi olarak kabul edilmek kesinlikle öyledir.

Fakat naçizane fikrimi sorarsan ölüp gittikten sonra bile burada, yani Wren'de kalacak bir miras bırakmak şereflerin en büyüğüdür.

Bu kütüphane; Aziz Paul'un Risalelerine, Milton'ın şiirlerine,. Morgan'ın İncili'ne ev sahipliği yapıyor.

Fakat sayılara kendini adayan bir şahıs olarak bence görülmeye değer eser, Newton'ın Principia Mathematica'sıdır.

Nasıl ki Newton, çalışmalarımızın maddi boyutunu temsil ediyorsa senin notların da manevi boyutunu temsil ediyor.

Newton'ın ispatlanması uzun bir zaman aldı.

İşte bu yüzden biz de bunları ispatlamak durumundayız.

Ve eğer başarırsak, inanıyorum ki günün birinde-- Günün birinde senin notların da bu kütüphanedeki yerini alacak.

Şimdi, neyin mevzubahis olduğunu idrak edebildin mi?

Güzel.

**

Sevgili Harold, lütfen bu kişisel sınırı aşmayı affet.

Bu iğrenç savaşa gidiyorum ve geri dönecek miyim en ufak bir fikrim yok.

Neyse ki senin aksine avunmak için yanımda Tanrı var.

İki noktadan bahsetmem gerek.

İlki Ramanujan'ın asallarla ilgili çalışması.

Kendi başına dahice olsa da aslında yanlış.

Diğer nokta ise daha karmaşık.

Ramanujan ile elde ettiğin şey bir mucizeden farksız.

Delikanlı, şimdiye kadar anlayabildiğim her türlü harikuladeliği aşıyor.

Jacobi'yi unut, onu Newton ile karşılaştırabiliriz.

Ramanujan için her pozitif tam sayının yakın bir arkadaşı olduğuna inanmaya başladım.

Bu maksatla senin de bir sorumluluğun var.

Onu kollamalısın ve çalışmasının bir anlamı olduğundan emin olmalısın.

Howard ve grubunun kazanmasına izin verme.

Görüyorsun ki Hardy, senin de bir savaşın var.

Bunun Ramanujan ile olmasına izin verme ama.

İşte elinde.

Görmen için bunu sana bıraktı.

Asallarla ilgili teoremin yanlış.

- Değil.

Olamaz.

- İlginç bir durum cidden.

Asal sayı yaklaşımını gerçek asal sayılarla karşılaştırırsan hesap sonucu bize ne der?

Daima daha yükseğe hareket eder.

Binde bile mi?

Milyonda da mı?

Milyar, trilyon?

Evet.

- Kanıt nerede?

- Size verdim.

Kanıtlıyor.

Hayır.

Çünkü her ne kadar sezgiyle açıkmış gibi görünse de konu hesaplamaya geldiğinde başarısız oluyor.

Bay Littlewood bir sayı hesapladı ve senin teoremin bazen gerçek asal sayılardan daha azını tahmin ediyor, daha fazlasını değil.

Teoremin yanlış.

İşte bu yüzden ispat işinde bana nihayet güvenene kadar daha fazlasını yayınlayamayız.

- Sezgi seni ancak buraya kadar getirir.

- Durun! Ben bunu daha fazla dinleyemem.

Sezgi.

Kelimeyi hiçbir anlamı yokmuş gibi söylüyorsunuz.

Her şey sizin için bu kadar mı?

Ben bu kadar mıyım?

Bak, kusura bakma.

Ben bir şey mi kaçırıyorum?

Beni tanımayı bırakın, daha önce görmediniz bile.

Siz İnancı olmayan bir adamsınız! Burada kimsenin resimlerini göremiyorum! - Ailenin bile! Siz kimsiniz Bay Hardy?

- Ne cüretle-- Ne cüretle beni yargılıyorsun?

- Ama beni yargılayan sizsiniz! Bunu göremiyor musunuz?

- Hayır.

Açık konuşmak gerekirse göremiyorum.

Burada olmak için nelerden vazgeçtiğimi bilmiyor musunuz?

Hiçbir şeyim yok.

Yüzümdeki yaraları görüyor musunuz ki?

Bir eşim var Bay Hardy.

**

Sizi bekliyordum.

58,639'un kare kökü.

Hemen.

- 242.

- 242 ne?

Nokta 1549090.

- Evet, çocuk oyuncağı.

Bana sor.

- Hadi.

Aynı rakamın karesi.

3,438,532,321.

İşte budur! Kombinatorik, yaptığım şey bu.

Yüce zar atma.

Sizi sinir bozucular.

Asallarda başarısız oluyorsunuz, sonra dönüp bölüntüleri çözebileceğinizi düşünüyorsunuz.

Yapılamaz, size söylüyorum.

Özellikle de senin tarafından.

Yapılabilir.

Yapacağım da.

Hayır, ben yapacağım.

Elimle.

Yavaş ve acı verici eklemeyle, sonra siz ikiniz her ne formülünüz varsa oldukça yanlış olduğundan kesinlikle emin olacaksınız.

Ardından Hindistan'ın neresinden geldiysen oraya pişmanlık içinde dönebilirsin.

Senin bu maskaralığından da kurtulmuş oluruz Hardy.

Ne kadar yükseğe çıkmam gerek?

P-200 olsun.

Sahiden de yapabilirim.

**

Hayat benim için Her zaman Matematik oldu.

Fikirlerimi nasıl bildiğimi sormuştunuz.

Tanrım.

Namagiri.

Benimle konuşuyor.

Uyurken formülleri dilime bahşediyor.

Bazen de dua ederken.

Bana inanıyor musunuz?

Çünkü eğer arkadaşımsanız, size doğruyu söylediğimi bilirsiniz.

Eğer gerçekten arkadaşımsanız.

Ama ben Tanrı'ya inanmıyorum.

Kanıtlayamadığım bir şeye inanmıyorum.

O zaman bana inanamazsınız.

Görmüyor musun?

Tanrı'nın bir tecellisi olmadığı sürece benim için denklemlerin anlamı yoktur.

Belki de olduğumuz halde devam etmek en iyisidir.

Okuldayken papazlardan birisinin "Tanrı vardır, çünkü o bir uçurtma gibi.

İpi çekiştirdiğinizde hissedersiniz ve yukarıda olduğunu bilirsiniz.

" demişti.

Ben de "Ya hiç rüzgâr yoksa ve uçurtma uçamazsa?

" demiştim.

Hayır, ben Tanrı'ya inanamam.

Doğu'nun kadim bilgeliğine inanmıyorum.

Ama sana inanıyorum.

Teşekkürler.

Başladığımız şeyi bitirmeyi çok istiyorum.

Güzeli.

Kendini daha iyi hissedersen diye birkaç hesaplama getirmiştim.

Sonrasında eve gitmek istiyorum.

- Eve mi?

- Gidebilir hale geldiğimde.

Ya da eğer ölürsem bana beni eve götüreceğine söz vermelisin.

Ölmeyeceksin.

Bu senin için geldi.

**

Doğanda olmadığını biliyorum.

Beni terk etmeyi neden seçtiğini hiç bilmiyorum.

Sana gönderdiğim onca şeye karşılık sadece bir mektup yeterdi.

Erkek kardeşime ve yanında kalacağım ailesine gidiyorum.

Bu mektup elveda demek için.

**

Artık bölüntüler üzerine olan çalışmayı görüyorsunuz ve büyük bir buluş elde edildi.

Tamamı, kendisiyle tanıştığımda bilgisinin sınırları da derinliği kadar şaşırtıcı bir adam tarafından yapıldı.

Ramanujan'ın çalışmasının önemi ve etkisi konusunda fikirler farklılık gösterebilir.

Matematiğin geleceğine dokunsa da dokunmasa da derinliği ve namağlup özgünlüğü bize en büyük hediyedir.

Bay Littlewood bir keresinde bana "Her pozitif tam sayının Ramanujan'ın arkadaşı olduğunu" söylemişti.

Bunun doğru olduğuna inanıyorum.

Ramanujan Tanrı'nın bir tecellisi olmadığı müddetçe denklemlerin anlamı olmadığını söylemişti.

Benim inandığım her şeyin tersi olmasına rağmen belki de haklı olan odur.

Bu, bizim saf matematik için olan gerekçemiz değil mi?

Mutlak mükemmelliğin peşinde, sonsuzluğun sadece kaşifleriyiz.

Bu formülleri biz icat etmiyoruz, zaten varlar ve Ramanujan gibi en parlak zihinlerin içinde hissedilmeyi ve kanıtlanmayı bekliyorlar.

Nihayetinde düşünmeye zorlandım ki biz kimiz ki Ramanujan'ı sorgulayalım?

Tanrı'dan bahsetmiyorum bile.

Teşekkürler.

**

Kahrolası taksi sürücüsü kayboldu.

- Numarasından anlamalıydım.

- Neydi?

- Saçma bir tane.

- 1729.

- Hayır Hardy.

Çok ilginç bir sayı.

İki farklı yolla iki küpün toplamı şeklinde ifade edilebilen en küçük sayı.

Ailene haber verdin mi?

- Ama onun haberi yok.

- Mektubumu aldı mı bilmiyorum bile.

Bu tarz şeyler bilgi ve kabiliyetim dışında ama şunu söyleyeceğim.

Kalple ilgili konuları sonuçlandıracak ne ispat ne de temel oluşturan kanunlar var.

Bundan eminim.

Belki yeniden buluştuğumuzda sizin de kendi meseleleriniz olur.

Belki de.

Seni özleyeceğim arkadaşım.

Ben de seni özleyeceğim.

Yeni çalışmalarınla ilgili haftada bir mektup istiyorum.

– Bir yıl içinde de bize geri dön.

– Söz.

**

1976'da Ramanujan'ın hayatının son yılını kapsayan çığır açıcı yeni formüllerin olduğu 'kayıp not defteri' bulundu.

Önemi, Beethoven'ın 10. Senfonisi ile karşılaştırıldı.

Bir asır sonra bu formüller kara deliklerin davranışlarını anlamakta kullanılıyor.

Ramanujan'ın hastalığı Hindistan'a dönüşü sırasında nüksetti.

Karısı Janaki ile geçen bir yıldan sonra 32 yaşında vefat etti.

Hint geleneğinde olduğu gibi Janaki asla yeniden evlenmedi.

Hardy ve Littlewood hayatlarının sonuna kadar işbirliklerini devam ettirdiler.

Hardy ve Ramanujan'ın birlikte geçirdikleri beş yıl boyuncaki olağanüstü başarıları nesiller boyu matematikçileri etkilemekte ve ilham vermektedir.

https://youtu.be/jcKRGpMiVTw

https://youtu.be/uhNGCn_3hmc

https://youtu.be/pzP4HQpzLYM

Requiem -AĞIT (2006)[ölülerin ruhu için dua, ölü ayini ilahisi]

Süre: 93 dk

Yönetmen: Hans-Christian Schmid

Senaryo: Bernd Lange

Ülke: Almanya

Tür: Dram

Vizyon Tarihi: 17 Şubat 2006 (Almanya)

Dil: Almanca

Web Sitesi: Océan Films [fr]

Çekim Yeri: Gomaringen, Baden-Württemberg, Germany

Oyuncular: Sandra Hüller, Burghart Klaußner, Imogen Kogge, Anna Blomeier, Nicholas Reinke

Özet

1970'lerin başlarında Tübingen ve civarı. Genç Michaela (Sandra Hüller) üniversite eğitimine başlamak üzere katı katolik ailesinin yanından ayrılır. Küçük burjuva çevresini geride bırakmanın mutluluğu ile, yeni kavuştuğu özgürlüğün keyfini çıkarmaya başlar ve üniversitede Hanna (Anna Blomeier) ve Stefan (Nicholas Reinke) ile hemen arkadaşlık kurar. Fakat geçmişi Michaela'nin peşini bırakmaz; tedavi görmesine rağmen sara krizleri ve kabuslarla boğuşmaktadır. Sesler duyar ve kötü ruhların etkisi altında olduğuna inanır. Çaresizlik içinde, genç bir rahibin himayesi altına girer ve sonunda bir şeytan çıkarma ayinine katılmaya razı olur. Fakat kızı kurtaramazlar.

Not:

Filmde rahiplerin şeytan ve cin çıkarma konusunda aciz kalmalarının sebebi, usul üzerinde hata yapmalarıdır. Şeytan/cin tedavi yapan kişiye karşı durum alır. Eğer okuyan kişi inanç yönünden zayıfsa yani hangi dinden olursa olsun o dinde gerçek iman sahibi değilse şeytan ona itibar etmez. İstedikleri kadar dua okusunlar hiçbir menfaati yoktur. Bu nedenle imanın kalpteki kuvvet kurtuluş sebebidir. Başka rahiplerden yardım almaları gerekirken önemsiz durmalarıdır.

İhramcızâde İsmail Hakkı

Filmden

Epilepsi mi?

- Demek bu yüzden okulu bıraktın.

- Bıktım usandım Hanna.

- Burada tanıdığın doktor var mı?

- Boş ver gitsin.

Kaç doktora gittim, biliyor musun?

Hiçbiri çözüm bulamadı.

Beni bırakarak teşhis koymuş oldular.

İşe yarıyorlar mı diye her yolu denerler.

Sonra da sana hap verirler.

Her seferinde yeni bir tane.

Sonra da yeni yan etkiler çıkar ve onlara karşı haplar da alırsın.

Hasta olduğunu kabullen.

Çok tehlikeli Michaela!

- Sır saklamana gerek yok.

- Utanıyorum ama.

Bana söyleyebilirdin.

Kimseye söylemeyeceğine söz ver.

Ailem bayıldığımı öğrenirse işim biter.

**

Dilini mi yuttun?

Delirdiğimi söyleyeceksiniz ama sizden başka kimse anlayamaz.

Bir şey anlayacaksam, önce konuşman gerek.

St. Carlo'da gecenin bir yarısı uyandığımda tespihe dokunamadım.

Uğraştım ama bir şey bana engel oluyordu; sanki artık kendimde değilmişim gibi.

Dün gece de oldu.

Bazı korkunç simalar ve sesler pis bir kaltak olduğumu söyledi.

Neler yaşadığımı tahmin bile edemezsiniz.

Bir anda ortaya çıkıyorlar.

Her yerdeler gözlerimi kapatıp saklanmaya çalışıyorum ama hiçbir şeyin yardımı dokunmuyor bana bağırıyorlar! Kaltağın biri olduğunu ve tespihe dokunmaman gerektiğini mi söylüyorlar?

- Dalga geçmeyin.

- Tespih yanında mı?

Dükkandan alınmış sıradan bir hediyelik eşya.

Niye bana inanmıyorsunuz?

Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu?

Simalar ve sesler! Neyden bahsediyorsun?

Şeytan'dan mı?

Onun ve Tanrı'nın varlığına inanıyoruz tabii ama buna dair semboller ve eğilimimizin örnekleri vardır.

Mantıksız şeyler değil.

- Ama Peder Landauer

- Bir avuç deli saçmasından ibaret! Düpedüz hayal ürünü! Bir psikoloğa söylenecek şeyler.

Korktuğunuz için sinirlisiniz.

Yalan söylemediğimin ve uydurmadığımın farkındasınız çünkü.

Daha yeni okula başladın.

Nihayet buradan uzaktasın.

Neyin peşindesin?

Kendi yolundan sapma.

Bu şeyleri görmeme sebep oluyorsa, o yol nereye çıkıyor peki?

Bana yardım edebileceğinizi düşünmüştüm.

**

Tıpkı dünkü ayinde olduğu gibi.

50 kişi bile toplayamadık.

- Yine de ben senin için duamı ettim.

- Pek işe yaradığı söylenemez.

Yaptıklarımın hepsi hataydı.

Dua etmeye ve iyi bir öğrenci olmaya çalışıyorum ama her seferinde beni buluyorlar.

Hatta annemin bana hediye ettiği tespihi bile parçaladım.

Azize Katerina'nın çekmiş olduğu ızdırabı artık anlıyorum.

Azize Katerina, evet.

Kendisi pek çok imtihandan geçmek zorunda kalmıştı.

Ancak son ana kadar Tanrı'yla olan bağlarını koparmadı.

Bunları yaşadığı için Tanrı tarafından seçilmişti.

Belki de Tanrı beni terk etmiştir.

- Umurunda bile değilimdir.

- O bizim için çarmıhta canını verdi.

Bu fedakârlığından kimse ayrı tutulamaz.

Buna sen de dahilsin.

Ancak kötülüğün baskın olduğu bir dönemde yaşıyoruz hep daim dizginleri ele geçirmeye çalışıyor.

Peki neden ben?

Neden bunları yaşıyorum?

Kimseye bir zararım olmadı! Üniversiteye başladım.

İyilik yapmaya çabalıyorum.

- Ama Tanrı üzerime şeytanlar gönderiyor.

- Çünkü sen özelsin.

Tanrı'nın varlığını kabul etmeyen bu dünyaya gösterdiğin hassasiyet çok güçlü.

Dua edelim.

Geçen sefer işe yaramıştı.

İstemiyorum! Duaların hiçbir yararı olmuyor.

Dua etmek istediğim zamanlar bana musallat oluyorlar.

Neden Tanrı benim mutlu olmamı istemiyor?

- Beni cezalandırıyor mu yoksa?

- Tanrı kimseyi cezalandırmaz.

Yalnızca en sevdiği kullarını imtihana tabi tutar.

Sen de biliyorsun.

Bunu bir imtihan olarak görmem gerek aksi hâlde ben de umutsuzluğa kapılacağım.

Tek yaptığınız saçmalamak.

Bu yere tıkılıp kalmışsınız ve devamlı Tanrı'nın bizden uzaklaştığından Tanrı'nın varlığının kabul edilmediğinden yakınıyorsunuz.

Eğer dua etmek metanetli olmanızı sağlıyorsa neden sürekli yakınıp duruyorsunuz?

Neden bu konuda kılınızı kıpırdatmıyorsunuz?

Hoşça kalın.

**

Hayatıma çeki düzen vermem gerektiğini söylemiştin.

Kendi hayatımın ne durumda olduğunu dahi bilmiyorum.

Sesler duyuyorum Hanna.

- Ne?

- Nasıl bir şey olduğunu tahmin edemezsin.

İyiden iyiye kendimi kaybediyorum.

Her şey parmaklarımın arasından kayıp gidiyor sanki.

Hayat enerjim çekiliyor adeta.

- Neler söylüyorsun böyle Michaela?

- Şimdi gidemezsin.

Bana neler olacağını kestiremiyorum.

Çok korkuyorum.

İlaçlarını kullanırken içki içme.

Belki de bir psikiyatriste görünmelisindir.

Dursana! Michaela! Hamburg'a gitmek üzereyken bana böyle bir şeyi söyleyemezsin.

Sana inanıyorum ama sen de bana inanmalısın! Çekil git başımdan! Senden de, doktorlardan da usandım!

**

Rahibin söylediğine göre bir çeşit bunalım geçiriyormuş.

Hep kendinde olmuyor, ele geçirilmenin etkisi.

Michaela.

Umarım ayağın uğurlu gelir de sana uyanır.

Rahip saat 4:30'da gelecek.

Michaela.

Nereden çıktın böyle?

Tübingen'da durumlar nasıl?

Sensiz çekilecek gibi değil.

Saat kaç?

Peder Borchert gelecekti.

Seni dışarı çıkarmak istiyorum.

Yalnızca ikimiz.

Biraz temiz hava alalım, olur mu?

– Ne yapıyorsunuz?

– Arabamla biraz dolaşacağız.

– Hadi.

– Çok uzun sürmez.

– Buraya daha önce gelmiş miydin?

– Hayır, çok güzelmiş.

Baksana tarlalar, yorgana benziyorlar.

– İyi misin?

– Evet.

Buraya çok sık gelirdim.

Seni buradan alıp götürmemi istemiyorsun değil mi?

Tübingen, biz hiçbirisi umurunda değil.

Tüm mesele, buradaki deliliklerinde.

Daha ne kadar böyle devam edebilirsin?

– Hepsini içimden atana kadar.

– Kes şunu! "Onları" asla içinden atamayacaksın çünkü orada hiçbir şey yok senden başka.

Sadece sen varsın.

Eğer attıkları şey kendi benliğinse, ne olacak?

– Beni eve götür.

– Olmaz.

Her şeyin bir sebebi var.

Çektiğim bu acılar, daha yüce bir amaç içindi.

– Tıpkı Azize Katerina gibi.

– Ne biçim bir mazeret bu?

Kendine gel Michaela.

Sen böyle biri değilsin! Tanrı'nın senin için neler planladığını bilemezsin.

Kendi yolumda ilerlemeye devam etmeliyim.

Şimdi beni götürür müsün?

Gerçekleştirilen onlarca şeytan çıkarma ayininin sonrasında Michaela Klingler ailesinin evinde aşırı yorgunluktan hayatını kaybetmiştir.

**

Azize Katerina

İskenderiye'de doğmuş ve küçüklüğünden itibaren kendini eğitime adamış güzel bir kızdır. Okuduğu kitaplardan Hıristiyanlığı öğrenmiş ve Meryem Ana'nın bir gün kendisine gözükmesiyle Hristiyanlığı kabul etmiştir.

O dönemde imparator Maximinus, tehdit olarak gördüğü Hıristiyanları öldürtmekteydi. Bu durum karşısında imparatorun karşısına çıkan azize Katerina, bilgisi ve yaptığı mantıklı savunma ile imparatoru etkilemeyi başarır, ancak fikirlerini değiştiremez. İmparator azize Katerina'i sarayda alıkoyar ve dönemin bilgin ve filozoflarından oluşan danışmanlarına bütün bilgi ve yeteneklerini kullanarak azize Katerina'i Hıristiyanlıktan vazgeçirmelerini emreder.

Ancak Katerina, bütün danışmanları tartışmalarda alt eder ve sonuçta danışmanlar Hıristiyanlığı kabul eder. Bunun üzerine öfkelenen imparator danışmanlarını öldürtürken Katerina'yı zindana attırır. Bu olaylardan etkilenen kraliçe Katerina'yı zindanda ziyaret eder, ve uzun bir konuşmanın ardından o da Hıristiyan olur.

Kraliçenin de Hıristyan olmasının ardından daha pek çok kişi Hıristiyanlığı kabul etmeye başlar. Bunun üzerine imparator azize Katerina'nın büyük bir dikenli tekerleğe bağlanmasını ve ezilerek öldürülmesini emreder. Ancak Katerina tekerleğe bağlanırken tekerlek parçalanır ve fırlayan parçalar imparatorun askerlerini öldürür.

Bunun üzerine imparator Maximinus, Katerina'in kafasını uçurttturur. Azize Katerina'nın vücudunu iki tane melek Sina dağına taşır ve daha sonra burada adına bir manastır ve kilise kurulur.

Erişim: http://www.hristiyanforum.com/forum/showthread.php?t=340766

Azize Katerina'nın Gizemli Evliliği "The Mystical Marriage of Saint Catherine" - Veronese

Önemli Hristiyan azizlerinden biri olan Azize Katerina, 4. yüzyılda Roma İmparatorluğu sınırları içinde yer alan Mısır'ın İskenderiye şehrinde dünyaya gelmiştir. İskenderiyeli Katerina (St. Catherine of Alexandria) olarak anılan azize Roma Mısır Valisi'nin kızı olması sebebiyle bir prenses kimliği taşımaktadır. Hristiyan inanışını benimseyen ve yüzlerce başka insanı Hristiyanlığa taşıyan Katerina, Romalılar tarafından keşfedildikten sonra ölüm cezasına çarptırılmıştır. Antik çağdan kalma bir yöntemle büyükçe bir at arabası tekerleğine bağlanıp kolları, bacakları ve gövdesine vurularak kemiklerinin kırılması suretiyle (bknz. "Breaking Wheel") idam edilmesine karar verilir. Fakat, azize tekerleğe bağlanacağında vücudu tekerleğe dokuduğu anda mucizevi şekilde tekerler kırılır. Daha sonra azize kılıçla başı kesilerek idam edilir. Dolayısıyla Azize Katerina şehitliğine gönderme yapma amacıyla kırık bir tekerlekle veya bir kılıçla temsil edilir.

Veronese'nin söz konusu eserinde Katerina'yı temsil eden bu klasik sembollere rastlanmaz. Çünkü ressam eserinde Katerina'yı temsil eden bir başka olayı yansıtmaya çalışmıştır. Romalılar tarafından yakalanan Katerina idam kararı öncesinde uzun süre zindanlarda işkencelere maruz kalmıştır. Fakat, bu işkencelerle dininden vazgeçmeyince, İmparator Maxentius ona evlenme teklif ederek sahip olmaya çalışmıştır. Fakat, Azize, İmparator'a kendisinin İsa ile evli olduğunu ve bekaretini İsa'ya adadığını açıklayarak bu teklifi reddetmiş ve idama edilmekten çekinmemiştir.

Söz konusu eserde Azize'nin bebek İsa ile yaptığı evliliğin betimlenmesi görülür. Süslü mermer basamaklarla ulaşılan ve Yunan kolonları arasında yer alan bir tahtta Meryem ve kucağında bebek İsa'nın oturduğu görülür. Azize Katerina merdivenlerin üzerinde eğilerek İsa'ya yaklaşmış ve elini uzatmıştır. Bebek İsa'nın azizenin parmağına bir evlilik yüzüğü geçirmekte ve bu şekilde de azize ile sembolik bir evlilik bağı kurmaktadır. Azize Katerina ihtişamlı elbisesi, pelerini, takıları ve prenses kimliğini ortaya koyan tacı ile görkemli bir görünüm çizer. Öte yandan Meryem klasik betimlemelere uygun biçimde kırmızı-mavi tonlardaki elbise ve harmanisiyle bir o kadar sade ve doğal görünmektedir.

Bu üçlünün çevresindeki diğer tüm figürler bu gizemli ve kutsal evliliği kutlamak için bir araya gelmiş meleklerden oluşur. Sol öndekiler müzik aletleri ve inceledikleri ilahi kitabı ile görülürken, sağ kısımdakiler Azize'ye yardımcı olmaktadırlar.

Sahnenin üst kısmında yer alan bebek melekler gökten Meryem için bir taç indirirken, Azize Katerina için ise şehitlik simgesi olan bir palmiye dalı getirmektedirler. Aşağıda bir başka meleğin yukarı doğru ellerini açtığı ve bu göksel hediyeleri kabul etmeye hazırlandığı görülür.

Venedik Rönesansı'nın görsel zenginliğinin en üst noktaya ulaştığı eserlerden biri olan Veronese'nin yapıtı, Venedik Rönesansı'nın göz kamaştırıcı özelliklerini bütünüyle içinde barındırır. Mermer kolon ve merdivenlerin ayrıntılı işlemeleri ve kolonları saran desenli kumaşlar, mermerin keskin çizgilerini ve katı yapısını kırar. Figürlerin üzerindeki özenle resmedilmiş desenli giysiler esere yumuşak ve incelikli bir hava katar ve Venedik Rönesansı'nın temel özelliği olan dokuların ve desenlerin ayrıntılı resmedilmesini ortaya koyar. Altın-gri renkli bulutlar ve uçuşan melekler eserde sıradışı bir ilahi atmosfer yaratır ve seyirciyi gizemli bir ortama sokup gerçeklikten uzaklaştırır.

Aslında Kudüs'te geçmesi beklenen olay Veronese'nin yerel coğrafyası olan Venedik'ten bir sarayda geçiyor gbi yansıtılmıştır. Veronese dehasını kullanarak kutsal bir konuyu bir görsel şölene çevirmeyi ve seyirciyi büyülemeyi başarır.

Konum: Accademia Galerisi "Gallerie dell'Accademia", Venedik

356 Yazılar

Tarih: 1575

Erşim: http://sanatabasla.blogspot.com/2015/07/azize-katerinann-gizemli-evliligi.html

RAK Tİ KHON KAEN/ Saltanatın Mezarlığı (2015)

Psikoloji eğitimi alan talebelerin bu filme bakmalarını tavsiye ederim.

Süre: 122 dk

Yönetmen: Apichatpong Weerasethakul

Senaryo: Apichatpong Weerasethakul

Ülke: Tayland, İngiltere, Almanya, Fransa, Malezya, Güney Kore Güney Kore, Meksika, ABD, Norveç

Tür: Dram, Fantastik

Vizyon Tarihi: 18 Mayıs 2015

Dil: Tayvanca

Web Sitesi: Resmi Site [Japan]

Nam-ı Diğer: Cemetery of Splendor

Oyuncular:Jenjira Jansuda, Banlop Lomnoi,Jarinpattra Rueangram,Petcharat Chaiburi, Tawatchai Buawat

Özet

Tayland'ın önde gelen sinemacılarından Apichatpong Weerasethakul, 2010'da Altın Palmiye kazandığı Boonme Amca / Amcam Önceki Hayatlarını Hatırlıyor'un ardından yine bir sine-şiir sunuyor. Yarı-otobiyografik bu hikâye, bir grup askerin gizemli bir uyku hastalığına yakalanmasıyla başlar. Klinikte askerlere bakan gönüllü Jenjira, genç medyum Keng ile yakınlaşır. Keng, uyanamayan bu askerleri yakınlarıyla psişik güçleri aracılığıyla temasa geçirmektedir. Ruhlar âlemiyle dünyevi âlemi bitiştiren, hayaletlerin dolaştığı bir madde dünyası kuran Saltanatın Mezarlığı ölüm, doğa, suçluluk ve acı hakkında dingin ve aşkın bir zihin egzersizi

Filmde dikkat etmeniz gereken yerler

Siyah görüntü ve sesle başlaması- yaratılışı başlangıcı karanlık sesin olması-,

Bir kepçenin toprağı kazması-tanrının elini ve yaratılışı anımsatan bir durum-,

askerler- meleklerin varlığı-,

ayağı kısa bir kadın-erkekten noksan olan bir tarafı-,

medyum kız-uyuyan askerlerin iç dünyasına bakış-,

bir erkeğin büyük abdestini dışkılama görüntüsünü olduğundan [19,32-20,24] bir dakika kadar karede gösteriliyor-Amerikan filmlerinde ise boşalma seks sahnesi kullanılır-,

tanrıçaların ziyaret sahnesi-karma inancının gereği-,

Medyum kadının penisle olan görüntülerinde -fallus teorisinin hatırlatılması-,

Kadınların güzellik kremleri ve esansların temel koku maddesi- sperm kalıntısı kullanılması-,

film içinde film fragmanı gösterilmesi-düşünce dünyamızdaki cinsellik, öldürme çılgınlıklarımıza -,

uyuyan hastaların başlarında bulunan direklerin renk değişimleri -auranın durumunu-,

Medyumla hayali saray gezimi ise-bilinçaltının zenginliğini-,

Medyum kızın Jen'in ayaklarına yaptığı öpme masajı-insanların noksanlığını kendi zayıflığımızla giderebileceğimiz, yani nefsimizi aşağılamak ile-,

Filmin sonu toz toprak olmuş yeryüzü ve top oynayan çocuklar ve kepçenin görüntüsüyle -tanrının elinin dünyayı tekrar eski haline getirip yok edişini-,

Jen'in donuk bakışlarıda -çaresizliğimizi-,

Göstermektedir. Filmi psikanaliz açısından incelemede daha birçok hususu görebiliriz. Psikoloji eğitimi alan talebelerin bu filme bakmalarını tavsiye ederim.

Ayrıca ruhlar âlemi ile maddi alemin arasındaki enerji kaymaları konusu var. Bu da dikkatinizi çekecektir.

**

Filmden

Problemimiz çok fazla düşünüyor olmamız.

Bütün gün, bütün gece düşünüyoruz.

Geceleri ise buna rüya görmek diyoruz.

Hepimiz rüya görürüz.

Rüya görmeyi engelleyemeyiz.

Düşünceler de öyledir.

Onları engelleyemediğimiz için, düşüncelerimizin daha fazla farkında olmalıyız.

Rüyalarımızın da farkında olmalıyız.

Deniz çok şiddetli olabilir veya misali gözükmeyebilir

..

Cennet ve cehennem, sevap ve günah hepsi birer varsayımdır.

Onlara çok fazla inanma.

Meditasyon aklını eğitir.

Çevremizdekileri, beynimizdek kimyasal reaksiyonlar sayesinde görürüz.

Herkesin kaderi kendine.

Tanrılardan sonraki hayatımı diledim.

Hayat mum ışığı gibidir.

Uyuduğunda bile aklın hala çalışır.

**

Meditasyon tarifi

Eğer akıllarını eğitirlerse bilinçlenebilirler.

Hadi basit bir egzersiz yapalım.

Çok fazla düşünme.

Dik otur.

Yavaşça gözlerini kapat.

Vücudunun üst kısmına ve beynine odaklan.

Düşüncelerini, bedeninin içine indir.

Başından ayaklarına kadar.

Şimdi yüzüne odaklan.

Yüzün nasıl gözüküyor?

Kendine bir bak.

Kaşların.

Gözlerin.

Bunları hayal etmeye çalış.

Kulakların nasıl gözüküyor?

Ağzına odaklan.

Ve şimdi de çenene.

Yavaşça odak noktanı yukarı çıkar.

Burnunun ucuna.

Bırak vücudundan ayrılsın.

Tüm odayı doldurana kadar bu enerji topunu dışarı çıkart.

Dışarı çıkarır çıkarmaz, bırak topu genişlesin.

Aya varana kadar bırak gökyüzüne süzülsün.

Aydan yıldızlara geçsin.

Şimdi şuan tüm yıldızlara yayılmış durumda.

Şimdi o enerjiyi geri çek.

Yavaşça kendine geri çek.

Eğer karnın ağrırsa, bırak enerji karnına aksın.

Bırak seni iyileştirsin.

Eğer kanserin, hipertansiyonun, şekerin varsa veya AIDS isen bırak bu enerji gelip sen iyi hissedene dek.

seni iyileştirsin.

Daha iyi hissettiğinde enerjiyi boynunun arkasına topla.

Bırak orada toplansın enerji.

**

"Şeytan'ın Aşkı"nın son versiyonunu okudun mu?

– Henüz elime ulaştı.

– Gerçekten mi?

**

Tanrıçaların ziyareti

– Sana katılsam olur mu?

– Olur.

İster misin?

İyi gözüküyorlar.

Nereden aldın bunları?

Bir adam verdi.

İsmi longkong.

Tatsam sıkıntı olur mu?

Çok tatlı bu.

Çok fazla cezbedici bir aroması var.

Lütfen biraz daha al.

Size katılabilir miyim?

Bu kim?

Şunlara da bakın.

– Ne düşünüyorsun?

– Çok güzeller.

Çok güzel kıyafetler.

Hoş ve renkli.

Sen ne düşünüyorsun?

Kıyafeti hisset.

Çok hoşlar.

Fakat benim tarzım değil.

Sanırım ben es geçeceğim.

Ayrıca para toplamam lazım.

Kardeşim, bunlar bizim için.

Kardeşim bunları marketten aldı.

Siz birbirinizi tanıyor musunuz?

Biraz meyve alın lütfen.

Teşekkür ederim.

Bu arada geçen bize verdiğin hayvan önerilerin için teşekkür etmek istiyoruz.

Pardon?

Çok güzeller, özellikle de jibon.

Neden bahsediyorsun?

Geçen gün bize verdiğin küçük hayvanlar.

Sen vermedin mi onları?

- Ben mi?

- Evet.

Göl kenarındaki tapınakta verdin.

Delirmişsiniz siz.

Biz tapınaktaki prensesleriz.

Genelde sokakta bugün giyindiğimiz gibi giyinmeyiz.

Eğer bizi makyajlı ve geleneksel kıyafetlerin içinde görürsen tapınaktaki statü ile aynıyız.

Affedin, Prenses Hazretleri.

Dur lütfen.

Bu asil kelimeler bizi kaşındırıyor.

Mutluluk getirdiğiniz için teşekkür ederim.

Richard Widner'i, Amerika'dan getirdiğiniz için teşekkür ederim.

Richard nerede bugün?

Şehirde vizesini uzatıp evimi ziyaret edecek ve oradan bana bitkisel çayımı alacak.

Belki başka zaman.

Bugün, sana o askerlerin asla iyileşemeyeceğini söylemeye geldik.

Eski okuldaki askerler mi?

Evet.

Eskiden orada bir saray vardı.

Binlerce yıl önce, krallıklar arasında bir savaş patlak verdi.

Köylülerin ve askerlerin ölü bedenleri her yerdeymiş.

Fakat en önemlisi, kralların mezarlıkları sizin okulun altında bulunuyor.

İzin verin açıklayım.

Ölü kralların ruhları kendi savaşlarını yapmak için orada yatan askerlerin enerjilerinden yararlanıyor.

Biz konuşurken onlar hala savaşıyorlar.

Bu nasıl mümkün olabilir?

Onların ruhları çoktan bu dünyadan göçmüştür diye düşünmüştüm.

Biz ikimiz de birer ölüyüz.

**

Dün bir şey oldu.

Laos'tan tanrıçalar bana gözüktü.

Şuan kralların mezarlıkları üzerinde durduğumuzu söylediler.

Ne?

Bu okul bir mezarlık mıydı?

- Göldeki tapınaktan tanrıçalar mı?

- Evet.

Aynı zamanda ölü kralların ruhlarının kendi savaşları için buradaki askerlerin enerjilerini kullandıklarını söylediler.

Öyle mi?

Muhtemelen askerler geçmişte taburdalardı.

Böylece krallar uyuyan askerleri değerlendirdi, öyle mi?

Tanrıçalar güzel miydi, kardeşim?

Evet, makyajsız bile ciltleri kusursuz.

Bu onların büyülü bir gücü olmalı, çünkü yüzlerce yaşlarındalar.

Benden daha genç gözüküyorlardı.

Ölü olman gerek.

Onların sırrı bu.

Yani o yüzden, ben burada öğrenciyken hep uykum gelirdi.

Uzun süre buradayız o zaman.

Fiber optik kablo şirketi buradaki herkesi kovana dek.

En azından uykusunda iyi bir şey yapıyor olduğunu biliyorum bu bana yeter.

Ciddi misin?

Baksana.

Uyanıyor?

Gördün mü?

Dokunmak ister misin, Jen?

Olur.

Hayatım boyunca bir sürü penise dokundum.

Ben dokunabilir miyim?

Ne kadar da mükemmel.

**

İnsanlar arasında en zeki olanlar disiplinli olanlardır.

**

Fakat eğer Richard ile birlikte olsaydım, onun kolestrolüne dikkat etmemiz gerekirdi.

Neleri yiyemiyor?

Islak pirinç, domuz eti ve Pepsi.

Pepsi kolestrolümü çıkarıyormuş?

**

Mucize kremlerde sperm kullanılıyor.

Ücretsiz denettirdiniz.

Ben de denedim ve işe yaradı.

Sorun nedir?

Koku.

O sıvı gibi kokuyor.

Hangi sıvı.

İnsanların döl dediği şey.

Bunu nasıl düşünebilirsin?

Kokla bak.

- Öyle mi kokuyor?

- Evet.

Daha kolay nefes alabiliyorum.

Gördün mü?

İşte bu kremin gücü.

Memelerim canlanıyor.

Sataşma bana.

Ama öyle.

**

Karınca boyundaki bir kral gözden kaçmaz.

Fakat dağ gibi bir fakir, her zaman görmezden gelinir.

Cennete duyulan açlık seni cehenneme götürür.

Boşa geçmiş zaman en uzun zamandır.

Birine saldırdığımızda, affedilmek isteriz.

Fakat biri bize saldırdığında, affetmek istemeyiz.

**

Bir Tayvan Şarkısı

Aşkın hiç sönmeyen nefesi

Yalnız değilim, sevgilim.

Onca yıllar geçmesine rağmen

Kalbim hala aşkla dolu

O günlerde, yalnız sen ve ben.

Şu günden itibaren her gece

Yıldızlar sonsuza dek bizim için parlayacak.

Cennet bizim buluşmamız için yaratıldı.

Eğer ayrılırsak yıkılır.

Fakat özgürlük vücudumda

Kader kalbimi doldururken.

Cennet kalbimin içinde

Senleyken yaz ve kış boyunca.

Kış hatırası

Seni özlüyorum, burada oluşunu.

Aşkın hiç sönmeyen nefesi

Yalnız değilim, sevgilim.

Onca yıllar geçmesine rağmen

Kalbim hala aşkla dolu.

**

Yer altında mı yoksa burada mı?

Her iki yerdeyim sanırım.

Şuna bak.

Sana korkutucu gözükmüyor mu?

Pek değil.

Dahası var.

– Burası acıyor mu?

– Çok değil Ya burası?

Hayır, yalnızca kesin hareketlerle acıyo.

Ameliyat, santimetre başına 100,000 Baht tutuyor.

Sağ bacağım, sol bacağımdan on santim daha kısa.

Diğer bacağı da kısaltın o zaman.

Bunu diyeceğini biliyordum.

Gördün mü?

Aklını okuyabiliyorum.

İşte, Jen.

Buradaki her kokuyu alabiliyorum.

Gerçekten mi?

Sırada ne var?

Işığın sıcaklığını hissedebiliyorum Işığın sıcaklığını hissedebiliyorum O zaman sen Superman olmalısın.

Ve rüyamdaki çiçek.

Gerçekten rüyamdaki çiçeğin kokusunu alabiliyorum.

Bu Richard'ın.

İlaç tarifi:

Beyni için, Alzheimer ve eklem yangısı ile savaşması için.

Bu kurt üzümü.

Japon eriği.

Birlikte karıştır ikisini.

Richard çok tabak kırardı.

Ellerinden kayıp gidiyordu.

Bunu içtikten sonra, artık hiçbir şeyi düşürmeyecek.

Benim uyanık kalmama yardım ediyor.

Tekrardan uykuya dalamayacaksın.

Dene bir.

Ya köşkte uyanıp eve geri dönersem sıkıntı yapar mısın?

Hayır, tabii ki.

Bilirsin, sen uyurken parlak şehir ışıkları bile çok donuk olur.

Bunu daha önce bana kimse söylememişti.

İç şunu.

Yok, teşekkürler.

Ne yapıyorsun?

Ne yapıyorsun?

Terapi bu.

Enerjiyi hissedebiliyor musun?

Gıdıklıyor.

Neden döküyorsun?

Güven bana.

Kes şunu!

Mikroplarla dolu.

Küçük bir köpek gibisin.

Jen Jen.

Jen Bana ne gördüğünü söyle.

Neredesin?

Ne?

Emin değilim.

Aniden aklını okuyabiliyorum.

Rüyalarını gördüm.

Ben de seninkileri gördüm.

Uykuya dalma lütfen.

Neyi arıyorlar biliyor musun?

Bu gizemli bir hükümet projesi.

O kadar gizli ki, o şeyi açıkta arayıp bulacaklar.

Yakında bizi buradan gönderecekler.

Burada uyumayı tercih ederim.

Haklısın.

Burası uyumak için güzel bir yer.

Şarkı

Tuğladan bir dağ var.

O dağ, bir çiçeğin açması gibi seriliyor.

Gökyüzüne uzanıyor.

Güneşi parçalayıp yutmak için.

Çok çok uzakta.

Uğursuz ve korkunç gözüküyor.

Saf ve kusursuz bir varlıkmış gibi.

Bir çocuğun avuç içi kadar yumuşakmış gibi.

Ortadan kaybolmadan önce duvar çıkıntı yapıp şekil değiştiriyor.

Sanki düştüğünde farkına varılacak kadar şaşılası bir görüntüsü olacağını biliyormuş gibi.

GÜL-HÂR KÂRI

Görmek, inanmaktır.

Hakikat bu mudur?

Ötekiler bizleri kandırmayabilir, ama biz onları ve kendimizi kandırıyor/aldatıyor muyuz?

Bazı insanlar saygın ve kâmil olarak görünüyorlar.

Gerçekten öyleler mi?

Yoksa alelâde ahlaksızlardan mı?

Bu bakış açısına bağlıdır.

Mesela hırsızlar hakkında zahirden bakınca bildiklerimiz, şu olabilir, insanları soydular, milyonlarca paralarını çaldılar ve kayboldular.

Aslında olay tamamen kör noktalarda. Hani bir şeye dosdoğru bakarsınız, ama yine de bütün olarak göremeyiz ya.

Neden?

Kör noktalar yüzünden. Bildiğimizi görmek zayıflığı.

Onlar dediğimiz aşkınlar, insanların algılarını kontrol etmeyi severler. Zorluklar geldiğinde, sıkıntılar çoğaldığında ve telaşımız doruktayken bizim görmemize izin verdikleri basit ipuçlarıdır. Kalanını tatmin olmak duygusu ve gurumuz okşansın diye bize zayıf ve noksan aklımız ile tamamlattırırlar. Bulmuş zannımızla, çok yakınken asıl yapmanız gerekeni bize unuttururlar. Aslında bizlere engel olanda yoktur. Bilgilerimiz ve etki ajanları ile kendimizi onların istediği tarafa yönlendiriyoruz. Sanki o durumda ancak ondan başkası düşünülmez gibi. Ancak olanların hiçbirini bilmiyoruz/bilemiyoruz.

Her zaman, daima görünenden bir fazlası vardır.

Görünüşte zıt olanlar ve rekabet edenler birbirlerinin arkadaşlarıdır. Bu hayat kanunudur. Mesela iki insan vardır. Birisi gerçekçi gözlerle bakan bir realist ise, diğeri hayalle bakan bir idealist olabilir. Bu ikisi arkadaştır. Biz ise zıtlar gibi görüyoruz. Bu insanları yanıltmak için mükemmeldir. Fakat bazen olaylar yanlış gidebiliyor. Bunu söylemeyeceğimiz anlar vardır. Bunun adını utanç, suçluluk, pişmanlık ve ahmaklık koyabiliriz. Hakikatte hepsi sonuçsuz ve öylesine söylenilmiştir. Bu meyanda açıkçası, numaranın en büyüğü zayıflığımızı hatırlamak gerekiyor. Kader ve başımıza gelecekler aklımızı hayalimizi durduracak olsa da layığımızı bulacağımız kesin. Dünya hayatında dişe diş, göze göz hükmü vardır. Nerde bir gül bitse karşısında bir har olur.

(İllüzyon dersleri)

Zihi kenz-i hafî ki andan gelür her var olur peydâ,

Gehi zulmet zuhur eder, gehi envar olur peydâ.

Zihî derya-yi vahdet kim kesilmez hergiz emvacı,

Bu kesret âlemi andan doğup naçar olur peydâ.

Ne sihr-i bü'l-acebdir kim bu yüzden görünür ağyar,
O yüzden gayrı yok tenha gelir dildar olur peydâ.

Taşınur günde yüzbin can âdem iklimine her dem,
Gelür yüzbin dahi andan bulur imar olur peydâ.

O yüzden görüben ayan döner şem'-i cemalinden,
Felekler de görüp anı döner edvar olur peydâ.

Dışın içe hayalatı, için dışa zuhuratı,
Birinden ol birine tuhfeler her bar olur peydâ.

O devriyle gelüptür Enbiya, Mürsel meratibce,
Gehi mü'min zuhur eder gehi küffar olur peydâ.

Tecelli eyledikçe ol sarayı sırr-ı ahfada,
Bu suret âlemi içre satı pazar olur peydâ.

Anın zatına gayet, sun'una hergiz nihayet yok,
Anınçün her bir isminden gelür bir kâr olur peydâ.

Tecelli eyler ol daim celâl-ü geh cemâlinden,
Birinin hâsılı cennet, birinden nâr olur peydâ.

Cemali zâhir olsa tiz celâli yakalar anı,
Görürsün bir gül açılsa yanında hâr olur peydâ.

Bu sırdandır ki bir kâmil zuhur etse bu âlemde,
Kimi ikrâr eder anı, kime inkâr olur peydâ.

Veli arif celâl içre cemâlini görür dâim,

Bu haristanın içinde ana gülzar olur peydâ.

Ne sırdır kim iki kimse nazar eyler bu ekvana,
Biri ancak görür dârı, bire deyyar olur peydâ.

İçi umman-ı vahdettir yüzü sahrâ-yı kesrettir,
Yüzün gören görür ağyar içinde yâr olur peydâ.

Alan lezzatı birlikten halâs olur ikilikten,
Niyazi kande baksa ol hemân dîdâr olur peydâ.

Görür ol genc-i mahfiden nice zâhir olur eşyâ,
Bilür her nakş-ü suretten nice esrâr olur peydâ.

HÜSEYİN SEBİLCİ & CELAL YILMAZ - UŞŞAK KERBELA MERSİYESİ (ŞAH HÜSEYN'İN FİRKATİYLE)

Teşne lebler bu gece kan il galtân oldu,
Bu gece arsa geh-i Kerb-ü belâ kan oldu,
Bu gece ruh-ı Nebi hâzin-ü giryân oldu,
Ki, Hüseyn İbn-i Ali bu gece kurban oldu.

Çâk-i çâk eyledi fürkan-ı gürûh-u â'da,
Pây-ı pür kin-i hakaretle ezildi Tâ - hâ,
Bağrına taş tutarak ağladı ruh-ı Zehra,
Ki, ciğerpâresi makhur-u perişan oldu.

Bir zaman dûş-ü Muhammed'de gezerdi o vücut,
Rûy-i gül-bûyini koklardı Cenabı-Mahmud,
Şân-ı âlisini tebcil ederdi mâ'bud,
Öyle bir beyt-i Hûda, zulmile viran oldu.

Yüz tutup leşker-i â'daya o Şâh-ı mazlûm,
Dedi: (Ey, dinini dünyaya veren kavm-i zalûm,
Daha dün terk-i cihan etti o sultan-ı ulûm,
Ne çabuk sizde iğrâz nümâyân oldu

*Ceddimin dişlerini kırdınız ey kavm-i Yezid,
Mâder-i muhtereme eylediniz zulm-ü şedid,
Ettiniz vâlid-i zişânımı evvelce şehit,
Bana mı şimdi aceb, növbet-i isyan oldu

Gerçi bir nefsim için arz-ı tehâyâ etmem,
Ölürüm, mürtekib-i küfre müdarâ etmem,
Ah kim, teşne ciğer yavrularımdan geçmem,
Bakınız, güllerimin lebleri atşân oldu.

Hâşimi zadelerin ekber-i âlişiyemi,
Can verip, ravza-i rıdvana basınca kademi,
Dest-i â'dada neler çekti enis-i haremi,
Darb-ı zencir ile gülşenleri al kan oldu..

Kumlu çöllerde benim ailemi yakmayınız,

Kesiniz bari beni, anları ağlatmayınız,
Bu yanık sinelere tir-i cefa atmayınız,
Çünkü, bu nazlı melekler size mihman oldu..

Böyle söyler iken ol gonce-i Mahbub-u Hûdâ,
Remh-i şimşir ile hücum etti güruh-u â'da,
Aldılar orta yere şâh-ı şehidi hayfâ,
Ol zaman Kerb-ü-belâ, saha-i tuğyan oldu..

Yetmiş üç nize server-i dinin tenine,
Kan içirtti o deni, Âl-i Nebi serverine,
Lûtf-ü ümmet bu mudur, zâde-i peygamberine,
Hangi bir ümmet vurur zâde-i peygamberini,

Şimr-i mel'un, dayayıp gerdenine hançerini,
Kıymadan kesti o ferzend-i Resul'ün serini,
Deşt-i gurbette kefensiz bırakıp peykerini,
Ehl-i - beytin başına âteş-i hicran oldu..

Busegâh-ı leb-i Zehra idi ruhsâr-ı Hüseyn,
Lem'a-i nûr-u hüveyda idi didâr-ı Hüseyn,
Nerdesin, nerde eyâ vâlid-i Kerrâr-ı Hüseyn,
Bak senin nazlı Hüseyn'in nice kurban oldu..

Baş açık, yalın ayak, teşne dil nâle feza;
Kaldı piş-i esarette yetiman-ı vega,
Bir içim su diye feryad ediyorken zu'afa,
Şimdi de âteş-i hicran ile suzân oldu..

Nâle-i vâ ebetâ, vâ emetâ, vâ ecedâ;
Her taraftan mün'akis oluyor arş-ı Hûda,
Akrebu hablî Verid'i yakıyorken bu sada,
Yine ol kavm-i deni zulmile pûyan oldu..

Kimini nâkeler üstünde ururdu â'dâ,
Kimini hâk-i mezellette ederlerdi ezâ,
Kimisi hayme-i ismette edildi imhâ,
Cümle evlâd-ı Nebi, Hâk ile yeksân oldu..

Emr-i takdir diye bu mel'anete bazı avam,
Atf-ı zulmetmekte Allah'a ederler ibrâm,
Cây-ı inkâr mı bu ey kavm-i cehûl-ü zallâm,
Idelü âyeti her mü'mine seyyân oldu..

Hâlık-ı hayr-ü şer Allah ise, kul kâsiptir;
İhtiyar ile kişi, hayr-ü şerre taliptir,
Şerri tercih edene Zât-ı Hûda galiptir,
Din-i İslâm bu esas üstüne bünyân oldu..

Yıktılar kıble-i islâmı güruh-u ekfer,
Ruh-u peygamberi nalân-ü hâzin eylediler,
Mâ-hasal, taze civanân-ı Muhammed yekser,
Hedef-i neşter-i zâde-i Süfyan oldu..

Hubbi Rahman gibidir, Âl-i Muhammed hevesi;
Sabit ol, emr-i muhabbette bırak piş-ü pesi,
Hânedan-ı Nebevi uğruna can ver Şemsi,
Ki, bize irs-i Nebi gayret-i Kur'an oldu

FLASKEPOST FRA P/ İnancın Tuzağı (2016)

Süre: 112 dk

Yönetmen:

Hans Petter Moland

Senaryo: Nikolaj Arcel, Jussi Henry Olsen

Ülke: Danimarka, Almanya, İsveç, Norveç

Tür: Dram, Gerilim

Vizyon Tarihi: 03 Mart 2016

Dil: Danimarkaca

Müzik: Nicklas Schmidt

Çekim Yeri: Denmark

Nam-ı Diğer: A Conspiracy of Faith

Oyuncular: Nikolaj Lie Kaas, Fares FaresFares Fares,Pål Sverre Valheim Hagen, Jakob Ulrik Lohmann,Amanda Bjerre-Petersen

Devam Filmleri

2013 - Kafesteki Kadın (13,885)7.2

2014 - Sülün Katilleri (9,147)7.1

2016 - İnancın Tuzağı (3,595)7.0

Özet

İskoçya'da uzun zamandır okyanusta dolaşmış bir şişenin içinde eski bir not bulunur. Notu çözmek zordur ancak Şube Q'dan Danimarkalı dedektifin eline geçtiğinde şubenin enteresan şahsiyetleri notta gizli yepyeni bir bakış açısı bulur ve ipucunun sevimsizliğine rağmen diğer bir eski ve şeytanî davayı gün ışığına çıkarmaya çalışırlar.

Filmde, baskıcı dindar bir annenin çocuklarına verdiği zararı ve onları intikamcı bir canavara nasıl dönüştürdüğünü, inanç adına zülm yapanlara karşı susmanın yanlış oluşunu ve cemaatlerin bünyesinde barındırdıkları sapıklıklara göz yummanın yanlışlığı üzerinde durulmaktadır

Filmden

Dinleyin, burada karşı karşıya olduğumuz nedir?

Çocuk kaybolur, ailesi de bundan asla kimseye bahsetmez.

- Bu fazlasıyla tuhaf.

- Evet.

Çocuklarla her türlü şeyi yapan tarikatlar yok mu?

Bunlar Yehova Şahitleri ve Lanet olsun!

Peki olay bu sabah mı oldu?

Bir saniye lütfen.

Arayan Viborg Polisi.

Skals köyü yakınlarında bir çocuğun arabaya zorla bindirildiğini görmüş bir tanık var.

Orada ne olduğunu tahmin edin.

Tanrı'nın Havarileri adında bir tarikat!

- Bunu soruşturmak zorundayız.

…

Peki, kahretsin.

Berbat bir şey bu.

Çok, çok kötü.

Tanrı'nın Havarileri, İsa'nın Teksas'ta doğduğuna inanıyorlar.

Zihinsel özürlülerle karşı karşıyayız.

- Dönmen çok güzel.

- Alaycılık mı seziyorum?

- Bu konuşmayı yapmak istemiyorum.

- Hangi konuşmayı?

İnsanların inançları arasında bir takım farklılıklar olabilir.

Bu aynı şey.

İsa Teksas'ta doğru, Tanrı cennette.

Uçan biri öyle söyledi diye mağaradaki adamın biri peygamber olduğuna inanıyor.

- Lanet olası psikotik zırvalar.

- Yani ben de psikopat mıyım?

Bu konuda mı?

Evet.

Birbirimizi yıllardır tanıyoruz ama inancımı anlamaya asla çalışmadın.

Kötü bir alışkanlık gibi geçeceğini umuyordum.

Sigara gibi.

Öldüğümde ailemi görmek için cennete gidip gitmeyeceğim konusunda hiç fikrim yok ama bizden çok daha büyük bir şeyin var olduğuna inanıyorum.

Böyle düşünmek beni mutlu ediyor.

Anladın mı?

Bu beynimi kapatacağım ya da belimden aşağı kadar sakal uzatacağım anlamına gelmez.

- Bizden çok daha büyük bir şey öyle mi?

- Evet, o kadar da tuhaf değil.

Gezegenin çoğunluğu bu düşünceyi paylaşır.

- Birbirlerini öldürmedikleri sürece.

- Bunu söylemek kolay.

- Gerçeği konuşmak kolay.

- Senin dinine kaydolsam mı acaba?

- Tansiyonuna dikkat et.

- Sen kara deliğe inanıyorsun dostum.

Bunun hiçbir anlamı yok.

Hayır, teşekkür ederim.

**

- Poul ve Trygve ne zaman kaçırılmışlardı?

- 11 Mayıs 2008.

- Hamsin Yortusu olabilir mi?

-- Çocukları Hristiyan bayramlarında alıyor.

- Carl.

Ülke çapında bir araştırma yap.

Demek istediğim herkes ve hatta şu - dinî bayramların tümünü araştır.

- Carl, Carl.

Carl!

-Carl dur da dinle biraz.

2008 Aralık ayında İsa'nın Evi tarikatı müridi Birgit Torp iki kızının kayıp olduğunu ihbar etmiş.

Aynı gece yine arayıp ihbarını geri çekmiş.

-Küçük kızı Cecilie dışında tüm aile şu anda Tayland'da yaşıyor.

-Kız sanki dünya yüzünden kaybolup gitmiş.

- Rose bir tane daha bulmuş.

- Doğru ama yalnızca bu da değil.

Elias ve Rakel Steensgaard'ı da aramamı istemiştin.

-- Evet.

- Araştırdım, bir şeyler buldum diyebilirim.

**

Artık onun için endişelenmene gerek yok.

Yalnızca sen ve ben varız.

- Ne olduğumu biliyor musun?

- Bunu daha önce de yaptın.

Her şeyin vakti var.

Önce soruma cevap ver.

Ne olduğumu biliyor musun?

- Hayır.

- Şeytan'ın oğluyum ben.

- Kulağa nasıl geldiğini biliyorum.

- Hayır, hayır.

Hiç de değil Nasıl geldiğini biliyorum dedim!

Şeytan'ın seçilmiş tek oğlunun ben olduğumu düşünmüyorum.

Çünkü değilim.

Pek çok oğlundan biriyim yalnızca.

Onun askerleriyiz de denilebilir.

İblis'in mi?

Şeytan'ın mı?

Tüm bunları bu yüzden mi yapıyorsun?

Ona en çok ihtiyacım olduğu zamanda geldi.

**

-Selam anne.

Zayıf olduğumda beni güçlendirdi.

O andan itibaren ona ait oldum.

Yani çocukları ona kurban etmek için mi öldürüyorsun?

- Çocukları ruhlarını cehenneme mi götürüyor?

- Bunun çocuklarla falan alâkası yok.

Öyle görünebileceğini biliyorum ama değil.

Onun kutsal davasına hizmet etmenin en saf yolunu buldum.

Misyonu tamamlayıp Tanrı'yı yenmemiz gerek.

Çocuk, ebeveyn, aile!

İman etmiş kim olursa olsun, imanını yok ediyorum.

Herkes imanını kaybediyor ve gittikçe de yayılıyor.

Şimdi de Şimdi senin imanını yok edeceğim.

Boşa vakit harcıyorsun.

Tanrı'ya zaten inanmıyorum.

Hiçbir şeye inanmıyorum.

Johannes.

Johannes.

Dinle Johannes Hayır, hayır yapma!

- Hayır!

- Hayır!

Beni duyuyor musun?

Dinle beni.

Onun yerine beni al.

Onun yerine beni al Johannes.

Onun yerine beni al.

Samuel.

Hiç tanımadığın insanları kurtarıyorsan tabii ki imanın var.

Samuel.

Senin kadar imanı olan hiç kimseyle karşılaşmadım.

Johannes, Johannes.

Yalnızca küçük bir çocuk o.

- Hiçbir şey yapmadı.

- Öyle mi?

Yalnızca küçük bir çocuk demek.

Peki neden kimse ona yardım etmiyor?

Çocuğun yerine beni al.

Johannes onun yerine beni al.

Samuel bana bak.

Samuel!

Hayır, hayır yapma!

Johannes.

Johannes!

Johannes!

Beni al!

Beni durdurabilmen için Tanrı'nın seni çok güçlendirmesini ister miydin?

- Johannes çıkar onu.

- Sanırım bu günü hep hatırlayacaksın.

Çıkar çocuğu, beni dinle.

Buradaydın ama bu hiçbir şeyi değiştiremedi.

Tanrı ise asla gelmedi.

Johannes ne yapıyorsun?

Johannes!

Sakın yapma.

Kızın yerine beni al.

- Şimdi şunu al ve - Johannes.

sonra da intikamını al.

O zaman sen de O'na ait olacaksın.

Özgür kalacaksın.

Bıçakla beni.

Bıçakla beni de özgür kal.

Beni hayal kırıklığına uğrattın.

Artık gördün işte.

Yaşaman gerek.

-Suyun üzerinde bir ev görüyorum.

-Esad helikopteri indirip Carl'ı ve çocukları bul.

-Sahile iniyorum Esad.

Magdalena.

Magdalena!

Yardım et bana.

Şu ipleri kesmek için oradan bir şeyler bul.

Hadi, hadi, hadi!

**

Hayatı çok kısa olsa da ondan çok değerli bir şey aldınız.

Hayatını devam ettirmeli ve abinin Tanrı'yla birlikte olduğuna inanmalısın Trygve.

Tıpkı bizim de Tanrı'yla olduğumuz gibi.

Tanrı ölümün sınırlarının ötesine ulaşan canlılar ve ölüler arasındaki mükemmel ahengi yaratan hayatın ölümden güçlü olduğu umudunu bize verendir.

Amin.

-Güzeldir dünya

Azizdir Tanrı'nın cenneti

Latiftir seyyahların ruhları

Geçip

Büyük krallıklarından dünyanın

Gireceğiz cennete

İlahilerle

Devirler gelecek

Devirler geçecek

İzleyecek nesiller

Nesilleri

Susmayacak asla

Cennetten gelen o ses

Mutlu şarkısında

Seyyah ruhların

Şarkı söyleyecek melekler

Tarlalardaki çobanlara önce

Ruhtan ruha dökülecek

Şu muhteşem kelimeler

Dolsun huzur dünyaya

**

Şu çocuklara bakıp hep şöyle düşünürdüm "Bir avuç aptal!".

Her şeyi hayal ederler.

Hiçbir şeyden haberleri yok.

Kim bilir bunun zararı yoktur belki.

DAST-NEVESHTEHAA NEMİSOOSAND /Elyazmaları Yanmaz (2013)

Süre: 125 dk

Yönetmen: Mohammad Rasoulof

Senaryo: Mohammad Rasoulof

Ülke: İran

Tür: Dram

Vizyon Tarihi: 01 Mayıs 2013

Dil: Farsça

Web Sitesi: Cannes site: Un Certain Regard

Çeviri: Fügen Atasoy

Özet

İran rejiminin yirmi bir yazar ve gazeteciye suikast planladığı 1995 yılında yaşanan gerçek olaylardan yola çıkarak çekilen bu filmde yönetmen Muhammed Rasulof, İran'da uygulanan sansürün, zulmün ve otoriter rejimin net bir resmini çiziyor.

Filmde, İran'da bir aydın ve siyasi tutuklu olarak yattığı hapishanede anılarını gizlice kâğıda aktaran yazar Kasra'yı izliyoruz. Kasra yazdıklarını yayınlayıp hemen ardından ülkeyi terk etmek üzere ne gerekiyorsa hazırlamıştır. Gelgelelim emniyetten birileri bu planı fark eder. Kasra'nın yazılarını yok etmek için yapmayacakları şey yoktur. Bu arada, Hüsrev ile Murteza'ya bir suikast görevi verilir, fakat son anda, ikilinin planlarını değiştirmesi gerekir...

Altı yıl hapis cezasına çarptırılan Muhammed Rasulof'un da tıpkı Cafer Panahi gibi film çekmesi yasaklandı. Yönetmene ayrıca, Ekim 2013'te yurtdışına çıkma yasağı getirildi. Can güvenlikleri açısından, film ekibinin isimleri gizli tutuluyor.

Filmden:

Zamani'yle konuştum, yayımcınla.

Sadece 108 sansür olduğunu söyledi.

Pis herif bana 30 veya 40 dedi.

Beyin kanaması geçirmeni istememiştir.

Bu yüzden haberleri yavaş yavaş vermeye karar vermiş.

Yeni çalışmaların nasıl gidiyor?

Yeni çalışma mı?

Ne yeni çalışması?

Yazdığım her cümlede, aklıma şu geliyor.

"Yayımlanacak mı, yayımlanmayacak mı? Sansürlenecek mi, sansürlenmeyecek mi?" Bu şartlar altında çalışamam.

**

Ne sonuçları?

Ne yani, burada yatarak öleyim mi?

Onca yıldan sonra, hala **buradaki hayatın nasıl olduğunu bilmiyorsan ölmek kötü bir fikir değil.**

- Bu kitabı yayımlayacağım.

- Devam et o zaman.

Sanki basım firmasında çalışanlar bastıkları şeyi okuyacak da bizi ihbar edecek.

Basanları, işçileri ve denetimcileri unut.

Farz edelim ki basıldı.

Dağıtım nasıl olacak?

Onları nasıl satacaksın?

Ne yapmalıyım, o halde?

Bilseydim, kendime yardım ederdim.

Beni rahat bırak.

….

Kovulan Öğretmenin Olaysız Hayatı.

Çöpe atmak için mi bu roman üzerinde 10 yıl çalıştın?

Gizli basımı getir.

Aksi takdirde eskiyecek.

Bütün bunları yaparsak, işler değişir.

Forouzandeh gerilla hareketini çıkar.

Savaş ve değişim 40 yıl önce oldu.

Artık bitti.

Bugünün jenerasyonu politikayla ilgilenmiyor.

İletişim ağı jenerasyonu yaşamak istiyor.

Keyif, hız, Facebook, Twitter.

Bu çocukların idolü Steve Jobs.

Che umurlarında bile değil.

Ama kendilerini ifade etmek için İnternet, Facebook ve Twitter kullanıyorlar.

Kitabımı internette yayımlamak istemiyorsam bunun sebebi basılı çıkmasını isteyişimdendir beyaz kapaklı, izinsiz.

İnterneti kullananın sadece biz olduğumuzu mu sanıyorsun sosyal iletişim ağlarını kullanmak birbirimize "Biz medyumuz" demek?

Bu güzel bir uğraş.

Hükümet interneti filtreliyor ve biz tersini yapıyoruz.

Kendimizi zeki sanıyoruz ama rejim hakkındaki düşüncelerimizi ifşa ettiğimizi unutuyoruz onların kim ve nerede olduğumuzu bilmelerine izin veriyoruz.

İnşallah kötümserlikten ölürsün.

Bu rejimin mahvedemediği tek şey entelektüeller arasında kötümserlik yaratmak.

Beni onlar aynı küfeye koyma.

O entelektüellere dayanamıyorum.

Sen sadece korkuyorsun.

"Dalında düzgün olgunlaşsın.

Dünya mutlulukla dolsun.

Sokaklar değişsin.

Sınırlar sevinçle dolsun.

Belki, bir anlığına, patlayan silahlar utansın kesen bıçaklar feragat etsin.

Kalem, ateş ve bayrak ateşkes ilan etsin. ”

Yeni şiirin mi?

Harika.

Ama biraz kısaltmalısın.

Sen iyi değilsin.

Kendini öldüreceğinden korkuyorum.

Haplarını unutma.

Karınla konuşacak mısın?

Başka matbaa tanımıyorum.

Babası asla kabul etmez.

Ama başka bir matbaa biliyorum.

Cesur bir adam.

Onunla konuşacağım.

Onu da korkutma.

Senin kitabın olduğu için, onunla konuşacağım.

Onu kandıracağım.

Tuzağa düşüreceğim.

Prensiplerimi gömeceğim.

Oldu mu?

Tanrı o zehirli dilini lanetlesin.

**

Haklısın.

Bizimki bir kültür problemi.

Eğitim sistemimizin reforma ihtiyacı var.

Dahili telefondan mı devam etmek istiyorsun?

Normal telefondan konuşmak güvenli değil.

Dinle.

Romanın ne hakkında olduğunu belirt.

Çalışmalarımız birlikte basılsın.

Maestro, kültür eğitimle elde edilir.

Ve eğitim, güce sahip olanın elindedir.

Romanımın bir milyon kopyası hiçbir işe yaramaz.

Biz faydasızız.

Aman sen bir yazarsın, lanet olası.

Şunu biliyor musun?

Bugün hava çok güzel.

Ve aslında hayat çok hoş.

Ama savaş çok kötü.

İnlemeyi kes, seni koyun.

**

Biz aynı hücreyi paylaştık, değil mi?

Doğru, bir zamanlar aynı hücreyi paylaşmıştık.

Ama sizlerin dediği gibi, **"Önemli olan, birinin gelecekteki durumudur."**

Sorgucun olmam konusunda ısrar ediyorsan oyunun kurallarını gözlemlesen iyi olur.

**

Kibar ol ve seninle konuşulmadan konuşma.

Peki, hangi duvara doğru oturup yüzümüzü döneceğiz?

Sana bir şey ikram edebilir miyim?

Savcının davalıyla birlikte bir şey yemesi yasak.

O halde senin için ne yapabilirim?

Konuşmamız lazım.

Elyazmalarım hakkında mı?

Uzun zamandır bu anı bekliyordum.

O şeyleri telefonda mahkeme çağrısı almak için söyledim.

Ama buraya gelerek nezaket gösterdin.

Yani el yazınla yazdığın bir şey yok mu?

Kağıtta ya da kafamda, farkı yok.

Evet, var.

Her şeyi yazdım.

Her şeyi.

Otobüs olayından başlayarak sonra itiraf ettiği için serbest bırakılan ve güvenlik birimine katılan hücre arkadaşım hakkında bildiğim her şeyi yazdım.

Ve kısa süre sonra, o en büyük devlet gazetesinin başına getirildi.

Ama en önemlisi entelektüellerle olan yakın bağlantıları nedeniyle ona entelektüelleri yıldırma görevi verildi ve ülkedeki lakabı “**Kültürel NATO"** oldu.

Bu nedenle İran entelektüellerini baskı altına alma projesinin baş yöneticisi oldu.

Bunu sevgili sorgucuma söylemeye cesaret edemem ama bir zamanlar arkadaşım olan kişiye söyleyebilirim.

Sen gerçekten inanılmaz yetenekli bir adamsın.

Hatalarımı itiraf ederek dürüstlüğümü gösterdiğim için durur duyuyorum ülkemi korumak için sahip olduğum inançtan ve halkıma sadık oluşumdan dolayı gurur duyuyorum.

Ya sen?

Birkaç bin dolar için kendini yabancılara satan ve bir tokatla havlu atan bir korkaksın.

Karını ve dostlarını bir kamera önünde ihbar ettin.

Kasetler elimizde.

Hepsini izledim.

Her bir ithamı itiraf etmişsin evlilik dışı ilişkilerini, karını aldatmanı uyuşturucu ve alkol bağımlılığını ve hayal edilebilecek her ahlaksızlığı.

İşkence altında yapılan itirafları kimse dikkate almaz.

Senin yönetiminin tek amacı insanları ahlaksız ilan etmek.

İnsanları ahlaksız ilan etmek mi?

Bunu tartışmak epey uzun sürer.

Bunu başka bir zaman konuşabiliriz.

Ama ben bugün buraya benden tam olarak ne istediğini öğrenmeye geldim.

Gitmek istiyorum.

Ülkeden ayrılmam için bana yardım etmeni istiyorum.

Tamam.

Bu ayarlanabilir.

Karşılığında ne alacağım?

Nerede olduğunu biliyorsun, git ve al.

Diğeri.

Üstünde kitaplar olan, beyaz sandalye.

Basın kariyerinin başında tabloid gazeteler için gerilimli detektif hikayeleri yazdığını duydum.

Resmi gazetelerde, entelektüelleri karalama kampanyası yürütmek yerine tabloidlerde yazmayı tercih ederim.

İlk olarak bir koruma istiyorum.

Gitmek için izin, elyazmalarına karşı bir takas.

Garantiye ihtiyacım var.

Ben gidiyorum.

Meslektaşlarım senin dilinden daha iyi anlar.

Gitmeme izin ver, sana kopyaların nerede olduğunu söyleyeceğim.

Onların şiddetine dayanamazsın.

Bir tokatla herkese kalleşlik edersin.

Neden işleri zorlaştırıyorsun?

Çok fazla bir şey istemiyorum.

Sadece garanti istiyorum.

10 yıl hapis yattım, işkence ve acı çektim, bana söz vermeni istiyorum ölmeden önce kızımı görmeme izin vermelisin.

Bana bunun için söz veriyor musun?

“Bu yıl gizli servis, sendika hakları ve ifade özgürlüğüne inanan yazarlardan tek seferde kurtulmaya karar verdi. Doğrusu, bu rejimden kurtulma ümidini taşıyanlar olarak.hepimiz aynı otobüsteydik Aynı otobüste yolculuk yapıyorduk ve bu Ermeni yazarlar tarafından organize edilen kültürel bir faaliyetti. Sonbaharda bir öğleden sonra, 21 yazar ve gazeteci. Ermeni organizatörler tarafından bir otobüse bindirildik. Bütün günü hikayeler anlatarak ve şakalaşarak geçirdik. Gece yarısı, bir çığlık sesiyle uyandım. Etrafa bakındım, şoför koltuğunda değildi. Bazıları, şoförün otobüsü uçuruma doğru sürdüğünü ve son anda otobüsten atladığını söyledi. Şoför yolun kenarında duruyordu otobüsten birkaç metre ötedeydi ve içerdeki kargaşayı izliyordu.

"

Böyle bir fanteziyi nasıl hayal ettin?

Olayın olduğu gece bile, buna gerçekten inanamadım.

Kendimizi bunun bir kaza olduğuna ikna etmeye çalıştık.

Sepan, şoförün yakasına yapıştı ve dedi ki.

“Neredeyse bizi öldürüyordun, geri zekalı!” O özür diledi ve dedi ki.

“Bir süreliğine uyuyakalmışım.

" Bu hikaye çok saçma.

Nasıl olur da 21 kişi şoförün böyle bir şey yapmasına müsaade eder?

Kendimize sorduk, “Neden?"

“Biz bunu hak edecek ne yaptık?" Bu saçmalıkları mı yayınlamaya niyetlisin?

Senin hakkında yazdıklarım için endişe ediyorsun.

Bu kişisel bir şey.

Bu bir ulusal güvenlik meselesi.

Benim anılarım, ulusal güvenliği nasıl tehlikeye atabilir?

Bunu yargılamak sana düşmez.

- Ne kadar beklemek zorundayım?

- En fazla 2 hafta.

Seni ben arayacağım.

Dur.

Sana orijinal kopyayı verdim.

Güvenlik için iki kopya da arkadaşlarıma verdim.

Eğer bana bir şey olursa onları yayınlayacaklar.

Benim güvenliğime dikkat etmelisin.

**

Şoför anlatıtor:

Ben sekiz yaşındayken, babam petrol kuyusunda gazdan zehirlendi. Amcamla çalışmaya gittim, alet edevat sattık. Birkaç yıl böyle geçti sonra askerliğimi yaptım. Bana hapishane gardiyanlığı görevi verdiler. İlk olarak, gözetleme kulesinde nöbetçilik yaptım. Haj Said adındaki subayın gözünde iyi bir izlenim edindim sonra o en üst seviye güvenlik kanadına atandı. İki yıl sonra, beni yanına, operasyon bölümüne aldı. Bakanlıkta sivil hizmet yaptım. Evlendim. Karıma ne iş yaptığımı söylemeye cesaret edemedim. Ben sadece önemsiz bir memurum, dedim. İyi bir işim vardı. Bana güveniyorlardı. Bir gün, Haj Said bana otobüs sürüp süremeyeceğimi sordu. Sürebilirim dedim ama ehliyetim yoktu. Bir gün içinde bana ehliyet çıkartacağını söyledi. Şanslıydım. Beni bir operasyon için seçmişlerdi bir otobüs dolusu yolcuyu dağa götürecektim ve otobüsü uçurumun kenarında bırakacaktım. O yere yaklaştıkça dehşete kapıldım. Operasyonu mahvetmekten korkuyordum. Gündoğumundan önceydi. Yolda kimse yoktu. Belirlenen yere yaklaşmadan önce bir işaret vardı. Aynadan arkaya baktım. Hepsi uyuyordu. Bacaklarım uyuştu. Sonra belirlenen noktaya vardım. Otobüsü tünelden geçirdim. Kenara iyice yaklaştım ve sonra dışarı atladım. Otobüsten taş kesilmiş halde indik. Bir taş otobüsün yuvarlanmasına engel olmuştu ve bu şekilde hayatımız kurtuldu. Sepan şoföre lanet okudu ve yakasına yapıştı. Şoför özür dileyip durdu ve bir anlığına uyuyakaldığını söyledi. Geçitte durmak zorunda kaldığını söyledi. Bunun bir kaza olduğuna inandık. Şoför otobüse döndü, yerine oturdu ve direksiyonu tuttu. Shahriar ve Toufan şoförün arkasında durup onu izlediler. Şoför otobüsü asfalt yola çıkardı. Hepimiz uyanıktık ve gözümüz şoförün üstündeydi. Biz şaşkınlık içindeyken... ...şoför ikinci kez son sürat dar geçide doğru sürdü. Otobüs yoldan çıktı. Şoför çantasını aldı ve son saniyede otobüsten atladı. Toufan direksiyonu yakaladı ve otobüsü çevirdi. Shahriar el frenini çekti. Otobüs aniden, titreyerek durdu. İliklerimize kadar dehşete kapıldık. Otobüs ölümün ağzında sallanıyordu. Otobüsün önüne gitmek imkansızdı. Bunu yaparsak aracın dengesi bozulurdu ve muhtemelen vadiden aşağı düşerdik. Kanımız donmuş olarak otobüsün arkasında toplandık. Bitirilememiş bir suçun yaşayan şahitleriydik. Hepimiz allak bullak olmuştuk. Ne olduğunu idrak edemiyorduk. Gündoğumunu beklerken, vücutlarımız korkudan ve soğuktan donmuştu. Yoldan geçen iki araba durdu. Biz, bu arabayı ve içindeki kişileri daha önce çay molası verdiğimiz yerde gördüğümüze emindik.

**

Üstünde iz bırakmamalıyız. İntihar gibi gözükmeli.

**

Niye ağlıyorsun?

Tanrı verir ve Tanrı alır.

Onun başının dönmesi normal sersemlemiş olduğu için kusuyor.

Yarın ameliyattan sonra kendini daha iyi hissedecek.

Onun dünyadaki tek hasta çocuk olduğunu mu sanıyorsun?

Tanrı'ya güven.

Çocuğun hastalığıyla benim işimin ne ilgisi var?

Yaptığım her şey, Tanrı'yı memnun etmek için! Korkuyorsun, değil mi?

Sana söylemiştim, bunun korkuyla ilgisi yok.

Gelmemi istemezsen, gerçekten minnettar olurum.

Adam masumsa, çocuğum bunun bedelini ödeyecek.

Neyin doğru ya da yanlış olduğuna biz karar veremeyiz.

Biz bir emir aldık ve bu şeriata uygun.

Biliyorum, ama karım çok endişeli.

Şimdi, oğlumun benim yaptıklarımın bedelini ödediğini söylüyor.

**

Canım kızım eski hücre arkadaşımla yaptığım görüşmenin üzerinden uzun zaman geçti o artık gizli servisin bir ajanı. Sekiz ay önce ülkeden çıkma yasağımı kaldırtacağına söz vermişti. Karşılığında ben elyazmalarımı verdim. Ama o zamandan beri, hiçbir şey yapmadı ve hala seni görmeme izin vermiyorlar. Bir çare bulmak için ona ulaşma çabalarım fayda etmedi. O beni kandırdı ve sözünü tutmadı. Son arzum seni tekrar görmek.

Baban.

**

Telefonumun dinlendiğini biliyorum bu yüzden dikkatle dinle.

Bana söz verdin.

Yazılarımın karşılığında En fazla iki hafta sürer dedin.

Sekiz ay geçti.

Hiçbir şey yapmadın.

Benimle irtibat bile kurmadın.

Sana 48 saat veriyorum.

Ben hastayım.

Daha ne kadar yaşayacağımı sanıyorsun?

İzin ver de kızımı görmeye gideyim.

Senin de çocukların var, değil mi?

**

Kalk.

Hadi, kalk.

Sen iyi bir şairsin.

Şiirlerini beğeniyorum.

Ama neden bu kadar ümitsizsin?

Şiirlerinden dördü intihar hakkında.

Kovulan Öğretmenin Olaysız Hayatı.

Son çalışmanı okumayı, ve neler yaptığını görmek isterim.

Yakında elime geçer.

Gördün işte, meslektaşlarına teşekkür et.

Her şeyden haberim var.

– Romanı daha kimse okumadı.

– Bizi hafife alıyorsun.

Yaşayacağın sıkıntıları unuttun.

Meslektaşların başarılı olmak için her şeyi yapacaklar.

İsimlerini açıklamak istemiyorum ama bazı meslektaşların, kazığın tepesine oturmamak için her şeyi yapacak.

Şikayetim yok.

Senden bir şikayetimiz var oluşunla ilgili, ihanetin yabancılar için yaptığın işler; modern casusluk.

Özgürlük için savaş diye bağırıyorsun, ama senin amacın insanlara ihanet etmek.

Lafı geveleme de sadede gel.

Geçmişini telafi etmelisin.

Neyi telafi etmeliyim?

Söylemesi kolay değil.

Bir anlayışa ulaşmamızı önleyen şeyler var.

Sen ve ben asla bir anlayışa ulaşamayız.

Neden olmasın?

Sen, benimle birlikte bir anlayışa ulaşacaksın.

Başka seçeneğin yok.

- İkinci kopyayı istiyorum.

- Neyin ikinci kopyası?

İnkar kolaydır ama burada, benimleyken değil.

Seni kuzeye geri göndereceğim.

İkinci kopya hakkında bir şey bilmiyorum.

Ben biliyorum.

Ve sen onu bulmama yardım edeceksin.

İkinci bir kopya olduğunu varsayalım diyelim ki onu buldun ya otobüsteki diğer 21 kişi ne olacak?

Onlar her şeye detayıyla şahit oldular.

Bir kişinin anılarını silersin, ama diğerlerine ne olacak?

Biz sadece 21 bireyle ilgilenmiyoruz bütün orduyla ilgileniyoruz, “Kültürel NATO" ile.

Otobüs hikayenin arkasındaki gerçek ne olursa olsun ulusal güvenlik için önemli.

Ulusal güvenlikle kıyaslayınca, 21 hayatın değeri yok.

Forouzandeh'in evinin tam karşısındayız.

Karın, evdeki acil bir toplantı için çıkmak üzere yazar arkadaşların senin ortadan kayboluşundan sonra onu aradılar.

Kapıyı kontrol etme konusunda ne kadar takıntılı olduğunu biliyorsun.

Şiddet kullanmak istemiyoruz.

Kimsenin itibarını riske atmak istemeyiz.

Alkollü içecekler ve uyuşturucu için arama emri çıkarmak kolay olur.

Bırak da işimizi sessizce yapalım, ve kimsenin itibarı zedelenmesin.

Karısı çıktıktan sonra zile basmanı istiyorum.

Forouzandeh seni monitörden görüp kapıyı açınca gitmek için serbest olacaksın.

Beni kuzeye götürmelerini emret.

Onu kuzeye geri götürün.

**

Bütün bölge izleniyor.

Bütün telefon hatları kesik ve evin her yerinde dinleme cihazı var.

Bana kazık atarsan, senin için sonuçları zor olur.

Önlem olarak, adamlarımdan biri sana kapıya kadar eşlik edecek.

- Tek başıma gitmek zorundayım.

- Tek başına gideceksin.

Sana güveniyoruz.

Şimdi sen bize güvenmelisin.

- Ne kadar zamanım var?

- Yirmi dakika.

Forouzandeh inatçıdır.

Onu ikna edip her şeyi açıklamak ve elindeki kopyayı almak için daha çok zamana ihtiyacım olacak.

Yarım saat.

Daha fazla değil.

Peki ya kabul etmezse?

Böyle bir seçenek yok.

İtibarın mahvolur, bize kopyayı getirmek zorundasın.

Şunu hayal et insanlar toplanmış entelektüel kesime senin kayboluşunu üzüntülü bir şekilde açıklıyorlar.

Aniden, ikinizi de içki içerken polisin yakaladığı haberi yayılıyor.

Yarınki gazetelerde manşet haber olur.

Bu çok çirkin.

Orada da bitmez.

Hapishanede bize kopyanın nerede olduğunu zaten söylersin.

Bunu skandal yaratmadan atlatmak daha mantıklı olur.

Sonra hepimiz normal hayatımıza geri döneriz.

**

THE TİGER: An Old Hunter's Tale (2015)

Süre: 139 dk
Yönetmen: Hoon-jung Park
Senaryo: Hoon-jung Park
Ülke: Güney Kore
Tür: Aksiyon, Macera, Tarihi, Gerilim
Vizyon Tarihi: 16 Aralık 2015
Dil: Korece
Müzik: Yeong-wook Jo
Nam-ı Diğer: The Tiger: An Old Hunter's Tale
Oyuncular: Min-sik Choi, Man-shik Jeong, Hong-pa Kim, Sang-ho Kim, Eun Woo Lee,

Özet

Kore Japon işgali altında iken, eski ve deneyimli avcı ile bir Joseon kaplanı arasında geçen olaylar anlatılıyor.
İnsanların hayvan dahi olmadığı çağlarda seyredilmesi gereken bir film.
Hayvanla da olsa, dostluk bakidir. Fakat günümüz insanlarında bunu bulmak yeni bir ilkbahara kalmış görünüyor.

JİRİSAN DAĞI VE İLLİMUNATİ

The Tiger: An Old Hunter's Tale (2015) filmi konu itibarıyla çok güzel olması yanında içeriğinde masonik ritueller görebilirsiniz.

TEK GÖZLÜ KAPLAN
Filmin afişide tekgözün kullanılması

총을 들어
지키고 싶은 것이 있었다
조선의 마지막 호랑이
대호
최민식 정만식 김상호 성유빈 오스기 렌 정석원
〈신세계〉 박훈정 감독 작품
12월 16일 대개봉

Tek gözlü kaplanın mağaradan çıkışında parçaladığı Kore haritasını fark edeceksiniz. Filmde parçalanmış Kore'nin birleşmesini ima ediyor.

Filmin sonunda Min-sik Choi [Chun Man-duk] un tek gözlü kaplan ile vedalaşma da elindeki bıçakla Mitra kültünü bize hatırlatıp boşluğa düşüp kayboluyorlar.

Filmden

Baba!
Bekle!
Acele et!
Neden bu kadar uyuşuksun?
Gizli hazine falan mı var?
Ne bu acele?
Bin defa söyledim.
Eğer buradan bir şey istiyorsan hayvanlardan daha çok çalışmalısın.
Ben de sana bin defa söyledim.
Artık devir değişti.
Bedeninden çok kafanı çalıştır!
Seninki çok mu çalışıyor?
- Saf.
- Baba!
Baba deyip durma!
Sağır değilim!
Bu şifalı otları toplamayı bırakmalıyız.
Tuzakları kuralım, oradan toplayalım.
Bu kadar çalışmak anlamsız.
Saf.
Bu işe yaramaz.
Tuzağın gözleri yok.
Dağa saygı duy, sana verdiğini al.

Sakın ola açgözlü davranma.
- Başın belaya girer!
- Dağ mı?
Dağa neden saygı duyayım ki?
Japonlar dağdaki hayvanlara saldırıp hepsini öldürüyor.
Ama gayet güzel yaşıyorlar!
Çeneni kapat, bana yetiş.
Hep böyle inatçı.
Beni bekle!
**
Sen mi çağırdın?
Koreliler bugün bize çok ilgi gösteriyor.
Bugünkü av yüzünden.
Dağın Efendisi'nin dişisi ve yavruları.
Onun izine rastladın mı?
Onu bulmak kolay değil.
Tilki kadar kurnaz.
Sen de kendine avcı mı diyorsun?
Vaktimiz kalmadı.
Vali Maejono onu eve götürmeyi bu sefer kafasına koymuş.
O yüzden kaplanı yakalamak için eldeki tüm imkânları kullan.
Karnın doysun istiyorsan onu bana getir!
Anladın mı?
Chun Man-duk'a gelince Onun da katılma vakti gelmedi mi?
Ona zorla iş yaptıramazsın.
Ateş etmeye hevesli değilsen silah yanlış yerde patlar.
Bir planım var.
O işi bana bırak.
**
Hava çok soğuk.
Sen nereye bakıyorsun?
İni burada bir yerde olmalı.
Ona yakın olmalıyız.
O Dağın Efendisi!
Dağlara hükmediyor.
Onu bulmak kolay değil.
Yine de kendi bölgesi var.
Diğer hayvanların bölgesine girmez.
Onlar insanlar gibi değil.
Doğru.
Man-duk'a gitme vaktimiz geldi.
Ne?
**

Sadece Jirisan Dağı'nda değil o tek gözlü kaplan Kore'de en son kalan.
Başına büyük bir ödül kondu.
Reis, bizimle gelir misin?
- Unut bunu.
- Peki.
Vazgeçin.
Kış geldi.
Hava kaplan avı için elverişli değil.
O yüzden buradayız.
Geç kaldınız.
Bugün yarın kar yağar.
Artık bu işi bırakın.
Japonlarla el ele verip gereğinden fazla öldürdünüz.
Bunu neden yaptığımı sanıyorsun?
Koreliler bir sebep olmadan silaha sarılmaz.
Bir avcı avlanmaktan başka ne yapabilir?
Hepimiz aç kalıp öleceğiz.
Avlanmak istemiyorsan bari bize yolu göster.
Sen onun izlerini biliyorsun.
İlgilenmiyorum.
Nasıl olsa ölecek.
Biz öldürmezsek başkası öldürecek.
Ölümü neden bizim elimizden olmasın?
Reis, intikam almak istemiyor musun?
Ne diyorsun?
Sizin gitme vaktiniz gelmedi mi?
Reis.
- Öyle demek istemedi.
- Evet, istedim.
Karısı o şerefsiz yüzünden öldü!
- Tetiği çektiği zaman - Gu-kyung!
Kes artık!
Ne dedim ben?
Haksız mıyım?
Senin hatan değildi!
Onun yüzünden oldu!
- Kapa çeneni!
- Reis!
Dur dedim sana.
Tamam reis.
Duracağız.
Kes şunu!
Seok duyarsa ne olacak?

Gidiyoruz.
Reis İyi düşün.
**

Demek yok oldu?
Evet, öyle oldu.
İz bırakmadan kayboldu.
Nasıl olur?
Öyle buhar olup uçamaz!
Bazen dağın efendileri tanrılara dönüşür diyorlar.
Yani Belki öyle olmuştur.
Saçmalık!

AİLEEN: Life and Death of a Serial Killer/AİLEEN: Bir Seri Katilin Yaşamı ve Ölümü (2003)

Aileen Wuornos

Aileen Wuornos'un vesikalık fotoğrafı

Doğum	29 Şubat 1956 Rochester, Michigan
Ölüm	9 Ekim 2002 (46 yaşında) Florida
Ölüm sebebi	İdam
Diğer adı	Sandra Kretsch Susan Lynn Blahovec Lee Blahovec
Evlilik(ler)	Lewis Gratz Fell (boşandı)

Aileen Carol Wuornos (d. 29 Şubat 1956, Rochester, Michigan – ö.9 Ekim 2002, Florida Eyalet Cezaevi, Bradford County, Florida),ABD'nin en ünlü kadın seri katillerinden biri olarak görüleneşcinsel, hayat kadını. 1989–1990 yılları arasında cinsel ilişkiye girdiği bazı kişileri öldürdüğü, ve cesetlerini ormanda sakladığı ortaya çıkmıştır. 7 kişiyi öldürdüğü iddia edilse de, iki kişinin cesedi bulunamamış ve 5 kişiyi öldürmekten yargılanmıştır. Aileen Wuornos'un annesi Diane Wuornos, babası ise Leo Dale Pittman'dır.

Çoğu kişiye göre Amerika'nın ilk kadın seri katili, çoğu kimseye göre de yalnızca şiddet gördüğü için vahşileşen bir kurbandır. Kişilik gelişiminde "Nurture" çıkmazının etkisi söz konusu olduğunda, bariz bir biçimde bu durumun, yani yetiştirilme şartlarının olağan dışılığını ispatlayacak bir hayatı olmuştur.

Anne babası doğmadan önce boşanır. Babası daha sonra çocuk tacizinden suçlu bulunur ve hapishanede kendini asar. Aileen henüz 6 aylıkken annesi bir not bırakıp çeker gider. Büyükannesi ve büyükbabası bakımını üstlenir. **Ancak 13 yaşındayken tecavüze uğrar, gayri meşru bir çocuk dünyaya getirdiği için o evden de kovulur.** Hayatta kalmak için hurda bir arabada barınır, para için fahişeliğe başlar, uyuşturucuya alışır, çoğu zaman da ortalıkta sarhoş olarak

gezer. **Yine de 20 yaşındayken 70 yaşında bir adamla evlenmeyi başarır ama kocasını bastonla dövdüğü için evliliği sadece bir ay sürer.**

Nihayet 1986 yılında hayatının aşkı Selby Wall adında bir lezbiyenle karşılaşır. 4 sene beraber yaşarlar. Ancak Wuornos'a en son darbeyi de sevgilisi vurur ve yakalandıktan sonra aleyhine tanıklık eder.

Mahkeme kararıyla Aralık 1989 ve Kasım 1990 arasında toplam 5 kişiyi öldürmekten suçlu bulunur ve ölüme mahkûm edilir. Rivayete göre, kararı duyunca **"Ben masumum. Umarım size de tecavüz ederler bok çuvalları"** diye bağırmıştır.

Önceleri öldürdüğü insanların kendisine saldırdığını öne süren Wuornos, idamdan hemen önce ise **"Yaptığım her şeyin altında korkunç bir öfke yatıyor. İdam edilmem gerek çünkü eğer hapisten çıkacak olursam yine cinayet işlerim."** diyerek suçunu itiraf etti.

Wuornos, 9 Ekim 2002 Çarşamba günü idam edilmiştir.

2003 tarihli Monster filmi dışında 1993 yılında New York Film Festivali'nde bir bölümü gösterilen Aileen Wuornos: The Selling of a Serial Killer isimli belgesele de konu olmuştur.

AİLEEN: Life and Death of a Serial Killer/AİLEEN: Bir Seri Katilin Yaşamı ve Ölümü (2003)

"Ahlaksız toplum, seri katilini kendi hazırlar."

Süre: 93 dk

Yönetmen: Nick Broomfield, Joan Churchill

Ülke: İngiltere, ABD

Tür: Belgesel, Suç

Vizyon Tarihi: 10 Mayıs 2003 (ABD)

Dil: İngilizce

Müzik: Robert Lane

Oyuncular: Aileen Wuornos, Nick Broomfield, Terry Humphreys-Slay, Leitha PratherLeitha Prather, Shirley Humphreys,

Özet

Monster filmindeki rolü ile oscar alan Charlize Theron'un gerçek seri katil Aileen Wuornos'a ne kadar benzediğini bu olağanüstü belgeselde görünce sizde şaşıracaksınız.

Usta belgesel yönetmeni Nıick Broomfıeld kimsenin başaramadığını başarıp Monster filmine ilham kaynağı olan Aileen Wuornos ile röportajlar yapar ve onun yargılanma sürecinden tüm hikayesini anlatmasına uzanan bir belgesele imza atar eşine az rastlanır olağanüstü bir yapım..

Filmden

Florida I-75'in yakınlarında, bu ormandaydı.

Bir yıllık süreçte, polis yedi adamın cesedini bulmuştu.

Bu silahla öldürülmüşlerdi.

Yüksek kalitede ,22'lik altıpatlar.

Richard Mallory Walter Antonio Dick Humphreys David Spears Charles Carskaddon Peter Siems Ve Troy Burres.

Sekiz adam soğukkanlılıkla Florida karayollarında öldürülmüşlerdi.

Yoğun turist rotası I-75 dahil olmak üzere.

Ama bu sefer katliama dair çok daha ürkütücü bir şey vardı.

Polisin dediğine göre, suç tarihinde ilk defa bu katiller kadınsı bir dokunuşla öldürmüş olabilirlerdi.

9 Ocak 1991'de Aileen Carol Wuornos , Daytona Beach Floarida'da tutuklandı.

Otostopçu bir hayat kadını olarak çalışıyordu.

Nasılsınız?

Buraya cinayeti itiraf etmek için geldim.

Aileen Wuornos'un itirafının orijinal polis kayıtları.

Bu şeyi asla yapmamış olmayı dilerdim.
O silahı hiç almamış olmayı dilerdim.
Tanrıdan, asla hayat kadını olmamayı dilerdim.
Ve yaptığım şeyi hiç yapmamış olmayı dilerdim.
Hâlâ kendime bunun bir nefsi müdafaa olduğunu söylüyorum.
Çünkü pek çoğu ya beni dövmeye başlayacaklardı ya da ters ilişki kuracaklardı.
Ve bana sert davranacaklardı.
Ben de onlarla savaştım ve onlardan kaçmak istedim.

***

Tamam mı?
İnfaz odasına gidemem.
İnfaz odasında bir yalancı olarak ölemem.
Ve o infaz odasına gidip şeytanın etkisindeyken infaz edilemem.
Yüce İsa adına günah çıkarıp ruhumu temizlemek zorundayım.
İtiraf etmek ve tüm dünyaya ağzımdan çıkan yalanları söylemek zorundayım.
Yani, şimdi savcılar ve polisler O yedi adamı öldürdüğünü mü?
O yedi adamı soğukkanlılıkla öldürdüğünü mü?
Evet.
O yedi adamı birinci derece cinayetle öldürdüğümü ve soyduğumu itiraf etmem gerek.
Dedikleri gibi.
Haklılar, bir seri katil.
Heyecan için öldürmedim.
Ben hırsızlıkla ilgileniyordum.
Yani, seri katiller öldürme heyecanı için bu işi yaparlar.
Beni çeken hırsızlıktı.
Bu da sonuç olarak tanığı ortadan kaldırmak demek.
Ama yine de birden fazla var ve bu da seri katil demek.

O idam odasına gitmeden ve idam edilmeden önce itiraf ediyorum Onları bu şekilde öldürdüm.
Onlarla karşılaştığında, yani en başından onları öldüreceğini biliyor muydun?
Seni arabalarına aldıkları zaman?
Onların ölmesine çoktan karar vermiştim.
Ama daha önce başka Nefsi müdafaa yoktu.
Yani, nefsi müdafaa hiç olmadı?
Hayır, nefsi müdafaa değildi.
Her şey hakkında dürüst oluyorum.
Nefsi müdafaa yoktu.
Tüm olanlar için üzgünüm.
Ben Bu bence Dünya kötülükle dolu.
Hepimiz kötü insanlarız, öyle ya da böyle.
Ne yaparsak yapalım.
Ve içimizde şeytan var, hepimizin içinde.
İçimdeki şeytan ortaya çıktı.
Yaptıklarımın sonucu olarak.
Otostop, yollarda fahişelik.
Hayatım boyunca evsizdim.
Ve sonra otostopçuluk ve fahişelik, hepsini evsizlikten öğrendim.
Amerika Birleşik Devletleri'nin dört bir yanını dolaştım.
Bir otostopçu olarak fahişe olmayı öğrendim.
Tamam.
**

–Peki ya Richard Mallory'ye ne oldu?
Richard Mallory hakkındaki o ifadeyi verdiğin için mi?
Evet.

Richard Mallory kesinlikle Nefsi müdafaa değildi.
Richard Mallory.
Onu öldürdüm Onda Eşyaları taşımak için araç gerekiyordu.
Yeni daireye taşınmak için bana gereken para onda vardı.
Peki mahkemeye verdiğin o ifade?
Dediğim gibi, onlar da yalandı.
O aletler hakkında ve Sadece yalan söylüyordum.
Ben sadece Yalanlarımla, sistemi yenmeye çalışıyordum.
Gerçekten mi?
Yani hepsi Hiçbiri doğru değil miydi?
Ve sonra, “Benim için önemi yok,” dedi.
“Büyük penisim sayesinde vücudun sıcak kalacak.”
Ve dedi ki Beni boğuyordu ve bu şekilde tutuyordu.
Sonra, “Ölmek mi istiyorsun, kaltak?” dedi.
Hayır anlamında başımı salladım.
Ve sonra, “Söylediğim her şeyi dinleyeceksin, tamam mı?” dedi.
Ben de evet anlamında başımı salladım.
Sonra ne oldu?
O mengene gibi şeyi aldı, bacaklarımı kaldırdı ve mengenenin ağzını alkolle ovaladığını gördüm.
Sonra onu alıp Anüsüme soktu.
Çok acı vericiydi çünkü beni yaraladı Sonra vajinama da soktu.
Canımı çok acıttı.
Sonra sürücü koltuğuna, yanıma geri döndü.
Burnumu bu şekilde açık tuttu.
Açık tuttu ve ispirtoyu burnumdan aşağı döktü.
Sonra, “Gözlerini büyük final için saklıyorum,” dedi Mengeneyi torpidoya geri koydu.
Sonra yüzüne tükürdüm.
“Sen ölü bir kaltaksın, sen öldün,” dedi.
Gözlerini siliyordu.
Hızla yere yattım ve çantamı aldım.
Peşimden gelmeye başladı.
Çantamı alıp ona döndüğümde silahımı üzerine çevirdim.
Sağ koluyla bana doğru geliyordu sanırım.
Ben de onu anında vurdum.
Sanırım iki kez.
Yapabildiğim kadar hızlı.
Mahkemede, Richard Mallory’ye olanların çok canlı bir tasvirini yapmıştın.
Evet, oturup hikayeyi nasıl uydururum diye düşündükten sonra.
Ama oldukça ikna ediciydi.

**

Aileen Wuornos'un nefsi müdafaa yaptığına inanmıştım.
Ve o ilk kurbanın, Richard Mallory'nin cinsel suçlarla dolu bir tarihi vardı.
Cinsel tacizciler için olan bir tımarhanede beş yıl yattı.
Aileen'e işkence etmişti.
Onu delirtmişti.
Bu da diğer altı cinayete sebep olmuştu.
Aileen'in, yargıç Muriel Blunt'a, Richard Mallory cinayeti için hüküm vermeden önce ona söylediği şey buydu.
Herkesin yapacağı şeyi yaptım.
Kendimi savundum.
Herkesin kendini savunmaya hakkı vardır.
Kimseyi öldürmek niyetinde değildim.
Bunu asla yapmazdım.
Öyle biri değilim.
Ama jüri buna inanmadı.
Bu, ilk ölüm cezasını aldığı sırada Aileen'in tepkisi.
Juri 12'ye sıfır oy çoğunluğuyla mahkemeye Susan Lynn Blahovec olarak da bilinen Aileen Carol Wuornos'a ölüm cezası vermesini önerdi.
**
30 Ocak 1992.
Aileen, karar hakkında ne düşünüyorsun?

Ben masumum.
Tecavüze uğradım, işkence gördüm.
Direksiyon da vardı.
Onlarda direksiyonun resmi de vardı.
Her yerinde çizikler vardı, kırılmıştı.
Direksiyona bağlandığımı kanıtlıyordu.
Bunun olduğuna inanamıyorum.
Jüri neden seni suçlu buldu?
Bence basın yüzünden oldu.
Bu bir komplo.
**

-O Lori mi?
-Evet.
İşte böyle görünüyordu.
Başka fotoğraflar da vardı.
Dört yaşındaki Aileen.
Kardeşi Keith, altı yaşında.
Aileen'in biyolojik annesi Diane.
Aileen altı aylıkken onu terk etmişti.
Aileen'in babası Leo.
Sekiz yaşındaki bir çocuğu kaçırıp, cinsel tacizde bulunmaktan hüküm giymişti.
Hapisteyken intihar etti.

Aileen’in büyükbabası Lauri.
Kız ona baba diyordu ve Aileen’in biyolojik babası olduğu söylentileri vardı.
Hem Aileen’i hem de annesini taciz etmiş.
Aileen 13 yaşındayken hamile kaldı.
Oğlu oldu ve evlatlık verildi.
Bebekten sonra, Aileen toplumdan dışlandı.
İki yılını, sokağının sonundaki ormanda yaşayarak geçirdi.
Aileen’in burada bir kalesi vardı.

**

Ona tecavüz ediyorlar gibi saçmalıklar.
Bundan hoşlanıyordu.
Buna ilişkin diğer şeylerle ilgili Hiçbiri gerçek değil.
Erkeklerden nefret ettiği hissine kapıldınız mı?
Hayır.
Lezbiyen olduğunu düşünmüştüm.
Sadece, katil olduğunu bilmiyordum.
Bunu bilmem mümkün değildi.
Onunla sevişirken bunu fark etmiş miydiniz?
Hayır, öyle değildi.
Muhtemelen iki türlüsünü de seviyordu.
Karşısına ne çıkarsa Çok fazla önemi yokmuş gibiydi.
Sadece kötü bir deneyim daha.
Eminim ikimiz için de böyleydi.

**

Hikayesini satıyorlardı.
Amerika’nın ilk kadın seri katili hikayesi.

***

Bilin bakalım ne oldu?
Psikiyatrlar, Aileen’i sadece 15 dakika muayene ettiler ve idamın gerçekleşmesi için onay verdiler.

**

Akli dengesinin yerinde olduğu tespit edildi.

**

“Yozlaşmış polisler” dediği kişiler hakkındaki fikirlerini iletmemi istediğinden bunu talep ettiğine eminim.

**

Belaya bulaşıyordum.
Başım derde girince adamı vurdum.
Fiziksel taciz.
Polisler bunu biliyordu.

Fiziksel taciz olunca bırak sokakları temizlesin.
Sonra onu içeri alırız dediler.
Bu yüzden.

**

İnsan hayatını böyle alamazsınız.
Sonra sabote edip çarmıhtaki İsa gibi parçalayamazsınız.
"Seni parçalayıp kazandığımız paralar için teşekkürler," diyemezsiniz.
İnsan olmak ve sonunda doğrunun söylenmesi umurumda değil.
İsa'nın neler çektiğini şimdi anlıyorum.
Doğruyu söylemeye çalışıyorlardı.
Ve sürekli üzerime basılıyordu.
Tecavüze uğradım mı diye düşünüyorlardı ve Kitap ve film bilgilerimi size vermiyorum.
Soruşturma ve onun gibi şeyler için bilgi veriyorum o kadar.
Röportajı bitirmek zorundayız, Nick.
Daha fazla detaya girmeyeceğim.
Gidiyorum.
Mutluyum.

Video oynatıcı

00:00
00:00

Hayatımı mahvettikleri için, topluma teşekkür ediyorum.
Tamam, gidelim.
Şerefsiz orospu çocukları.
Tecavüze uğramış bir kadını aldınız ve Onu Tanrıya gönderdiniz.
Yakında atom bombanızı alacaksınız.

**

Herkes hazır mı?
Güzel.

Bu sabah saat 9:47'de Florida Eyaletinin, Aileen Wuornos'a karşı açtığı dava Florida Eyalet Hapishanesinde profesyonel ve insancıl bir şekilde sonuçlandırıldı.
Aileen Wuornos, bilgilendirme sırasında, bir dakikalık son sözlerini söyledi.
Bir şeyler ima ederek bir kayayla yelken açacağını kurtuluş gününde olduğu gibi 6 Haziran'da, İsa ile birlikte aynı filmdeki gibi büyük bir uzay gemisiyle geri döneceğini söyledi.
"Geri geleceğim.
" AİLEEN, İNCİL'İYLE YAKILMAYI VE CENAZESİNDE BU ŞARKININ ÇALINMASINI İSTEDİ.

https://youtu.be/VQ_Wqtnlv4U

Natalie Merchant – Carnival

I've walked these streets
A virtual stage
It seemed to me
Make up on their faces
Actors took their
Places next to me

Yürümüştüm ben bu yollarda
Sanal bir sahne
Gibi geldi bana
Yüzlerinde makyaj
Aktörler aldılar
Yerlerini benim yanımda

I've walked these streets
In a carnival
Of sights to see
All the cheap thrill seekers
The vendors & the dealers
They crowded around me

Yürümüştüm ben bu yollarda
Bir karnavalda
Görmeye değer şeyler olan
Ucuz adrenalin tutkunları
Satıcılar ve tüccarlar
Etrafımda toplandılar

Have I been blind
Have I been lost
Inside myself and

416 Yazılar

My own mind
Hypnotized
Mesmerized
By what my eyes have seen?

Kör müydüm
Kayıp mıydım
Kendi içimde ve
Aklım
Hipnotize olmuş
Manyetize olmuş
Gözlerimin gördüğü neyle?

I've walked these streets
In a spectacle of wealth & poverty
In the diamond market
The scarlet welcome carpet
That they just rolled out for me

Yürümüştüm ben bu yollarda
Zengin&Fakir kılığında
Elmas marketinde
Kırmızı hoşgeldin halısı
Benim ayaklarıma serilirdi

I've walked these streets
In the mad house asylum
They can be
Where a wild eyed misfit prophet
On a traffic island stopped
And he raved of saving me

Yürümüştüm ben bu yollarda
Deliler tımarhanesinde
Onlar olabiliyorlar
Deli gözlü toplumdan dışlanmış peygamberler
Trafik refüjünde durdu
Ve abartılı bir şekilde beni kurtarmak istediğinden bahsetti

Have I been blind
Have I been lost
Inside myself and
My own mind
Hypnotized
Mesmerized

By what my eyes have seen?

Kör müydüm?
Kayıp mıydım?
Kendi içimde ve
Aklım
Hipnotize olmuş
Manyetize olmuş
Gözlerimin gördüğü neyle?

Have I been wrong
Have I been wise
To shut my eyes
And play along
Hypnotized
Paralyzed
By what my eyes have found
By what my eyes have seen
What they have seen?

Yanılmış mıydım?
Bilmiş miydim?
Gözlerimi kapamaya
ve olana göz yummaya
Hipnotize olmuş
Manyetize olmuş
Gözlerimin gördüğü neyle?

Have I been blind
Have I been lost
Have I been wrong
Have I been wise
Have I been strong
Have I been
Hypnotized
Mesmerized
By what my eyes have found
In that great street carnival
In that carnival?

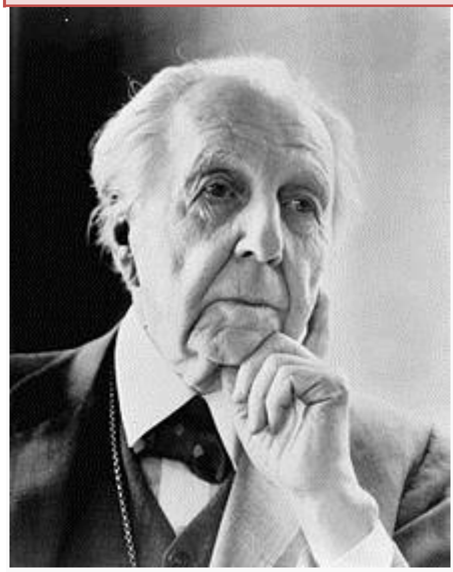
Kör müydüm
Kayıp mıydım
Yanılmış mıydım
Bilmiş miydim?

Güçlü müydüm?
Olmuş muydum
Hipnotize
Manyetize
Gözlerimin bulduğu neyle?
Bu büyük cadde karnavalında
Bu karnavalda?

BAŞA DÖN

Karanlık ve Acı Dolu Yaşamıyla Yüzyılın En Tehlikeli Kadın Seri Katili: Aileen Wuornos

FRANK LLOYD WRİGHT: MİMAR

Frank Lloyd Wright, 1954

Frank Lloyd Wright imzası

Frank Lloyd Wright (d. 8 Haziran 1867, Wisconsin ö. 9 Nisan 1959 Phoenix Arizona), ABD'li mimar, yazar, eğitimci.

Modern mimarlık tarihinin en önemli kişiliklerinden birisidir. Son derece basit ve yalın iç mekanlara, düzenli ve geometrik cephelere sahip tasarımlar gerçekleştiren Wright, doğa ile yapının kendiliğinden bir uyum içinde olması gerektiğini savunan Organik mimarinin ilkelerini ortaya koymuştur.

Frank Llyod Wright'in bilinen 1.141 tasarımının 532'si inşa edildi. Yapıtları, biçimsel yeniliklerinden ötürü büyük ilgi uyandırdı. Çok geniş bir düş gücü ile tasarladığı yapılardan biri olan Şelale Evi, ülkenin en ünlü konutlarındandır; özellikle New-York Guggenheim Müzesi (1956-1959) gibi sarmal yapılar, günümüzde de özgünlüğünü korur.[2] Her zaman bütüncüllük peşinde olan Wright, mobilyadan aydınlatma donanımına, masa örtüsünden yerdeki halılara kadar iç mekân tasarımı sürecinin hemen her aşamasında yetkin olmaya çalışmıştır.

Devamını oku

MANLY P. HALL EVİ (2006)

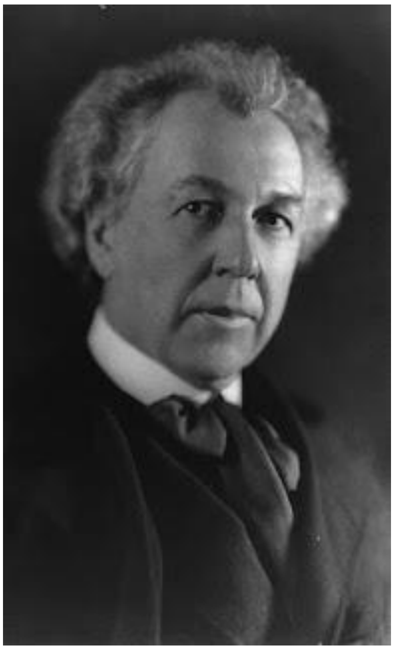
Not: Metin Translate tercümedir.

http://www.eduamoroso.ru/2015/11/2006.html

Bu makale en çok satanlar "Aptallar için Masonluk", yazarı "Masonik Societry Dergisi" dergisinin editörü Chris Hodapp hazırladı. Indianapolis yaşıyor 33 dereceden masondur. Evin Maya tarzında inşa kendini iyi yaşadığı ve Manly P. Hall - o Ennis Hous hikayesini anlattı.

Ennis Evi geçmiş hareketsizlik ve sıkıntılı yıl sonra - Los Angeles tarihi bölümü mimar Frank Lloyd Wright tarafından inşa edilmiş bir evdir. Onun görüşüne göre size tanıdık geliyorsa, muhtemelen «Rocketeer» ("Rocketeer") ve diğerleri, "on Haunted Hill Evi" ("on Haunted Hill Ev"), "Blade Runner" (Bladerunner), filmlerde gördüm . **Bu Maya tarzında ana hatları ile birlikte, sistem ve çimento blok kapı sütunları ile tapınağın tarzında inşa edilmiştir.** Ama herkes aynı zamanda ünlü ezoterik yazar Manly P. Hall ev olduğunu bilir. orijinal sahipleri, bir ev almak, Charles Ennis ve eşi Mabel idi. Charles Pittsburgh doğumlu ve bir giyim mağazası açmak için Los Angeles'a taşındı. **Ennis bir Mason olduğunu ve onların Masonik kare ve pergel dışarı verme, beton blokların tasarımı dikkat çekti.** O inşa edildi sadece dört yıl sonra evinde yaşıyordu. Annie Tapınak Şövalyeleri ve o 1929 yılında öldüğünde, onun cenaze hizmeti Los Andzhedese onların emir ofislerinin oturma odasında yapıldı - sanat Annie House tarihinin Commendary № 9. Detaylar ", House on Haunted Hill" LA Magazine tutuyor 2006. Bu makalede, kısaca o Manly P. Hall evde yaşayan zamanı bahseder.

Frank Lloyd Wright,

Los Feliz Bulvarı, "Tüm Çağların Gizli Öğretileri" (ezoterizmin öyküsü) kitabının yazarı, büyüleyici bir salonda üzerinde Felsefi Araştırma Derneği Kurucusu, o Los Angeles 30s en karizmatik isimlerinden biriydi.

güzel fotoğraflar bakabilirsiniz LA Times

. Evin bir multi-milyon yenileme tabi tutuldu ve fiyatı yarı yarıya azalmıştır - 15.000.000 $ $ 7,5 milyon CurbedLA.com ,

"Ennis onunla, büyük bir binada yaşamak ve istiyorum şüphe yoktur, o da Mason Tapınağı onu gerçekten tam yapabiliriz. Desen tekstil blokları Ennis ise" muhtemelen oydu olan Masonik Düzen, bir referans ve organizasyon karakteri - **"Tanrı anlamına G harfi ile Radyopusulalar**

Evi görünümü gerçekten harika bir mason locası olabilir.

[FOTO GALERİ]

ZÜMRÜT TABLET – THE EMERALD TABLET

Zümrüt tabletlerinin tercümesi ve tarihçesi

Zümrüt tablet: Avrupa'lı okültist akımların düşüncelerini dayandırdıkları kısa bir metindir. Yazılı ilk kaydına 800 yılında Abdulkadir Geylani'nin "Kitab-ı Sirr Al Asrar" (Sırların Sırrı) kitabında rastlanmaktadır. 1140 yılında Johannes Hispalensis tarafından Latince'ye çevrilmiştir. 14. yüzyılda simyacı Ortolanus tarafından "Hermes'in Sırrı" adıyla şerhedilen metin, bundan sonra simyanın gelişimi üzerinde etkili olmuştur. Zümrüt Tablet'in Tercümesi:

1. Hiç yalan olmadan doğrudur, kesindir ve çok gerçektir.
2. Aşağıda olan yukarıda olan gibidir, yukarıda olan da aşağıda olan gibidir, ve birlikte tek bir şeyin mucizesini gerçekleştirirler.
3. Ve bütün her şey bir olandan geldiğinden, bir olanın düşüncesinden gelmiştir. Böylece her şey bu tek olandan uyum sağlayarak çıktı.
4. Güneş onun babasıdır, Ay annesidir. Rüzgar onu karnında taşımıştır, Toprak beslemiştir.
5. Dünyanın bütün gücünün babası budur. Onun gücü eğer toprağa dönerse her şeye yeter.
6. Toprağı ateşten ayıracaksın, sübtil olanı kalın olandan; bu büyük bir maharetle olmalı.
7. Topraktan gökyüzüne çıkacak ve yeniden toprağa inecek, ve yukarıda ve aşağıda olanın gücünü alacak. Bununla bütün dünyanın zaferi senin olacak, bunun için bütün karanlık senden uzaklaşacak.
8. Bu bütün kuvvetlerin en kuvvetlisi; çünkü her sübtil şeyi yenecek, her katı şeyin içine girecek.
9. Dünya da böyle yaratıldı.

10. Hayranlık verici biçimler bundan çıktı, bunların ortamı buradadır.
11. Bu yüzden bana Üç Kere Büyük Hermes denir, çünkü bütün dünyanın felsefesinin üç bölümü de bana aittir. Güneş'in yaptıkları hakkındaki söylediklerim böylece bitiyor ve tamamlanıyor.

Açıklama

«Hiç yalan olmadan doğrudur , kesindir ve çok gerçektir.»

Metin öncelikle söylenenlerin doğru olduğunun ve yalancı bilimlerle ilişkisinin olmadığının söylenmesi ile başlar. Bu bir anlamda kendini doğrulamaktır. Burada "çok gerçektir" ifadesi de anlamı kuvvetlendirmekte, belki de eski nitelemeler düşünüldüğünde Güneş'e atıfta bulunulmaktadır. Güneş ve onun sembolize ettikleri "en gerçek" olarak kabul edilmektedir.

«Aşağıda olan yukarıda olan gibidir, yukarıda olan da aşağıda olan gibidir , ve birlikte tek bir şeyin mucizesini gerçekleştirirler. »

Daha sonra ise Yukarıda olan ile aşağıdaki olanın birliği vurgulanarak dönemin en önemli ezoterik yasası ifade edilmektedir. Bu aynı zamanda astrolojiye de temel teşkil etmektedir. Buna göre macrocosmos ile microcosmos arasındaki bağlantı kesindir ve ikisine de hükmeden Tanrısal yasalardır. Bu tanrı'nın bir mucizesinin görüntüsüdür.

Bu ifadenin bir başka yorumu da aslında burada filozof taşından söz edildiği şeklindedir. Bu taş yukarı ile aşağısı arasında , başka bir deyişle insan ile tanrısal özü arasında bir ilişkiyi belirmektedir. Bu ise her şeyin bir olmasından, başka bir deyişle insanın tanrıdan çıkması mucizesinden olanaklı olmaktadır. Öyle ise bu yoruma göre aslında Simyanın ana amacı olan Filozof taşı ortaya konmuş olmaktadır.

«Ve bütün her şey bir olandan geldiğinden , bir olanın düşüncesinden gelmiştir. Böylece her şey bu tek olandan uyum sağlayarak çıktı. »

Burada ise her şeyin Tanrı'dan ya da Tanrısal tözden geldiği bir kere vurgulanarak yaradılış ifade edilmiştir. Bu ifadelerdeki anahtar sözcükler meditatio ve adaptatio'dur. Meditatio derin düşünmeyi ifade eder ancak buradaki anlamıyla , bir eylemi ifade etmekte ve Tanrı iradesini belirtmektedir. Adaptatio ise daha anlamlıdır. Adaptatio , adaptasyon, uyarlama anlamına geldiği için, tek olandan uyum içinde çıkmak , zaten bu tek olanın içinde her şeyi barındırdığını ve uyarlanarak varolan her şeyde bulunabileceğini göstermektedir.

Simya yorumunda ise tek olanın materia prima olduğu ve bir takım işlemlerden sonra başka şeylere dönüşebildiği söylenmektedir.

«Güneş onun babasıdır, Ay annesidir. Rüzgar onu karnında taşımıştır, Toprak beslemiştir.»

Bu ifade daha da semboliktir. Güneş ve Ay birleşmesi Simyada kutsal birleşmeyi sembolize ettiği gibi Güneş ateşi, Ay da suyu sembolize eder. Böylece dört element düşüncesi burada yerini bulmuş olur. Güneşin baba olması ise tanrısal yaratıcı gücü belirtmektedir.

«Dünyanın bütün gücünün babası budur. Onun gücü eğer toprağa dönerse her şeye yeter. »

Buradaki ifade de telesma sözcüğü farklı anlamları ifade edebilmektedir. Bazı yorumlarda irade/güç anlamına gelmekte , bazı yorumlarda da mükemmelliği göstermektedir. Her iki anlamda da tanrısal töze atıfta bulunduğu açıktır. Tanrısallığının farkına varmış insan toprağa dönerse , yani maddede her şeye gücü yetebilecek durumda olur.

«Toprağı ateşten ayıracaksın, sübtil olanı kalın olandan ; bu büyük bir maharetle olmalı. Topraktan gökyüzüne çıkacak ve yeniden toprağa inecek , ve yukarıda ve aşağıda olanın gücünü alacak . Bununla bütün dünyanın zaferi senin olacak ; bunun için bütün karanlık senden uzaklaşacak.»

Burada ezoterik düşüncenin temel prensipleri açıkça ortaya konmuştur. Yukarıda da açıkladığımız gibi, Tanrısallığının farkına varmış insanın madde üzerinde kontrolü olanaklı olabilir. Ancak bunun için sübtil olan kalın olandan ayrılmalı , yani ruh maddeye olan esaretinden kurtulmalıdır. Bu ancak kendi nefsimizden kurtulacağımız inisiyasyon ile olanaklı olmaktadır. Maharet buradadır. Tanrısal tözünün farkına varan gökyüzüne çıkmış olur , ancak yine maddi aleme dönerek , maddeye hükmederek , yaşamına devam etmeli ve bu dünyada alacaklarını almalıdır. Artık bundan sonraki hayatta , bu aşama bir kere geçildikten sonra karanlıklar uzak olur.

Bu düşünceyi Nicolas Valois şöyle ifade etmektedir : "Solvite corpora et coagulate spiritum ". Türkçe ifadesiyle, bedeni çöz, ruhu pıhtılaştır , anlamına gelen bu ifade de ruhun bedenin esaretinden kurtularak evrimleşeceğini belirtmektedir.

Ancak bütün düşüncelerde varolan ruhun bedenin esaretinden kurtulduktan sonra madde yokmuş gibi yaşamak değil, kişinin bunun farkına vararak günlük yaşantısına devam etmesi esastır.

Metin, bundan sonra yaradılışın da bu şekilde olduğunu ve her varolanda Tanrısal tözün varolduğunu söyleyerek son bulur.

Zümrüt Tablet Metinin Tarihi

Hermetik yazılar içinde en önemlisi kuşkusuz Zümrüt tablettir. Orta Çağlardan bu yana bu metin bir çok okültistin dikkatini çekmiş, farklı yorumları yapılmıştır.

Metinden ilk olarak Albertus Magnus, De Mineralibus adlı eserinde bahseder. Buna göre Hermes'in mezarı İskender tarafından bulunmuş olup tabletler burada açığa çıkmıştır.

En yaygın söylence, bu tabletlerin, Hermes'in lahitinin olduğu yerde, ellerinin arasında bulunmuş olduğudur. Burada sembolik bir ifade kullanıldığı da varsayılabilir. Tabletlerin Zümrüt olması önce bu taşın Hermes' e ait bir taş olduğunu akla getirmektedir, ancak zümrüt yeşil rengi ile ekini sembolize ettiği gibi, okült gelenekte bilgelik sembolü olarak da kullanılmıştır. Bu tabletlerin içeriğinin hermetik bilgelik olduğu düşünülürse bu yazıların zümrüt tablet üzerine yazılmış olmasının anlamı daha iyi gözükür. Zümrüt Hıristiyanlık'da da inancı sembolize etmiştir.

Hermetik yazıların bir çoğu Helenleşmiş Mısır'a aittir. Bu yazıların da orijinal Yunanca metninin varolduğu varsayılmış, ancak bugüne kadar eksiksiz metin bulunamamıştır. Sadece yirmiye yakın Arapça versiyona rastlanmıştır.

Zümrüt tablet hakkında elimizde olan ilk versiyon Tyan'lı Apollonios'a aittir. (Apollonios Arapça metinlerde Balinus olarak geçer.) İsa'dan sonra birinci yüzyılda yaşamış olan Apollonios Yeni-Pitagorasçı filozoflar arasında önemli bir yer tutmakla birlikte, döneminde okült bilgisi ile de tanınmıştır. Ayrıca büyü ve simya üzerine kitapları vardır.

Apollonios'a atfedilen en önemli kitaplarından biri de "Yaradılış'ın Sır Kitabı"dır. (Kitab-ı Sırrı Al-Halika). Bu kitapta Zümrüt Tablet metninin bir versiyonu bulunmaktadır. Bu kitabın

Sagiyus isimli bir din adamı tarafından Altıncı yüzyılda Arapça'ya çevrildiği söylenir, ancak orijinal Yunanca metin bulunamamıştır.

Kitabın giriş kısmı oldukça ilginçtir. Bu kısmın bir bölümünde bu yazıları nasıl bulduğunu Balinus kendi ağzından anlatır :

« Yaşadığım yerde tahta bir sütunun üzerine dikilmiş bir heykel vardı. Sütun üzerinde şu yazılar okunuyordu : "Ben kendisine ilim verilmiş olan Hermes'im; eserim önce herkese açıktı, ancak daha sonra, benim kadar bilge biri tarafından yeniden bulunsun diye, sanatımı sakladım." Heykelin göğsünde ise eski dilde yazılmış şu yazılar vardı : "Eğer birisi varlıkların yaratılışının sırlarını merak ediyorsa ayaklarımın altına baksın"

Herkes bu heykeli görmeye gelirdi ve ayaklarına bakıp bir şey bulamazlardı. Ben ise , küçük , zavallı bir çocuktum .

Fakat büyüyünce, kuvvetlenince , göğsünün üzerindeki yazıyı okudum ve anlamını kavradım. Ve hemen sütunun altını kazmaya başladım. Toprağın altında içine güneş ışığı girmeyen karanlık bir geçit buldum. Burada bir meşale de yakmaya çalışmak da boşunaydı , çünkü sürekli esen rüzgar buna izin vermiyordu.

Karanlık yüzünden keşfettiğim yere giremiyordum, ve rüzgarın gücü ışığın yanmasına izin vermiyordu.

Tedirgin bir uykuya daldığımda yüzü bana benzeyen bir ihtiyar karşımda belirdi ve bana seslendi : "Kalk Balinus ve yeraltına gir; bu yol seni yaratılışın sırrına götürecek ve Doğa'nın nasıl oluştuğunu göreceksin"

"Karanlık hiçbir şeye izin vermiyor ve ışık rüzgara dayanmıyor" diye yanıtladım.

O zaman bana dedi ki : "Balinus , ışığını şeffaf bir kabın içine koy, böylece rüzgardan korunmuş olacaktır. Ve seni karanlıkta aydınlatacaktır. "

Bu sözler benim ruhumu neşe ile doldurdu ve isteğime ulaşacağımı hissettim. Ona seslendim : " Siz kimsiniz? , bu büyük iyilik için kime minnettarım?"

" Ben senin yaratıcınım , mükemmel olan! "

O anda neşe içinde uyandım , onun bana söylediği gibi ışığı şeffaf bir kabın içine koydum ve yeraltına girdim.

Orada altın bir tahtın üzerinde oturan yaşlı bir adam gördüm . Elinde zümrüt bir tablet tutuyordu ve tabletin üzerinde "Doğa'nın varoluşu buradadır" diye yazıyordu. Önünde duran kitapta ise **"Bütün varolanların yaradılış sırrı ve her şeyin nedenlerinin bilimi buradadır." diye yazıyordu.**

Bu kitabı korkusuzca aldım ve buradan çıktım. Bu Bütün Varolanların Yaradılış Sırrı kitabında yazan her şeyi öğrendim ; Doğa'nın nasıl varolduğunu anladım ve her şeyin nedenlerinin bilgisine eriştim. İlimim beni meşhur etti. Tılsım ve olağanüstü şeylerin bilgilerini öğrendim ; dört elementin birleşmelerini, çekimlerini, itimlerini tanıdım. »

Bu metinlerden **"Alemin Bakiresi"** adıyla bilinen kısım, Horus ile İsis arasındaki diyaloglardan oluşur ki, Hermetizm'in temel ilkeleri bu kısımda açıklanır.

Hermetika'daki dizelerden birkaçı şunlardır:

"

Haydi dinleyin çamurdan insanlar!
Bir an düşün,
nasıl oluştuğunu ana rahminde.
Aklına getir o usta işçiliği
ve ara o sanatçıyı,
böyle güzel bir görüntüye şekil veren.
Kim çizdi göz yuvalarını?
Kim açtı burun deliklerini, kulaklarını ve ağzını?
Kim uzattı sinirlerini ve sıkıca bağladı?
Kim yaptı kemiklerini
ve etini deriyle örttü?
Kim ayırdı parmaklarını
ve düzleştirdi tabanlarını?
Kim hazırladı kalbini
ve boşluklar bıraktı ciğerlerinde?
Kim görünür kıldı güzelliğini
ve sakladı bağırsaklarını içeride?
Kaç çeşit beceri kullanıldı
ve kaç tane sanat eseri yaratıldı
oluşturmak için bir insanı?
(…) Gözlerinle görmek için O'nu,
mükemmel düzenine bak evrenin;
algıladığın her şeyi yöneten
zorunlu yasalara ve
olan ve olacak olan her şeyin
mükemmelliğine bak!
Uzayda kendine verilen yerde dolaşır her yıldız.
Niçin bütün yıldızlar aynı yolu izlemezler?
Her birinin yerini tayin eden kimdir?
Bunların yapımcısı ve sahibi olmalıdır birisi.

Mümkün değildir tesadüfen ortaya çıkmaları.

Düzen tümüyle yaratılmış olmalıdır mutlaka.

Ölçüye sığmayan sadece

ortaya çıkandır 'tesadüfen'.„

Kaynakça:
http://www.hermetics.org/Zumrut_Tablet.html
https://insanveevren.wordpress.com/2011/05/13/zumrut-tablet-the-emerald-tablet/#more-1647
HERMES TRISMEGISTE , La Table d'Emaurade , Les Belles Lettres, Paris, 1995
EVOLA Julius , The Hermetic Tradition , Inner Traditions International , Vermont, 1994
FONTANA David, The Secret Language of Symbols , Pavilion Books , London , 1993

FELSEFESİZ OLMUYOR

Francis Bacon, Ateizmle ilgili incelemesinde bu durumu şöyle özetler:

> ***“İnsan biraz felsefe bilince ateizme yaklaşır, felsefe derinleşince akıl dine kayar.”***

Aristoteles’in Metafizik adlı eseri şu sözlerle başlar:

> ***“Bütün insanlar doğal olarak bilmek ister.”***

Açılıp gelişen beşeri akıl, bu ortak itkiyi tatmin etmek için, kendi dışında tasavvur edebildiği uzamın uç noktalarım ve içindeki tasavvur edebildiği benliğin uç noktalarını keşfetmiş, bir şeyle her şey, sebep ile sonuç, doğa ile doğanın eserleri, akıl ile aklın kaynağı, ruh ile ruhu tözü, yanılsama ile gerçeklik arasındaki ilişkileri bulmaya çalışmıştır.

Kadim bir filozof bir keresinde şöyle söylemişti:

> ***“Sıradan şeylerin bilgisine bile sahip olmayan kişi, insanlar arasında bir vahşidir. Yalnızca insanla ilgili meselelerde doğru bilgiye sahip olan kişi, vahşiler arasında bir insandır. Fakat aklın enerjisiyle bilinebilecek olan her şeyi bilen kişi, insanlar arasında bir Tanrı’dır.”***

Demek ki insanın doğal dünyadaki statüsü, düşünmesinin kalitesiyle belirlenir. Aklı, hayvani içgüdülerinin esiri olmuş kişi felsefi olarak bir vahşiden üstün değildir, akli melekelerini insani meselelere yoran kişi bir insandır, ilahi gerçeklikleri tefekkür eden kişi ise halihazırda bir yarı-tanrıdır; çünkü aklın ona taşıdığı aydınlıktan pay alır. Çiçero, **“Bilimlerin Bilimi"** adlı muhteşem yazısında şöyle haykırır:

> **“Ey felsefe, ey hayatın rehberi!**
> **Ey erdemlerin ve kusurları uzak tutan şeylerin arayıcısı! Sensiz bizim halimiz, çağların hali ne olurdu? Sen ki şehirleri yaratansın, sen ki dağılmış insanları hayatın toplumsal keyfine çağıransın.”**

Sh: 18

Arthur Schopenhauer’un felsefesinin esas konusu iradedir; ona göre felsefenin amacı, aklın iradeyi kontrol etme becerisini kazandığı bir noktaya kadar yükseltilmesidir. Schopenhauer iradeyi omuzlarında akıl taşıyan güçlü kör bir adama benzetir. Akıl ise görme yetisine sahip zayıf ve topal bir insandır. İrade, tezahürün asla yorulmayan sebebidir ve doğanın her parçası iradenin bir ürünüdür; beyin iradenin bilme isteğinin ürünüdür, el ise iradenin kavrama isteğinin ürünüdür.

İnsanın bütün entelektüel ve duygusal yapıları iradeye tabidir ve büyük ölçüde iradenin emirlerini meşrulaştırma çabası içindedirler. Demek ki akıl, irade edilen şeyin irade edilmek zorunda olduğunu kanıtlamak için karmaşık düşünce sistemleri yaratır. Bununla birlikte deha, aklın iradeye hâkim olduğu bir hali temsil eder ve dehada hayat itkilerle değil, akılla yönetilir. Schopenhauer’a göre Hıristiyanlığın gücü, onun kötümserliğinde ve bireysel iradeye hâkim olmasında yatar. **Schopenhauer’un dünya görüşü Budizme çok yakındır. Ona göre Nirvana iradenin boyunduruk altına alınmasıdır. Kör yaşama iradesinin bir tezahürü olan hayat, ona göre bir talihsizliktir. Schopenhauer’a göre gerçek felsefeci, ölümün bilgeliğini gören ve üreme içgüdüsüne direnen insandır.**

Friedrich Wilhelm Nietzsche için onun insan umuduna kendine özgü katkısının Tanrı'nın şefkat duygusundan öldüğü müjdesini vermesi olduğu söylenir. Nietzsche'nin felsefesinin öne çıkan unsurları, onun ebedi döngü ile Schopenhauer'un yaşama iradesinin bir uzanımı olan güç istencine (iradesine) yaptığı aşırı vurgudur. Nietzsche varoluşun amacının kendisinin üstinsan diye adlandırdığı, her şeye gücü yeten bir bireyin üretimi olduğuna inandı. Bu üstinsan dikkatli bir kültürün ve yetiştirmenin ürünüydü; eğer zorla kitleden ayrılmaz, güç üretimi kutsallaştırılmazsa, birey ölümcül vasatlık düzeyine tekrar batacaktır. **Sevgi, Nietzsche'ye göre, üstinsanın üretimi için feda edilmeli, ancak bu önemli insan tipini üretebilecek olanlar evlenmelidir. Hem soy hem yetiştirme bu üstün tipin ortaya çıkması için vazgeçilmez olduğu için, Nietzsche ayrıca aristokrasi yönetiminin erdemine inanıyordu.** Nietzsche'nin öğretisi kitleleri özgürleştirmedi, tam tersine kitlelerin üstüne uğruna ölmekte tereddüt etmeyecekleri üstinsanı konumlandırdı. Ahlaki ve siyasi açıdan üstinsan ne derse yasaydı. İradenin gerçek anlamının erdem, öz-kontrol ve hakikat olduğunu bilenler için Nietzsche'nin teorisinin ardındaki ideal açıktır. Ne var ki yüzeysel bir bakış açısından kalpsiz, hesapçı, sadece en güçlü olanın hayatta kalmasıyla ilgili bir felsefedir.

Sh: 34-35

Kaynak: Manly P. Hall, Tüm Çağların Gizli Öğretileri/ Orijinal Adı: Secret Teachings of All Ages, Ezoterik Klasikler Dizisi: Mitra, 2,1. Basım: Nisan 2008, İstanbul

FRANCİS BACON ve SIRLARI

Francis Bacon

Tam adı	Francis Bacon, St. Alban'ın 1. Vikontu
Doğumu	22 Ocak 1561 Londra, İngiltere
Ölümü	9 Nisan 1626 (65 yaşında) Highgate, İngiltere Zatürre
Çağı	Rönesans felsefesi
Bölgesi	Batı felsefesi
Okulu	Deneycilik
Önemli fikirleri	"Scientia potentia est", Bacon yöntemi
Etkilendikleri[göster]	
İmzası	

Francis Bacon (d. 22 Ocak 1561 ö. 9 Nisan 1626), (okunuş: frensıs beykın) İngiliz filozof, bilim insanı, avukat, hukukçu, devlet adamı ve yazar.

Hayatı

Francis Bacon 22 Ocak 1561'de Londra'da doğdu. Babası Sir Nicholas Bacon Kraliçe Elizabeth'in Mühür Lordu, annesi Ann ise Sir Anthony Cook'un kızlarından biriydi. Daha çocukken çok ciddi davranması nedeniyle Kraliçe Elizabeth, onu "Küçük Mühür Lordu" diye çağırırdı. Bir öyküye göre bir gün kraliçe kendisine kaç yaşında olduğunu sormuş. Bacon da "Haşmetmeabınızın uğurlu saltanatından iki yaş daha genç" yanıtını vermişti. 1573 yılının Nisanında Cambridge Üniversitesi'ne gönderilmiş ve on altı yaşına kadar orada okumuştur. Öğrenimi sırasında Aristo felsefesinden hoşlanmamaya başlamıştı. **"Filozofun değersizliğinden dolayı değil, felsefesinin verimsizliğinden, yalnızca tartışma ve kavgalara yol açmasından, insan yaşamı için yararlı yapıtlar yaratma bakımından kısır olmasından dolayı"** beğenmediğini söylüyordu. Yaşamı boyunca hiç değiştirmediği bu kanısı, onun daha sonraki felsefi durumunu belirlemede önemli rol oynadı.

1576 Haziranında hukuk öğrenimini bitirdikten sonra "devlet yönetme sanatını" öğrenmesi için Fransa'ya gönderildi. Babasının öldüğü 1579 yılına kadar orada kaldı. Sonra İngiltere'ye dönerek avukatlığa başladı.

1584'te Parlamento'ya girdi. Rüşvet almaktan yargılanıp suçlu bulununcaya kadar oradaki görevini sürdürdü. Güzel konuştuğu, arkadaşı büyük yazar Ben Jonson'un şu sözlerinden anlaşılıyor: **"Hiç kimse ondan daha yalın, özlü ve anlamlı konuşmuyordu, ağzından hiçbir zaman anlamsız ve saçma bir söz çıkmazdı. Söylevlerinin her bölümünde ayrı bir güzellik vardır. Dinleyenler bir sözcüğünü bile kaçırmamak için öksürmezler ya da gözlerini ondan ayıramazlardı... Onu dinleyen herkes sözünü bitirecek diye korkardı."**

Bacon, 1506'da oldukça zengin bir adamın kızı olan Alice Barnham ile evlendi. Düğünleri çok gösterişli oldu. Çağdaş bir yazara göre Bacon, "tepeden tırnağa kadar erguvan rengi giysiler giymiş, kendisi ve eşi için bir sürü altın ve gümüş sırmalı giysi diktirmiş, karısının getirdiği servetin büyük bir bölümünü bunlara harcamıştı". Bu, onun ev yaşamında gösterişi ne kadar sevdiğini gösterir. Bacon'ın özel papazı Dr. Rawley'e göre **"evlilik yaşamı karşılıklı sevgi ve saygıya"** dayanıyordu. Fakat Bacon, vasiyetnamesinde karısına bıraktığı çok büyük serveti, sonradan yaptığı ekle, "haklı ve çok önemli nedenlerle" geri almıştı. Bu nedenlerin içeriği henüz açıklanmamıştır.

Bacon'ın siyasal yaşamı yazından çok tarihi ilgilendirir. Kraliçe Elizabeth zamanında kendisine hiçbir büyük memuriyet verilmedi. Çünkü akrabaları olan ve o dönemde yönetimi ellerinde tutan Cecil Ailesi, her zaman ona karşıydılar. Bundan başka kraliçe, Parlamento'dan büyük bir ödenek istediği zaman Bacon, şiddetle karşı çıkmış, onu gücendirmişti. Elizabeth'in gözdesi olan Essex Lordu bile en gözde olduğu dönemde bütün çabalarına karşın kraliçeden onun için yüksek bir orun elde edememişti. Kendisini her zaman korumuş, büyük bir malikane vermiş olan bu cömert adamı, Bacon, kraliçenin gözünden düştükten sonra, idama mahkûm ettirmek için elinden geleni yapmış, ihanet ve tutkusu yüzünden ismini sonsuza kadar lekelemiştir. Saraya bir köle gibi bağlı olması ve hizmet etmesine karşın kendisine yine de hiçbir memuriyet verilmemiştir.

James I. tahta çıkınca durum değişmiş, Bacon bundan sonra hızla ilerlemiştir. 1607'de başsavcı, 1617'de Adalet Bakanı olmuş, 1618'de Baron Verulam sanıyla soylular arasına alınmış, altı ay sonra da buna Viscount St. Albans sanı eklenmiştir. Fakat bunlar, bütün ömrünü memuriyet dilenmek, yaltaklanmak ve dalkavuklukla bir şeyler elde etmeye

uğraşmakla geçiren Bacon'a geç gelmişti. Yazgısı onu, daha iyi vurmak, düşmesinin şiddetini daha da artırmak için bu yüksek konumlara çıkarmışa benziyor. Adalet Bakanı olarak görevini kötüye kullanıyor, dostlarına yüksek orunlar veriyor, rüşvet ve armağan alıyor, haksızlıklara göz yumuyordu. Sonunda hakkında Parlamento soruşturması açıldı. Yargılanmasında, Bacon, suçlarını açıkça söyledi, fakat bunları dönemin bozukluğuna bağlayarak yargıçlarının acımasını diledi. Her türlü devlet memurluğunun yasaklanmasına, yaşamının sonuna kadar Londra Kalesi'nde tutuklu kalmasına ve para cezası olarak da kırk bin İngiliz Lirası ödemesine karar verildi. Ertesi gün kral kendisini özgür bıraktırdı. Para cezasını da erteletti. Bacon, bunun üzerine St. Albans yakınlarındaki malikanesine çekildi. Kendi kişisel serveti ve kralın kısa bir süre önce bağladığı yılda bin iki yüz lira tutan emekli aylığıyla yaşamaya başladı.

Bacon, haklı olarak mahkûm edildiğini kabul ediyordu. "Ben rüşveti savunmaktansa rüşvet veren bir kimse olmayı yeğlerim. Elli yıldan beri İngiltere'nin en adil yargıcı ben oldum. Fakat iki yüz yıldan beri de Parlamento, benim hakkımda verdiği karar kadar haklı bir karar vermedi." Aynı zamanda verilen cezanın ülkede adaletin yararına olduğunu kabul ediyor ve "Bundan böyle bir yargıcın veya memurun büyüklüğü onun suçu için bir sığınak olmayacaktır. Bu benim için az avunulacak şey değildir. Birkaç sözcükle anlatmak gerekirse, bu altın çağın başlangıcıdır" diyordu.

Çekildikten sonra da hiçbir zaman yeniden memuriyet yaşamına girmekten umudunu kesmedi. **"Hastalık ve yaşlılığında bile özel yaşayışa dayanamıyordu."** Bir pervanenin ışığa çekilmesi gibi her zaman kendi acısının kaynağına dönmek istiyor, fakat bir memuriyet almak için yaptığı bütün başvurular geri çevriliyordu.

Görevden çekilmesinden ölümüne kadar, kendini tümüyle yazına ve bilime verdi. Zaten, işle dolu bir yaşam sürmesine karşın, inceleme ve araştırmalarını büsbütün savsaklamamıştı. **"Tarih", "De Augmentis", "Yeni Atlantis" ve "Denemeler"**inin üçüncü basımını bu dönemde hazırladı. **"Bilginin İlerlemesi", "Novum Organum" ve "Denemeler"**in birinci ve ikinci basımları daha önceki dönemінindir.

Bacon, beş yıl sonra 9 Nisan 1626'da, altmış beş yaşındayken bronşitten öldü. Karlı bir kış günü arabasıyla giderken bir kulübenin önünde durarak sahibinden bir tavuk satın aldı. Hemen oracıkta kestirdi. Kendi eliyle tavuğun içini karla doldurdu. Soğuğun eti kokmadan ve bozulmadan koruyup koruyamayacağını öğrenmek istiyordu. Bu deney yaşamına mal oldu. Ansızın hastalanınca arkadaşı Lord Arundel'in evine götürüldü. Lord, evinde yoktu, bir hizmetçi hemen bir yatak hazırladı. Hastayı yatırdılar. Fakat çarşaflar nemliydi. Bacon daha da kötüleşti, yaşlılığı ve zayıflığı yüzünden iyileşemedi. St. Albans kasabasında bir kilise mezarlığına gömüldü.

Düşünceleri

Bütün yanlışlarına karşın Bacon, yeni bir dönemi müjdeliyordu. Başkaları geçmişe özlemle bakıp batan bilgi güneşinin son ışıklarında ısınmaya çalışırken, o yeni ve daha da parlak bir çağın yaklaşmakta olduğunu sezmişti. Ona göre insanlığın özlediği cenneti, geçmişte değil, gelecekte aramalıydı. Platon'un ünlü benzetmesinde olduğu gibi karanlık bir mağarada arkalarını ışığa çevirmiş oturan ve önlerinde yalnızca gerçeğin gölgelerini izleyenlerin gözlerini ışığa çevirdi.

Eleştirileriyle geçmişin kurduğu dizgeleri yıktı, insan aklında doğmaya başlayan yeni düşünceleri dile getirerek bilgide yeni hareketin başarılı olmasını sağladı. Fakat Bacon, büyük ve tam bir felsefi dizge kurmuş bir kişi değildir, daha çok kendisinden sonra geleceklere felsefe ve bilim yolunu göstermiştir. Kendi döneminde bilimin bazı dallarındaki gelişmeleri bile iyice izleyememişti. **"Dünyayı harekete getiren zihinleri o harekete geçirdi."** Kendisi, **"Ben yalnızca diğer zekâları bir yere toplamak için çanı çaldım"** demektedir. Diğer bir yapıtında da **"daha iyi ellerin çalabilmeleri için müzik aletlerini akort etmekle yetindiğini"** söylüyor.

Bacon'ın ilk işi, zamanında egemen olan skolastik felsefeyi yıkmak olmuştur. 11'inci yüzyıldan 15'inci yüzyıla kadar egemen olan bu felsefe dizgesine göre gerçek zaten bulunmuş, İncil'de ve kilise toplantıları kararlarında bütün açıklığıyla yazılmıştı. Skolastik dizge bu dinsel inançları kabul ediyor, mantık yoluyla bunları usa uygun bir biçime dönüştürmek, onlara bilimsel bir biçim vermek istiyordu. Amacı dinsel düşünceyi tümüyle mantığa uygun bir duruma getirmekti.

Bununla birlikte, bilgiye ilerleyen bir şey olarak bakmıyor, denemelere dönerek yeni gerçekler araştırmaya çalışmıyordu. O dönem üzerinde yetkenin ağır baskısı duyuluyor, skolastik dizgenin temelini oluşturan varsayımların doğruluğu hakkında hiçbir soru sorulmuyordu. Onlar hakkındaki tartışmalar hep bir daire çevresinde dönüyor, gerçeklerle hiçbir ilgisi bulunmuyordu. Bacon, yalnızca **"bilimin örümcek ağlarını ortaya çıkardığını, bu ağların ipliklerinin ve işlerinin inceliği bakımından hayran olunmaya değer olduğunu, fakat hiçbir cevher ve yararı olmadığını"** söylüyordu.

Bacon'ın amacı düşünmeyi somut deneylerle verimli bir ilişkiye sokmaktı. Bu hedefe varmak kolay bir iş değildi. Tembellikten doğan araştırma isteksizliği yüzünden, zamanın yargısı bütün tartışmalarda son söz oluyordu. Bacon, özellikle bunu belirtmek istiyordu. Bu nedenle eskilerin akıl ve bilgisini tümüyle yadsımak zorunda kaldı. Gerçekten inançlarının çoğunun kaynağı var olan boş inançlara karşı duyduğu tepkidir. Saldırdığı boş inançlar unutuldukları zaman, onun görüşleri de boş ve yanlış bir duruma gelmişlerdir.

Tarih bakımından herkesin görüşüne karşıt bir görüşü vardı. Yaşadığı dönem için diyor ki: "Bu dönem eski dönemdir, çünkü dünya yaşlanmıştır. Kendimizden geriye doğru hesap ederek eski saydığımız dönem, eski değildir." Bundan şu sonuca varıyor: **"Aslında Greklerden aldığımız bilgelik, bilginin ancak çocukluk çağına benzer ve çocuklara özgü özellikleri taşır; konuşabilir, ama soyunu çoğaltamaz; tartışmalar bakımından verimlidir, fakat yapıt bakımından kısırdır."** Aynı neden onu insanların gelişme yeteneğiyle ilgili çok kötümser bir görüşe götürüyor: **"Bir ırmak gibi akan zaman bize hafif ve şişirilmiş şeyleri getirmiştir. Ağır ve katı olanlarsa suyun dibine çökmüştür."**

Bacon, doğayı iyice anlayıp, onu insanların hizmetinde kullanmayı sağlayacak güvenilir bir dizge kurmak istiyordu. Bilgi **"Yaratanın ün ve görkemini artırmak, insanın durumunu düzeltmek"** için aranacaktı. Bacon için biricik doğru bilgi, güç olan bilgiydi. **"Bilgi erktir"** diyordu, fakat dar yararcılığı da kabul etmiyordu. **"Gerçi benim özünde yapıtların ve bilimlerin etkin bölümlerini aradığım doğrudur, ama bununla birlikte ben hasat zamanını bekliyorum, ne yosunu, ne de yeşil ekini biçmeye kalkışmıyorum. Çünkü ben iyi biliyorum ki doğru olarak ortaya çıkarılmış gerçekler kendileriyle birlikte bir sürü yapıt vereceklerdir, onları tek tük, şurada burada değil, kümeler ve salkımlar biçiminde türeteceklerdir. Ve ben**

hemen elimize gelen ilk meyveleri turfanda, mevsimsiz ve çocukça bir aceleyle toplamayı kesinlikle doğru bulmuyorum."

Kendi dizgesini kurmaya başlamadan önce Bacon, bütün bilgi alanını baştan başa bir kez daha gözden geçirmeyi gerekli buldu. **"Bilimin İlerlemesi"** yapıtında bunu yapmıştır. Bu çok büyük bir işti, fakat onun yaşadığı dönem zaten bir düşünsel kahramanlık çağıydı. İnsanların tek isteği her şeyi bilmekti. Onlar bütün bilgiyi kendi alanları içine almakla övünüyorlar, **"İnsanım, bu nedenle insanla ilgili olan hiçbir şey bana yabancı olamaz"** diyorlardı. Bacon, dönemini böyle bir girişim için pek uygun buluyordu, döneminin üstünlükleri arasında basımevinin, Yenidünya'nın bulunuşunu, ülkesinin barış ve dinginlik içinde olmasını ileri sürüyordu.

Bacon, işin büyüklüğünü ve bunu başarmanın olanaksızlığını çok iyi anlıyordu. Bununla birlikte, bazı kişilere göre, yaptığı bilimler sınıflandırması, felsefeye, o kadar umut bağladığı yeni yöntemden daha büyük bir yardım olmuştur.

Skolastik felsefeyi beğenmeyen Bacon, yeni felsefeyi "Doğa Yorumu" olarak nitelendiriyordu. Geçmişle ilgisini kestiğini, esinini Aristo'nun "Organon"undan alan eski felsefeye düşmanlığını anlatmak için büyük yapıtına "Yeni Organon" adını verdi. "Yeni Organon", yeni alet demektir. Bu yeni alet, yani düşünme yöntemi, Bacon'a göre, bir tür mantıktı, fakat bu felsefe okullarının mantığından tümüyle ayrı ve onlara karşıt olacaktı. **"Çünkü bu benim önerdiğim bilimin amacı, tartışmalar için nedenler bulmak değil, sanatlar yaratmaktır. Amaç başka olunca sonuç da başka olur; birinin amacı bir tartışmada karşı tarafı yenmektir, ötekininse, hareket halindeki doğaya egemen olmaktır."** Bu nedenle Bacon, usa vurma yoluyla kanıtlamayı yadsır, her yerde ve her şeyde tümevarım yöntemini kullanır. Fakat tümevarım kuramını da diğer mantıkçılarınkinden ayırır.

Bacon'ın dizgesi, deneyi inceleyen ve onu parçalara ayıran, sonunda ayıklama ve yadsıma işlemiyle sonuca varmaktan oluşan bir yöntemdir. Bu işlemde ilk aşama incelenmesi gereken örneklerin toplanması, ikinci aşamaysa incelenen olayların temel özelliklerini göstermeyen örneklerin ayıklanıp atılmasıdır. Sonra **"tanıtlı, katı, gerçek, sınırları belli bir biçim"** kalır. Belirli bir amaçla denemeler yapmak Bacon'ın aklına gelmemiştir.

Çağının bilim kuramlarından çoğunun temelsizliği, Bacon'ın genel düşünüşün bilimsel açıklamada yapacağı önemli hizmeti görememesine neden oldu. Yöntemi kuramlara ya da bütün bilimleri kapsayan görüşlere çok az yer verir. Anlaşılıyor ki, çok kez, toplanmış örnekler çok fazla olursa, ayıklayıp atma yönteminin düşünceye dayanmadan sürüp gidebileceğini ve tümüyle el yordamıyla ayrıntıların kapsadığı gerçeği de çıkarıp atabileceğini sanıyordu.

Novun Organum'da anlatılan yöntemin asıl zayıf yanı buradadır. Bu yöntem doğal eylemlerin karışıklık ve belirsizliğini hiç dikkate almamaktadır.

Fakat Bacon'ın tümevarım kuramına yaptığı yardım asla küçümsenemez: Onun önemi ayıklama veya atma yönteminin uygulamasında ve her zaman gerçek olaylara dayanmakta üstelemesinden ileri gelmektedir.

Bacon'ın Hayat Felsefesi

Bacon, dinde birlik istiyor ve hoşgörüyü savunuyordu. **"Birliğin eski ve gerçek bağları bir din, bir vaftizdir; bir tören ve bir siyaset değildir"** diyordu.

Ona göre, ahlak dinin yardımcısıdır. Bacon hiçbir zaman görevin yalnızca görev olduğu için yapılmasını öğütlemez. Bütün idealist dizgeleri beğenmez. Machiavelli'yi açıkça ve içtenlikle insanların neler yaptıklarını anlattığı, betimlediği, ne yapmaları gerektiğine ilişkin düşünce üretmediği için över. Aristo'nun tersine, çalışmayla etkin geçirilen bir yaşamı düşünmeyle geçirilen bir yaşama yeğler. Ona göre bir hareketin doğruluğuyla ilgili yargı, sonuçlarına göre verilir; fakat sonuçlar bireyin değil, devletin iyiliğine yönelik olmalıdır. Felsefesi bu yönden pragmatizme benzemektedir.

Bacon'ın siyasal kuramları, Grek devlet anlayışından, özellikle küçümsediği Aristo'nun görüşlerinden esinlenmiştir. Aristo gibi o da devletlerin doğal olarak birbirlerine düşman olduklarına, savaşın gereğine inanır; dış ticaretle ilgili düşünceleri, Aristo'nun faizle ilgili sözleri gibi, kabul edilmiş ekonomik kurallara aykırıdır. Bacon'da bugünkü demokratik düşünceler yoktur. Demokrasiye inanmıyor, geçinmek için çalışmak zorunda olanları, tıpkı Grekler gibi, küçük görüyordu. Halkının büyük bir bölümü okuyup yazma bilmeyen o dönemin İngiltere'sinde zaten demokrasinin var olamayacağı açıktır.

Bacon ve Tanrı

Her ne kadar zaman zaman tanrıtanımazlıkla (ateizmle) suçlanmış olsa da, Bacon tanrıtanımazlığa karşı olduğunu açık bir şekilde belirtmiştir. Felsefesi seküler bir temelde, fazlasıyla akılcı bir biçimde yükselirken, ve eserlerinde dinbilime çok da değer vermezken, belki de okuyucularını şaşırtacak fikirlerini sunar din ve Tanrı üzerine;

"Bu evrensel çerçevenin başıboş olduğunu düşünmektense, kutsal efsânelere inanırım, daha iyi. Az felsefe, insan zihnini Tanrıtanımazlığa götürür; ama felsefede derinlik, insanların zihinlerini dine döndürür."

Bacon'ın Dili

Bacon, **"Bir gün gelecek, bu çağdaş diller kitapların değerlerini yitirmesine neden olacaktır"** diyordu. Kendi yazılarını unutulmaktan kurtarmak için yapıtlarından İngilizce yazdıklarının çoğunu Latinceye çevirdi. "Denemeler", "Bilimin Gelişmesi", "Yeni Atlantis" bunlar arasındadır. Denemeler için **"Bunların Latinceye çevrilen cildi (Latince genel bir dil olduğu için) kitaplar yaşadığı sürece yaşayacaktır"** demektedir. Fakat Bacon'ın öngörüsü doğru çıkmamıştır. Bugün onların Latinceleri değil, İngilizce çevirileri okunmaktadır. "Denemeler" İngiliz klasikleri arasında yer almıştır. Bu yer alış, içindeki konularının öneminden değil, daha çok yazınsal deyişinin güzelliği nedeniyledir.

"Denemeler"in deyişi "Yeni Atlantis"in deyişinden birçok bakımdan ayrılır. "Denemeler"de anlatım son derece açık ve özlüdür. Değişmeceler, eğretilemeler, karşıtlıklar birbirini izlerler. Metin Latince tümce kuruluşları, Latince özdeyişler ve atasözleriyle doludur.

"Yeni Atlantis"in diliyse daha kıvrak, canlı, akıcıdır. Değişmece ve eğretilemelere çok raslanmaz. Bu yazınsal süslerin olmayışı deyişi çok yalın, hatta bazen yavan bir duruma da getirir. Fakat esas itibarıyla metinde konuya uygun bir uyumluluk, ağırbaşlılık ve yalınlık egemendir. Fakat Yeni Atlantis plan ve kuruluşu bakımından zayıf bir yapıttır. Bacon roman

yazsaydı kesinlikle iyi bir romancı olamazdı. Öykü anlatış biçimi hiç de iyi değildir, olağanüstü şeyleri birbiri ardı sıra sayıp dizmesi, kuru ve can sıkıcıdır. Anlaşılıyor ki, Bacon, yapıtının ilgi uyandırması için düşüncelerinin yeniliğine güveniyordu. Belki bunda da haklıydı, fakat onun bulunacağını öngördüğü şeylerin hemen hepsi bugün bulunmuş, fen onun düşleyemeyeceği ilerlemeler göstermiştir. Bazı öngörülerininse tümüyle yanlış olduğu ortaya çıkmıştır.

ÜZERİNE BACON'UN PORTESİ KONAN SHAKSPERE PORTRESİ

Sir Francis Bacon'un The Advancement of Learning adlı eserinde 1640 baskısındaki portresi. Shakspeare oyunlarının ilk dört kitabında görünen William Shakspere'nin portresi üstü üste konulduğunda ikisinin de aynı yüz olduğu hiçbir kuşkuya yer bırakmadan kanıtlanmaktadır. **İki yüz arasında önemli hiçbir yapısal fark yoktur.** Benzemeyen yönler sadece yüzeysel gölgeleme çizgileri, şapka ve sakal ilaveleri ve saçın düzenlenişidir. Bacon'un Van Somer imzalı nadir başı açık portresi, Droeshout'un portresinde daha da vurgulanmış olan geniş, vurgulu bir alın resmeder. Shakspeare severlerin yıllarca eleştirisine hedef olan Droeshout portresinin kabalığı, Lord Bacon'un yüz özelliklerini tanınmayan şekilde bozma hilesinin önemli bir parçasını oluşturur görünmektedir. Dr. H.A. W. Speckman, Ben Jonson'un "Okuyucuya" başlıklı şiirinin ikinci dizesindeki "It was" ifadesinin harflerini, üst üste getirme şifre tekniğiyle çözdüğünde ortaya F. Baco ismi çıkmıştır. Bu yöntemde şifre alfabenin 22 alfabesini altı sağdakiyle değiştirme üzerine kuruludur. Aşağı satırdaki harflerle yukarıdaki satırdaki harflerle değiştirildiğinde (V harfini W kabul ederek) şu anlamlı sözlere ulaşırız:

ABCDEFGHIKLM NOPORSTVXZ

STVXZABCDEFGHIKLMNOPOR

Bu şifreleme yöntemine göre Ben Jonson'un açılış dizeleri şöyle olur.

"This figure, that thou, here seest put,

F. Baca tor gentle Shakespeare cut."

[Buraya konan gördüğünüz figür, Shakespeare'in yüzüne gizli F . Baco'dur]

К стр. 385

ПОРТРЕТ ШЕКСПИРА С ПОРТРЕТОМ БЭКОНА

Портрет сэра Фрэнсиса Бэкона в изданном 1640 году его труде «О достоинстве и приумножении наук» при наложении его на портрет Вильяма Шекспира в первом из четырех изданий шекспировских пьес (далее «Фолио», «Первое Фолио», «Великое Фолио» — прим. Ред.) устанавливает, вне всяких сомнений, идентичность этих двух лиц. Нет ни одного существенного различия в особенностях лиц. Видимое же различие достигается за счет ретуши, добавления шляпы и бороды, изменения прически. Портрет Бэкона кисти Ван Сомера — один из немногих, где этот государственный деятель изображен без головного убора — показывает высокий продолговатый лоб, который виден также и в портрете Дроушаута. Грубость портрета Дроушаута, вызывавшая критические отзывы поклонников Шекспира в течение трех веков, была существенной частью замысла исказить черты лорда Бэкона до такой степени, что его невозможно было узнать. Д-р Спекмен открыл шифр, посредством которого буквы в словах It was во второй строке стиха Бена Джонсона «К читателю» могут быть заменены буквами F. Baco. Метод декодирования заключается в сдвиге алфавита из 22 букв на шесть мест вправо с заменой букв верхнего алфавита буквами нижнего алфавита. Так (полагая V = W),

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Z
S T V X Z A B C D E F G H I K L M N O P Q R

Начальные строки стихотворения Бена Джонсона в этом случае читаются

This figure, that though here seest put
F. Baco for gentle Shakespeare Cut.
Фигура, которую ты здесь видишь,
Ф. Бэкон, изображенный как Шекспир.

Bacon, Sylva sylvarum

Bacon'ı felsefe ve siyaset alanları dışında edebiyat alanında da büyük bir üne ve öneme kavuşturan eseri hiç kuşkusuz ünlü "Denemeler"idir (Essays). 1597'de ilk kez basılan bu eseri, daha sonra genişletilmiş bir şekilde 1612 ve 1625'de tekrar basıldı. Yalın ve berrak anlatımının yanında zekice oluşturulmuş kompleks formlarıda içeren bu eseri Bacon'ı İngiliz edebiyat tarihinin ünlü simalarından biri yapmıştır. Denemeler, birçok farklı konuda Bacon'ın fikirlerinde gezinmemizi sağlayan, onu ve düşünce biçimini anlamamıza olanak verdiği gibi günlük yaşantımız açısından da değerli nasihatlara ve düşüncelere sahip olan önemli bir eserdir.

Denemeler üzerinde birkaç noktada durmamız gerekirse, bunlardan en önemlisi, Denemeler'deki ahlâk felsefesidir. Hristiyan ahlâk yapısının uzağında daha makyavelist bir ahlâk görüşü hakimdir. Yine de pür bir makyavelist tavırdan öte, geleneksel Hristiyan ahlâkı ile makyavelist tutumun ortasında, daha uzlaşmacı ve vasat bir ahlâk yapısı göze çarpmaktadır.

Denemeler'den fazlasıyla anladığımız üzere Bacon'ın ideal yönetim sistemi otokrasidir. Fakat onun otokrasi anlayışı ortaçağdakinden biraz daha farklı, belki de filozof-krala daha yakın bir anlayıştır.

Bacon, Denemeler'de, gençlikten dostluğa, dostluktan siyasete, siyasetten psikolojiye kadar çok geniş bir yelpaze içerisinde birçok farklı görüş sunmuştur.

Bilimin İlerlemesi

Hayatı boyunca üzerinde duracağı felsefi fikirlerinin temelini attığı bu eser, Bacon'ın ilk felsefi çalışmasıdır. Eserin ismi belki de eserin mühtevasını en güzel özetleyen kalıp "Bilimin İlerlemesi" (The Advancement of Learning), zira eser çok geniş bir alanı kaplıyor birçok farklı bilim dalı için yeni yaklaşımlar geliştirilmesini ısrarla savunuyor, tıbba, fizyolojiye değiniyor, psikolojik yorumlarda bulunuyor. Bilimin her yönde, her açıdan gelişmesi gerektiğini savunuyor. Bilim, bilimin ve bilimsel araştırmanın önemi

üzerine yazılan onca sayfadan ve bilime yapılan onca övgüden sonra, bilimin bir kılavuz olmaksızın kaybolacağı ve eksik kalacağı sonucuna varıyor. Bilimin kılavuzu: Felsefe. Felsefenin bilime yapacağı kılavuzluğu anlatırken, yeni bilimsel yöntemi de tümevarım yöntemi olarak açıklıyor.

Eser incelendiğinde belki de göze çarpan en önemli unsur Bacon'ın insanlığa, insana olan güveni. Bacon insanı kesinlikle doğadan üstün tutuyor. Bilimle yapılacak keşiflerin insanı doğadan üstün kılacağından emin. Yaşadığa çağa göre çok devrimsel ve hatta hayalperest nitelikte bir söylemdir bu.

Novum Organum

"İnsan, doğanın yöneticisi ve yorumcusu olarak, doğa düzeni üzerindeki gözlemlerinin izin verdiği kadar eylemde bulunabilir ve nedenleri anlayabilir. Daha ötesini ne bilir, ne de bilebilir." Hiç kuşkusuz, Novum Organum'un bu cümleleri Bacon'un görüşlerini, deneyselciliğini, gözlemciliğini ve insan ile doğaya bakış açısını güzel bir şekilde özetlemektedir. Eserin adından da fark edilebileceği gibi, karşımızda yeni bir Organon vardır, Aristo'ya ve eski yöntemlere karşı, yeni bir yöntem, yeni bir bilim ve mantık sistemi.

Bilimin kılavuzu felsefenin gerektiği konuma gelebilmesi, ve insanın bilim ışığı altında yükselebilmesi için, Bacon'a göre zihnin "putları" yıkılmalıydı. "Put" ile Bacon'ın kastı, gerçeklerin yerine konulmuş, yanlış ve hatalı, akıl-dışı yöntemler ve düşüncelerdir. Bu yanlış yöntem ve düşünceler, sadece yeni yanlışlıkların doğmasına yol açar, böylece bilimin gerçek yolunun ve gerçeklerin üstünü örter. Eserde dört çeşit put ile karşılaşırız: Kabile (Oymak) putları, Mağara putları, Çarşı putları, ve Sahne (Tiyatro) putları.

Kabile (Oymak) putları, tüm putların en önemlisi ve en zararlısıdır. Gelenekten veya doğal yapımızdan gelen görüşleri araştırma yapmaksızın kabul etmeyi içerir. Oysa, Bacon'a göre düşüncelerimiz nesnelerden çok kendimizi, bakış açımızı yansıtır. İnsan olmasını istediği şeye kolaylıkla inandığı için birçok geri dönüşü olmayan yanlış kanılara sapar.

Mağara putları olarak adlandırılan ikinci grup putlar ise, yaratılışıntan ve doğadaki gelişim süreci yüzünden biçimlenen ve daraltılan (limitlenen) bakış açısını ve zihni tanımlar. Oysa gerçek ne dar bir alana sıkıştırılmıştır, ne de tarafgirdir. Mağara putları kişinin gelişmesini, daha geniş bir pencereden bakmasını engelleyen yanlışlıklar, dar bakış açılarıdır.

Çarşı heykelleri ise **"insanların birbiriyle ilişkilerinden ve alışverişlerinden meydana gelir".** Anlaşılacağı üzere dil ve insan ilişkileri ile ilgilidir. Dilin, kelimelerin ve insan ilişkilerinin zihni daralttığı noktaları ve doğurduğu yanlışları simgeler.

Son olarak Sahne putları, filozofların eski çağlarda ürettiği temelsiz, dramatik dogmalardır.

Bacon'a göre insan zihnini körelten bu putlar yıkılmadıkça felsefe ve bilim karanlıktan kurtulamazdı. İnsanlığa tanıttığı yeni yöntem ise tümevarım idi. Eserde tümevarım yönteminin bilgilerin biçimlenmesinde nasıl bir teknik üzerine oturtulacağına yer vermiştir.

Yeni Atlantis

Yeni Atlantis'i Bacon, 1624'te, altmış üç yaşındayken, sağlığı bozulmuş, siyasetten çekilmiş olduğu bir zamanda yazdı. Dr. Rawley, yapıtı 1627'de yayımladı. Önce İngilizce yazılmış, sonra Latinceye çevrilmişti; İngilizce metinde görülen bazı anlaşılmaz yerler, Latince metinle karşılaştırılarak düzeltilebilmiştir.

Yeni Atlantis, kendisinden önce yazılan ve ideal bir devleti anlatan yapıtların etkisinde kalmıştır. Platon'un "Devlet"i gibi siyasal felsefe yapıtı olmadığı gibi Sir Thomas More'un "Utopia"sı ve Swift'in yapıtları gibi ekonomik bir eleştiri ve yerme de içermez. Daha çok kişisel bir ideal ve düşlem ürünüdür. Ben Salem halkının ahlak ve töreler üzerine anlattığı şeyler insanlığın nasıl olması gerektiği konusunda Bacon'ın düşüncelerini göstermektedir. **"Bu halkta görülen, akla uygun dindarlık, ağırbaşlı neşe, ince nezaket ve iyilikseverlik, eli açıklık ve konukseverlik, resmi yaşamda bağlılık, özel yaşamda namus, ağırbaşlılık ve terbiye, düzen, nezaket, ciddi çalışkanlık kendisinin olgunluk düzeyine eriştiğini gösterir."** Anlattığı toplumsal kurumlar yeni bir ulusal özyapı oluşumu için birer araç olmaktan çok bu niteliklerin doğal sonucu ve anlatımıdır.

Yapıtın en önemli ve büyük bölümünü kapsayan "Süleyman Evi" kendisinin bütün yaşamı boyunca düşlerinde yaşattığı bir idealdir. On yedinci yüzyıl bilimsel denemeler ve araştırmalar bakımından büyük çalışmaların yapıldığı bir çağdır. Bacon, eyleme dayanan bilgilerimizi genişlettiğimiz ölçüde insanlığın kurtulabileceğine inanıyordu.

Onun dönemi bilgiyi yalnızca bilgi olduğu için aramıyor, insanlara büyük çıkarlar sağlayacağı için bilimsel deneme ve araştırma yapılmasını istiyordu. Yeni Atlantis, hem büyük bir adamın umut ve ülküsünün bir anlatımı, hem de modern bilim ruhunun doğduğu o dönemi en iyi anlatan bir yapıttır.

Magna Instauratio

Bacon'ının kafasında tasarladığı şaheseridir, "Magna Instauratio", yani "Büyük Yeni Düzen". Teoriden çok pratik bir yaklaşımla ele alacağı konulara titizlikle karar vermişti. Sadece birkaç bölümünü bitirebilmiştir bu eserini ve eseri bitiremeden vefat etmiştir.

FRANCIS BACON, SHAKESPEARE VE GÜL HAÇLILAR

Bacon, Shakspere ve Gül-Haçlılar tartışmasını tekrar canlandırmamızın nedeni, çoktan ölüp gitmiş insanların kemiklerini sızlatmak değil, net bir analizin, kâhinler sustuğundan beri dünya için kayıp olan bir bilgiyi yeniden keşfetmemize yardımcı olacağı umududur. W.F.C. Wigston, Avon Ozanından **"hayalet Kaptan Shakespeare bir Gül-Haç maskesidir"** diye bahsediyordu. Bu cümle Bacon-Shakspere tartışmasındaki en önemli yargılardan birini oluşturur.

Willam Shakspere'in imzasını taşıyan ölümsüz yazıları yardımsız yazamayacağı hayli kesindir. Yetişmiş olduğu Stratford kasabası, ona atfedilen yazılardan yansıyan yüksek bilgiyi verecek herhangi bir okul olmadığı için, gereken edebi bilgiye sahip değildi. Anne ve babasının okuma yazması yoktu ve hayatının ilk döneminde okumayla hiç ilgilenmemişti. Elimizde Shakspere'e ait altı elyazısı örneği vardır. Bunların hepsi de imzasıdır ve üçü vasiyetnamesinde bulunmaktadır. **Yasal mührün altındaki isim karalaması Shakspere'nin kalem kullanmayı bilmediğini veya kalemi kullanırken elini başka bir elin tuttuğunu göstermektedir.** Shakespere'e ait hiçbir bir oyun veya sonenin elyazması bulunamadığı gibi,

Great Folio'nun önsözünde görülen fantastik ve imkânsız yargıyı doğrulayacak herhangi bir gelenek de mevcut değildir.

Edebi eserlerinden birçok asrın edebiyatını çok iyi bildiği anlaşılan bir yazarın en önemli araçlarından biri zengin bir kütüphanedir; oysa Shakspere'in kütüphanesi olduğuna dair hiçbir kayıt yoktur ve vasiyetinde kitaplardan hiçbir şekilde bahsetmez. Ignatius Donnelly, Shakspere'nin kızı Judith'in herkesçe bilinen okuma yazma yokluğuna ve yirmi yedi yaşında olmasına rağmen imzasını zar zor atabilmesine bakarak, Willam Shakspere'in, o oyunları yazan insansa, kızının, kendisini zengin ve ünlü yapan oyunlardan tek satır okuyamadan olgun bir yaşa gelmesine asla izin vermeyeceği yargısında bulunmaktadır.

Cevaplanması gereken bir değer soru da şudur: **"Willam Shakspere, klasik Latince ve Yunanca bir yana, modern Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Danca dillerini nereden öğrendi?"** Shakspeare'in oyunlarında görülen yüksek derecede Latince bilgisine rağmen, Shakspere'i yakından tanıyan Ben Jonson, Stratfordlu aktörün Latincesinin çok az, Yunancasınınsa ondan da az olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca Willam Shakspere'in kendi başına veya başkalarıyla birlikte yazdığı düşünülen oyunlardan herhangi birinde başrolü oynadığına dair hiçbir kanıt olmaması garip değil midir? Kuşkusuz sahneye çıkmayı sevmeyen bir aktör olabilir. Öyle anlaşılıyor ki aktörlük kariyerinin en büyük başarısı Hamlet'teki Hayalet'i oynamaktır!

Shakspere, çok iyi bilinen tamahkârlığına rağmen, yaşarken, kendi adını taşıyan ve birçoğu isimsiz olarak yayınlanan oyunlardan hiçbirinin sahneye konmasını kontrol etmeye veya onlardan para kazanmaya çalışmamıştır. Anladığımız kadarıyla mirasçılarından hiçbiri First Folio'nun ölümünden soma yayınlanmasına veya ondan para kazanma işine katılmamıştır. Eğer Shakspere, kendi adını taşıyan elyazmalarının ve yayınlanmamış oyunlarının yazarı olsaydı, bunlar onun en değerli varlıkları olurdu; oysa vasiyetnamesinde en iyi ikinci yatağı ile büyük gümüş çanağından özel olarak bahsetmesine rağmen herhangi bir kitap ismi geçmez.

Birçok kitap "William Shakespeare" diye imzalanmış olsa da, Stratfordlu aktörün bilinen tüm imzalarında "William Shakspere" yazıyordu. İmladaki bu gözden kaçan farklılık acaba bir anlama mı sahipti? İlk Shakespeare kitabının yayıncıları söz konusu aktöre gerçekten kitapta bahsettikleri kadar büyük bir saygı duyuyorlarsa, sanki bir aldatmacaya açık, alaycı gönderme yapar gibi kapağa onun bir karikatürünü neden koydular?

Ayrıca Shakspere'in özel hayatındaki bazı noktalar anlaşılmaz saçmalıklar gibi görünmektedir. Edebi kariyerinin doruk noktasında olması gereken bir dönemde alkol üretmek için malt ticaretine girmeye çalışmaktadır! **Venedik Tüccarı** adlı oyunun meşhur yazarının bir tefeci olduğunu düşünün! Shakspere'in hemşerileri arasında Philip Rogers adında, onun iki şilinini almak için dava ettiği bir adam da vardır! Kısaca Shakspere'in hayatında onun yazınsal dehasını destekleyecek tek bir örnek bulamıyoruz.

Shakespeare oyunlarında savunulan felsefi idealler, açık bir biçimde yazarın

Gül-Haçlılara özgü kimi öğretileri ve inançları çok iyi bildiğini göstermektedir.

Aslına bakılırsa Shakspeare'in oyunlarının felsefi derinliği, yazarı, çağının aydınlanmış insanları arasına sokmaktadır. Bacon Shakspere tartışmasına bir çözüm arayan insanları, çoğunluğunu entelektüeller oluşturur. Bu insanlar akademik başarılarına rağmen, çağın felsefi başarıları arasıdaki aşkıncılığın oynadığı önemli rolü hesaba katmamışlardır. Üstfiziğin [superphysics] gizemleri maddeciler için açıklanamazdır, bu kişilerin eğitimi onları söz

konusu bilimin karmaşık alanlarına girmesini engeller. Fırtına, Macbeth, Hamlet veya Kış Masalı oyunlarım Platoncu, Kabalacı, Pisagorcu bir insandan başkası yazabilir mi? Bir Yaz Gecesi Rüyası adlı oyunu Paracelsusçu yazım çok iyi bilen bir insandan başkası yazabilir mi?

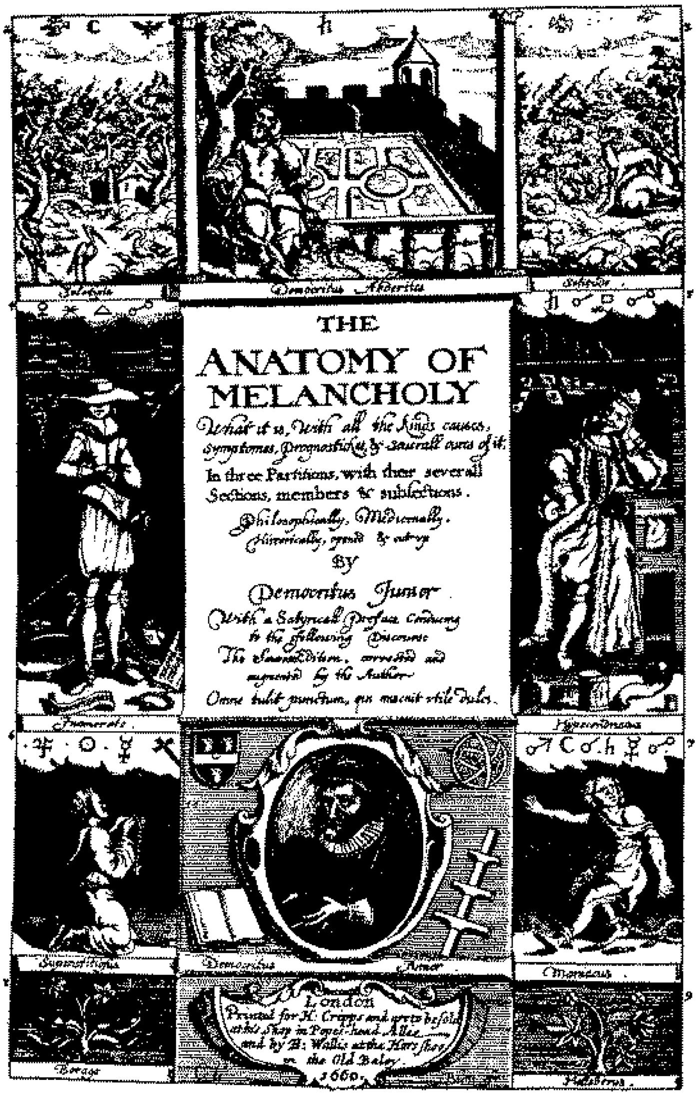
SHAKESPEARE'İN KRAL II. RİCHARD KİTABININ 1597 TARİHLİ BASKISINDAN BİR SÜSLEME.
Yukarıdaki süs, uzun zamandan beri Bacon'a veya Gül-Haçlılara ait bir süsleme olarak kabul edilir. Koyu ve açık renkli A harfleri Gül-Haç sözcülerinin yayınladığı kitaplarda sık sık karşımıza çıkar.

Modern bilimin babası, modern hukuku yeniden biçimleyen kişi, modern İncil 'in editörü, modern demokrasinin öncüsü ve modern Hürmasonluğun kurcusu Sir Francis Bacon, birçok amacı ve hedefi olan bir insandı. O bir Gül-Haçlı'ydı, kimilerine göreyse Gül-Haç hareketini başlatan kişiydi. Bacon, Gül-Haç manifestolarında bahsedilen Aydınlanmış Baba C.R.C. değilse bile, kesinlikle GülHaç tarikatının yüksek derecede bir inisiyesiydi. Eserleri, sembolizm, felsefe ve edebiyat öğrencileri için, ancak onun bu gizli cemiyetle bağlantısı içinde anlam kazanabilir.

Genel inanışa göre William Spakspere'nin yazdığı düşünülen sonelerin ve oyunların gerçek yazarının Sir Francis Bacon olduğunu kanıtlamaya çalışan ciltlerce kitap yazılmıştır. Bu metinleri tarafsız bir gözle inceleyen kişi, Baconcı teoriyi desteklemekten başka bir yargıya varamaz. Aslına bakılırsa yıllarını **Sir Francis Bacon'ın gerçek Avon Ozanı olduğunu kanıtlamaya çalışmakla geçirenler**, en önemli noktayı, yani bir Gül-Haç inisiyesi olan Sir Francis Bacon'ın Spakespeare'e ait oyunların içine Gül-Haç Kardeşliği'nin gizli öğretilerini ve kurucularından biri olduğu Hürmason tarikatının gerçek ritüellerini yedirmiş olduğunu vurgulamış olsalardı, davalarını çok önceden kazanırlardı. Bununla birlikte halk, bir yanlışı düzeltmek, bir sorunu çözmektense geleneksel kahramanlarım korumak ister. Bununla birlikte, düğüm çözüldüğü zaman insanlık için uygulamalı faydası olan bilgilerin keşfedileceği kanıtlanabilirse, dünyanın en zeki insanları bu girişime gönüllü olacaktır. Bacon-Shakspere karşıtlığı, en yetenekli savunucularının zaten fark ettiği üzere, bilim, din ve ahlak alanlarım derinden ilgilendirmektedir. Bu sırrı çözen kişi, orada, kadimlerin kayıp olduğu düşünülen bilgeliğine bir anahtar bulabilir.

King James, Bacon'ın entelektüel başarılarını takdir ettiği için bugün Kral James İncili diye bildiğimiz metnin çeviri metinlerini, düzeltme, tashih ve gözden geçirmesi için ona teslim etmiştir. Bu metinler onun elinde bir yıl kadar kalmıştır. Fakat bu süre içinde neler olduğuna dair elimizde hiçbir bilgi yoktur. Bu eserle ilgili olarak William T. Smedley şunları yazmaktadır: **"Onaylı İncil Versiyonu'nun Francis Bacon'a ait olduğu eninde sonunda kanıtlanacaktır."** (Bkz. The Mystery ofFrancis Bacon.) Kral James İncili'nin ilk baskısında şifreli bir Baconcı başlık süslemesi vardır. Acaba Bacon, Onaylı İncil'e, açık bir biçimde metne

koymaya cesaret edemediği mistik ve masonik Hıristiyanlığın gizli Gül-Haç anahtarını gizlemiş olabilir mi?

BURTON'UN ANATOMY OF MELANCHOLY ADLI KİTABININ KAPAK SAYFASI

Baconcı uzmanlar, Burton'un Anatomy of Melancholy adlı eserinin, gerçekte Bacon'ın olaylı hayatı süresince toplamış olduğu tuhaf ve nadir bilgilerin not alındığı bir kitap olduğunu ileri sürüyor. Bu kapak sayfasının şifreli bir mesaj içerdiğine inanılmaktadır. Bu şifrenin anahtarı sağ alt köşedeki eliyle işaret eden deli figürüdür. **Elizabeth Wells Gallup'a göre, figürün işaret ettiği semavi küre, Francis Bacon'ın şifreli bir sembolüdür.** Bulutların içinde görünen gezegensel işaretler kitapta anlatılan deliliği üreten gezegensel konumları göstermektedir. Başı eline dayalı oturan adam figürünün ise Francis Bacon olduğuna inanılmaktadır.

Sir Francis Bacon, Shakespeare imzalı oyunları ve soneleri yazmak için gerekli felsefi ve genel bilgiye sahipti. Herkes onun bir besteci, avukat ve dilbilimci olduğunu biliyordu. Rahibi Doktor William Rawley ile Ben Johnson, onun felsefi ve şiirsel başarılarına tanıklık etmektedirler. Rawley, Bacon için şu dikkate değer sözleri söyler: **"Bu modern zamanlarda bir insanın üzerine Tanrı'nın bilgisinin bir ışık halinde indiğine inanacak şekilde eğitildim, bu insan Bacon'dan başkası değildir. Çünkü son derece iyi bir okuyucu olmasına rağmen, bilgilerini kitaplardan değil, içinden bir yerlerden alıyordu."** (Bkz. Resuscitado'nun giriş bölümü.)

Sir Francis Bacon sadece iyi bir avukat değil, aynı zamanda dikkatleri üzerine toplayan bir saray nedimiydi. Shakespeare imzalı oyunlarda görülen soylulara ait görgü kuralları ve yasaları, Stratfordlu bir aktörün mütevazı konumuyla bilebileceğinden çok daha iyi biliyordu. Üstelik Verulam Kontu birçok yabancı ülkeyi ziyaret ederek oyunların arka planını oluşturan bilgiyi almıştır, dolayısıyla buralardaki otantik yerel atmosferi yeniden yaratabilecek

konumdaydı, oysa William Shakspere'in İngiltere dışına seyahat ettiğine dair hiçbir kayıt bulunmamaktadır.

Sir Francis Bacon tarafından bir araya getirilen devasa kütüphane, Shakespeare imzalı oyunlardaki alıntı ve anekdotlar için gerekli ciltleri de kapsıyordu. Gerçekten de birçok oyun, o zamanlar İngilizce çevirisi olmayan daha eski metinlerden alınmıştı. Akademik yetenekleri sayesinde Verulam Lordu orijinal kitapları okuyabilirdi; William Shakspere'in bunu yapabilme ihtimali ise çok düşüktür.

Shakspeare imzalı oyunların yazılmasında Bacon'ın parmağı olduğuna dair çok sayıda şifreli kanıt mevcuttur. **Sir Francis Bacon'ın şifreli sayısı 33 idi.** Kral Dördüncü Henry'nin birinci perdesinde, Francis kelimesi tek sayfada tam 33 kez görünür. Bu amaca ulaşmak için çok tuhaf cümleler kurmak gerekmiştir: **"Anon Francis? No Francis, but tomorrow Francis: or Francis, on Thursday: or indeed Francis when thou wilt. But Francis."**

Shakspere imzalı oyunlarda birçok akrostiş imzalar bulunur. En basit akrostişte satırların ilk harflerinde Bacon ismi gizlidir. Fırtına adlı oyunun 1. Perde, 2. Sahne'sinde bir Bacon akrostişi dikkat çeker.

"Begun to teli me what 1 anı, but stopt

And left me to a bootelesse Inquisition,

Concluding, stay: not yet."

İlk ve ikinci satırın ilk harfleri ile üçüncü satırın ilk üç harfi BACon kelimesini oluşturur. Bacon imzalı yazılarda da aynı akrostiş sık sık karşımıza çıkar.

Shakespear oyunlarının yazarı her kimse, Sir Francis Bacon'ın siyasi görüşleriyle tam bir anlaşma içindedir, ayrıca oyunlarda onun siyasi rakiplerinin karikatürlerini görürüz. Dolayısıyla bu yazar ve yazarların dini, felsefi görüşleri ve eğitim hakkındaki fikirleri de Bacon'ın kişisel görüşleriyle birebir örtüşür. Bacon'ın yazıları ile Shakespeare'in oyunları arasında dikkat çekici stil ve terminoloji benzerliğinin dışında, ayrıca, her ikisinde de ortak tarihsel ve felsefi hatalar vardır. Örneğin her iki yazarın da kullandığı Aristoteles'ten yanlış alıntılar.

BACON'IN BİR İMZASI

Resmin alındığı garip kitap 1648 yılında Paris'te yayınlanmıştır. Resmin ön tarafındaki iri yaban domuzu Bacon araştırmanlarının dikkatini hemen çekecektir. **Bacon bu hayvanı kendi ismiyle yaptığı bir kelime oyunu yüzünden seçmiştir.** Resmin arka kısmındaki iki sütun bir mason sembolizmini akla getirmektedir. Resmin neredeyse tam ortasındaki -biri parlak diğeri gölgeli- iki A harfi. tek başına Baconcı etkiyi göstermek için yeterlidir. Bununla birlikte en önemli kanıt Bacon'ın isminin Latince harflerle yazılışının (F. Baco) toplamının 17 sayısına tekabül etmesidir. Resimde görülen üç kelimedeyse toplam 17 harf vardır.

"Geleceğin tüm dehasını ortaya çıkaracağının bilincinde olan Verulam Lordu, vasiyetinde, Mesih'in huzurunda ruhunu Tanrı'ya bağışlar ve bedeninin bilinmez bir yere gömülmesini, isminin ve hatırasının insanların hayırlı konuşmalarına, yabancı uluslara, sonraki çağlara ve bir vakit sonra kendi ülkesinin insanlarına kalmasını diler. Bacon, italikle vurguladığımız kısmı, muhtemelen çok fazla şeyi ifşa ettiği korkusuyla vasiyetinden silmiştir.

Sir Francis Bacon'ın oyununun kendi döneminde birkaç kişi tarafından bilindiğine dair kesin kanıtlar mevcuttur. On yedinci asırda yayınlanan birçok kitapta Shakespeare imzalı oyunların gerçek yazarına dair sayısız ipucu bulabiliriz. Robert Cawdry'nin Treasuri or Storehouse ofSimiles [Meseller Deposu ve Sözlüğü] adlı eserinin 1609 baskısının 33. sayfasında (Bacon'ın şifresidir) şu önemli imaya rastlarız: "Değerli bir kıyafete bürünmesine, sahnede onurlu bir insanı oynamasına ve oyun bittiğinde kıyafetine sahip çıkıp onunla övünmesine izin verilen zavallı bir adama yalnızca gülünür." Dönemin çeşitli metinlerinin 33. sayfasında hog kelimesine veya şifresel ifadelere rastlıyor olmamız, Bacon'ın şifresinin anahtarının kendi ismi veya bu isimle aynı sayısal değere sahip kelimeler olduğunu gösteriyor. Windsor'un Şen Kadınları adlı eserdeki Bavyan Quickly'nin repliği çok çarpıcıdır: **"... hog, sizi uyarırım, Bacon'ın kuzusudur."** The Countess of Pembroke's Arcadia'nın ve Edmund Spenser'ın Faerie Queene adlı eserlerinin başlık sayfalarıyla, Alciatus ile Wither'in eserlerindeki amblemler hep aynıdır. Üstelik Love's Labour'un Lost adlı oyunun beşinci sahnesinde görünen honorificabilitudinitatibus kelimesi, sayısal değerinin (287) gösterdiği üzere bir Gül-Haç imzasıdır.

Bacon'|n Advancement ofLeaming adlı eserinden.

FRANCIS BACON, BARON VERULAM, VISCOUNT ST. ALBANS

Lort tocon 1561 Yılında doğmuş, kayıtlara göre 1626 yılında ölmüştür. Bununla birlikte cenazesinin uydurma bir cenaze olduğu onun İngiltere den ayrılarak yıllarca başka bir isimle Almanya'da yaşadığı, burada hayatını adadığı gizli cemiyetin öğretilerini yaymaya devam ettiğine dair birçok kanıt vardır. Tarafsız araştırmacıların zihninde, Lort Bacon'ın Kraliçe Elizabeth ile Leicester Kontu'nun oğlu olduğuna dair çok az kuşku vardır.

Yine Sir Francis Bacon'ın Yeni Atlantis adlı eserinin başlık sayfasında, Zamanın Babası, bir mağaranın karanlığından dişi bir figür çıkarırken tasvir edilir. Bu tasvirin etrafında Latince bir ifade vardır: "Vakti geldiğinde, gizli hakikat ortaya çıkacaktır. On yedinci asrın özellikle ikinci yarısında yayınlanan kitapların üzerindeki desenler ve vurgulu kelimeler belli bir plana göre hareket edildiğini göstermektedir.

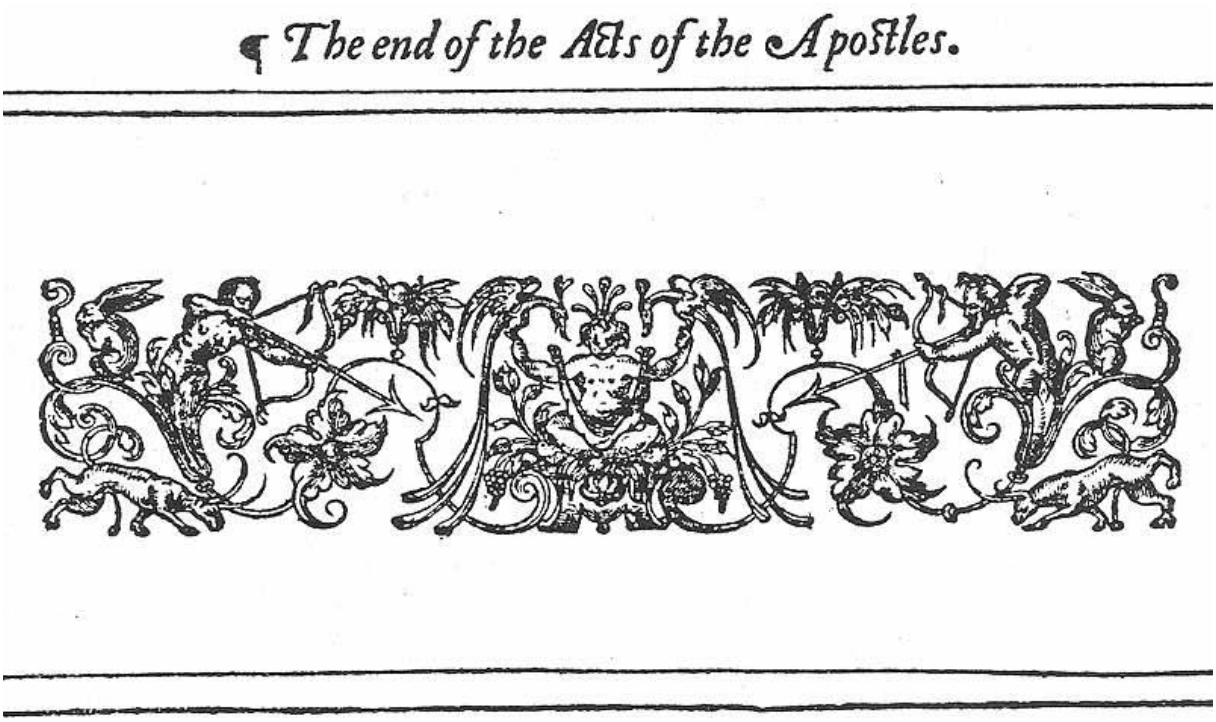
Öyle anlaşılıyor ki Shakespeare ismini taşıyan Yarakların ve diğer kitapların yanlış sayfalanması da Baconcı şifrelere bir anahtar oluşturur; çünkü farklı matbaalar tarafından yapılan farklı basımlarda da aynı sayfa hatalarına rastlarız. Örneğin Shakespeare'in Birinci ve İkinci Varaklan dokuz yıl aralıkla tümüyle farklı iki tipoda ve matbaada basıldığı halde, her iki Comedies baskısının 153. sayfası 151, 249 ile 250. sayfalar, sırayla 250 ile 251 olarak numaralandırılmıştır. Yine Bacon'ın The Advancement and Profience of Learning adlı eserinin 353 ile 354. sayfaları, sırayla 351 ve 352 olarak numaralandırılmıştır. Du Bartas' Divine Weeks adlı kitabın 346 ve 350. sayfaları yerinde yoktur, 450. sayfa ise 442 olarak numaralandırılmıştır. Sayfaların 50, 51, 52, 53 ve 54 sayılarıyla bitiyor olması dikkatinizi çekmiş olmalı.

Verulam Lordu'nun iki harfli şifreleme ihtiyacı 1590 ile 1650 yılları arasında basılmış sayısız kitapta layıkıyla yerine getirilmiştir. **"Yazar Üstat W. Shakespeare'e"** atfedilmiş L. Digges'in dizeleri hem büyük hem küçük harfler için iki farklı font kullanımı içerir. Fark büyük T, N ve A harflerinde açıkça görülür. **Şifre daha sonraki baskılardan silinmiştir.**

Metinde gizli malzemelerin varlığı, genellikle kelimelerle gereksiz oynamalar ve fazladan süslemelerde kendini gösterir. Du Bartas ' Divine Weeks adlı eserin 1641 baskısında on altıncı sayfada eski bir metne bakan bir domuz resmedilmiştir. Metin anlamsız kelimelerden oluşur. Açıkça şifreli olduğu anlaşılan bu metin Bacon'ın imzasını -Hog-taşır. Shakespeare'in oyunlarının 1623'teki Birinci Varağının yayınlanmasının hemen ardından Gustavus Selenus ismiyle şifreleme üzerine dikkat çekici bir eser yayınlanmıştır. Bu kitabın Shakespeare'in Toplu Eserleri'nin şifre anahtarını taşıdığına dair güçlü bir kanaat vardır.

Ayrıca tuhaf kitaplar üzerindeki tuhaf yazı tura işlemeleri de şifrenin varlığını göstermektedir. Eski kitaplarda da bu tür amblemlerin basılması âdetten olsa da, kimi amblemler Bacon'ın Gül-Haç şifrelerine özeldir. Koyu ve açık tonlu A ilginç bir örnektir. Baconcı sembolizmde koyu ve açık tonlu A ve hog üzerine sayısız referansı hatırladığımız zaman, onun Interpretation of Nature [Doğanın Yorumu] adlı eserindeki şu ifade çok çarpıcıdır: **"Domuzdan düşen sümük, olur da yerde A harfini oluşturursa, onun bu harfi yazdığı gibi, koca bir trajediyi de yazabileceğine inanır mısınız?"**

On yedinci asrın diğer gizli cemiyetlerinin yaptığı gibi Gül-Haç cemiyeti de şifreli mesajlarını iletmek için süslemeleri kullanmıştır. Baconcı şifreler içerdiği düşünülen eserler, genellikle Gül-Haç ve mason süs ve amblemleri içerecek şekilde basılmıştır. Genellikle tek bir kitapta, Gül-Haç, vazolar, üzüm salkımları ve benzeri semboller bir arada bulunmaktadır.

Ralegh'in History of the World adlı eserinden.

ŞİFRELİ BİR SÜSLEME

Baconcı felsefeden etkilenen kitapların bölüm başlarında ve sonlarında, inisiyelere kitap içinde gizli bilginin varlığını göstermek -veya Baconcı, Gül-Haççı şifreleri saklama amaçlı- için bazı geleneksel süslemeler kullanılırdı. Yukarıdaki başlık süslemesinin Baconcı bir şifre olduğu artık kesin olarak bilinmektedir ve sadece sayılı kitapta bulunur. Bu şifreli mesajlar, kitaplara ya bizzat Bacon tarafından ya da Bacon'ın şifre ve bulmaca konusundaki müthiş bilgisiyle hizmet ettiği cemiyetin üyesi olan başka yazarlar tarafından eklenmiştir. Bu süslemenin çeşitlemelerini Shakespeare'in Toplu Eserleri'nin ilk baskısında (16231, Bacon'ın Novum Organum adlı eserinde (16201. Kral James İncili'nde (1611), Spencer'ın Faerie Queene adlı eserinde (1611), Sir Walter Ralegh'in History of the World eserinde (1614) görebiliriz. (Bkz. American Baconiana.)

The Tragedy of Cymbeline adlı eserle başlayan şifreye, çarpıcı bir anahtar görevi gören bir belge mevcuttur. Bildiğimiz kadarıyla bu metin asla yayınlanmamıştır ve Shakespeare oyunlarının yalnızca 1623 baskısına uygulanabilmektedir. Şifre imla işaretleri, özellikle uzun ve kısa nida işaretleri, dik veya eğri soru işaretlerini dâhil eden bir kelime ve satır sayma şifresidir. Bu şifre 1900 yılında Henry William Bearse tarafından keşfedilmiş, enine boyuna kontrol edildikten sonra halka açıklanmıştır.

Mason tarikatının ortaçağın gizli cemiyetlerinin doğrudan bir devamı olduğu konusunda hiçbir kuşku yoktur. Hürmasonluğun, kadim çağların ve ortaçağın sembolizmi ve mistisizmiyle dolu olduğu da inkâr edilemez. Sir Francis Bacon, masonların kökenine dair gerçek sırrı biliyordu ve bu bilgiyi şifrelerle kitaplara işlediğini düşünmemiz için pek çok nedenimiz vardır. Bacon, elçiyle mesajını birbirinden hiçbir zaman ayıramamış olan bir dünya ile gizli bir kurum arasındaki odak noktasıdır. Kadim çağların kayıp bilgisini keşfeden söz konusu gizli cemiyet, bilginin tekrar kaybolacağından korkarak onu iki şekilde devam

ettirmiştir: (1) inisiyelere bilgeliğini semboller şeklinde ifşa eden bir örgütlenme yoluyla (Hürmasonluk); (2) ustaca şifre ve bulmacalarla sırları günün edebiyatına gizleyerek.

Kanıtlar, kadimlerin gizli eserlerinden bir seçkiyi, bizzat kendilerinin hazırladıkları kimi başka metinlerle birlikte yayınlama görevini üstlenmiş olan bilge ve aydın bir gruba işaret etmektedir. Bu kişiler, cemiyetin gelecekteki üyelerinin bu kitapları tanımakla kalmayıp, aynı zamanda önemli pasajları, kelimeleri, bölümleri hemen görebilmeleri için şifreli desenlerden sembolik bir alfabe yaratmışlardır. Kavrayışı keskin birkaç insan, bir anahtar ve sıra kullanarak bilgelikle aydınlanmış bir hayata uyanacaklardır.

Bacon gizeminin devasa önemi gün geçtikçe aydınlanmaktadır. **Sir Francis Bacon kadimlerin gizli öğretisini başından sonuna kadar öğrenen büyük zekâlar zincirinin bir halkasıdır.** Bu gizli öğreti onun şifreli yazılarına saklanmıştır. Onun şifrelerini çözmeye çalışmanın tek meşru sebebi bu ilahi bilgeliği arayıştır.

Mason araştırmanlar, on altıncı ve on yedinci asırda yayınlanmış birçok kitapta, modern masonluğu kuran, fakat dış grubu kontrol edip yönlendirmekle yetinip ortaya çıkmayan gizli bir cemiyetin mühürlerini ve imzasını taşıyan kitaplardan çok şey öğrenebilir. Hürmasonluğun kayıp ritüelleri ve tarihi, ortaçağın sembolizminde ve şifrelerinde yeniden keşfedilebilir. Hürmasonluk sırlı ve saklanmış babamızın parlak ve ihtişamlı oğludur. Onun kendi soyunun nereden geldiğini bilmemesinin nedeni, kökeninin süperfiziksel ve mistik olanın perdesiyle örtülmüş olmasıdır. 1623 tarihli Toplu Eserler [Great Folio] Masonik bilgi ve sembolizm açısından bir hazinedir. Büyük Çalışma'nın gerektirdiği araştırmaların yapılacağı gün de giderek yaklaşmaktadır.

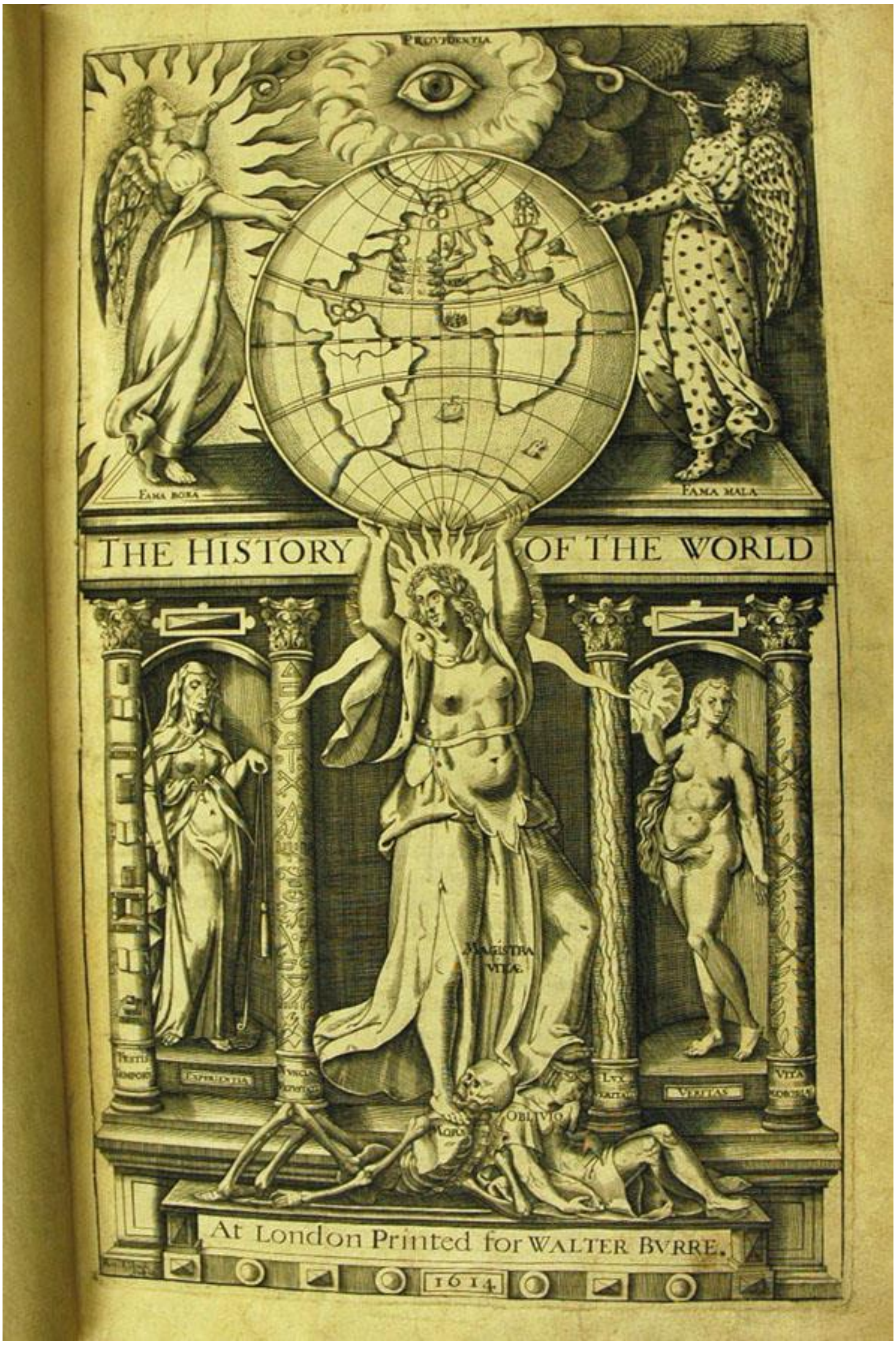
Hıristiyanlık, pagan gizem okullarının cisimsel örgütlenmesini dağıtmış olsa da, paganların sahip oldukları doğa ötesi bilgisini yok edemezdi. Yunan ve Mısır Gizem Okulları, kilisenin ilk yıllarında ona nüfuz etmiş, Hıristiyanlık kıyafetine bürünerek Hıristiyan inancın unsurları haline gelmiştir. Sir Francis Bacon, eskiden pagan kâhinlerin sahip oldukları sırlara nüfuz edip onu yayma vazifesi verilen insanlardan biriydi. Bu amaca ulaşmak için ya Gül-Haç Kardeşliği'ni kurdu, ya da bu isimle halihazırda mevcut bir cemiyete girerek onun önemli üyelerinden biri haline geldi.

İnisiye olmayanların açıkça anlayamayacağı bazı nedenlerden dolayı, Bacon bulmacasının çözülmesini engellemeye yönelik sürekli ve ısrarlı bir çaba söz konusudur. Araştırmanların çabalarını sürekli engelleyen güç her ne olursa olsun, soru bugün de Bacon'ın döneminde olduğu kadar canlıdır ve bulmacayı çözmeye çalışanlar hâlâ bu engelleyici gücün direncini hissediyorlar.

Her şeyi yanlış anlamaya yatkın olan dünya, doğanın gizli işleyişini anlayanları yargılamaya ve bu bilgeliğin bekçilerini yok etmek için her yolu denemeye devam etmektedir. Sir Francis Bacon'ın siyasi prestiji, sonunda gözden düşmüş ve Sir Walter Ralegh'in aşkın bilgisi tehlikeli görüldüğü için utanç verici bir şekilde son bulmuştur.

Shakspere'nin elyazısını taklit etmek, saf halka sahte portreler sunmak, uydurma biyografiler yazmak, metinleri ve kitapları tahrip etmek, şifreli mesajlar taşıyan şekil ve yazıları anlaşılmaz hale getirmek, hepsi birden Bacon-Shakspere-Gül-Haç bulmacasını çözmeye çalışanların önünde büyük engeller yaratıyor. Nitekim İrlanda' da yapılan sahtekârlıklar, uzmanları yıllarca uğraştırmıştır.

Ralegh'in History of the Worldadlı eserinden.

SIR WALTER RALEGH'İN HISTORY OF THE WORLD ADLI ESERİNİN İLK SAYFASI

Sir Walter Ralegh'in elindeki, İngiliz Hükümetine zarar vereceğini düşündüğü bilgi neydi? Ona yöneltilen suçlamalar kanıtlanamadığı halde neden idam edildi. Yoksa o Avrupa'yı siyasi ve dini olarak neredeyse yerle bir eden, şu çok korkulan ve nefret edilen gizli cemiyetlerden birinin üyesi miydi? Sir Walter Ralegh, Bacon-Shakspere-Gül-Haç-mason bulmacasının önemli bir unsuru muydu? Bu büyük soruyu araştıranlar, öyle anlaşılıyor ki onun rolünü

tümüyle gözden kaçırmışlar. Çağdaşlarının zekasını sürekli övdükleri Ralegh, epey zamandan beri İngiltere'nin en parlak çocuklarından biri olarak görülmektedir.

Asker, devlet adamı, yazar, şair, felsefeci ve kaşif olan Sir Walter Ralegh, Kraliçe Elizabeth'in maiyetinin parlak üyelerinden biriydi. Kral James, Elizabeth'in ölümünden sonra bu adamın üstüne mümkün bütün onursuzlukları yıkmaya çalıştı. Silahların adını duyduğunda titreyen, haç çıkarıldığında ağlayan korkak James, bu parlak saray adamını son derece kıskanıyordu. Kralın zaafını kullanan Ralegh'in düşmanları, o asılana, kafası kopmuş bedeni ayaklar altına alınana dek durmadılar.

Yukarıdaki kapak sayfası Ralegh'in düşmanları tarafından ona karşı güçlü bir silah olarak kullanılmıştır. Kral James'i, elinde küre taşıyan ortadaki insanın kendisinin bir karikatürü olduğuna inandırmışlar, öfkelenen kral resmin bütün kopyalarının yok edilmesini emretmiştir. Fakat birkaç kopya sarayın gazabından kurtulabilmiştir. Bu yüzden resim çok nadirdir. Resim, Gül-Haç ve mason sembolleriyle doludur, sütunlardaki figürler muhtemelen bir şifre saklamaktadır. En önemlisi de, bu sayfanın karşısındaki sayfada kullanılan başlık süslemesi Shakespeare'in 1623 tarihli toplu eserler baskısındaki ve yine Bacon'ın Novum Organum'undaki başlık süslemesiyle aynıdır.

Elimizdeki malzemeye göre, Gül-Haç Kardeşliği'nin yüce meclisi, **"felsefi ölüm"** denilen şeyle ölen belli sayıda insanlardan oluşmaktadır. Bir inisiyenin Tarikat için çalışma vakti geldiğinde, her zaman olan şey, onun bir sır perdesi altında ölmesidir. Gerçekteyse ismini, yaşadığı yeri değiştirmektedir; sahte cenaze töreninde onun yerine taşla doldurulmuş bir tabut gömülmektedir. Gizem okullarının bütün diğer hizmetkârları gibi kişisel ünü tümüyle reddeden, başka insanların kendisinin yazdığı veya ilham verdiği metinlerin yazarı gibi görünmesine izin veren Sir Francis Bacon örneğinde de aynı şey olmuştur.

Francis Bacon'ın şifreli yazıları, aşkıncılık ve sembolik felsefenin en güçlü, elle tutulur unsurlarını oluşturur. Öyle anlaşılıyor ki **Novum Organum**'u yazan, küçük gemisiyle, Herkül Sütunları'nın arasından geçerek keşfedilmemiş denizlere açılan, yeni bir medeniyet ideallerini Yeni Atlantis ütopyasında muhteşem bir şekilde dile getiren bir adamın dehasını dünyanın tam olarak kavraması için daha çok zaman geçmesi gerekiyor. Sir Francis Bacon acaba ikinci bir Prometheus muydu? Dünyadaki insanlara duyduğu büyük sevgi ve onların cehaletine duyduğu acıma hissi, gökyüzünden semavi ateşi indirip matbu kâğıdın içine saklamasına mı neden oldu?

Bacon bulmacasının anahtarı büyük bir ihtimalle klasik mitolojide bulunacaktır. Yedi Işınlı Tanrı sırrını anlayan kişi Bacon'ın anıtsal emeklerini gerçekleştirmek için kullandığı yöntemi anlayacaktır. Gezegensel sistemin üyelerinin düzenine ve niteliklerine göre o çeşitli isimler kullanmıştır. Bacon bulmacasının en az bilinen, ama en önemli anahtarlarından biri, Blaise de Vigenere tarafından Paris'te yayınlanan Les İmages ou Tableaux de platte peinture des deux Philostrates sophistes grecs et les statues de Callistrate adlı eserin 1637 tarihli 3. baskısıdır. Yazar isminin oluşturduğu şifrenin çözülmesiyle açıkça anlaşıldığı üzere Bacon tarafından veya onun ya da cemiyetin talimatlarıyla yazılan bu kitap, masonik ve Gül-Haççı sembolizme dair en önemli bilgeleri verir. Kitabın 486. sayfasında "Hercules Furieux" isimli bir resim vardır. Resimdeki devasa figür bir mızrakla zelzeleler yaratır ve önündeki topraktan tuhaf semboller fışkırır. Alfred Freund, Das Bild des Speershüttlers die Lösung des Shakespeare-Riitsels isimli çalışmasında bu kitaptaki Baconcı sembolizmi açıklamayı dener. Felsefi bir

Herkül olan Bacon, der, mızrağı asıl sallayan kişiydi: Shakespeare [Spear (mızrak) –Shaker (sallayan)].

Sh:541-552

Kaynak: Manly P. Hall, Tüm Çağların Gizli Öğretileri/ Orijinal Adı: Secret Teachings of All Ages, Ezoterik Klasikler Dizisi: Mitra, 2,1. Basım: Nisan 2008, İstanbul

Bibliyografya

- Will Durant, "The Story of Philosophy", 1991
- H. Zekâi Yiğitler, "Türk ve Dünya Edebiyatından Şairler ve Yazarlar", Öğün Yayınları

FRANCIS BACONYENİ ATLANTİS

İngilizceden çeviren: Hâmit Dereli

Bitmemiş bir yapıt

OKUYUCUYA

Bu öyküyü, efendim, bir bilim kurumunun örneğini vermek amacıyla kaleme aldı. **Süleyman Evi** veya **Altı Günlük İşler Koleji** adını verdiği bu kurum doğayı anlamak ve insanlığa yararlı büyük ve harika yapıtlar oluşturmak için kurulmuştur. Efendim yapıtında bu bölümün sonuna gelmişti. Kuşkusuz örnek, içindeki şeylerin çoğu insanoğlunun gücü içinde olmakla birlikte, her bakımdan benzeri oluşturulamayacak kadar geniş ve büyüktür. Efendim aynı zamanda bu öyküde bir yasalar sistemi ya da en iyi devlet ve toplum biçimini yaratmayı düşünmüştü. Fakat bunun uzun bir yapıt olacağını görerek çok daha fazla sevdiği doğal tarihe gereç toplamak isteğiyle bu düşüncesinden vazgeçti.

RAWLEY

Tam bir yıl kaldığımız Peru'dan yelken açarak Güney Denizi yoluyla Çin'e ve Japonya'ya doğru yola çıktık. Yanımıza on iki aylık yiyecek almıştık. Beş ay ve daha fazla doğudan, hafif ve zayıf olmakla birlikte, uygun rüzgârlar esti. Fakat sonra rüzgâr birdenbire döndü. Günlerce hep batıdan esti, bu yüzden az yol alıyor, bazen hiç alamıyorduk. Birkaç kez geri dönmek istedik. Fakat sonra güneyden doğuya doğru esen şiddetli bir fırtına çıktı. Bizi (bütün çabalarımıza karşın) kuzeye doğru sürükledi; bu sırada, tutumlu kullandığımız halde, yiyeceğimiz tükendi. Böylece dünyanın uçsuz bucaksız sularının ortasında yiyeceksiz kaldık. Kendimizi tükenmiş sayıyor, ölüme hazırlanıyorduk. Bununla birlikte gönüllerimizi ve seslerimizi **"denizlerde harikalarını gösteren"** göklerdeki Tanrı'ya yönelttik; onun acımasına sığınarak "nasıl başlangıçta denizin yüzünü açıp kuru toprağı gösterdiyse şimdi de bize ölmememiz için toprağı göstermesini" diledik. Gerçekten de ertesi gün akşamüzeri enginde kuzeye doğru yoğun bulutlar gördük. Bu bize karaya yaklaştığımız umudunu verdi. Çünkü Güney Denizi'nin bu bölümünün tümüyle tanınmamış olduğunu, orada şimdiye kadar bulunmamış adalara ve kıtalara raslanabileceğini biliyorduk. Bunun üzerine rotayı kara gibi görünen yöne çevirdik ve bütün gece yol aldık. Ertesi gün şafak sökerken gözlerimizin önünde düz bir kara parçasının uzandığını gördük. Ormanlarla kaplı olduğu için daha da

karanlık görünüyordu. Bir buçuk saat gittikten sonra iyi bir limana girdik. Burası çok büyük değilse de iyi yapılmış, denizden pek hoş görünen güzel bir kentti.

Karaya çıkıncaya kadar her dakika düşünerek kıyıya yanaştık. Karaya çıkmaya girişirken birdenbire karşımızda ellerinde sopalar olan birtakım adamlar gördük. Bunlar sanki bizim karaya çıkmamızı istemiyorlardı, ama bağırmadan ya da şiddet göstermeden yalnızca yaptıkları işaretlerle bize uzak durmamızı anlatıyorlardı. Bunun üzerine, oldukça büyük bir düş kırıklığına uğramış bir durumda, aramızda ne yapacağımızı konuşmaya başladık. Tam o sırada içinde yedi sekiz kişi bulunan bir sandalın bize doğru geldiğini gördük. Sandaldakilerden birinin elinde iki ucu maviye boyanmış sarı kamıştan bir asa vardı. Bu adam hiçbir güvensizlik göstermeyerek gemimizin güvertesine çıktı. İçimizden birinin diğerlerinden biraz fazla ileriye çıkmış olduğunu görünce cebinden küçük bir parşömen tomarı çıkardı. Bu bizim parşömenlerimizden biraz daha sarı, yazı tabletlerinin yaprakları gibi parlak, fakat yumuşaktı, kolay bükülüyordu. En öndeki adamımıza onu verdi. Bu tomar içinde, eski İbrani, eski Grek ve üniversitelerde kullanılan iyi Latin ve İspanyol dillerinde şu sözler yazılıydı: **"Hiçbiriniz karaya çıkmayın. Size daha uzun bir süre verilmezse, on altı gün içinde bu kıyılardan gitmek üzere hazırlık yapın. Bu süre içinde tatlı su, yiyecek ya da hastalarınıza yardım isterseniz ya da geminizin onarıma gereksinmesi varsa, bunları yazın, gücümüz içinde olanlar verilecektir."** Bu belge, üzerinde aşağıya doğru sarkık fakat açılmamış kanatlı ve yanında bir haç bulunan bir melek çocuk resmini taşıyan bir mühürle damgalanmıştı. Bunu verdikten sonra memur döndü, yanıtımızı almak üzere yanımızda yalnızca bir uşak kaldı.

Bunun üzerine kendi aramızda konuşurken ne yapacağımızı şaşırdık. Karaya çıkmamıza onay verilmemesi, hemen geriye dönmemizin söylenmesi bizi çok üzüyordu. Diğer yandan halkın dil bilmesi, nazik ve uygar oluşu bizi biraz avutuyordu. Her şeyden önce belgedeki haç işareti bizim için bir sevinç kaynağı ve sanki bir kurtuluş işaretiydi.

Yanıtımızı İspanyolca yazdık. Gemimizin iyi durumda olduğunu, çünkü fırtınalardan çok durgun hava ve karşı yönlerden esen rüzgârlarla karşılaştığımızı, hastalarımıza gelince bunların sayıca çok ve ağır olduklarını, karaya çıkmalarına izin verilmezse yaşamlarının tehlikeye düşeceğini bildirdik. Diğer gereksinmelerimizi uzun uzadıya yazdık ve biraz malımız olduğunu, bunlarla bazı şeyleri değiştirmek isterlerse, kendilerine yük olmaksızın gereksinmelerimizi sağlayabileceğimizi de ekledik. Uşağa ödül olarak birkaç altın ve memura verilmek üzere bir parça kırmızı kadife vermek istedikse de uşak bunları almadı. Onlara bakmak bile istemeyerek bizden ayrıldı, kendisi için gönderilen başka bir küçük kayığa binip gitti.

Yanıtımızı gönderdikten üç saat sonra bize doğru, yerli olduğu anlaşılan bir kişi geldi. Üzerinde bir tür sof kumaştan geniş kollu, güzel, bizimkilerden çok daha parlak, lacivert renkte bir kaftan vardı. İç giysisi yeşildi, bir kavuk biçiminde, çok zarif, Türk kavukları kadar büyük olmayan serpuşu da aynı renkteydi. Saçları onun kıyısından lüle lüle taşıyordu. Görünüşü insana saygı aşılıyordu. Bazı yerleri yaldızlı bir kayık içinde geliyordu, yanında yalnızca dört kişi daha vardı. Arkalarından gelen başka bir kayıktaysa yirmi kişi bulunuyordu. Gemimize bir ok atımı kadar yaklaşınca bize işaretler yaparak onu su üzerinde karşılamamız için birkaç kişi göndermemiz gerektiğini anlattılar; bunu hemen yaptık: Başımızdaki insanı ve onunla birlikte içimizden dört kişiyi gemimizin sandalıyla gönderdik. Kayıklarına altı yarda kalınca bağırarak durmamızı ve daha çok yaklaşmamamızı söylediler.

Söylediklerini yaptık. Bunun üzerine az önce giysilerini anlatmış olduğum adam ayağa kalktı. Yüksek sesle İspanyolca olarak **"Hıristiyan mısınız?"** diye sordu.

Yazının altında görmüş olduğumuz haç nedeniyle daha az korkarak "Evet, Hıristiyanız" dedik. Bu yanıt üzerine o kişi sağ elini gökyüzüne doğru kaldırıp yavaşça ağzına doğru çekti. Bu işareti onlar Tanrı'ya şükrettikleri zaman kullanırlarmış. Sonra bize, "Hepiniz korsan olmadığınıza, son kırk gün içinde, haklı ya da haksız, kan dökmediğinize, İsa'nın başı üzerine ant içerseniz, karaya çıkmanıza izin verilebilir" dedi. Bunun üzerine, yanındakilerden biri, -ki giysilerinden bir noter olduğu anlaşılıyordudurumu bir deftere yazdı. Bu yapıldıktan sonra, aynı sandalda büyük adamın yanında bulunan başka bir kişi, efendisi kendisine birkaç söz söyledikten sonra, yüksek sesle, "Efendim bilmenizi istiyor ki geminizin güvertesine çıkmaması gurur ve büyüklük tasladığı için değildir; aranızda birçok hasta insan bulunduğunu söylediğiniz içindir. Kentin sağlık koruyucusu ona uzak durması gerektiğini söylemiştir" dedi. Ona doğru eğilerek selam verdik. "Buyruklarını yerine getirmeye hazır olduğumuzu, şimdiye kadar bize davranış biçimlerini büyük bir onur ve eşsiz bir insanlık saydığımızı; fakat adamlarımızın tutulmuş olduğu hastalığın bulaşıcı olmadığını umduğumuzu" söyledik. Bunun üzerine geri döndü. Biraz sonra noter gelerek gemimizin güvertesine çıktı. Elinde o ülkenin bir meyvesi bulunuyordu. Bu meyve bir portakal gibi, fakat rengi sarıyla kırmızı arasındaydı ve çok güzel kokuyordu. Anlaşılıyor ki; o bunu hastalığa karşı bir koruma aracı olarak kullanıyordu. Bize "İsa ve onun artamları üzerine" ant içirdi. Sonra da bir gün sonra sabah saat altıda bize bir adam göndereceklerini, bu adamın bizi "Yabancılar Evi" denen bir yere götüreceğini, orada gerek sağlıklı, gerek hasta olanlarımız için gereken şeylerin sağlanacağını söyledi.

Bundan sonra bizden ayrıldı; ona birkaç altın vermek istediğimiz zaman gülümseyerek "Bir iş için iki kez para alamam" dedi. Bundan benim anladığıma göre, görevi için devletin kendisine verdiği paranın yeterli olduğunu söylüyordu; çünkü, sonradan öğrendiğime göre, onlar rüşvet alan memurlar için "iki kez ücret alıyor" derlermiş.

Ertesi sabah erkenden bize daha önce elinde bir asayla gelmiş olan adam yine geldi ve bizi **"Yabancılar Evi"**ne götüreceğini, bütün gün işimizle uğraşabilmemiz için kararlaştırılan saatten önce geldiğini söyledi. "Beni dinlerseniz" dedi, "ilk önce birkaçınız benimle gelir, yeri görür, sizin için nasıl rahat bir duruma getirilebileceğini düşünür, sonra hastalarınızı ve içinizden karaya çıkarmak istediklerinizi çağırırsınız." Ona teşekkür ederek, **"bizim gibi kimsesizlere yardımınızdan dolayı Tanrı sizi kuşkusuz ödüllendirir"** dedik.

İçimizden altı kişi onunla birlikte karaya çıktı. Karada önümüze düşmüş giderken döndü. "Ben sizin ancak köleniz ve rehberinizim" dedi. Bizi üç güzel caddeden geçirdi, gittiğimiz bütün yol boyunca iki yanda sıralanmış insanlar görüyorduk. Bunlar o kadar uygardılar ki, bize şaşkınlıkla değil, sanki "hoşgeldiniz" der gibi bakıyorlardı. İçlerinden birkaçı önlerinden geçerken kollarını biraz ileriye doğru uzattılar. Bu devinimi onlar birine "hoş geldiniz" demek için yaparlar.

Yabancılar Evi güzel, geniş bir konaktır. Bizim tuğlalarımızdan daha mavi tuğladan yapılmış, bir bölümü camlı, bir bölümü bir tür yağa batırılmış kumaşla kaplı güzel pencereleri var. Önce bizi yukarıda zarif bir salona aldılar. Sonra kaç kişi olduğumuzu ve kaçımızın hasta olduğunu sordular. Hepimizin, hasta ve sağlıklı, elli bir kişi olduğumuzu, içimizden on yedi kişinin hasta olduğunu söyledik. Biraz sabırlı olmamızı ve kendisi dönünceye kadar

beklememizi istedi. Bir saat sonra geldi. Önümüze düştü. Bizim için hazırlanan on dokuz odayı görmeye gittik. Anlaşılıyordu ki, bu odaların diğerlerinden daha iyi olan dördü bizim ileri gelen dört adamımıza verilecek, onlar tek başlarına bu odalarda kalacaklardı. Diğer on beş odaysa, içlerinde ikişer kişi yatmak üzere, bizlere ayrılmıştı. Odalar güzel, rahat ve iyi döşenmişlerdi.

Sonra bizi, yatakhaneyi andıran uzun bir koridora götürdü. Orada bize bir yanda, boydan boya uzanan on yedi hücre gösterdi. Diğer yanda duvar ve pencereden başka bir şey yoktu. Hücreler pek temiz ve sedir ağacından bölmelerle birbirlerinden ayrılmışlardı. Bu koridor ve bize gerekenden kırk tane daha fazla olan hücreler hastalar için bir klinik görevini görüyordu. Bize söylediğine göre, hastalarımızın arasından iyileşenler hücrelerinden alınıp, bir odaya götürülecekti. Bu amaçla, daha önce söylediğimiz sayıdan başka, on tane daha yedek oda ayrılmıştı.

Bunu yaptıktan sonra bizi yine salona getirdi ve birine bir görev ya da buyruk verdikleri zaman yaptıkları gibi, sopasını biraz yukarı kaldırarak şöyle dedi: "Bilmelisiniz ki, ülkemizin göreneğine göre, adamlarınızı geminizden çıkarmak için verdiğimiz bugün ve yarından sonra üç gün evlerinizde kapanacaksınız. Fakat üzülmeyin ve tutuklandığınızı sanmayın. Rahat edin ve kendinizi dinlenmeye bırakılmış olarak düşünün. Hiçbir şeyiniz eksik olmayacaktır. Adamlarımızdan altısı dışarıda herhangi bir işinizi yapmak üzere ayrılmıştır." Büyük bir heyecan ve saygıyla ona teşekkür ettik. **"Kuşkusuz, bu ülkede Tanrı her şeyde kendini gösteriyor"** dedik. Ona yirmi altın lira uzattık, ama gülümsedi. "İki kez ücret mi alacağım?" diyerek bizden uzaklaştı. Hemen biraz sonra yemeğimiz verildi. Yiyecekler nefis, gerek ekmek, gerek et Avrupa'da bildiklerimizden daha iyiydi. Üç türlü içki içtik. Hepsi de sağlıklı ve güzeldi; üzüm şarabı, bizim bira gibi tahıldan yapılmış fakat daha açık renkli bir içki, o ülkenin bir meyvesinden yapılmış olağanüstü hoş ve serinletici bir tür elma şarabı. Bunlardan başka bize hastalarımız için bir yığın kırmızı portakal getirdiler. Söylediklerine göre deniz tutmalarına bire bir gelirmiş. Aynı zamanda bir kutu küçük gri ve beyazımsı haplar verdiler. Bunlardan hastalarımızın her gece yatmadan önce birer tane almasını istediler. Söylediklerine göre iyileşmelerini çabuklaştırırmış.

Ertesi gün, gemimizden adamlarımızı ve eşyamızı getirme ve taşıma işi bitip biraz sakinleşince, arkadaşlarımızı toplamanın iyi olacağını düşündüm. Toplanınca da onlara "Sevgili arkadaşlar" diye başladım. "Kendimizin ve durumumuzun ne olduğunu bilelim. Biz peygamber Yunus'un, denizlere gömülmüşken balığın karnından dışarı çıktığı gibi, karaya çıktık. Şimdi karadayız, ama ancak ölümle yaşam arasında bulunuyoruz; çünkü hem eski, hem de yeni dünyanın ötesindeyiz. Avrupa'yı bir daha görecek miyiz, ancak Tanrı bilir: Bizi buraya bir mucize getirdi, ancak bir mucize kurtarabilir. **Bu nedenle geçmişteki kurtuluşumuz için ve içinde bulunduğumuz ve gelecek tehlikeler için Tanrı'ya yakaralım.** Her birimiz durumunu düzeltsin: Sonra şu da var ki biz dindar ve uygar olan Hıristiyan bir halk arasına gelmiş bulunuyoruz. Eksik ve yanlışlarımızı göstererek kendimizi utanılacak bir duruma düşürmeyelim. Bir şey daha var; nazik bir biçimde olmakla birlikte bir buyrukla bizi üç gün süreyle bu duvarların içine kapadılar: Bunu terbiye ve davranışlarımızın nasıl olduğunu anlamak için yapıp yapmadıklarını kim bilir? Bunların kötü olduklarını görürlerse bizi hemen kovabilirler. İyiyseler, bize daha fazla zaman verebilirler. Bize hizmet için verdikleri insanlar aynı zamanda bizi gözetlemek görevini üzerlerine almış olabilirler. Bunun

için, Tanrı aşkına, kendimizi seviyorsak, Tanrı'nın hoşuna gidecek ve bu halkın gözüne girecek biçimde davranalım."

Arkadaşlarım hep bir ağızdan, verdiğim iyi öğütler için bana teşekkür ettiler. Ağırbaşlılık ve nezaketle, en küçük bir gücenme fırsatı vermeden yaşamaya söz verdiler. Üç günü neşe içinde, tasasız geçirdik. Bugünlerin sonunda ne yapacaklarını merakla bekliyorduk. Bu süre içinde hastalarımızın her saat iyileştiklerini sevinçle görüyorduk. Bunlar kendilerini kutsal bir sağlık havuzuna atılmış* sanıyorlar, doğal bir biçimde ve hızla iyileşiyorlardı.

Üç gün geçtikten sonra bize daha önce hiç görmediğimiz yeni bir adam geldi. Bu da önceki gibi maviler giymişti, yalnızca kavuğu beyazdı. Bunun üstüne küçük kırmızı bir taç takmıştı. Aynı zamanda güzel kumaştan bir boyun atkısı vardı.

İçeri girince önümüzde biraz eğildi, kollarını uzattı. Biz de kendisini büyük bir alçakgönüllülük ve bağlılıkla selamladık. Sanki ağzından idamımız ya da aklanmamız yargısı çıkacakmış gibi bekliyorduk. Birkaçımızla görüşmek istediğini söyledi. Bunun üzerine yalnızca altı kişi kaldık, ötekiler odadan çıktılar.

"Ben görevim olarak" diye söze başladı, "bu Yabancılar Evi'nin müdürüyüm. Uğraşım bakımındansa bir Hıristiyan papazıyım: Bu nedenle sizlere hem yabancı, hem de özellikle Hıristiyan olarak hizmetlerimi sunmaya geldim. Sizin işitmek isteyebileceğinizi sandığım bazı şeyler söyleyebilirim. Devlet sizin altı hafta karada kalmanıza izin verdi. Fakat işleriniz daha uzun zaman istiyorsa üzülmeyin, çünkü yasa bu bakımdan çok sıkı değildir; kendimin bile size gerekli olan süreyi alabileceğimden kuşku duymuyorum. Şunu da anlamanızı isterim ki, Yabancılar Evi, şimdi zengin ve çok sermayelidir. Çünkü otuz yedi yıldan bu yana gelirini biriktiriyor. Bu süre içinde buralara bir yabancı gelmemiştir. Bu nedenle hiç üzülmeyin. Devlet kaldığınız süre içinde bütün harcamalarınızı karşılayacaktır. Bu yüzden bir gün bile daha az kalmayacaksınız. Getirdiğiniz ticaret mallarına gelince, sizlere iyi davranılacaktır. Karşılığını ya mal olarak ya da altın ve gümüş olarak alabilirsiniz. Çünkü bizim için hepsi birdir. Başka bir dileğiniz varsa söyleyin. Alacağınız yanıtın sizi utandıracak türde olmayacağını göreceksiniz. Yalnızca şunu söylemeliyim ki, hiçbiriniz özel izin olmadan kent surlarından bir karandan (onlarda bir buçuk mil) fazla uzağa gidemezsiniz."

Bir süre birbirimize baktıktan sonra bu iyiliksever ve babaca davranışa hayran olarak şu yanıtı verdik: "Ne söyleyeceğimizi bilemiyoruz. Şükranımızı anlatacak söz bulamıyoruz. Zaten soylu ve cömert önerilerinizle bize isteyecek bir şey bırakmadınız. Cennete kavuşmuş gibi olduk; çünkü biraz önce ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olan bizler şimdi huzur ve avuntu bulduğumuz bir yere getirildik. Bu mutlu ve kutsal topraklar üstünde biraz daha ilerlemek isteğiyle gönüllerimizin yanmaması olanaksız olmakla birlikte bize verilen buyruğa her zaman uyacağız." Sonra "sizin saygıdeğer kişiliğinizi ve bütün ulusunuzu yakırışlarımızda unutursak dilimiz tutulsun" diye ekledik. Aynı zamanda büyük bir alçakgönüllülükle bizleri sadık hizmetçileri olarak kabul etmesini rica ettik. Kişiliğimizi ve bütün varlığımızı buyruklarına sunduğumuzu bildirdik.

"Ben bir din adamıyım" dedi, "ve bir din adamının ödülünü beklerim. Bu da sizin kardeşçe sevginiz, beden ve ruhça iyi olmanızdır." Bunun üzerine gözlerinde sevecenlik yaşlarıyla bizden ayrıldı. Sevinçten ve gördüğümüz iyilikten şaşırmış bir durumdaydık. Aramızda şöyle söyleniyorduk: "Biz melekler ülkesine gelmişiz. Onları her gün gözlerimizle görüyoruz. Hiç ummadığımız her rahatlığı daha aklımıza gelmeden bize sağlıyorlar."

Ertesi gün, saat on sıralarında, vali yine geldi. Selamlaştıktan sonra teklifsizce "bizi görmeye geldiğini" söyledi. Bir sandalye isteyip oturdu. İçimizden on kadarı da (ötekiler aşağı tabakadan insanlardı ve bazıları da dışarı çıkmıştı) onunla oturduk. Sandalyelerimize henüz ilişmiştik ki, şu biçimde söze başladı:

"Biz bu Ben Salem adası (kendi dillerinde ona bu adı verirler) halkı uzak ve ıssız bir yerde olduğumuz, aynı zamanda yolcularımız için koyduğumuz gizlilik yasaları ve yabancıları ülkemize çok ender kabul edişimiz nedeniyle yerleşik dünyanın büyük bir bölümünü iyi tanırız, fakat kendimiz bilinmez kalırız. Bu nedenle, az bilenin sorular sorması daha uygun olur, zaman geçirmek için ben size soru sormayayım, siz bana sorun."

Yanıt olarak ona bu izni verdiği için teşekkür ettik. "Şimdiye kadar gördüklerimizden anladığımıza göre bizim için dünyada bu mutlu ülkenin durumunu anlamak kadar değerli bir şey olamaz. Ama her şeyden önce, dünyanın dört bucağından gelip burada buluştuğumuza göre, -hepimizin Hıristiyan olması nedeniyle kuşkusuz bir gün öbür dünyada da buluşmak yazgımızdırülkeniz bu kadar uzak, peygamber olarak tanıdığınız İsa'nın dünyaya geldiği yerden çok büyük ve bilinmez denizlerle bu kadar ayrılmış olmasına karşın nasıl olup da bu dine girdiğinizi anlamak isteriz" dedik.

Bu sorumuzun pek hoşuna gittiği yüzünden belli oluyordu. "Siz ilk kez bu soruyu sormakla gönlümü kendinize bağladınız. Çünkü bu sizin önce öbür dünyayı düşündüğünüzü gösteriyor" dedi. "Sevinerek ve kısaca isteğinizi yerine getireceğim."

"Kurtarıcımız İsa'nın gökyüzüne çıkışından yirmi yıl kadar sonra adamızın doğu kıyısındaki Renfusa kentinin halkı geceleyin (gece bulutlu ve sakindi) denizde bir mil kadar uzakta büyük bir ışık sütunu gördüler. Sivri değil, denizden göklere doğru yükselen bir direk ya da silindir biçimindeydi. Üzerinde nurdan bir haç görülüyordu ki, direğin kendisinden daha parlak ve gösterişliydi. Bu garip görünüm karşısında kent halkı şaşkınlık içinde kumsalda toplandı. Sonra da bu harikanın yanına gitmek için birkaç küçük kayığa bindiler. Fakat kayıklar sütuna altmış yarda kadar yaklaşmışlardı ki, kendilerini oldukları yerde bağlanmış buldular. Daha fazla ilerleyemiyorlardı. Çevresinde dolaşabiliyor ancak ona daha fazla yaklaşamıyorlardı. Böylece kayıklar yarım daire biçiminde toplanarak bu göksel belirtiyi seyre daldılar. Bir raslantı olarak kayıklardan birinde Süleyman Evi Derneği'nden (bu ev veya kolej, kardeşlerim, bu ülkenin gözbebeğidir) bir bilgin vardı. Bu kişi bir süre dikkat ve saygıyla bu sütun ve haça bakıp kaldı. Birdenbire yere kapandı. Sonra dizleri üzerinde doğrularak ellerini göğe kaldırıp şu biçimde duaya başladı:

"Ey yerin ve göklerin ulu Tanrısı! Sen bizim uğraşımızdan olanlara lütfederek yarattığın yapıtları, onların gerçek gizlerini bilmek; tanrısal olaylar, doğa yapıtları, sanat yapıtlarıyla her tür düzmece, aldatmaca arasındaki farkı sezme yeteneğini (insanoğullarına verilebildiği kadar) bizlere bağışladın! Şu insanlar önünde doğruluğunu kabul ederim ki şimdi gözlerimizin önünde gördüğümüz bu şeyde senin parmağın vardır ve bu gerçek bir tansıktır. Kitaplarımızdan senin yalnız ve yalnız tanrısal ve yüksek amaçlarla olağanüstü şeyler yarattığını öğreniyoruz. Çünkü doğa yasaları senin yasalarındır ve sen onları iyi bir neden olmadıkça asla değiştirmezsin, senden bu olayı bize kutlu kılmanı, bize iyilik ederek bunu açıklamanı ve yararını göstermeni rica ediyoruz. Zaten bunu bize göndermekle biraz olsun bunun sözünü veriyorsun.

"Yakarmasını bitirince içinde bulunduğu kayığın çözülmüş ve ilerlemeye hazır olduğunu gördü. Oysa ötekiler hâlâ bağlıydılar; bunu yaklaşmasına izin olarak kabul edip kayığın yavaşça ve sessizce sütuna doğru ilerletilmesi için buyruk verdi; fakat yanına varmadan önce sütun ve kutsal ışıktan haç dağıldı, sanki yıldızlı bir gökyüzünün içine atıldı. Bu da hemen biraz sonra gözden yitti. Sedir ağacından küçük bir kutu ya da sandıktan başka bir şey görünmez oldu. O da kuruydu, sudan hiç ıslanmamıştı, ama yüzüyordu. Kendisine doğru olan ucunda küçük yeşil bir hurma dalı büyümüştü. Bilgin sandığı büyük bir saygıyla kayığa alınca kendiliğinden açıldı. İçinden bir kitapla bir mektup çıktı. İkisi de ince parşömen üzerine yazılmış, Hint kumaşlarına sarılmışlardı. Kitap sizin elinizde bulunan biçimde (çünkü biz sizin kiliselerinizin neyi kabul ettiğini çok iyi biliyoruz) Ahdi Atik ile Ahdi Cedid'in bütün kitaplarını, aynı zamanda Apocalypse'i (yani Ahdi Cedid'in son kitabını); aynı zamanda Ahdi Cedid'in o zaman yazılmamış fakat yine kitapta olan diğer bölümlerini içeriyordu. Mektuba gelince, içinde şu sözler yazılıydı:

"Ulu Tanrı'nın hizmetçisi ve İsa'nın havarisi olan ben Bartholomew'ya, gözümün önünde beliren bir melek bu sandığı denizin dalgaları arasına atmamı salık verdi. Bu nedenle bu sandığın karaya vuracağı yerin halkına onlara aynı gün Tanrı'dan ve İsa'dan kurtuluş, barış ve iyilik geleceğini bildiririm.

"Aynı zamanda bu yazıların ikisinde, yani hem kitap, hem mektupta büyük bir tansık gösterilmişti. Bu tansık havarilere verilen her dilde anlaşılmak yetisine benziyordu. Çünkü o çağlarda bu ülkelerde yerlilerden başka İbraniler, İranlılar ve Hintliler vardı. Bunların her biri kitabı ve mektubu sanki kendi dilinde yazılmış gibi okuyordu. Böylece, nasıl eski dünyanın kalan kısmı Nuh'un gemisi aracılığıyla kurtarılmışsa, Aziz Bartholomew'nun havarilik ve olağanüstü din çalışmalarıyla bu ülke dinsizlikten kurtuldu." Biraz durdu. Bu sırada bir haberci geldi, onu çağırdı. Bu nedenle bu toplantıda bütün konuştuklarımız bu kadarla kaldı.

Ertesi gün vali yemekten hemen sonra yine geldi ve şu biçimde özür diledi. "Dün ansızın sizleri bırakıp gitmek zorunda kaldım. Fakat arkadaşlığımdan ve söyleşimden hoşlandıysanız bugün bu açığımızı kapatır, sizinle bir süre konuşuruz" dedi. Yanıt vererek, "O kadar hoşlandık ki, siz konuşurken geçirdiğimiz tehlikeleri ve geçireceğimiz korkuları unutuyoruz. Sizinle geçirdiğimiz bir saat, daha önce yaşadığımız yılların tümünden değerlidir" dedik.

Bizleri hafifçe eğilerek selamladı. Hepimiz yeniden oturduktan sonra "soruları sormak size düşer" dedi. İçimizden biri biraz durduktan sonra: "Bir konuyu bilmek istiyoruz, fakat sınırımızı aşarız diye sormaktan korkuyoruz. Sizin bize karşı gösterdiğiniz örneği olmayan bu iyilikle yüreklenerek kendimizi yabancı sayamıyoruz. Sizin sadık hizmetçiniz olmaya söz verdiğimiz için de bunu sormak cesaretini kendimizde buluyoruz. Yanıtlamayı uygun bulmazsanız, yanıt vermeyin ve kendini bilmezliğimizi bağışlayın.

"Bugün üzerinde bulunduğumuz şu mutlu adanın pek az kimse tarafından bilindiği, buna karşın onun, dünya uluslarının çoğunu bildiğiyle ilgili anlattıklarınızı dikkatle dinledik. Bu sözleri doğru bulduk. Çünkü siz Avrupa dillerini konuşuyorsunuz, durumumuzu ve işlerimizin çoğunu biliyorsunuz. Fakat biz Avrupa'da, bu son dönemin bütün uzak deniz seferlerine ve buluşlarına karşın, bu adayla ilgili hemen hemen hiçbir şey duymadık. Bunu son derece garip buluyoruz. Çünkü bütün uluslar birbirleriyle ilgili, ya yabancı ülkelere giderek ya da gelen ziyaretçiler aracılığıyla bilgi sahibi oluyorlar. Her ne kadar yabancı ülkelere giden bir gezgin çok kez gözüyle görerek, yurdunda kalarak gezginlerin

anlattıklarıyla elde edebildiğinden daha çok bilgi elde ederse de, her iki biçim de iki ülkeyle ilgili bir dereceye kadar karşılıklı bilgi edinmeye yeter. Fakat biz bu adadan herhangi bir geminin Avrupa limanlarından birine geldiğini hiç kimseden duymadık. Hayır, ne Doğu, ne Batı Hindistan'dan, ya da dünyanın herhangi bir yerinden bir gemi oraya gitmemiştir. Fakat şaşılacak şey bu değildir. Çünkü, siz yüce kişinin söylediği gibi, burası, böyle geniş bir denizin en gizli bir yerinde bulunması nedeniyle bilinmeyebilirdi. Fakat kendilerinden bu kadar uzakta olanların dilleri, kitapları ve işleriyle ilgili bilgi sahibi olmalarını bir türlü anlayamadık. Başkalarına gizli ve görünmez olmak, sonra da başkalarını bir ışık altındaymış gibi apaçık görmek bize tanrısal güçlerin ve varlıkların bir durumu ve özelliği gibi göründü."

Vali bu söylevi sevimli bir biçimde gülümseyerek yanıtladı: "Şimdi sorduğunuz bu soru nedeniyle bağışlama dilediğiniz için iyi ettiniz; çünkü anlaşılıyor ki, siz bu ülkeyi bir sihirbazlar ülkesi sanıyorsunuz, sanki bizler dünyanın her yanına diğer ülkelerden haber ve bilgiler getirmek için cinler ve periler gönderiyoruz" dedi.

Çok büyük bir alçakgönüllülükle yanıt verdik. Fakat yüzünde onun bunu yalnızca bir şaka olsun diye söylediğini gösteren bir anlam vardı. "Bu adada doğanın üstünde bir şey olduğuna inanacaktık, ama bunun sihirle değil, daha çok meleklerle ilgili olduğunu sanıyoruz. Fakat bizi bu soruyu sorma konusunda dikkatli ve kuşkulu olmaya sürükleyen neden, efendimizin gerçekten bilmesini isteriz ki, böyle bir düşünce değildi. Daha çok bu ülkede yabancılarla ilgili gizli yasalar bulunduğuna ilişkin bir önceki konuşmanızda üstü kapalı olarak söylediğiniz bir şeyi anımsamamızdı." Buna yanıt vererek "Doğru" dedi. "Bu nedenle size söyleyeceğim şeylerde benim için açıklanması yasak olan bazı noktaları izninizle gizli bırakacağım; fakat söyleyeceklerim sizi tatmin etmeye yeterli olacaktır.

"Şunu bilmelisiniz ki, -belki de buna inanmayacaksınız aşağı yukarı üç bin yıl hatta biraz daha önce, dünya denizcilik, hele uzak yolculuklar bakımından, bugün olduğundan daha ileriydi. Sanmayın ki, şu son yüz yirmi yıl içinde ülkenizde yolculukların ne kadar çok arttığını bilmiyorum. İyi biliyorum, ama yine söylüyorum ki, geçmişte denizcilik şimdikinden daha ileriydi. Büyük tufandan sonra insanların bir bölümünü kurtaran Nuh'un gemisi bir örnek oluşturarak insanlara denize çıkmaya cesaret ve güven mi verdi, nedir bilmiyorum ama gerçek böyledir. Finikeliler, hele Suriyelilerin büyük donanmaları vardı. Daha batıda sömürgeleri olan Kartacalıların da, doğuya doğru Mısır ve Filistin'in de gemicilikleri aynı biçimde çok gelişmişti. Şimdi ancak kayık ve kanoları olan Çin'in ve Amerika dediğimiz Büyük Atlantis'in o zaman pek çok savaş gemisi vardı. O çağlardan kalmış doğru kayıtlarda gördüğümüze göre bu ada iyi donatılmış bin beş yüz sağlam gemiye sahipti. Bütün bunlar hakkında sizler pek az şey biliyorsunuz veya hiç bilmiyorsunuz, fakat bizim geniş bilgimiz var.

"O dönemde bu ülke daha önce adlarını saydığımız bütün ülkelerin gemileri tarafından bilinir ve ziyaret edilirdi. Çok kez bunların içinde gemici olmayan başka ülkelerin insanları da geliyordu: İranlılar, Keldaniler, Araplar gibi. Bu nedenle, bugün ülkemizde hemen hemen bütün güçlü ve ünlü ülkelerden aileler ve küçük boylar var. Kendi gemilerimizle birçok yolculuk yaptılar. Bu arada Herkül Sütunları dediğiniz boğazlara (Cebelitarık), aynı zamanda Atlas Okyanusu'na, Akdeniz'e, Hanbalık Dağı denen Pekin'e, Doğu denizlerindeki Hongchow'a ve Doğu Tataristan sınırlarına kadar gittiler.

"Bu dönemde ve daha sonra, Büyük Atlantis halkı gelişip ilerlemeye başladı. Gerçi sizin büyük adamlarınızdan birinin (Platon) Neptün'ün çocuklarının orada yerleşmesini, görkemli tapınak, saray, kent ve tepeyi, bu alanı ve tapınağı zincirler gibi çevreleyen ve üzerinde gemiler dolaşan ırmakları, insanların aynı yere çıkmak için kullandıkları ve sanki gökyüzü merdivenleriymiş gibi övdüğü türlü yükseklikteki merdivenlerin öyküsü ve betimlemesi çok şiirsel bir söylenceyi dile getirir. Ama şu kadarı doğrudur ki, adı geçen Atlantis ülkesi o zaman Coya diye tanınan Peru, yine o zaman Tyrambel diye anılan Meksika, askerlik, donanma ve zenginlik bakımından güçlü ve çok büyük ülkelerdi; o kadar güçlüydüler ki, bir dönem, hatta on yıl içinde, Tyrambel halkı Atlantik'ten Akdeniz'e, Coyalılar ise Güney Denizi'nden adamıza iki büyük sefer yaptılar.

"Bu seferlerden Avrupa'ya yapılan ilkiyle ilgili, anlaşılıyor ki, sizin aynı yazarınız, adını söylediğim bir Mısırlı rahibin anlatısından yararlanmıştır. Gerçekten de böyle olmuştur. Fakat bu güçlere karşı koymak ve onları kovmak onuru eski Atinalıların mıdır, bunu bilmiyorum; fakat şu kesindir ki, bu yolculuktan ne bir gemi, ne de bir insan geri dönmüştür. Daha merhametli düşmanlarla karşılaşmamış olsalardı, Coyalıların ülkemize yaptıkları ikinci seferin sonucu da daha iyi olmazdı. Çünkü bu adanın Altabin adındaki akıllı ve iyi savaşçı olan kralı, kendisinin ve düşmanlarının gücünü çok iyi bildiği için onların kara güçlerini gemilerinden ayırmayı becerdi, donanmalarını ve ordugâhlarını onlarınkinden daha büyük bir güçle hem karadan, hem denizden sardı. Onları bir çarpışma bile olmadan teslim olmak zorunda bıraktı. Aman diledikleri zaman bir daha kendisine karşı silah kullanmayacaklarına ant içirmekle yetinerek hepsini özgür bıraktı.

"Fakat Tanrı'nın öcü bu kurumlu girişimi yok etmekte gecikmedi. Çünkü, yüz yıldan daha kısa bir süre içinde Büyük Atlantis tümüyle yok oldu. Yazarınızın dediği gibi büyük bir depremle değil, (çünkü bütün o bölgede deprem çok görülmez) tufan ve sellerle yıkıldı. O ülkelerde bugün de eski dünyada olduğundan çok daha büyük ırmaklar ve onları besleyen çok daha yüksek dağlar vardır.

"Fakat bu sel suyunun çok derin olmadığı, çok yerlerde yerden kırk ayağı geçmediği doğrudur. Bu nedenle genel olarak insan ve hayvanları öldürmekle birlikte ormanlarda yaşayan hayvanlardan bir bölüğü kaçabildi. Kuşlar da yüksek ağaçlara ve ormanlara sığınarak kurtuldular. İnsanlara gelince, birçok yerde yapıları suyun derinliğinden daha yüksek olsa bile, sular sığ olsa da uzun süre yeryüzünü kapladığı için vadide boğulmayan insanlar yiyecek ve diğer gerekli şeylerin yokluğundan öldüler.

"Bu nedenle Amerika'nın nüfusunun çok az oluşuna, halkın gerilik ve bilgisizliğine şaşmayın. Amerika halkını genç, hem de dünyanın diğer insanlarından en aşağı bin yıl daha genç saymalıyız. Çünkü, genel tufanla onların uğradığı sel yıkımı arasında bu kadar zaman vardı. Dağlarda kalan zavallı insanlar çoğalarak yavaş yavaş ülkelerini yeniden doldurdu. Basit ve yabanıl insanlar oldukları, dünyanın başlıca ailesi olan Nuh ve oğulları gibi olmadıkları için sonraki kuşaklara yazın, sanat ve uygarlık bırakmadılar. Dağlık ülkelerinde, o bölgelerin son derece soğuk olması yüzünden kaplanlar, ayılar ve o yerlerde görülen uzun kıllı büyük keçilerin postlarını giyerlerdi; vadiye indikten sonra oradaki sıcaklığı dayanılmaz buldular. Daha hafif giysiler yapmasını bilmedikleri için de çıplak gezmek zorunda kaldılar. Bu alışkanlık bugüne kadar sürmüştür, yalnızca başlarına kuş tüyleri takmaktan büyük onur ve zevk duyarlar. Bunu da, sular basıp alçakları doldurduğu zaman yüksek yerlere sürüler halinde konan kuşlar aracılığıyla dağlara yol bulabilen atalarından almışlardır.

"Görüyorsunuz ki, tarihin bu olağan yıkımı yüzünden bize en yakın olmaları nedeniyle her zaman alışveriş ettiğimiz Amerikalılarla ilişkilerimizi yitirdik. Dünyanın başka bölümlerine gelince, açıktır ki, bunu izleyen dönemlerde savaşlar yüzünden mi, yoksa zamanın doğal olarak değişmesiyle mi, her neyse, denizcilik her yerde çok geriledi. Özellikle uzak yolculuklar, kalyon ve denize dayanamayacak gemilerin kullanılması nedeniyle, hiç yapılmaz oldu.

"Bu nedenle ilişkilerimizin, başka ülkelerden bize gemiler gelmesi bölümü uzun zamandan beri sürüyor. Fakat ilişkilerimizin ikinci bölümünün yani bizim gemicilerimizin başka ülkelere gitmesi işinin sürmemesi için size başka bir neden göstermeliyim. Çünkü, doğru söylemek gerekirse, gemilerimiz sayı, sağlamlık, denizciler, kaptanlar ve gemicilikle ilgili her konuda her zaman olduğundan daha iyidir; öyleyse niçin yurdumuzda kaldığımızı şimdi size ayrıca açıklayacağım. Böylece sizin de ana sorunuza biraz olsun yanıt vermiş olacağım.

"Bu adada bin dokuz yüz yıl önce bir hükümdar yaşamıştı. Biz onun anısına bütün diğer hükümdarların anısından daha fazla saygı gösteririz. Biz ona herhangi bir kör inanç yüzünden değil, fakat ölümlü olmakla birlikte, Tanrı'nın bir aracısı olduğu için bu saygıyı gösteriyoruz: Adı Süleyman olan bu hükümdarı milletimize yasalar verdiği için önemsiyoruz. Yüreğinin iyiliğiyse sonsuzdu, ülkesini ve ulusunu mutlu etmek, birinci amacıydı. Bu nedenle çevresi beş bin altı yüz mil olan ve büyük bir bölümü son derece verimli olan bu ülkenin dışarıdan hiçbir yardım görmeden kendisini yaşatacak kadar zengin ve kendine yeter olduğunu düşündü. Gemiler balıkçılık ve taşımacılık yaparak aynı zamanda bizden pek uzak olmayan ve bu devletin yönetimi ve yasaları altında bulunan bazı küçük adalar arasında gidip gelerek bol bol iş bulabilirlerdi.

"Memleketin o zaman içinde bulunduğu mutlu ve zengin durumunu, bunun daha fazla iyileşemeyeceğini, oysa bin kez daha kötüleşebileceğini göz önünde tutarak kendi döneminde oluşan bu mutluluğu sonsuzlaştırmak amacıyla (onun amacı soylu ve kahramanca olmakla birlikte sonuçta bir insan kadar ileriyi görebiliyordu) ülkemizin temel yasalarına, yabancıların ülkeye girmesine yasaklar ve engeller koydu. O sıralarda, Amerika'nın yıkımından sonra olmakla birlikte, yabancılar buraya pek sık gelip giderlerdi. Hükümdarımız yenilikten ve (yabancı) göreneklerin birbirine karışmasından hoşlanıyordu.

"Yabancıların özel izin almadan ülkeye girmesini yasaklayan buna benzer bir yasa, Çin'de de vardır ve hâlâ da yürürlüktedir. Fakat orada bu yasa çok kötü sonuçlar vermiş, onları acayip, bilgisiz, korkak ve budala bir ulus yapmıştır. Fakat bizim yasa koyucumuz yasayı bambaşka bir ruhla oluşturmuştur. Çünkü, her şeyden önce, gemileri kazaya uğramış yabancıların kurtarılması için önlem alarak bir farklılık getirmiş, insanlık ülküsünden ayrılmamıştır. Bunu siz kendiniz de yaşadınız."

Bu sözler üzerine, hepimiz ayağa kalktık. Önünde saygı ile eğildik.

O sözlerini sürdürerek: "Yine aynı kral insanlık duygusunu ve siyaseti birleştirmek isteyerek ve yabancıları istemedikleri halde burada alıkoymayı insanlık duygusuna, onların geri dönerek bu devlete ilişkin bilgilerini açıklamalarını siyasete aykırı bulduğu için, bu önlemleri aldı. Ülkeye çıkmalarına izin verilen yabancılar ne kadar çok olurlarsa olsunlar, istedikleri zaman gidebilecekler, kalmak isteyenlerse, devletin sağlayacağı çok iyi yaşama koşulları bulacaklardı. Bunda o kadar büyük bir uzak görüşlülük göstermişti ki, yasağın konduğu dönemden bu yana bir tek geminin geri geldiğini görmedik. Yalnızca on üç kişi ayrı ayrı

zamanlarda bizim gemilerimizle bize döndüler. Bu birkaç kişinin dışarıdayken bizim için neler söylediklerini bilmiyorum. Fakat ne söylerlerse söylesinler geldikleri yer onlara ancak bir düş ülkesi olmuştur.

"Şimdi, bizim buradan yabancı ülkelere yolculuklarımıza gelince, yasa koyucumuz, bunu tümüyle yasaklamayı uygun buldu. Çin'de böyle değildir, çünkü, Çinliler istedikleri ve gidebildikleri yere giderler; bu onların yabancıları ülkelerine sokmamak için çıkardıkları yasanın bir korkaklık ve alçaklık yasası olduğunu gösterir. Fakat bizim bu yasağımızın tek bir özel durumu vardır ki; hayran olmaya değer ve yabancılarla ilişkiden doğan yararı koruyarak zararı önler. Şimdi bunu size açıklayacağım. Burada konudan biraz ayrılıyor gibi görüneceğim ama sonuçta ilişkiyi göreceksiniz."

"Şunu anlamalısınız ki sevgili dostlarım, o hükümdarın başardığı büyük işlerden biri diğerlerinden üstündür. Bu da 'Süleyman Evi' dediğimiz bir topluluğu ya da derneği oluşturması ve kurmasıdır. Düşüncemize göre bu şimdiye kadar dünya üzerinde görülmemiş en soylu kuruldur ve ülkemizi aydınlatan bir fenerdir. Görevi Tanrı'nın yapıtlarını ve yaratıklarını incelemektir. **Bazı kişiler kurucusunun adını biraz bozmuş olarak taşıdığını, Solomona Evi olması gerektiğini söylüyorlarsa da, kayıtlarda, konuşulduğu gibi yazılmıştır.** Bunun sizce de bilinen ve bize de yabancı olmayan İbranilerin kralı Süleyman'ın adı olduğunu kabul ediyorum. Çünkü bizde onun yapıtlarında sizin yitirdiğiniz bazı bölümler vardır: Örneğin, 'Lübnan sedirinden duvarda büyüyen yosuna kadar' bütün bitkiler, canlılar ve devinen bütün şeylerle ilgili yazdığı doğa tarihi.

"Bu beni şu inanca ulaştırıyor ki, kralımız kendisinden yıllarca önce yaşamış olan İbranilerin kralıyla birçok şeyde aynı düşüncede olduğu için onu bu kurulun adıyla onurlandırmıştır. **Bu topluluğa ya da derneğe bazen 'Süleyman Evi', bazen de 'Altı Günlük Yapıtlar Koleji' denmesi beni bu düşünceye daha çok yöneltiyor.** Büyük hükümdarımız, Tanrı'nın dünyayı ve içindeki bütün varlıkları altı gün içinde yarattığını İbranilerden öğrenmiş ve bu kurulu bütün varlıkların gerçeğini bulup çıkartmak için kurmuştur. Böylece Tanrı'nın sanatçılığını daha yüceleştirmek, insanlara bunlardan yararlanma konusunda daha büyük olanaklar sağlamak için ona bu ikinci adı vermiştir.

"Fakat şimdi konuya dönelim. Hükümdarımız bütün halkımıza kendi egemenliği altında olmayan yerlere gitmeyi yasakladığı zaman şu kuralı da koymuştur: Her on iki yılda bir bu ülkeden ayrı yolculuklar yapmak üzere iki gemi yola çıkacak, bu iki geminin içinde 'Süleyman Evi'nin' öğretim üyelerinden ya da diğer ilgililerinden oluşan üç kişilik bir kurul bulunacak, bunların görevi de, bize gittikleri ülkelerin işleri ve durumu, özellikle bütün dünyadaki bilim ve sanatla, buluşlarla, yeni ürünlerle ilgili bilgilerin ve bunlarla birlikte her tür kitap ve örneklerin getirilmesiydi. Gemiler öğretim üyelerini karaya çıkardıktan sonra geri gelecek ve öğretim üyeleri bu ülkelerde yeni bir kurul gelinceye dek kalacaklardı. Gemilerde yiyecek ve oldukça çok para ve değerli eşyadan başka bir şey bulunmayacaktı. Bu para ve değerli eşya öğretim üyelerinin yanında bulunacak ve onlar tarafından böyle şeyler almak ve uygun gördükleri kişileri ödüllendirmek için kullanılacaktı.

"Şimdi sıradan gemicilerimizin karaya çıktıkları zaman nasıl olup da tanınmadıklarını, gittikleri ülkeye göre adlarını ve giysilerini değiştirerek nasıl karaya çıkarıldıklarını, bu yolculukların hangi ülkelere yapıldığını, yeni kurullarla buluşacakları yerlerin nasıl saptandığını ve şimdiye kadar ne yapıldığını size anlatmak durumunda değilim ve siz de

herhalde istemezsiniz. Fakat görüyorsunuz ki, biz altın, gümüş veya elmas, yahut ipek, baharat ya da mal ticareti yapmıyoruz... Biz yalnızca Tanrı'nın ilk yarattığı şey olan ışığı istiyoruz. Dünyanın her yerini aydınlatacak olan ışığı!"

Bunu söyledikten sonra sustu. Biz de bir şey söylemedik; gerçekten hepimiz bu kadar inandırıcı bir biçimde söylenen böyle garip şeyleri duyduktan sonra şaşırmıştık. Bizim bir şeyler söylemek istediğimizi, fakat hemen hazır olmadığımızı anlayarak büyük bir nezaketle yardımımıza yetişti ve söze başladı. Bize yolculuğumuzu nasıl geçirdiğimizi sormak alçakgönüllülüğünü gösterdi. Sonunda devletten ne kadar süre kalma izni isteyeceğimizi düşünürsek iyi olacağını, bu süreyi kısa kesmeye gerek olmadığını, istediğimiz kadar kalabileceğimizi söyledi. Bunun üzerine hepimiz ayağa kalktık. Boyun atkısının ucunu öpmeye hazırlandık, fakat izin vermeyerek yanımızdan ayrıldı.

Devletin kalmak isteyen yabancılara bazı koşullarla izin vereceği haberi duyulur duyulmaz gemiye bakacak birkaç kişi bulmak, onları hemen valiye gidip koşulları öğrenmekten alıkoymak çok güç oldu; fakat birçok gürültüden sonra, ne yapacağımızı kararlaştırıncaya kadar onları alıkoyduk.

Yok olmak tehlikesinin ortadan kalktığını görerek şimdi kendimizi özgür duyumsuyor, neşe içinde dışarı çıkıyor, izin verilen alan içinde görülecek şeyleri görüyor, birçok insanla tanışıyorduk. Bunlar pek aşağı tabakadan kimseler değildi. Bize o kadar iyi davrandılar ve yabancı olduğumuz halde bağırlarına basmak için o kadar büyük bir istek gösterdiler ki, neredeyse hepimiz yurdumuzda bıraktığımız sevdiklerimizi unutacaktık. Sürekli olarak görmeye ve anlatılmaya değer birçok şeyle karşılaşıyorduk. Dünyada bakılacak bir ayna varsa, o da bu ülkedir.

Bir gün arkadaşlarımızdan ikisi bir aile düğününe çağrıldılar. Bu onların en doğal, dinsel saygıya layık görenekleridir. Halkın hep iyi insanlardan oluştuğunu gösterir. Yapılış biçimi şöyledir: Kendi soyundan otuz kişinin yaşadığını görme mutluluğuna erişmiş kişilere harcamaları devletçe ödenerek bu düğünü yapma hakkı verilir. Tirsan dedikleri aile başkanı, düğünden iki gün önce seçtiği üç arkadaşı yanına alır. Düğünün yapıldığı kentin ya da yerin yöneticileri de kendisine yardım eder. Ailenin kadın, erkek bütün üyeleri toplantıya çağrılır.

Bu iki gün süresince tirsan, oturup ailenin durumunu onlarla görüşür. Orada aile bireyleri arasında bir geçimsizlik veya dava varsa çözümlenir, rahata ermeleri ve iyi yaşama koşulları elde etmeleri için karar alınır, kötü alışkanlıklara ve yollara kendilerini kaptırmış olanlar varsa azarlanır ve kınanır. Aynı biçimde evlenmeler, yaşam biçimlerini değiştirecek olanlar varsa onlara kurallar ve buna benzer başka işlerde buyruklar verilir, önerilerde bulunulur. Tirsanın karar ve buyruklarına uyulmazsa yönetici resmi yetkisine dayanarak uygulamaların gerçekleşebilmesi için yardım eder. Fakat buna çok az gerek olur. Çünkü doğanın buyruğuna büyük saygı ve güven gösterirler. Tirsan da oğulları arasından kendisiyle aynı evde yaşayacak birini seçer ki ona bundan sonra, "asma filizi" derler. Bunun nedenini sonra açıklayacağım.

Düğün gününde, baba yahut tirsan, duadan sonra, düğünün yapıldığı büyük salona gelir. Salonun üst yanında yüksekçe bir yer vardır. Bu yerin ortasına, duvarın önüne, bir sandalye ve bir masa konmuş, bir halı serilmiştir. Sandalyenin üzerinde bir yuvarlak ya da oval sayvan vardır. Sayvan bizim sarmaşıklarımızdan biraz daha beyaz, gümüş kavak yaprağını andıran fakat daha parlak olan bir sarmaşıktandır. Çünkü bütün kış yeşil kalır. Sayvan gümüş ve türlü renklerde ipekle çok güzel işlenmiş, sarmaşık bir şerit gibi örülmüştür. Bunu hep ailenin

kızları işlerler. Yukarısı ipekten ve gümüş sırmadan ince bir duvakla örtülür; fakat onun altı gerçek sarmaşıktır. Bunlar indirilince ailenin dostları birkaç yaprak veya dal koparıp saklarlar. Tirsan bütün ailesi veya soyuyla, erkekler önde, kadınlar arkada olduğu halde gelir. Bütün aileyi doğurmuş olan bir anne varsa sandalyenin sağında özel bir kapısı, yaldızlı ve mavi kurşun çerçeveli bir cam penceresi olan yüksekçe bir oda içerisinde bir kafes arkasında oturur, fakat kendisi görülmez.

Tirsan geldiği zaman tahta oturur, bütün soyu arkasında ve yüksekçe yerin yanı boyunca duvarın önünde yaş sırasına göre kadın, erkek farkı gözetmeksizin ayakta dururlar. Oturduğu zaman oda, daima kalabalık fakat düzenlidir, biraz bekledikten sonra odanın aşağı ucundan duyurucu gelir. Yanında iki delikanlı vardır. Biri parlak, sarı parşömen kâğıdından bir tomar, öteki uzun saplı veya dallı bir üzüm salkımı taşır. Haberciyle çocuklar deniz yeşili atlastan birer kaftan giymişlerdir, fakat duyurucunun kaftanı sırmalıdır ve yerde sürünür.

Sonra duyurucu üç kez yerlere kadar eğilerek hazır olanları selamlar, yüksekçe bir yere kadar gelir. Orada ilkin eline tomarı alır. Bu tomar kralın, aile başkanına bağışladığı gelir, ayrıcalık ve verilen görevleri içeren bir ferman ve beratıdır. Hep "Bizim sevgili arkadaşımız ve alacaklımız" diye başlar. Bu niteleme yalnızca bu durumlarda kullanılır. Çünkü söylediklerine göre, kral halkının çoğalıp üremesinden başka herhangi bir şey için bir kişiye borçlu olamazmış. Kralın fermana bastığı mühürde kralın altından kabartma bir resmi vardır. Bu gibi beratlar sorulmadan ve bir hak olarak çıkarılmakla birlikte ailenin büyüklük ve onuruna göre değişirler.

Duyurucu bu beratı yüksek sesle okur. Okunurken baba yani tirsan seçtiği iki oğlunun kolunda ayağa kalkar. Bundan sonra duyurucu yüksekçe yere, yani kürsüye çıkar, beratı ona verir. Bunu yaparken orada bulunanların hepsi kendi dillerinde "Ben Salem halkına ne mutlu!" diye bağırırlar. Bundan sonra duyurucu öteki çocuktan eline altından üzüm salkımını, dalı ve üzümleriyle birlikte alır, fakat üzümler boyalıdır. Ailede erkeklerin sayısı çoksa üzümler mor renge boyanmış, üzerlerine küçük bir güneş oturtulmuştur. Kadınlar çoksa yeşile çalan sarı bir renge boyanmış, üzerine bir yeni ay konmuştur. Üzümlerin sayısı ailede bulunan birey sayısı kadardır. Bu altın salkımı da duyurucu tirsana verir. O da hemen, birlikte oturacağı ve bu amaçla önceden seçtiği oğluna verir. Oğlu bundan sonra onu babası ne zaman dışarı çıkarsa önünde bir onur işareti olarak taşır ve "asmanın filizi" diye anılır.

Bu tören bittikten sonra, baba yani tirsan çekilir, bir süre sonra yine yemeğe gelir. Orada daha önce olduğu gibi tek başına sayvanın altında oturur; Süleyman Evi'nden olanların dışında soyundan gelenlerin hiçbiri, ne derecede ve rütbede olursa olsun, onunla oturmaz. Yalnızca kendi çocukları ona hizmet ederler. Erkekler diz çökerek her türlü sofra hizmetini görürler, kadınlarsa, yalnızca çevresinde duvara dayanarak ayakta dururlar. Yüksekçe yerin aşağısındaki odanın yanlarında çağrılılar için masalar vardır. Bunlara büyük ve güzel bir törenle yemek verilir, yemeğin sonuna doğru ki en büyük şölenler bile bir buçuk saatten fazla sürmez, bir ilahi okunur. Bu ilahi, bestecinin düş gücüne göre değişir, çünkü çok güzel şiirleri vardır, fakat bunlar her zaman Adem, Nuh ve İbrahim'in övgüleridir. İlk ikisi dünyayı insanlarla doldurmuş, sonuncusuysa inançlıların babası olmuştur. Sonuçta her zaman doğumuyla hepsinin doğumunu kutsamış olan kurtarıcımız İsa'nın dünyaya gelişi için şükranlarını sunarlar.

Yemek bitince tirsan yine gider, tek başına bir yere çekilerek dua eder, üçüncü kez geldiğinde, önce yaptığı gibi çevresine toplanan akrabalarını kutsar. Sonra birer birer onları adlarıyla çağırır, fakat yaş sırasını çok az bozar. Çağrılan kişi, masa önceden kaldırılmış olduğundan, sandalyenin önünde diz çöker, baba elini onun başının üstüne koyar. Şu sözlerle onu kutsar:

"Ben Salem'in oğlu veya Ben Salem'in kızı, bunu sana atan söylüyor. Sayesinde soluk aldığın ve yaşama kavuştuğun adam söylüyor. Sonsuz geçmişten sonsuz geleceğe kadar atamız olan barış ve iyilik hükümdarının ve kutsal kumrunun iyilikleri, güzellikleri senin olsun ve ziyaret günlerini çok ve uğurlu etsin"; onların her birine bunu söyler; bu iş bitince oğullarından erdem ve artamları çok yüksek olanlar varsa (bunların ikiden fazla olmaması gerekir) yine çağırır, onlar ayakta dururken kollarını omuzlarının üzerine koyarak şöyle der: **"Çocuklarım, doğmanız iyilik getirmiş, Tanrı'ya şükredin ve sonuna kadar böyle sürdürün."** Aynı zamanda her birine buğday başağı biçiminde birer elmas verir. Onlar bundan sonra onları hep kavuklarının ya da şapkalarının önüne takarlar.

Tören bitince, günün kalan bölümünü çalgılarla, danslarla ve kendilerine özgü başka eğlencelerle geçirirler. Düğünün tam izlencesi budur.

Altı yedi gün geçtikten sonra, o kentte Joabin adında bir tüccarla arkadaş oldum; kendisi Yahudi idi ve sünnet olmuştu. Çünkü aralarında birkaç Yahudi ailesi hâlâ yaşamaktadır. Bunların kendi dinlerini korumalarına izin verilmiştir. Bu da iyi olmuştur, çünkü diğer ülkelerdeki Yahudilerden çok daha farklı kişiliktedirler. Diğerleri İsa'nın adından nefret eder ve aralarında yaşadıkları insanlara karşı içten içe gizli bir kin beslerlerken bunlar tersine kurtarıcımıza birçok yüksek nitelik yüklemekte ve Ben Salem halkını son derece sevmektedirler.

Gerçekten bu söylediğim adam İsa'nın bir erdenden doğduğunu ve insandan üstün bir varlık olduğunu her zaman kabul eder, aynı zamanda Tanrı'nın onu kendi tahtını koruyan meleklere nasıl hükümdar yaptığını anlatır. Ona Kehkeşan ve Mesih'in Eliası ve başka birçok yüksek ad verirler. Bunlar ulu Tanrı'ya verilen özelliklerden aşağı olmakla birlikte diğer Yahudilerin dilinden çok farklıdır. Bu adam Ben Salem ülkesini öve öve bitiremedi; oradaki Yahudiler arasında var olan bir geleneğe göre, bu ülke halkının İbrahim'in Nachoran adındaki başka bir erkek çocuğunun soyundan olduklarına ve Musa'nın gizli bir kabbala (hâdis) ile Ben Salem'in şimdiki yasalarını çıkardığına, Mesih gelip de Kudüs'teki tahtına oturduğu zaman Ben Salem Kralının onun ayağının dibine oturacağına, oysa diğer kralların büyük bir uzaklıkta duracaklarına inanılmasını istiyordu. Fakat, bu Yahudi düşlemlerini bir yana bırakırsak, adamakıllı bilgili, aynı zamanda dikkatliydi. O ulusun yasalarını ve geleneklerini biliyordu.

Diğer konuşmalarımız sırasında bir gün ona dedim ki: "Arkadaşlarınızdan bazılarının anlattığı aile töreni yapma göreneğiniz beni son derece duygulandırdı. Çünkü bana göre, doğaya bu kadar uygun bir tören asla olamaz. Ailelerin çoğalması çiftlerin evlenmeleriyle gerçekleştiği için nikâh yasa ve göreneklerinizi bilmek, evlilik yaşamınız iyi mi, tek bir kadına mı bağlanıyorsunuz, öğrenmek isterim. Nüfusa bu kadar önem verirken sizin ülkeniz gibi bir yerde -bana öyle geldigenel olarak birden fazla kadın almaya izin var mıdır?"

Buna yanıt vererek, "bu eksiksiz aile töreni göreneğini övmekte haklısınız" dedi, "deneyimlerle anlamışsınızdır ki, bu törene katılan aileler o günden sonra çok güzel bir

gelişmeye ve gönence kavuşurlar. Fakat dinleyin beni şimdi, ben de size bildiklerimi söyleyeceğim.

"Şunu bilmelisiniz ki, yeryüzünde bu Ben Salem ulusu kadar namuslu, her türlü pislik ve kötülükten arınmış bir ulus olamaz. Dünyanın erdeni bu ulustur. Avrupa'da yayınlanmış kitaplarınızdan birinde okumuştum. Aranızdaki bir keşiş zina ruhunu cisim olarak görmek istemiş, gözünün önüne ufacık, pis, çirkin bir yaratık çıkmış. Eğer Ben Salem'in temiz ruhunu görmek isteseydi, önüne güzel, hoş bir melek çıkardı; çünkü ölümlüler arasında bu halkın temiz ruhundan daha güzel, daha hayran olunmaya değer bir şey olamaz.

"Bilin ki, bunlar arasında ne genelevler, ne de bu tür şeyler vardır. Avrupa'da böyle şeylere izin verdiğiniz için sizlere şaşar ve kızarlar. Sizin evlenme kurumunu yok ettiğinizi söylerler. Çünkü evlenme yasa tanımayan isteklerin bir çaresidir. Fakat insanların elinde kendi kötü isteklerine daha uygun gelen bir ilaç olursa evlenme hemen hemen ortadan kalkar. Bu nedenle sizin ülkenizde bir sürü evlenmeyen erkek vardır. Evlenenlerin çoğu da geç, gençlik çağının ilk ateşliliği ve gücü geçtikten sonra evlenirler. Evlendikleri zaman onlar için evlenme nedir? Ancak bir pazarlık ki, akrabalık ya da drahoma yahut ün için yapılır. Çocuk sahibi olma isteği hemen hiç yoktur. Bu evlenme ilk çağlardan beri görenek olan kadın ve erkeğin birbirine sevgi bağlarıyla ve yasal olarak bağlanması değildir.

"Güçlerinin böyle büyük bir bölümünü boş yere harcayanların öteki namuslu insanlar kadar çocukları sevmesi olanaksızdır. Böylece evlilik içinde bile durum düzelmez, oysa yalnızca bu şeylere zorunluluk durumları için hoşgörü gösterilseydi düzelmesi gerekirdi. Hayır, bunlar yine evliliği hiçe sayar gibi davranmaktadır. Bu gezi yerlerini ziyaret eden evliler de bekârlar gibi hiçbir cezaya çarpılmazlar; çeşni değiştirmek gibi kötü alışkanlık evliliği sıkıcı yapar ve bir tür yük ve vergi durumuna getirir.

"Bu şeylerin daha büyük kötülükleri önlemek için yapıldığını savunuyormuşsunuz, fakat hemen herkes bunun akıl ve mantığa aykırı olduğunu söyleyebilir. Hatta daha da ileri giderek bundan büyük bir şey kazanılmayacağını, çünkü aynı kötü huyların ve isteklerin oldukları gibi kaldığını ve daha da arttığını söyleyenler var. Çünkü onaylanmayan şehvet bir fırına benzer, alevlerini büsbütün bastırırsanız söner. Fakat onu biraz havalandırırsanız kudurur... Dünyanın hiçbir yerinde burada olduğu kadar, unutulmayan sevgiyle bağlı dostluklar olamaz. Genel olarak, daha önce söylediğim gibi, bu insanlar kadar ar ve namus sahibi insanlar olduğunu hiç bir yerde okumadım. Her zaman yineledikleri bir söz vardır: Namuslu olmayan kimsenin kendine saygısı olamaz. Onlara göre, bir insanın kendine saygısı, dinden sonra, bütün kötü huylarının en başta gelen dizginidir."

Bunu söyledikten sonra, iyi Yahudi biraz durdu. Ben kendim konuşmaktansa onu konuşturmayı daha çok istemekle birlikte, bu duraklaması sırasında büsbütün susmak da yakışık almayacağından yalnızca şunları söyledim: "Size Sarepta'nın dul karısının Elias'a söylediğini söyleyeceğim. Bize günahlarımızı anımsattınız; açık yüreklilikle söyleyebilirim ki, Ben Salem halkının doğruluğu Avrupa'nın doğruluğundan üstündür."

Bu sözler üzerine başını eğdi. Sonra şöyle sürdürdü: "Evlenme yasaları da pek akıllıca ve yanlışsızdır. Birden çok kadın almaya izin vermezler... Erkekle kadının ilk görüşmelerinin üzerinden bir ay geçmeden nişanlanmaları ve evlenmeleri yasaklanmıştır. Ana ve babanın onayı alınmadan yapılan evlenmeyi geçersiz saymazlar, fakat bunun cezasını mirasçılarından çıkarırlar. Çünkü, bu gibi evlenmelerden doğan çocuklar ana ve babalarının mirasının ancak

üçte birini alabilirler. Sizden birinin düşsel bir devlet konusunda yazdığı bir kitabı okudum. Orada evli çiftlerin, nikâhlanmadan önce, birbirlerini çıplak olarak görmelerine izin verilirmiş. Bunlar böyle şeyden hoşlanmazlar, çünkü, bunlara göre, birbirini bu kadar yakından bildikten sonra geri çevirmek aşağılamak olur. Fakat kadın ve erkeklerin gizli vücut kusurlarını anlamak için daha uygar bir yol bulmuşlardır. Her kentin yakınında Ademle Havva havuzları dedikleri bir çift havuz vardır. Orada erkeğin arkadaşlarından biriyle kadının arkadaşlarından birinin onları ayrı ayrı çıplak olarak yıkanırken görmelerine izin verilir."

Biz böyle konuşurken üzerine başlıklı bir palto giymiş haberciye benzer biri geldi. Yahudi ile bir şeyler konuştu. Bunun üzerine Yahudi bana dönerek "Bağışlayın. Beni ivedi istiyorlar" dedi. Ertesi sabah yine bana geldi, neşeli görünüyordu. "Kentin valisine haber gelmiş" dedi. "Süleyman Evi'nin başkanlarından biri yedi gün sonra burada olacakmış... On iki yıldan beri hiç buraya uğramamıştı. Ziyaretinin nedeni bilinmiyor. Ben size ve arkadaşlarınıza kente girişini görebileceğiniz bir yer bulacağım." Kendisine teşekkür ettim ve verdiği haberden çok hoşnut olduğumu söyledim.

Başkan söylendiği gün kente girdi. Orta boylu ve orta yaşta, yakışıklı bir adamdı. Yüzünde sanki insanlara acıyan bir anlatım vardı. Ağır, siyah kumaştan geniş kollu ve kısa pelerinli bir giysi giymişti. Bembeyaz ketenden iç çamaşırı ayaklarına kadar iniyordu. Aynı kumaştan belinde bir kuşak, boynunda bir omuz atkısı vardı. İşlemeli ve değerli taşlarla süslü eldivenler, kayısı rengi kadifeden ayakkabılar giymişti; boynu omuzlarına kadar açıktı: Şapkası bir miğferi yahut İspanyol av şapkasını andırıyordu. Saçları şapkasının altında güzel bukleler halinde taşıyordu ve kestane rengindeydi, çember sakalının rengi de aynı, belki biraz daha açıktı.

Tekerleksiz tahtırevana benzeyen süslü arabası işlemeli mavi kadifeden takımları olan iki atla çekiliyor, yine aynı kumaştan giysiler içindeki iki uşak iki yanda oturuyordu. Araba baştan başa sedir ağacından yapılmış, yaldız ve kristallerle süslenmişti. Yalnızca ön bölümü altın yaldızlı kenarlar içine oturtulmuş safir levhalar, arka bölümüyse, Peru zümrütleri renginde zümrütlerle kaplanmıştı. Tepesinde, tam ortada doğmakta olan altından bir güneş vardı. Ön bölümün üstündeyse kanatlarını açmış yine altından küçük bir melek yontusu görülüyordu. Araba mavi zemin üzerine sırma işlemeli bir kumaşla döşenmişti.

Önünde elli koruma yürüyordu. Bunların hepsi gençti ve dizlerine kadar inen beyaz atlastan bol paltolar ve beyaz ipekten uzun çoraplar giymişlerdi. **Pabuçları mavi kadifedendi.** Türlü renkte güzel tüyler şapkanın çevresini kurdele gibi çeviriyordu.

Arabanın hemen önünden başları açık, ayaklarına kadar inen keten giysiler içinde, kuşaklı, mavi kadife ayakkabılı iki adam gidiyordu. Biri bir başpiskopos, öteki de bir piskopos asası taşıyordu. Bunların hiçbiri madeni değildi. Başpiskoposun asası belsem ağacından, piskoposunki ise sedir ağacındandı. Arabasının ne önünde, ne de arkasında atlılar vardı. Gürültü ve karışıklığa olanak vermemek istedikleri anlaşılıyordu.

Arabanın ardından kentin bütün memurları ve lonca başkanları yürüyordu. Başkan tek başına uzun tüylü bir tür mavi kadifeden minderlerin üzerinde oturuyordu. Ayağının altına türlü renklerde, işlemeli ipek halılar serilmişti. Bunlar İran halılarına benziyorlarsa da, çok daha güzeldiler. Giderken, halkı kutsamak için, eldivensiz elini havada tutuyor, fakat bir şey söylemiyordu. Cadde olağanüstü denecek kadar bakımlı ve düzenliydi, hiçbir ordunun

askerleri, bu halkın durduğu gibi, düzenli sıralar oluşturamaz. Pencereler de kalabalık değildi, fakat herkes onların içine çakılmış gibi duruyordu.

Geçit töreni bitince, Yahudi bana dedi ki:

"Bu büyük kişiyi ağırlamak için Kent Meclisi bana görev verdi. Onun için sizlerle, istediğim gibi ilgilenemeyeceğim."

Üç gün sonra, Yahudi yine geldi. "Siz çok talihli insanlarsınız" dedi. "Çünkü Süleyman Evi'nin başkanı sizin burada olduğunuzu öğrendi. Hepinizi huzuruna kabul edeceğini size bildirmemi bana buyurdu. İçinizden seçtiğiniz bir kişiyle özel olarak konuşacak. Bunun için yarından sonraki günü saptadı. Sizi kutsamak istediği için de sabahtan öğleye kadar olan zamanını bu işe ayırdı."

Saptanan gün ve saatte geldik. Özel görüşme için arkadaşlar beni temsilci seçmişlerdi. Onu güzel bir salonda bulduk. Duvarlar ve yerler değerli halılarla kaplıydı. Son derece süslü, alçak bir taht üzerine oturmuştu. Başının üstünde mavi atlastan işlemeli çok değerli bir sayvan vardı. Yalnızdı. Tahtın iki yanında duran, biri güzel beyaz giysiler içindeki iki içoğlanından başka yanında kimse yoktu. İç giysileri arabada gördüğümüz gibiydi, fakat üzerinde cüppe yerine bir palto vardı. Aynı güzel siyah kumaştan yapılmış bir kap onun üzerine tutturulmuştu. İçeri girdiğimiz zaman bize öğretildiği gibi, ilk kez yerlere kadar eğildik. Tahtına yaklaştığımız zaman ayağa kalktı, eldivensiz elini kutsar gibi ileriye doğru uzattı. Her birimiz eğilerek atkısının ucunu öptük. Bundan sonra ötekiler gitti. Ben kaldım. Sonra içoğlanlarını odadan çıkardı. Beni de yanına oturttu. İspanyolca olarak şunları söyledi:

"Tanrı seni mutlu kılsın, oğul, ben sana elimdeki en büyük mücevheri vereceğim. Çünkü sana Süleyman Evi'nin doğru bir öyküsünü, Tanrı ve insanların iyiliği için, anlatacağım. Oğlum, ben senin Süleyman Evi'nin gerçek durumunu bilmen için şu sırayı izleyeceğim: İlkin kurulumuzun amacını; ikinci olarak çalışmalarımız için gerekli hazırlıklarımızı ve araçlarımızı; üçüncü olarak, arkadaşlarımıza verilen işleri ve görevleri; dördüncü olarak da uymak zorunda olduğumuz kuralları anlatacağım.

"Kurulumuzun amacı olayların nedenleri ve gizli etkenlerle ilgili bilgi edinmek, olabilecek her şeyi yapabilmek için, insanın doğa üstündeki egemenliğinin sınırlarını genişletmektir.

"Hazırlıklarımız ve araçlarımız şunlardır: Bizim türlü derinliklerde geniş ve derin mağaralarımız var: En derini altı yüz kulaçtır, bunların bazıları büyük tepeler ve dağlar altında kazılmış ve yapılmıştır; dağın derinliğini ve tepenin derinliğini birlikte hesap ederseniz bunların bazıları üç milden fazla derindir. Çünkü biz düzlükten başlayarak bir dağın derinliğiyle bir mağaranın derinliğinin aynı şey olduğunu, her ikisinin de güneş ve gökyüzünün ışınlarından ve açık havadan aynı derecede uzak olduğunu anladık. Bu mağaralara biz 'aşağı bölge' diyoruz. Bunları cisimleri katılaştırmak, sertleştirmek, dondurmak ve korumak için kullanıyoruz. Bunları aynı zamanda doğal maden filizlerinin benzerlerini yapmak, kullandığımız ve yıllarca orada beklettiğimiz karışımlar ve gereçlerle yeni yapay madenler elde etmek için kullanıyoruz. Bazen de (bu garip görülebilir) hastalıkların iyileştirilmesi için ve orada kendi istekleriyle yaşamayı kabul eden kendi köşelerine çekilmiş insanların yaşamlarını uzatmak için kullanıyoruz. Bu kişilerin bütün gereksinimleri sağlanır ve gerçekten pek uzun zaman yaşarlar; biz de onlardan pek çok şey öğreniriz.

"Çinlilerin porselenlere yaptıkları gibi, biz de türlü balçıkları ayrı ayrı topraklara gömeriz; fakat bizde bunlar daha çeşitli, bazıları ise daha incedir. Aynı zamanda toprağı verimli kılmak için türlü türlü gübreler ve küfler kullanırız.

"Bizim büyük kulelerimiz var. Bunların en büyüğünün yüksekliği yarım mil kadardır. Bunlardan bazıları yüksek dağlar üzerine kurulmuştur. Böylece dağın da eklenmesiyle en yüksek kule, en aşağı üç mildir. Biz bu yerlere 'yüksek bölge' diyoruz. Yüksek yerlerle aşağı yerler arasındaki havayı 'orta bölge' sayarız. Bu kuleleri biz, yükseklik ve konumlarına göre, güneşlendirme, soğutma ve saklama için, aynı zamanda rüzgârlar, yağmur, kar, dolu ve sıcaklık gibi türlü hava durumlarını gözlemek için kullanırız. Bunların üzerinde, bazı yerlerde yalnızlığa çekilmiş kimseler yaşar. Ara sıra onları görmeye gider, neleri gözlemeleri gerektiğini öğretiriz.

"Tuzlu veya tatlı suları olan büyük göllerimiz var. Bunları balık ve kuşları çoğaltmak için kullanıyoruz. Aynı zamanda oralara bazı doğal cisimler gömeriz. Çünkü toprağa yahut toprağın altındaki havaya gömülmüş şeylerle suya gömülmüş şeyler arasında büyük ayrımlar buluyoruz. Bizim havuzlarımız var ki, bazıları tuzlu suyu süzerek tatlı su yaparlar, diğerleri ise yapay olarak tatlı suları tuzlu suya çevirirler. Deniz ortasında da bazı kayalar ve kıyıda bazı koylarımız var ki, deniz hava ve buğusuna gereksinim gösteren işlerde kullanılırlar. Hızla akan derelerimiz ve çağlayanlarımız var ki, devinim verici güç görevi yapar, aynı zamanda rüzgârları artırıp güçlendiren makinelerimizle türlü biçimlerde devinim verici güçler elde ederiz.

"Bizim birçok yapay kuyularımız ve kaynak sularımız var. Bunları doğal kaynak sularına ve kaplıcalara benzeterek yaptık. Göztaşı, kükürt, çelik, pirinç, kurşun, güherçile ve diğer madenlerle doymuş duruma getirdik. Yine birçok maddelerin eriyiklerini elde etmek için küçük kuyularımız var. Buralarda sular onların özelliklerini, kaplar ve leğenler içinde olduğundan daha çabuk ve kolay alırlar. Bunlar arasında yaptığımız ve 'cennet suyu' dediğimiz bir su var ki, sağlık ve ömrü uzatmak için en etkili ilaçtır.

"Büyük ve geniş evlerimiz var. Buralarda kar, dolu, yağmur, bazı cisimlerin yapay olarak yağdırılmasını, gök gürültüleri, yıldırımlar gibi hava olaylarının; kurbağa, sinek ve diğer şeylerin hava içinde doğup üremelerinin benzerlerini yapıyor ve gösteriyoruz.

"Bizim birtakım odalarımız var ki, bunlara 'sağlık odaları' diyoruz. Oralarda havayı, türlü hastalıkların iyileştirilmesine ve sağlığın korunmasına uygun ve iyi sandığımız biçimde değiştiriyoruz.

"Güzel ve geniş hamamlarımız var. Buralarda sulara türlü şeyler karıştırarak hastalıkları iyileştiriyor, insan vücudunu kurumaktan alıkoyup ona eski tazeliğini veriyoruz. Sinirlerin, yaşamsal organların ve vücudun sıvı ve öz maddelerinin güçlerini artırmak için başka türlü hamam ve banyolar da kullanıyoruz.

"Aynı zamanda büyük ve çeşitli bağ ve bahçelerimiz var. Buralarda güzellikten çok, her tür ağacın ve otun yetişmesine uygun yer ve toprak türlerine önem veriyoruz. Üzüm bağlarından başka ağaçlar ve yemiş ağaçları dikilmiş bazı bahçeler pek geniştir. Bunlardan türlü içkiler yapıyoruz. Burada yabanıl ağaçları olduğu kadar, yemiş ağaçlarının aşılanmasından elde edilen sonuçları da inceliyoruz. Bunlar türlü etkiler yaratıyorlar. Yine yapay olarak, aynı bağ

ve bahçelerde, ağaçlar ve çiçekleri mevsimlerinden önce ya da sonra çiçek açtırıp doğal olarak vereceklerinden daha çabuk meyve verdiriyoruz. Yine yapay olarak, onları olacaklarından daha büyük, meyvelerini daha iri, daha tatlı, doğal tat, koku, renk ve biçimlerinden farklı olarak yetiştiriyoruz. Bunların çoğunu tıpta yararlı duruma getirebiliyoruz.

"Toprakları birbirine karıştırmakla tohumsuz olarak türlü bitkiler yetiştirmek, aynı zamanda yaygın olan türlerinden farklı türde yeni bitkiler elde etmek, bir ağacı veya bitkiyi diğer bir ağaç veya bitkiye çevirme olanağına sahibiz.

"Her türlü hayvan ve kuş için parklarımız ve çevresi kapatılmış yerlerimiz var. Hayvanları yalnızca görünüşleri veya az bulunur oldukları için oralarda bulundurmuyoruz, aynı zamanda insan vücuduna ne gibi ameliyatlar yapılabileceğini aydınlatmak amacıyla kesip inceleme ve deneyler yapmak için kullanıyoruz. Bunlardan pek garip sonuçlar alıyoruz: Örneğin yaşamsal saydığınız bazı bölümleri, çürümüş ve çıkarılmış olmalarına karşın, yaşatıyoruz; görünüşte ve diğer bakımlardan ölmüş olanları da diriltiyoruz. Zehirleri ve diğer ilaçları cerrahi ve tıbbi biçimlerde, onlar üzerinde deniyoruz. Yine yapay olarak onları türlerinden daha büyük ve boylu yapıyoruz; türlerinden daha verimli, daha çok yavrular duruma getirebildiğimiz gibi, tersine kısır ve doğurmaz duruma da sokabiliyoruz. Renk, biçim, etkinlikleri bakımından onları farklılaştırıyoruz. Değişik türleri karıştırıp çiftleştirerek birçok yeni tür elde etmeyi ve genel sanı olan melezlerin kısır olmamasını da sağlamayı başardık. Çürümeyle, birçok yerde sürünen hayvanlar, solucanlar, sinekler, balıklar ortaya çıkarıyoruz, bunların bazıları gelişerek, hayvanlar ve kuşlar gibi, gelişmiş yaratıklar oluyorlar, çiftleşip çoğalabiliyorlar. Bunu tümüyle raslantıya bırakmış değiliz. Hangi maddelerden ve onların ne oranda karıştırılmasından ne tür varlıkların oluşacağını önceden biliyoruz."

"Özel havuzlarımız da var ki, oralarda balıklar, önceden söylediğimiz hayvanlar ve kuşlar üzerinde denemeler yapıyoruz.

"Sizin ipekböcekleriniz ve arılarınız gibi yararlı türden kurtları ve böcekleri türetmek ve yetiştirmek için de yerlerimiz var.

"Özel etkiler elde etmek için az bulunur türlü içkinin, ekmekler ve etlerin yapıldığı içki, ekmek fabrikalarımızı, mutfaklarımızı sayıp dökmekle zamanınızı almayacağım. Üzümden yapılmış şaraplarımız, meyvelerden, tahıldan ve köklerden çıkardığımız içkilerimiz, bal, şeker ve şebnemden karışık şerbetlerimiz, kurutulmuş ve kaynatılmış yemişlerimiz (pestil ve pekmezler) ağaçların yaralarından sızan özsularımız ve kamış özlerimiz var. Bu içkiler birçok yıl, bazıları kırk yıl bekletilir. Yine otlar, kökler ve baharattan, hatta çiğ etler ve beyaz etlerden türlü türlü içkiler yapıyoruz. Bunların bazıları gerçekte hem yiyecek, hem içkidir. Birçok kimse hele yaşlandıkları zaman, çok az et yiyerek ya da hiç yemeyerek, yalnızca bunlarla yaşarlar. Her şeyden önce biz vücuda sızmaları için son derece ince molekül yapılı fakat yine de yakıcı, ekşi ya da tırmalayıcı olmayan içkiler yapmaya uğraşıyoruz. O kadar ki, bunlardan bazılarını elinizin üstüne koyacak olursanız, bir süre durduktan sonra, avucunuza geçecek, bununla birlikte, tadarsanız ağzınızda kötü bir tat bırakmayacaktır. Sularımız da var ki, besleyici olacak biçimde olgunlaştırıyoruz. Gerçekten çok iyi yapılmış içkidir bunlar ve birçok kişi başka içki kullanmaz.

"Türlü taneler, kökler ve çekirdek içlerinden, hatta kurutulmuş et ve balıklardan türlü türlü mayalar ve lezzet verici şeylerle yapılmış ekmeklerimiz var. Bazıları o kadar fazla iştiha

veriyor, bir kısmı da o kadar besleyicidir ki, birçok kimse başka bir şey yemeden onlarla yaşar, hem de çok uzun ömürlü olurlar. Etlere gelince, bir kısmı öyle dövülmüş, yumuşak ve hiç bozulmadan öyle ölgün duruma getirilmiştir ki, midenin en zayıf bir sıcaklığı onları güçlü bir sıcaklığın başka türlü hazırlanmış bir eti yaptığı kadar iyi bir biçimde, hamura çevirir. Bazı etlerimiz, ekmeklerimiz ve içkilerimiz de var ki, yiyenleri uzun zaman açlığa dayanıklı duruma getirir. Başka bir tür ekmek de insanların etlerini duyumsanır derecede sertleştirip katılaştırıyor, onlara başka türlü sahip olacaklarından daha büyük bir güç veriyor.

"Dispanserlerimiz veya ilaç mağazalarımız var. Sizin Avrupa'da sahip olduğunuzdan daha çok bitki türüne ve yaşayan yaratığa sahip olduğumuzu düşünürseniz, bu mağazalarda otlar, ilaçlar, tıp gereçleri bakımından ne kadar çok çeşit bulunduğunu kolayca anlayabilirsiniz. Bunlar aynı zamanda ayrı ayrı yıllarda ve uzun bozuşturmalarla elde edilmişlerdir. Bunları hazırlamak için yalnızca büyük emeklerle yapılmış ipliklerden çekmeler ve ayırmalar değil, özellikle hafif ısıtmalarla türlü süzgeçlerden ve hatta gözenekli maddelerden süzme yöntemleri kullanıyoruz; aynı zamanda tam bir biçimde karışımlar yapıyoruz. Bu karışımlarla hemen hemen doğal, yepyeni maddeler elde edebiliyoruz.

"Sizde olmayan çeşitli makinelerimiz ve onlarla yaptığımız kâğıt, bez, iplikler, kumaşlar, çok güzel parlaklıkta tüylerden nefis işlemelerimiz, çok iyi boyalarımız ve başka birçok şeyimiz; ayrıca, halkın henüz kullanmaya başlamadığı mallar için olduğu kadar, kullandığı mallar için de dükkânlarımız var. Çünkü bilmelisiniz ki, daha önce söylediğimiz şeylerin çoğu bütün ülke içinde kullanılmaya başlanmıştır; bunları biz bulup yapmışsak örneğini ve ilkelerini de saklarız.

"Çeşit çeşit fırınlarımız var. Bunların içinde şiddetli ve çabuk, güçlü ve sürekli, hafif ve yumuşak, körükle, yavaş, kuru, yaş ve benzeri türlü ısılar elde ediyoruz. Fakat her şeyden önce, güneşin ve yıldızların ısılarına öykünerek elde ettiğimiz öyle ısılar var ki, yörüngeler ve dönüş devrelerinden aynı noktaya dönerek türlü değişikliklere uğrarlar ve biz böylece şaşılacak sonuçlar elde edebiliriz.

"Bunlardan başka, gübrenin, yaşayan yaratıkların karın ve kursak ısılarını, kanlarının ve bedenlerinin, ıslak olarak ambarlanmış saman ve otların, sönmemiş kirecin ve diğer benzer şeylerin sıcaklıklarını anlıyoruz. Yalnızca devinimle ısı oluşturan araçlarımız, aynı zamanda, güçlü güneşlendirme yerlerimiz, yine yer altında doğal ve yapay olarak ısı veren mağaralarımız var. Bu değişik sıcaklıkları yapmak istediğimiz işin niteliğine göre kullanıyoruz.

"Optik laboratuvarımız var. Oralarda bütün ışık ve ışınımları, bütün renkleri, renksiz ve saydam şeyleri inceleyip gözlem yapabiliyoruz. Biz size ayrı ayrı bütün renkleri, gökkuşağında olduğu gibi değil, mücevher ve prizmalarda olduğu gibi değil, kendi başlarına gösterebiliriz. Aynı zamanda kat kat artırarak büyük uzaklıklara götürdüğümüz ve en küçük nokta ve çizgileri bile sezecek kadar keskin duruma getirdiğimiz, renklendirdiğimiz ışıkları; biçimler, büyüklükler, devinimler ve renklerde gözü aldatan şeyleri, her türlü gölge oyununu gösterebiliriz. Işık yayan cisimlerden aydınlık sağlama konusunda sizin hiç bilemediğiniz araçlarımız var.

"Biz göklerdeki ve uzaklardaki şeyleri görecek, yakındaki şeyleri uzak, uzaktaki şeyleri yakın gösterecek araçlara sahibiz. Kullanılmakta olan gözlük ve camlardan çok daha üstün görme araçlarımız var. Küçük ve en ufak cisimleri çok iyi ve açık bir biçimde görmek için araçlarımız

ve camlarımız da var. Bunlarla en küçük sinek ve kurtların renklerini, başka türlü görülmesine olanak olmayan mücevherlerdeki benekleri ve çatlaklıkları görür, yine başka türlü yapılamayan idrar ve kan incelemelerini yaparız. Yapay olarak gökkuşağı, ayla ve bir ışık kaynağı çevresinde halkalar oluşturabiliyoruz. Her türlü yansıma, kırılma, eşyadan yayılan göz ışınlarının çoğaltılmasını da başarabiliyoruz.

"Çoğu pek güzel ve sizlerce bilinmez olan her tür değerli taşımız, billur ve türlü camlarımız, bunlar arasında camlaştırılmış madenlerimiz ve sizin cam yaptığınız maddelerden başka maddelerimiz var. Sizde olmayan birtakım taşıllara, tam olgunlaşmamış madenlere, aynı zamanda olağanüstü güçte mıknatıslara, doğal ve yapay az bulunur taşlara da sahibiz."

"Her tür sesi ve onların yayılmalarını incelediğimiz ve deney yaptığımız ses evlerimiz var. Sizin bilmediğiniz çeyrek seslerden ve birinden ötekine kayar gibi geçilen küçük seslerden armonilere, yine sizce bilinmeyen, sizinkilerden daha sesli, nefis ve güzel zil ve çanlı, çıngıraklı türlü müzik araçlarına sahibiz. Küçük sesleri büyütüp derinleştirdiğimiz gibi, aynı biçimde güçlü sesleri hafifletip tizleştiririz. Aslında sürekli seslerden türlü titreşimler ve cıvıltılar çıkarıyoruz. Harflerle yazılabilen sözleri ve sesleri, hayvanların ve kuşların ses ve ötüşlerinin benzerlerini yapabiliyoruz. Kulağa takılınca işitmeyi çok kolaylaştıran aletler de bulduk. Sesi birçok kez yansıtarak ve sanki onu ileriye atarak türlü garip ve yapay yankılar oluşturabiliyoruz. Bunların bazıları daha derin, hatta bir bölümü aldıkları sesi ve sözü değiştirerek verirler. Sesleri acayip bir biçimde bükülmüş oluklar ve borularla uzak yerlere taşıyan araçlara da sahibiz.

"Bizim koku evlerimiz var. Buralarda tat deneyleri yapıyoruz. Garip görünebilir ama biz kokuları artırabiliyoruz. Benzerlerini yapabiliyoruz. Bütün kokuları esas çıktıkları karışımlardan daha başka karışımlardan çıkartabiliyoruz. Aynı biçimde tatların da, herhangi bir kişinin dilini aldatabilecek derecede benzerlerini yapabiliyoruz. Bu evde bir tatlıcılık bölümü var. Burada sizde olduğundan çok daha fazla türde kuru ve yaş tatlılar, türlü güzel şaraplar, sütler, çorbalar ve salatalar yapıyoruz.

"Makine evlerimiz var. Buralarda her tür devinime elverişli makine ve araçları hazırlıyoruz. Burada sizde olduğundan, sizin tüfeklerinizden çıkan mermilerden ya da makinelerimizden daha hızlı devinimler elde etmek, bunları tekerlekler ve benzer araçlarla küçük bir güç harcayarak daha kolayca artırmak; sizin en büyük top ve havanlarınızdan daha güçlü ve şiddetli duruma getirmek için araştırmalar ve denemeler yapıyoruz. Aynı zamanda ağır silahlar, harp araçları ve her türlü makine üretiyoruz, yeni barut alaşımları ve karışımları, su içinde yanan ve söndürülemeyen maddeler, şenliklerde ve başka nedenlerle kullanılan her tür fişek yapıyoruz. Kuşların uçmasına öykünüyor, bir dereceye kadar havada uçabiliyoruz: Suların altından geçebilecek ve denize dayanacak gemilerimiz ve kayıklarımız, yüzme kuşaklarımız ve desteklerimiz var... Türlü türlü sanatçı işi saatler, yinelenen devinimlerle işleyen başka aletler, durmaksızın çalışan makineler yapıyoruz.

"İnsanların, hayvanların, kuşların, balıkların ve yılanların çizim ve yontularını yaparak yaşayan varlıkların devinimlerini yansılatıyoruz: Dikkate değer düzen, doğruluk ve incelikte türlü devinimler de yaptırıyoruz.

"Bizim bir matematik evimiz var. Orada eksiksiz bir biçimde yapılmış çeşitli geometri ve gökbilim araçlarımız bulunuyor."

"Hokkabazlık, gözboyayıcılık, madrabazlık ve onların her türlü oyununu ve hilesini gösterdiğimiz, beş duyumuzu aldatan beceriler evi var. Ve siz elbette kolaylıkla inanırsınız ki, gerçekten bu kadar çok hayranlık uyandıran doğal şeyleri olan bizler özel bir dünyada bunları başka biçimler altında ve daha güzel göstermeye çalışarak duyguları aldatabiliriz. Fakat biz her türlü sahtelik ve yalandan nefret ediyoruz. Bu nedenle bütün arkadaşlarımıza bunu şiddetle yasakladık. Herhangi doğal bir yapıtı ve şeyi süslü veya şişirilmiş olarak gösterirlerse, manevi ve parasal cezalara çarptırılırlar. Her şeyi ancak olduğu gibi saf, her türlü gariplik özentisi olmadan göstermek zorundadırlar.

"İşte, çocuğum, Süleyman Evi'nin zenginlikleri bunlardır.

"Üyelerimizin, ayrı ayrı uğraşıları ve görevleri arasında şu da var: On ikisi, kendilerini başka uluslardanmış gibi göstererek; (çünkü biz kendi adımızı gizliyoruz) yabancı ülkelere giderler. Bize kitaplar ve bütün başka ülkelerde yapılan denemelerin özetlerini ve örneklerini getirirler. Biz bunlara 'ışık tüccarları' diyoruz.

"Üç üyemiz, bütün kitaplarda buldukları denemeleri toplarlar. Bunlara 'yağmacılar' diyoruz.

"Üç üyemiz de makine sanayii, sosyal bilimler ve sanatlar içine girmeyen diğer uygulamalar üzerindeki denemeleri toplarlar. Bunlara biz 'giz adamları' diyoruz.

"Üç üyemiz, kendi düşüncelerine göre iyi sandıkları yeni denemelerle uğraşırlar. Bunlara 'öncüler' ya da 'madenciler' diyoruz.

"Üç üyemiz, önceki dört öbek üyenin denemelerini düzenli başlıklar altında ayırarak toplarlar. Böylece inceleme yapmak ve onlardan genel kurallar çıkarmak daha kolay olur. Bunlara 'toplayıcılar' diyoruz.

"Üç üyemiz, arkadaşlarının denemelerini inceleyerek onlardan insan yaşam ve bilgisine yararlı olabilecek ve uygulanabilecek şeylerin çıkarılması, aynı zamanda nedenlerin düpedüz kanıtlanması, doğal nedenlerin etkilerini önceden kestirme araç ve yöntemlerinin, cisimlerin özelliklerinin ve onları oluşturan maddelerin bulunmasıyla uğraşırlar. Biz bunlara 'drahomacılar' veya 'iyilik sahipleri' diyoruz.

"Önceki çalışma ve toplamalar üzerinde düşünmek üzere bütün üyelerin katıldığı çeşitli toplantılar ve tartışmalardan sonra üç üyemiz, doğaya öncekilerden çok daha nüfuz eden daha yüksek bir ışık altında yeni denemeleri yönetmek işini üzerlerine almışlardır. Biz bunlara 'lamba' diyoruz.

"Üç üyemiz bu biçimde yönetilen denemeleri yapar ve bize bunlar hakkında rapor verir. Bunlara 'aşçılar' diyoruz.

"Sonunda, üç üyemiz denemelerle yapılan önceki buluşları daha büyük gözlemler, daha iyi araştırmalar ve kurallar biçimine getirirler. Bunlara 'doğa yorumcuları' diyoruz.

"Şunu da bilmelisiniz ki, eski memur ve işçilerimizin yerlerini alacak adaylarımız ve çıraklarımız, bunlardan başka kadın, erkek birçok hizmetçi ve uşaklarımız var.

"Aynı zamanda buluşlarımızın, ortaya çıkarttıklarımızın ve denemelerimizin hangisinin yayınlanıp yayınlanmayacağı konusunda görüş alışverişi yapar ve gizli tutulmasını uygun bulduklarımızı gizlemek için hepimiz ant içeriz. Ama bazen bir bölümünü devlete açıklarız, bir bölümünü de açıklamayız.

"Toplantı ve ayinlerimiz için iki uzun ve güzel salonumuz vardır. Bunların birinin içine her türlü az bulunur buluşumuzun model ve örneklerini, diğerine bütün büyük buluşçularımızın yontularını koyarız. Orada Batı Hindistan'ı bulan Kolombunuzun, gemiyi bulan adamın, top ve barutu bulan keşişinizin, basımevini, gökbilim aletlerini, madeni aletleri, camı, ipekböceğini, şarabı, buğday ve ekmeği, şekeri bulanların yontuları vardır. Bütün bunlar hakkında biz daha doğru bilgilere sahibiz. Sonra bizim de çok güzel şeyler bulmuş adamlarımız var. Bu yapıtları görmediğiniz için, bunları size anlatmak çok uzun sürer. Sonra bunları anlatırken sizin iyice kavrayamamanız da olasıdır. Her değerli buluş için sahibine bir yontu diktiğimiz gibi büyük ve onurlu bir ödül de veririz. Bu yontuların bazıları tunçtan, bazıları beyaz ve siyah mermerden, bazıları yaldızlı ve süslü sedir ağacından veya başka özel ağaçlardan, bir bölümüyse demir, gümüş ve altındandır.

"Olağanüstü yapıtlarından dolayı Tanrı'ya her gün şükretmek için birtakım ilahilerimiz ve ayinlerimiz, çalışmalarımıza rehberlik etmesi ve onları iyi ve kutsal kılması için yardım ve koruyuculuğunu dilediğimiz dualarımız var.

"Sonra, ülkemizin başlıca kentlerini dolaşır ve ziyaret ederiz. Oralarda, iyi olacağını düşündüğümüz yeni ve yararlı buluşları yayarız. Aynı zamanda hastalıklar, veba, zararlı hayvanların akını, kıtlık, fırtınalar, depremler, tufanlar, kuyrukluyıldızlar, yılın sıcaklık ve soğukluğu ve türlü diğer şeylerle ilgili kestirimleri haber veririz. Bunları önlemek ya da zararlarını karşılamak için halkın ne yapması gerektiği konusunda onları aydınlatırız."

Bunu söyledikten sonra ayağa kalktı. Ben de bana verilen yönergeye göre, diz çöktüm. Sağ elini başımın üstüne koyarak "Tanrı seni kutsasın, oğlum" dedi. "Hem de bu anlattığım öyküyü uğurlu etsin. Bunu başka ulusların yararlanması için yayınlamana izin veriyorum; çünkü biz burada Tanrı'nın kucağında, bilinmeyen bir ülkedeyiz." Bunun üzerine bana ve arkadaşlarıma iki bin düka altını değerinde bağışta bulunduktan sonra ayrıldı. Çünkü, onlar her vesileyle geldikleri yerlerde büyük bağışlar verirler.

Kalan bölümü tamamlanamadı.

"BİR DAHA PEGASUS UÇAĞINA BİNMEK Mİ" ?

Soru: Havayolu taşımacılığı içinde havadan para kazanmanın birçok yolu mu var?

Cevap: Varmış. Örnek, ucuz bilet numaraları ile müşteriyi sahaya çek, sonra bagajında bir kilo fazla var diye 8 TL yi ekleme yap. Birde bizim öğrencinin 10 kilo fazlası çıktığını düşünün, biletten fazla para tahsil edin.. 88 tl [Bilettten pahalı bagaj parası]

Olmaz demeyin oluyor. Biletine yandığım bilet, ucuzum diye hava atıyordu. Fakat bagaj parası seni ikiye katladı.

Bence bu zihniyet ile bizler uzay çağını yakalayacağımızı düşünüyorum. Çünkü havadan kazanmayı çok iyi biliyoruz. Geçen bir makale okumuştum. Orada Yahudilerin ticaretini anlatıyordu. Şöyle ki;

"Yahudiler dürüst ticaretle çok para kazanıldığını tespit etmişler. Bu nedenle doğru ticaret yollarını tercih edip kalite ve özgüvene önem vermişler."

Sonra da dindarlar Yahudilere atıp tutarlar. Asıl kızılacak ticaret anlayışımız dururken.

Düşünün öğrenci param yok deseydi ve yolcu olduğunu da biliyoruz. Parası yok diye orada ödeme yapamasa yolculuktan men mi edeceklerdi. Bence etmeleri mümkün değil. Fakat bir yolculuğu huzursuz yapan kişinin daha hangi stresi çekmesi gerekiyor ki. Zaten yolculuk başlı başına bir sıkıntı.

Ben söylemiyorum, fakat gelecek söylüyor, pegasus geleceğinde çok parlak bir ışık olmayacak. **Kendi açımdan bir daha elimden geldiği kadar biletini almayacağım.** Bu yazıyı okuyanda içkillenecek başka şirketlere illaki yönelmeye başlayacaktır. Kaç kişi sınırlaması 15 kg bagaj ile kendini ayarlayacak ki, Sonra da görevli olmazsa sırtında taşı numaraları sorun çözmekte yeterli değil. Dalga geçiyor gibi.

Kural gereği bir şirket fazla bagaj parası alabilir. Fakat bu makul sınırlara çekilebilir. Bilet parasından çok fazla bagaj parası alınca kaybettiğiniz müşteri memnuiyetini bir daha nerede bulacaksınız.

Çözüm için kademeli sınırlama yapabilirsiniz.

İnsanlar sizden memnun değil. Bende bugün olamadım. Bu yapılan hareketler çok hoş bir durum değil.

Bir insanın kalbini kırmak. Onu açığa düşürüp zaafından istifade etmek.

Bence bu kötü rüzgar zamanla yayılır. Bagajlar üzerinden toplanan fahiş paraların arkasında gönüllerin buğzu vardır.

Allah Teâlâ bir kulunun gönlünün kırılmasından dolayı olmadık işler açar. Bir Allah Teâlâ dostu dermiş ki, biz Allah Teâlâ'dan korkmayız, fakat gönülden ve incitmekten korkarız.

Benden söylemesi pegasus, görülen o ki bu anlayış sizi bir yere götürüyor. Evet nereye diye sorarsanız, bir havaboşluğuna sonrasını söylemeye içim varmıyor.

Dürüst ticaret anlayışına sizleri davet ediyoruz.

İhramcızâde İsmail Hakkı

EK OKUMA

"BİR DAHA PEGASUS UÇAĞINA BİNMEM"

AY ÇOÇUKTAN MESAJLAR

Cyril Grey maji hakkında vaaz vermeye başladı.

"Almanya çok güzel bir kalenin üzerinde," dedi. **"Şu an savaşta. Bizlerse yalnızca, savaşa gitmek üzere tatile çıktık.**

…

Majideki başarının ilk koşulu amacın saflığıdır. Bir kimse eldeki işle herhangi başka bir düşüncenin karışmasına izin vermemelidir. **Ancak, biz İngiltere'de ikiyüzlüyüzdür.** Sonuç olarak, ödün veririz ve beceriksiz davranırız. Bir majisyen bir işin sorumluluğunu aldığında, her şey iyi gider. **Simon'un Almanya'yı nasıl izole ettiğine bir bak!** Orada bile Maliye Bakanlığı tarafından engellendi. **Doğru yere ödenen bir beş milyon Balkanları satın almış olacaktı.** Biz mahvolmadan önce bu küçük ekonominin bize kaça patlayacağını düşünüyorsun? **Aynı şekilde Türkiye'yi şüphe içinde bırakmanın aptallığı, buna diyecek bir şey yok!"**

"Evet" diye katıldı Bowling, **"daha ilk başından beri Abdülhamid'i desteklemeliydik. En iyi türdeki İngiliz, en iyi türdeki Müslümanla kardeştir. Cesurdur, adildir, dobradır, merttir ve gururludur. Köle ruhlu Hindular ile sözde Hıristiyanlara karşı her zaman İslam ile ittifak içinde olmalıyız. Paladinler ve Tampliyeler ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri neredeler?**

Modern Hıristiyan, kişiliği korku ve yalana dayanan Burjuvadır."

"İki tür hayvan vardır. Birinin savunması gizlenmek, ölümden uzak durmak, tehlikeden sakınmaktır. Diğerinin savunması ise saldırıdır."

"Evet. Korktuğumuz sürece iyi durumdayız. Ancak, Viktoryenlerin tasladığı erdemlilik kaplanlarımızı öküze çevirdi. Kavga etmenin yanlış, bira içmenin tehlikeli, sevmenin lanetli olduğunu öğrendik. Sığır eti yemek zalimlik, kahkaha atmak edepsizlik, nefes almak ölümcüldü. Her yerde görülen mikrobun dehşetine düştük. Bu nedenle şişman ve korkak köleleriz. Kitchener'ın ilk yüzbin kişiyi bulmakta güçlük çektiğini duyduk. Yalnızca kamu okulları bu isteğe yanıt verebildi. Yalnızca -son birkaç yıl içinde zorbalıkları ve hovardalıkları yüzünden lanetlenen insanlar- İngiltere'yi gerçekten seven beyefendiler ve sporcular.

"Yalnızca gerçek erkekler."

"Ve yaşlı kadınlardan, kaytarıcılardan, sağlığı bozuk olanlar ve kaçıklardan oluşan bu insan güruhunun içinde onlardan çok az var!"

"Tanrı VII. Edvvard'ın ruhuna huzur versin! Viktorya öldüğünde bütün bunların düzeleceğini sanmıştım, ama şimdi..."

"Bu, gecenin şiire geçme saati değil! **Her neyse, Almanya da, Sosyal Demokrat Partisi ile, neredeyse aynı derecede kötü."**

"Böyle mi düşünüyorsun?" diye bağırdı Cyril tiz bir sesle, oturduğu yerde doğrularak. Hareketi anlaşılamaz ölçüde şiddetliydi. Bovvling'in özensiz sıradanlığıyla tamamen orantısız göründü.

"Biliyorum. Savaşın ana nedenlerinden biri o. Zabern olayı, Junker'lara sadece bir ya da iki yıl için güvende olduklarını gösterdi. Bundan sonra insanlar savaşmak için fazla gururlu olmaya niyetleneceklerdi," diye yanıtladı Lord Antony, karşıdaki nabza göre şerbet verecek bukalemunu önceden tahmin ederek.

"E, öyleyse?" Cyril'in sesi titriyordu. Bütün bedeninde endişeli bir heyecan dolanıyordu. Anında ciddileşti

"Saraylıların Partisi ulusa erkekçe ruhunu geri getirmek ve güneşteki yerlerini koruyabilmek için savaşı istedi."

Sh: 336-338

Kaynak: Aliester Crowley - Ay Çocuk, Moon Child Türkçesi: Özgür Umut Hoşafçı Altıkırkbeş Yayın 1.baskı: Mayıs, 2004,İstanbul

ENEL HAKK'I, BİZDEN DAHA İYİ ANLAMIŞLAR

[Enel Hakk] Aslında deliliğe ait düşüncelerdi bunlar. En zararsız akıl durumlarının, en doğru düşünce dizilerinin tehlikeli bir deliliğe eşlik etmesi garip bir gerçektir. Aralarındaki fark ise, bir delinin hayallerini sır gibi saklamasıdır. **Lord Dunsany**'nin hikâyeleri iyi bir kesici ve parlatıcı ustasının elinden çıkmış, **"Mutlak Gerçeği ve Işığı Yaratan"**ın yarı-tanrı oğlu olan bir hayalgücünün ışınlarıyla aydınlatılan kusursuz nesir mücevherleridir. **Eğer o bunları kendine saklamış olsaydı, beynin tedavi edilemez bir lezyonunun semptomları olarak kalırlardı.**

Bir deli "bugünün Çarşamba olması" gibi Korkunç bir Sırrı gizleme gereği duyacaktır, belki de "şeytan kendisinden böyle yapmasını istemiştir!"

"Ben O'yum, Gerçek olan!" sözleri, Mansur adındaki yüce mistiğin övgüsüydü ve onlar gerçeği söyleyen her adamı taşladıkları gibi onu da taşladılar, eğer **"Hişt, Ben Tanrıyım."** demiş olsaydı, sıradan bir manyak olarak kalırdı.

Sh: 279

ÖLÜM, AŞK'TIR

Doğal Ölüm insan için, ötekilerin hepsinin yalnızca birer sembol olduğu, bütün dinsel ayinlerin en büyüğüdür. Çünkü o yaratıcı ile nihai ve mutlak bir birleşmedir ve Yaşam Tapınağının Direğidir, hatta maddi dünyada bile, çünkü **Ölüm, Aşk'tır.**

Sh:298

Kaynak: Aliester Crowley - Ay Çocuk, Moon Child, Türkçesi: Özgür Umut Hoşafçı Altıkırkbeş Yayın 1.baskı: Mayıs, 2004,İstanbul